ANTON MAKARENKO • KULELERDE BAYRAKLAR

Anton Makarenko

Kulelerde Bayraklar

Çeviren: Nihal Şen

Roman
3. Basım

EVRENSEL BASIM YAYIN

EVRENSEL

BASIM YAYIN

Anton S. Makarenko

KULELERDE BAYRAKLAR

Çeviren: Nihal Şen

Roman

DOĞA BASIN YAYIN
Dağıtım Ticaret Limited Şirketi
Tarlabaşı Blv. Kamerhatun Mah. Alhatun Sk. No: 25 Beyoğlu / İstanbul
T: 0212 255 25 46 F: 0212 255 25 87
www.evrenselbasim.com - info@evrenselbasim.com

Evrensel Basım Yayın **106**
Kulelerde Bayraklar: Anton S. Makarenko

Çeviren: **Nihal Şen**
Düzelti: **Memet Tayak**
Genel Kapak Tasarım: **Savaş Çekiç**
Kapak Uygulama: **Devrim Koçlan**
Kapak Resmi: **Bogdanov Belskiy**

ISBN 978-975-7837-98-5
© Evrensel Basım Yayın **1998** - Sertifika No: **11015**

Birinci Basım **Kasım 1998** • İkinci Basım **Aralık 2006** •
Üçüncü Basım Kasım **2013** • İstanbul

Baskı: Ezgi Matbaacılık Tekstil Pors. İnş. San. Tic. Ltd. Şti.
Sanayi Cd. Altay Sok. No: **14** Yenibosna / İstanbul • Sertifika No: 12142
T: 0212 452 23 02 - www.ezgimatbaa.net

KULELERDE BAYRAKLAR

BİRİNCİ BÖLÜM

BİR BAKIŞTA ANLAMAK

Bu öykü, ilk beş yıllık planın sonlarına doğru başladı.

Ortalıkta saman artıkları, çamur ve gübre gibi olmadık dökün-tünün ve pisliğin altında güneşten sakınmış, kıştan kalma buz parçacıkları vardı. Güneş, istasyon önündeki meydanın aşınmış kaldırım taşlarını ısıtıyordu; taşlar arasındaki toprak kurumakta ve tekerleklerin arkasından toz bulutçukları yükselmekteydi. Meydanın orta yerinde terk edilmiş, etrafı çitle çevrili alandaki ağaççıklar yaza doğru yeşerir, burası böylece doğal bir ortama benzerdi. Şimdi ise alan basbayağı çamurluydu; çıplak dallar, yeryüzünde bahar değil de güz hüküm sürüyormuşçasına titreşiyordu.

Meydandan kasabaya asfalt bir yol uzanıyordu. Bu küçük kasaba coğrafyada yalnızca bir rastlantı sonucu kendine yer bulmuştu. Pek çok kimse, kasabanın ismini taşıyan istasyonda aktarma yapmak zorunda olmasa, burayı tanımazdı.

Meydanda NEP'in[1] ilk dönemlerinden kalma birkaç salaş dükkân vardı. Biraz ötede kapısında parlak sarı bir tabelanın asılı olduğu postane bulunuyordu. Postanenin yanında, yaylı bir at ara-

1 NEP: Yeni Ekonomik Politika; 1921'de SBKP'nin X. Kongresinde alınan kararlar uyarınca kapitalizme geçici olarak kısmi tavizler içeren politika.

basına bağlı iki cılız taşra beygiri sersem sersem uyuklamaktaydı. Meydanda çok az trafik vardı; çoğunlukla fenerleri, halatları ve ağaç bavullarıyla demiryolcular gelip geçerdi buradan. Köylülerden oluşan bir dizi yolcu adayı, istasyonun duvarlarına yaslanıp yere oturarak ılık güneşe bırakmıştı kendini.

Biraz ötede, on iki yaşlarında, kendi halinde bir çocuk; Vanya Galçenko, tek başına oturmaktaydı. Boya sandığının yanına üzüntülü bir şekilde çömelmiş, gözlerini kısarak güneşe bakıyordu. Sandığı pek ahım şahım değildi; atık ağaç parçaları elden geldiğince bir araya getirilip çivilenmişti. Vanya'nın onu kendi elleriyle yaptığı anlaşılıyordu. Ayakkabı boyası ise iyice azalmıştı.

Temiz, soluk bir yüzü vardı Vanya'nın ve üstü başı da şimdilik düzgündü; ama hem yüzü hem giysisi, ileride hali vakti yerinde insanları sokakta itecek, sahnede ve kitaplarda ise dayanılmaz bir biçimde çekecek olan o perişanlığın ilk belirtilerini taşımaktaydı. Yakın zamana kadar "sevimli" diye adlandırılan çocuklardan olan Vanya'da, Byron'un tiplemelerindeki değişim süreci yeni başlamıştı.

Arazinin arkasından elleri artistik bir şekilde ceketinin cebinde ve dudak kenarına sıkıştırdığı sigarayı havalı havalı tüttürerek yürüyen buranın yerlisi genç bir adam hızlı ve enerjik adımlarla ortaya çıktı ve Vanya'ya yaklaştı. Gıcır gıcır pantolonunun paçasını sıyırıp ayağını sandığın üstüne yerleştirip dişlerini fazla aralamadan sordu:

"Kahverengin var mı?"

Vanya ürktü, gözlerini yukarı çevirip, fırçalarına davrandı, sonra ansızın omuzları çöktü, üzgün ve şaşkın bir halde yanıtladı:

"Kahverengi? Hayır, kahverengim yok."

Genç adam sıkıntıyla, ayağını sandıktan çekti, ellerini yeniden cebine soktu, küçümseyen bir tavırla sigarasını dişledi.

"Kahverengi boyası yokmuş. O halde ne işin var burada?"

Vanya fırçalarıyla birlikte ellerini yukarı kaldırdı.

"Siyah, siyah boyam var."

Genç adam boya sandığını öfkeyle tekmeledi ve çınlayan sesiyle,

"İnsanları aptal yerine koyuyorsunuz! 'Siyah boyam var!' Ayakkabı boyamak için iznin var mı senin bakalım?" diye bağırdı.

Vanya sandığının üzerine eğilip aceleyle pılını pırtısını toplamaya başlamıştı, bir taraftan da genç adama doğru bakmaya devam ediyordu. Kendini savunacak birkaç söz söylemek istemektedir, ancak tam bu sırada genç adamın arkasında yeni bir yüz keşfetti. Bu yüz, on altı yaşlarında, zayıf, sırık gibi bir delikanlıya aitti. Alaycı, keskin hatlı büyük bir ağzı ve fıldır fıldır gözleri vardı gencin. Üstündekiler eskiydi ama yine de bir takım elbiseydi, yalnız ceketinin altında gömleği yoktu, bu yüzden ceket en üst düğmesine kadar iliklenmiş ve yakası yukarı kaldırılmıştı. Başında açık renk, kareli bir şapka vardı.

"Sinyor, yerinizi bana bırakabilir misiniz? Ben siyaha da razıyım..."

Genç adam, geleni ciddiye almadan üsteledi:

"Bir boyacı daha! Senin çalışma ruhsatın var mı?"

Genç adamın öfkeli bakışlarından kendini sıyıramayan Vanya'nın fırçalarıyla birlikte elleri de aşağı düştü. Vanya, insan yaşamında ruhsatın ne kadar önemli olduğunu duymuştu ama kendini bu rahatsız edici soruya hiçbir zaman ciddi olarak hazırlamamıştı.

"Eee?" diye kabalıkla sordu genç adam.

Bu sırada, bu çok sıkıntılı anda Vanya'nın sandığında başka bir ayak belirdi. Uzun süredir boya görmemiş, kirli, bozarmış çok eski bir ayakkabısı vardı. Genç adam oldukça kaba bir dirsek darbesiyle sendeledi, ancak bu dirsek darbesine, çok kibar söylenmiş sözcükler eşlik etti;

"Sinyor, anlayınız lütfen! Hiçbir kağıt kahverengi boyanın yerini tutamaz."

Genç adam ne darbeyi ne de kibar konuşmayı umursuyordu. Sigarasını kaldırıma fırlatıp dişlerini gıcırdatarak Vanya'ya yaklaştı.

"Bana çalışma ruhsatını göstersin!"

Bozarmış ayakkabının sahibi, genç adama yönelerek bütün meydanda duyulacak şekilde hiddetle bağırdı:

"Lordum, beni tahrik etmeyiniz! Benim İgor Çernogorski olduğumu bilmiyorsunuz galiba?"

Görünüşe göre, genç adam bunu gerçekten de bilmiyordu. Adam kendini hızla geri çekti, ancak belli bir mesafe bıraktıktan sonra İgor Çernogorski'ye korkarak baktı. Öteki, büyüleyici bir şekilde ona gülümsemekteydi.

"Görüşmek üzere... Görüşmek üzere dedim size! Niye cevap vermiyorsunuz?"

Soru bıçak kadar keskindi. Bu yüzden genç adam "görüşmek üzere" diye fısıldayıp seve seve tabanları yağladı. Arazinin yakınında durup bir şeyler mırıldandı ama İgor Çernogorski şu anda yalnızca ayakkabılarının temizlenmesiyle meşguldü. Ayağı yine boya sandığındaydı. Vanya sevinçle bir gözünü kırpıp sordu: "Siyah?"

"İyi olur. İtirazım yok. Hatta siyahı tercih ederim."

Vanya fırçayla boyayı sürmeye girişti. İgor Çernogorski'nin genç adamla kahramanca çatışması hoşuna gitmişti. ama yine de sordu:

"Yalnız... On kopek. On kopeğiniz var mı?"

İgor Çernogorski alaycı ifadeli dudaklarını bükerek gülümsedi.

"Yoldaş, herkese böyle aptalca sorular soruyor musunuz?"

"Ama on kopeğiniz var, değil mi?"

İgor Çernogorski sakin sakin yanıtladı:

"On kopeğim yok."

Vanya huzursuz bir şekilde çalışmasına ara verdi.

"Peki... Ne kadar var sende?"

"Param... Yok... Anlıyor musun, hiç yok."

"Parasız olmaz."

İgor sırıttı, gözleri merakla parıldıyordu:

"Niye olmasın ki? Olur!"

"Parasız?"

"Tabii ki parasız. Dene bir kez. Mükemmel olacaktır."

Vanya sevinçle haykırdı, ardından alt dudağını ısırdı. Gözlerinde coşkulu bir hayranlık ifadesi okunuyordu.

"Parasız ayakkabı boyamak?"

"Evet. Dene bir kez. Parasız nasıl sonuç alacağını merak etmiyor musun?"

"Neden olmasın? Deneyeceğim..."

"Senin nasıl bir insan olduğunu gözlerinden anlıyorum."

"Hemen deneyeceğim. İyi olacaktır."

Vanya müşterisine alaycı, ani bir bakış fırlattı. Sonra azimle işine koyuldu.

"Sokak çocuğu musun?"

"Hayır, henüz değilim."

"Olacaksın... Okula gidiyor musun?"

"Gitmiştim... Sonra onlar başka yere gittiler."

"Kim? Annenle baban mı?"

"Hayır, annemle babam değil, ama... İşte. Evlendiler. Eskiden annem babam vardı, ondan sonra..."

Vanya anlatmak istemiyordu. Kendi şanssızlığını kullanıp bundan yararlanmayı henüz öğrenmemişti. İgor'un ayakkabılarının eğrilmiş ökçelerine dikkatlice baktı.

"O sandığı kendin mi yaptın?"

"Niye? Kötü mü yoksa?"

"Muhteşem bir sandık. Nerede oturuyorsun?"

"Hiçbir yerde. Kente gitmek istiyorum... Ama param yok... Yalnızca kırk kopek."

Vanya Galçenko bütün bunları hiç telaş göstermeden anlatıyordu. İş bitince Vanya gözlerini kaldırıp gururla karışık şakayla sordu:

"İyi oldu mu?"

İgor, Vanya'nın dağınık kumral saçlarını okşadı.

"Sen tuhaf bir çocuksun. Sağ ol. Kimin ne olduğu bir bakışta anlaşılıyor, anlıyor musun? Kente birlikte gidelim mi?"

"Benim param yok ki... Kırk kopek!"

"Komik adam! Ben bir şey mi alalım dedim? Gidelim diyorum."

"Ya para?"

"İnsan parayla değil, trenle gider, öyle değil mi?"

"Doğru." Vanya düşünceli düşünceli başını salladı.

"Böylece paraya değil trene ihtiyacımız olacak."

"Ya bilet?"

"Bilet formalite. Sen burada otur, ben birazdan gelirim."

İgor Çernogorski ceketinin cebinden bir kağıt çıkararak dikkatle inceledi, sonra kağıdı güneşe tutup keyifle,

"Her şey tamam," dedi.

Postane binasını gösterdi.

"Şu küçük, şirin evde gereksiz yığınla para var sanırım. Beni bekle."

Ceketinin düğmelerini kontrol edip, şapkasını düzelterek hiç acele etmeden postaneye yollandı. Vanya şaşkın bakışlarla onu izledi.

ÜÇ TANE ETLİ BÖREK

İstasyon meydanındaki arazinin çalıları arasında topal bir bank dururdu. Bankın etrafında kağıtlar, sigara izmaritleri ve ayçiçeği kabukları yığılıydı. Vanda Stadnizkaya ile daha önce sözü edilen yerli genç adam burada bir araya geldiler. Belki şehirden gelmişler, belki de trenden inmişlerdi, ama en yakın zamanda göründükleri yer bodur çalılıkların arkasıydı herhalde. Vanda çıplak ayaklarına lastik pabuç, üstüne de eski kareli bir etekle yer yer rengi atmış,

altından gözüken sarı keten bezinin parladığı siyah bir ceket giymişti. Vanda çok güzel bir kızdı, ama yaşamının başarısızlıklarla dolu olduğu belliydi. Sarı saçlarına uzun süredir su ve tarak değmediği ortadaydı, aslında sarı da denemezdi artık saçlarına.

Vanda bütün ağırlığıyla banka çöktü, donuk ve bezgin bir sesle,

"Cehenneme kadar yolun var! Senden bıktım artık," dedi.

Genç adam ürperdi, yakasını düzeltip hafifçe öksürdü:

"Nasıl arzu ederseniz. Benden bıktıysanız, gidebilirim."

Cüzdanını çıkartıp uzun uzun arandı, dudaklarını yaladı, bankın üzerine, Vanda'nın yanına üç demir para bırakıp oradan uzaklaştı.

Vanda bir kolunu bankın arkalığına dayayıp başını üstüne yasladı ve yarı melankolik yarı umutsuz bir halde uzaktaki beyaz bulutları izlemeye koyuldu. Sonra yanağını ceket koluna sürterek çıplak çalılara daldı. Uzun süre böylece kalakaldı, ta ki yanına Grişka Rişikov oturana dek. Somurtkan, çirkin bir çocuktu Grişka. Yanağında yeni yeni iyileşen bir yara vardı. Şapka giymemişti ama kızıl saçları özenle taranmıştı. Yeni bir pantolon ve yıpranmış eski bir gömlek vardı üzerinde. Öne doğru uzattığı spor ayakkabılarını keyifle inceliyormuş gibi yaparak sordu:

"Yiyecek bir şey yok mu?"

Vanda konumunu değiştirmeden, ağır ağır,

"Beni rahat bırak," dedi.

Rişikov karşılık vermedi, huzursuz olmuşa da benzemiyordu. Rişikov'un bacakları ağrıyana kadar birkaç dakika daha sessizce yan yana oturdular. Rişikov ani bir hareketle doğruldu. Bir yirmi kopek, bir de beş kopek demir para yere düşmüştü. Yerdeki paraları acele etmeden alıp inceledi.

"Senin mi?"

Birkaç kez paraları yukarı fırlatıp düşünceli bir tavırla,

"Üç tane etli börek," dedi.

Paralarla oynaya oynaya istasyona yürüdü.

İgor Çernogorski postaneye adımını atıp etrafına bakındı. Bir ağaç kafesle bölünmüş olan mekân küçüktü. Kafeste, iki gişe vardı. Birinin önünde uzun bir kuyruk uzanıyordu. Üzerinde, "Taahhütlü Belgeler-Havale Servisi" yazan diğerinin önünde ise yalnızca üç kişi bekliyordu.

İgor, kambur, şişman ve yaşlı bir kadının arkasına geçip, gişenin ardındaki "genç bayanı" süzdü. Ama bu hiç de genç bir bayan değil, en az kırkında, bir deri bir kemik, soluk benizli bir kadındı. İgor cebindeki kağıdı yoklayarak, bu genç bayanın ne yazık ki pek de cana yakın olmadığını düşündü. Kağıt ve genç bayanla ilgili düşüncelere öylesine dalmıştı ki, önündeki ihtiyarın işlerini çarçabuk halledip ortadan kaybolduğunu fark etmemişti bile.

"Ne istiyorsunuz?"

Gişenin arkasındaki sevimsiz kadın İgor'a sertçe bakıyordu.

"Bir para havalesi olmalı... Postaneden alınmak üzere... İgor Çernyavin adına..."

Kadın, kemikli parmaklarını, kutuda bulunan bir yığın posta havalesi paketinin arasında dolaştırdı. İçlerinden birini çıkartıp gözlerine iyice yaklaştırdı.

"Bu siz misiniz?"

"Evet, benim."

"Siz Çernyavin misiniz?"

İgor hafifçe, tatlı tatlı ürperdi.

"Aslında benim, evet."

Kadın İgor'a öfkeyle baktı.

"Kendinizi ne kadar da garip ifade ediyorsunuz. 'Aslında'! Çernyavin misiniz, değil misiniz?"

"Tabii ki Çernyavin'im. Bundan kuşku duyulacak ne olabilir ki?"

"Kimliğiniz."

İgor arkasını dönüp cebini yokladı. Kapıya kısa bir bakış attı; ardına kadar açıktı. Kapının arkasında parlak bir gökyüzü ve yaşamın sonsuzluğu vardı. İgor kadına kimliği uzattı. Öteki baştan aşağı her bir sözcüğü okudu, arka yüzünü inceledi, İgor'a baktı.

"Burada, sizin Posta ve Muhabere İşleri Dairesi'ne gitmeniz gerektiği yazıyor. Parayı neden buraya göndertiyorsunuz?"

"Ben... Tabiri caiz ise, yolculuk sırasında buradan geçiyordum."

"'Tabiri caiz ise'... Kaç yaşındasınız bakalım?"

"On sekiz..."

"Saçmalamayın!"

İgor utangaç bir şekilde gülümsedi.

"Bu kadar... Genç görünmek... Benim elimde olmayan bir şey..."

"Müdüre danışmam gerek..."

Köşedeki dar kapıya yürüdü. İgor'un arkasındaki kuyrukta fısıldaşmalar duyuluyordu. Açık kapı onu dayanılmaz bir şekilde çekmekteydi.

Çevresine bakındı. Kuyrukta bekleşenlerin çoğu kadındı... Sonra oldukça yorgun görünümlü yaşlı bir işçi vardı. İgor dirseklerini gişeye dayayıp dalgın ve canı sıkılmış bir ifade takındı.

"Çernyavin? Nerede ikamet ediyorsunuz?"

İgor dirseklerini gişeden kaldırmaksızın yüzünü konuşana çevirdi. Müdür tıraşsızdı ve o da aynı şekilde sevimsizdi. "Ne?"

"Evinizin nerede olduğunu soruyorum? Hangi şehirde?"

"Starosselsk'de."

"O halde para neden buraya gönderiliyor?"

"Bu sizi hiç ilgilendirmez."

"Nasıl... İlgilendirmezmiş beni?"

"Hiçbir şekilde ilgilendirmez."

"Öyleyse ben de parayı veremem."

Müdür bu sözcükleri kesin bir ses tonuyla söylemişti, ama elindeki kağıtlar titriyor, gözleri de tereddütle İgor'un yüzünü araştırıyordu. O da mimiklerden anlam çıkaran biriydi!

İgor Çernyavin pis pis gülümsedi.

"Bu durumda nezaket gösterip bana şikayet defterini vereceksiniz."

Müdür bütün parmaklarıyla tıraşsız çenesini ovdu.

"Şikayet defteri? Ne yazmayı düşünüyorsunuz peki?"

"Bana para yerine aptalca sorular sunduğunuzu..."

"Delikanlı!" diye bağırdı müdür.

Ama İgor da başladı bas bas bağırmaya:

"Evet, aptalca sorular. Niye para buraya gönderilmiş? Bu sizi zerre kadar ilgilendirmez. Belki cenaze masraflarım için gönderilmiştir. Belki düğünüm için! Nedenini söylemek zorunda mıyım? Ya parayı vereceksiniz ya da şikayet defterini!"

Kuyrukta insanlar gülüşüyordu. İgor çevresine baktı. Sıradaki herkes ondan yanaydı. Bir kadın dokunaklı bir sesle,

"Bunlar hep böyledir. Zavallı çocuğun karşısında nasıl da bilgiçlik taslıyorlar. Belki de annesi, babası göndermiştir," dedi.

Müdür, elinde kağıtlarla düşünceli bir şekilde durakladı.

"Uzatma hadi, zamanımızı çalıyorsun!" diye bağırdı sıradakilerden biri.

"Güzel," dedi müdür gözdağı verircesine, "Size parayı vereceğim. Ama Starosselsk'den de araştırtacağım."

"Nasıl isterseniz, Sinyor, araştırabilirsiniz."

"Ona parayı ödeyin!" diye buyurdu müdür.

En sonunda İgor Çernogorski kapı önündeki basamaklardaydı. Bir elinde para, diğerinde Starosselsk'den aldığı belge. İgor dudaklarını büzdü.

"Belki de annesi, babası göndermiştir..."

İgor sevinçten uçuyordu. Meydanın üzerinden avare bulutlar geçiyor; istasyondaki arazi derin derin soluk alıp veriyor, ağaççıklar, cicili bicili yeşillere bürünmek üzere hazırlık yapıyordu. Köylüler istasyon duvarına oturmuş, hoşnut bir halde treni bekliyorlardı. Biraz ileride Vanya Galçenko sandığının üzerine eğilmiş, İgor'a doğru bakıyordu. İgor paketten beyaz bir kağıt para çıkarıp, onu ceketinin dış cebine koydu. Kalan parayı özene bezene güvenli bir yere yerleştirdi; doğrudan tenine temas eden bir cebi vardı. Vanya'nın yanına gitti:

"Selam sana, emeğin insanı!"

Dış cebinden beyaz banknotu çıkarıp havada sallayarak törensel bir edayla,

"Bu, sana aittir, delikanlı, çünkü sen bana zor zamanda yardım ettin," dedi.

Vanya, oturduğu büyük gri taşın üzerinden dehşet içinde sıçradı. Gözleri şaşkınlıktan fal taşı gibi olmuştu. Parayı sakınarak aldı. İgor onu gülümseyerek izliyordu: Vanya parayı önce ciddi, ardından işkilli bir ifadeyle inceledi, sonra içyüzünü anlamışçasına İgor'a baktı imayla:

"Peki şimdi ne durumdayız?"

"Şimdi kendine boya alabileceğin bir durumdayız. Kahverengi, kırmızı, yeşil, portakal rengi."

Vanya zevkten bir çığlık attı:

"Yeşil niye?"

"Şimdi, gözünün önüne şunu getir bakalım: yanına bir timsah geliyor!"

Vanya coşkulandı.

"Bir timsah? 'Efendim, yeşiliniz.var mı?' diye soruyor."

"Doğru, aynen öyle! Sen de şöyle yanıtlıyorsun: 'Elbette var...'"

"Ama nasıl olur? Önce para yoktu, şimdi ise bu kadar çok?"

Vanya sert sert İgor'a baktı, ama dikkatli, gri gözlerinde uyanık ve neşeli noktacıklar dans ediyordu.

İgor genizden konuşarak yanıtladı:

"Garip adam. Bu hep böyledir: Önce para yoktur, ardından vardır. Sende de öyle oldu; başlangıçta hiçbir şeyin yoktu, şimdi on rublen var."

"Maaşını mı aldın?"

"Hayır, büyükannemden... Zorda olduğumu öğrenip, bana yüz ruble göndermiş."

"Yüz ruble?"

İgor katıla katıla güldü. Vanya da güldü. Ama son derece mantıklı bir soru takılmıştı aklına:

"Büyükannenin yüz rublesi olamaz. O çalışmıyor ki. Eminim büyükbabanındır."

"Büyükbabam olsun haydi. Ama akrabalar üzerine sonra konuşalım. Şimdi atıştıracak bir şeyler alıp, Londra'ya gitme hayalleri kuralım."

Vanya soru sormadı, hayret de etmedi. Dudaklarını ısırdı. On rublelik kağıt parayı katlayıp cebine sakladı. Ardından, kalkıp bacaklarını araladı, ayağında kısa pantolonu ve temiz ayakkabıları vardı; parmaklarını oynattı ve ekmek teknesine yukarıdan şöyle bir göz attı. Çevik bir hareketle yere çöktü, fırçaları ve kutuları sandığa yerleştirdi, kapağını kapatıp sandığın kayışından kavradı.

RİŞİKOV'UN İLGİNÇ MACERASI

Etli börekler adamakıllı lezzetliydi; çenenin bir hareketiyle hiç hissettirmeden nazikçe kayıp giderek hiçe dönüşüyorlardı –iştahı şimdi daha da açılmıştı.

Rişikov'un somurtkan yüzü, daha da parlayan gözleriyle bu durumu açıkça ele veriyordu, bir taraftan da çevreyi dikkatlice süzmeyi ihmal etmiyordu.

Bilet gişesinde kuyruk vardı. Gişe kapalıydı, fakat şimdiden önünde yaklaşık yirmi kişi toplanmıştı.

O yılların, köylülerden oluşan "tehlikeli" kuyruklarındandı; tümü de mazlum, ürkek, yoksul insanlardı. İlk anda, yakası ve cepleri boz kuzu derisinden yapılmış yeleğiyle ufak tefek bir adam göze çarpıyordu. Hemen arkasında, kötü bakışlı, kuyruktaki yerine ölüm kalım meselesi varmış gibi titreyen çelimsiz bir kadın duruyordu. Sonra yine kadınlar geliyordu, hepsi yoksul sınıflardan. Parayı etek altında ya da göğüslerinde saklamışlardı, ama zaten ne kadar paraları vardı ki? Güzel giyimli, siyah saçlı bir kız parayı avucunda sımsıkı tutuyordu.

Bu istasyon ve bu kuyruk başarılı operasyonlar için elverişli bir yer değildir. İnsanlar burada çok dikkatlidir, fazla paraları yoktur, olanı da iki elle kollamaktadırlar. Can sıkıntısından bel bel bakınırlar, biletler herkese yeter burada, parasını unuttu diye kimse paniğe kapılmaz.

Rişikov'un aklına büyük şehirdeki istasyon geldi. Yalnız, orada rahatsızlık yaratacak şeyler vardı: milisler, demiryolu korumasında görevli askerler ve diğer kesin önlemler. Grişka, sıradan bir yolcu gibi görünüp, masum masum ortalıkta dolaşıyorken bile onun en gizli düşüncelerini mucizevi bir şekilde tahmin ediyorlardı. Evraklarını bile sormadan, kestirmeden,

"Hey delikanlı, bizimle gelin bakalım!" derlerdi.

Buna karşılık büyük şehirde ne yolcular vardı, ne heyecanlar, ne maceralar, gerçek yaşantılar! Bütün gün gişelerin aralarında dolaşılır, danışma bürosunun oralarda gezinilir, hamallarla, yolcularla muhabbet edilirdi. Birçok geceyi insanlar istasyonda geçirirdi. Kanaatkâr olan yere uzanıp öyle derin bir uykuya dalardı ki, değil cebindeki parayı, canını alsan, ruhu duymazdı. Kültürlü insanlar ise elbette uyumaz, bir aşağı bir yukarı volta atarak kendilerini düşüncelere bırakırlardı... Orada uzun yollar için pahalı biletler alınırdı; siyah ya da kahverengi cüzdanları dolgundu.

Gişeden biletini henüz almış olan bir insandan daha mutlu kim olabilir ki? Kuyrukta beklemiş, öne geçenlerle kavga etmiş, bilet kalmaz korkusuyla içi titremiş ve olması en olanaksız söylentilere ve dedikodulara kulak kesilmiştir. Şansına hâlâ inanamadan, biletini pırıltılı gözlerle inceleyerek diğerleriyle birlikte bekleme salonunda sevinçli bir heyecanla dolaşmaktadır şimdi. Her şeyi unutmuştur, karısını, şefini, bavulunu, kuyruktayken onca koruduğu cüzdanını...

Rişikov'un birdenbire uykusu açıldı. Kuyruktaki son kadının arkasında, şimdi, saçları leylek yuvasına benzeyen bir adam durmaktaydı. Üzerinde eski bir ceket, ayağında gıcır gıcır çekme çizmeler ve boynunda yeşil bir bağ vardı. Arka cebi, gözlere bayram ettiren, hatırı sayılır büyüklükte dikdörtgen bir şişkinlik oluşturmuştu.

Rişikov telaşsız bir şekilde sıraya girdi; şimdi ceketin arkasındaydı. Kendini tamamen bir reklam levhasına vermiş görünüp, bir omzunu cekete çevirdi. Az sonra cüzdanın dışarı bakan köşesini iki parmağıyla tutmuştu. Çekti, cüzdan sessizce onu takip etti, bir saniye daha ve... Kaba bir pençe kolundan sertçe yakaladı, alabora olmuş bir çehreyle yüz yüze geldi.

"Seni ahlaksız seni! Bakalım, ne yapacaksın şimdi?"

Rişikov kurtulmaya çalıştı. Başaramadı. Böylesi durumlarda alışılmış bir tavırla, ötekine, yarı incinmiş, yarı tehditkâr bir havayla bağırmaya başladı:

"Ne istiyorsun benden? Davranışlarına dikkat et!"

"Peki, ben bu eli nerede yakaladım?"

"Dokunma bana!"

"Hayır, canım, burada duruyorsun!"

Ani bir hareketle Grişka kolunu sıyırdı ve kendini perona attı. Telaşla, uçarcasına peronu ve öteki rayları geçti, bir yük treninin altında kayboldu. Sonra bir başkasının altında. Yere çömelip etrafına bakındı. Peronda ayak sesleri yaklaştı. İnsanların omuzlarını

ve başlarını göremiyordu, onun yerine yeni çekme potinleri ve yanlarındaki gri üniforma paltosunun eteklerini ve parlak, uzun çizmeleri hemen tanımıştı.

Yine o heyecanlı sesi duydu: "Ah, şu haydut!"

Paltonun etekleri uçuştu, cilalı çizmeler harekete geçip perondan aşağıya atladı. Rişikov tabanları yağladı –ayağındaki lastik ayakkabılar havada pervane dönüyordu–, yük vagonlarından demiryolu makaslarına kadar koştu. Soluk soluğa kalmıştı, ama bu sayede iştahı kaybolmuştu.

BAHÇEDE KAHVALTI

İgor'un elinde iki büyük ekmek, bir sucuk ve bir cam kavanoz dolusu reçel vardı. İstasyondayken Vanya'ya,

"Burada hava, demiryolu bakterileriyle doludur. İyisi mi bahçede yiyelim. Orada küçük, sevimli bir bank var," demişti.

Ancak araziye geldiklerinde, sevimli küçük bankta Vanda Stadnizkaya'yı gördüler. Kolu bankın sırtlığında, başı kollarının arasına gömülü bir halde oturuyordu.

"Ooo, burası işgal edilmiş!" sözleri çıktı İgor'un ağzından.

Parmak uçlarında yürüyerek, düşlere dalmış Vanda'nın etrafında dolaştı. Önce gözleri kuşkuyla lastik pabuçlar içindeki çıplak ayaklara kaydı, ama sonra Vanda'nın iri iri açılmış gri gözlerine dikkatlice baktığında, ciddiyetle, gülümsemeden,

"Matmazel, izin verirseniz, sizin yanınızda kahvaltı edebilir miyiz?" diye sordu.

Kibar reveransı, yakaya kadar iliklenmiş ceketi ve tertemiz ayakkabıları Vanda'da olumlu bir etki uyandırmıştı. Üzüntüsüne karşın, şimdiye kadar alıştığı cilveli bir eda takındı, hatta belli belirsiz bir gülümseme belirdi yüzünde:

"Buyrun!"

İgor hemen, çekingen bir tavırla,

"Mersi," diye karşılık verdi.

Vanda gençleri hayretle izledi ve bankın ucuna kaydı. Bulutlar onu artık ilgilendirmiyordu, bu kez istasyon meydanının kuru görüntüsüne takılıp kaldı. İgor, nevaleyi bankın üzerinde çarçabuk hazırlayıp öteki uca ilişti. Vanya sandığını takırdatıyordu, onu yere bırakıp bankın önüne, masaya oturur gibi çöktü; kahvaltının tadını damağında öncesinden duyarak omuzlarını yukarı çekti. İgor sucuğu dilimledi ve sordu:

"Reçeli nasıl yiyeceğiz şimdi Vanya? Parmaklarımızla mı?"

Vanya başını çevirip araziye bakındı.

"Kendimize... Küçük kaşıklar yapabiliriz... Ağaçtan, bıçakla."

"Sizin kaşıklarınız yoktur, değil mi, hanımefendi?" diyerek Vanda'ya yöneldi İgor.

Bunu, uluslararası bir vagonda seyahat eden zarif yolcular arasında yaygın olan bir ses tonuyla, olağanüstü bir kibarlıkla söylemişti. Vanda'nın gözleri sevinçten parıldadı, ama bir kere, dikkatsiz bir bakışla bile hiçbir şeye sahip olmadığı anlaşılırdı –yükü olmayan bir yolcuya benziyordu– ikincisi, sucuktan iştah çekici bir koku yayılmaktaydı. Ağzının suyu aktı, öfkelenmiş rolü yaparak yanıtladı:

"Pardon? Nasıl kaşıklarım olmalıydı?"

"Gümüş kaşıklar" diye içtenlikle açıkladı İgor.

Vanda yanıt vermedi, kolunu yeniden bankın sırtlığına dayayıp bulutlara baktı. Ama artık gözlerinde kederli dalgınlık okunmuyordu.

Vanya, yarım somundan zorlu baş hareketleri yaparak dişleriyle büyük parçalar kopardı; sucuğu ise kirli parmaklarıyla dikkatlice kağıttan kaldırdı. Bu arada, ikide bir Vanda'yı gözlüyordu. Ne çamurlu çıplak ayaklarını, ne de dağınık saçlarını fark etti. Tek gördüğü, hassas, pembe bir yanak, bir göz kapağı ve bir de eğik, koyu renkli kirpikleriydi.

Vanya küçük bir parça somun kopardı, üzerine iki dilim sucuk koyup Vanda'ya uzattı. Vanda bunun farkına varmadı, soran göz-

lerle İgor'a bakıyordu. İgor, kendini yemeğe kaptırmış, elleri, dişleri ve bıçakla işe koyulmuştu. Arada bir Vanya'ya, onu desteklercesine hızlı hızlı başını sallıyor, boş kalan eliyle de omzuna vuruyordu. Kısa bir kararsızlıktan sonra, Vanya komşusunun dizine hafifçe dokundu. Kız, başını ona çevirdi ve dudaklarına cilveli bir gülümseme kondurmak istedi, ama bunu beceremedi, doğal ve minnettar bir şekilde gülümsedi. Somundan küçük parçalar koparıp acele etmeden yemeye koyuldu. Bütün bunlar çok derin bir sessizlik içinde gerçekleşiyordu. Dilimlenmiş sucuklar tükendiğinde, İgor birkaç parça daha kesip, Vanda'yla göz göze gelmeksizin doğal bir ses tonuyla sordu:

"Yolculuk nereye, Sinyorita?"

Vanda istasyona dönüp çiğnemeyi keserek, can sıkıntısıyla,

"Bilmiyorum," dedi.

"Birlikte yolculuk edelim!" diye önerdi Vanya sevinçle ve boya sandığını ona doğru çevirdi. "Senin adın ne?"

"Vanda."

"Oo, hoşuma gitti! Vanda!"

"Bu bir Leh ismidir."

"Birlikte gezelim o halde! Bunun bir yerlerde büyükannesiyle büyükbabası var," dedi Vanya, İgor'a imayla bakarak; İgor bu alayı iyi niyetle ve dostça kabul etti.

Ancak Vanda, Vanya'nın hararetli içtenliğine tepki vermedi. Bitirmediği somun parçasını banka bıraktı, ellerini bankın kenarına dayayarak biraz dalgınca,

"Nereye gideceğimi... bilmiyorum..." dedi.

İgor, kıza sertçe baktı ve reçelle ilgilenmeye koyuldu. Vanya'nın canlılığı birden söndü. Şaşkınlıkla, gözlerini Vanda'ya dikti, ardından, yüz ifadesinde bir yanıt ararmışçasına İgor'a baktı. İgor kendi kendine bir şarkı mırıldanıyordu, cam kavanozu banka bırakıp, kaşlarını çattı:

"Bizimle geleceksin Vanda, sonra her şey yoluna girer..."

Şimdi anlamıştı Vanya. Vanda ise ürkerek İgor'a bakıyordu.

"Bilmiyorum..."

"Sen bilmiyorsun, ama ben biliyorum. Birazdan tren gelecek. Kompartımana yerleşip her şeyi konuşabiliriz."

Vanya iri gözlerle İgor'a baktı: Ne kompartımanı? Vanda teslim olmuşçasına sustu.

Bu arada Rişikov çalıların arasından topluluğu dikizliyordu. Ortaya çıkıp, önlerinde durdu, donuk gözlerle yemeği süzdü. Vanda ona nefret dolu baktı. İgor güldü.

"Bir rahatsızlığın mı var, Rişikov?"

Rişikov yanıt vermedi.

"Ye," diye davet etti İgor onu. "Çalmanın bir şey kazandırmayacağını her zaman söylemedim mi? Patakladılar mı seni bugün? Nasıl tongaya bastığını gördüm."

"Kaçtım," diye kısık sesle yanıtladı Rişikov ve yiyeceklere yumuldu.

"Yine paçayı sıyırdın, desene! Bu çok aptalca. Herkesin iki eli var ve herkes seni bu ellerle yakalamak istiyor." İgor tiksintiyle ürperdi. "Ne aptalca! Benim gibi yapmalı insan!"

"Büyükanneyle, değil mi?" diye sordu Vanya.

"Büyükanneyle ve postayla. Sana bir mektup gönderir: 'Sevgili İgor, bir iyilik yap da, Allah aşkına şu yüz rubleyi al.' Gidip almazsan, içten bir mektup daha gelir: 'Ne kadar kötüsün! Niye almıyorsun yüz rubleyi? Ne olur, alsana!'"

Rişikov gücenerek başını çevirdi.

"İçten mektupmuş... Tabii, okuma yazma bilirsen..."

"Bilmiyorsan, git çalış. Yoksa hırsızlık yapmak zorundasın. Bu yapılacak en aptalca iş." İgor bir parça somunu reçele bandırdı. "Çalışmak da fena bir şey değil. Birçokları seve seve yapıyor."

KOMPARTIMANDA

Bozkırın ortasından uzun bir yük treni geçiyordu. Vagonda, bir tentenin altında bir traktör duruyordu. Vanda, traktörü örten tentenin bir ucunda kıvrılmış uyuyordu. Onun yanında, kollarını dizine dolamış ve dalgın gözlerle çevreyi seyreden İgor Çernyavin oturuyordu. Karşısında, spor ayakkabılarla, bacaklarını ayırarak ayakta duran Rişikov vardı. Vanya bacaklarını vagondan sarkıtmış, büyük bir hazla, bozkırı, yanları sıra uzanan geniş yolu, ufuktaki tepeleri, baharın ilk yeşilliklerini izliyordu.

Dün akşam yola çıkmışlardı. Uzun süre, uyunabilecek küçük bir yer aramışlardı, hava soğuktu çünkü. En sonunda, tentenin altına girip, titreye titreye yerlerini hazırlayıp uykuya dalabilmişlerdi. Tentenin altı, istasyonlarda yolcuların meraklı bakışlarına maruz kalmadıkları ve kimsenin onları uykuda rahatsız etmediği elverişli bir yerdi. İgor Çernyavin uykuya dalmadan önce,

"Birinci sınıf kompartıman, itiş kakış yok, bol yer ve temiz hava var ve kimse de, 'Biletler lütfen' gibi saçmalıklarla yanımıza gelmez," demişti.

Sabah erkenden uyanıp tentenin altından şamatayla sürünerek çıkmışlardı. Yalnız büyük garlarda bu kez uyumak amacıyla değil de, tren personelini kızdırmamak için konukseverliklerini kendilerine saklamak üzere, odacıklarına dönmüşlerdi. Daha sonra, Vanda'nın canı, güneşte uyuklamak istemişti.

Rişikov uzun süre suskun kaldı. En sonunda sordu:

"Niye Vanda'yı yanına aldın?"

"Sana ne?" İgor, belki de Rişikov'un arkasındaki vagonun çatısından öyle pırıl pırıl güneş vurduğu için gözlerini kısmıştı.

"Nedenlerin vardır herhalde."

"Şehirde bir şeyler bulacağız. İş falan..."

"Sen çalışmak istemiyorsun, o çalışmalı, öyle mi?"

Rişikov bunu meydan okurcasına söylemişti, kavga etmek istiyordu.

"O çalışmalı," dedi İgor sakince, Rişikov'a sırtını dönüp Vanda'ya koruyucu bir tavırla baktı.

"Bütün insanlar çalışıyor," diyerek sesini duyurdu vagonun kenarında oturan Vanya.

Rişikov onun yüzüne haykırdı:

"Sen sus ufaklık, yoksa ağzını burnunu dağıtırım!"

İgor burnundan konuşarak,

"Mösyö, ağız burun dağıtabilmeniz benim yazılı iznimle mümkündür ancak."

Rişikov yavaşça başını çevirip İgor'a omzunun üstünden tehditkâr bir bakış fırlattı.

"Senin izninle mi?"

"Hem de yazılı iznimle... Bir dilekçe hazırlayın..."

"Nasıl bir dilekçe?"

"Ağzını burnunu dağıtmak istediğinize ilişkin."

Rişikov hızla Vanya'nın üzerine yürüdü.

"İzinsiz olunca ne olur, merak ediyorum."

Vanya korkulu gözlerle baktı. Hızla ayağa kalkıp İgor'un yanına koştu. Rişikov'un ona küçümser bir bakış fırlatmaya, kolunu yüzüne siper etmeye fırsatı bile olamadı. İgor'un savrulan yumruğu yüzünü hedefler gibiydi ama beriki gövdesine inen sürpriz bir darbeyle sendeleyip, uyuyan Vanda'nın üzerine yıkıldı. Vanda uyanıp korkuyla haykırdı:

"Ah! Ne oldu? Ne demek oluyor bu?"

İgor içtenlikle gülümsedi:

"Rahatsız olmayınız! Rişikov uyumak istiyor da. Yerinizi ona bırakın!"

Vanda iğrenerek Rişikov'a döndü, ama gülümseyesi geldi hemen. Rişikov'un yerde kıvranması hoşuna gitmişti anlaşılan.

"Onu patakladın mı? Niye?"

Rişikov, dirseklerine dayanarak etli dudaklarını öne uzattı. Kızıl saçlarının perçemleri düzensiz bir biçimde alnına düşmüş, arsız, yeşil gözlerini neredeyse örtmüştü.

"Ne sırıtıyorsun? Seni korumayacak."

Vanda başını salladı.

"Belki de koruyacak!"

"Sen..." Rişikov ayakları üzerine doğrulup yumruklarını sıktı.

İgor gülümseyerek bir elini Vanya'nın omzuna dayayıp, canı sıkılırmışçasına, kimsenin yüzüne bakmadan,

"Şunu aklınızdan çıkarmayınız, beyefendi, bu kompartımanda hiç kimseye dokunamazsınız," dedi.

Rişikov ellerini cebine sokup sırıttı.

"Nasıl biri olduğunu eminim bilmiyorsundur."

İgor hayretle ona baktı.

"Ne demek istiyorsun?"

"Onu edepli bir hanımefendi mi sanıyorsun? Nasıl biri olduğunu söyleyeyim mi sana?"

"Defol, terbiyesiz! Söyle haydi, söyle! Hepiniz it sürüsüsünüz!"

Rişikov zevk duyuyordu.

"Ha ha! O bir fahişe! Bunun nasıl bir iş olduğunu biliyor musun?"

Vanda ağır ağır vagonun ucuna doğru yürüdü, başını ve darmadağınık saçlarını, kaldırdığı ceket yakasının içine gizledi. İgor, Rişikov'a doğru bir hamle yaptı, ama o, vagonun öte tarafına zıplayıp traktörün arkasına saklandı.

Vanya olup biteni pek az takip edebilmişti.

İgor, Vanda'ya yaklaştı. Yere bakarak sordu:

"Bu doğru mu?"

Vanda hızla yüzünü çevirdi. Yanıtında deminki nefret vardı.

"Ne olmuş yani? Hem sana ne bundan? Belki de benden bir şey istiyorsun?"

İgor kızardı. Gözlerini iri iri açan Vanda'yla göz göze gelmekten kaçınarak, dudaklarını büzdü:

"Evet... Hayır! Yalnız... Kaç yaşındasın?" diye sordu.

Vanda başını alımlı bir şekilde çevirip, omzunun üstünden İgor'a doğru kaçamak bir bakış fırlattı.

"Ne olmuş? On beş."

İgor ağır ağır ensesini kaşıdı, üzgün bir ifadeyle gülümsedi:

"Tamam... Başka bir şey yok, Sinyorina, gidebilirsiniz," dedi.

Vanda yerinden ayrılarak yavaşça tenteye doğru yürüdü, boynunu ürpererek içine çekti. Tentenin altına girerek, yüzü traktöre gelecek şekilde uzandı.

İgor, kendi kendine ıslık çalarak bozkıra daldı. Uzaklarda, tepelerin arkasından beyaz binalar görünmeye başlamıştı. Üzerlerine güneş vuruyordu.

Aşağıda bir grup yalınayak kız çocuğu belirdi. Bacakları henüz beyazdı, yanıp esmerleşmemişti. Kızlardan biri İgor'a seslendi, diğerleri gülüştü. İgor onları can sıkıntısıyla izleyip başını çevirdi. Vanya, Vanda'ya baktı, Rişikov'un traktörün arkasında kımıldayıp kımıldamadığına kulak kabarttı, İgor'un yanına gelerek, parmak uçlarında yükseldi ve fısıldayarak sordu:

"Ağlıyor mu?"

İgor, ona bakmadan, kaba bir edayla yanıtladı:

"Bunun önemi yok."

Tren, makaslardan geçerken şiddetle sarsılmıştı.

"Geldik," dedi İgor.

Tren, başka yük trenlerinin yanından, birçok makası hızla geçerek sağa döndü, hızlı bir tempoyla, istasyonda durmadan yoluna devam etti. Orada bulunan vagonların damlarının üstünden, istasyon binasının üst katları ile peronların boylu boyunca uzanan kubbeli çatıları görünüp görünüp hızla kayboluyordu. Sonra, tren kusursuz bir viraj alarak kentin hemen kıyısında bulunan, şaşılacak

genişlikteki çimenliklere götüren dar bir yolu tırmandı. Çimenliğin ötesinde beyaz kulübelerin samandan damları görünüyordu. Tren sallana sallana başka makaslardan geçip, daha dikkatlice, geniş ray tertibatlı bir yük istasyonuna girdi. Burada beyaz kulübelerden iz kalmamıştı. Yamaçtaki kentin kırmızı, gri ve pembe evlerinden tren görünüyordu.

Vanda tentede kımıldandı, doğrulup yüzünü kente çevirdi. Tren, diğer yük vagonlarından oluşmuş bir koridorun arasından çok ağır ilerliyordu.

Düşünceli bir ifadeyle gelip geçen vagonların yağlı dış yüzeylerini izlemeye dalan İgor, hemen arkasında belli belirsiz bir sıçrama sesi duydu. Hemen arkasını döndü. Vagonlarında bir kontrolör duruyordu. Zorlu bir sıçramanın ardından doğrulmuş, dikkatle içerdekilere bakıyordu. Vanda, sessiz sedasız, bir gölge gibi, vagondan sıvıştı.

"İgor Çernyavin sen misin?"

"Evet."

"Demek öyle! Bir telgraf geldi... Sahte bir posta havalesiyle yüz ruble çekmişsin, doğru mu?"

İgor büyülenmiş gibi, bakışlarını askerden alamıyordu.

"Yahu, insanlar amma da hızlıymış! Bakın şu işe ki, parayı ben çektim. Önce hiç istememiştim, anlıyor musunuz?"

Asker sırıtarak başını salladı.

"Haydi!"

İgor burnunu ovuşturdu.

"Lanet olsun! Kusura bakma Vanya, senden ayrılmam gerekiyor. Sen iyi bir herifsin! Vanda da... Bir dakika daha, yoldaş, anlarsınız.."

Vanya şaşkına dönmüştü.

"Nereye gidiyorsun?"

"Ben mi? Tutuklandım... Kanun namına."

"Neden?"

"Büyükanneden dolayı."

"Haydi, haydi!" diye tekrarladı asker ve elini İgor'un omzuna attı.

İgor, atlamak üzere vagonun kenarına tutundu. Bir kez daha Vanya'ya dönerek,

"Vanya, bir koloniye gir. Burada eli yüzü düzgün bir topluluk olmalı. Adı 'Bir Mayıs.'"

Ardından atladı, asker de onu izledi. Vanya kollarını dizine dayayarak onların arkasından bakakaldı. Olup biteni hâlâ kavrayamamıştı.

Traktörün arkasından Rişikov çıkageldi. Pis pis sırıtıyordu.

"Tabii, tabii! Sana bir mektupçuk gönderilir: 'Sevgili İgor, lütfen yüz rubleyi çek!' Temiz iş! Bu arada Vanda nerede?"

Vanya ürkerek yanıtladı:

"Bilmiyorum."

ÖZEL BÖLGE

Yük istasyonundaki tramvay durağına yürürlerken, "Nereye gitmek istiyorsun?" diye sordu Rişikov.

Buradaki yol, parke taşlarıyla döşenmiş ve kömür tozuyla örtülmüştü. At nallarının ve tekerleklerinin arasından kalabalık serçe sürüleri havalanıyordu. Tramvay durağında kuyruk vardı. Birçok insanın ayakkabısı boyasızdı. Vanya daha yanıt veremeden üniformalı bir adam ona yaklaştı. Başıyla bahçe parmaklığını göstererek iyi niyetle sordu:

"Boyacısın, değil mi?"

"Siyah mı istersiniz?"

"Tabii ki siyah, başka ne olabilir! Amirimin makamına gideceğim, ayakkabılarım da..."

Vanya çevresine bakındı, ama oturulabilecek bir yer göremedi. Biraz uzakta eski bir ahşap merdiven gözüne ilişti.

"Şu basamaklarda?"

Amirinin makamına gidecek olan adam başıyla sessizce onayladı. Vanya, hazırlıklarını yapmak üzere koşarak önden gitti. Müşteri geldiğinde, Vanya boyayı fırçaya sürmüştü bile...

"Aa, yok, önce tozunu al."

Vanya işe koyuldu. Rişikov, aynı merdivenin üst taraflarına oturdu ve suskunluk içinde caddeyi izlemeye başladı.

"Ne alıyorsun?"

"On kopek."

"On beşi bozabilir misin?"

Vanya cebini yokladı. Yalnız dört adet on kopeklik bulabildi.

"Çıkmadı mı? Peki öyle olsun, beşlik sende kalsın," dedi müşteri.

O daha gitmemişti ki, ayakkabılarının boyanmasını rica eden genç bir kız geldi, sonra da bir Kızıl Ordu subayı. Son gelen sordu:

"Şu çizmeleri ne kadara yaparsın?"

Vanya Kızıl Ordu subayından korkmuştu. Şimdiye kadar bir Kızıl Ordu subayının çizmelerini hiç boyamamıştı, ne kadar paraya yapacağını da bilmiyordu. Yutkundu.

"O-on kopek."

"Eşek kafalı!" diye fısıldadı Rişikov. Kızıl Ordu subayı ise sevinerek ayağını sandığa koydu.

"Ucuza boyuyorsun, ufaklık, ucuza! Burada çizme başına her zaman yirmi kopek alırlar."

Vanya, siyah istenip istenmediğini sormayı unutmuştu. Büyük bir çaba sarf ederek çalışıyordu: gözleri, kaşları, hatta diliyle. Hâlâ iki fırçayla çalışmayı öğrenmemişti. Bir fırça elinden kayarak uzağa düştü. Rişikov yüksek sesle güldü, ama fırçayı yerinden kaldırmadı. Vanya, oflayıp puflayarak kalkıp fırçasını kendi almak zorunda kaldı.

Kızıl Ordu subayı on kopekliği uzatırken,

"İyi çocuksun. Hem ucuza boyadın, hem de gıcır gıcır oldular," dedi.

Adam yürüyüp giderken çizmelerine bakıyordu. Vanya'nın kolları ve sırtı ağrıyordu. Dirseklerine dayanarak sükûnetle caddeyi izledi.

Bütün evler birbirinin aynıydı; iki katlı, tuğladan, tozlu. Aralarda bahçe kapılı birer parça çit. Hemen hemen bütün kapıların önünde birer bank ve banklara oturmuş, ayçiçeği çitleyen insanlar vardı. Vanya'nın aklına, yarının pazar olduğu geldi. Arnavut kaldırımında ikişerli, üçerli gruplar geziniyor ve aralarında fazla gürültü çıkarmadan tartışıyorlardı.

Arkalarında bir kapı açıldı ve sevimsiz, kısık bir ses sordu:

"Ne arıyorsunuz burada? Sokak çocuğu musunuz?"

Vanya fırlayıp ayağa kalktı ve etrafına bakındı. Rişikov da gevşek gevşek doğruldu. Açık kapıda uzun, zayıf, kır bıyıklı bir adam duruyordu.

"Sokak çocuğu mu?"

"Hayır, biz sokak çocuğu değiliz."

"Boyacısın, öyle mi? Lastik tabanın var mı?"

Vanya'nın sandığında yalnız iki fırçayla iki kutu siyah boya vardı. Vanya 'üzgünüm' dercesine ellerini kaldırdı.

"Lastik tabanım yok."

"Sözde ayakkabı boyacısı olacaksın. Ben de sana inanacağım, öyle mi? Ya o?"

Rişikov öfkelenerek başını çevirdi.

"Niye buradasın? Geceyi bekliyorsun herhalde?"

Rişikov daha da öfkelenerek, kısık bir sesle,

"Niye geceyi... Ben... Ben burada bir tanıdığa rastladım."

"Tanıdık, ha?"

İhtiyar kapıyı kilitleyip, basamaklardan aşağı indi. Boğumlu parmaklarıyla Rişikov'u göstererek,

"Defol buradan! Tanıdığının nasıl biri olduğunu bilirim ben."

"Ama birazdan gideceğim zaten. İnsan sokakta da mı durama-yacak? Böyle bir yasak senin buluşun mu?" Rişikov yasal olarak kendinin haklı olduğunu hissediyordu, bu yüzden, alındığını daha da çok belli etmişti.

İhtiyar pis pis güldü.

"İşine gelmiyorsa, beğendiğin yere git. Bakkala gidiyorum, gel-diğimde seni burada görmeyeceğim."

Adam uzaklaştı. Rişikov incinmiş bir halde gözleriyle onu izledi. Tekrar merdivene oturduğunda ağlamaklıydı.

"Eziyet ediyorlar burada! 'Geceyi bekliyorsun herhalde!'"

Genç bir adam yanlarına yaklaşıp neşeyle sordu:

"Ne güzel bir gelişme! Bizim sokakta bir boyacı! Üstüne üstlük güleryüzlü. Merhaba!"

"Siyah mı istersiniz?" diye sordu Vanya.

"Siyah. Hep burada mı boyayacaksın?"

Vanya ciddi bir tavırla omuzlarını kaldırıp, boyayı sürerken, biraz kararsızca,

"Evet," dedi.

Bu müşteri, fiyatı öğrenmek istemeden on beş kopek verdi.

"Bozamam."

"Önemli değil, ben sana hep on beş veririm. Yalnız biraz daha çabuk olmalıydın."

Vanya parayı cebine sokup yeniden sokağa baktı. Akşam olmuş-tu ve sokak şimdi daha az çirkin görünüyordu. Tramvay, Vanya'nın ilgisini olağanüstü çekiyordu. Şu mucizevi şeyi çok duymuş, ama o zamana kadar görmemişti, şimdi de atlayıp herhangi bir yere gitmeyi çok istiyordu. Neşeliydi. İçinde gurura benzer bir şeyler kıpırdadı. Gelip geçenler, Vanya'nın merdivende oturduğunu ve ayakkabı boyayabildiğini görmekteydiler.

"Vanya, bana elli kopek ver, tamam mı? Yarın alırsın," dedi Rişikov.

"Parayı nereden bulacaksın?"

"Nereden bulacağımı ben bilirim. Bir şeyler atıştırmam gerek."

Vanya, birden acıktığını hissetti. Dün akşamdan kalan yemek artıklarını, sabahleyin yük treninde mideye indirmişlerdi.

"Elli kopek mi? Bende ne kadar var ki? Doksan. Aa, öteki parayı unutmuşum!"

"Hangi parayı?"

"İgor'un bana verdiğini... Büyükanneden olan."

Vanya kağıt parayı düzeltip, üzgün bir ifadeyle inceledi, sonra tekrar cebine soktu.

"Elli kopek versene haydi, ne kadar çok paranın olduğunu gördüm!"

"O paraya dokunmayacağım," dedi Vanya ve Rişikov'a kırk beş kopek, yani kazancının yarısını verdi.

Rişikov parayı alıp,

"Geceyi geçirmek için... döneceğim," dedi.

Geceyi geçirmek gerektiğini düşününce, Vanya'nın içi sıkıldı. Herhangi bir nedenden dolayı bu gereklilik üzerine hiç kafa yormamıştı. Allak bullak oldu.

"Nerede geceleyeceğiz?"

"Bir yer buluruz. Burada, istasyonda izin vermezler."

Rişikov, önemli bir işi varmışçasına oradan uzaklaştı. Vanya yeniden basamaklara oturup hüzünlü düşüncelere daldı. Güneş, evlerin arkasında kaybolmuştu. Birçok insan, Vanya'nın önünden, ona dikkat etmeksizin geçip gitti. Karşı kaldırımda bir sürü çocuk gürültüyle oynuyordu. Küçük bir kız, maskaralık ederek bağırdı:

"Karşıda küçük bir ayakkabı boyacısı oturuyor."

Bir kız daha, birisi kolundan tutup çekene kadar Vanya'ya gözlerini dikti.

"Vanya, çorban soğuyor, bunu sana ikinci kez söylüyorum," diye seslendi bir kadın.

Şamatacı küçük kız şarkı söylemeye başladı:

"İlk kez söylüyorsun, ilk kez, ilk kez, ilk kez!"

Vanya, çenesini yumruğuna dayadı ve gözlerini sokağın diğer ucuna çevirdi. Bıyıklı adam geliyordu.

"Hâlâ burada mısın?" dedi, "öteki nerede?"

"O gitti," diye yanıtladı Vanya.

"Senin de zamanın geldi, haydi. Bu saatten sonra kimse ayakkabı boyatmaz. Yarın da lastik taban getirmeyi unutma!"

Vanya sordu:

"Bakkal buraya uzak mı?"

"Niye sordun? Bir şey mi alacaksın? Tabii ki sigara?"

"Hayır, sigara almayacağım. Bakkal nerede?"

"Hemen ileride, köşede."

Vanya, fırçalarını, kutularını toparlayıp, sandığını yüklendi ve bakkala gitmek üzere yola koyuldu.

GECE

Samanlıkta geceleyeceklerdi, üstelik şehirden çok da uzakta olmayan bir yerde. Aynı sokak boyunca iki blok yürüyüp, tren yolu geçidini aşıp, biraz daha yürümeleri gerekiyordu yalnızca, daha ötede tarlalar uzanmaya başlıyordu. Başlangıçta, gerçek bir kır havası yoktu aslında, şurada burada, pencerelerden ışıklar geliyordu. Ama en son evin arkasından itibaren gerçekten uçsuz bucaksız kır başlıyordu, ayakların altında otlar hışırdıyor ve bir parça ötede de bu saman yığını duruyordu. Bulundukları yer biraz yüksekte olsa gerekti, kentin pırıl pırıl ışıkları buradan rahat görülebiliyordu. Çok yakında, demiryolu geçidinin oralarda, bir fenerin parlak ışığı dikkat çekiyordu.

Vanya, buraya gelme konusunda pek de istekli değildi. Son kulübeyi de geride bıraktıklarında, gece şehirde kalmamış olmayı

istedi. Ama Rişikov, yol boyu elleri cebinde, ıslık çalarak, güvenli adımlarla yürüyordu.

"İşte burası," dedi Rişikov. "Biraz saman yığacağız, bu sıcak tutar; hem kente de uzak değil."

Vanya, sandığını yere bıraktı, ama hemen uyumak istemiyordu. Kenti seyretti. Buradan güzel görünüyordu. Öndeki geniş bir meydana oradaki birçok fenerin ışığı düşüyordu. Sonra ışıklar, ilkin düzensiz bir biçimde az sonra da düzenli bir sırayla; sanki halka oyunu oynanıyormuşcasına yanıp sönmeye başladı. Ardından yüksek binalar geliyordu, bütün evlerin pencerelerinden rengarenk, sarı, yeşil ve parlak kırmızı ışıklar sızıyordu.

"Nasıl oluyor?" diye sordu Vanya. "Bazı pencereler böyle görünüyor, bazıları başka türlü?"

"Ne?" diye sordu, yerdeki samanların üzerinde eğilerek oturan Rişikov.

"Pencereler niye birbirinden farklı?"

"Lambalar farklı da ondan. Onların cam kılıfları, abajurları var. Kadınlar sever böyle şeyleri, bir gün kırmızı, bir gün yeşil."

"Zengindirler herhalde?"

"Zengin, yoksul. Bu şeyleri kağıttan bile yapabilirsin. Bazen orda öyle bir abajur asılıdır, başka bir şey değil. Alabileceğin hiçbir şey yoktur, hepsi gösteriş..."

"Çalmaktan mı söz ediyorsun?"

"Bizde buna çalmak değil, almak denir."

"Yarın... Bir Mayıs'a gideceğim."

"Orada da alınacak şeyler bulunur, doğru düzgün yapılırsa."

"Ama niye?"

"Salak! Ne demek, niye?"

"İnsan oraya gidip, bir şey çalmaz ki!"

"Niyeymiş o?"

"Yoksa cezaevine?"

"Önce seni yakalamaları gerekir!"

"İgor'u yakaladılar."

"Eşeklik ettiğinden. Postaneyi dolandırmak! Neyse, ona bir şey olmaz, daha yaşı küçük."

Rişikov yığından bir kucak dolusu saman daha kopardı...

"Bizim istasyonun orada öyle bir bekçi vardı... Öldü, oğlu da, adı Mişka'ydı, Bir Mayıs Kolonisi'ne gitti. Bir mektup yazmıştı."

"Bir Mayıs!" Rişikov samanı silkeledi, ayaklarıyla ezdi ve üzerine uzandı. "Yat artık!"

Vanya sustu ve o da rahatına baktı.

Gökyüzünde yıldızlar parıldıyordu. Yukarıya bakıldığında, saman çöpleri büyük, siyah, demir çubuklardan oluşmuş bir örgüye benziyordu.

Vanya erkenden uyanmıştı, ama gün doğmuştu bile. Güneş, saman yığınının üzerinden yükseliyordu, Vanya gölgede kalmıştı. Soğuktan titriyordu. Sıçrayıp ayağa kalktı, üstü başı saman içindeydi, karşıya, kente baktı. Şimdi çok farklı görünüyordu kent. Şurada burada gereksiz yere birkaç fener hâlâ yanıyor, tren yolu geçidindeki fener de parıldamaya devam ediyordu.

Kent, şimdi daha ilginç ve daha karmaşık görünüyordu, ama artık o kadar güzel değildi. Aslında bunu fazla umursamıyordu da. Her neyse, orada bir yığın ev ve çatı vardı ve biraz uzakta beyaz sütunlu yüksek bir bina duruyordu. Bu gerçek bir şehirdi, insan gidip görmeliydi. Para kazanmalı ve gitmeliydi... Hatta tramvayla gitmeliydi. Orada kesinlikle bir de sinema olmalıydı. Ama bugün "özel" sahasına gitmesi gerekiyordu. Vanya'nın aklına, sokaklarına bir ayakkabı boyacısının yerleştiğine sevinen dünkü genç adam geldi. Birçok insanın ayakkabılarını boyatacağına emindi. Bir kutu siyah boyasının olmasına sevindi. Bir daha gözden geçirmek istedi. Sandığına doğru eğildi, ama sandığın yerinde yeller esiyordu.

Ayağıyla samanı öteledi, çevresini yokladı. Rişikov'un da ortada olmadığını şimdi fark etmişti. Saman yığınının etrafını dolaştı, yeniden eski yerine vardığında üzgün bir halde kente baktı. Sonra bir kez daha çevreye bakındı, saman yığınına yaslanarak düşüncelere daldı. Birden aklına bir şey geldi. Cebini yokladı, içini aradı, astarını dışarı çıkardı: On ruble de yok olmuştu.

Vanya, sokağa doğru birkaç adım attı, ancak sonra vazgeçti. Kente gitmenin hiçbir anlamı yoktu.

TEKELER

Bu olayların üzerinden tam bir ay geçmişti.

Sabah erkenden, sorumluluk bilir ve disiplinli genç bir milis, İgor'u toplanma yerinde uyandırdı ve,

"Haydi, kalk, arkadaş! Sonra kolonide bolca uyursun; saat dokuzda dönmüş olmalıyım," dedi.

İgor aceleyle ceketini giydi, bu kez altında bir gömleği de vardı. Gerçi kalın dokunmuş bezden gömleği ona kısa geliyordu ama İgor sarımtırak gömlek yakasını, ceket yakasının üzerine çıkararak şık görünmeyi becermişti.

Kapıcılar, çalı süpürgeleriyle sokakları temizliyorlardı, kaldırımlardan hafif bir toz kalkıyordu. Kentin üzerinde berrak, sağlıklı bir hava vardı. Böyle bir sabahta, "yeni bir yaşama" doğru yol almak İgor'un hoşuna gidiyordu.

İgor, aslında yeni bir yaşamla pek de fazla ilgilenmiyordu. Çocuk kurulunda, Polina Nikolayevna'nın iki lafından biri "yeni yaşam"dı. İgor, yaşamı genel olarak seviyordu, ister eski olsun, ister yeni, bunun üzerine pek düşünmezdi. Geçmiş ya da gelecek üzerine çok fazla kafa yormazdı. Bugün ise, henüz kapağı açılmamış bir kitap gibi çekiyordu onu, hiç acele etmeden yapraklarını çevirip yeni öykülere dalmaktan hoşlanıyordu. Özellikle bugünlerde daha da büyük bir hoşnutluk duyuyordu, çünkü geçen bir ay boyunca her şey çok tekdüzeydi, hatta bu tekdüzeliğe alışmıştı bile.

Çocuk kurulunda sık sık bulunmak zorunda kalmıştı ve bu kez de orada kayda değer bir şey bulamamıştı. Eski ahbabı, Polina Nikolayevna, çok zeki ve iyi niyetli görünen, sivri burunlu ufak tefek bir kadındı; endişeli bir nezaketle, anne ve babasını, eğitim durumunu ve genel olarak bu hale düşme nedenlerini sordu. Soruları sorarken, geçen yıl olduğu gibi "Sorgu Yönetmeliği" başlıklı uzun listeye bakmamış fakat yine aynı soruları sormuştu. İgor da aynı şekilde nezaketle yanıt vermişti. Polina Nikolayevna'nın, kendisi gibi insanlar üzerine içtenlikle titrediğinin, bunun karşılığında cüzi bir aylık aldığının ve arada bir de olsa, karşısında terbiyeli davranan bir insanla konuşmaktan hoşnut olacağının bilincindeydi. İgor Çernyavin başkalarını mutlu etmeyi seviyordu, bu yüzden Polina Nikolayevna ile bir centilmenin ses tonuyla konuşuyordu; öte yandan, bunun için fazla çaba harcaması da gerekmiyordu. Polina Nikolayevna, kurşun kalemle masaya vurup sormuştu:

"Babanız profesör, öyle değil mi?"

"Evet."

"Leningrad' ta?"

"Evet."

"Niye yanına dönmek istemiyorsunuz?"

"Karakterini beğenmiyorum. Yontulmamışın, insafsızın biri. Annemi aldatıyor, onun yanında yaşayamam."

"Çok sık kavga eder miydiniz, şiddetli tartışmalar olur muydu?"

"Hayır, onunla konuşmayı reddediyorum."

"Annenizi düşünmelisiniz, İgor."

"Ona acıyorum, ama o da ayrılmak istemiyor."

"Siz oldukça iyi yetişmiş bir insansınız, İgor, daha ne zamana kadar bu... maceralara devam edeceksiniz?"

"Polina Nikolayevna, başka türlü olmuyor. Beni ikinci kez zorla babamın yanına götürmek istiyorlar. Ne olursa olsun, onun yanında durmayacağım."

"Peki sizi babanızın yanına götürmezsek?"

"Umarım, öyle olur."

"Bu durumda muzipliklerinizi bırakacak mısınız?"

"Umarım."

"Neden umuyorsunuz?"

"Benimle konuştuğunuz için."

Polina Nikolayevna ona minnettarlıkla baktı.

"Size yardım edecek mi... Benim konuşmam?"

"Sanırım, sizin konuşmanız bana bayağı yardım edecek."

"Sizinle ne yapmalıyım, İgor? Konuşmam gereken bir siz değilsiniz ki! Başkaları da var daha."

Polina Nikolayevna, kurşunkalemiyle, arkasındaki dar koridorda, sıranın kendilerine gelmesini bekleyen çocukların olduğu kapıyı gösterdi. Soluk, sivri, küçük yüzünden, beyaz, uzun dantel yakasından, hatta elindeki kurşunkalemin ucundan, İgor'u elinden tutup onu yaşam boyu kötülüklerden koruyamayacağı için duyduğu samimi üzüntü okunuyordu; İgor da onu anlıyor, duygularını paylaşıyordu. Onun, yolunu kaybetmiş diğer kuzulara da çobanlık etmesi gerekiyordu.

İgor'un anlayış gösterdiği açıkça belliydi ki, Polina Nikolayevna gözlerini üzüntüyle yere indirdi ve kurşunkaleminin ucunu biraz sinirli bir şekilde masaya vurdu.

Beyaz önlüklü bir adam içeri girdi. Dağınık saçları garip bir şekilde kaşlarının neredeyse hemen üzerinden başlıyordu. Dışarıya doğru çıkık gözleri vardı ve iri gözbebeklerinin etrafından kırmızı kılcal damarlar geçiyordu. Sanki ağır bir yükü zorlanarak taşıyor gibiydi. Polina Nikolayevna yorgun bir sesle,

"Test odasına gidiniz, Çernyavin. Arkadaş çalışma yeteneğinize yönelik bazı tahliller yapacak..." dedi.

İgor Çernyavin, önceden de böylesi testlere tabi tutulmuştu, yalnız o zaman beyaz önlüğün içinde başka bir adam vardı. Uslu

uslu ayağa kalkıp, bir sonraki yaşam yoluna koyulmak üzere –bu yaşamın yeni mi, eski mi olduğuna dair kafa yormuyordu– önlüklü adamı takip etti. Fazla yürümeleri gerekmiyordu. Beyaz boyalı mobilyaların olduğu küçük bir odada onu bir sandalyeye buyur ettiler ve önlüklü adam, başka bir önlüklüye,

"Parteus-labirenti!" dedi.

İgor'un sırtından garip bir ürperti geçti. Beyaz bir masanın başında sessiz sedasız oturuyor, artık, gerçekten daha sakin bir yaşam sürmesi gerektiğini düşünüyordu. Ama önüne, içinde bir yığın yol bulunan, göz göz, büyük bir mukavva kutu konduğunda, yeniden canlandı.

Patlak gözlü, masaya dayanıp, kuru, biraz titrek bir sesle,

"Bu labirentin merkezindesiniz, anlıyor musunuz? Buradan dışarıya çıkacaksınız. İşte kurşunkaleminiz. Şimdi bunu nasıl yapacağınızı gösterin," dedi.

İgor, iki adama bir kez daha baktı, ortada itiraz edebileceği bir şey yoktu. Kurşunkalemi alıp gülümseyerek labirentin üzerine eğildi. Yollardan birini takip etti, ancak az sonra çıkmaza düştü, orada kalakaldı. Dışarıda, büyük pencerenin önünde, bir gürültü duyuldu. İgor başını kaldırdığında balkonda genç bir kız gördü. Kız, ince bir çubukla, ipe asılı bir halıyı dövüyordu. İgor'u bir an için şeytan dürttü, lanet olsun, insan aslında böyle... Neyse. Tam bu arada, patlak gözlü mukavva kutuyu elinin altından çekip, diğerini masaya koydu. Bu da bir labirentti. Bir köşede, yasak meyvelerin tadına bakan bir teke, ötekinde elinde bir değnek bulunan bir kız temsil edilmişti. Bir bakıma balkonda halı döven kızı hatırlatıyordu. İgor gülümsedi, balkona şöyle bir baktıktan sonra düşünmeye başladı: Kız, tekeye ulaşana kadar çok zaman geçerdi, teke de bu arada meyvelerin tadına rahatça bakabilirdi. İgor, gözlerini önlüklü adama çevirdi.

"Anlamsız bir düzenek!"

"Neden anlamsız?"

"Yani... Şuradaki avluların işi ne burada? Tekenin bolca boş alanı var!"

"Sürekli çevrenizle ilgilenirseniz, bir sonuç alamazsınız."

İgor, dikkatini mukavva kutuya verdi. Teke son derece masum görünüyordu. İgor'un onu kovmaya niyeti yoktu.

"Hayvancağız karnını doyursa!"

"Ne demek oluyor bu?" diye sinirlendi patlak gözlü.

"Zararın çok da büyük olmayacağı kanısındayım. Birkaç çalı!"

"Çalılarda ağaç çileğinin olduğunu hayal edin."

"Düşünemiyorum. Boşu boşuna kaygılanıyorsunuz."

"Ne biçim sözler bunlar?" Önlüklü adam hiddetlenerek mukavva kutuyu masadan kaldırdı.

"Flütü de deneyelim mi?" diye sordu öteki.

Amiri kuru bir sesle yanıtladı:

"Hayır."

Lavaboya gitti, ardından her bir parmağını uzun uzadıya kuruladı.

Daha sonra odayı terk etti, ancak koridora vardıktan sonra çağırdı:

"Geliniz!"

Şimdi, Polina Nikolayevna'nın küçük masasının başına bitkin bir halde çökmüştü.

"Nasıl?" diye sordu Polina Nikolayevna.

"Zayıf. Çok zayıf. Sonuç sıfır. Dikkat dağınık, inisiyatiften yoksun, düş gücü yok."

"Ne diyorsunuz siz? O fazlasıyla inisiyatif sahibi, siz de inisiyatifsizlikten söz ediyorsunuz! Şunları bir okuyun!"

Önlüklü adama oldukça kalın bir dosya uzattı. Adam, dosyayı gözlerine iyice yaklaştırıp, başını sağa sola sallayarak satırlara göz gezdirdi.

"Bu hiçbir şey ifade etmez ki Polina Nikolayevna. Bunun inisiyatif mi, öykünme mi olduğunu bilemeyiz. Bu tür fiyakalar," elindeki dosyayı salladı, "hiçbir şey kanıtlamaz."

"Ben de sizin yanıldığınızı söylüyorum. Lütfen tekrar bakınız! Yanıldığınızı göreceksiniz."

Patlak gözlü, incinmiş bir edayla ayağa kalkıp, odasına gitmek üzere kapıya yöneldi.

"Tamam, tamam."

"Daha ne arıyorsunuz burada?" diye sordu Polina Nikolayevna İgor'a. İgor, beyaz önlüklünün arkasından bakıyordu, arkasındaki kapı kapandığında içtenlikle sordu:

"Bunlar ne anlama geliyor, Polina Nikolayevna?"

Kadın yüzünü ona çevirdi.

"Bunların yapılması gerek."

"Ama neden, anlamıyorum."

"Yeteneklerinizin saptanması gerekiyor."

"Yeteneklerim ne işinize yarayacak?"

"Gidiniz İgor, lütfen tartışmayın!"

İgor yeniden test odasına geçip suskunlukla duvara yaslandı. Beyaz önlüklüler; mukavva kutuları, sandıkları ve kartonları karıştırırken, yüreğine derin bir acı saplandı. Ruhuna kaba ellerle dokunmuşlar, onu incitmişler, yalnızlığını daha da şiddetle duymasına neden olmuşlardı. Her şey yeniden gözünde canlandı: İç karartıcı son günler, yük istasyonunda, yarı yolda bırakmak zorunda kaldığı sevimli Vanya, çocukluğunun yitmiş mutluluğu, annesi ve diğer acılar; kavgacı, sadakatsiz, dik kafalı babası ve öteki acımasız ve soğuk insanlar.

Masanın üzerinde, içinde gözcükler olan uzunlamasına bir kutu duruyordu.

"Oturun!" dedi patlak gözlü.

Sabah güneşinin vurduğu geniş caddede milisle birlikte yürürken, işte bunlar geçiyordu İgor'un aklından. Hayır, akıp geçen haftalar hiç de iç açıcı değildi. Can sıkıcı ve saçmaydı. Polina Nikolayevna, yeni bir hayata başlaması için onu ikna etmeye çalış-

mıştı. Önlüklü adamlar ise ikide bir mukavva kutuları dayamışlardı önüne. Kaderine razı olup, bütün labirentlerden çıkış yolunu bulmayı ve flütün deliklerinden ip geçirmeyi öğrendikten sonra, her şey daha da can sıkıcı olmuştu. Bunlarla uğraşırken, başlangıçta, kendisiyle, tekelerle, önlüklü adamlarla dalga geçmiş, sonra, alıştırmalara isteksizce boyun eğmişti. Hatta, can sıkıntısından kurtulmak için, önlüklülere, diğer çocukların tahlillerinde yardımcı olabileceğini iletip işe koyulmuştu. Yalnız hesap kitap işini öğrenmemişti. Ustaları, sırlarını kimseye açık etmiyorlar, çıkan anlamları, "test" gibi, "kolerasyon" gibi anlaşılmaz sözcüklerin arkasına saklıyorlardı.

Yine de test odası, toplanma yeri kadar sıkıcı değildi. İgor, başıboş, gürültücü, pasaklı güruhun, o ucuz esprilerine ve cahilliklerine katlanamıyordu. Buna karşılık, test odasındaki çömezlere, bilmiş tavırlarla hava atıyordu:

"Bakınız, Sinyor, turnabalığı şu zavallı balıkçığı yakalamadığı sürece, siz buradan çıkamayacaksınız!"

"Topun nereye yuvarlandığını görüyor musunuz? Onu voleybol ağına götürünüz. Üzerinden atmanıza izin yok, taşıyacaksınız. Çitin üzerinden mi tırmanmak istiyorsunuz? Bu sokak üslubu alışkanlıklardan vazgeçiniz!"

Çömezin arkasında durmuş, soğuk bir bakışla tahlil öznesinin başarısız çabalarını gözlemliyordu. Özne küskün bir şekilde homurdandı:

"Böyle hiçbir zaman kazanılmaz ki."

"Siz zaten kazanmayacaksınız, beyefendi. Bu durumda kazanan sadece biz olacağız."

Tek kızdığı, bunun karşılığında, test odasının beyleriyle karşılaştırıldığında eline gülünç derecede az şeyin geçmesiydi: Kahvaltıya bir dilim yağlı ekmek. Buna kıyasla postanedeki girişiminin getirisi hem daha fazlaydı, hem de test odasındakinden çok daha kolay elde ediliyordu.

İgor, büyükannenin parasıyla ilgili korkunç felaket yüzünden düştüğü test odasındaki şımarıklıklarını sıkıntıyla hatırlıyordu şimdi. Ama... Artık her şey geride kalmıştı. Bugün güne hızlı başlamıştı: Önce şehir merkezinin bildik caddeleri ortaya çıkmış, onu, tanımadığı yerler izlemişti; tozlu, dar sahil yolu, yük arabası kaynayan pazar meydanı, uçsuz bucaksız gökyüzünün örttüğü Koroşilovka Mahallesi. Burada binalar daha alçaktı, aralarında bahçeler yeşermişti, önlerinden, acele ve mutlu, tramvay geçiyordu. Sonra, Koroşilovka da arkalarında kaldı; yol, yeşilliklerin arasından devam etti, tramvay gerçek bir tren gibi, altında demirden çubukları olan rayların üzerinde seyrediyordu. Yeşil şerit, şose, tramvay -hepsi meşe ormanına gidiyordu. Varmak istedikleri yer, işte bu meşelikti. Parke kaldırımlı bir yol ormancığa sapıyordu ve üzerinde altın renkli harflerle "Bir Mayıs Kolonisi" yazan bir levha dikkat çekiyordu.

İLK İZLENİMLER

Yolda, milisle İgor hızlı adımlarla yürüyorlardı. Milis görevini tamamladığı için mutluydu. İgor da mutluydu, önünde "yeni bir yaşam" vardı.

Ağaçların arasından çatılar görünüyordu ve biraz sonra yol, çimenlerin üzerinde mis gibi kokan çiçeklerle çevrili bir çavdar tarlasında son buldu. Tarlanın öte yanında, ufuk boyunca bir orman uzanıyor, topluluk alanı bu ormana dayanıyordu. Bir binada, uzun direklere bağlı iki bayrak dalgalanmaktaydı. Bayraklarda bir tuhaflık vardı, uzun ve dardılar. Bu tarz bayrakları çok zaman önce, masal kitaplarındaki saraylarda görmüştü İgor.

İgor, milise sordu:

"Burada mı yaşıyorlar?"

Milis hayretle,

"Elbette, ya nerede yaşayacaklar?"

"Söyleyiniz lütfen... Ne biçim bayrak onlar öyle?"

"Haa, bayraklar, doğru! Bunların her şeyi biraz... garip. Ama hepsi mükemmel insanlardır, çok güzel yaşıyorlar!"

İgor, omuzlarını boynuna çekti, ellerini cebine soktu ve gözlerini uzun süre, rüzgârda sallanan iki uzun, gülünç bayraktan alamadı. Bayraklar birer direğe bağlıydı, direkler ise binayı taçlandıran iki küçük kule üzerinde duruyordu.

"Hisar kuleleri gibi!"

"Bu öylesine bir bina," diye yanıtladı milis, "hisarla da hiç ilgisi yok."

İgor itiraz etmedi. Ama o iki kule, ona bir hisarı hatırlatıyordu ve bu yönleriyle çekici olduğu kadar, kuşku uyandırıcıydılar da aynı zamanda. Bütün yaşamını bir kalede geçirmeye niyeti olmadığı kesindi. Yaklaştıkça, İgor da, bunun bir kale değil, alelade bir bina olduğunu fark etti; uzun, iki katlı, gri bir binaydı bu, güzelce inşa edilmişti, duvarları parlıyordu, öndeki çıkmaları kulevari bir şekilde çatıya doğru yükseliyor, bu kulelerde de bayraklar sürekli dalgalanıyordu.

Milis ile İgor, bina boyunca parkeli bir yolda ilerlediler, binayla, bulundukları yol, geniş çiçek tarhlarıyla ayrılmıştı. Böylesi bir çiçek deryasını uzun süredir görmemişti İgor. Çiçeklerin arasından altın sarısı daracık yollar geçirilmişti ve bu yollardan birinde, üstelik İgor'dan hiç de uzak olmayan birinde, iki kız yürüyordu; lanet olsun, zarif ve güzeldiler. Sevimli, kalkık burunlu ve gözlerinin içi güleni, İgor'a bakarak, kara gözlü, esmer arkadaşına,

"Yeni biri! Baksana, ceket giyinmiş!" dedi.

İgor biraz kızardı, başını çevirdi. Ceketinin ne özelliği vardı ki!

Kapının önündeki yaya kaldırımında bir genç grubu geziniyordu: büyüklü küçüklü erkek çocuklar, genç kızlar. Bazı erkeklerin bıyıkları terlemeye başlamıştı... Farklı farklı giyinmişlerdi, ancak yağ lekelerinden anlaşıldığı kadarıyla, üzerindekiler iş giysileriydi. Daha ufak çocuklar şort giymişlerdi ve ayakları çıplaktı. Kızlar ise, her zamanki gibi daha şıklardı.

"Gayet derli toplu görünüyorlar," dedi İgor, kendi kendine söylenir gibi. Milise bakarak gülümsedi, ama o bunu fark etmemişti.

Ardına kadar açık kapının önünde on üç yaşlarında, geniş alınlı ve ciddi suratlı bir erkek çocuğu duruyordu. Şen şakrak, fıkır fıkır topluluğun içinde, kendine özgü resmi görüntüsüyle; ayağında kundurası, bezden bir çeşit binici pantolonu, tozluğu, pantolonunun içine sokulmuş koyu mavi gömleği, bele sarılı dar, tokalı siyah kemeriyle ilgi çekiyordu. Gömleğinin bir kolunu altın renginde bir arma süslüyordu; geniş, beyaz yakası, biraz kırışık olmakla birlikte apaktı. Çocuğun elinde süngülü gerçek bir tüfek vardı, iki eliyle birlikte namlunun ucunu tutmuştu. İgor, bu şahsiyeti seyretmeye doyamıyordu, bununla beraber, ilgisini çeken başka olaylar da vardı. İki çocuk kapıdan fırlayıp, yol boyu koşmaya başladı. Biri, önden koşana seslendi:

"Vasya, Vasya, beklesene, anahtar bende!"

İgor başka sözcükler de yakalamıştı, bunları pek anlayamamakla birlikte, dramatik bir durumla ilgili olduğunu fark etti.

"Aleksey onu çağırıp dedi ki: Onu bulman gerek!"

"Oof!"

"Onu bulması gerekiyormuş, bulamazsa, genel toplantıda halledilecekmiş!"

"Yaa, tüüh!"

Bir şeye daha şaşıyordu İgor. Yolda gelirken huzursuz olmuş ve geldiğinde herkesin üzerine çullanıp onu sorularıyla, bakışlarıyla, esprilerle karşılayacaklarını beklemişti. Üstüne üstlük, yanı sıra gelen milis de kendi başına bir olaydı. Oysa şimdi bayağı gücenmişti: Bu kadar çok insan vardı, ama herkes, gözetim altında gelen İgor diye birinin varlığından haberdar değilmiş gibi davranıyordu. Diğer yandan, çiçek tarhları arasından çıkagelişi fark edilmemiş olamazdı; herkesin ona, dalga geçerek bir not verdiğinden emindi. İgor, "tehlikeli bir topluluk!" diye düşündü, ama birazdan, merak uyandırdığını gösteren dikkatten payına düşeni daha belirgin bir şekilde aldı. Kara gözlü, şortlu bir çocuk, ıslık çalıp, çevresine

bakınarak önünden geçip gitti. Belli bir hedefi olduğu açıktı. Daha uzaktan, İgor'a kaçamak bir bakış fırlatmıştı. Sonra başka şeylerle uğraşıyormuş gibi davrandı. Buna rağmen önünden geçerken,

"Dayı, kravatınızı nerede unuttunuz?" diye laf attı.

İgor, kendisine laf dokundurulduğunu kavrayamayıp etrafına bakındı. Kravat meselesinin olsa olsa kendi giydikleriyle ilişkili olabileceği o an kafasına dank etti, çünkü buradaki insanlar, kravata gerek duymayacak şekilde giyinmişlerdi. Ancak, İgor bunu anlayıp, kara gözlü çocuğa bakındığında, çocuk çoktan gözden kaybolmuştu.

Tam bu sırada, yine yalınayak ve şortlu, on iki yaşlarında bir çocuk evden dışarı adımını attı. Kırmızı yanaklı, güzel, biraz çalımlı bir yumurcaktı. Adımları hafif ve kendine güvenliydi; iri, siyah gözleriyle her şeyi ev sahibi edasıyla izliyordu. Orada bulunan tek basamağın kenarına dikildi, uzun, gümüş renkli bir trompeti yüz hizasına getirip, hızla dudaklarını yaladı, trompeti dudaklarına yerleştirip, üflemeye başladı. Kısa, keskin trompet sesi, oyunbaz bir kıvraklıkla sona ermişti. Ufaklık yalnız bir kere çalmıştı. Ardından trompeti yere indirip, gülen gözlerle yakınındaki çocuklara baktı ve birden koşmaya başladı. Binanın köşesinde durup bir işaret daha verdi. İgor dayanamayıp en yakınındakine sordu:

"Ne için çaldı o şeyi?"

"Kim? Begunok mu? İş zamanının başladığını duyurmak için..."

Birkaç dakika sonra, birkaç çocuk daha kapıdan dışarı fırlayıp, ötekilerin arkasından koşturdu. Geriye bir tek tüfekli çocuk kalmıştı, milis de ona yöneldi,

"Nereye gitmemiz gerekiyor? Şunu getirdim de..."

Çocuk, kaşlarını çatarak düşündü, ancak uygun bir yanıt bulamamıştı ki,

"Bir dakika!" dedi.

Begunok trompetiyle kapıya doğru ağır ağır yürüyordu.

"Volodya, nöbetçi komutanı çağır!"

Volodya Begunok, nöbetçi komutana neden gerek duyulduğunu hemen tahmin etmişti. Başını çevirip, İgor'a kısık gözlerle baktı, kapıya yöneldi ve neredeyse şarkı söyler gibi,

"Baş üstüne... hemen çağırıyorum," deyip ortadan kayboldu.

İgor'un dalga geçebileceği tek insan tüfekli çocuktu şimdi. Sırıtarak,

"Şimdi elimi kolumu sallayarak, izinsiz içeri girsem, bana ateş açar mısın?" diye sordu.

Nöbetçi, bakışlarını silaha indirip kalın bir sesle,

"Ateş açmam, ama kafana bir dipçik yersin," dedi.

Ardından kızardı ve öfkeyle yüzünü çevirdi. İgor kahkahayla güldü ve gözlerini hayranlıkla nöbetçiye dikti.

"Vay canına!"

Ufaklık, İgor'u kuşkuyla süzdü, fakat birden gülesi geldi. Sağ tarafından, holün serin loşluğundan ayak sesleri duydu. Hazır ola geçip tüfeği omza aldı. Dışarı adımını atan, on altı yaşlarında bir delikanlıydı. Tıpkı kapıdaki nöbetçi gibi giyinmişti, yalnız sol koluna kırmızı bir şerit bağlıydı. İgor, bunun nöbetçi komutan olduğunu sezdi; kapıdaki nöbetçi de bu arada İgor'u göstererek,

"Volenko, bunu getirdiler..." dedi.

Volenko'nun soluk, ince hatlı, son derece zeki ifadeli bir yüzü vardı. Özellikle de ağzı ciddi bir etki uyandırıyordu. Anlamlı dudaklarından her an ağır sözler çıkabilir gibiydi.

İgor'u hızla süzüp milise yöneldi.

"Belgeniz var mı?"

Milis hizmet dosyasını şöyle bir karıştırdı.

"Buna benzer bir şey. Şurayı imzalayın!"

Volenko, imzasını atıp dosyayı geri uzattı.

"Hepsi bu mu?"

"Galiba..."

İgor, milisle tokalaştı ve gülümsedi.

"Umarım, birbirimizi bir daha görmeyiz."

Milis, nazik bir tebessümle,

"Kim bilir?" diye yanıtlayıp, Volenko'yla da vedalaştıktan sonra yola koyuldu.

O zamana kadar veda törenine göz yuman Volenko, İgor'a,

"Gidelim!" dedi.

KÜLTÜRLÜ İNSANLAR ARASINDA

İgor Çernyavin hole girdiğinde durakladı. Ortada bir yanlış anlama olduğu, bir hata sonucu buraya düştüğü duygusuna kapıldı. Şaşkın bir ifadeyle Volenko'ya baktı, sonra yine gözlerini dosdoğru karşıya dikti. Hemen önünde, kırmızı yolluk serilmiş bir merdiven gördü. Merdivenin sonunda geniş bir sahanlık ve bir cam levhanın üzerinde altın renkli harflerle "tiyatro" yazan bir meşe kapı vardı.

Tiyatro girişinin yanında, sonraki basamakları, bir başka sahanlığı ve bir başka aynayı, özellikle de korkuluk boyunca uzanan özel, uzun saksılar içinde parlak, kırmızı çiçeklerden nefes kesici bir tabloyu yansıtan kare şeklinde büyük bir ayna vardı.

"Ayaklarını sil," dedi Volenko, fayans döşenmiş zemindeki büyük, koyu renkli paspası göstererek.

İgor, ayakkabılarını gözden geçirdi. Çamur izi yoktu ayakkabılarında.

"Ayakkabılarım temiz."

Eli tüfekli nöbetçi yanına yaklaştı.

"Temiz değil, pislik içindeler. Sil deniyorsa, sileceksin!"

İgor homurdandı:

"Allah kahretsin..."

Buna rağmen tabanlarını koyu renkli paspasın üzerinde gezdirdi ve o an paspasın nemli olduğu için koyu durduğunu anladı.

"Şimdi buradan!"

İgor emrine uyana kadar, nöbetçi üç yönlü fırçayı göstererek, bir karış suratla yanında durdu. Volenko, holün yukarıda kalan bölümüne götüren merdivenin üçüncü ve en üst basamağında sabırla bekliyordu. İgor'u merak sarmaya başlamıştı.

"Beyler, burada her şey böyle tertipli mi?"

Volenko'nun ciddi ağzı belli belirsiz seğirdi. Küçük bir anahtara bağlı ipi parmağında çevirdi.

Ayakkabılarını fırçalara sürtüp temizlerken İgor, nöbetçiyi büyük bir dikkatle inceledi. Tatar başlığının altından bir tutam perçemi, kemerli alnına düşmüş, küstahça kıvrılmıştı.

"Kaç yaşındasın sen?"

Nöbetçinin dudakları oynadı, gülmesini bastırarak, İgor'un ayakkabılarına daha ciddiyetle baktı.

"Bu seni ilgilendirmez, sen ayaklarını sil!"

İgor, alay eder gibi omuzlarını silkti.

"Çabuk çabuk," dedi Volenko.

Koridordan sola saptılar. Sağ tarafta koridor yoktu, onun yerine, yine üzerinde altın harflerle "Yemekhane" yazılı bir meşe kapı vardı.

Yemekhanenin aralanan kapısından, beyaz bir önlük giyinmiş on dört yaşlarında bir kız çocuğu belirdi.

"Daha kahvaltı etmedin Volenko."

"Etmedim, biraz bir şeyler ayır Lena, bu yeni gelene de."

"Elbette," diye yanıtladı kız ve kapının arkasında kayboldu.

Koridorun bir tarafında büyük pencereler vardı, diğerinde çok sayıda kapı ve kapıların aralarında duvar gazetesi ya da benzeri şeylerin olduğu panolar bulunuyordu. Sonlara doğru, üzerinde "Sessiz kulüp" yazan bir kapı daha ortaya çıktı.

Ancak, buradan girmediler. Soldaki son kapının üzerinde "Komutanlar Meclisi" yazılıydı.

Volenko bu kapıyı açarak, girmesi için İgor'a gözüyle işaret etti. İgor eşikten atladı. Çok büyük iki pencereden giren güneş ışığı gözünü kamaştırmıştı. Gözlerini kıstı, buna rağmen bu odanın çok özel bir şekilde düzenlenme biçimi olduğunu fark etti. Dört duvarı, köşeleri de dahil, çepeçevre yumuşak ama dar bir sedirle döşenmişti. Sağ köşede Volodya Begunok oturuyor, çıplak dizlerine dayadığı trompetini bir bezle temizliyordu. İgor'a ani bir bakış fırlattı, ama öteki köşeye doğru konuştu:

"Şu sidol ne zaman alınacak? Bin kere söyledik, artık şuraya dayandı! Bu ne biçim bir idare, öyle değil mi, Vitya?"

Öteki köşede bir çalışma masası vardı, başında da Vitya denen kişi oturuyordu. Ayağa kalkıp yanıt verdi:

"Şu an para kıt."

"Topu topu ne kadar gerekli ki? Otuz kopek!"

Hararetle trompetini temizleyen Volodya, artık İgor'a dikkat etmiyordu. Şu an sidolle karşılaştırıldığında, İgor tamamen ilgisinin dışında kalıyordu besbelli. Onun yerine Viktor ilgilendi İgor'la ve masasının başından kalkıp İgor'a doğru yürüdü. Üstünde aynı şekilde, bir şort ve keten gömlek vardı, beline de, şortu tutan dar, siyah bir kemer bağlamıştı. Ama Vitya, küçük bir çocuk değil, en az on altısında, ciddi ve yaşam deneyimi olan bir insandı. İgor, bunu hemen algılamıştı.

Vitya'nın, alaycı bir şekilde parlayan, uyanık, keskin gözleri vardı. Volenko'nun elinden kalın bir zarf alıp, onu masaya fırlattı.

"Kuruldan mı?"

"Evet."

İgor, nezaketle eğildi. Vitya da aynı şekilde nazikçe eğildi, ama bu hareketinden ince bir alay seziliyordu. Begunok katıla katıla gülerek, kendini sedire bıraktı, çıplak ayaklarını kendine çekti. İgor, oradakileri dikkatle izliyordu. Vitya yerine oturup zarfı eline alarak üzerindekileri okudu.

"İgor Çernyavin? Bunlar senin hakkında hayli şey yazmışlar..."

Ama, zarfın içindekilere bakmadan yeniden İgor'un yanına geldi. İgor elinden geldiğince bütün sorulardan kaçmak için,

"Bir sürü şey yazılıdır, ama hepsi boş lakırdı. Uygunsuz para çekme işi," dedi.

Vitya, İgor'un yüzüne doğru konuştu, yalnızca kirpikleri bir gülümsemeyi ele veriyordu.

"Beni dinle, arkadaş! Senin uygunsuzlukların burada hiç kimseyi ilgilendirmez. Anlıyor musun, hiç kimseyi. Bir başka soru: Kaçacak mısın, burada mı kalacaksın?"

Begunok başını kaldırıp çekinerek gülümsedi. İgor düşünüyordu. Kaçmayı hiç istemiyordu, ama hemen de boyun eğmeye niyeti yoktu. Buna göre yanıtladı:

"Zamanla belli olur."

"Güzel," dedi Vitya sevinerek. "Şimdi Aleksey Stepanoviç'in yanına gideceğiz."

İgor, sedirin üzerinde "Topluluk Müdüriyeti" yazan dar bir kapıyla bir yerinden kesintiye uğradığının yeni farkına varmıştı.

Vitya bu kapıyı ardına kadar açtı ve İgor nasıl olduğunu anlamadan kendisini çalışma odasının ortasında buluverdi. Onun arkasından Vitya ile Volenko girdiler, ardından, trompetini sedire fırlatan Begunok da odaya dalıverdi. Begunok bunu çok ustaca yapmıştı, şimdi de çalışma masasının başında, elini avurtlarına dayamış, müdüre bakıyordu.

Müdür, masasının başında bir kitap karıştırıyordu. Olağanüstü bir tarafı yoktu: Kırpılmış bıyıklar, yaylı, kıskaç gözlük, kısacık saçlar. Başını kaldırıp İgor'a baktı; bakışlarında da, hafif soğuk olmakla birlikte, bir ayrıcalık yoktu.

"Yeni gelen burada, Aleksey Stepanoviç," dedi Vitya, İgor'u göstererek.

İgor, nazikçe öne eğildi, Volodya Begunok ise kendini tutamayıp gülümsedi; tebessümü uzun bir süre dudaklarından silinmedi. Aleksey Stepanoviç, Volodya'nın gülümsemesini fark etmişti, bu

çok açıktı, nedenini de sezinliyordu, ama hiçbir şey algılamamış gibi davrandı.

"Adın ne?"

"İgor Çernyavin."

"Okula gittin mi?"

"Evet, yedinci sınıfa kadar."

"Niye devam etmedin?"

Aleksey Stepanoviç, hoşnutsuzlukla geriye yaslandı. İgor'u soğuk ve onaylamayan bakışlarla süzdü. İgor ise her zaman, eğitim düzeyinin ortalamanın üstünde olduğu kanısında olmuştu. Bu yüzden, müdürün şaka yaptığına inanıyordu. Gerçekten çok şaşırmıştı, ateşli el kol hareketleri yaparak üsteledi:

"Yedinci sınıfa kadar yetmez mi?"

"Sekizinci, dokuzuncu, onuncu sınıfların da olduğunu bilmiyor musun?"

"Elbette biliyorum, ama herkes için değil ki."

Aleksey Stepanoviç, İgor'un yanıtını önemsemedi. Sessizlik içinde yeniden kitabının sayfalarını çevirirken, öylesine söylemiş gibi, ağır ağır,

"Peki... Söyle bakalım, Dnyeprostoy ne demek?" diye sordu.

"Efendim?"

"Dnyeprostoy'un ne anlama geldiğini bilip bilmediğini sordum."

"Dnyeprostoy? Bu bir... Bir fabrika gibi bir şey."

"Nasıl bir fabrika?"

"İşte, bir fabrika... Orada bir köprü var, onun yanında da... Bir fabrika."

Begunok, kendini kaptırıp kahkaha koyvermemek için ağzını elleriyle kapadı.

"Özür dilerim... Ama sanırım, orada bir köprü yok."

İgor, Begunok'un gülmemek için nasıl çabaladığını, eliyle ağzını nasıl bastırdığını görüyordu. Volenko gülümsemiyordu, ama alt dudağı belli belirsiz seğiriyordu.

Aleksey Stepanoviç, kitabının üzerine eğilerek başını salladı.

"Yazık! Çok yazık! Yedi sene okula gitmiş eğitimli bir insan nasıl bu kadar saçmalayabilir! İnsan kendisinden daha fazlasını beklemeli, yoldaş Çernyavin!"

"Unutmuşum, müdür yoldaş..."

"Neyi unutmuşsun?"

"Şu.... Şu Dnyeprostoy'u."

"Dnyeprostoy'un unutulması mümkün değil. Bu imkânsız, anlaşıldı mı? Üstelik... Üst sınıfların herkes için olmadığını söylemiştin, değil mi? Bu da pek zekice değil."

"Bunu şey anlamında..."

"Senin söylediklerinde çok az anlam var. Anlayış kıtlığı işime yaramaz. Anlayış kıtlığı yok, anlaşıldı mı?"

Aleksey Stepanoviç, İgor'un gözlerinin içine baktı, İgor bu bakışta soğukluğun ve kayıtsızlığın olmadığını gördü. Ciddiyete davet eden canlı bir ifade okunuyordu yüzünden. İgor yanıt verdi:

"Evet, anlıyorum, müdür yoldaş."

"Ha şöyle, bu çok daha iyi. Bu daha aklı başında bir yanıt. Şimdi bir soru daha: İyi bir arkadaş mısın?"

Aleksey Stepanoviç'in bakışında şimdi ince bir alay vardı. Sorusu aynı zamanda açık bir tuzaktı. Bu yüzden İgor bir soruyla karşılık verdi.

"İyi bir arkadaş olduğumu mu sordunuz?"

"Evet, iyi bir arkadaş mısın, yoksa öyle... Vasat biri mi?"

Bu, aslında İgor için kolay bir soruydu. İçi rahat, memnuniyetle yanıtladı:

"Evet, kötü bir arkadaş olmadığımı söyleyebilirim."

Aleksey Stepanoviç birden sade ve içtenlikle gülümsedi. Gülümsemesinde coşku, hatta çocukça bir şey vardı. Yalnızca çocuklar, her türlü ikiyüzlülükten uzak, bu kadar rahat ve zorlamasız gülümseyebilirdi.

"Fena birine benzemiyorsun! Hayır, biliyor musun, üstelik aptal da değilsin, bu da çok iyi bir şey. Peki. Bizi daha yakından tanıyacaksın. Vitya, yerimiz var mı?"

"Sekizinci müfrezede yer var daha."

"İyi. Sekizinci müfrezeye gideceksin. Müfreze komutanı Nesterenko anlayışlı bir insan. Senin dilin biraz uzun, değil mi?"

İgor hafifçe kızardı.

"Biraz."

"Bu önemli değil, üstelik sekizinci müfrezedekiler çok akıllı insanlardır. Şimdi biraz dinlen, ardından işbaşı. Kaçmayacaksın, değil mi?"

Bir şeyler, İgor'un "zaman gösterir" demesini engelliyordu, biraz önceki yanıtını düşünerek Vitya'ya baktı. Vitya onun yerine içtenlikle atılarak yanıt verdi.

"Hayır, Aleksey Stepanoviç, kaçmayacak."

"Güzel. Peki öyleyse... Volenko, şimdi sıra sende."

Volenko Hazır ola geçti.

"Baş üstüne!"

MUTLAK GÜVENSİZLİK

Volodya Begunok dışında herkes çalışma odasını terk etmişti. Volodya, dirseklerini masadan çekerek,

"Aleksey Stepanoviç!" dedi.

"Evet?"

"Sidol için acilen otuz kopeğe ihtiyacım var."

"Otuz kopek, hı? Peki, muhasebe müdürüne iletirim."

Volodya, askeri duruşunda diretiyordu, yalnız boynunu biraz uzattı, gözleri de öfkeli ve üsteleyiciydi.

"O bir şey alacak da biz de göreceğiz! Almayacaktır, bundan adım gibi eminim... Şey diyecektir..."

"Tamam, tamam. Sana sidol için otuz kopek, tramvay için de bir yirmilik."

"Hemen gidebilir miyim?"

"Bence hava hoş... dörde kadar."

Begunok coşkulu, gür bir sesle selam verdi:

"Baş üstüne, Aleksey Stepanoviç!"

Odadan dışarı fırladı. Sonra yeniden kapıyı açarak, boynunu uzatıp,

"Sağ olun!" dedi.

Koridorda nöbetçinin yanından delice bir süratle geçip gitti, ama sonra,

"Nöbetçi müfreze komutanı Volenko nereye gitti?" diye sormak için yeniden döndü.

Nöbetçi tüfeğine yaslanarak yüzünü buruşturdu.

"Volenko mu? Oraya doğru gitti, o tuhaf herifle birlikte... Oraya."

Nöbetçi gittikleri yönü işaret etmişti.

Volodya, onları yakalamak için ikisinin arkasından koşturdu. Fayans döşeli yoldan, köşeyi dönüp, etrafı yapılarla çevrili bir avluya girdi. Avlunun ortasında, depoya doğru ilerleyen Volenko ile Çernyavin'i gördü. Soluk soluğa onlara yetişip, biraz yalpalayarak Volenko'nun önünde durdu.

"Nöbetçi müfreze komutanı yoldaş! Yoldaş Saharov'dan saat dörde kadar çarşı izni aldım."

Volenko hayret etti.

"Bu kıyafetle mi gideceksin?"

"Yok, hayır. Ben yalnızca bildireyim, dedim. Üniformamı giyeceğim elbet, hemen şimdi."

Volenko yoluna devam etmek için davrandı.

"Önce giyinip bana görün!"

Bu kez hatasız duruşunu bozup ellerini kollarını sallamaya başladı Volodya.

"Ama Volenko! Ben herhangi bir çömez değilim ki! Diğer nöbetçi müfreze komutanları böyle gitmemiz için bize hep izin veriyorlar... Onlar bize güveniyor. Ben doğru düzgün giyineceğim zaten."

"Göreceğiz."

Volodya iyice bocaladı. Omuzlarını sarkıtıp isteksizce homurdanarak: "Baş üstüne" deyip yollarından çekildi.

On beş dakika sonra, Volenko, İgor'a banyoyu gösterirken, Volodya yeniden önüne dikildi.

"Gidebilir miyim, nöbetçi müfreze komutanı yoldaş?"

Volenko bir ayağını basamağa atmıştı, merdivenden çıkmak üzereyken olduğu yerde durdu. Volodya'yı dikkatle inceledi, kemerini yokladı, ayakkabılarına göz attı ve beyaz yakasını düzeltti. Begunok'un kırmızı yanaklı yüzü, beyaz yakasının üzerinde son derece sevimli duruyordu. İri kahverengi gözleri, Volenko'nun bakışlarını takip ediyor ve giderek, ifadesinde değişikliğe neden oluyordu. Endişe ve sıkılganlığı, yerini zaferinden emin bir gurura bırakıyordu. Volenko kasketine dokunmadı ama kızarak,

"Bu ne biçim bir moda, anlamıyorum! Niye kasketin hep bir kulağının üzerine yatıyor?" diye sordu.

Volodya hemencecik kasketini düzeltti, gözlerindeki gurur biraz azalmıştı.

"Aynanız yok mu ki sizin? İnsan dışarı çıkarken aynaya bakar. Tramvay için paran var mı?"

"Evet."

"Göster!"

"Param var, dedim ya. Sen de amma güvensizsin!"

Volodya'nın küçük elleri açıldı ve altın sarısı kasketli iki baş üzerine eğildi.

"Otuz kopek sidol için, yirmi de tramvay için."

"Kendine dikkat et, ne yaparsan yap, haberim olur. Bilet alacaksın; öyle kaçak binmek yok. Sizi tanımaz mıyım ben, hep para biriktirmeye çalışırsınız!"

"Ne zaman para biriktirmeye kalkıştım, Volenko? Sen de hep böyle... Böyle güvensizsin."

"Sizi tanırım... Gidebilirsin!"

"Baş üstüne!"

Bu kez, "Baş üstüne"si kırgın gelmedi.

SÖMÜRÜ

Burası çok büyük bir kentti ve kentin en güzel caddesi, Lenin caddesi idi. Bu caddenin yokuşunda sütunlu beyaz bir bina, bu binada da bir tiyatro vardı. Caddede birçok güzel vitrin bulunurdu, Vanya Galçenko ise, insanlarla mağaza vitrinleri arasında üzgün bir ifadeyle dolaşıyordu. Çorapları iyice eskimişti, saçları kirli ve yapış yapıştı ve ayakkabıları da rengini kaybetmişti.

Vanya çok kötü bir ay geçirmişti. Saman yığınının orada, soyulup soğana çevrildiğinde canı acımıştı; fazla ağlamamıştı ama, uzun süre düşünüp taşınmış yine de aklına bir şey gelmemişti. Kara kara düşünürken tren yolu geçidini aşıp, kendi "özel" sahasına gittiğinde, önceki gün oturup ayakkabı boyadığı merdivenlere yüreği burkularak bakmıştı.

Böylece Vanya için zor bir dönem başladı.

1 Mayıs Kolonisi'nin nerede olduğunu öğrenememişti. Sokaktaki insanlara sormuştu, ama çoğu bilmediğini söylemişti. Bazıları ise sadece başlarından savarcasına davranmış, konuşmadan yollarına devam etmişlerdi. Milislerin yanına yaklaşmaya cesaret edemiyordu Vanya. Sokak serserilerinden de korkuyordu

ve onların grup halinde yaklaştıklarını görünce gizlenecek yer arıyordu. Genel olarak, bu kalabalık ve büyük kente alışamıyordu. Yolculuğunun başladığı tren garında her şey ne kadar da kolay ve netti oysa. Önü sıra bir bebek arabası iten genç bir kadına yaklaştı.

"1 Mayıs Kolonisi nerede acaba? Hiç kimse bilmiyor."

"1 Mayıs Kolonisi mi?" dedi kadın ve durdu. "Adını duymuştum. Yalnız çok uzakta, evladım, kentin dışında."

"Kentin dışında mı? Ama nerede?"

"Bilmiyorum. Ama HEM'e sorabilirsin."

Tanımadığı bu sözcük, kulaklarını tırmaladı, irkilerek iç geçirdi. Birden, şehirde yaşamanın, düşündüğünden çok daha karmaşık olduğunu kavradı.

"Bu nedir?"

"Bu bir devlet dairesi, anlıyor musun, böyle bir ev. Orada sana..."

"Bir ev..."

"Anacadde üzerinde. Unutmazsın, değil mi? HEM."

"HEM."

"Anacaddede bir daha sor, kime sorsan gösterir."

"Üzerinde yazılı mıdır?"

"Kesinlikle."

Vanya umutlandı. Ama bütün bir gün kendini bu işe vermesi gerekecekti. Anacaddeyi birkaç kez adımladı. Son defasında yürümesini iyice yavaşlattı. Her kapı girişinde durup, levhalardaki olur olmaz her şeyi okudu, ama HEM sözcüğüne hiçbir yerde rastlamadı. En sonunda sormaya karar verdi. Şapkalı bir ihtiyar bastonuyla geniş bir meydana bakan çok büyük bir binayı göstererek,

"HEM mi? Kaymakamlık binasında. Şurada..."

Vanya bu binayı çoktan fark etmiş ve defalarca girişteki bütün yazıları okumuştu. Ama bir "HEM" levhası görememişti. Buna rağmen adama inanıp binanın yanına gitti.

Bir kez daha kapıdaki yazılara göz gezdirdi. Bu kez üstünkörü bakmıştı, çünkü üzerinde HEM ile ilgili bir şeyin yazmadığını çok iyi biliyordu. Sonra, giriş kapısının diğer yanından asfalt meydana doğru küçük bir merdiven çıktığı ve üzerinde de bir levha bulunduğu aklına geldi. Oraya vardığında, gerçekten de, üzerinde "İlçe Halk Eğitim Müdürlüğü" yazan tabelayı gördü.

Ama bu da aradığı değildi. HEM ile hiç ilgisi olmayan, ama kesinlikle merakını uyandıran başka bir şey vardı burada. Meydanın girişinde dört tane boyacı çocuk oturuyordu. İnsanlar da, sandıkların boşalması için önlerinde bekliyorlardı. Bir başka ayrıntı Vanya'da şiddetli bir merak uyandırdı: Yerde, üzerinde iki fırça bulunan beşinci bir sandık daha vardı. Duvar ilanlarını inceleyen insanların, bu baştan çıkarıcı sandıktan bakışlarını alamadıklarını fark ediyordu. Ancak ellerinden gelen bir şey yoktu, sandığın sahibi herhalde uzun bir süre için yerinden ayrılmış olsa gerekti. Vanya boş sandığın başına dikilip, diğerlerinin çalışmasını seyretmeye başladı. Hemen yanı başında oturan, geniş elmacık kemikli, on beş yaşlarında çilli bir delikanlı çok hızlı ve temiz çalışıyordu. Fırçalar elinde kayarcasına hareket ediyordu. Önündeki topuğu silerken, yana doğru eğilip, ara sıra Vanya'ya göz atıyordu. Müşteri ayağını sandıktan çekip çantasında cüzdanını ararken, çocuk fırçalarıyla sandığı davul gibi çalarak gözünü Vanya'ya dikti. Bakışları deli dolu ve kendinden emindi. Vanya utanıp uzaklaşmak istedi. Tam bu arada çocuk seslendi:

"Ne bakıyorsun öyle şaşkın şaşkın?"

"Ben mi?"

"Evet, sen! Ne diye dolanıyorsun buralarda? Boyayabilir misin?"

"Evet, yapabilirim."

"Atıyorsun!"

"Gerçekten, yapabilirim."

"Peki öyleyse, göster bakalım marifetini! Buyrun, baylar, bayanlar! Yana geçin! Rica ediyorum!"

"Ama belki de bu işten anlamıyordur?"

"Sorumluluk bana ait. Yamuk bir durum olursa ayakkabılarınızı ben yeniden temizlerim. Adın ne?"

"Vanya."

"Vanya? Otur oraya!"

Tuttuğunu koparan bir ifadeyle boş sandığı gösterdi, sandığı açıp bir kutu çıkardı, bir kutu daha, onları açıp sonra yeniden kapattı. Sandık hazine gibiydi; her renkten boya, hatta bir cila, iki parça kadifem si kumaş ve bir kavanoz çözülmüş kireç vardı içinde. Bir ufak fırçayla bir kutu siyah boya çıkardı, sandığa eliyle vurarak,

"Başla! Ne kadar çok insanın beklediğini görüyorsun!" dedi.

Vanya tabureye oturdu, bacaklarını ayırdı ve keyifle çalışmaya koyuldu. Önüne güzel, yeni bir ayakkabı uzatılmıştı, üzerindeki pantolon paçası da aynı şekilde, pahalı bir kumaştandı. Vanya, ayakkabının tozunu almaya başladı, ama tuttuğunu koparır delikanlı kızarak bağırdı:

"İşten anladığını söyler bir de! Önce paçayı kıvıracaksın!"

Vanya şaşkınlıkla çevresine baktı, ama hemen ne dendiğini kavradı. Özenle, hiç acele etmeden pantolon paçasını güzelce kıvırdı. Ardından işine devam etti. İşvereni kendi müşterileriyle ilgileniyordu, fakat Vanya'yı da göz hapsinde tutmayı ihmal etmiyordu. Müşteri gittiğinde, Vanya'ya diklendi:

"Niye bu kadar çok boya kullanıyorsun? O bir şey anlamaz ki, 'temizle' der yalnızca ve aslında boya bile gerekmez bunun için. Oraya buraya azıcık sürersin biter. Sen boyaya buluyorsun!"

Yeni bir müşteri geldi Vanya'ya ve sonra biri daha. Vanya, seve seve çalışıyordu. Ama birazdan elleri ve sırtı ağrımaya başlamıştı; mola verdiklerinde çok sevindi.

"Parayı ver!" dedi geniş elmacık kemikli olan, Vanya'ya bakmadan. "Seni mızmız, üstüne mi yatmak istiyorsun yoksa? Çalışma ruhsatın var mı?"

Vanya otuz kopek kazanmıştı. Paraya üzülmüyordu ama onu geri vereceği de hiç aklına gelmemişti. Bu yüzden afallayarak sordu:

"Parayı sana mı vereceğim?"

"Eh, herhalde, ya kime vereceksin?"

Başka bir çocuk otuz kopeği Vanya'nın elinden alıp sandığına fırlattı. Ardından içinden üç kopek çıkardı.

"Sana onda bir vereceğim. Anlaşıldı mı?"

"Niye onda bir?"

"Bir kopek, anladın mı, müşteri başına."

"Bana mı?"

"Tabii, çalışmanın karşılığında. Sana para vermem gerekiyor mu ki? Çalışma ruhsatın var mı?"

"Ne ruhsatı?"

"Ruhsatın yok o halde. Sana bir kopek bile fazla, anladım. Sana çalışma hakkının olup olmadığını sorsalar, ne olur, biliyor musun?"

"Onlara ruhsatımın olmadığını söylerim."

"Bak hele! Sonra da sandığı elimizden alsınlar, sen de... Nereyi boylarsın, biliyor musun? Yurka, ona dikkat et, ben yemeğe gidiyorum."

Vanya'nın komşusu Yurka, başını sallayıp isteksizce yanıt verdi:

"Tamam, dikkat ederim."

"Eline ne kadar geçtiğini de say!"

"Buna vaktim yok, kendin yap."

"Gerekmiyor da aslında. Bir şey saklarsan zaten ortaya çıkarırım. Çıkarırım, anladın mı?"

Vanya'nın önünde böyle boylu boyunca dikildiğinde, daha heybetli ve iriyarı gözüktü. Kusursuz uzun pantolonu ve yepyeni ayakkabıları vardı. Bu açık tehdit karşısında Vanya iyiden iyiye huzursuz olmuştu, gözlerini ondan kaçırdı.

İriyarı oradan uzaklaştığında, Yurka, Vanya'ya dönerek soğuk bir şekilde,

"Bir kopeğe razısın! Geri kalanın hepsi buraya kalacak!" dedi.

Vanya karşılık vermedi. Yurka, birkaç kez daha, düşünceli bir ifadeyle ona baktı, sandığının üzerinden küçümser bir tavırla tükürdü ve sol tarafındaki komşusuna,

"Yine bir enayi buldu. Bir kopeğe!" dedi.

Yeni bir müşteri yaklaşırken, Yurka fırçalarıyla sandığını takırdattı.

"Buyrun beyler! Glase kunduralar boyanır!"

Ancak Yurka'nın çığırtkanlığı, ayakkabıları zaten yumuşak deriden olmayan müşterinin hoşuna gitmemişti ki, ayağını Vanya'nın sandığına uzattı.

"O, boyadan ne anlar, buraya öylesine takılan biri o. Pişman olacaksınız!"

Vanya, Yurka'dan biraz korkuyordu. Yüzünü asarak, işini dalgın ve coşkusuz bir şekilde tamamladı. Parayı da yan sandığa bıraktı. Yurka küçümseyerek onu izliyordu.

Solundaki sıranın en sonundaki iri, hantal, somurtkan bir genç söze girdi:

"Spirka pisliği geçen yaz beni iyice sömürdü. Bütün bir yaz, ama en azından üç kopek verdi."

"Beş vermesi gerekir," dedi Yurka.

Müşteriler güruh halinde geliyordu, konuşmayı kestiler. Vanya'nın, belini doğrultacağı tek bir fırsatı bile olmadı. Sandığında ayak üstüne ayak beliriyordu ve sandıktaki on kopeklikler de gittikçe çoğalıyordu. Ama çalışmaktan zevk almıyordu artık. Müşterilerin yüzleri onu ilgilendirmiyor, onlarla laflamıyordu. En sonunda o kadar yorgun düşmüştü ki, fırçaları tutamaz oldu. Ellerinden daha sık kaymaya başlamıştı fırçalar. Spirka, dişlerinin arasında sigarayla geri dönüp, bekleşen bol sayıda müşteriyi gördüğünde, neşeyle seslendi:

"Şimdi dünya şampiyonu geliyor! Buyrun!"

Sıradakilerin işini halledene kadar, beşinin de, bir yarım saat kadar daha çalışmaları gerekiyordu. Vanya kan ter içinde kalmış ve

göğsüne ağrı girmişti. Son müşteri de önüne on kopek attığında, onu öylece asfaltta bıraktı. O arada Spirka,

"Kasayı boşalt!" dedi.

Vanya elindekileri saymadan parayı verdi.

"Oho, bir ruble altmış kopek! Fena değil! Daha fazla yok mu?"

"Hayır."

"Cebinin içini göster!"

Vanya istenileni yaptı.

"On altı kopek alacaksın, ha? Gördün mü, böylece bir şeyler kazandın."

Kollarını dizine yaslamış olan Yurka, Spirka'ya baktı; bu bakışta kızgınlık vardı. Diğerleri de hiddetlenmişti, ama yalnızca sıranın en sonundaki, hantal ve asık suratlı lafa girdi.

"Sen domuzun tekisin, Spirka."

Spirka, dövüşmeye hazır, başını çevirdi.

"Ne dedin sen? Ne dedin?"

Diğerleri karşılık vermedi, ama Yurka gülümseyerek onayladı.

"Duymadın mı? Doğruyu söyledi. Böylesine ne derler, biliyor musun?"

"Ne derlermiş?"

"Sömürü derler buna! Ona nasıl bir kopek verebilirsin? Bunu yalnız burshui'ler,[1] kan emiciler yapar.

Spirka başını hışımla çevirdi. Bakışlarıyla Vanya'yı deldi, ama büyük bir hiddetle yeniden sıranın sonundakine yöneldi.

"Ne kadar verecekmişim peki? Boyamasını bile bilmiyor. Ne kadar boya kullandığını gözlerinle görmedin mi? Ona acıyorsan, Garmider, kendin ver parasını. İstersen on kopek de verebilirsin."

Garmider, önceki gibi başını kös kös yana çevirmiş duruyordu. Yurka, kavgayı ateşlendirdi.

---

1 Brushui: Halk arasında burjuvaları aşağılamak için kullanılan terim.

"Garmider sömürücü değil, fazladan bir boya sandığı yok."

"Haa! Onun yok, senin de yok! Rahat rahat konuşabilirsiniz yani! Ama boyayı alan kim? Fırçalar, bezler ne tutuyor, haberin var mı? Sandıklara dört ruble bayılan sen misin? İşin kolay tabii."

Yurka ileriye doğru tükürdü.

"Benim işim kolay, kendi sandığım var. Sen de kendin için çalış! İkinci bir sandık, sömürüye girer!"

"Saksağan gibi ötüyorsun: Sömürü, sömürü! Şuna bak, ayaktakımı! Kimse onu tutmuyor; istediği yere gidebilir. Ruhsatı bile yok. Tutuklayacaklar onu, sandığım da, diğer şeyler de pırrr!"

Yurka bir kez daha tükürdü. Ardından ayağa kalkıp, gerinerek esnedi.

"Nasıl istersen. Ama biz buna göz yummayacağız. Her onluktan beşer kopek vereceksin!"

Spirka, caddeyi çınlatarak ciyak ciyak bağırdı:

"Beş kopek mi?"

"Beş kopek!"

"Ruhsatı bile yok ve beş kopek!"

"Peki... Sandığı riske attığın için, üç kopek ver öyleyse. Garmider'e de üç vermiştin, buna da ver."

Beklenmedik şekilde direnmekten vazgeçti Spirka. Ciyaklamayı kesip Yurka'nın omzunu sıvazladı.

"Üç vereceğim zaten, ne diye telaşlanıyorsun ki?"

"Ver o zaman!"

"Ya kaç verecektim sanıyorsunuz? Bir kopek olayı şakaydı yalnızca. Bir bakalım dedim, nasıl çalışıyor; belki de kaçıp gidecekti. İhtiyacım vardı sanki, sömürüymüş! Çalışsın, tamam! Ben şaka yapıyorum, siz de burada gösteri düzenliyorsunuz!"

Spirka uzun bir süre kendi kendine güldü. Bu arada herkesi dikkatlice inceliyordu. Garmider, onu hiç umursamadan, can sıkıntı-

sıyla çevreye bakınıyordu. Yurka yeniden sandığının başına oturdu ve anlayışla gülümsedi:

"Ne diye numara yapıyorsun bize? Bilmiyor muyuz sanki. Sandığın bir aydır burada boş boş duruyor. En sonunda biri geliyor, sen de bir kopek için cimrilik ediyorsun!"

"Siz de amma tuhafsınız! Ben mi cimrilik yapıyorum? Şaka yaptım, gerçekten! Buyur, hesaplayalım, doğruya doğru! Üç tane on kopeğe boyadın. Ardından on beş kopeğe."

"On altı," diye düzeltti Yurka.

"Tamam, on altı. Yani toplam on dokuz. Onluk başına da iki kopeğin var, etti otuz sekiz kopek. Bir sürü para kazandın."

Vanya bütün tartışma boyunca taburesinde sessiz sedasız oturmuş, olanları dinlemişti. Buradaki boyacıları etkileyen sorunun nedeni birdenbire kafasında netliğe kavuştu. Okula, dördüncü sınıfa gittiğinden beri çok zaman geçmemişti. Okulda Ekim Devrimi'nden söz edilmişti, burjuvazinin yenilgisinden, iç savaştan.

Bütün bunlar geride kaldı, diye düşünmüştü o zamanlar, ama şimdi birdenbire kendisi sömürü nesnesi haline dönüşmüştü. Spirka, artık gözünde bir boyacı değildi, onun yanında olmaktan hoşlanmıyordu. Ama Spirka, eline otuz sekiz kopeği sıkıştırdığında, keyiflenerek sorunun başka yönleri de olduğunu gördü. Şimdi elli yedi kopeği vardı ve henüz akşam da olmamıştı. Bugün mutlaka, taze ekmek ve lezzetli bir sucukla doğru dürüst bir akşam yemeği yiyecekti. Sandığında birdenbire beliren ayakkabıyı huzurla boyamaya başladı, Spirka'nın son isteğini fazla önemsemeden kabul etti:

"Sandığı evime bırakmayı unutmayasın, ha! Senin yerine ben taşımam, bilesin!"

ANLAŞILAMAYAN

Vanya üç hafta boyunca Spirka'nın yanında çalıştı ve günde bir ruble, hatta bazen daha fazla kazandı. Boğazına yetiyordu bu para. Ama çok çalışması gerekiyordu. Akşamları çok yorgun oluyor, üstelik

de sandığı yerine götürüp, sabahları da yeniden Spirka'nın oradan alması gerekiyordu. Şansına, Spirka'nın evi yük istasyonundan, yani Vanya'nın gece konakladığı saman yığınından uzakta değildi.

Bu süre içinde özellikle Yurka'ya çok bağlanmıştı. Yurka, yaşamı iyi tanıyan deneyimli bir insandı. Yetim olmasına karşın, diğerleri gibi sokakta değil, bir "teyze"nin yanında kiraladığı bir odada kalıyordu. Vanya'nın, 1 Mayıs Kolonisi'ne girme niyetini bütün kalbiyle onayladı, ama sonra onu düş kırıklığına uğrattı.

"Topluluk çok güzel, ama seni almazlar."

"Niye ki?"

"Kolay olduğunu sanıyorsun, öyle mi? Bu şehirde yığınla böyle çocuk vardır, ama istersen, dene bir kez. Ben de oraya gitmiştim."

"Topluluğa mı?"

"Evet. Geçen sene. Karnım açtı o zamanlar, sandığım da yoktu. Ben de gittim işte. Ama şimdi içine tükürürüm böyle bir yerin. Böylesi daha iyi, çünkü çok katılar. Her zaman 'Baş üstüne,' 'Baş üstüne.' Gençlerin arasında tanıdıklarım da var ama yine de içine tükürürüm!"

Yurka, gerçekten de büyük bir ustalıkla yere tükürdü.

"Onlar olmadan da yaşayabilirim."

"İnsanı hemen almıyorlar oraya, öyle mi?"

"Buna izin verilmiyor, önce kuruldan geçmen gerek."

"Hangi kuruldan?"

"ÇK diyorlar."

"Nerede bu?"

"Hemen köşede. Ama seni içeri almazlar."

"Topluluğa mı?"

"Hayır, Çocuk Kurulu'na. Gittim, beni içeri almadılar."

Buna rağmen Vanya kendine biraz zaman ayırıp ÇK'ya koştu. Gerçekten de hemen köşedeydi. Ziyareti hemen son buldu.

Koridorda biraz ilerlemişti ki, yeniden kabul salonuna dönmek durumunda kaldı, aralanmış kapıdan, kapıcının kel kafası göründü. Aralarındaki tartışma koridorda başlamış ve çok hararetli bir hal almıştı. Vanya bir kez daha başını çevirip omuzlarını silkti ve ağlamaklı bir sesle bağırdı:

"Buna hakkınız yok!"

Kapıcı hak sorunuyla ilgili tartışmaya yanaşmadan emretti:

"Haydi, yürü, yürü!"

"Ben 1 Mayıs Kolonisi'ne gitmek istiyorum!"

"Daha çok istersin! Senin gibileri buraya almazlar."

"Ya kimleri alırlar?"

"Yasalara karşı gelenleri, anlaşıldı mı?"

"Neye karşı gelenleri?"

"Bunlar senden daha üstün bir tür. Yoksa her önüne gelen topluluğa girmek istediğini söyler, al başına belayı o zaman."

"Ya kalacak yerim yoksa?"

"Bu yasal bir durum. Bu hiçbir şey değil. Seninle ÇHKK ilgilenir."

"ÇHKK mı? O da nedir?"

"Adı öyle işte. Haydi marş marş! Yok ol şimdi!"

Kapıcı kapıyı çarptı; Vanya ise ÇHKK üzerine düşünüp taşınmaya başladı.

İşyerine dönerken iyiden iyiye çöküntü içindeydi. Yurka onu daha uzaktan görüp bağırdı:

"Sana demedim mi?"

Vanya taburesine oturup, fırçaları eline aldı. Bir müşteri ayağı hazır bekliyordu. Şık bir subay çizmesiyle uğraşmakta olan Yurka, yine de yorum yapmaya zaman buldu:

"Hemen gelip ona 'Buyrun yoldaş Galçenko, lütfen biraz oturun' diyeceklerini sandı."

Vanya sustu, ama işi bittiğinde,

"ÇHKK'ya gitmeliymişim, öyle dediler."

"Kim dedi bunu?"

"Orada bir kel kafalı var ya, o dedi, ÇHKK'ya gitmeliymişim."

"Dur bakalım! ÇHKK? Ha, biliyorum, biliyorum. HEM'in orada, ÇHKK'yı biliyorum. Yalnız, orada..." Yurka başını salladı, Vanya da onun ÇHKK'yı hafifsediğini anladı.

"Ne?"

"Oraya... Yani oraya istersen hiç gitme. Her şey çok saçma!"

Spirka bu türden konuşmaları hor görürdü. Sıradaki müşteriyi alıyor, işini tamamlıyor, sigarasını içiyor, kendi kendine ıslık çalıyor ve ÇHKK diye bir şey yokmuş gibi adama göz kırpıyordu.

"ÇHKK burada."

Yurka başıyla, yanında oturdukları kapıyı işaret etti: "Ama seni almazlar. Toplanma yerine git, derler. Her şey saçma!"

Vanya ertesi gün ÇHKK'ya gitti. Yurka'nın gösterdiği kapıdan girip, dar, karanlık merdivenlerden çıktı ve yine aynı şekilde karanlık bir koridora daldı. Burada birçok kapı vardı. Kapılar açılıp açılıp kapanıyor, insanlar içeri girip dışarı çıkıyordu, kapıların arkasından sesler uğulduyor, daktilo tıkırtıları duyuluyordu. Koridordaki ahşap bankların üzerinde üstü başı perişan, ayakkabıları çamurlu insanlar canları sıkılarak oturuyordu. Vanya koridor boyunca yürüdü, kapılardaki tabelaları tek tek okudu sonra geri döndü. Bekleyenlerden birine sordu:

"Ben ÇHKK'ya gideceğim..."

"Eee?"

"Nedir bu, ÇHKK?"

"ÇHKK işte, oraya gideceksin."

Parmağıyla bir kapıyı göstermişti. Bu kapının üzerinde, 'Çocuk Haklarını Koruma Kurulu' yazılıydı.

Yazıyı bir kez daha okudu ama bir şey anlayamadı. Başını çevirerek,

"ÇHKK burası mı?" diye sordu.

"İnanmıyor bacaksız. Baş harflerini okusana!"

Vanya denileni yaptı ve sevindi. Şimdi her şeyi anlamıştı, bu gerçekten de ÇHKK'ydı. Kapıyı açıp içeri girdi. Oldukça küçük bir odada dört kadın ve bir erkek oturuyordu. Hepsi bir şeyler yazıyordu. Vanya onları inceledi, ardından iri, siyah gözlü ufak bir kadına yöneldi.

"İyi günler!"

Kadın, dolmakalemini elinden bırakmadan başını kaldırdı.

"Ne istiyorsun, çocuk?"

"Ben... ÇHKK'ya gidecektim."

"Evet, burası, ama ne istiyorsun?"

"Lütfen beni 1 Mayıs Kolonisi'ne gönderin!"

Kadın onu ilgiyle inceleyerek kalemini masaya bıraktı. Gözlerinin içi gülüyordu. "Sen kendin mi bu karara vardın?"

"Evet."

"Olamaz, sana biri öğretmiştir."

"Bana kimse bir şey öğretmedi. Orası düzgün bir yermiş."

Siyah gözlü kadınla öteki kadınlardan biri göz göze gelip bıyık altından gülümsediler.

"Evet, oldukça! Sokak çocuğu musun?"

"Hayır, değilim."

"O zaman niye buraya geliyorsun? Biz yalnız sokak çocuklarını alıyoruz."

"Ben sokak çocuğu olmak istemiyorum."

"Bak hele, hiç de aptal değilsin."

Vanya boynunu bükerek onlara baktı.

"Niye aptal olacakmışım ki?"

"Tabii, niye olasın ki?"

Kadınlar yine göz göze geldiler:

"Peki, peki, bizi rahatsız etme artık!" dedi biri.

"Ben rahatsız etmiyorum ki."

"1 Mayıs Kolonisi'ne kimseyi göndermiyoruz. Bu ÇK'nın işi."

"ÇK mı?"

"Evet, ÇK. Suçlular oraya gönderilir."

"ÇK'ya gittim zaten. Ama oradan kovuldum. Orada bir... kel kafalı var."

"Onların dışarı atanları var, ama bizim yok. Sana rahatsız etmemeni söylemiştim."

Köşedeki masadan, genç adam kalkarak öfkeyle,

"Marya Vilkentyevna, siz kendiniz suçlusunuz! Ne diye uzatıyorsunuz? Onlarla tartışmaya giriyorsunuz, sonra da paçanızı sıyıramıyorsunuz. Böyle çalışılmaz ki!" dedi.

Masasından kalkıp, Vanya'nın omuzlarından dostça ve dikkatlice kavrayıp yüzünü kapıya çevirdi.

"Git!"

Koridorda, yazıyı tekrar okudu Vanya: Çocuk Haklarını Koruma Kurulu.

Sonra yeniden baş harflerini okudu. Gerçekten de ÇHKK ortaya çıkıyordu. Ama şimdi de, bir on beş dakika önce olduğu gibi, hiç anlaşılır değildi.

Üç hafta sonra başlarına yeni bir felaket geldi. Elinde bir evrak çantasıyla, genç bir adam yaklaşıp ruhsatlarını sordu. Felaketin sorumlusu Spirka'nın kendisiydi. Vanya'yı diğerlerinin arasına oturtmalıydı, böylece, deneyimlilerin daha sonra açıkladıkları gibi, kolayca sıvışabilirdi. Vanya ise sıranın en başında oturuyordu ve genç adam ilk önce onun ruhsatını sordu.

Vanya donakaldı. Genç adam, bir şey söylemeden Vanya'nın gözlerine bir süre baktıktan sonra buyurdu:

"Eşyalarını toparla!"

Vanya çaresizlik içinde Spirka'ya baktı, o ise çok garip davranıyordu. Kendini caddenin cıvıltısına vermiş gibi bakıyor, gözleri ise zevkten parlıyordu.

"Sandığını al! Neye bakınıyorsun?"

"Bu benim sandığım değil ki."

"Değil mi? Peki kimin?"

"Spirka'nın."

"Spirka'nın, öyle mi? O sen misin?"

"Evet, ama benimle ne ilgisi var?"

Spirka gücenmiş gibi omuzlarını silkti.

"Gençler, sandık kime ait?"

Önce herkes sustu, sonra Garmider,

"Vanya'yı kandıramazsınız. Sandık da, içindekiler de Spirka'ya ait."

"Cehennem olun! Başıma musallat olan o değil mi? Sandığı ona sattım mı, satmadım mı? Niye yanıt vermiyorsun?"

"Ne zaman satın aldım sandığı?"

Yurka, Spirka'nın sırtını sıvazlarcasına,

"Yanıldın, Spirka, uzun etme," dedi.

Evrak çantalı genç adam her şeyi kavramıştı; Spirka da düzeninin sonucuna boyun eğdi. Genç adam, sadece, "gidelim," dedi.

Spirka küfretmeye başladı, elini kaldırıp Vanya'nın yüzüne bir yumruk indirdi. Garmider ona yardıma gelecekti, ama bu arada Spirka'nın, kendi sandığına güçlü bir tekme atması için yeterli zamanı vardı. Boya kutuları ve paralar asfalt yola saçıldı; Spirka ise, elleri cebinde sakin sakin yürüyüp gitti. Genç adam takviye için çevresine bakındı, ama takviye o kadar çabuk gelmedi. Yurka, şaşkına dönmüş Vanya'ya fısıldadı:

"Hemen tüy buradan!"

Vanya da "tüydü". On dakika sonra, ıssız, söğüt ağaçlı bir yolda durdu. Arkasında biri varmış gibi hissediyordu. Yolun aşağısı-

nı gözetledi, ama hiçbir şey göremedi, yalnız yakınındaki setin üstünde beyaz bir köpek yürüyordu. Köpek Vanya'ya kötü kötü baktı; ancak Vanya harekete geçtiğinde, kuyruğunu kısıp hızlandı. Vanya'nın elinde yirmi iki kopek vardı, bugünkü kazancı sandıkta kalmıştı.

Vanya için yeniden yalnızlık ve açlık dönemi başlamıştı. Yirmi iki kopekle ancak iki gün yaşamını sürdürebildi. Sonra durumu iyice kötüleşti, gökyüzü de ondan yüz çevirmişti. Sabahleyin güneş açmış, ikiye doğru kara bulutlar birikmiş, akşamüstü ise fırtına çıkmıştı. Sağanak halinde yağmur yağıyor, ardı arkası kesilmeden gök gürlüyordu; gece boyunca da, tanyeri ağarana dek yağmur çiselemeye devam etti. Tam bir hafta sürdü bu. Daha ilk geceden Vanya samanlıkta iliklerine kadar ıslanmıştı. Ertesi gün yağmur yağmasın diye umut etti, ama yine ıslandı. Üçüncü gece ise, artık, samanlıkta uyumaya cesaret edemedi. Uzun süre kentin sokaklarında gezindi ve sağanağın geçmesini merdiven altlarında, kapı girişlerinde bekledi. Böylece istasyona kadar vardı.

İstasyon sakindi. Bekleme salonu daha yeni temizlenmişti. Üzerine talaş tozu serpilmiş, pırıl pırıl, ıslak fayans, elektrik lambalarının aydınlatmasıyla parlıyordu. Büyük bankların üzerinde birkaç yolcu uyukluyordu. İki Kızıl Ordu subayı akşam yemeği ile meşguldü. Aralarında duran bez torbanın içinden yemeklerini çıkarıyorlar, kendilerine güzel bir ziyafet çekiyorlardı. İçi yumuşacık, kabukları altın sarısı büyük bir ekmeği ikiye bölmüşlerdi. Bankın üzerinde altı yumurta duruyordu ve Kızıl Ordu subaylarından biri, yumurtaların düşmemesi için geniş diz kapağını önlerine dayamıştı. Öteki, gazete parçasının üzerinden bir ringa balığı çıkarıp dilimledi. Balığı parmaklarıyla dikkatlice kavrayıp yediler. Vanya, onlara doğru birkaç adım attı. Kızıl Ordu subayları başlarını kaldırdılar ve biri gülümseyerek,

"Açsın, öyle mi?" diye sordu.

"Benim... param yok."

"Paran mı yok? Bu kötü. Sokak çocuğu musun?"

"Hayır... Ben henüz..."

"Olsan ne yazar! Gel böyle, yanımıza otur!"

Vanya, onların karşısındaki banka oturdu. Yanında enfes bir porsiyon yemek duruyordu: Büyük bir ekmeğin yarısı, iki parça balık ve bir yumurta. Kızıl Ordu subayları bunları sessiz sedasız önüne koymuşlardı. Ahenk içinde torbalarını karıştırdılar, ama bunu da büyük bir suskunluk içinde yaptılar, ara sıra kendi kendilerine mırıldanıyorlardı. Demiryolu korumasında görevli bir asker yanlarına yaklaşıp, parmağıyla işaret ederek,

"O da sizinle mi gidecek?" diye sordu.

Biraz daha yaşlı ve esmerleşmiş olanı yanıtladı:

"Gördüğün gibi, şu an bizimle."

"Sizin yanınıza pek yakışmıyor."

"Sen ona bakma, bize yakışacaktır."

Asker uzaklaştı. Subaylar göz göze geldiler, ardından yemeğe devam ettiler. Akşam yemeğini bitirene kadar, Vanya'ya bir tek söz söylemediler. Bez torbanın ağzı bağlanıp, içi ekmek kırıntısı ve kılçık dolu gazete parçası da çöpe bırakıldıktan sonra ancak, genç olanı, ağır ağır,

"Böylece akşam yemeğimizi de yemiş olduk," dedi.

ONLUK

Vanya burada, istasyondaki bankta uyuyakaldı. Asker onu rahatsız etmedi, çünkü karşı bankta Kızıl Ordu subayları oturuyordu. Ertesi sabah Vanya'yı uyandırdığında ise subaylar gitmişti. Bir şey söylemeden, gözlerini Vanya'ya dikti, Vanya da gitme vaktinin geldiğini anladı.

Ana caddeye doğru yürüdü. HEM'in yanındaki asfalt meydanda neler olup bittiğini görmek ve bir kez daha ÇHKK'ya başvurarak 1 Mayıs Kolonisi hakkında bilgi almak istiyordu.

Vanya sakin adımlarla yürüyordu, morali iyice bozuktu. ÇHKK'da en arka masada oturan adam aklına geldikçe karamsarlığa kapılıyordu.

Dükkânların birinden altın sırma işlemeli kasketiyle bir çocuk çıktı, Volodya Begunok'tu bu. Vanya kaskete, koldaki armaya ve canlı, koyu renkli gözlere o kadar dalmıştı ki, kendinden geçercesine bir ağaç fidesinin ahşap çitine dayanmıştı.

Volodya Begunok, trompeti için aldığı sidol şişesinin kutusunu elinde tutuyordu. Dükkânın kapısında durmuş, kutunun üzerindeki etiketi dikkatlice inceliyordu. Sonra kutuyu cebine yerleştirdi. Elini cebinden çekerken, dönüş için ayırdığı on kopeği düşürdü. Demir para Vanya'nın ayaklarının dibine yuvarlandı. Vanya hemen eğilip onu yerden aldı. Begunok, Vanya'ya beklentiyle baktı. Vanya parayı Begunok'a verdi. Parayı alan Volodya biraz sıkılarak açıklama gereği duydu:

"Bu benim tramvay param da. Yoksa yürümem gerekir... Yaya. Altı kilometre."

Vanya nezaketinden gülümsedi. Aslında çok daha büyük sorunları vardı. "Altı kilometre mi?"

"Oraya..." diye gösterdi Volodya, "1 Mayıs Kolonisi'ne."

Vanya afallamış bir halde ona doğru bir adım yaklaştı.

"1 Mayıs?"

"Evet."

"1 Mayıs Kolonisi'ndensin, öyle mi?" Vanya sevincinden kendinden geçmiş, gülüyordu. Volodya, kendi üstün konumundan gurur duyarak gülümsedi.

"Ben bir topluluk üyesiyim. Görüyorsun ya, üniformam da topluluğun."

Volodya bir dirseğini kaldırdı. Kolunda, eşkenar dörtgen bir kadife parçasının üzerinde altın sarısıyla işlenmiş 1 rakamı ve hemen üzerinde simle işlenmiş 'Mayıs' sözcüğü görünüyordu.

"Ben de tam..."

"Sokak çocuğu musun?"

"Hayır, sokak çocuğu değilim. Ben hep şey istedim... Ama olmuyor... Kimse beni oraya göndermiyor."

Vanya bunları ciddiyetle söylemişti. Yaya yolunun tam ortasında duruyorlar, gelip geçenler de onlara çarpıyordu. Volodya bu rahatsızlığı fark ederek, kaşlarını çatıp, Vanya'yı kolundan tuttu ve kenara çekildiler.

"Sana bir şey söyleyeceğim... Bizim orada bir komutanlar kurulu var, onlar da çok katı. Şeytan gibiler. Diyecekler ki: Yer mi var ki? Onun dışında soracaklar: Niye? Bu yüzden önce kuruldan geçmen gerekiyor, adı da ÇK."

"Oraya gittim. ÇHKK'ya da gittim. Her yere başvurdum."

"O kadın istemiyor mu?"

"Hangisi?"

"Orada bir kadın var ya, o."

"İstemiyor; o adam da insanı dışarı atıyor. Diyor ki, bu başka bir tür içinmiş, yasalara... Yasalara karşı gelenler için. Sen yasalara karşı mı geldin?"

Volodya, ayağının ucuyla evin duvarına bir tekme attı, gözlerini yere indirip gülümsedi.

"Kendileri öyle bir şey tutturmuşlar, suçlularla ilgili, ama bunların hepsi çok saçma, anlıyor musun? Bununla hiç ilgisi yok. Bizde de, bunun doğru olmadığını söylüyorlar."

Aklından bir anlık bir şeyler geçti ve canı sıkılmışçasına yola baktı. Bu sorun onu aşıyor olmalıydı. Kaşları hâlâ çatık, kımıldamadan yerinde duruyordu. Sonunda, dudağını bükerek yerden başını öfkeyle kaldırdı.

"Biliyor musun? Canları cehenneme! Pazar akşamı geleceksin. Biz seni destekleriz, müfreze komutanıma söylerim. İyi bir komutanım var. Adı Alyoşa Sriyanski. Yeri bulursun, değil mi? Koroşilovka'dan gideceksin."

"Bulurum."

"Şu onluğu da al, kendine ekmek alırsın!"

Vanya parayı aldı.

"Ya tramvay? Yaya mı gideceksin?"

"Yok, bir bu eksikti. Aklımdan bile geçmez. Tramvaya binerim ama... Öyle, parasız."

"Biletsiz mi?"

"Bunu yapmamalı, tabii. Ama ne olmuş! Sürekli aktarma yaparım. Önce birine binerim, sonra ötekine, biletçinin ruhu bile duymaz."

Vanya gülümsedi.

Volodya selam çaktı.

Sonra ayrıldılar. Vanya, pazar akşamına kadar kaç gün kaldığını hesapladı. Volodya Begunok'un ise, nöbetçi müfreze komutanı Volenko geçti aklından; koloniye yaya gitmesi gerekiyordu, bu çok açıktı.

NEW YORKLU KÖPEKBALIĞI

İgor Çernyavin bir süre sonra bütün işlemleri geride bıraktı. Doktora gitmiş, banyoya girmiş, berberi ziyaret etmişti. Terzi atölyesinde vücut ölçülerini alırlarken, Volenko açıklamıştı:

"Bu üniforma için."

Ardiyede, Volenko'nun huzurunda, yaşlı bir müdür, İgor'a okul ve çalışma kıyafeti, ayakkabı, şort, kasket ve kemer verdi. İgor banyoda üstünü değiştirdi, diğer giysileri de koluna aldı. Volenko, onu "sessiz kulüp"e götürdü.

"Beşe kadar burada bekle. Seni şu an yatakhaneye götüremem, sekizinci müfreze yerinde değildir çünkü. Hepsi meşguldür. Yemek sırasında da seninle uğraşmaya zaman ayıramazlar."

Çeşitli işlemler İgor'u yormamış, hiçbir şeye de kızgınlık duymamıştı. Nöbetçi müfreze komutanının soğuk tutumu onda saygı

uyandırmıştı. Belki de bu yüzden Volenko'nun bu talimatından tedirgin olmuş, şaşırmıştı. "Burada oturup duracak mıyım? Dışarı çıkamaz mıyım?"

"Neden? Dışarı çıkabilirsin. Ama yalnız birinci kata; diğer binalara girmene zaten izin vermezler, çünkü bir müfrezeye ait değilsin daha. Yeni geldin ve seni kimse tanımıyor."

"Ama topluluk kıyafetim var!"

"Bu bir şey ifade etmez. Yemeğe kadar burada dur, yemekten sonra okula gideriz, orada sınavdan geçeceksin."

Volenko uzaklaştı. İgor iş kıyafetini sedire bırakıp "sessiz kulüp"ü iyice gözden geçirdi.

Burası büyük, güzel döşenmiş bir odaydı. Komutanlar kurulu odasında olduğu gibi, duvar boyunca bir sedir uzanıyordu. Odanın dar kısmında, halı döşenmiş bir kürsü vardı, kürsüde de mermer bir kaidenin üzerinde Stalin büstü duruyordu. Bütün duvar, Stalin'in fotoğraflarıyla süslenmişti. Başka yerlerde de portreler ve fotoğraflar asılıydı. İgor dolaşıp, onları uzun uzun seyretti. Burada her şeyin yalın ve güzel olması hoşuna gitmişti. Bütün resim ve portrelerin meşe ağacından çerçeveleri ve camları vardı. Parke zemin bugün cilalanmış gibiydi sanki. Kimi yerlere, sekizgen meşe sehpalar ve bunların etrafına da koltuklar serpiştirilmişti.

Bir duvar, boylu boyunca daha küçük portrelerle bezeliydi. Yaşlı ve genç insanlar vardı aralarında. İgor Volenko'yu kolayca tanıdı, diğerleri yabancıydı.

Bunları izlerken kendini büyük bir aynanın önünde buluverdi. Volenko'nun, okul kıyafeti diye adlandırdığı formayı banyoda giyinmiş, ama aynada kendini bu haliyle görmemişti. Aynadan, kırmızı yanaklı genç bir adam bakıyordu. Dar, siyah bir kemer, uzun, kumaş pantolonu gererek tutuyordu. Sık dokulu kumaştan koyu mavi gömlek, pantolonun içine sıkıştırılmıştı, düğmesiz yaka, boynu açıkta bırakıyordu. İgor bunları beğendi. Yalnız, keşke iç gömleğin yakası olsaydı da beyaz bir şeyler görünseydi, diye geçti aklından. Saçlarının makineye vurulmuş olmasına da yazıklandı.

Kepçe kulaklıydı, bu yüzden kısa saçlarla biraz budalaca görünüyordu. Diğer yandan birçok topluluk üyesinin, Volenko'nun örneğin, saçlarının hiç de kısacık olmadığını görmüştü. Demek ki buna izin vardı.

İgor, yüzüne hep biraz âşıktı. En çok da, sürekli eğilimli olduğu şeytanca gülümsemeyi ve pek iri olmayan kısık gözlerindeki pırıltıyı beğenirdi. Şimdi ise, yine hoş görünmesine rağmen yüzünde bir şeyler değişmişti. Belki daha fazla ciddiyet, belki daha fazla şaşkınlık. İgor, bunu tam olarak tanımlayamadı. Yeni bir çizginin yerleştiği kesindi.

Sedire oturarak düşüncelere daldı. Bundan böyle bu toplulukta yaşaması gerekecekti herhalde. Ne kadar? Bir yıl mı, iki mi, üç mü? Kaçmayı istemiyordu henüz. İki yıl "özgür" yaşamıştı. Parayı ve güzel arkadaşlıkları kolayca bulmuştu, ama genelde bunlardan pek fazla keyif almamıştı. Sinema, şekerlemeler ve sucuk onu nicedir tatmin etmiyordu. En kötüsü de, yersiz yurtsuz oluşuydu. Tren istasyonlarında, samanlıkta, barınaklarda, izbeliklerde geceyi geçirmek çok iğrençti. Şansı yaver gidip de satın aldığı elbiseler bir süre sonra paçavraya dönüşüyordu.

Bu da iyi görünmüyordu. Böylesi paçavralar içinde çoğu kardeşi "özgürlük" içinde gururla geziniyordu. Güzel değildi bu, Amerikan filmlerinde insanı çeken, zekâ ve başarı ile göz kamaştıran şık yaşamı hiç andırmıyordu. Eskiden bu kayıtsız küstahlık, yetenek ve soğukkanlılığın ihtişamı, aynı şekilde centilmen olan, aynı şekilde şık ve soğukkanlı olan dedektiflerle yaşanan çatışmalar İgor'a cazip gelirdi. Ne yazık ki, yaşamda her şey farklı oluyordu. İgor çok heyecanlı operasyonlara kalkışabilirdi, ama hiçbir dedektif bulamazdı karşısında. Silahlı sıradan bir er ya da paltolu bir milis, kendi gibi yığınla New Yorklu köpekbalığını istasyondan ya da sığınaktan toplayıp götürmek için yetiyordu. Sonra da Polina Nikolayevna ile konuşma ve çirkin, aslında çok da masum herhangi bir tekeyi yakalama zorunluluğu vardı. Böyle bir yaşamın hiçbir cazibesi yoktu. Arabaların içinde kovalamacalı takipler, vasiyetler, gizemli mektuplar, manevralı işler ve maskeli

adamlara tabancayı doğrultan sarışınlar yoktu. Bütün bunlar Amerikan hayal ürünleriydi. Macera dolu o dünyaya özlem duymuyordu artık İgor.

Ya bu toplulukta ne vardı? Yaşam nasıl devam edecekti burada? Ona iş kıyafeti vermişlerdi, mutlaka çalışması gerekecekti. Emeğe itirazı yoktu. Ancak kendisi şimdiye dek hiç çalışmamış, çalışmaya da niyeti olmamıştı. Buradakiler çalıştıklarından dolayı gurur duyuyorlardı besbelli. Ama insan bir ayrımı da göz önünde tutmalıydı: Bazısı severdi çalışmayı, bazısı da sevmezdi. İgor sevmezdi örneğin. Ne olursa olsun, denemekte yine de fayda vardı. Kim bilir, belki de bir tornacı olurdu ondan. Öte yandan, okula gitmesi için ona baskı yapacaklardı. Şu Saharov denen müdür kurnaz biriydi. İgor, eğitime, hele de yükseköğretime karşı değildi. Ama eskiden de okula gitmekten zevk almazdı. Öğretmenlerin erdemli can sıkıcılığından, dar kafalı mızmızlığından oldu bitti hoşlanmazdı. Bağrışıp çağrışan tüyü bitmemiş öğrenci ahalisi de ona oldu bitti itici gelirdi.

İgor uzun süre düşündü ama bir sonuca varamadı. Gelecek tamamen belirsizdi. Bu sorun üzerine uzun süredir kafa yormamıştı; karmaşa ve ikilemlerle doluydu. Annesiyle ilgili durum ise, lanet olsun, daha da belirsizdi. Ama belki de annesi, onu kapının eşiğinde, topluluk üniformasıyla, askeri bir selam verirken gördüğünde sevinirdi. Buradaki alımlı şeylerdendi bu. Bu arada gözü, bankın üzerinde halim selim duran iş elbisesine takıldı; bu kıyafet de zor ve oldukça can sıkıcı bir geleceğin göstergesiydi.

Tehlike ve heyecan dolu, göz kamaştırıcı, ilginç günler yaşamış; bunların hepsi geride kalmıştı. Ya bugün? Sevimli bir kafesin içinde oturmuştu ve burnu sümüklü Petya Kravçuk, elinde tüfeği ile onu gözetliyordu. Ne güzel bir New Yorklu köpekbalığı! Günümüzde okul çocukları falçatalarla bu köpekbalığının kılçıklarını ayıklıyorlardı.

Onu yemeğe çağırmak üzere gelen nöbetçi müfreze komutanı Volenko'ya kötü kötü baktı.

HOŞ BİR SOHBET

İgor Çernyavin'in yemekten sonra okula gitmesi gerekiyordu. Yaşlı bir öğretmen karşıladı onu. Yoksa burada başka bir adla mı çağrılıyorlardı?

Öğretmenler odası güzeldi. Oldukça büyüktü, pencereleri de aynı şekilde devasaydı. Ancak bu odada ağır perdeler yarı yarıya çekilmiş, zemine de halı döşenmişti. Yaşlı öğretmen, sohbetleri için büyük bir kanepe, iki koltuk ve bir küçük sehpayla donatılmış kuytu bir köşe seçti.

İgor, öğretmenden hoşlandı. Ceketinin düğmeleri iliklenmişti, gömlek yakası tertemizdi; yüzü traşlıydı ve kırlaşmış bıyıklarının uçlarını becerikli eller çapkınca yukarı kıvırmıştı. Bu haliyle bir Amerikan filmindeki profesörü hatırlatıyordu. En çok da saygılı konuşma tarzını beğendi İgor.

"İgor Çernyavin siz misiniz? Sizi bekliyordum. Buyrun lütfen, oturun."

Elini koltuğun üzerinde gezdirdi; İgor koltuğa yerleştiğinde kendisi de biraz öne eğilerek,

"Adım Nikolay İvanoviç. Sizinle anlaşmaya varmamız gerekiyor. Aleksey Stepanoviç, sizin yedinci sınıftan mezun olduğunuzu söyledi, ancak üstünden bayağı bir süre geçmiş sanırım. Ama bu herhalde içinde bulunduğunuz yaşam şartlarıyla ilgiliydi," dedi.

Bakışlarını dingin bir şekilde, bir soru yöneltmiş gibi İgor'a dikti. İgor, elleri dizlerinde, dimdik oturmuş ve dikkatle dinliyordu.

"Evet, iki yıldır okula gitmiyorum."

"Yoldaş Çernyavin, söyler misiniz, iyi bir öğrenci miydiniz?"

"Bazen iyi, bazen kötü."

"Sanırım, orada dış etkenler rol oynadı. Sizin yeteneklerinizle ilgili değildir, öyle değil mi?"

"Yani, bazı yeteneklerim vardı..."

"Eğer izin verirseniz bir şeyler yazmanızı önereceğim. Bu konuda nasıl olduğunuzu mutlaka saptamalıyım. İşte size kağıt, mürekkep ve kalem. Size nasıl bir tema vereyim? İtirazınız yoksa, kısaca, ama çok kısaca –Leningradlısınız zaten, değil mi?– Leningrad'ta en çok hoşunuza giden şeyleri yazın, caddeleri, köprüleri ya da parkları. Bunu yapabilirsiniz herhalde?"

"Evet, deneyeceğim."

"O halde buyrun, ben de bu arada kendi işime bakayım."

Nikolay İvanoviç gülümsedi, başını belli belirsiz salladı ve odanın ortasındaki büyük masaya geçti. İgor'un hoşuna gitmişti tema. Gerçekten de, Leningrad'ı hatırlamak iyi gelmişti. İgor, sıkça memleketini düşünerek hüzünlenirdi. Leningrad'da annesi yaşıyordu... Genel olarak da, güzel, modern bir kentti Leningrad, zevkine en çok hitap eden yerdi.

İgor yarım saat sonra Nikolay İvanoviç'e, doldurduğu kağıtları iletti. Nikolay İvanoviç siyah çerçeveli, büyük gözlüğünü çıkardı ve dudaklarını kısarak kompozisyonu okumaya başladı. Yazıyı bir kez okudu, gülümseyerek bir kez daha okudu.

"Çok güzel. Kusursuz ve ilginç. Yalnız çok küçük bir hata var: sütun, ü ve u ile yazılır."

"Öyle mi?"

"Evet, ü ve u ile. Ama yedinci sınıfta bunu daha öğrenmemiş olabilirsiniz. Matematikle aranız nasıl?"

İgor kızardı, yanıt vermedi. Öğretmen, değişmeyen nezaketiyle, İgor'dan bir bölme işlemini yapmasını istedi. Bir dakika boyunca, eline kurşunkalemi almadan önündeki probleme baktı durdu İgor.

Nikolay İvanoviç masasından kalkmadan İgor'a baktı.

"Ne oldu? Unutmuş musunuz?"

"Evet, bakın, unutmuşum."

İgor ayağa kalktı. O da bir nezaket örneği sergileyebilirdi.

"Sizi daha fazla rahatsız etmek istemiyorum, Nikolay İvanoviç. Yazmayı biliyorum, ama diğer şeyleri, cebiri, biyolojiyi, politika-

yı tamamen unutmuşum. Sanırım, öğrenmek için... yaşım artık geçti."

Nikolay İvanoviç ceplerini karıştırdı, sonunda masanın üzerinde bulduğu gözlüğünü taktı ve gözlüğün arkasından İgor'a şaşkın gözlerle baktı.

"Ne garip şeyler söylüyorsunuz, yoldaş Çernyavin! İnsan böyle bir şey nasıl söyler? Bu nasıl bir mantık yürütmedir? Şunu, bunu unutmuşsunuz, bu çok doğal. Biz belleğinizi tazeleyeceğiz. Oturun lütfen! Niye ayaklandınız?"

İgor'un yeniden koltuğa oturmasını sağladı, kendisi de onunla karşı karşıya gelecek şekilde bir sandalye çekti. Elini dizinde dolaştırarak gözlerini aydınlık pencerelere doğru kaydırdı: "Size şöyle bir program önereceğim. Okul dönemi sona ermek üzere. Sizi okula almanın anlamı yok. Sizi gelecek yıl doğrudan sekizinci sınıfa alırız. Ancak yazın biraz çalışmanız gerekecek. Bunu şiddetle tavsiye ediyorum. Çok yeteneklisiniz, sadece öğrenmeniz gerekir. Kabul ediyor musunuz?"

"Kabul edebilirdim. Ben... Ben hatta size teşekkür borçluyum, biliyor musunuz? Ama belki de sonbahara kadar kalmam burada. Belki topluluğu sevmem."

"Bu... topluluğu terk etmek istediğiniz anlamına mı geliyor?"

"Evet."

Nikolay İvanoviç gözlüğünün üstünden İgor'a baktı.

"Nereye gitmek istiyorsunuz ki?"

"Bunu zaman gösterir."

"Birinin buradan kaçtığı bizde görülmemiştir. Bunu yalnız aptallar ve sefiller yapabilir. Kaçmayacağınızdan eminim, yoldaş Çernyavin."

Elma yanaklı, sevimli bir şekilde uçları kıvrılmış bıyıklarıyla sürekli oynayan yaşlı adam tam anlamıyla sempatikti. Konuştuğunda gözlerinin içi gülüyordu. Bazen, daha uygun bir ifade bulmak için ara verdiğinde, bakışları hemen yana kayıyordu.

Laf olsun diye konuşmuyor, sözlerini düşünüp tartıyordu. Ama bütün bunlar çok zorlamasız ve sevimli görünüyordu. Genel olarak, eğitimin öneminden, Sovyetler Birliği'nde genç bir insanın önünde bütün yolların açık oluşundan, bu yollardan geçildiğinde yaşanılan onurdan, kişiliğin gelişmesi için okumanın faydasından söz etti. Bu arada, dikkatini, başka birine değil, tamamen İgor'a yöneltmişti. İgor'a saygı duyuyor ve bu saygıyı gönül açıklığıyla belli ediyordu. Bu yüzden, İgor konuşmayı herhangi bir şekilde bitirmek istemiyor, karşısındakine aynı açıklık ve saygıyla karşılık vermek istiyordu.

"Nikolay İvanoviç, ben çalışmaya alışkın değilim. Hiç çalışmadım."

Nikolay İvanoviç sakin sakin gülümsedi.

"Evet, olabilir. Şimdiye kadar doğru dürüst yaşamamışsınız ki bir şeye alışma şansınız olsun."

"Peki alışamazsam?"

Nikolay İvanoviç ellerini göğsünde kavuşturarak iyi niyetle gülümsedi:

"Niye olmasın ki? Bu hoş bir alışkanlıktır."

"Hoş mu?"

"Evet, oldukça hoş. Kırk yıldır çalışıyorum ve biliyor musunuz, çalışmak hâlâ hoşuma gidiyor."

"Tabii, siz öğretmensiniz!"

"Ooo, öğretmen olmak isterseniz, bu çok güzel. Ancak birçok kişi, öğretmenliğin keyifli olmadığını düşünür. Bu elbette anlamsız. Her işin çok keyifli yanları vardır. Göreceksiniz."

"Deneyeceğim," diyerek bir kez daha ayağa kalktı İgor.

"Deneyin! Size yardım edilecektir. Burada çok güzel insanlarımız var."

"Teşekkür ederim, Nikolay İvanoviç."

"Çalışma hazırlıklarına ne zaman başlayabilirsiniz?"

"Bir haziranda."

"Güzel, o halde bir haziran diyoruz. Sizi kaydediyorum."

İgor, Nikolay İvanoviç'in önünde eğildi, Nikolay İvanoviç de bu reveransa sevimli bir şekilde karşılık verdi. Volodya Begunok yoktu yanlarında, hiç kimse de yetişmiş iki insan arasındaki bu doğal nezaketle dalga geçemezdi.

İgor avluya çıkıp çaresizce etrafına bakındı. Ayıplayacağı, hiddet ya da itiraz uyandıracak ya da en azından alay etmeye kışkırtacak bir şeylere rastlamayı çok isterdi şimdi. Ama bu gerçekten de mümkün değildi. Sabahtan beri kendi haline bırakılmıştı ve önünde esrarengiz, sağlam ve nazik bir güç vardı. Müfreze de onu aynı soğukkanlılıkla mı kazanmaya çalışacaktı acaba?

HERKES İÇİN HOŞ OLMAYAN BİR SOHBET

Saat beşte Volenko uzun boylu, geniş omuzlu, ancak çok duygulu ve uysal insanlarda rastlanabilecek ölçüde son derece yumuşak yüzlü genç bir adamın eşliğinde "Sessiz Kulüp"e geldi.

"Yoldaş Çernyavin, bu senin müfreze komutanın Nesterenko," diye tanıştırdı Volenko.

Volenko'nun ses tonu ve davranışlarında öncesine göre rahatlama görülüyordu. Hareket ve bakışlarında ince bir alay seziliyordu.

"Kurallara uygun bir şekilde onu size teslim ediyorum. Saçlar kesilmiş, temiz ve tepeden tırnağa kadar her şeyi sağlanmış. İş kıyafeti şurada. Üniforma sipariş edildi. Buyrun!"

Volenko, İgor'la uğraşmaktan bıkıp usanmıştı ki, yeni geleni gözle görülür bir rahatlamayla müfreze komutanına teslim etti. Müfreze amiri buna anlayış göstererek nöbetçinin önünde aynı şekilde şaka yollu eğildi.

"Çok naziksiniz, nöbetçi yoldaş. Bir dahaki sefere sıra bende, biliyorsunuz."

Volenko selam vererek çıktı.

İgor bu şakacı törende büyük bir içtenlik sezinledi. Volenko ile Nesterenko hiç kuşkusuz iyi arkadaşlardı; şakacı ve pek resmi

olmayan eğilmelerle de bunu ima etmişlerdi şimdi. Bu eğlence sırasında Nesterenko hiç de o kadar yumuşak yüzlü görünmüyordu. Sempatik bir sesi vardı, yumuşak bir bariton; ama bu sesin gerektiğinde farklı kullanılabileceği de hissediliyordu. Tavırlarında bir nebze, Ukraynalılara özgü ağırkanlı mizalı anlayışı vardı. Ancak İgor, Nesterenko'nun tıpkı Volenko gibi davranabileceğini seziyordu.

Zaten Nesterenko da, Volenko dışarıya çıkar çıkmaz şakayı bir kenara bıraktı.

"Sekizinci müfrezeye verildin. Tüm müfreze toplandı. Haydi gidelim!"

Yönünü kapıya çevirdiğinde İgor onu durdurdu.

"Müfreze komutanı yoldaş!"

"Ne var?"

İgor iş kıyafetini eline alıp avluda olduğu gibi ne yapacağını bilemez bir şekilde çevresine bakındı. Sonra dayanamayıp muzip ağzını büzerek gülümsedi.

"Müfreze komutanı yoldaş, okuyor musunuz?"

"Okulda mı?"

"Evet, okula gidiyor musunuz?"

"Ben onuncu sınıftayım, bu bir, ikincisi, bana siz diye hitap etme ve müfreze komutanı yoldaş diye seslenme! Bu bizde gereksiz. Benim adım Vasya."

"Öyle mi? Ama Volenko'ya 'nöbetçi müfreze komutanı yoldaş' diye hitap edildiğini duydum!"

"Bu farklı bir şey. Nöbetçi müfreze komutanı bizde bir şeyi temsil eder. O gün için her şeyden sorumlu olan kişidir. Kolluğu varsa ona resmi davranmak gerekir."

"Bu neye yarar?"

"Gördün ya... Bugün seninle bayağı uğraşmak zorunda kaldı. Fark ettin mi? Nelerle uğraşmak zorunda değil ki! Herkes onunla

çene çalmaya kalkışsa, bir iş yapamaz. Üstelik... Bir görevliyle nasıl ağız dalaşı yapılır?"

"Seninle ağız dalaşı yapılabilir öyleyse?"

Nesterenko omuz silkti.

"Elbette, ama bu bizde moda değil."

"Seninle, resmi olmadan konuşabilir mi insan?"

"Duruma göre. Bunları göreceksin. Haydi gel, müfreze bekliyor."

Nöbetçinin yanından geçtiler –nöbet değişimi olmuş, başka biri duruyordu–, çiçekli merdivenlerden yukarı çıktılar. Birinci katta, aynı şekilde aydınlık olan bir koridor vardı, ama yerler fayans değil, parke döşeliydi. Yerler, "Sessiz Kulüp"teki gibi parlıyordu. "Sekizinci Müfreze" yazan kapının önünde durdular.

Nesterenko'nun eli kapı kolundaydı, kapıyı açmadan önce açıklama yaptı:

"İki yatakhanemiz var; sekiz kişiye bir oda düşüyor. İkinci oda yan tarafta."

Büyük bir odaya girdiler. İyi durumda, turuncuya boyalı, sekiz şirin karyola vardı içinde. Karyolaların üzerinde vişneçürüğü örtüler seriliydi. Hepsi de çok düzenliydi. Hiç kimse üzerlerinde oturmuyor, yanlarında bile durmuyordu. En az on kişi büyük bir masanın etrafına dizilmişti. Duvarda, yine bir sonsuzluk duygusu uyandıran uzun bir sedir keşfetti İgor. Bu tür oturma tarzı toplulukta çok seviliyor olmalıydı. İgor ile Nesterenko içeri girdiklerinde, bütün başlar onlara çevrildi. Nesterenko kapının ağzında durarak belli bir törensel havayla –ancak İgor, altında bastırılmış bir şakanın yattığını sezdi–,

"İşte size yeni bir yoldaş. Tanıştırayım: İgor Çernyavin," dedi.

Hepsi sandalyelerini kaydırdılar, ayağa kalkmadan sıkışarak yeni gelenlere nazikçe iki kişilik yer açtılar. Nesterenko sandalyelerden birine oturdu ve diğer sandalyeye elini vurarak İgor'a buyurdu:

"Otur!"

Birden herkes sustu ve ne olacağını merakla beklemeye başladılar. Nesterenko'nun gözleri alaycı bir ifadeyle parlıyordu.

"Bizde şöyle bir gelenek vardır. Yeni biri geldiğinde müfreze toplanır ve müfreze komutanı da herkesi tanıştırır. Uzun süredir topluluğumuzda böyle bir alışkanlık var, yaklaşık beş yıldır herhalde. Sonra müfreze komutanı, yoldaşlarla ilgili bütün gerçekleri anlatır; onlar hakkında ne düşündüğü ile ilgili, elbette saçma sapan şeyler değil. Sen de Çernyavin, bir gün müfreze komutanı olursan, böyle yapacaksın. Bana şimdiden nasıl bakıyorlar, görüyor musun? Çünkü kimsenin gözünün yaşına bakılmaz, biliyorlar."

Nesterenko bütün bunları, ağır ağır, iyi niyetle ve sözcükleri uzata uzata, hafif bir şiveyle ifade etmişti.

"Haydi başla artık Vassi! Yeter beklettiğin!"

Bunu müfrezenin en küçüğü olan soluk benizli, on dört yaşlarında bir çocuk söylemişti. Doğuştan örnek öğrenci olanların genelde sahip olduğu, güvenilir, temiz ve zeki bir yüzü vardı.

"Rogov'un sabrı kalmamış! Kızacağımı biliyor."

"İstiyorsan kız, yeter ki çabuk ol!"

"Bir başka geleneğimiz daha var. Hiç kimse itiraz edip darılamaz. Müfreze komutanı bir şey dediyse, olay kapanmıştır! Yeni gelen, bu durumda sen Çernyavin, kuruntuya kapılmadan gerçeği söyleyip gerçeği dinlemeyi öğrenmelisin. Anlaşıldı mı?"

İgor Çernyavin ağzı açık oturuyordu. Kurnazlık ve muzipliğin son kırıntıları da yüzünden kaybolmuştu.

Nesterenko başladı. En az on sekiz yaşında olan bir genci işaret etti. Alnı dardı ve bir tarafa yatmayan saçları yiv tanımıyordu. Yüzü şişkin ve sarkıktı, ama mimikleri canlıydı.

"Bu Mişa Gontar, tamir ve tesviyeci, iyi bir tesviyecidir, ama dersleri pek sevmiyor. Beşinci sınıfa kadar okudu, şimdi de bilgili olduğunu sanıyor. Bu sersemi zorla okutmak gerekiyor. Çok iyi bir arkadaştır, bunu söylemeliyim. Herkes onun gibi olsa! Ama çok sakar, inanılmaz derecede sakar. Bu ilişkide ondan iyi şeyler öğrenmeyeceksin.

Gövdesini bir çeviregörsün, ya bir şeyi bozar, ya yere düşürür; sonra da yoluna devam edip onu unutur. Her gün tıraş olması gerekirken üç gündür böyle dolaşıyor. Bu şekilde yaşıyor bir gençlik topluluğunda... Onun yüzünden müfrezemiz temizlik konusunda, iyi olmasına rağmen, hak ettiği yere varamıyor. Sabah iş kıyafetini giyer, eğer atölyede alıkoyulduysa, tesviyecidir ya, o şekilde, iş kıyafetiyle yemek salonuna gelir. Böyle bir durumda, S. G. yani sağlık görevlisi tabii ki yaygarayı koparıyor. Koğuş hizmeti sırası Mişa'daysa, küçük bir çocukmuş gibi, yanına bir kişiyi daha görevlendiriyoruz. Bir hatası daha var: Uygun adım yürümeyi sevmiyor ve adımları şaşırıyor, üniformayı ise bir çuval gibi taşıyor. Bu ekibimiz açısından doğal olarak üzücü, çünkü aslında çok zor bir şey de değil, ama kendini düzeltmiyor. Tesviyeci olarak iyi, arkadaş olarak da. İyi kalpli ve çalışkan, kusursuz bir insan olması için ufak tefek şeyler gerekiyor. Sürücü olmak istiyor, ama sürücü olmak için de eğitimli olmak gerekiyor. Şimdi yeni bir aksilik daha var: Âşık olmuş. Ama nasıl âşık olabilir ki, bütün müfreze tıraş olması için uğraştığı halde o yine de olmuyorsa!"

Nesterenko anlamlı ve inceden inceye düşünerek konuşmuştu. Bu arada diğerlerinin yüzünü incelemiş, diğerleri de Mişa'ya dikkat kesilmişlerdi. Herkesin, hatta muhtemelen Mişa'nın kendisinin bile bu kişilik tanımını kabul ettiği besbelliydi. Sevdalandığı konusu geçtiğinde bile karşı çıkmamıştı.

"Şimdi devam edelim. Pyotr Akulin."

Pyotr Akulin gülümsemedi. Başka bir yere bakıyordu, öyle de kaldı. Zayıf, yalın yüzü, köy çocuklarınınki gibi al aldı. Bu yüz, gülümsemeyi hiç beceremezmiş gibi bir izlenim yaratıyordu.

"Akulin, kolonideki en iyi tornacı ve sekizinci sınıfın en iyi öğrencisi. Güvenilir, disiplin nedir bilir ve birinci sınıf bir komsomol. Pilot olmak istiyor. Bu çok doğal. Yalnız bir şey var, bizde herkesin bir sandığı vardır, elbette onun da. Ve kimse de burada eşyalarını kilitlemez, toplulukta böyle bir alışkanlık yoktur. Akulin ise üç gün önce bir asma kilit ayarlamış, bu da güzel bir şey değil. Ya bir şeylerinin çalınmasından korkuyor, ya da saklayacağı şeyler var. Kim bilir? Her ne

olursa olsun, burada bir şeyleri kilitlemek yakışık almaz. Bir işletme farklıdır, düzen gereği devlet malının gizlenmesi gerekir, ama burada, müfrezede hepimiz arkadaşız, kilidin ne anlamı var?"

Akulin yüzünü Nesterenko'ya çevirdi. Bir kolunu yan sandalyenin sırtlığına atmıştı ve özel bir tonlama kullanmaksızın, yavaşça,

"Arkadaşlardan dolayı değil..." dedi.

"Bunu biliyoruz. Burada her şey ortalıkta duruyor, yeni birini gönderdiklerinde o da senin sandığını mı kurcalayacak sanıyorsun. Kilidi gördüğünde tabii ki yapacak. İnsan nasıl böyle düşünebilir: Yeni biri mutlaka hırsız mı olmalı? Önceleri, eski yaşamda insanların başına neler geliyordu, kim bilir? Çernyavin de yeni biri, bak, aramızda oturuyor ve hiçbir arkadaşının sandığına dadanacak birine de benzemiyor."

Akulin kolunu sandalyeden çekip, kısık sesle,

"Kaldırırım," dedi.

Aradaki gizli gerginliği dinlemiş olan bütün müfreze derin bir nefes almış gibiydi. Aslında kimse ses çıkarmamıştı, yalnız artık kaskatı oturmuyorlardı.

"Devam edelim. Aleksander Ostapçin, 1 Mayıs İşçi Topluluğu, sekizinci müfrezenin komutan yardımcısı."

Müfreze komutanının, Ostapçin'in unvanı açıklanırken kullanılan resmi ifadeden, müfreze içinde onun çok sevildiği ve bu sevginin alayla karışık olduğu sonucu çıkartılıyordu. Kendi adını duyduğunda, Ostapçin göz kırptı, başını müfreze komutanına doğru çevirip, üst üste koyduğu yumruklarının üstüne bıraktı. Hafif buğulu, güzel, iri, kahverengi gözleriyle hoşnut bir halde dünyayı seyrediyordu.

"Olması gerektiği gibi bir insan, tornacı olarak da fena değil, onuncu sınıfa devam ediyor, müfreze komutanı yardımcısı, vesaire. Sevimli bir herif, yalnız bir hatası var: Çenesi düşük. Nasıl seviyor konuşmayı! Yemekten vazgeçebilir, ama konuşmaktan asla! Aklı başında şeyler söylese bari! Ama dilini tutmayı beceremez, lafın

nereye gittiğini düşünmez. Bu arada karşısında bizden biri mi, yoksa tamamen yabancı biri mi var, hiç aldırış etmez, hiçbir şeyi umursamaz; o konuşur da konuşur ve bir yerde mutlaka köşeye sıkışır. Müfrezeden hiç kimse onu durduramaz. Savcı olmayı düşlüyor. Oysa böylesi zaafları olan biri nasıl savcı olabilir? Bir savcının sözleri yerli yerinde olmalı, konuşacaklarını önceden tartmalı. Aleksander'imizin ise ikide bir eteğinden çekiştiren bir dadıya ihtiyacı var."

Ostapçin ne utanmış, ne de gücenmişti. Deminki gibi Nesterenko'ya dostça gülümseyerek bakıyordu, ama bu gülümsemede hafif bir arsızlık belirtisi vardı. Hatta, böylesi ilginç bir zayıflığının olmasından memnun gibiydi ve neredeyse çocuksu bir inatla itiraz etti:

"Ne zaman öyle konuştum?"

"Hatırlıyor musun, eğitim ve öğretim işlerinden bir kadın gelmişti, halk komiserliğinden. Gevezeliğinle öyle bir yüklenmiştin ki, kadın az kalsın ağlayacaktı."

"Ama ben yalnızca gerçeği söyledim."

"Gerçeği mi? Gerçeği bile uygun yerde ve uygun zamanda söyleyeceksin. Buraya bizim nasıl yaşadığımızı görmek için geldi, belki de bizden bir şeyler öğrenmek istemişti. Dedim ya, bazı nedenler onu buraya getirmiş. Sen ise gevezeliğinle üstüne üstüne gittin: 'Siz halk komiserliğindekilerin hiçbir şeyden haberi yok, her şeyi yanlış yapıyorsunuz, bedavadan geçiniyorsunuz.' Daha sonra, bu kimdir, diye sordu. Ben de doğal olarak, 'onu önemsemeyin, yeni gelen biridir, daha terbiyeli davranmayı bilmiyor,' dedim."

Topluluk üyeleri kahkahalarla güldüler. Ostapçin utanarak başını çevirdi, ama böyleyken bile gözlerinin içi buğulu buğulu gülümsüyordu.

"Şimdi de sıra Sanço Sorin'de! O da... İşte görüyorsun nasıl biri olduğunu!"

Gerçekten de Sanço, içi dışı bir, pırıl pırıl bir nisan günü gibi berrak bir çocuktu. Adını duyar duymaz, sandalyesinin üstüne çıktı. Müfreze komutanı babacan bir sertlikle kızdı:

"Niye sandalyeye tırmanıyorsun? Senin yardımcın olacak, ne zamandır seni bekliyordu, Çernyavin. Topluluk üyesi unvanını hak edene kadar senin yardımcındır. Sana her şeyi gösterecek ve genel toplantıda da senin hakkında rapor sunacak. Öfkelidir, bazen de haksızlık eder. Önüne engel çıkarsa, onu kimse durduramaz. Fazla önemsememelisin."

İgor başını salladı ve bakışları Sorin'in üzerinde sabitlendi. Öteki de başını sallayıp göz kırptı; zeki, canlı ve hareketli yüzü bir şeyler anlatmak ister gibiydi. Bütün olaylara saniyesinde tepki veriyor, herkese yanıt veriyor ve herkese sorular yöneltiyordu. Şimdi de, müfreze komutanına açıklığından ötürü teşekkür ettiğini ve öfkesini dindirmeye çalışacağını, bütün müfreze tarafından sevildiğini bildiğini ve aynı şekilde bu sevgiye kendisinin de karşılık verdiğini, Çernyavin'e iyi bir topluluk üyesi olması konusunda yardımcı olacağını ve Çernyavin'in korkmaması gerektiğini anlatabilme mucizesini gösterdi. Yüzü, müfreze komutanının anlatabileceklerinden daha fazlasını söylüyordu.

Ardından diğerlerine geçti Nesterenko. On altı, on sekiz yaşlarında altı gençtiler. Nesterenko, hepsini de iyi birer işçi, mükemmel arkadaş ve topluluk üyesi oldukları yönünde övdü. Ama her birinde bir hata saptıyor ve bunu yüzlerine söylüyordu. Gizlenmiş bir gülümsemeyle, sorgulama ve daha iyi olmaları beklentisini içeren hoşnutsuzluğunu hasıraltı etmeden sözlerini iyi düşünerek sarf ediyordu. Sergey Listvenni'yi kitap kurdu diye eleştirdi, bu da, ortalıklarda "deli gibi" dolaşmasına yol açıyordu; kumral, ağırkanlı, geniş elmacık kemikli Şariton Savçenko'nun pısırık kişiliğini; siyah, kıvırcık saçlı Boris Yanovski'nin her şeyde haklı çıkma isteğini ve küçük dağları ben yarattım tavrını; Vsevolod Seredin'in çıtkırıldımlığını; Danilo Gorovoy'un vurdumduymazlığını ve soğukkanlılığını eleştirdi.

Herkes sessiz sedasız onu dinliyor, kimse karşı çıkmıyordu. Konuşmayı kestiğinde ise, hep bir ağızdan şamata etmeye, gülüşmeye başladılar, birbirlerine kişilik özelliklerinden ötürü yaşadıkları utandırıcı ayrıntıları hatırlattılar, hatta Nesterenko'yu soru yağmuruna tuttular. Nesterenko ise buna daha fazla katlanma niyetinde değildi.

"Nedir bu gürültü? Bitirmeme izin verin! Şimdi Çernyavin ile tanışın! Onu tamamen unuttunuz herhalde."

Aleksander Ostapçin araya girdi:

"Bizim hakkımızda bolca konuşuyorsun, ama kendine dair bir söz söylemedin. Müfreze komutanı olduğumda her şeyini ortaya dökeceğim!"

"Bekliyorum. Müfreze komutanı olursan, zaten hakkımda konuşacaksın. Ama ortaya neyi dökeceksin bilmiyorum. Şimdi Çernyavin'i aranıza alın!"

"Biz onu zaten aramıza aldık! Elini uzat Çernyavin!" Ostapçin kolunu canlı bir şekilde uzattı. "Sanço, bundan böyle özel bir işin var. Onu karşına al ve ondan nasıl kusursuz bir komsomol yapabileceğini düşün."

Herkes İgor'a bakıyordu, o da bu andan yararlandı.

"Beyler, beni aranıza aldığınız için size çok teşekkür ediyorum, anlıyor musunuz? Yalnız, biliyor musunuz, sizlerin hakkında müfreze komutanı gerekli olan her şeyi söyledi, benim hakkımda ise kendimin bir şeyler söylemesi gerekiyor, öyle değil mi?"

Bazıları gülümsedi. Akulin kuşkulu, Gontar ise ayıplayarak baktı, Nesterenko ise,

"Yeni gelen birinin kendisi hakkında bir şeyler anlatması bizde moda değildir. Senin hakkında ne söylenebilir ki zaten? Nasıl bir insan olduğunu zamanla biz kendimiz göreceğiz. Ayrıca, 'beyler' dememelisin. Anlaşıldı mı?"

"Baş üstüne, müfreze komutanı yoldaş, özür dilerim, yoldaş Nesterenko."

"Buraya gel, Çernyavin!" Sanço Sorin onu odanın bir köşesinde bekliyordu. "Bu karyolan, komodinin ve gerekli eşyaların tümü. Sabun ve diş macununu müfreze komutan yardımcısından, Ostapçin'den edineceksin. İki gün dinlenebilirsin, sonra işbaşı. Bu akşam sana birkaç şey daha söyleyeceğim. Kaçıncı sınıftasın?"

"Sekizinci."

"Çok güzel, ben de öyle. Ayrıca özgür bir yurttaşsın! İstediğin her yere gidebilirsin!"

Sanço kolunu kaldırarak pencereyi gösterdi. Pencerenin önünden kır uzanıyordu, ufukta ise kentin evleri gözüküyordu.

HAMMADDE

İgor Çernyavin akşam hemen uyuyamadı. Yatak püfür püfür, serin ve temizdi. Bir tek ailesiyle yaşarken böyle bir yatağı olmuştu. Bu yatakta uyumak ona dünyanın en büyük mutluluğu gibi geliyordu. Bu yatak için, tertemiz çamaşırlar için, güzel, yeni giysiler için ve siyah, dar kemer için hemen şimdi birilerine teşekkür etmek istiyordu. Kime teşekkür edebilirdi ki? Aleksey Stepanoviç'e? Volenko'ya? Sekizinci ekibe? Ya da sırf Sovyet iktidarına mı? Ama Sovyet iktidarına ilişkin düşünceleri çok muğlaktı. Okuldan kala kala bazı sözcükler kalmıştı, Leningrad'tan ise belirsiz, silik bir çocukluk anısı. "Özgür yaşamı" süresince, Sovyet iktidarı, kendini katı, azametli, dayatmacı bir güç olarak belli etmişti: Milislerle göstermişti kendini, demiryolu koruma görevlileriyle, toplama yerlerindeki eğiticilerle, beyaz önlüklü insanlarla. Bütün Sovyet iktidarı içinde en halim selim, en iyi huylu olanı Polina Nikolayevna idi, ama sivri ve zeki yüzü aklına geldiğinde huzursuz oldu İgor. Buna karşılık, burada, kolonide, Sovyet iktidarının bambaşka, çok karmaşık bir şekliyle, anlaşılmaz, yoğun bir özüyle karşı karşıyaydı. Hatta bu iktidarın nerede olduğunu bulup çıkarmak bile çok güçtü. Elbette, Aleksey Stepanoviç ile Nikolay İvanoviç vardı. Ancak Sanço biraz önce, bütün bu binaların bomboş araziye yeni inşa edildiğini

söylemişti. Her şey yeniymiş burada: Çiçek bahçeleri, aynalar, parkeler. Sanço, burada hiçbir şeyin eski olmadığını, her şeyi Sovyet iktidarının yaptığını söylemişti. Yine Sanço'nun söylediklerine göre, yalnız Aleksey Stepanoviç ile öğretmenler değil, kendileri, yani topluluk üyeleri de Sovyet iktidarını temsil ediyorlardı. Sanço sürekli, şunu şunu yaptık, şunu şunu satın aldık, şöyle kararlara vardık, diyordu. Demek ki, Sanço Sorin de Sovyet iktidarına aitti. Volodya Begunok da!

Evet, her şey kurnazca düzenlenmişti: Sekizinci müfrezede, sandıkların kilitlenmesi bile istenmiyor. Kendini beğenmişler! Ama, lanet olsun, gerçekten de çok kurnazca düşünülmüş, kimse elini yabancı bir sandığa asla sürmez. Rişikov burada olmalıydı, bu sandıkları boşaltacağını görmek eğlenceli olurdu. Rişikov tabii ki ahlaksızın biri, onun hakkında konuşmaya değmez. Her neyse, iyi düşünülmüş. Aleksey Stepanoviç çalışma odasında oturmuş, ortalıkta görünmüyor, resmi işlerle uğraşıyor; hatta şu geniş alınlı Petya şımarık bir şekilde fırçayı gösterip, ayakkabıların silinmesini istiyor. Her türlü görenek, her türlü yöntem var burada, bütün bunların amacı da, özgür bir insanın, İgor Çernyavin'in gözünü boyamak.

İgor, parmaklıklı karyolanın, temiz çarşafların, nevresimin çok güzel şeyler olduğunu itiraf ediyor, ama başka bir şey daha fark ediyordu: Bu tür güzel şeylerle boyun eğiş satın alınıyor, hele de buraya düşen biri konfor düşkünüyse. Benzer şeylerin hesabını babacık da yapmıştı herhalde, ama babacık bunu beceremedi. Aman, neyse ne! İnsan bir kez de güzel bir yatakta uyuyabilmeli; bekleyip görelim bakalım, bu işin sonu nereye varacak. Örneğin çalışma durumları var. Nikolay İvanoviç, çalışmanın muhteşem bir şey olduğunu söylüyor. Ya çalışmayı sevmiyorsan? Güzel elbiselerinin içinde bol keseden atıyor tabii... Orada, derslikte. Ya onu planyanın başına geçirseler –Hürmetler ederim, beyler! Tut ki ben istemiyorum. Beni kapı dışarı mı ederler? Merak ediyorum! 1 Mayıs İşçi Kolonisi için ne büyük bir yüz karası! Bir insanı, İgor Çernyavin'i, herhangi bir haydutu değil, bilgili bir aydını ve bir centilmeni çalışmaya ikna edemediler. Onunla başa çıkamadılar! Nasıl kovacaklar, merak edi-

yorum! İgor Çernyavin, sekizinci müfrezedekilerin şaşkın yüzlerini gözünün önüne getiriyor. Of, nasıl da kızacaklar! Neler neler de icat etmişler! Bu nezaket! Bu çarşaflar! Bu "görenekler"! Ama onu satın alamazlar. İgor Çernyavin onların bakımlarına muhtaç olmadan da yaşayabilir! Özgürlük günlerine ilişkin bazı olayları hatırlıyor da. Ne büyük bir canlılık vardı; ne kadar ilginç ve eğlenceli sürprizlerle doluydu! Hiçbir temiz yatak bunlarla kıyaslanamaz, çünkü oralarda özgürlük vardır!

Buna rağmen, İgor mutlu bir şekilde sere serpe uzandı, sonra bacaklarını çekerek yusyuvarlak oldu, keyifli şeylerle, keyifsiz ama gururlu düşünceler arasındaki ikilemi çözemeden uyuyakaldı. Sabah gözlerini açtığında, hava aydınlanmıştı bile. Az önce düşünde, cafcaflı trompet sesleri duymuş ve bir yangın görmüştü. Her taraf alev alevdi, gürültü patırtı içinde bir insan yığınıyla birlikte bir yere doğru koşturuyordu. Birdenbire kulağında inatçı bir ses yankılandı:

"Duyuyor musun? Duyuyor musun?"

İgor gözlerini açtı. Başucunda, soluk, temiz yüzlü Rogov durmuş bağırıyordu:

"Duyuyor musun, Çernyavin, kalk artık!"

Rogov, İgor'un gözlerini açtığını gördüğünde, biraz daha sakin bir şekilde tekrarladı:

"Kalk, temizlik yapılıyor."

Sekizinci müfrezenin diğer üyeleri arasında bir telaş vardı. Bezlerle donanmış olarak içeri girip dışarı çıkıyor, yatakları düzeltiyor, yastıkları silkeliyorlardı. Rogov elinde beyaz bir bezle odanın içinde fır dönüp toz alıyordu. Sandalyelerden pencere pervazlarına koşuyor, komodinlerin içine bakıyor, kapı üstlerine ulaşmak için zıp zıp zıplıyor, elini kalorifer peteğinin arkasına sokuyor sonra resim çerçevelerine davranıyordu. Birdenbire yatağın ayakucunda donakaldı. İgor gözlerini yumdu. O güzel, mutlu, sıcak uyku yeniden bastırmıştı...

"O niye orada uyuyor?"

İgor, Nesterenko'nun sesini tanıdı, gözlerini açmadı.

"Onu uyandırdın mı Rogov?"

"Tabii ki, uyanmıştı da zaten!"

Bu Sovyet iktidarının temsilcisi, yataktan kalkmadığı takdirde ne yapacak diye merak ediyordu İgor. Kalkmayacaktı işte, işi gücü yoktu ki zaten. Buradaki o "göreneklere" rağmen iki gün çalışmasına gerek yoktu. Nesterenko'nun sesini yanı başında yeniden duydu:

"Çernyavin!"

Kısa bir aradan sonra yineledi:

"Çernyavin!"

Güçlü bir el omuzlarını tutup salladı. İgor gözlerini açtı.

"Ne var, ne oldu?"

"Kalk borusu çoktan çaldı!"

"Ne borusu?"

"Kalk borusu! Sanço sana dün her şeyi açıklamadı mı?"

İgor, sırtüstü yatıp yatağa iyice yerleşerek müfreze komutanına dişlerini gösterdi.

"Açıklamasına açıkladı ama ben pek bir şey anlamadım."

"Sana söylüyorum işte, çalan kalk borusuydu!"

"Bunun önemi yok, yoldaş!"

Nesterenko'nun gözleri faltaşı gibi açıldı. Yerleri parlatan Rogov yalınayak koşup geldi. Nesterenko en sonunda uygun sözcükleri bulmuştu, ama çok geç kalmıştı doğal olarak, İgor gülmeye başlamıştı bile.

"Neler zırvalıyorsun? Bak hele, önemi yokmuş! Biraz sonra denetlemeye gelecekler!"

İgor yan dönerek, kolunu yanağının altına aldı.

"Bu da pek önemli değil!"

Sanço Sorin yatak odasına dalıp seslendi:

"Komutan yoldaş, alt koridor usule uygun temizlenmiştir!"

Müfreze komutanı ise tekmili duyamayacak kadar afallamış bir durumdaydı... Boğuk bir sesle, İgor'a,

"Seni yataktan kemer kullanarak çıkarsam, bunun önemi olur muydu?" diye sordu.

İgor sakin sakin yanıt verdi:

"Önemi olurdu ama yasaya da karşı olurdu."

"Seni gidi muhteşem yaratık!"

Yorgan nevresimle birlikte havada uçup ortalığa düştü. İgor kendini böyle örtüsüz bir halde gülünç buldu ve kalkmak istedi. Tam bu sırada dışarıdan yeni bir boru sesi daha işitildi. Rogov elindeki fırçayı bırakıp bağırdı:

"Bir bu eksikti. Teftiş şimdiden başlıyor!"

Ayakkabılarının yanına koştu. Bütün topluluk üyeleri aynanın karşısına geçip saçlarını düzelttiler. Bugün okul formalarını giymişlerdi. İgor, bütün müfrezenin öğle yemeğine kadar derste olacağını biliyordu. Üstlerini başlarını gözden geçirdikten sonra odanın boş kalan kısmında uzun bir sıra oluşturdular. Sanço ona yaklaşırken, Nesterenko etrafına çaresizlikle bakınıyordu.

"Kapatsana üstünü! Cehennem olasıca! Bugün Klava görevli!"

Nesterenko yorganı İgor'un üstüne örttü. Klava'nın adı geçtiğinde Çernyavin de dehşete düştü. Bir kız karşısında salt bir mintanla yatıyor olmak! Bu yüzden seve seve yorganı alıp başının üstüne çekti, ancak izleyebilmek için dar bir aralık bırakmayı da ihmal etmedi.

Nesterenko yatak odasında son kez tur attı, pencere pervazına parmağını sürdü, karyolaların altına baktı.

"Sanço, teftişte Aleksey de var mı, biliyor musun?" diye sordu.

"Aleksey sabah erkenden çarşıya indi."

Rogov, koridordan koşturarak geldi. "Teftiş başlıyor!" diye fısıldayıp sıradaki yerine geçti. Kapı açıldı ve Nesterenko yüksek sesle komut verdi:

"Müfreze, hazır ol! Dikkat!"

İgor topluluk üyelerinin hazır ola nasıl geçtiklerini gördü. Başlar kapıya doğru savrulmuş, sağ kollar ise selam vermek üzere havaya kalkmıştı. Bir tek Nesterenko kapıya dönük duruyordu. Başında altın gibi parlayan kepi, kolunda parlak arması ve bembeyaz geniş yakasıyla on beş-on altı yaşlarında, orta boylu bir kız ile yaşı daha küçük bir oğlan çocuğu içeri girdiler. Onları, yalınayak ve kılıfındaki trompetiyle Volodya Begunok izledi. Yataktaki alışılmadık biçimi gördüğünde meraktan gözleri parladı.

Bugün nöbetçi müfreze komutanı olan Klava Kaşirina'nın çok güzel, zarif ve biraz dolgun bir yüzü, kepinin altından çıkan dalgalı kumral saçları ve iri olmamakla birlikte berrak gözleri vardı. Ciddi ve sert bir havayla uzun boylu Nesterenko'nun önünde durdu ve temiz, pembemsi elini kaldırıp selam vererek ona doğru baktı.

Nesterenko kıza doğru bir adım attı.

"Nöbetçi müfreze komutanı yoldaş! 1 Mayıs İşçi Kolonisi, sekizinci müfrezede her şey tamam. Çernyavin teftiş için kalkmadı!"

Klava, karyolada yatan İgor'a doğru alımlı bir şekilde göz attı ve çok yumuşak, berrak bir sesle,

"Günaydın yoldaşlar!" dedi.

Bir ağızdan tekrarlandı:

"Günaydın!"

Ardından sıra dağıldı. Gençler konuşup gülüştü. Birden, kolundaki kızıl haçtan S. G. olduğu anlaşılan çocuk, odak noktası olmuştu. S. G. bugün Semyon Kassatkin'di. Her taraftan onu çağırıyorlardı:

"Buraya da bakın!"

"Buyrun!"

"Kaygılanmayınız!"

Ancak Kassatkin gülümsemiyordu. Eleştirel bakışlarla odayı kontrol ediyor, sandıklara göz atıyor, kaloriferleri yokluyordu. Denetim aracı olarak elinde temiz bir mendil vardı. Mendili gözlerine yaklaştırdığında, üzerinde tek bir toz zerresi göremiyordu, sekizinci müfreze de sevinçle bağırıyordu: "Ooo!"

Bugün koğuş görevlisi olan Oleg Rogov ise ayrı bir heyecanla, parmakları ve mendiliyle Kassatkin'i izliyordu. Heyecandan saç şekli iyice bozulmuştu, Kassatkin de dalga geçerek sordu:

"Saçlarını niye taramadın bugün?"

Rogov, biraz ürkerek Klava'ya bakıp yanıtladı:

"Anlasana, o kadar büyük bir telaş vardı ki burada!"

Kassatkin, müfrezeye kusur bulma umudunu kesmişti, ama son anda başıyla lambayı göstererek,

"Sanırım, şu lamba sinek pisliği içinde!"dedi.

Yanıt koro halinde geldi:

"Bunlar sineklerden mi oldu sanki? Onlar öylesine birtakım noktacıklar! Her görevli bize bunu soruyor. Camı öyle, ne yapalım?"

Bu arada İgor Çernyavin uyku numarasını sürdürüyordu. Lanet olsun, güzel Klava'nın nöbetçi olacağını nereden bilebilirdi ki? Yaklaşan seslerden Klava'nın yatağın yanında durduğunu hissediyordu. Bir saniye önce, derin uyuyan bir insan gibi soluk alıp veriyorduysa da, şimdi soluğunu tamamen tutmuştu. Klava gümüş sesiyle sordu:

"Belki de hastalanmıştır? Kassatkin, bunu daha sonra tespit edersin."

Kassatkin sessizce yanıt verdi: "Baş üstüne, tespit ederim."

Nesterenko ise, "önemli değil"i bir türlü unutamıyordu.

"Kim hasta olmuş? Çernyavin mi? Teftişten önce onu konuşurken görmüş olmalıydın! Ama sonra arkasını dönüp tekrar uykuya daldı."

Klava, İgor'un omzuna dokundu.

"Çernyavin! Çernyavin, utanmıyor musun?"

İgor nefes almıyor ve ruhunun derinliklerinde berbat kişiliğine lanet okuyordu. Bütün öfkesiyle, elinde olmadan, yeni gelen biri olarak bu kıza usule uygun selam vermek ve herkes gibi "günaydın" demek ne güzel olurdu diye hayıflandı. Kim bilir, belki de özgün yüz hatları ve muzip gülümsemesi onun dikkatini çekecekti. Yoksa

onu yataktan kaldıracak mıydı? Yardımcısı Sanço Sorin'in sesini duyunca rahatladı:

"Bırak yatsın, Klava! Daha yontulmamış! Hammadde!"

İgor, adımların karyolasından uzaklaştığını işitti. Gözlerini araladı, herkesin kapıya doğru yürüdüğünü gördü, Volodya Begunok'un, her şeyi fark eden, sevecen, kahverengi gözleriyle karşılaştığında gözlerini yeniden yumdu.

HAKSIZLIK

Bir saat sonra İgor Çernyavin keyifli bir şekilde yemekhaneye girdi. Moralini yalnızca saçları biraz bozuyordu. Elbisesi yepyeni ve kemeri çok şıktı; yüzü ise bundan daha zeki ve ilginç olamazdı. Okula gideceklerden ilk posta, kahvaltıyı yeni bitirmişti. Nesterenko'nun ona kızgın olduğunu ve kendisini hoş olmayan tartışmaların beklediğini biliyordu İgor, diğer yandan, protestocu rolünü zekice kotarmak hâlâ çok çekici geliyordu. Kendinden emin tavırlarla, büyük, aydınlık, çiçeklerle donatılmış odada salındı. Masa örtüleri apaktı ve öyle parlıyorlardı ki, sanki bugün değiştirilmiş gibiydiler. Yoksa sabah güneşi miydi ortalığı neşeyle aydınlatan?

Çoğu, yemek salonunu terk etmişti. İgor kendisine yönelen alaycı bakışları algılamadı. Masadaki yerini biliyordu ve kimse bundan dolayı ona sataşamazdı. Onun dışında, aynı masada Nesterenko, Gontar ve Sanço Sorin oturuyordu. Nesterenko ile Sanço yemeklerini bitirmiş, sohbet ediyorlardı. Diğer masalarda kahvaltı eden birkaç kişi kalmıştı. Salonun en arkasında da Klava Kaşirina'nın yanında yöresinde Volodya Begunok dolanıyordu, bu da biraz sonra işbaşı işaretinin verileceğinin en açık belirtisiydi. İgor ise daha çalışmıyordu, bu yüzden masaya neşeyle yaklaşıp, bütün saflığıyla,

"Yerim de buradaymış!" dedi.

Nesterenko ise, beklediği gibi kızmamış, tam tersine, onu hayrete düşürerek her zamanki yumuşak huyuyla,

"Uykunu aldın mı?" diye sordu.

"Harikaydı! Sanırım, beni uyandırdınız."

"Öyle oldu herhalde."

"Bir şeyler söylediniz herhalde?"

"Bir şeyler söyleyen sendin."

Sanço başını pencereye doğru çevirdi. Ansızın Mişa Gontar önlerinde belirmiş, İgor'a öfkeyle bakıyordu. Klava'nın kendilerine doğru yaklaştığını gören Nesterenko, saygıyla ayağa kalktı.

"Kahvaltı için çok teşekkür ederiz, Klava. Sağ ol."

İgor, bu davranışı beğendi. Sanço, nöbetçi müfreze komutanına yemekten dolayı teşekkür etmenin burada kural olduğunu dün anlatmıştı.

"Bir şey değil," diye karşılık verdi Klava.

Saatine bir göz attı, onu gölgesi gibi izleyen Volodya'ya başını salladı.

"Bir dakika sonra zaman doluyor."

Volodya, resmi selamlamayı anımsatan bir hareketle trompetini salladı. Nesterenko kulağına eğilip, sessizce,

"Nasıl davrandığını Alyoşa'ya söyleyeceğim. O senin aklını başına almanı sağlar," dedi.

Volodya suratını asıp kızardı, kapıya seğirtti. Görevinin olması işine gelmişti.

Nesterenko, Klava'ya hoşnutsuzlukla dönüp,

"Ufaklığa çok yüz veriyorsun, Klava. Benim yanımda buna cesaret edemezdi," dedi.

Klava gülümsedi. Çok güzel dişleri vardı ve tebessümü yüzünü daha da güzelleştirmişti.

"Ben fark etmedim bile. İlk defa görevdeyim, bu işi çok iyi bilmiyorum. Bu kim? Sen Çernyavin misin?"

Çernyavin nazikçe başını eğdi.

"Yatak odasında niye numara yaptın? Kocaman adamsın, bir çocuk gibi rol yapıyorsun!"

İgor'u ateş bastı. Klava'nın güzel bir kız olduğundan başka bir şey düşünmek istemiyordu, ama bunu beceremedi. Nasıl oluyordu, bilmiyordu, ama bir nöbetçi müfreze komutanı karşısında durduğunu aklından silemiyordu bir türlü. Yoksa kolundaki ipek şerit mi böyle güçlü bir etki uyandırıyordu? İpin ucunu kaçırmıştı; bir şeyler geveleyip durdu.

"Bu bazen olur... Yoldaş..."

"Bu ne anlama geliyor? Yemekhaneye neden geldin peki?"

"Eğer itirazınız yoksa... Yemek yemek için."

"Yemek için mi? Bunu sana açıklamadılar mı? Beş dakikadan fazla gecikemezsin. Yirmi dakikadır yemek servisi yapılmıyor. Salon, ikinci posta için hazırlanıyor. Bunu bilmiyor musun?"

"Sorin yoldaş böyle bir şeyden söz etmişti, ama ben dikkate almadım."

"Dikkate almadın mı?"

Yanıtını beklemeden çıkış kapısına doğru yürüdü Klava.

Bu davranışı İgor'u iyice sarstı. Onunla konuşmak istemiyordu Klava. Sovyet yasalarını bilmediğini mi sanıyorlardı?

İgor ayağa kalkıp Klava'nın yolunu kesti.

"Affedersiniz, beni kahvaltıdan mahrum bırakmayı mı düşünüyordunuz?"

"Tuhaf adam! Hem suçlusun, hem de güçlü. Niye gelmedin?"

"Yani kahvaltı verilmeyecek, öyle mi?"

Nesterenko, İgor'un yüzüne bakmadan, dalgın dalgın,

"Bunun pek önemi yok," dedi.

İgor bir sandalyeyi arkalığından kavradı, postane müdürüyle konuşuyormuş gibi, ağır ve vurgulayarak,

"Yemekten mahrum bırakmak yasaktır. Bunu çok iyi biliyorum," dedi.

Sorin heyecanlandı. Parmaklarını, zaten karman çorman olan saçlarından geçirdi ve tiz sesiyle, ateşli ateşli,

"Haklısın yoldaş. Klava'yı şikayet et!" dedi.

"Kesinlikle! Sizi şikayet edeceğimi biliniz, nöbetçi müfreze komutanı yoldaş. Şikayetimi kime ileteceğim?"

Deminki ses tonuna bir parça çocuksuluk karışmış olan Sorin yanıtladı:

"Genel toplantıda."

Nesterenko, hatta Klava kahkahayla güldüler. Yalnız Sorin ciddiyetini bozmadı.

"Ne yani! Haklı..."

Ardından o da kendisine hâkim olamayıp katıla katıla güldü.

Avludan trompet sesi duyuldu. Klava hemen çıkışa yöneldi.

İgor arkasından bakakaldı, dönüp Sorin'e öfkeyle baktı; ancak kendini tutamayıp o da gülümseyiverdi.

RUSLAN

"Kahvaltı"dan sonra, İgor can sıkıntısıyla topluluk topraklarını gezmek üzere hazırlandı. Açlık onu rahatsız etmiyordu. Özgür yaşamında, belli zaman dilimlerine bağlı öğünlerden, hatta kendi açlık duygusundan bağımsız olarak karnını doyurmayı öğrenmişti. Nasıl denk gelirse, öyle yerdi. Daha çok, o sevimli bebeğin zor kullanması gururuna dokunuyordu. Orijinal kişiliği onda en ufak bir etki yaratmamıştı, hatta kız ona ders vermeye kalkışmıştı!

Evden dışarı çıkarken, küçük görülmesinin gerçek nedenini bularak tatmin oldu: Kurallarıyla, selamlama şekilleriyle, kollardaki armalarla gurur duyuyordu buradakiler. Kendilerinin Sovyet iktidarı temsilcisi oldukları kuruntusuyla yaşıyorlardı, oysa gerçekte sıradan birer bürokrattılar. İgor yaşamı boyunca bu tür bürokratlarla çokça karşılaşmıştı. "Söyleyiniz lütfen, para niye illa da buraya gönderiliyor?" Kahvaltıya beş dakika gecikilebilirdi, altıncı daki-

kada gelen, açlıktan ölecekti. İgor Çernyavin'i akılları sıra eğitecek olan bunlardı işte. Kim bilir, belki bir bürokrat olarak yetiştirilmekten kendisi de zevk duyacaktı. Şikayet etme hakkın var! Bu da tipik bürokratik bir söylemdi.

Çiçek bahçesinin arasından geçen yolda yürürken bunları kuruyordu İgor Çernyavin. Çiçekler pek haz vermiyordu ona. Aslında bahçeyi solunda bırakıp, kente giden yola sapabilirdi. Ne yazık ki, herhangi bir plan yapmamıştı, onu bekleyen hiçbir şey yoktu orada; üstelik yarın da gitse, değişen bir şey olmazdı.

İgor, bahçede ilerleyerek sağa döndü. Buradan itibaren orman başlıyordu; eteklerinde yeni bir taş bina vardı. Biraz önce çıktığı binanın sağ köşesine denk geliyordu; iki bina, üstü örtülü bir asma köprüyle bağlanmıştı. Sanço bundan söz etmişti. Buraya yeni koğuşlar yapılacaktı, sadece koğuşlar. Eski yatakhanenin bulunduğu yere okul taşınacaktı, okulun yerine de başka bir şey. İgor, ne olduğunu unutmuştu bile. Zaten bütün bu inşaat işleri! Sanço heyecandan dili dolanarak, iki yüz bin, üç yüz binlerden söz etmişti. Aynı zamanda umutsuzluğunu da ifade etmişti: Yeni insanların gelebilmesi ve yeni koğuşlar yapılması için bazıları para aktarıyordu, ama hiç kimse, üretim için cebinden bir kopek bile çıkarmıyordu, bununla topluluk üyelerinin başa çıkması gerekiyordu. Çocuktan bol ne vardı, ancak nerede çalışacaklardı? Önce üretimin geliştirilmesi gerekiyordu! Sanço "üretim" sözcüğünü büyük bir saygı ifadesiyle sarf ediyordu. Solomon Davidoviç Blum denen birinden coşkuyla söz etti, ama hemen ardından onunla dalga geçti. Aslında dışarıdan bakıldığında her şey iyi görünüyordu onlarda, gerçekte nasıl oldukları konusunda ise insan bir karara varamıyordu. Dün gece uykudan önce bütün müfreze bir stadyum üzerine espriler patlatmıştı ve Nesterenko da,

"Böyle bir topluluğa böyle bir stadyum! Ne demek oluyor bu?" demişti.

İgor, yeni binanın önünden geçti. Bina tamamlanmıştı, pencere çerçevelerinde camlar parlıyordu. Ardından yeşil alanlar geliyordu,

kum dökülmüş patikalar, demirden banklar. Bu parkı da coşkuyla anlatmıştı Sanço. Ama neydi ki bunlar? Birkaç yol ve bir spor tesisi! Leningrad'da ne biçim spor tesisleri vardı, görselerdi bir! Bir de sürekli "kendi ellerimizle" lafı! Bir tane de gölet olmalıydı buralarda. Patikalardan oluşan oldukça dolambaçlı bir ağ, bayır aşağı, açıkça belli bir hedefe götürüyordu. İşte göl de karşısındaydı! Kıyısında aynı şekilde bir yol ve demir banklar. Göl fazla büyük değildi, ağaçlar üzerine eğilmiş, kıyı boyunca birkaç yere ahşap basamaklar yerleştirilmişti.

İgor banklardan birinin üzerine oturdu ve o anda aklına suya girme fikri geldi. Soyunup kendini suya bıraktı. Soğuk su vücudunu okşuyor ve mis gibi kokuyordu. Göle parfüm mü sıkmışlardı yoksa? Hayır, her taraf yabannanesi kokuyordu, bütün kıyı bunlarla kaplıydı. İgor gölün ortasına kadar yüzdü, derin mi diye dibini yokladı, derindi, suyun altı buz gibi soğuktu. Suda arkasını döndüğünde, elbiselerinin olduğu bankta birisinin durduğunu fark etti. Sıçrayıp daha dikkatli baktı ve kıyıya doğru yüzmeye başladı. Kıyıda, elleri iş kıyafetinin cebinde, irikıyım bir delikanlı onu merakla izliyordu. Onun da kısacık saçları vardı ve büyük bir olasılıkla o da yeniydi.

"Su soğuk mu?" diye sordu delikanlı.

"Çok güzel."

"Ben de geliyorum."

Bir dakikada hazırlandı, hız alarak suya atladı ve biraz sonra, kısacık saçlarıyla, kafası İgor'un yanında belirdi.

"Topluluk üyesi misin?" diye sordu.

"Evet, onun gibi bir şey."

"Yenisin, öyle mi? Seni daha önce niye görmedim?"

"Daha dün geldim."

"Haa!"

"Ya sen?"

"Ben mi? İki hafta oldu."

"Yenisin yani."

"Evet."

"Eee?"

"Tüyeceğim."

"Yaa?"

"Söz veriyorum! Şeytan görsün yüzlerini!"

Suya yüzünü dönüp poposunu dikerek bacaklarını çırpmaya başladı. "Soğuk! Ben giyineceğim."

Kıyıya doğru yüzdüler. İgor pantolonunu giyerken sordu:

"Nereye gideceksin?"

"Benim moruk şehirde oturuyor. Ama pisliğin teki, onun yanına gitmeyeceğim. Onun için beş yüz ruble değerinde tahvil çaldım, o da yaygarayı koparark beni kolumdan tutup milis gücüne teslim etti. Sorumluluk isteyen bir görevi var, buğday temini mi nedir. Beni de buraya sepetlediler."

"Çalışmaya başladın mı?"

"Elbette, beni hemen işe koştular. Sosyalizmi kuruyoruz, diyorlar. Eh, kurun bakalım!"

"Şimdi niye ortada dolaşıyorsun?"

"Ne biçim bir sosyalizmdir bu? Malzemeleri yok! Beni bir doğrama makinesinin başına diktiler. Olağanüstü bir şey tabii, ancak malzeme yok. Şeytan görsün..."

"Adın ne senin?"

"Soyadımda bir gariplik yok. Gorohov, ama adım... Akılları neredeydi acaba? Ruslan!"

İgor kahkahayı salıverdi, Gorohov da sırıttı. Çok sıradan, uzun burunlu, sivilceli bir yüzü vardı, burnu da yüzünün en güzel yeriydi. Güldüğünde, çeşitli büyüklük ve renkteki eğri dişleri görünüyordu.

"Ruslan! 'Ruslan ile Ludmilla'yı okumazdan önce yine idare ediyordu, katlanıyordum. Ama okuduğum anda!.. Sen okudun mu?"

"Evet."

"Böyle bir ağızla! Ruslan! Buna hakları vardı, anlıyor musun? Ama o lanet beş yüz rubleden dolayı milis gücüne koştular!"

"Ben de tüyeceğim herhalde," dedi İgor.

"Senin de annen baban sağ mı?"

"Çok uzaktalar, Leningrad'da."

"Onların yanına mı gideceksin?"

"Hayır, onların yanına gitmeyeceğim."

"Ya nereye?"

Banka oturup gevşek gevşek gülümseyerek birbirlerine baktılar. Ruslan düşünceli bir edayla,

"Kim bilir... Belki de haklıdırlar..."

"Kim?"

"İşte... Buradakiler. Yalnız... Bu böyle gitmez: Sürekli kurallar, kurallardan geçilmiyor. Yırtınman gerekiyor. Atıcılık topluluğundan, amatör tiyatro grubundan, keşif ve sanat kulüplerinden söz edip saçmalıyorlar da saçmalıyorlar. 'Öğrenmek zorunluluktur.' Orkestraya girmek istedim, ama karşıma çıkıp, 'sıranı bekle, orkestraya yalnız topluluk üyeleri kabul ediliyor' dediler."

"Ama sen zaten topluluk üyesi değil misin?"

"Ne gezer! Sana anlatmadılar mı? Ne gezer!"

"Böyle bir şey duydum... Topluluk üyesi unvanını..."

"Ya, topluluk üyesi unvanı. Sen topluluk üyesi değil, yetiştirilecek bir çaylaksın. Ha, tabii, üniformanı diktirirler belki, yalnız şu şeyler... Koldaki o işaretler olmadan. Seni keyfi cezalandırırlar: İş cezası, izin hakkını elinden alırlar, harçlık vermezler. Aleksey ne isterse onu yapar. Bir müfrezeden diğerine geçersin, en pis işlere seni koşarlar, ancak orkestra söz konusu edildiğinde... Ne mümkün!"

"Ne yani," diye şaşırdı İgor, "Ne zamana kadar sürecek bu?"

"En az dört ay. Sonra, müfreze nasıl isterse, öyle devam edecek. Genel toplantıda müfreze seni topluluğa sunacak, çoğunluk da karar verecek. Toplantıda kararın kimden çıkacağını ise biliyoruz: Komsomollardan. Kafa kafaya verirler, senin hiçbir şeyden haberin bile olmaz."

"Niye yalnız topluluk üyeleri orkestraya kabul ediliyor?"

"Bir bilsem! Bir de, bir kural daha var, biliyor musun; haklarını yememeli, topluluk üyesi olarak orkestraya girebilirsin, ancak yeniden çıkmak istediğinde... Ne gezer?"

"Buna izin yok mu?"

"Allah korusun! Yaşamının sonuna kadar müzisyen kalmak zorundasın. Kural, anlıyor musun? Tut ki, benim canım istemiyor artık. Hayır, çalmaya devam! Ben kaçacağım, bu kesin."

Ruslan başını çevirip kırgın bir ifadeyle parkın görüntüsüne daldı, İgor da düşünceliydi. Parkın öte tarafından makine bölümünün gürültüsü geliyordu. Kimi zaman bir çocuk çığlığını, kimi zaman köpek havlamasını andıran garip sesler duyuluyordu. Ardından bir düşme gürültüsü duydular ve bir daha. Böylece belli bir ritimle sesler devam etti. Ruslan, başını uzattı, tedirgin olmuştu.

"Hangi müfrezedesin?" diye sordu İgor.

Ruslan işitmemişti.

"Ne?"

"Hangi müfrezedesin? Birincide mi? Volenko'da?"

"Volenko'da. Keresteleri getirmişler galiba, bundan söz etmişlerdi."

"Volenko iyi bir müfreze komutanı mı?"

"Hepsi aynı. Gitmem gerekiyor, keresteleri getirmişler."

Ruslan çalıların üstünden sıçrayıp yan yola saptı. İgor arkasından bakakaldı. Ruslan'ın mavi gömleği uzaktaki ağaçların arasından parlıyordu.

İgor da aynı şekilde, toplulukta "üretim şantiyesi" diye anılan yere gitmek üzere yola koyuldu. Sançoʼdan toplulukta birçok imalathanenin bulunduğunu öğrenmişti. Yakın bir zamanda yeni bir işletme müdürü gelmişti, bundan sonra dağınık çeşitli imalathaneler değil, bir mekanik bölüm, bir dökümhane bölümü, bir makine bölümü, bir montaj bölümü ve bir de dikimhaneden oluşan işletme dalları olacaktı. İgor şimdiye kadar bir işletme tesisi görmemişti; böylesi şeylere de hiç ilgi duymadığından isimler yabancı gelmişti. Bir tek, dikimhanede dikiş dikildiğini biliyordu. Şimdi ise durumlar, kendisinin de herhangi bir bölümde çalışmasını gerekli kılıyordu. Böylece bu "üretim şantiyesi"ne bir göz gezdirmeye karar verdi.

Ruslanʼın gittiği yöne doğru parkın içinden yürüdü ve gerçekten de başka bir alana vardı. Buradaki ormanın ağaçları kısa bir süre önce kesilmiş olmalıydı. Şurada burada ağaç kütükleri duruyor, bazı yerlerde de, büyük çukurların içinde, topraktan kazılıp çıkartılmış dev gibi kökler bulunuyordu. Alan oldukça büyüktü ve ortalıktaki onca ıvır zıvırın arasından yolunu bulması çok zor oluyordu. Ortalıkta ağaç gövdeleri, yığınla tahta ve kalas vardı, hepsi de karmakarışıktı; aralarında kömür parçaları, çeşit çeşit demirler, testere, rende talaşı ve boş kireç varilleri duruyordu. Alanın etrafını samanlığı andıran çok sayıda basık binalar sarmaktaydı. Ancak bunların damlarından bacalar yükseliyordu ve bu bacalardan da farklı renklerde ve yoğunluklarda duman çıkıyordu. Demek ki bu binalar samanlık değildi. Bu binalardan, diğerlerine göre daha sağlam görünen birinde insanlar ağaç kesmekle meşguldü; ağacın ise canı acıyor gibiydi. Bazen fısıltıyla, bazen bağıra çağıra, bazen de homurdana homurdana ses çıkararak inliyor, sızlanıyordu. Umutsuz, eskiden beri bilinen bir karşı çıkışı dile getirir gibiydi; sinirli ve mızmızdı. Sonra, zaman zaman yürekleri parçalayan, umutsuz, dayanılmaz feryatlar ortalığı sarıyordu. Bu binanın yanında işçilerin, keresteleri boşalttıkları uzun yük arabaları duruyordu.

İgor parkın içinden çıktıktan sonra durup, buradan en rahat nasıl geçebileceğini düşünürken, yanında birçok insanın olduğunun ayrımına vardı. Uzun çizmeleri, haki renkli askeri gömleği ile başında şapkası bulunmayan Aleksey Stepanoviç, Vitya, Klava Kaşirina ve iki kişi daha vardı. Biri tombul, göbekli ve yuvarlak kafalıydı, sinekkaydı tıraş olmuştu, muhtemelen keldi. İgor, bu adamın ünlü işletme şefi Solomon Davidoviç Blum olması gerektiğini düşündü. Yeni görünmesine rağmen, oldukça itici bir etki uyandıran geniş, basık, baraka benzeri bir binayı gururla gösteriyordu. Hangi malzemeden yapıldığını tespit etmek çok güçtü; ufalanmış taş parçaları, eski kontrplak, kereste artıkları ve kerpiçtendi. Çatısı da, aynı şekilde, demir, kontrplak, katranlı mukavva gibi farklı türden malzemelerin tuhaf karışımından meydana geliyordu. Bazı yerlerde birkaç sıra kiremit bile göze çarpıyordu. Boyu eninden daha fazla olduğundan bu garip bina daha da çok ilgi çekiyordu. Göle bakan dik yokuşun başındaydı, bu eğimli, yamuk yapısıyla, mimarideki bilindik bütün tasarımlara aykırıydı.

Saharov bu şaheserin görüntüsü karşısında etkilenmiş gibi parkın kenarında durup binici pantolonunun cebiyle oynuyor ve gülüyordu.

"Evet, buna benzer bir şey tasarlamıştım, ama... Yine de..."

Vitya gülmekten kırılıyordu.

"Şu Solomon Davidoviç de fevkalade büyük bir adam! Bir haftada bunu dikti!"

Klava çekingen bir şekilde güldü.

"Bu yüzden biz buna Blum stadyumu diyoruz ya."

Solomon Davidoviç etli dudaklarını sarkıttı.

"Blum stadyumundan mı söz ediyorsunuz? Kötü mü olmuş montaj salonu? Kötü mü olmuş yoksa?"

Saharov, İgor'u fark etti.

"Çernyavin, gelsene buraya."

İgor, hazır ola geçip, mükemmel bir selam çaktı –bu inkâr edilemezdi– ve Klava Kaşirina'dan da bir meraklı bakış koparmayı başardı.

"Günaydın, müdür yoldaş!"

"Günaydın! Gelir misin? Sen Leningradlıydın ve her türlü sarayı görmüş olmalısın. Montaj salonumuzu nasıl buldun?"

"Şu samanlığı mı?"

"O bir stadyum," diye tekrarladı Vitya.

Solomon Davidoviç sakin sakin karşılık verdi:

"İster samanlık deyin, ister stadyum, bence hava hoş; önemli olan, içinde çalışılabilmesi."

"Yıkılmaz mı?" diye sordu İgor.

Blum, sanki İgor eski bir tanıdığıymış da onun fikrini hesaba katması gerekiyormuş gibi şiddetle sarsılmıştı.

"Ne diyor, duyuyor musunuz? Yıkılırmış! Volonçuk, yıkılır mı yıkılmaz mı?"

Solomon Davidoviç'in sağ kolu, akıl öğreteni Volonçuk kas kümeciklerinden oluşan ağırkanlı ve sıkıcı bir adama benziyordu, stadyumun kaderi hakkında, imrenilecek bir tarafsızlıkla tespitte bulundu. Soğukkanlılıkla karşılık verdi:

"Zamanla yıkılır tabii, ama bunun hemen gerçekleşeceğini söyleyemeyiz."

"Belki bir yıl içinde?"

"Bir yıl içinde mi?" Volonçuk stadyuma şöyle bir göz attı. "Hayır, bir yılda yıkılmasa gerek. Ancak, sağanak yağmurlarda iş değişebilir."

Blum yardımcının yüzüne haykırdı:

"Sana sağanak yağmurları soran mı oldu? Nuh tufanıyla bütün dünya yok oldu. İnsan bir bina yaparken tufanı hesaba katmaz; normal hava şartlarını öngörür."

Volonçuk, öfkeli Solomon Davidoviç'in konuşup iyice rahatlamasına izin verdi. Gözünü bile kırpmadan yumuşadı.

"İyi havalarda bir şey olmaz... Sağlam kalır."

Aleksey Stepanoviç gözlüğünü düzeltti. Sonsuz bir sabır okunan bakışlarını şantiyede gezdirip harekete geçti.

"Peki, bir de içini görelim bakalım."

Blum'un yüzü güldü.

"İçerisi çok derli toplu. İçeride güzellik üzerine tartışacak değiliz ya, çalışacağız. Güzellik de para gerektiriyor, değerli yoldaş. Paran yoksa, haftada bir kez tıraş olursun, bu da yeter."

Kereste artıklarından uydurulmuş, gıcırdayan bir kapıdan montaj salonuna girdiler. Burada parkeyi hatırlatan ahşap zeminden başka bir şey görünmüyordu. Döşeme, çeşitli uzunluk ve kalınlıklarda, hatta çeşitli sağlamlıkta tahta parçalarından oluşuyordu. Bu iç düzenlemeye ilişkin ilk yorumu, doğal olarak çekingen bir ifadeyle Vitya dile getirdi:

"Yere bir şey düşse, yakalamak mümkün olmaz, yuvarlanıp gider!"

Herkes güldü, yalnızca Blum,

"Niye yuvarlansınmış? Şimdi tabii ki bir şey yok burada, ancak insanların, marangoz tezgâhı ve tahtaların geldiğini düşünün, o şey nereye yuvarlanabilir ki? Duyuyor musunuz, Volonçuk? Nereye yuvarlanabilir?" dedi.

Volonçuk ciddiyetle yanıtladı:

"Yuvarlanacağını söyleyemem. Düştüğü yerde kalır."

Vitya da son derece ciddi bir şekilde onayladı.

"Sözlerimi geri alıyorum, düştüğü yerde kalırsa, bu ayrı."

Blum ise şimdi iyiden iyiye sinirlenmişti. Kısa kollarını dizlerine vura vura dövündü, ablak suratında ise kavgaya hazır bir ifade okunuyordu...

"Burada mobilya mı yapmak istiyorsunuz, yoksa bir bilardoya mı ihtiyacınız var? İtmediğiniz sürece hiçbir şey yuvarlanıp gitmez. Neler saçmalıyorsunuz? Burada ciddi bir iş mi üretiyoruz,

yoksa oyun mu oynuyoruz? Taş gibi atölyeler mi istiyorsunuz? Bunun için paranız var mı? Zaten neyiniz var ki? Kiremit mi, demir mi, üretim araçları mı? Montajcılarınız açık havada çalışıyordu, ben de size başınızı sokacak bir yer yaptım. Ama bundan da memnun olmuyorsunuz, istediğiniz tek şey gösteriş. Teslim alma heyeti olarak buradasınız ve stadyumlardan bahsederek horozlanıyorsunuz. Bana ne verdiniz ki? Masraf tahmini mi, bir tasarım mı, bir kroki mi, para mı verdiniz? Tek bir mühendis mi verdiniz yanıma? Ne verdiniz bana, komutanlar kurulu sekreteri yoldaş Viktor Torski?"

Komutanlar kurulu sekreteri Viktor Torski hiçbir yanıt vermedi. Aleksey Stepanoviç, Blum'un dostça koluna girdi.

"Sinirlenmeyin, Solomon Davidoviç. Daha iyi bir şey beklemedik zaten. Bakın, gelecek yıl gerçek bir fabrika kuracağız, bunu da, size şükran duyarak yakıp ortadan kaldıracağız. Biraz saman yığıp..."

"Bana yakmaktan bahsetmeyin! Şu gördüğünüz, ardiye olarak çok iyi iş görecektir!"

"Peki, peki."

"Buyrun! Bir çalışma mekânınız var artık! Şu Blum stadyumu diye adlandırdığınız şey olmasaydı, ne yapacaktınız, yoldaş Torski?"

"Bizim yatma mekânına değil, fabrikalara ihtiyacımız olduğunu hep söyledim."

"Ya, gördünüz mü, siz sadece konuştunuz, ben ise inşa ettim!"

"Ben bir fabrikadan söz etmiştim, siz ise bir stadyum kurdunuz."

"Yoldaş Torski, canlı bir köpek, İngiliz aslanından yeğdir."

Aleksey Stepanoviç güldü, Solomon Davidoviç'in kolunu sevgiyle sıktı ve kapıya doğru yürüdü. İgor Çernyavin, herkes dışarı çıkana kadar bekledi. Boş stadyuma şöyle bir göz gezdirdi. Birilerine acıyordu. Kapıya varıp durduğunda, acıdığı kişinin Solomon Davidoviç olduğunu anladı.

Akşam üzeri Nesterenko, İgor'a,

"Yarın montaj bölümünde çalışacaksın," dedi.

"Ama ben ömrümde montajda çalışmadım ki."

"Yarın çalışacaksın."

"Yani stadyumda!"

"Şimdilik açık sahada, daha sonra da stadyumda."

"Orada ne yapacağım?"

"Ustalar sana gösterir."

"Ya montajcı olmak gibi bir niyetim yoksa?"

"Benim de dökümcü olmak gibi bir niyetim yok, ama dökümhanede çalışıyorum."

"Bu senin bileceğin iş; ben farklı düşünüyorum."

"Sen düşünüyor musun? Hiç düşünmeyi öğrendin mi ki? Duyuyor musun, Sanço? Montajcı olmayacakmış, bundan dolayı da çalışmak istemiyormuş. Sen onun yardımcısısın, bir şeyi anlamadığı zaman açıklamak sana düşüyor."

Sanço, İgor'a durumu seve seve açıklamaya hazırdı. Eliyle sedire vurup, İgor'a yer göstererek onu yanına çağırdı.

"Neden olmasın? Yanıma otur, sana her şeyi açıklayacağım."

İgor oturdu, suratını ekşiterek gülümsedi ve gelecek öğütlere karşı kendini hazırladı. Aklından o zavallı stadyumla zavallı Solomon Davidoviç geçti. Bütün bunlar çok can sıkıcı ve çok anlaşılmazdı; ne işe yarıyorlardı ki?

"Niye böyle sıkıntılısın, Çernyavin? Bu iyi bir şey değil. Ama ben nedenini biliyorum. Şu topluluğu da kim başıma musallat etti, diye düşünüyorsun. Ben büyük bir adamım! Dört gün kalıp sonra da kirişi kırarım. Öyle değil mi, böyle düşünmüyor musun?"

İgor susuyordu.

"Ama belki de bizimle dört yıl kalacaksın."

"Ee, sonra ne olacak?"

"Sonra ne demek? Mantıklı düşünsen... Gözünün önüne getirsene, dört yıl burada yaşıyorsun! Bugün montaja gitmek istemiyorsun, yarın dökümhaneye. Sonra da dersin ki, 'Ben tornacı değil, doktor olmak istiyorum, bana bir hastane verin, insanları iyileştireceğim!' Böyle böyle dört yıl seninle uğraşacağız. Sen, deyim yerindeyse, çok net değilsin; biz de seninle sonsuza kadar boğuşacağız, öyle mi?"

sanço'nun meseleyi, özellikle de kendisinin, yani İgor Çernyavin'in sahip olduğu mantık zincirini en basit sözcüklerle ortaya koyuşu İgor'un ilgisini çekmişti. Sanço yanında oturuyordu, gözleri her zamanki gibi parlıyordu, ancak buna rağmen düşüncelerini oldukça sınırlarmış gibi bir hali vardı.

"Kendini doğru ifade etmiyorsun, yoldaş Sorin."

"Peki, demek doğru değil. O halde doğrusu nasıl?"

"Diyorsun ki: Çernyavin doktor olmak istiyor. Ama söylesene, bu kötü bir şey mi? Çoğu insan doktor olmak istemez mi? Siz ise, değerli yoldaşlar, şöyle tasarlamışsınız: Hay hay, ama önce bizim montaj bölümüne! Ben de, 'Baş üstüne, montaj bölümüne!' diyeceğim. Ama bunu istemiyorum."

"Seni kim engelliyor, Çernyavin? Seni zorluyor muyuz yoksa? Lütfen bak," dedi Sorin pencereden dışarıyı göstererek, "Çitlerimiz, bekçilerimiz yok, kimse seni tutmuyor ve seni ikna etmeye çalışmıyor. Gidebilirsin!"

"Nereye gideceğimi bilmiyorum ki..."

"Bilmiyor musun? Montajcı değil, doktor olmak istediğini söylüyorsun ya!"

"Nereye gidebilirim ki?"

"Doktorların yanına gidip onların yanında bir şeyler öğren ya da ne bileyim... Ama lütfen çabala biraz!"

"Sizde bu mümkün değil, öyle mi?"

"Mümkün, tabii, ama bizim kurallarımıza göre."

"Önce montaj bölümüne."

"Ne demek istiyorsun? Montaj bölümü olsa ne olur? O kadar kötü mü sanıyorsun?"

"Öyle sanmıyorum, ama bana hiçbir şey anlatmadın ki. Bu ne için gerekiyor?"

"Bizim için gerekli olduğundan. İki gündür burada yaşamıyor musun? Evet. Barınıyorsun, yiyor, içiyorsun. Seni giydirip bir yatak vermedik mi? Daha bu sabah yemek salonunda, 'buna hakkınız yok!' diye yaygara koparmadın mı? Peki niye? Bu değirmenin suyu nereden? Senin bununla ilgin ne? Ben, diye düşünüyorsun, Çernyavin'im, bana her şeyi verin, ben doktor olmak istiyorum. Ya sadece öylesine konuşuyorsan? Bunu nereden bilebiliriz? Biz şunu da diyebiliriz: Gidebilirsin, Çernyavin, Doktor Çernyavin, cehennemin dibine kadar gidebilirsin!"

"Böyle bir şey söylemeyeceksiniz."

"Öyle mi? Oho, sen bizi daha tanımıyorsun! Tüyerim, diye düşünüyorsun. Ama belki de biz seni daha önce kapı dışarı ederiz. Sana ihtiyacımız mı var? Sana kim olduğunu, nereden geldiğini sormadık, belki de gerçekten tüyersin. Seni bir arkadaş gibi aramıza aldık, giydirdik, sana yemek ve yatak verdik. Ama sen bir kişisin, biz ise topluluğuz. Gururlanarak, 'doktor olmak istiyorum' diyorsun. Bize hiçbir suretle güvenmiyorsun. Sana her şeyi anında kanıtlamamız gerek. Ama bize neden güvenmiyorsun? Neden bize inanmıyorsun?"

"Kime inanacağım?" diye sordu İgor düşünceli düşünceli. Sanço'nun, başlangıçta göründüğü gibi, düşüncelerini hiç de o kadar sınırlamadığını fark ediyordu.

"Kime mi? Hepimize!"

"İnanmak?"

"Evet, inanmak. Gençlerin burada nasıl yaşadıklarını, çalıştıklarını, okuduklarını, neler yaptıklarını görüyorsun. Bunların bir anlamı olmalı, diye düşünmelisin. Sen ise yalnız kendini görüyorsun ve doktor olmak istediğini. Sorması ayıp, ne tür bir doktorsun? Biz bir işçi topluluğu olduğumuzun bilincindeyiz, bu da her şeyimizden anlaşılıyor. Ya senin doktor olmak istediğini nereden anlayacağız?"

Yatak salonunun yarı karanlığında, yumuşak minderli sedirde oturuyorlardı. Dışarıda fenerler yanmaya başlamıştı. Çocuklar iyice konuşmaya dalmışlardı. Koridordan ara sıra ayak sesleri geliyordu.

"Serge-eey!" diye bağırdı biri.

Sonra derin bir sessizlik oldu. İgor doğal olarak Sanço'nun sözleriyle ikna olmamıştı, ancak onunla daha fazla tartışmak istemiyordu. İçini yavaşça yalın bir istek doldurdu, bir kez de gerçekten konuşmayı deneyebilirdi. Belki de bu insanlara bir parça güven duyulabilirdi.

"Doktor hikâyesi yalnız bir örnekti. Benim öyle bir bürokrat olduğumu sanmayasın. Sen nerede çalışıyorsun?"

"Montaj bölümünde."

"İlginç mi?"

"Hayır."

"Gördün mü?"

"Sana sadece ilginç işler mi verelim? Belki bir orkestrada? Pek ilginç olmayan bir iş verdiğimizde yapamayacaksın, öyle mi?"

"İlginç olmayan bir şey mi?"

İgor, Sorin'e bakakaldı. Ötekinin gözleri neşeyle parlıyordu.

"İlginç olmayan bir şey mi yapmak? Bu oldukça ilginç bir düşünce, beyler."

PARKTAKİ KIZ

İgor kalk borusunu başkasının yardımı olmadan duydu. Kaygısızca çabucak yatağın içinden sıçrayıp kalkmak zevkli bir şeydi. Ancak, yatağını düzeltmeye kalkıştığında, bu görevin yeteneklerini hayli aştığı ortaya çıktı. Diğer yataklara bakıp, herkesin yaptığı gibi yapıyordu, ama başaramadı. Perişan olmuştu. Örtüde bir sürü kırışıklık vardı, örtü yamuk ve çok kısa katlanmıştı ve karyoladan düzensiz bir biçimde sarkıyordu. Sanço yatağa bakıp, örtüyü bozdu.

"Dikkat et!"

Sanço becerikli bir şekilde çalışıyordu, kullandığı teknik İgor için oldukça öğreticiydi. Örtüyü önce ikiye katladı, ardından çok düzgün bir kat oluşturacak şekilde bir tarafı geriye kıvırdı. Bu, İgor'un hoşuna gitmişti.

"Teşekkür ederim."

"Bir şey değil."

İgor'un keyfi bu sabah yerindeydi. Nöbetçiler içeri girerken, diğerleriyle birlikte selama durdu. Bugün dördüncü müfrezenin komutanı, çoğunlukla "Robespierre" diye anılan ünlü Alyoşa Sriyanski nöbetteydi, diğer müfrezelerin komutanları vızır vızır çalışıyordu. Teftişten on dakika önce, Nesterenko'nun kendisi de bir bez alıp aceleyle, Voroşilov resminin camını silmeye başladı. Nesterenko bugün koğuş hizmeti görevi olan Şariton Savçenko'yu azarladı:

"Bugün nöbetçi komutanın kim olduğunu unuttun mu?"

Şariton kaygılı bir şekilde, aceleyle komodinleri ve döşeklerin altını yokladı. Herkes teftişe hazır bir şekilde beklerken, Nesterenko sordu:

"Ya tırnaklar? Hepiniz tırnaklarınızı kestiniz mi?"

Biri tırnaklarına bakıp bağırdı:

"Lanet olsun, makasımız nerede ya?"

Nesterenko öfkelendi:

"Teftiş işareti verildikten sonra mı makası arıyorsunuz! Bu durumda tabii ki bulamayacaksınız. Çernyavin, sen ne durumdasın?"

"Sanırım, idare eder..."

"Sanırımla olmaz. Gontar, makası ver. Ama nereye kesiyorsun öyle? Başımıza ne iş açtığını gördün mü? Aman, Mişka!"

Tam bu sırada teftişçi içeri girdi, Nesterenko da komutu verdi.

Sriyanski iri değildi, on altı yaşlarında gözüküyordu. Güzel bir endamı vardı. En çok, keskin, zeki ama bir o kadar da neşeli gri gözleri göze çarpıyordu. Kısa ve düz kaşları burnunun başladığı yerde sıklaşıyordu.

Daha ekibin selamına karşılık verirken, bir şey görmemiş gibi davranmasına rağmen her şeyi fark etmişti. Nesterenko'nun raporunu dinlerken, karşısındakine neşeli neşeli bakıyordu. Odayı dolaşıp etrafa bakınmadı; ancak çıkarken kendisine eşlik eden sağlık komisyonundaki sessiz ve uysal kıza dönüp,

"Sekizinci ekibin koğuşunda yerin pislik içinde olduğunu rapora kaydet!" dedi.

"Nerede pislik var, Alyoşa?"

"Bu ne bu? Yeri cilalamış, ardından da üzerine tırnak serpiştirmişsiniz! Bu sana göre pislik değil mi?"

Nesterenko yanıt vermedi. Alyoşa kapıda,

"Yalnız nöbetçi müfreze komutanı için süslenmemelisiniz, bunu sen çok iyi biliyorsun, Vassil. Sizin yeninin tırnaklarını da kesmemişsiniz. Selam vermesine veriyor, ama kurt pençesi gibi pençeleri var," dedi.

Teftişten sonra Nesterenko çok telaşlanmıştı ve sürekli olarak,

"İşlerimiz yine ters gitti. Bir çuval inciri berbat ettik yine. Hep senin suçun, Mişka. Âşık oluyorsun ve böyle tırnakların var! Gelişigüzel, parkenin üzerine nasıl... Umarım Saharov rapora göz yumar. Ama raporu ya genel toplantıya çıkarırsa?"

Mişa Gontar tek bir söz söylemedi. Yere eğilmiş, kestiği tırnaklarını arayıp topluyordu.

"Toplantıda, bizim sevdalı Mihail Gontar'ın suçlu olduğunu uluorta söyleyeceğim. Vallahi, tam böyle söyleyeceğim. Bir kez daha böyle bir pasaklılığını görürsem, Aleksey'den sana üç saatlik oda hapsi vermesini rica edeceğim. Haberdar olması için Oksana'ya da her şeyi anlatacağım."

Gontar hâlâ susuyordu. Olayın kendi arkadaşları önünde olmuş olması yeterince utanç vericiydi. Nesterenko onu bırakıp, aynı yorgun ve hoşnutsuz ses tonuyla İgor'a yöneldi:

"Montaj bölümüne gidecek misin, yoksa hâlâ direniyor musun?"

İgor, müfreze komutanını en azından bu yolla avutabileceği için sevindi:

"Gidiyorum."

İşe yemekten sonra gidecekti, ikinci postada. Bu rahatlatıcıydı, böylece ilk çalışma gününün işlemleri biraz gecikmiş olacaktı. Kahvaltıdan sonra parkta bir gezinti yapıp yüzmeye karar verdi. Ancak parka ayak basar basmaz, patikada karşısına "olağanüstü bir görüntü", bir kız çıktı.

Önceleri de, "özgür yaşam"ında İgor kendini kızlara beğendirmek için her zaman uğraşırdı ve bu uğurda çeşitli çabaları olurdu. Kendine çekidüzen verir, saçını yana atar, esprili sözler söylerdi. Ama şimdiye kadar tek bir kızdan özel olarak hoşlandığı olmamıştı. Bir centilmen olarak alımlılığa ve güzelliğe hakkını verir ve kendini bu alanda belli ölçüde uzmandan sayardı. Güzeller gözden kaybolunca ise onları unutuverirdi. Bu yüzden her yeni kıza, Don Juan'vari kayıtsız bir merakla yaklaşırdı.

Parktaki kıza da aynı şekilde yaklaştı, kızın "olağanüstü" olduğunu öncelikle itiraf etmesi gerekiyordu. Bu sözcüğü çok seviyordu. Bu ifadeye, onu babasından devraldığını kendinden gizleyerek çok büyük bir anlam yüklerdi.

"Olağanüstü bir insan!"

"Olağanüstü bir kadın!"

"Olağanüstü bir düşünce!" derdi, her fırsatta babası.

Park yolundan yürüyerek gelen bu kız gerçekten de "olağanüstüydü." Hiç de şık değil, tersine, oldukça sıradan giyinmiş olması, daha çok göze çarpmasına yol açıyordu. Asla bir topluluk üyesi olamazdı, çünkü onlar oldukça güzel giyinirlerdi. Buğdaya çalan yüzü pembeydi, ancak yine de canlıydı ve bu pembelik yüzüne, temiz ve muntazam bir biçimde, şiddetinde en küçük bir fazlalık ya da eksiklik göstermeden dağılmıştı. Sivilce ve yarayla bozulmamış mat bir teni vardı. Bu kadar duru bir yüze çok ender rastlanırdı. Yay gibi siyah kaşlarının altında dikkatli, biraz utangaç, iri ela gözleri vardı.

Gözü bir altın sarısına, bir maviye çalıyordu. Örerek topladığı koyu kestane saçları pırıl pırıl parlıyor ve birkaç inatçı tel, şakaklarında kıvrılıyordu. Kelimenin tam anlamıyla, bu kız gerçekten olağanüstüydü.

İgor duraklayıp hayretle sordu:

"Bu güzel gözleri nereden aldınız, hanımefendi?"

Kız durup yolun kenarına geçti ve elini yüzüne kaldırdı.

"Hangi gözler?"

"Çok güzel gözleriniz var!"

Kız, güzel gözlerini İgor'a dikerek sinirli sinirli baktı. Sonra kızararak başını yere eğdi ve çimenlikte hızlı hızlı yürümeye başladı.

"Hanımefendi, inanın bana, ben ısırmam!"

Yeniden durup İgor'a sert sert baktı.

"Ne istiyorsunuz? Kendi yolunuza gitsenize!"

"Benim yolum yok. Lütfen söyleyiniz, adınız nedir?"

Kız çıplak ayaklarını oynatarak gülümsedi.

"Siz kolonidesiniz, değil mi?"

"Evet."

"Tuhaf adam!"

Bunu açık bir alayla söylemişti, İgor'a bir kez daha kaş altından bakarak, arkasına bakmadan çimenlerin arasında aceleyle yürüyüp gitti.

TAHTA ÇUBUKLAR

Geniş omuzlu, tıknaz ve al yanaklı bir adam olan Stevel usta yuvarlak gözleriyle İgor'a dikkatlice baktı.

"Hiç mi çalışmadın?"

"Hayır."

"Yani acemisin."

"Evet."

"Peki evde, en azından yerleri süpürdün mü hiç?"

"Hayır, hiç süpürmedim."

"Yani en ufak bir pratiğin yok. Peki, yine de başlayalım bakalım. Sana öncelikle, düzeltmen için çubuklar vereceğim. Kolay bir iştir."

"Ne çubukları?"

Usta, ayağıyla bitmiş bir sandalyeye dokundu.

"İşte gördüğün gibi, bu, sandalye ayaklarını birbirine bağlayan bir çubuk. Düzeltmeden yerleştirmişler, yüzeyi pütür pütür, kaba, köşeleri yumuşatılmamış; çok kötü görünüyor. Sen şimdi bunu düzelteceksin, böylece sandalye daha iyi görünecek. Her şeyi temiz temiz yapmışlar, yalnız çubukları, böyle de olur diye, baştan savmışlar."

Usta konuşmayı seviyordu ama öte yandan elleri boş durmuyordu. Bir taraftan konuşuyor, diğer taraftan da bir şeylerle uğraşıyordu ve İgor'un önündeki tezgâha bir anda bir yığın çubuk, bir törpü ve bir kağıt zımpara yığılıverdi. Stevel konuşmasını tamamladığında, bir tahta çubuğu törpüleyip ardından zımparaladı; eserini büyük bir hazla seyrederek ona eliyle dokundu.

"Nasıl oldu, gördün mü? İnsan bunu elinde tutunca büyük bir zevk duyuyor. Başla!"

Bütün bu konuşma ve hazırlıklar boyunca İgor, ustaya kulak verip onu seyretmekten, tahta çubuğu ve alet edavatı izlemekten zevk almıştı. Usta, İgor'un omzuna bir şaplak indirip oradan uzaklaştıktan sonra İgor eline bir çubuk alıp üzerinden törpüyle geçmeye başladı. Bu işin kendine özgü püf noktaları olduğu hemen ortaya çıktı. O şey elinden kaydı, törpü de parmağını sıyırıverdi. İki parmağı yaralanmış ve kan damlacıkları belirmişti. Yanı başında, tanıdık keyifli bir ses duydu.

"İyi bir başlangıç, montajcı yoldaş!"

İgor başını çevirdi. Gerçekten de tanıdık bir sesmiş. Kendi müfrezesinden, ama yan yatakhaneden Seredin'di, Nesterenko'nun,

çıtkırıldımlığını eleştirdiği Seredin'in ta kendisiydi. Duru bir yüzü vardı ve başını dimdik tutuyordu. Elinde, cetvele sarılmış zımparayla özene bezene işlediği, sandalye sırtlığı olacak ince tahta plakalar vardı. İgor, Seredin'in elindekileri daha doğru dürüst görememişti ki, öteki bitmiş plaka yığınının üstüne işlediklerini attı ve yenilerini avuçladı.

"Şu dolapta tentürdiyot var," diye gülümseyerek başını salladı. "Bu bir şey değil, başlangıçta herkesin başına gelir."

İgor, dolabın içinden sargı bezi ve bir büyük şişe tentürdiyot buldu. Sıyrığa tendürdiyot damlatıp, Seredin'e dönerek,

"Sarsana!" dedi.

"Eh sen de yani! Ne işe yarayacak bu? Belki bir de doktor çağırmak istersin!"

"Ama kan akıyor!"

"Hepsi akacak değil ya. Tendürdiyot sürdün mü? Tamam, yeterli. Üstelik akmıyor, yalnız birkaç damlacık kan var."

İgor itiraz etmedi ve sargı malzemesini yeniden dolaba koydu. Ama parmakları hâlâ sızlıyordu ve eline yeni bir çubuk almaya korkuyordu. En sonunda eline bir tane çubuk aldı, törpüyü de kontrol edercesine yanına tuttu. Sonra öfkelenerek elindekileri tezgâha fırlattı ve marangoz tezgâhına sırtını dönerek atölyeyi seyre koyuldu.

Aslına bakılırsa, buraya atölye denemezdi. Makinelerin gürültüsüyle sarsılan makine bölümünün duvarına, dışarıya doğru uzanan ahşaptan, delik deşik bir saçak sarkıtılmıştı. Bu da, sözümona montaj bölümünün merkeziydi; saçağın altında en fazla dört kişilik yer olmasına rağmen bu bölümde yaklaşık yirmi adam çalışıyordu. Diğerlerine, alanın kenarlarında yükselen uzun karakavakların kızıl taçları altında ve genelde de açık havada çalışmak düşüyordu. Sahada birbirine bitişik çeşitli boy ve genişliklerde, rende görmemiş tahta artıklardan bir araya getirilip çakılmış tezgâhlar duruyordu. Bazı çocuklar öylece yerde çalışıyorlardı. Bu sahaya makine bölümünden uzun boylu bir yardımcı işçi sürekli yeni parçalar taşıyor-

du. Topluluğun marangoz atölyesinde meşeden tiyatro mobilyaları üretiliyordu. Makine bölümü, koltukların kol ve oturakları için pervazlar, sandalye ayağı, çerçeve ve sandalye desteği için ahşap aksam teslim ediyordu. Üç tiyatro koltuğu birbirine monte ediliyordu, ama öncelikle tek tek parçaların daha büyük parçalar halinde, ayaklık ve oturak olarak düzenlenmesi gerekiyordu. Daha büyük parçaların ve takımların montajı ile, aralarında Sorin'in de bulunduğu daha tecrübeliler uğraşıyordu. Neşe içinde, tokmaklarla vura vura çalışıyorlardı. Yanlarında tamamlanmış sandalye bölümlerinden oluşan yığın giderek büyüyordu. Sorin'in yanında üçlü takımlar hazır bekliyordu, yalnız oturak yerleri eksikti. Çoğu genç ise, İgor gibi daha kolay işlerle meşguldü. Törpüler ellerinde gacır gucur ötüyordu.

İgor, Seredin'in sesini duyana kadar bunları seyre daldı.

"Niye çalışmıyorsun? Hoşuna gitmiyor mu?" diye sordu Seredin.

İgor sükunetle tezgâhına dönerek törpüyü yeniden eline aldı. Ağır, kaba, talaş tozuna bulanmış alete dokunmak çok iticiydi ve ayrıca alet sürekli olarak ağırlığını aşağıya verme eğilimindeydi. İgor törpüyü bırakarak tahta çubuğu eline aldı. Bu daha makbuldü. Bütün dikkatini vererek, düzeltilmesi gereken, düzgün olmayan pürtüklü yüzeyini, sivri köşelerini inceledi. Tesviye aletinden çıktığı gibi gelen eğri büğrü kenarını gözden geçirdi. Öteki eli tam yeniden törpüye davranıyordu ki, bir arı uçarak üstüne geldi. Burada, montaj bölümünde bir arının işi neydi? İgor, bu ziyaretin anlamsız olduğunu, arının hemen gitmesi gerektiğini düşündü. Arı ise uçup gitmedi. Israrla tezgâhın üstünde gezinip, titrek bedenini meşe ağacının yeni açılmış yarıklarına batırıp duruyordu. Sonra birden İgor'un yaralı eline doğru bir hamle yaptı; pıhtılaşmış kan damlacığı onu baştan çıkarmıştı herhalde. İgor korkuyla elindeki çubuğu salladı ve arı kaçtığında büyük bir rahatlama duydu. Nefes alıp etrafına bakındı; alabildiğine sıcaktı; güneşin, başına vurduğunu ve ensesinden terlediğini yeni fark ediyordu. Sıcak ve terli boynuna ağır ve hantal bir şey kondu. Boşta kalan elini o şeyi kovarcasına salladı ve dev gibi, yeşilimsi bir sinek şımarık bir şekilde başının üstünde vızıldadı. Başını kaldırdığında, hem de, bir değil, iki sine-

ğin nefret dolu bir arsızlıkla gözlerini kendine diktiğini gördü. Bu durumda İgor da iyice sinirlendi ve hiç beklenmedik bir şekilde, ağlamaklı bir sesle bağırdı:

"Allah kahretsin, bu sinekler de nereden geldi!"

Sanço, Seredin ve diğerleri güldüler. Seredin başını geriye atarak, mülayim bir şekilde gülüyordu. Sanço ise bütün alanda duyulacak şekilde seslendi:

"Korkma İgor! Onlar ısırmaz!"

Daha genç olanlardan biri,

"Belki de onu at sanmışlardır!" dedi.

İgor tahta çubuğu masaya fırlattı.

"Lanet olsun!"

"İstemiyor musun?" diye sordu Seredin.

"Hayır, istemiyorum."

Sanço işinin başından kalkıp İgor'un yanına geldi.

"Ne oldu, Çernyavin?"

İgor öfkeyle gerilmiş bir suratla, bağırarak karşılık verdi:

"Lanet olsun! Ne işim var benim burada! Tahta çubuklardan, törpülerden bana ne? Ne geçecek elime? Sözde bir işletme ama sinekler, köpek gibi ısırıyor!"

İgor etrafına göz ucuyla baktığında, Seredin'in işine ara vermeden onaylamayarak başını salladığını, diğerlerinin de şaşkın ama ciddi yüzlerle başlarını kendine doğru çevirdiklerini gördü.

"Peki," dedi Sanço, "sana yalvarmayacağız. Git, kapı orada!"

"Zaten gidiyorum!"

Kimseye bakmadan bir yığın parçanın üstünden atladı İgor. Sanço arkasından bağırarak bir şeyler söyledi ama o duymadı. Hiçbir şey duymadı çünkü önüne hiç beklenmedik bir şey çıktı: Bugün parkta karşılaştığı kız, çöp kutusunun yanına çökmüştü. Kız ona doğru baktı, yüzünde gizlemediği, meydan okuyan bir alay ifadesi vardı.

Gün ilerliyordu, sıcak, programsız ve... Tek başına. Yemek salonunda, akşam yemeği sırasında, herkes Saporoglu Kazaklar[1] gibi gülüyordu. Gontar orada bulunmadığı halde, keyifle anlatıyordu:

"Sinekler köpek gibi ısırıyor," dedi!

Komşu masadan tiz sesli bir oğlan çocuğu lafa girdi:

"Yüzkarası! Sinekleri zincire vurmak gerek!"

Bu masada da gülüştüler.

İgor yüzünü pencereye doğru çevirmiş, çatık kaşlarla oturuyordu. Nesterenko ona sordu:

"Demek çalışmak istemiyorsun!"

"Hayır."

"Ama toplulukta yaşamak istiyorsun, öyle mi?"

"Beni buraya gönderdiler; kimseye yalvarmadım."

"Amma da küstahlık ha!" dedi Sorin ve suratı ciddileşti. Kimse gülmüyordu artık. İgor kendine merakla, evet, hatta saygıyla bakan yüzleri fark etti. Gururla ayağa kalkıp, diğerlerinin de duyacağı bir sesle Sorin'e,

"Görüyor musunuz, çubuklarınızı düzeltme işini yapmak istemiyorum," deyip odayı terk etti.

İçin için seviniyordu. Yüzü yeniden o alışılmış kendine güveni yansıtıyor ve hain bir gülümseme taşıyordu. Gözleri kendiliğinden daha da kısıldı. İgor yatma işareti verilmeden önce, parkın içinde dolaşıp voleybol oyununu seyretti. İzleyiciler arasında bir grup gözüne çarptı. Grupta Klava Kaşirina'nın yanı sıra tombul, çillerine rağmen çok güzel bir yüz fark etti. Kız gülümseyerek ona bakıp arkadaşının kulağına fısıldıyordu. Saçları kızıl ve dalgalıydı. İgor onlara doğru yaklaştığında kız sordu:

"Sen Çernyavin misin? Voleybol oynar mısın?"

---

1 Kazaklar: Repin'in bir tablosu.

"Evet."

"Sineklerden korkmaz mısın?"

Kızlar güldü, yalnız Klava, İgor'u ayıplar gibi, güzel dudaklarını büktü. Ama İgor utanç duymadı.

"Sinekler yalnız montajda rahatsız ediyorlar, böylesi önemli bir iş başında iken. Orada neye yaradığını bilmeden çubukları düzeltmen gerekiyor."

"Kaç çubuk düzelttin?"

Kızlar kulak kesilmişlerdi, ancak bunu, muhtemelen İgor'un yanıtını bekleyip makaraları koyuvermek, daha çok kahkaha atmak için yapıyorlardı. İgor onların eğlencelerine izin verecek değildi.

"Bu aptalca işi reddettim. Ben olmasam da, çubuk ya da benzeri şeyleri düzeltmekten zevk alacak başka insanlar bulunur."

"Peki ne yapmak istiyorsun?"

Kızıl saçlı dingin bir gülümseyişle sormuştu. Sesinde insana huzur veren bir sıcaklık ve yakınlık vardı, en ufak bir alay belirtisi yoktu. Kimse gülmeyi aklının ucundan geçirmiyordu. İgor başarısından hoşnut olmuştu. Saygı uyandırmayı başarmıştı. Bu soruyu büyük bir ağırbaşlılıkla yanıtladı:

"Bakacağım, bana da uygun bir rol bulunur herhalde."

Arzuladığı etkiyi uyandırabilmişti. Kızlar İgor'a saygıyla bakıyorlardı; yalnız Klava birden başını çevirip,

"Sana bir rol bulundu bile, soytarı olarak."

Kızlar şimdi gözlerinden yaşlar gelene kadar gülmeye başladılar. İgor'a kızları kendi halinde bırakıp voleybol oyununu seyretmek düştü. Ancak bu konuşma İgor'u çok fazla utandırmamıştı. Elbette, Klava Kaşirina'nın müfreze komutanı olarak kendisine soytarı demeye hakkı vardı, diğerleri de güldüler. Ancak kızıl saçlı, çok sesli gülmemişti. Kimdi acaba bu kız? Önünden geçen Rogov'a sordu:

"Şu kızıl saçlı kim?"

"Kızıl saçlı mı? O Lida, Lida Talikova, on birinci müfrezenin komutanı."

Hayret, o da bir müfreze komutanı! Ama çok sesli gülmemişti!

Yatakhanede herkes bir aradayken, kimsenin, işini bırakıp gitmesine değinmeyişi İgor'u sevindirerek şaşırttı. Herkes kendi işiyle meşgul, müfrezede hiçbir şey olmamış gibi davranıyordu. İnsanlar okuyup yazıyordu. Sanço ile Mişa Gontar sedirin üstünde satranç oynuyordu. Nesterenko yere gazete yaymış, tüy ve tekerleklerden meydana gelen tuhaf bir aleti parçalarına ayırıyordu. Tek başına odada dolaşan İgor bunun ne aleti olduğunu sormaya cesaret edemedi. Dışarıdan kısa bir işaret duyuldu, Nesterenko ise hayretle başını kaldırdı.

"Rapor verme vakti ne çabuk geldi! Ah, zaman ne çabuk ilerliyor! Saşa, sen git! Ellerimin halini görüyorsun!"

Kararmış parmaklarını araladı. Müfreze komutan yardımcısı Aleksander Ostapçin, başını aynadan çevirerek herkesi güzel gözleriyle süzdü.

"Müfreze komutanımız da anasının gözü! Aleksey ile Mişa'nın tırnakları hakkında ben konuşacağım, öyle mi?"

Herkes gülümsedi. Nesterenko bezgin bir şekilde yanıt verdi:

"Bunun ne zararı var ki? Şu zırvanın daha bitmediğini söylersin. Konuşmayı seviyorsun nasıl olsa, bu da senin için bir çeşit pratik olacak... Savcılık için. Gontar kafasına bir şey yerse de bunun zararı yok."

Gontar'a öfkeyle baktı. Öteki hafifçe öksürüp sinirli sinirli ensesini yumrukladı.

Ostapçin bir kez daha aynaya bakarak yatakhaneyi terk etti.

"O elindeki nedir, yoldaş Nesterenko?" diye sordu İgor.

Nesterenko başını kaldırıp İgor'a isteksizce bakarak, olsa olsa "beni rahat bırak!" anlamına gelebilecek bir el hareketi yaptı.

İgor satranç oynayanlara yaklaştı. Gontar'ın eli hâlâ ensesindeydi. İgor'u önemsemeden, hamle yaparken usulca sordu:

"Ne dersin Sanço, Aleksey'in yanına gitmek zorunda kalır mıyım?"

"Sen mi?"

"Evet, Sriyanski'nin raporundan ötürü."

Sanço taşlardan birine uzandı.

"Rapordan ötürü mü? Sanmıyorum. Böylesi ayrıntılardan dolayı Aleksey kimseyi yanına çağırmaz."

"Ya yaparsa?"

"Saşa'ya diyeceği bir şeyi var herhalde. Ama belki de şu haylazı istetir."

Sanço başıyla İgor'u gösterdi. Gontar elini ensesinden çekerek İgor'u yana itti.

"Çekil oradan, gölge yapıyorsun."

Sorin'in son yorumu İgor'un kulak kesilmesine neden olmuştu.

"Beni mi istetecekmiş? Buyursun! Sanki şimdiden bacaklarımın bağı çözüldü, beyler!"

Herkesi zafer dolu bakışlarla süzdü, ama kimsenin ona aldırış ettiği yoktu.

Beş dakika sonra Ostapçin içeriye daldı, yüzü heyecandan kıpkırmızı kesilmişti ve olup biteni algılayamamış gibi bir hali vardı. Gözlerini iri iri açarak,

"Bir saat oda hapsi!" diye bağırdı.

Gontar parmağıyla kendini göstererek, "Ben mi?" diye sordu.

Ostapçin kendini göstererek, "Ben!" diye bağırdı.

"Sen mi?"

Herkes şaşkın iri gözlerle sıçrayıp ayağa kalktı. Şariton Savçenko bile şaşırarak irkildi.

"Sen mi? Bak sen!" Nesterenko sırtüstü yatarak kahkahalarla tepiniyordu. Gontar elini yeniden ensesine koyup çekinerek gülümsedi. Bu işe en çok Sanço sevinmişti. Ellerini havaya kaldırarak ortalıkta zıp zıp zıplıyordu, Ostapçin'i kollarından tutup,

"Tırnaklardan dolayı mı?" diye sordu.

"Evet, tırnaklardan dolayı. Robespiyer herifi raporu iletmekle kalmamış, bütün ayrıntıları da ortaya dökmüş. Rapordan sonra, 'Aleksey Stepanoviç, Gontar'a yardım etmek lazım,' diyorum. O ise, ' Ben hepinize yardım etmek için burada değilim,' diye yanıtlıyor, 'Olsa olsa İgor'a, o da daha dün geldiği için, Gontar ise beş yıldır aranızda.' Bunun üzerine ağzımdan kaçıveriyor: 'Sriyanski de her şeye bir kusur bulur.' Şimdi de ağzımın payını alıp, ucuz kurtuldum. 'Bir', dedi, 'rapora itiraz yasaktır; senin ilettiğin sekizinci müfrezenin raporuna göre, topluluk üyesi Mihail Gontar'ın pasaklı olduğu belirtilmiş, bu da iki. Rapor sırasında gösterdiğin hatalı davranışlar ve müfrezedeki pasaklılık yüzünden sana bir saat kapalı kalma cezası!"

Herkes ses çıkarmadan, gözleri faltaşı gibi açılmış bir halde dinlemişti. İgor kendi durumunu unutarak,

"Ama sen kendini savundun, değil mi?" diye sordu şaşkınlıkla.

Herkes, ona, yabancı, işe yaramaz bir nesneymiş gibi bakıyordu. Ostapçin ise karşılık verdi:

"Elbette kendimi savundum. 'Baş üstüne, bir saat oda hapsi!'"

Nesterenko yeniden gülmeye başladı.

"Sen bin yaşa, e mi! İyi ki seni göndermişim!"

"Bir daha asla gitmeyeceğim..."

Nesterenko ateşli ve dostça bir uyarıyla yanıtladı:

"Buna sakın kalkışma! Benim yüzümden değil, sen kendi hatan yüzünden odada tek başına oturacaksın. Zırvalamayı pek seversin, bunu rapor sırasında da yapmışsın. İnsan nasıl böyle bir şey der: 'Nöbetçi müfreze komutanı da her şeye bir kusur bulur!' Düşünsenize! Ucuz kurtulduğuna hayret ediyorum; Aleksey bugün iyi gününde olmalı."

İgor birden kendini incinmiş ve huzursuz hissetti. Ne anlaşılmaz zihniyetleri vardı! Ostapçin'e haksız yere ceza verilmişti, bu çok açıktı, Mişa Gontar ise asıl suçlu olarak cezasız kalacaktı. Onu rahatsız eden başka bir şey daha vardı. Niye herkes, hatta Aleksey

Stepanoviç bile, Gontar'ın tırnakları gibi ayrıntılarla uğraşıyordu. Oysa İgor Çernyavin'in çalışmayı açıkça reddetme gösterisi ilgisizlikle karşılanıyordu!

Herkes yatağına uzandığında Alyoşa Sriyanski bir kez daha yanlarına uğradı, ancak kolunda şerit yoktu bu kez. Onu şamatayla karşılayıp neşeyle etrafını sardılar. Sriyanski bitkin bir şekilde kendini sedire bıraktı.

"Olan Saşa'ya oldu. Eminim, şimdi Aleksey odasında oturup gülüyordur. Aleksander Ostapçin rapor iletti! Üstelik bunu mükemmel bir şekilde başardı, herkesten daha iyi."

Sriyanski de İgor hakkında hiçbir şey söylemedi. Yatakhanede bulunduğunu bile fark etmemişti ve İgor'un bugün montaj bölümünde işi gösteriyle reddettiğinden haberi yokmuş gibi davranıyordu.

NE EKERSEN...

Sabah İgor tam zamanında uyanıp yatağını uzun uzadıya düzeltmeye koyuldu. Daha fazla uyuyabilirdi, ancak bugün kimin nöbetçi olduğunu dün sormayı unutmuştu ve bir kez daha bir "bayan"ın karşısında yatakta kalakalmaya niyeti yoktu. Ne kadar doğru bir karar verdiğini anladı, çünkü yoklamayı Saharov'un kendisi devralmıştı ve yanı sıra da nöbetçi komutan olarak Lida Talikova geldi. Beyaz gömleği ile Saharov'un keyfi yerindeydi. Nöbetçi müfreze komutanları gibi kolunu kaldırıp selam verdi:

"Günaydın yoldaşlar!"

İgor, özellikle içten ve hep bir ağızdan karşılık verdiklerini hissetti; ona oldukça büyük bir saygı besledikleri de seziliyordu. Üstünde fazla durmadan yatakhaneyi gözden geçirdi. Ayrıntıları sağlık komisyonundaki eline çabuk ufaklık hallediyordu. Buna rağmen Gontar'dan tırnaklarını göstermesini istedi; Ostapçin kıpkırmızı kesildi. Ancak Saharov, bir şey fark etmemiş gibi davrandı. İgor'la ilgilenmeden önünden geçti.

"Bugün hangi film var, Aleksey Stepanoviç?" diye sordu Nesterenko.

"Potemkin Zırhlısı, sanırım. Filmi almaya gittiler mi Lida?"

"Evet."

Aleksey Stepanoviç çıkarken tavandaki lambaya bir göz attı, herkes de alınmış gibi bağırmaya başladı:

"Onlar yalnızca küçük noktacıklar! Camı öyle! Hep söylüyoruz, ama değiştirmiyorlar!"

Saharov kapıda durdu.

"Niye bağırıyorsunuz öyle?"

"Lambaya baktınız ya!"

"Ben bir şeye baktığımda hep böyle bağıracak mısınız?"

"Ne anlama geldiğini biliyoruz ama!"

İgor kalıvaltı etmeye gitti. Yol üstünde ona kimse laf atmadı. Sanço ile Gontar masalarında yüksek sesle tartışıyorlardı. Nesterenko yemekhaneyi seyrederek sessizce yemeğini yiyordu.

Her postada yaklaşık yüz kişi yemek yiyordu burada. Herkes beyaz örtüler serilmiş küçük masaların başında oturuyordu ve itiraf etmeli ki, İgor hepsinden hoşlanıyordu. Toplulukta yaşayalı daha dört gün olmuştu ama birçok insanı tanıyordu bile. Birbirine benzeyen sağlık komisyonu üyelerini tanıyordu sözgelimi. Hepsi iyi giyimli, keskin ve sert bakışlı, on dört, on beş yaşlarında kız ve erkek çocuklardı. Diğer yüzlere de aşinaydı. İgor bu yüzlerde bilinçsizce iki farklı karakter, iki farklı çizgi ayırt ediyordu. Her yüzde, özel, gençliğe özgü bir şeyler vardı. Nasıl tarif edeceğini bilmiyordu, ama kuşkusuz bir enerji, bir ataklık, bir nüktecilik, bir kavgacılık vardı üzerlerinde; bakışlarında kaçınılması olanaksız bir bağımsızlık, serserilik ve kıvraklık okunuyordu. Bunlar eskiden de gözlemleyip beğendiği az çok tanıdık tiplerdi. Ancak bu topluluktakilerin es geçilemeyecek başka nitelikleri de vardı. İgor, kendine itiraf etmeksizin bu niteliklerin tam da toplulukla bağlantılı olduğunu bilinçsizce algıladı. Ne olursa olsun, ona bir yönüyle sıcak

gelen, ama aynı zamanda onları reddetme eğilimini uyandıran bu nitelikler, daha önce hiçbir yerde gözlemlemediği türdendi.

Yemekhanedeki bütün bu topluluğun birbirine sıkı sıkıya bağlı ve bu bağlılıkla gurur duyan bir aile olduklarına hiç kuşku yoktu. İgor'un bu dört gün içinde hiçbir dövüşme, hiçbir kapışma görmemesi özellikle hoşuna gitmişti. Evet, hatta ciddi bir hoşnutsuzluk, yıkıcı ve kavgacı tek bir söz bile algılamamıştı. Bütün bunları, herkesin Saharov'dan ve müfreze komutanlarından korkmasına bağlıyordu. Belki de öyleydi, ancak o korkuya ilişkin de ortada bir şey yoktu. Nöbetçi komutanlar ile müfreze komutanları yatakhanelerde kuralları gözleri kapalı uyguluyor ve bu uygulamalarda da hiç kuşku duymadan gerçek bir amir gibi davranıyorlardı. Buna herhalde alışmışlardı, sanki yıllardır toplulukta kumanda görevini üstlenmiş gibiydiler. Ancak Sanço çoğu müfreze komutanının yeni olduğunu, yalnız Nesterenko ile Sriyanski'nin altı aydan fazla bir süredir bu görevi yerine getirdiklerini belirtmişti. İgor yalnız komutanların değil, aynı şekilde diğerlerinin de, bir günlüğüne bile olsa, görevlerini hiç aksatmadan büyük bir özgüvenle yerine getirdiklerini, diğer topluluk üyelerinin ise bu durumu son derece doğal ve gerekli gördüklerini fark etmişti. Bu, sağlık komisyonunun nöbetçi görevlileri için olduğu kadar, yemekhane ve koğuş görevlileri ve ana girişteki nöbetçi için de geçerliydi.

Kapıda nöbet bekleyenler genelde daha ufak afacanlar oluyordu; parkın içinde çığlıklar ata ata koşturan, gölde takla atıp jimnastik aletlerinde sıçrayıp oynayan çocukların ta kendisiydiler. Hepsi farklı farklı görünüyor, farklı hareket ediyor, farklı konuşuyor ve farklı davranışlar gösteriyorlardı. Aralarında "tehlikeli" veletler de vardı; esprililer ve dalgacılar, palavracılar ve hayalperestler; çoğunun kafasında türlü oyunbazlıklar cirit atıyordu. Hal böyle iken yumurcaklar eline tüfeği alır almaz, ilk geldiği gün İgor'u kapıda karşılayan Petya Kravçuk'a benzeyiveriyorlardı. Tıpkı Petya gibi ciddi bir tavırla dimdik duruyor, kalın bir sesle konuşmaya çalışıyor, gösterişli ve resmi görünüyorlardı. Görevleri basitti: İçeriye hiçbir yabancıyı sokmamak ve herkesin ayaklarını silmesini sağlamak. Topluluk

üyelerinin ya da yetişkinlerin göstereceği hiçbir kimlik kartı yoktu. Nöbetçiler, kimi içeri alıp kimi almayacaklarına gelenin yüzüne bakarak karar veriyorlardı. Ancak ayak silme meselesine gelince, herkese aynı tarafsızlık ve acımasızlıkla davranıyorlardı. İgor daha dün kendi gözleriyle, bir bacaksızın, aceleyle içeri sıvışmak isteyen Viktor Torski'yi durdurduğunu görmüştü.

"Vitya, ayakkabıların!"

"Ama çok acelem var, Şurka!"

Şurka ise başını çevirip uyarıyı tekrarlamaya bile gerek duymamıştı. Ve bütün bu cumhuriyetin başı sayılan Viktor Torski de az sonra aklını başına toplayarak merdiveni yarılamışken ayaklarını silmek üzere geri dönmüş ve Şurka da onu bu arada denetlemişti.

Bu kolonide tek vücut, birbirine sıkı sıkıya bağlı bir topluluk oluşturmuşlardı. Onları neyin bir arada tuttuğunu anlamak güçtü. İgor'a bazen, yetişkinler kadar gençlerin, kızların ve erkeklerin, büyük bir gizlilik içinde uydurdukları oyun kuralları etrafında anlaşmış ve bu oyunu mızıklamadan, bütün kurallarıyla, bunlarla gurur duyarak oynuyorlarmış gibi geliyordu. Kuralların bu kadar zor olmasından özellikle gurur duyuyor gibiydiler. Bazen İgor bütün bu oyunu sırf kendisiyle dalga geçmek ve kuralları bilmeyen kendisinin nasıl oynayacağını seyretmek için bile bile uydurdukları düşüncesine kapılıyordu. Sinirine en çok dokunan şey ise, bütün bu oyunun, bir oyun değil de, yolu yordamı buymuşçasına, başka türlü olması düşünülemeyen bir şeymiş gibi sürmesiydi; sanki nöbetçi komutan nerede görülse selama durulması gerekiyor, açıkta kalmış her küçük alan montaj bölümü olarak adlandırılıp orada sayısız tahta çubuk düzeltilmesi gerekiyordu.

İşte bu yüzden bu neşeli ve gururlu topluluğa duyduğu sempatiye rağmen boyun eğmek istemiyordu. Bunun çok da kolay olmayacağını kendi kendine itiraf ediyordu, bu iyi niyetli ve sevimli küçük kızlar ve erkekler, sanki bir İgor yokmuş gibi, sanki yemekhanede bunca emekçi insanın arasında tek bir haylazın, tek bir otlakçının varlığı kimseyi rahatsız etmiyormuş gibi davranıyorlardı. İgor herkesin üzerine çullanıp onu çalışmaya zorlayacakları anın gele-

ceğini düşündü. Bunu nasıl başlatacaklarını hayli merak ediyordu! Zor kullanmaya hakları yoktu. Açlığa da mahkûm edemezlerdi. Çalışmamasına göz yumarak toplulukta yaşamasına izin mi vereceklerdi? Çok zor. Kapı dışarı mı edeceklerdi? Buna elbette pek istekli değillerdi. Neyse, bunu zaman gösterecekti.

İgor topluluk üyeleriyle kendince eğlenerek kahvaltısını bitirdi. Hepsi de okul forması içinde, tertemiz, kahvaltı ediyorlardı. Tatlı tatlı konuşup, seslerini fazla yükseltmeden gülüyorlar, bazen de birbirlerine sırıtıyorlardı. Ara sıra, bugün nöbetçi komutan olan ve masa aralarında dolaşan sevimli Lida Talikova'ya bakıyorlardı.

Lida yan masada durdu. Esmer bir çocuk başını ona doğru kaldırdı.

"Filya, kitaplarını neden yemekhaneye getirdin?" diye sordu.

Filya ayağa kalkıp yanıt verdi:

"Şey, onlara çok ihtiyacım var, ödevlerimi tekrarlamak istiyorum da."

"Kahvaltıdan sonra onları yatakhaneden gidip getiremeyecek kadar tembel misin?"

Filya yanıt vermedi. Başını çevirdi ve aklından "Nasıl olsa uzun uzadıya konuşmayacak, biraz katlanırım," diye geçirdiği anlaşılıyordu.

"Böyle başını çevirmen ne anlama geliyor?"

Filya alınmıştı.

"Hiçbir anlama gelmiyor, ama ne dememi bekliyorsun?"

"Böyle bir şeyin tekrarlanmayacağını. Kitapları yemekhaneye taşımak yasaktır ve böyle başını çevirmek de yakışık almaz."

Filya rahatlayarak iç geçirdi ve elini kaldırdı:

"Evet efendim, kitaplar buraya getirilmemelidir."

Lida başlarından ayrıldığında dört kırpık baş, kafa kafaya vererek fiskosa başladı. Biri başını Lida'ya doğru kaldırdı sonra fısıldamaya yeniden devam ettiler. Lida, İgor'un yanına vardığında, bakışları onlara yöneldi.

"Bugün işe gelecek misin, Çernyavin?"

İgor tam yanıt verecekti ki, Gontar sert bir şekilde uyardı:

"Ayağa kalk!"

İgor kalktı.

"Gelmeyeceğim."

"Bizde işgücünün kıt olduğunu bilmiyor musun?"

"Benim marangoz olmak gibi bir niyetim yok."

Lida onu dostça ikna etmeye çalıştı:

"Üzerimize düşman saldırdığında, asker olmak gibi bir niyetinin olmadığını mı söyleyeceksin?"

"Düşman mı? O başka bir şey."

Daha biraz önce nöbetçiye cevap vermek durumunda kalan Filya, bütün salonda duyulmasını sağlayacak şekilde bağırarak, kendi masasındaki arkadaşlarına,

"O başka bir şey! O zaman yatağın altına saklanır," dedi.

Lida, Filya'ya sert sert baktı. Öteki, kardeş tavrıyla muzipçe ve neşeyle gülümsedi.

"Yani gelmiyorsun."

"Hayır."

Lida not defterine bir şeyler karalayıp masadan ayrıldı.

Yemekten sonra İgor, Sanço'nun dolabında bulduğu bir kitaba gömüldü. Kitabın adı "Partizanlar"dı. Birden Begunok yatakhanede belirdi. Kapıda dimdik durup,

"Yoldaş Çernyavin! Komutanlar kurulu sekreteri öğleden sonra saat beşte meclisin toplanacağını bildiriyor. Sen de gelip ifade vereceksin!" dedi.

"Peki."

"Sen mi geleceksin, yoksa biz mi seni alıp götürelim?"

Volodya bunu söylerken son derece ciddiydi, hatta "götürelim" sözcüğünü söylerken ağzı iyice gerildi.

"Ben gelirim."

"Saat beşte, mecliste."

İkisi de sustu.

"Niye yanıt vermiyorsun?"

İgor onun ciddi ve sert yüzüne baktı, ayağa sıçrayıp gülerek,

"Baş üstüne, saat beşte mecliste!" dedi.

"Umarız!" dedi Volodya sert sert ve uzaklaştı.

YAĞMURDAN SONRA

Saat dörtte bir fırtına koptu. Sanki bir sözleşmeye uyarcasına, tam dakikasında, ormanın üzerine, gök gürleyip şimşek çakarken şiddetli bir yağmur boşaldı. Ayaklarındaki şortlarla küçük çocuklar yağmurda sevinç çığlıkları atarak koşuştular. Ardından fırtına bulutları kente doğru yol aldı ve topluluk arazisinin üzerinde her ihtimale karşı, buraya ait tek tük bulut kümecikleri kaldı; ılık bir yağmur usul usul çiselemeye başladı. Çocuklar yurda koşturup üstlerini değiştirdiler. Sağanağın bitmesini bekleyen daha ağırbaşlılar, parmak uçlarında bir binadan diğerine koşuyorlardı. Ana girişte elinde tüfeği, güzel giyimli, pembe yanaklı Lyuba Rotstein, yere yayılmış bir yığın kuru çuvalın yanında ciddi bir tavırla bekliyordu. Kimseyi ayırt etmeden üsteliyordu:

"Ayaklarınız! Bogatov, ayakların! Belenkiy, ayaklarını unutma!"

Soğuk bir duştan çıkıp gelen çocuklar surat ediyorlardı.

"Bu şekilde içeri girmenize izin vermem."

"Ayaklarımı sildim işte, Lyuba!"

"Yine de sırılsıklamsın!"

"Ne yani, kurumamı mı bekleyeceğim?"

"Ha şunu bileydin!"

"Ama bu çok uzun sürer!"

Ancak Lyuba yanıt vermeden başını öfkeyle yana çevirdi. Çocuk birinci kattaki pencereye doğru bağırdı, ama çağırdığı kişi görün-

medi, belki de odada bile değildi. Çocuk uzun uzun, yalvar yakar seslendi: "Kolya! Kolya! Kolya!"

Nihayet birisi pencereye çıktı.

"Ne var?"

"Aşağıya bir havlu atsana!"

Az sonra, kendini kızartana kadar ovmuş olan ufaklık, yeniden dostça davranan Lyuba'ya gülümseyerek içeri hole giriverdi.

Volodya saat beşte meclis toplantısı için borusunu çaldı, yağmura bir göz atarak ortalıktan kayboldu.

Ana girişte yorgun adımlarla Vanya Galçenko belirdi, sırılsıklam, başı açık, ayakkabı ökçeleri iyice eskimiş, bir deri bir kemik ve solgundu. Dışarıda durup ürkerek göz alıcı Lyuba'yı seyre daldı.

"Nereden geliyorsun, ufaklık?"

"Ben mi? Ben buraya yürüyerek geldim."

"Arabayla değil, yaya geldiğini anladım. Kimin yanına gideceksin?"

"Topluluğa kabul edilecek miyim?"

"Amma acelecisin! Herhangi bir belgen var mı?"

"Nasıl bir belge?"

"Herhangi bir kağıt."

"Yok."

"Evet, ama... Seni bu durumda nasıl kabul edebiliriz?"

Vanya çaresizce ellerini kaldırarak gözlerini Lyuba'ya dikti. Lyuba gülümseyiverdi.

"Ne diye yağmurda dikiliyorsun? Gel, burada dur... Ama topluluğa alınmayacaksın."

Vanya hole geçip, çuvalların üstünde durarak yağmuru seyretti. Ara sıra Lyuba'ya bakıp kollarıyla gözyaşlarını kuruluyordu.

Aynı anda İgor Çernyavin müfreze meclis salonunun ortasında durup "ifade veriyordu." Odada çok insan vardı. Bitimsizmiş gibi

duran sedirde yalnız müfreze komutanları değil, aynı zamanda başka topluluk üyeleri de oturuyordu; toplam kırk kişi varlardı herhalde. Sekizinci müfrezeden Nesterenko dışında Sorin, Gontar ve Ostapçin de oradaydı. Sorin'in yanında komsomol grubunun sekreteri, iri gözlü, siyah saçlı Mark Gringaus oturuyor, acı acı gülümsüyordu. Belki özel yaşamıyla ilgili bir şey geçiyordu aklından, belki de İgor Çernyavin'i düşünüyordu. Bunu saptamak güçtü. Komutanlar kurulu sekreterliğinin masasında Viktor Torski ile Aleksey Stepanoviç oturuyordu. Kapıda küçük çocuklar, en önlerinde de Volodya Begunok duruyordu.

"Ben çalışmak istemiyor muyum sanki? Montaj bölümünde çalışmak istemiyorum. Bu bana uymuyor, anlıyor musunuz? Tahta çubukları düzeltmenin ne anlamı var?"

Sustu ve önünde oturanların yüzüne merakla baktı. Yüzlerinden sabırsızlık ve öfke okunuyordu, bu da İgor'un hoşuna gitti. Gülümseyerek başkana baktı. Saharov'un yüzü tamamen ifadesizdi. Büyük bir kül tablasına küçük bir bıçakla kurşunkalemini sivriltiyordu.

"Söz almak istiyorum," dedi Gontar.

Viktor başına salladı. Gontar ayağa kalkıp sağ kolunu öne doğru uzattı.

"Allah bilir bu türden daha kaç kişi gelecek buraya! Beş yıldır topluluktayım ve bunun gibi en az otuz beyzade bu odadan gelip geçti!"

"Daha fazla," diye düzeltti biri. "Ve herkes de aynı şeyleri zırvalıyor. Artık şuraya geldi. Montajcı olmak istemiyormuş. Ne yapabileceğini mi soruyorsunuz? Yemek yiyip uyumayı bilir, başka bir şey değil. Buraya geliyor ve doğal olarak ihtiyaçları sağlanıyor, sonra ortaya çıkıp başlıyor, 'ben montajcı olmayacağım!' demeye. Ya ne olacak? Hepiniz ne olacağını biliyorsunuz. Asalak olacak, bu hemen anlaşılıyor. Bunun gibilerden iki-üç kişi gelse anlarım. Ama bu kadarı fazla! Her defasında onları ikna etmeye çalışıyoruz. Verdiğimiz giysileri alıp, kendi şeylerini de teslim ederek onu kapı

dışarı etmeyi öneriyorum. Birine tekmeyi bastığımızda herkes ayağını denk alır."

"Çok doğru!" diye bağırdı Sriyanski.

Viktor sözünü kesti.

"Araya girmek yok! Daha sonra söz hakkı verilecek."

"Ama ben bunu istemiyorum ki. Onun yüzünden söz almaya değer mi? Marangoz olmak istemiyor, ama biz hepimiz olmalıyız. Onu niye besleyelim? Neden? Kapı dışarı edelim, defolsun!"

"Onu kapı dışarı edemeyiz, kötü insanlarla düşüp kalkar!"

"Bize ne!"

Mecliste, söylenenlere katılanların mırıltısı yükseldi. İnce bir erkek sesi gürültüyü bastırdı:

"Konuşmayı keselim ve oylama yapalım!"

İgor kendine yarayacak bir şeylere girişebilmek için umutla dinlemişti. Saharov hâlâ kalemini açmakla meşguldü. 'Belki de beni gerçekten atacaklar,' diye geçti İgor'un aklından ve birden hiç aşina olmadığı şekilde gerildi.

Ana girişte Lyuba, üzgün Vanya Galçenko'ya,

"Nerede oturuyorsun?" diye sordu.

"Hiçbir yerde."

"Kimin yanında yaşıyorsun?"

"Hiç kimsenin."

"Bu ne demek? Gerçekten yaşıyor musun, yoksa öldün mü?"

"Genel olarak evet, ama bir evim yok."

"Geceyi nerede geçiriyorsun?"

"Genellikle mi?"

"Bunlar ne biçim sözler? Bugün nerede uyudun?"

"Bugün mü? Orada... Bir evde... Bir samanlıkta uyudum. Niye kabul edilmiyorum?"

"Yerimiz olmadığından ve seni tanımadığımızdan."

Vanya yeniden hüzne gömüldü ve gözleri dolu dolu oldu.

Müfreze meclisinde Mark Gringaus söz aldı. Daha önceki yerinde oturmuyordu, masaya geçip elini masaya dayamıştı. Saharov kurşunkalemini açmış, kağıda özenle bir şeyler karalıyordu. Mark ağır ve sessiz konuşuyordu ve ağzından çıkan her sözcük anlamlıydı.

"Hiç kimseye yol veremeyeceğimiz burada kaç kez söylendi, Aleksey Stepanoviç de bunu sürekli vurguladı. Onu nereye atacağız? Sokağa mı salacağız? Buna hakkımız var mı ki? Buna hakkımız yok!"

İri siyah gözleriyle Sriyanski'ye baktı. Sriyanski konuşmacının iyi yürekliliğine anlayış gösterdiğini ama onu desteklemediğini dile getiren ve ona meydan okuyan bir bakışla karşılık verdi.

"Evet Alyoşa, buna hakkımız yok. Uymamız gereken bir Sovyet yasası var. Bu yasaya göre kimseyi sokağa salamayız. Siz ise yoldaşlar, sürekli kovmaktan söz ediyorsunuz!"

"Ne yani," diye bağırdı Gontar, "Göz yumup sineye mi çekeceğiz?"

"Kapı dışarı etmek söz konusu bile edilemez!" Gringaus, ses tonu ve canlı bir baş hareketiyle bu saptamanın altını çizdi. "Ama elbette her şeye göz yummayacağız, çünkü sosyalist bir düzendeyiz ve sosyalist düzende herkesin çalışması gerekir. İgor başka bir yerde çalışmak istediğini söylüyor. Buna izin veremeyiz, çünkü sosyalist düzende disiplin hâkimdir. Topluluğu dolaş bakalım, sandalye montajcısı olmak istediğini söyleyen tek bir kişi bulacak mısın. Herkes bir şeyler öğreniyor ve herkes bizde çeşitli yollar olduğunu, güzel yollar olduğunu anlıyor. Biri pilot olmak istiyor, biri jeolog, biri subay; sandalye montajcısı olmaya kimsenin niyeti yok ve aslında böyle bir meslek de yok. Toplulukta kendi başına buyruklığa göz yumulmaz, ancak birini kapı dışarı etmeye de hakkımız yok."

"Onun turşusunu kuralım!"

Mark sesin geldiği yere doğru baktı ve saç diplerine kadar kızarmış olan Petya Kravçuk'u gördü. Gerçi Petya kıpkırmızıydı

ama bakışlarını diğerinin gözlerinden kaçırmadı. Gringaus'tan hiç memnun değildi.

Vitya Torski, Petya'yı azarladı:

"Niye araya girip konuşuyorsun? Buraya gizlice gelmişsin, en azından sessiz ol!"

Mark ise Petya'ya bakmaya devam ederek açıkladı:

"Onu sokağa salamayız, ama burada kalmasını ben de istemiyorum. Eğer sosyalist disipline uymak istemezse, başka bir yere nakledilir."

Nesterenko, Mark'a sıcak bir ifadeyle baktı.

"Onu nereye nakletmeyi düşünüyorsun, Mark?"

Müfreze komutanları ve konuklar kahkahalarla güldüler. Saharov yüzünde dostça bir alay ifadesiyle bakışlarını Mark'a çevirdi.

Mark acı acı gülümsüyordu.

"Bir yere nakledilmesi gerekiyor, belki de bir çocuk yurduna."

Petya Kravçuk o anda büyük bir coşkuya kapıldı. Sedirin üzerinden zıplayıp birini itekleyerek bar bar bağırdı; üstelik bu arada sesinin hiç de kalın olmadığı ortaya çıkmıştı:

"Çok doğru! Çok doğru! Onu küçüklerin oraya, çocuk yuvasına koyalım... Bakıcıların yanına!"

Kendisi de sesli sesli gülmüş olan Viktor Torski suratını astı.

"Petya, dışarı çık!"

"Neden?"

"Dışarı!"

Petya, "Baş üstüne!" diye karşılık verirken tavrında daha çok bir asilik vardı.

Petya odadan dışarı çıktı, Begunok da onu takip etti. İkisinin koridorda yüksek sesle konuşup güldükleri içeriden duyuluyordu. Saharov kağıda bir şeyler çiziktiriyordu. Gözleri belli belirsiz kısılmıştı.

Volodya Begunok merdivenlerden indiğinde Vanya Galçenko ile karşı karşıya geldi.

"Geldin demek!"

Vanya'nın yüzü ışıdı.

"Geldim işte, şimdi ne olacak?"

"Bekle! Hemen geliyorum!"

Hızla hole daldı, ancak hemen geri döndü.

"Yiyecek bir şey istiyor musun?"

"Yemek mi? Biliyor musun, en iyisi..."

"Burada bekle, hemen döneceğim!"

Volodya meclis odasına dikkatle girdi. İgor hâlâ odanın ortasında duruyordu ve utanç içinde olduğu fark ediliyordu; başkalarının yüzüne bakmaya, Petya'nınki gibi önerileri dinlemeye utanıyordu. Viktor Torski ona acıdı.

"Şimdilik otur. Biraz sıkışın! Söz Volenko'da."

Begunok el kaldırdı.

"Vitya, nöbetçi müfreze komutanı dışarı çıkabilir mi?"

"Neden?"

"Çok önemli! Çok!"

"Lida, dışarı çık! Orada ne var, bir bak."

Lida Talikova, Volodya'nın arkasından ana kapıya doğru yürüdü.

Volenko ciddi bir tavırla ayağa kalktı.

"Sriyanski hep böyle. En ufak bir olayda kovmaktan söz ediyor. Ona kalmış olsaydı, toplulukta tek başına kalakalırdı."

"Hayır, neden?" dedi Sriyanski. "Burada birçok iyi yoldaş var."

"Yok ya! Birdenbire herkes iyi oldu, öyle mi? Onu nereye salacağız, nereye göndereceğiz? Bu da bizim çıkmazımız işte. Bize kılını kımıldatmak istemeyen insanlar gönderiliyor, biz de onlarla boğuşmak durumundayız. Çernyavin'in yardımcısı kim?"

"Sorin."

"O halde Sorin sorumluluğu üstlenmeli."

Çoğu hoşnutsuzlukla homurdandı. Sanço fırlayıp ayağa kalktı.

"Vallahi ömürsün Volenko! Onu birinci müfrezeye alıp kendin uğraşsana!"

Volenko, Sanço'ya tepeden bakarak,

"Hiç dostça konuşmuyorsun, Sanço. Sizin sekizinci müfrezede zaten herkes birer filozof, ya benimkinde? Levitin var, Noşik var, Moskovçenko var, bir de şu Ruslan. Bende dört tane çömez var, sizdekilerin ise hepsi topluluk üyesi! Şimdi yanınıza tuhaf bir adam düşüyor, siz de onu hemen başınızdan savmak istiyorsunuz."

İgor, Nesterenko ile ikinci müfrezenin komutanı Porşnev arasında oturuyordu. Volenko'nun sözleri üzerine içi ısındı ama aynı zamanda kendisine haşarat muamelesi yapılmasına sinirlendi. Bahçeden içeriye, yanlarına sürünerek bir haşarat girmişti ve şimdi de, ondan bir şey olur mu olmaz mı diye kafa yoruyorlardı. Hemen öteki haşaratları da hatırladılar. Hiç kimse karşılarında çalışmayı reddetme riskine bile girmeyen bir Noşik'in ya da Ruslan'ın değil, İgor Çernyavin'in bulunduğuna aldırış etmiyordu.

Lida Talikova ana kapıda zavallı Vanya'ya baktı. Ona kanı kaynamıştı ama bugün nöbetçi müfreze komutanı ruhuna sahipti ve bu ruh, onu, "Seni topluluğa mı kabul edelim? Seni kim tanıyor ki? Belki de yalan söylüyorsundur," demeye itti.

Vanya bu önemli kişiliğe, kalan son gücüyle özel bir şey söylemek istiyordu, ancak ağzından sürekli aynı şeyler çıkıyordu:

"Hiçbir şeyim yok... Param da yok... Uyuyabileceğim bir yer de yok. ÇK'ya ve ÇHKK'ya gittim, orada da hiçbir şey yoktu. Hiç!"

"Ya annen, baban?"

"Annem, babam mı? Vanya birden ağlamaya başladı. İçli içli, sessizce ağlıyordu. Gözyaşları kendiliğinden gözlerinden akıyordu.

Volodya, Lida'nın kolundan çekiştirip, ateşli ateşli,

"Lida! Onu buraya almamız gerek! Anlıyor musun?" dedi.

Lida, Volodya'nın alev alev gözlerine bakarak gülümsedi.

"Ya!"

"Kesinlikle! Düşünsene bir!"

"Burada bekle!" Lida hızla binaya girdi. Begunok da, onun arkasından koşturup gitmeden önce, "Sakın korkma! Hiçbir şeyden korkma! Sıkı dur, tamam mı?" diyebildi.

Vanya başını salladı. Aslında anlamıştı, ama sıkı duracak gücü kalmamıştı.

Mecliste Aleksey Stepanoviç konuşuyordu. Sivri kurşun kalemi hâlâ elindeydi. Sert bir ses tonuyla, ara ara İgor'a bakarak konuşuyordu:

"Böylesi basit sorunlarla nasıl başa çıkılmaz, Çernyavin? Sen bizim yanımıza geldin, biz de sevindik. Ailemizin bir üyesisin. Artık yalnız kendini değil, hepimizi, bütün topluluğu düşünmek zorundasın. İnsan bir başına yaşayamaz. Topluluğunu sevecek, onu tanıyacak ve onun çıkarlarını bağrına basacaksın. Başka türlü tam bir insan olamazsın. Elbette tahta çubukları düzeltmek senin için önemsiz. Ama topluluk için önemli, bu yüzden senin için de önemli. Ayrıca senin açından da çok yararlı olacaktır. Dört saatte 160 tahta çubuğu düzeltme normunu yerine getirmeye çalış. Bu hiç de kolay değil. Bunun için azim, sabır, kararlılık ve her zaman yalnız kendi çıkarını değil, başka şeyleri de düşünebilme becerisi gerekiyor. Akşamları kolların ve omuzların ağrıyacaktır, ama bunun karşılığında, 120 tiyatro koltuğu için 160 çubuk düzeltmişsindir. Bu Sovyetler Birliği için önemlidir! Eskiden yalnızca büyük şehirlerdeki insanlar tiyatroya giderdi, ama şimdi ayda bin adet tiyatro koltuğu gönderiyoruz ve hâlâ yeterli değil. Bu arada işi yapan tek biz de değiliz. Ne büyük bir iş yapıyoruz! Her ay bütün Sovyetlere bin koltuk temin ediyoruz. Bunları vagonlarla Moskova'ya, Odessa'ya, Astragan'a, Voroneş'e gönderiyoruz. İnsanlar gelip bu koltuklara oturarak bir oyun, bir film seyrediyor ya da bir konferans dinleyip bir şeyler öğreniyor. Sen de, bunların senin için önemli olmadığını söylüyorsun! Üstelik emeğimiz karşılığında para da alıyoruz. Bu parayla bir ya da iki yıl içinde yeni bir

fabrika kuracağız ve o da bütün ülke için aynı şekilde gereklidir. Sen kalkıp burada 'ben montajcı olmak istemiyorum' dediğinde, bu bize itici geliyor. Bizim yardımımızla, kolektifin bir üyesi olarak istediğin her şeyi olabilirsin. Çubuklar çocuk oyuncağı. Eğer et yoksa, çavdar ekmeği yersin ve bunun için de şükretmelisin."

İgor dikkatle dinliyordu. Saharov'un konuşma şeklini beğenmişti. Bütün ülkenin kendi çubuklarıyla dolu olduğunu düşünmek de hoşuna gitmişti. Topluluk üyelerinin nasıl nefeslerini tutup kulak kesildiğini gördü. Saharov'u konuşurken dinleme fırsatları sık sık olmuyordu herhalde. Topluluk üyelerinin neden tek bir vücut oluşturduğunu, Saharov'un sözlerinin onlar için ne kadar önemli olduğunu şimdi açık bir şekilde anlıyordu.

Kapıda Lida ile Begunok duruyordu. Saharov sözünü tamamlayıp kurşunkaleminin ucuna baktı. Şimdi gülümsüyordu.

"Niye bu kadar heyecanlısın Lida?"

"Bir çocuk gelmiş Aleksey Stepanoviç! Ağlıyor ve topluluğa girmek istiyor"

"Geceyi geçirmesine izin verebiliriz, ancak toplulukta yaşaması için yer yok. Onu başka bir yere göndeririz."

"O kadar iyi bir çocuk ki!"

Saharov, Lida'nın heyecanı yüzünden yeniden gülümseyiverdi ve hafifçe öksürdü.

"Hım, pekâlâ, bir getirin bakalım!"

Lida dışarı çıktı, Volodya da ok gibi arkasından fırladı. Gözünden hiçbir şey kaçmayan Viktor Torski, İgor'a göz ucuyla bakarak,

"Sözünü bitir Çernyavin, ama saçma sapan şeyler söyleme. Ortaya gel ve konuş!"

İgor öne doğru ilerleyip elini kalbinin üstüne koydu.

"Yoldaşlar!"

Diğerlerinin yüzüne baktı ama kimsenin ele verdiği bir şey yoktu. Öylece bekliyorlardı.

"Yoldaşlar! Ben bir haylaz değilim. Siz alışkınsınız, size kolay geliyor. Ama şu törpü denilen şeyi ben ilk kez gördüm ve ikide bir elimden kaydı ve o tahta çubuklar..."

"Ve sinekler!" diye tamamladı Sorin.

Herkes güldü ama gönülsüz bir gülüştü bu.

"Onlar sinek değil vahşi hayvan..."

"Hırlıyorlar," diye atıldı Sorin.

Şimdi daha içten gelen gülüşmeler devam ederken kapı açıldı ve Lida, Vanya Galçenko'nun içeri geçmesini sağladı. Hâlâ gülen İgor'un bakışları gelene saplandı kaldı. Gözleri giderek iri iri açıldı ve sevinçle,

"Bu Vanya! Dostum benim!" diye bağırdı.

"İgor!" diyebildi Vanya zorlukla ve neredeyse hıçkırmaya başlayacaktı.

İgor hemen ona takılmaya başladı:

"Nerelerde sürttün bakayım?"

Vitya hiddetlenerek gürledi:

"Çernyavin, disiplin lütfen! Unuttun herhalde.."

İgor başını ona çevirdi. Her şeyi yeniden hatırladı ve kollarını meclis üyelerine uzatarak,

"Ha, evet! Beyler!" dedi.

Bunu o kadar dokunaklı, o kadar içten söylemişti ki, ötekiler yeniden gülmeye başladılar. Şimdi ise bakışlarında canlı, gerçek bir cana yakınlık vardı. Yabancılığın son kalıntısı da yok olmuştu.

"Yoldaşlar! Ne isterseniz, kabulüm! Tahta çubuklar mı? Tamam! Aleksey Stepanoviç, ne isterseniz onu yapın! Yalnız şu ufaklığı yanınıza alın!"

"Ya sinekler?"

"Şeytan görsün yüzlerini! Onlara da razıyım!"

Viktor başıyla oturmasını buyurdu.

"Şimdilik otur ve bekle!"

"Ne arıyorsun burada?" diye sordu Viktor.

Vanya herkesi süzdü, hepsinden hoşlanmıştı. İşte orada İgor'un içten gülümseyişi, Volodya Begunok'un ve kırmızı kol işareti olan o kızın huzur veren yakınlığı vardı. Bu sorudan dolayı Vanya'nın canı sıkılmamıştı.

"Ne mi arıyorum? Biliyor musunuz? Ben burada yaşayacağım."

"Bu daha belli değil."

Ancak Vanya kendinden emindi.

"Burada yaşayacağım. Bir aydır buraya gelmek istiyordum."

"Sokak çocuğu musun?"

"Hayır... Sokak çocuğu olmadım."

"Adın ne?"

"Vanya Galçenko."

"Annen baban sağ mı?"

Bu soruyu yanıtlamadı Vanya. Gözlerini Viktor'dan ayırmadan başını salladı yalnızca.

"Yani annen baban yok, öyle mi?"

"Birileri vardı ama onlar da uzaklara gittiler."

"Annenle baban mı gittiler?"

"Hayır, benim annemle benim babam değil."

"Şunu daha açık ifade et! Her şeyi sırasıyla anlat!"

"Sırasıyla mı? Annemle babam öleli çok oldu. Savaş vardı o zamanlar, babam da savaşa gitti ve annem de öldü..."

"Yani ikisi de öldü."

"Evet, ama daha sonra başkaları oldu. Bir amca vardı, beni yanına aldı, onun yanında kaldım. Sonra evlendi ve gittiler."

"Seni kovdular mı?"

"Hayır, öyle değil, ama dediler ki: 'İstasyona gidip yarım kilo dana eti al.' Ben de gittim, aradım taradım, ama dana eti bulamadım. Onlar ise gittiler."

"Eve geldin ve kimse yoktu, öyle mi?"

"Evet, hiçbir şey yoktu, ne anne baba, ne de eşyalar. Hiçbir şey. Orada bir ev sahibi vardı, o da, başımın çaresine bakmamı söyledi."

"Sonra?"

"Ben de kendi kendime bir sandık yapıp ayakkabı boyadım ve şehre gittim."

"Haa," dedi Viktor uzata uzata. "Ne dersiniz, müfreze komutanı yoldaşlar?"

Nesterenko düşüncesini açıkladı:

"O iyi bir çocuk, hem nereye gidecek? Onu yanımıza almamız gerek."

"Ama yerimiz yok," dedi bir başkası duraksayarak.

Volodya kapının ağzından bağırdı:

"Bir şey söylememe izin ver, Torski!"

"Söyle!"

"Biz ikimiz birlikte kalırız. Birlikte! Tek bir yatakta!"

Sriyanski bu arada Vanya'yı uzun uzun incelemişti. Şimdi onu dostça yanına çekip,

"Haklısın, Volodya, dördüncü müfrezeye gelsin!" dedi.

İgor ayağa kalktı.

"Lütfen, mümkünse sekizinciye. Ben de yaşama mekânımın yüzde ellisinden vazgeçerim."

Volodya kızarak başını İgor'a çevirdi.

"Bak hele! Sen kendin daha yenisin. Sekizinciyeymiş! Kendi komutanın bir şey demiyor! Müfreze komutanının sözcüsü müsün sen?"

"Neler söylüyorsun, Volodya?" diye çıkıştı Viktor.

Volodya kapıdaki yerine dönmeden önce İgor'a kötü kötü baktı. Dudakları kımıldıyor, kendi kendine homurdanıyordu.

Çoğu müfreze komutanı konuştu, ama kısaca, her biri en fazla on sözcükle düşüncelerini dile getirdi.

"Şımarık biri değil, onu yanımıza almamız gerek."

"Bu çocuk dürüst. Alıyoruz."

"Böylesi iyi. Pisliğe bulaşmamış, ondan insan olur. Onu topluluktan kapı dışarı etmek mi? Hiçbir el bunun için kalkmayacak."

Klava Kaşirina isteksizce,

"Ne diye aynı şeyleri söyleyip duruyorsunuz? Elbette onu kabul etmeliyiz; ancak öncelikle Aleksey Stepanoviç'in yönetmelik sorununun nasıl çözülebileceğini söylemesi gerekiyor."

Herkes ona hak vererek Saharov'a yöneldi. Volodya Begunok ise söze başlamasına izin vermedi.

"Durun biraz! Durun! Size bir şey anlatacağım. Hatırlıyor musunuz, Aleksey Stepanoviç, geçen yıl buraya şu çocuk gelmişti –adı neydi?– Grişka Siniçka? Senin onuncu müfrezede, İlyuşa. O zamanlar onu kabul etmek istemedik. Yer olmadığını, yasaya göre de almamızın olanaksız olduğunu söyledik ve onu almadık. O da iki hafta boyunca ormanda yaşayıp yeniden geldi; biz de yeniden kabul etmedik. 'Bu kadar yüzsüzlük olmaz! Onu kabul etmiyoruz, o da ormanda sürtüyor!' dedik. Sonra onu alıp kente götürdük, ÇHKK'ya. Sen götürmüştün, Nesterenko, hatırlıyor musun?"

"Biliyorum, biliyorum," diye kızararak gülümsedi Nesterenko.

"Sen onu götürdün ve o da tramvayda elinden kaçtı. Hatırlıyor musun, Nesterenko?"

"Tamam işte, kes artık!"

"Kaçıp tekrar ormanda yaşadı. Sonra siz, Aleksey Stepanoviç dediniz ki: 'Lanet olsun, ona yer vereceğiz.' O zaman hepimiz gülmüştük."

O zaman kesinlikle gülmüşlerdi, şimdi de yüzlerine bir tebessüm konmuştu. Ancak Volodya'nın bilgiçliğine karşı bir ses yük-

seldi. Bu ses, üçüncü müfrezenin komutanı, çirkin ve asık suratlı Brazan'a aitti.

"Volodya gibilere çok fazla hak tanıyoruz. O bir trompetçi ve bütün gününü eğlence ile geçiriyor. Şimdi de müfreze meclisinde söylev çekiyor. Sana kalsa, herkesi kabul etmemiz gerekir, öyle mi? Buranın nasıl bir topluluk olduğunu biliyor musun?"

"Biliyorum, suç işleyenleri kast ediyorsun."

"Evet, öyle."

"Bu doğru değil."

Vitya ağız dalaşına bir son verdi.

"Yeter! Kesin artık!"

Ancak Volenko burada önemli şeylere değinildiği görüşündeydi.

"Hayır Viktor, neden yeter? Brazan'a cevap vermemiz gerek!"

"Sen mi yanıtlayacaksın?

"Bir cevap hak ediyor. Brazan ne zamandır fazla abartıyor."

"Neyi abartıyorum?"

"Abartıyorsun."

"Konuş, Volenko!"

"Konuşacağım. Sen, Brazan şöyle düşünüyorsun: Suç işlemiş olan bir insan, ötekiler ise ayaktakımı. Senin yasaları çiğneyip çiğnemediğini bilmiyorum, bunu bilmek de istemiyorum. İyi bir arkadaş ve iyi bir komsomol olduğundan kuşkum yok. Mahkemeye çıkmış olmakla övünüyor musun yoksa? Senin müfrezedeki Golotovski de mahkemeye çıkmış ama ona rağmen ben Golotovski'ye güvenmiyorum. Siz de güvenmiyorsunuz ona. Üçüncü müfrezede yaklaşık bir yıl doldurdu ve hâlâ topluluk üyesi değil."

Volenko sustuğunda Brazan kesinlikle ikna olmuşa benzemiyordu. Demin nasılsa, öyle kös kös oturuyordu.

"Söz Aleksey Stepanoviç'in."

"Yanlış yapıyorsun Filip, sorunu böyle ele almamak gerekir. Suç işleyen genç insanlar özellikle yardım edilmesi gerekenlerdir.

Sovyet iktidarı da bunu böyle görmektedir. Ve bu suçluların bununla gururlanmaları için hiçbir neden yoktur. İnsan kendi şanssızlığıyla övünür mü hiç? Şimdi bu çocuk çıkageldi, o da şansız ve ona da yardım etmek gerekir."

"Ama niye ille de bizim topluluğa geliyorlar?"

"Çünkü siz kolonidekiler mükemmel bir şekilde çalışıyorsunuz ve çok güzel bir yaşantınız var. Şimdi ÇHKK'dan, 'Bizim kolonimiz!' diye bağırıyorlar ve ÇK'dakiler de 'Bizim kolonimiz!' diye bağırıyorlar. Ama kolonimiz kötü olsaydı, 'Sizin koloniniz!' diye bağıracaklardı. Gerçekte ise bu koloni..."

Kapıda duran Petya Kravçuk sözünün arasına dalıverip bağırdı:

"Bizim!"

Viktor hep bir ağızdan salıverilen kahkahayı bastırarak öfkeyle bağırdı:

"Buna ne demeli! Yine gelmiş! Sorun aydınlatılmıştır. Oylamaya sunuyorum. Vanya Galçenko'nun dördüncü müfrezeye alınmasından yana olanlar?"

Eller havaya kalkarken Vanya'nın neredeyse kalbi duracaktı. Göz ucuyla Brazan'a bakmaya cesaret edebildi ve çok şaşırdı: Brazan ona gülümsüyordu ve yüzü hiç de çirkin, hiç de asık suratlı görünmüyordu.

"Oybirliği ile kabul edilmiştir. Onu sana teslim ediyoruz, Alyoşa! Durun hele, niye bağırıp çağırıyorsunuz? Çernyavin yine eskisi gibi montaj bölümünde olacak. Üstelik söz verdi. Kurul toplantısı bitmiştir."

Akşam dördüncü müfrezenin yatakhanesinde gırgır, şamata vardı. Alyoşa Sriyanski, Vanya'yı dizlerinin arasına alıp sorguya çekti, onunla alay ederek gözünü korkutmak istedi. Ardından hepsi masaya geçip Alyoşa'ya, 1 Mayıs İşçi Kolonisi dördüncü müfrezenin ne denli ünlü, yenilmez ve güçlü olduğunu ve bu müfrezede ne muhteşem insanların bulunduğunu anlattırdılar. Bütün topluluğun tir tir titrediği, nöbeti olduğunda herkesin teftişte karşısına daha

donanımlı çıkmak için yarım saat önceden kalktığı Alyoşa'nın gözlerinin içi gülüyordu şimdi. Güleryüzlülüğünü zor bela bastırarak dördüncü müfrezenin meziyetlerini coşkuyla anlatıyordu.

"Bu müfreze değil, şeker, şeker! Ne çocuklar var burada, Vanya! Bizde en ufakların bir arada olmasına rağmen, hangisi en iyisi bilmiyorum bile. Hangisini istersen al: Şu Tosya Talikov, ona bir bak, bir gün müfreze komutanı olacak, ablası on birincinin komutanı zaten. Ve Begunok ve Filya Şari! Ve Kiryuşka Novak! Ve Fedya ve Kolya İvanov! Ve Semyon Gaydovski ve Semyon Gladun! Ve de Petya Kravçuk!"

Birbirinden çok farklı bütün yüzler Vanya'ya çevrilmişti, esmerleşmiş ve al yanaklı, güzel ve daha az güzel, güvenirlikleri açık ya da alaycı, neşeli ve gülünç derecede ciddi, asık suratlı ve bile bile asık suratlı bir sürü farklı yüz. Ama hepsi de aynı derecede mutluydu; müfrezeleriyle ve müfreze komutanlarıyla gurur duyan, Sovyet dünyasında onurla yaşamaktan ve bu onura sahip çıkmaktan memnun bir ifadeleri vardı. Sonra Alyoşa hepsinin tek bir hatasını, ama buna karşılık en ağır basan hatayı belirteceğini açıkladı. Başladı anlatmaya: Volodya'nın işgüzar olduğunu, Petya Kravçuk'un burnunun havalarda olduğunu ve zaman zaman düzeni bozma yönünde etkilediğini, Kiryuşka'nın kendini en güzel sanmasını, Gaydovski'nin kendini... Kısacası, herkesin aynı kusuru vardı: Hepsi kendini bir şey sanıp burnu havada geziyordu. Alyoşa sözünü bağladı:

"İnsan hiçbir zaman kendisiyle övünmemelidir. Sırası gelince sizi övmeyi tercih ediyorum. Müfrezenin koğuş görevlisi!"

Volodya yerinden sıçrayıp müfreze komutanının karşısında dimdik durdu.

"Müfrezenin koğuş görevlisi!"

"Vanya'nın eşyaları!"

"Baş üstüne, Vanya'nın eşyaları!"

"İşte eşyaların, Galçenko! Şu şortun, gömleğin, kasketin. Şurada da sabun ve kemerin. Şurada çarşaf ve havlu. Okul forman yarına. Gel, ılık bir duş alabilirsin. Kim Vanya'nın yardımcısı olacak?"

"Sen ol."

"Baş üstüne! Alyoşa, makineyi versene, hemen saçlarını..." Volodya uygun bir el hareketi yaptı.

İgor Çernyavin başını kapının arasından uzattı.

"Sizi ziyaret edebilir miyim?"

"Buyur."

"Sen beni kovdurtmak istedin ama ben kusuruna bakmadım."

"Kusura bakmak bizde moda değildir."

Vanya, İgor'a bakakaldı.

"Kovmak mı? Neden?"

"Büyük bir beymiş gibi davranıyor. Belki de mirasa konmuştur."

Vanya kıkırdadı:

"Büyükanneden, değil mi?"

İgor, Vanya'yı kucaklayıp havaya kaldırdı.

"Dikkat et, Vanya! Söylesene, sandığın nerede?"

Vanya'yı tekrar yere indirdi.

"Onu... Onu Rişikov çaldı, on rubleyi de."

"Ya Vanda?"

"Bilmiyorum."

Volodya sabırsızlıkla Vanya'nın kolundan çekiştirdi.

"Haydi!"

Koridorda koşup gittiler. Sriyanski, İgor'a gülümsedi.

"Kusura bakma, İgor. Buna, metali sıcağı sıcağına işlemek derler!"

İKİNCİ BÖLÜM

OLAMAZ!

1 Mayıs Kolonisi yedi yıldan beri mevcuttu, ancak buradaki kolektif daha öncesinden bir araya gelmişti. Topluluğun öyküsü çok eskiye dayanıyordu, hemen Ekim Devrimi sonrasına; kolektif, bir başka ortamda, bir başka çevrede, Poltav bozkırının kırsal alanları ve çiftliklerinde kurulmuştu. Bu topluluğun gözüpek "kurucuları" karakteristik özelliklere sahip cesur insanlardı. "Dışarıdan" gem vurulmamış çokça tutku ve yabani bir serkeşlik getirmişlerdi, ama bütün bu özelliklerin biçimleri iyice bozulmuştu... Daha doğrusu, işe yaramaz bir haldeydi; kültürün, kapitalist kültürün giriftliğinde, hafiften suç işlemeye eğilim gösterir bir tarzda, deyim yerindeyse çarpıtılmıştı.

Devrim cephesinin bu mütevazı kesiminde küçük bir eğitimci grubu görevlendirilmişti; hepsi de bir rastlantı sonucu bir araya gelmiş sade ve iyi yürekli insanlardı. Başlarında, aynı şekilde sade bir insan olan Saharov vardı. Böylesi bir girişimin tek olağan dışı ve heyecan veren yanı ise Ekim Devrimi ve onun sunduğu yeni dünya görüşüydü. Bundan dolayı Saharov ile arkadaşları önlerine koydukları görevde çok nettiler: Yeni insanın eğitimi! Ancak daha ilk günlerden itibaren bu işin oldukça zor ve uzun erimli olduğu

ortaya çıktı. Saharov günler ve geceler boyunca, durup dinlenmeden, sıkıntılarla bu görevi üstlendi, öyleyken bile, yeni insanın hâlâ çok uzakta olduğunu gördü. Bereket, Saharov Avrupa'nın doğusunda yaygın olan bir yeteneğe, iyimserlik yeteneğine, olağanüstü bir gelecek inancına sahipti. Aslına bakılırsa bu bir yetenek bile değildir. Bu, sağduyulu, değerlendirme gücüne sahip keskin bir görüşü olan sağlıklı bir insanın, Rus insanının, ayrıcalıklı, bütünüyle entelektüel zenginliğidir. Ekim Devrimi'nden önce, egemen sınıflar bu akıl ve inanç zenginliğini kötüye kullanıyorlardı. İnancı safdilliliğe, iyimserliği kaygısızlığa dönüştürdüler ve bu özellikleri ünlü "Rus tabiatı"nın özgün nitelikleri olarak gördüler. Halkın sağduyuya, değerlere, gerçekliğe ve dürüstlüğe olan inancı, pratik yaşamdan neredeyse bütünüyle, topyekûn bir inşa amacıyla uydurulmuş efsanelerin, masalların ve öykülerin dünyasına yönlendirilmişti. Sonra, Rus halkının iyimserlik gücüne, gümüş üzerine işlenmiş süslü püslü bir levha asılır ve üzerine, alay ederek kendini aşağılarcasına, "belki, mutlaka, ara sıra" yazılırdı. Ve iyimserliğe ise acınası bir yer ayrılırdı, buna da Avrupalı, kibirliliğinden, olsa olsa güler; Rus ise efkârından ağlardı.

İşte bu yer için, kısmen kibirden, kısmen efkârdan, beyaz mermerden muhteşem bir anıt dikilir ve üzerine şairin ateşli sözleri[1] kondurulurdu:

Gururlu bir yabancı göz asla göremez
Tarifsiz bir acı gibi
Bir nur seni gizlice aydınlatır
Huşu dolu çıplaklığını.

Senin haçını taşıyan acı çekti
Senin için çok! Evet, her yolu
Kul kılığında arşınladı
Efendimiz rahmetiyle.

1 F.I.Tyutçev'e (1803-1873) ait "Bu Kifayetsiz Çevre" adlı şiirden.

Yirminci yüzyılın başında şanlı Rus iyimserliğinden kala kala naiflik ve duygusallık kalmıştı. Çünkü nasıl bir nurun huşu dolu çıplaklığı aydınlattığı, ancak sınırsız ölçüde naif bir insanın gözünden kaçabilirdi. Daha gerçekçi insanlar bıyık altından gülerdi. Rus insanı büyük bir başarıyla soyup soğana çevrilmişti ve o, iyimserliği ile bundan gocunmamıştı bile. Ta 1917'de, bu halkın iyimserliğinin çok daha şiddetli olduğu ve hiç de safdil olmadığı beklenmedik bir şekilde gün ışığına çıktı. Rus halkı "belki"lerin, "ara sıra"ların hesabını yapmadan, eski kafalı estetleri "Karadeniz"in ötesine kovdu, hem de kesin bir şekilde ve ciddi bir gerçekçilikle ve yeni bir estetik ve yeni bir iyimserlik için ülkeyi temizledi.

Büyük bir olasılıkla, böylesi sağlam, sarsılmaz bir düşüncenin ve güvenli davranışın bize nereden geldiğini Batı Avrupalı hâlâ kavrayamamıştır. Sovyet insanı salt ateşli bir coşkuyla ve bireysel iradelerin galeyanıyla değil, aynı zamanda sabırlı, günlük bir emekle, basit, sade bir çalışmayla kendini ortaya koydu. Bu çalışmada gelecek belli belirsiz, hayal meyal görünürdü; o kadar hassastı ki bu gelecek hayali, yalnız onun kaynağı olan ve ne düşüncesiyle ne de bedeniyle ondan yüz çevirmeyen biri onu algılayabilirdi. Günler ve geceler sonra, çok büyük düş kırıklığı ve başarısızlıklardan sonra, ikilemler ve zayıflıklardan sonra, yalnız ufak tefek şeylerin, ayrıntıların değil; şimdiye kadar yalnız iyimser düşlerde görülebilecek koca koca binaların, muhteşem binalar silsilesinin ortaya çıktığı o büyük gün geldi çattı. Böylesi büyük bir günün en güzel yanı mantığın zaferidir. Bunun başka türlü olamayacağı, her öngörünün iyice hesaplanıp bilime, gerçek değerlere temellendirildiği gün ışığına çıktı. Bu iyimserlik değil, gerçekçi bir kesin bilgiydi, ancak adına iyimserlik denmesi alçakgönüllülüktendi.

Saharov bu zor yoldan yürüdü, iyimserlerin yolundan. Yeninin yeşerip geldiği hava, eskinin zehriyle doluydu. Hâlâ kıtlık, açlık, nefret, acı vardı; insanlar hâlâ korkunç çıkınazlara düşüyordu ve en tehlikelisi ise, eskiye ait özlemler, eskiye ait alışkanlıklar ve mutluluğa ilişkin belleklerde canlandırılan şeylerdi. Eskinin ortaya çıkış biçimleri çeşit çeşitti; eski, huzurla ölüp gitmek istemiyor, ayak

diretiyor, her yerde insanın yoluna çıkıp, kılıktan kılığa giriyor, türlü türlü sözlerle burnunu her yere sokup söylevler çekiyor ve eğitimle ilgili yasalar kaleme alıyordu. Sovyet eğitbilimiyle mücadele eden makaleler yazmayı bile akıl ediyordu.

Öyle bir zaman oldu ki, o eski, göğsünü gururla gererek, yeniye ait dille Saharov'un çalışmasını küçümsedi ve bir taraftan da ondan mucizeler ve kahramanlıklar talep etti. Eski; yumuşak, bilimsel gibi görünen sözlere bürünerek, inanılmaz, masalsı görevler koyuyordu onun önüne; gücü, hiç de masalsı olmayan bir tarzda tükendiğinde ise, parmağıyla işaret ederek bağırıyordu:

"Başarısızlığa uğradı!"

Ama bütün bu yanlış anlamalar sürüp giderken yıllar geçti ve insanın şimdiden memnuniyetle fark ettiği birçok yenilik yaratıldı. Topluluğa her taraftan fikirler, talepler, normlar ve ölçüler akıyordu. Ülkede olup biten her şey, her basılmış satır, Birliğin o olağanüstü gelişimi, yaşayan her bir Sovyet insanı topluluğa yeni kazanımlar sağlıyordu.

Evet, bundan böyle her şey farklı adlandırılıp tanımlanmalıydı, yeni ölçütler konmalıydı. Yüzlerce erkek ve kız çocuğu kesinlikle birer küçük canavar değildi, birer biyolojik birey de değildi. Saharov onların güçlerini tanıyordu artık ve bu yüzden kaygısızca o büyük politik istekte bulunabiliyordu:

"Doğru insan olun!"

Onlar da bu isteği gençliklerinin soylu gücüyle kabul ediyorlar ve bu talepte sıradan her "eğitbilimsel yaklaşım"dan daha fazla saygı ve güven olduğunu biliyorlardı. Yeni eğitbilim laboratuvarlarda olanca gayretle yapılan çalışmaların sonucu değil, insanın canlı davranışlarıyla, gerçek bir topluluğun gelenek ve tepkileriyle, arkadaşlık ve disiplinin yeni biçimleriyle doğdu. Bu eğitim tarzı bütün Sovyetlerde gelişti, ama ilk meyveleri toplayacak kadar her yerde yeterince sabır ve kararlılık gösterilemedi.

Eski, inatla toprağa kenetlenmişti ve Saharov'un da sağ kalan bazı önyargılardan sıyrılması gerekiyordu. "Eğitimde en ağır yükü

taşıyan" olmaktan, çocukların salt yetiştirilecek nesneler oldukları kanısından kendisi daha yakın bir zamanda kurtulmuştu. Hayır, çocuklar canlı varlıklardır, muhteşem varlıklar ve bu yüzden onlara arkadaş gibi, yurttaş gibi davranmak gerekir; bu yüzden haklarını ve görevlerini, sevinme hakkı ve sorumluluk görevlerini tanıyıp bunlara saygı gösterilmelidir. Ve şimdi de Saharov önlerine son bir görev daha koydu: Tembellik, gevşeklik yok, bir gün bile umutsuzluğa, bir an için bile kafasızlığa yer yok! Sert bakışlarına gülümseyerek karşılık veriyorlardı. Düşüncede bile moral bozukluğuna yer yoktu.

Sonra, Saharov'un sinirli olmaya ve sabahları huzursuzlukla uyanmaya gerek duymadığı yıllar geldi. Topluluğun yaşamı bol bol işle doldurulmuştu ve damarlarında, eskiye ilişkin zararlı bakteriler oluşur oluşmaz yok edebilme yeteneğine sahip, yeni, sosyalist bir kan dolaşıyordu.

Topluluğa yeni katılanlardan duyulan korku sona ermişti artık; Saharov da, içindeki evrimsel gelişmeye duyduğu saygının son kalıntılarını yok etti. Bir keresinde, bir yaz günüydü, sonucun başarılı olacağından kuşku duymadığı bir deney yaptı. İki gün içinde topluluğa elli kişi aldı. Bunlar tren istasyonlarından toplanmışlardı, vagonların damlarından indirilmiş, yük trenlerinin arasından yakalanıp getirilmişlerdi. Önceleri protesto edip, küfürler savurmuşlardı, ancak eski topluluk üyelerinin sınır oluşturmak üzere yaptıkları bir "sırık", yığını düzene sokmuş ve yeni gelenleri, olacakları sakin sakin beklemeye zorlamıştı. Yırtık pırtık pamuklu ceketleriyle adeta pitoresk bir etki uyandırıyor, hepsi esmer görünüyor ve "toplumsal sefaletin" türlü türlü şekillerini koruyorlardı. Yakın geleceği kapkara görüyorlardı. Mevsim yazdı, yazın da yolculuklara çıkma alışkanlıkları vardı, İngiliz lordlarıyla tek ortak yönleri buydu. Sonra meydana gelen şeyi Saharov, "patlama yöntemi" diye adlandırdı, topluluk üyeleri ise bunu basitçe, "katıl bize, ufaklık!" diye ifade etti.

Topluluk, yenileri, binlerce izleyicinin toplandığı istasyon meydanında karşıladı. Topluluk üyeleri onları pırıl pırıl üniformaları içinde, selam durarak, dalgalanan bayraklarla ve "yeni arkadaşları"

gümbür gümbür bir "hoş geldin"le karşıladı. Yeni gelenler hoşnut ve utangaç, elleri ceketlerinin perişan haldeki eteklerinde, kendilerine ayrılan üçüncü ve dördüncü trendeki yerlerine geçtiler.

Topluluk kentin içinden yürüdü. Topluluk üyeleriyle çevrelenmiş "yeniler" ve diğerleri bu tabloyu oldukça etkileyici buluyordu. Kaldırımlarda kadınlar ve gazete muhabirleri gözyaşı döküyorlardı.

Yurtta banyo ve saç tıraşından ve topluluk giysisini giydikten sonra, her taraftan kendilerine yöneltilen saygıdan ve disiplinin büyüleyici ayrıntılarından dolayı al yanaklı yenilerin genç yürekleri derinden sarsılmıştı. Yeni bir şok daha onları bekliyordu. Çiçek tarhları arasındaki asfalt meydancıkta büyük bir yığın haline getirilmiş "yolculuk giysileri" duruyordu. Üzerine gaz dökülen pılı pırtı şiddetli bir duman oluşturarak cayır cayır yandı. Ardından süpürge ve kovayla Mişa Gontar geldi ve yağlı, tozlu külü süpürdü. Yakınında duran bir yeniye kurnazca göz kırptı.

"Bütün yaşam öykün yandı, bitti!"

Eski topluluk üyeleri Mişa'nın hoyrat şakasına kahkahalarla güldüler, yeniler ise suçlu suçlu bakakaldılar. Durum çok utanç vericiydi.

Ateş töreninden sonra dolu dolu iş günleri başladı. Bununla birlikte adı kötüye çıkmış, yeni bir insan oluşturma doğrultusunda gençleri yetiştirme yöntemi neredeyse hissedilmedi. Yeniler ne topluluğa ne de Saharov'a güçlük çıkardılar.

Saharov çocuk kolektifinin sağlıklı yaşamının bütün Sovyet gerçekliğinin yasal ve gerekli bir sonucu olduğunu kavradı. Başkalarına ise bu hiç de yasal gelmiyordu. Saharov bundan böyle yeni insanın eğitiminin çok güzel ve eğitbilim için kesinlikle çözülebilir bir görev olduğu savını öne sürebilirdi. Ayrıca "itilip kakılmış çocuğun" başarısız eğitbilimcilerin bir fetişi olduğunu da ileri sürdü. Genel olarak pek çok şey ileri sürüyordu ve bunlar da eskinin dostlarını en çok kızdıran şeylerdi.

Eski, korkunç derecede yedi canlıdır. Yaşamımızın her gediğine gizlice sokulur ve o kadar dikkatli ve kurnazca davranır ki, bazıları bunu göremezler bile. Her duruma uyma yeteneği vardır. Buna

göre, çocuk sevincinden ve çocuk yetiştirmekten daha kutsal bir şey olmadığına inanmak gerekir. Bunu herkes öne sürüyor ve herkes kabul eder, ancak...

Topluluğa bir adam geliyor, gezip dolaşıyor, her şeyi inceliyor, bir not defteri çıkarıyor ve daha soru sorma girişiminde bulunmadan, romantik maceraların önsezisiyle gözleri ışıldıyor.

"Evet, durumlar nasıl?"

"Ne istiyordunuz?"

"Ne... yapıyorsunuz... onlarla?"

"Hiçbir şey yapmıyoruz."

"Ha, hı... Bir olay anlatsanıza... Şöyle zor bir olay, anlarsınız."

Saharov kederli kederli sigara tablasını arıyor.

"Ne için?"

"Bu çok, çok önemli. Biz anlıyoruz elbette... Yeni davranışlar edindirmek için eğitim... Tabii bu konuda iyileşmeler var, ancak... Ne zorluklar yaşadığınızı gözümde canlandırabiliyorum!"

"Yeni davranışlar edindirmek için eğitim..."

"Evet, evet! Lütfen, dikkate değer bir durum ve mümkünse bir fotoğraf... Olmaması ne kadar üzücü... Eğitimden önceki dönemlerden!"

Saharov belleğini yokluyor. Çok çok uzun bir süre önce, yeni davranışlar edindirmek için eğitme gibi bir şeyler vardı. Meraklı romantiğin yüzüne bakıp ondan kurtulmanın en kolay yollarını düşündü. Konuğuna böylesi bir eğitimin gerekli olmadığını kanıtlaması mı gerekirdi, yoksa kestirmeden bir şeyler uydurup küçük, sevimli bir öykü mü anlatmalıydı? Aslında ikincisi çok daha kolaydı.

Bu türden yanlış anlamalar Saharov'u her zaman etkiliyordu. Ancak Halk Eğitim Müdürlüğü'nden arkadaşları ziyarete geldiğinde işler daha da kötü bir hal alıyordu.

İnsanları, makineleri, çiçekleri görüyor, sayıları ve raporları inceliyorlardı. Gerçek nesneleri nazikçe gözden geçiriyorlar ve

kağıtların üzerine eğilerek yine nazikçe hafif hafif öksürüyorlardı. Saharov onların hiçbir şeye inanmadıklarını anlıyordu.

"Bunlar sokak çocuğu mu?"

"Hayır, onlar topluluk üyesi."

Volodya, sedirinde sessiz sessiz kıkırdadı.

"Hım... Peki şu çocuk? Sen eskiden sokak çocuğu muydun?"

Volodya ayağa kalkıp Saharov'a gizliden dostça baktı. "Ben dördüncü müfrezenin üyesiyim."

"Ama... Ama eskiden sokak çocuğuydun, değil mi?"

Volodya bunları bilmediği nedenlerden dolayı korkunç gülünç buluyordu. Başını sedirin köşesine doğru çevirerek soludu. Buna rağmen yanıt vermesi gerekiyordu.

"Ben... Ben unuttum."

"Nasıl unutursun? Eskiden bir sokak çocuğu olduğunu mu unuttun?"

"Evet..."

"Olamaz!"

"Vallahi!"

Volodya bunu dürüstçe, emin bir şekilde söylemişti, ötekiler ise kendileriyle dalga geçildiğini sandılar ve bu da, buradakilerin danışıklı dövüş içinde olduklarını akla getirebilirdi.

Dostlar hoşnutsuzlukla oradan ayrıldılar. Böyle bir müttefik komployla pek karşılaşmamışlardı. Bu koşullar altında neyin gerçek, neyin dalavere olduğu saptanabilir miydi? Bununla birlikte Saharov'un başarıları sınırları aşmıştı. "Mümkün değil, olamaz!"

"Öyle olsa bile, mücadele bunun neresinde? Eğitbilim nerede kaldı? Sonuç olarak sokak çocukları nerede? Bu çocukları nereden bulup çıkardı?"

Bu insanlar hiçbir zaman iyimser olmadılar.

Vanya için unutulmaz olan komutanlar kurulu oturumundan bu yana henüz bir ay geçmişti. Hazirandı, hava sıcak ve güneşliydi. Vanya'nın okul forması küçük dolabında duruyordu. Dördüncü müfrezenin komutanı okul formasının giyilmesine izin vermiyordu.

"Siz afacanlar şimdi sadece şort giyeceksiniz, doğrusu budur, böylece her zaman bir güneş banyosu yapmış olursunuz..." demişti.

Böylece Vanya ile dördüncü müfrezenin diğer üyeleri şort ve yakasız triko gömleklerle dolaşıyorlardı. Resmi durumlarda üzerine rahat, çok iyi ütülenmiş keten gömlekler giyiyorlardı; bu, kolu, yakası ve göğüs cebiyle değerli bir elbise parçasıydı. Bunun yanı sıra ayaklarına açık mavi çoraplar ve spor ayakkabıları, başlarına da altın renkli kep giyiyorlardı. Bu kılıkla şahane görünüyorlardı.

Vanya topluluk yaşantısına çabucak uyum sağladı. Her şey hoşuna gidiyordu, her şeyle başa çıkabiliyordu. Yasal hakkı olan iki gün boş gezme hakkından vazgeçmişti. Daha kabul edildiğinin ertesi günü dökümhanede kalıpçı olarak işe başladı. Bu dökümhane eski bir samanlıkta bulunuyordu. Bir köşede döküm ocağı duruyordu, diğer köşede kalıpçılar çalışıyordu. Burada pirinçten yağ kutusu imal ediliyordu. Vanya bunlara önemli bir terim olan "yağdanlık" denmesine çok seviniyordu. Yine bu yağdanlıkların birçok atölyede mutlaka kullanılması gerektiğinden dolayı da çok hoşnuttu; hiçbir makine bunsuz işlemezdi. En azından bütün dördüncü müfreze bunu ileri sürüyordu. Vanya küçük sandıklarla yüklenmiş bir arabanın tren garına doğru harekete geçmesini izlemek için özel olarak dışarı seğirtmişti. Sandıklarda kağıtlara sarılmış, nikellenip bitmiş kutular duruyordu.

Kutular çeşitli büyüklükteydi, çapları yirmi ila seksen milimetre arasındaydı ve buna uygun kalıplar üretiliyordu. Hemen ilk günden işinin başına çöktü. Tekniği önceleri doğal olarak zor geliyordu. Kalıbın içinden ince bir tel geçirip, kurutma odasına götürülmek üzere diğer kalıplarla birlikte tahta levhaya koymak istediğinde,

kalıp elinde bozuluveriyordu. Bir ağaç tokmakla kalıba istenilen form sağlamlığını vermeyi, kuma gerekli nemi sağlamayı, kalıptan aslını dikkatle çıkarmayı ve tel geçirmeyi bir hafta içinde öğrenmişti. Saatte yüz kalıp çıkarmayı henüz beceremiyordu ama altmış kalıbı hiç zorlanmadan çıkarabiliyordu. Solomon Davidoviç, çocuğa kalıp başına bir kopek ödüyordu. Filya, Kiryuşka ve Petya bunun çok az olduğunu iddia ediyorlardı.

Ancak Vanya'nın aklını meşgul eden yalnızca kalıplar değildi. Her yeni gün beraberinde yeni şeyler getiriyordu. Yeni izlenimlerin şiddetiyle sersemleyerek önce bir duraksıyor, yeni arkadaşlarını arayıp onlardan açıklama bekliyordu.

Bir orkestra vardı örneğin. Dördüncü müfrezenin bütün çocukları orkestraya tapıyorlar ve buna ilişkin bir sürü şey anlatıyorlardı. "Marche Militaire" ve "Carmen"deki marşı söyleyebiliyorlardı. Nöbet değiştirirken şu şarkıyı söylüyorlardı:

Roma'daki papaya bir bakın hele
Nasıl da zırhlanıyor, nelere de kadirmiş!
Budala olmalı, moruk,
Üç yıldır buna katlanıyoruz.[1]

Bundan sonra çok karmaşık ve çok güzel bir tralalay geliyordu. Ancak orkestranın gerçek sırları hakkında yalnızca birkaç çocuk bilgi sahibiydi: Volodya Begunok, Petya Kravçuk ve Filya Şari. Volodya ikinci trompeti çalıyordu çünkü, Petya flüt kullanıyordu ve Filya da orkestranın ilk kornetistlerindendi. Vanya da bir çalgı çalmayı çok isterdi, ancak topluluk üyesi unvanını alana kadar beklemesi gerekiyordu. Yeni gelenler orkestraya kabul edilmiyordu. Bu mutlu an gelene kadar Vanya hiçbir provayı kaçırmadı. Orkestranın 'toplan' işaretini duyar duymaz, genel olarak toplanılan yere aceleyle ilk önce kendisi varıyordu. İlk günlerde orkestra üyeleri onu kapı dışarı etmek istediler, ancak sonra sonra ona alıştılar. Zaten onun bir gün müzisyen olacağı kanısındaydılar.

1 1930 yılında Papa XI. Pius, Sovyetler Birliği'ne Haçlı Seferi ilan etti.

Orkestrada her şey Vanya'nın hoşuna gidiyordu: Volodya'nın dediği kadarıyla gümüş kaplanmış, pırıl pırıl otuz adet nefesli çalgı, sekiz adet siyah klarnet, trombonların süslü kıvrımları, kürsüler ve iğneleyici sözleriyle göbekli, komik ve ihtiyar orkestra şefi Viktor Denissoviç.

Örneğin, Viktor Denissoviç, öteki, bir kez daha bemolü ıskaladığında başını bas trambondaki Danilo Gorovay'a çeviriyor, "Hiç, sirke gittin mi?" diye soruyordu.

"Evet," diye yanıtlıyordu Gorovoy, kızararak.

"Öyle mi? Borazan çalan deniz aslanını da gördün mü peki?"

Toplulukta demirci olarak ünlü, kalın enseli, irikıyım bir delikanlı olan Danilo Gorovoy bir şey demiyor ve trombonunun devasa ağızlığında dilini gezdiriyordu. Viktor Denissoviç ona kızgın kızgın bakıyor ve kırk müzisyen de başlarını ağızlıklardan kaldırarak gözlerini ona dikiyorlardı. Viktor Denissoviç devam ediyordu:

"O yalnızca bir deniz aslanı! Bir deniz aslanı, ama nasıl da üflüyor!"

Gorovoy gözlerini isteksizce orkestra şefine çeviriyordu. Toplulukta herkes onun hazırcevap olmadığını bilmekteydi, ama burada suskun kalamaz, deniz aslanı benzetmesini itiraz etmeksizin kabullenemezdi. Böyle bir deniz aslanının bacakları bile yoktu, üstüne üstlük köpek kafası vardı. Gözlerini hafifseyerek orkestra şefinden ayırıp sessizce,

"O güzel üflemeyi biliyordur!" diyordu.

Bunun üzerine herkes; müzisyenler ve Viktor Denissoviç, Vanya Galçenko ve Danilo Gorovoy'un kendisi bile neşeyle katıla katıla gülüyor gülüyordu. Kahkahaların arasında bir ses duyuluyordu:

"Deniz aslanı da bemolü tutturamıyor, Viktor Denissoviç!"

Ama Viktor Denissoviç yeniden ciddileşmiştir. Orkestrasına soğuk bir tavırla göz gezdirip zarif değneğiyle kürsüye vuruyordu.

"Dört numara. Trombonlar daha sessiz! Bir... iki!"

Vanya büyülenmiş gibi küçük davulun yanında duruyor, muhteşem çoksesli müzikle mest oluyordu. Ancak yalnız müzik değildi

onu orkestrada çeken. Toplulukta, kuruluşundan bu yana geçen beş yıl içinde orkestranın genel toplantıda hesap vermek zorunda kalmadığı söyleniyordu. Orkestranın başkanı dokuzuncu müfrezeden uzun boylu, kara gözlü bir delikanlı olan Jean Grif'ti. Vanya onun yüzüne bakmaya bile çekiniyordu, değil ki ağzından tek bir ses çıksın... Ancak ve ancak Jean kısa kornetiyle solo yaptığı ve notalar ve şefin değneği dışında bir şey görmediği zamanlarda ona bakabiliyordu.

Ama orkestra da Vanya'nın ruhunu tam olarak doldurmuyordu. Spor sahası da onu büyüleyerek çekiyordu. Başında her zaman gururla bağlanmış bir bant taşıyan Perlov'a aynı derin saygıyla yaklaşıyordu. Cüretkâr bir forvet olma şöhretine sahipti ne de olsa. Vanya soluğunu tutarak bu voleybol oyuncusunun olağanüstü müsabakalarına kulak kesiliyordu. Gorodki[1] oyuncularının ününün de aşağı kalır yanı yoktu. Kaptanları Kruksov bir keresinde,

"Bizim takım bir vuruşta 'mektubu' halleder," demişti.

"Yok daha ne, atıyorsun! Bence 'mektubu' yapamazlar."

"Beceriyoruz. Niye olmasın? 'Uçak'tan söz etmeyelim bile. Gençlerimizin güçlü bir vuruşları yok belki ama çomağı ellerine aldıklarında, herkes oturakalıyor!"

Ana binanın koridorlarının birinde bir bulmaca panosu vardı. Vanya bunun önünde sık sık ve uzun uzun durup sayısız, son derece zor soruları, resimleri, bulmacaları ve karışık matematik formüllerini incelerdi. Örneğin bir pencere resmedilmişti ve pencereden bir kız bakıyordu; altında şu soru vardı:

"Bu kız kaç yaşında?"

Sonra başka bir soru: "Her duvarı güneye bakan bir kulübe nereye kurulabilir?" Ve hemen yanında da üstünde bir bayrakla sevimli küçük bir kulübe çizilmişti.

Vanya'nın arkasında ağırbaşlı bir insan olan Semyon Gaydovski duruyordu.

---

1 Gorodki: Kalın deyneklerle oynanan bir oyun, bir çeşit çomak oyunu.

"Bu beşinci seri. Şimdi öylesine asılı duruyor... Süs olarak. Problemler çözüldü bile ve ödüller de dağıtıldı. Ama sonbaharda Pyotr Vassilyeviç yenilerini asacak. Ben geçen kış dört bin puan aldım."

Vanya, soyadı şaşırtıcı bir biçimde Malenki[1] olan Pyotr Vassilyeviç'le de tanıştı. Gerçekte korkunç derecede büyük, topluluğun en uzun insanıydı ve ürkütücü bir biçimde zayıftı. Bacakları cılızdı, boynu, burnu; ama yine de her zaman çok mutluydu ve yerinde duramazdı. En önemlisi de çocukların dedikleri gibi, "öyle biri" değildi. Ona ilişkin çok tuhaf öyküler anlatıyorlardı, ama zor planlar, projeler ve girişimler kafalarını karıştırdığında alayı birden ona koşardı. Malenki'nin keskin bir zekâsı vardı herhalde. Daha ikinci gün, Vanya avluyu koşarak geçiyorken onu fark edip arkasından seslendi:

"Hey, çocuk! Çocuk!"

Vanya durakladı.

"Gelsene buraya!"

"Neden?"

Malenki'nin bacakları o kadar uzundu ki, üç adımda Vanya'nın yanına ulaştı.

"Yeni misin?"

Çok yükseklerden uzun burunlu, zayıf bir yüz ona doğru, başını eğmiş bakıyordu. Burnunun altında bir şeyler uzamıştı, bıyık mı, benzeri bir şey mi belli değildi. Parlak mavi gözleri canlı canlıydı.

"Yeni misin? Adın ne? Vanya Galçenko? Vinter yapabilir misin?"

"Vinter mi?"

"Vinter, balık tutmak için ağ. Yapamaz mısın? Ama bir radyo yapabilirsin, değil mi? Onu da mı yapamazsın? E, belki de şiir yazıyorsundur. Öyleyse ne yapabiliyorsun ki?"

Bütün bu sorular Vanya'yı güç duruma sokmuştu. Ama küçük düşmek istemiyordu ve başını kaldırıp bir gözünü kısarak,

"Ben bir sandık yaptım," dedi.

---

1 Malenki: Küçük.

"Nasıl bir sandık?"

"Ayakkabı boyamak için..."

"Kendin mi yaptın?"

"Evet!"

"Ve ayakkabı boyadın?"

"Evet!"

"Fırçayla?"

"Evet, önce küçüğüyle, sonra da büyük olanıyla."

"Haa! Biliyor musun, bunu hemen deneyeceğiz."

"Kiminle?"

"Biriyle değil, pervaneli arabayı deneyeceğiz! Vanya Galçenko, sanırım sen akıllı bir çocuksun."

Malenki başka bir söz söylemeden uzaklaşıp iki bina arasında gözden kayboldu. Sanki çiçek bahçesi üzerinden kolayca atlayıp gitmişti.

Bu ilginç bir şeydi. Pervaneli bir araba! Vanya müfrezesindeki herkese danıştı ama hiç kimse bunun ne olduğunu bilmiyordu. Pyotr Vassilyeviç Malenki'nin Vanya ile birlikte pervaneli bir araba yapacağı söylentisi dördüncü müfrezede heyecan yaratmıştı. Herkesin onunla bir işi olduğu ortaya çıktı. Biriyle pazar günleri balığa gidiyordu, on kilometre uzaklıkta, gizemli bir göle; bir diğeri ile karmaşık bir oyun hazırlıyordu; başkalarıyla komutanlar kurulundan bir oda koparmıştı ve orada bir şeylerle uğraşıyordu.

"Kimdir bu gerçekten?" diye sordu Vanya.

"Pyotr Vassilyeviç mi? Ha... o... bir şey değil."

"Nasıl bir şey değil?"

"Öğretmen diye kabul ediliyor, üst sınıflara resim dersi veriyor, onun dışında bir şey değil, öylesine..."

Vanya bir hafta sonra Malenki'ye ormanda rastladı. Ağaçların altında dolaşıp ağaç doruklarını gözlemliyordu, ancak Vanya'yı hemen tanıdı.

"Hah, Vanya! Pervaneli araba olağanüstü bir şey. Yarın oturup bunun üzerine iyice bir konuşalım."

Ancak Pyotr Vassilyeviç ertesi gün hastalandı. Veremden söz ediliyordu. Bu haber dördüncü müfrezede derin bir üzüntü yarattı. Vanya için unutulmaz olan, gizemli pervaneli arabadan çok, Pyotr Vassilyeviç'in kendisiydi. O kadar uzun, o kadar atik ve o kadar tatlı dilliydi ve böyle bir insan, üzücü bir şekilde, yine gizemli ve hatta öldürücü bir hastalık olan vereme yakalanıyordu...

Ama doğrusunu söylemek gerekirse, Vanya'nın en çok hoşuna giden şey dördüncü müfrezedeki yaşamın kendisiydi. Orada o kadar samimi bir hava vardı ki; bütün çocuklar çok ilginçti ve Alyoşa Sriyanski hepsini sıkı tutuyordu. Vanya her gün işini erkenden bitirip, temiz, rahat yatakhaneye dönmek ve orada anlatılanları dinlemek, laflamak, gülmek ve yaşamak arzusunu duyuyordu. Alyoşa'nın ona bir şey emretmesini, çok zor bir şey yapmasını istemesini diliyordu! Selam çakıp "Baş üstüne!" diyecekti o zaman.

ESKİ VE YENİ HESAPLAR

İgor Çernyavin her gün tahta çubuklar düzeltiyordu. Elleri yara bere içindeydi ve törpüden hâlâ huylanıyordu. İgor bu işle ilgili olumsuz yaklaşımını gizlemiyordu, ama kurul toplantısında söz verdiğinden, işi yapmaya kendini yükümlü hissediyordu. Buna karşılık arılardan ve sineklerden duyduğu dehşetli korkuyu gizliyor ve çalışma tezgâhına doğru uçarak geldiklerinde onları dikkatlice göz hapsinde tutuyordu. Bereket versin, işe başladıktan bir hafta sonra montaj bölümü stadyum denilen yere taşındı. Tamamlanmış tahta çubuklar elinden zar zor çıkıyor, ama yine de dört saatlik çalışma süresinden sonra Stevel'e otuz adet tahta çubuk teslim ediyor, bunun karşılığında da günde doksan kopek alıyordu. Stevel böyle genç bir delikanlının günde en az yüz adet tahta çubuk teslim etmesi gerektiğini ileri sürüyordu.

Montaj, yemekten sonraki dört saati alıyordu. Diğer saatler daha güzel geçiyordu. İgor öğleden önceleri okula gidiyor, orada, bir sınıfta Nikolay İvanoviç onu yarım saat ya da bir saat çalıştırıyordu. Nikolay İvanoviç her zaman şık giyimli, son derece nazik ve alçakgönüllü olurdu. Bu arada diğer öğretmenlerle de tanışmıştı ve onların da bir o kadar nazik ve temiz giyimli olduklarını görmüştü. Buradaki öğretmenler genel olarak "hiç de öyle" değillerdi ve özel bir binaya yerleştirilmiş olan bütün okul, insanı rahatlatan bir hava yayıyordu. Burada her şey çok garip, temiz, sevimli ve biraz resmiydi.

"Sessiz Kulüp"ün hemen yanında bulunan kütüphane de İgor'un hoşuna gidiyordu. Çok kitap vardı burada ve bütün kitaplar ciltlenmiş, tavana kadar uzanan raflarda dizim dizim duruyorlardı; gişe olarak düzenlenmiş kapının önünde her zaman uzun bir kuyruk olurdu. Kütüphane, çok yaşlı bir nine olan Yevgenya Fyodorovna tarafından yönetiliyordu, ancak kitaplarla üç topluluk üyesi ilgileniyordu. Kitapların verilmesi, geri alınması ve kayıt edilmesi onların işiydi ve kimi güzel, kimi daha güzel el yazısıyla seçenek listesini hazırlıyordu. İçlerinde başrolü oynayan, narin, ince ve uzun boylu bir kız olan Şura Myatnikova'ydı. Esmer bir yüzü ve büyük bir ağzı vardı.

"Okudun mu, yoksa yalnız resimlerine mi baktın?" diye sorardı hep ve bunu söylerken canlı yüz çizgilerinde şaka ve ciddiyet sürekli yer değiştirirdi...

Nesterenko akşamdan İgor'a,

"Yarın müfrezenin koğuş görevlisi sensin," demişti.

Koğuş görevlisinin, yoklamaya kadar odanın derlenip toplanması işini bitirmek için altıda kalkması gerekiyordu. İgor erkenden uyanmıştı, ancak dolabında duran "Gizemli Ada"ya dalarak görevini unutmuştu. İşaret verilip bütün müfreze yatağından sıçradığında Nesterenko sıkıntıyla oflayıp pufladı:

"Başıma neler açtın!"

İgor paspasa, süpürgeye sarıldı, ancak artık iş işten geçmişti. Teftiş geldiğinde yatakhaneyi dağınık buldu ve Çernyavin'i işin ortasında yakaladı. Kontrolü Saharov'un kendisinin üstlenmiş olması daha da büyük bir şanssızlıktı. Saharov sert bir şekilde kaşlarını çattı, yatakhaneyi soğuk bir tavırla süzdü ve aynı soğuklukla, "Günaydın Yoldaşlar!" dedi. Raporu aceleyle alıp sordu:

"Koğuş görevlisi kim?"

İgor utangaç bir şekilde gülümsedi.

"Ben."

"Cezalısın!"

İgor hâlâ utana sıkıla gülümsüyordu, Nesterenko'nun dişlerini sıkarak fısıldadığını duydu:

"Gerektiği gibi cevap versene! Ne oluyor?"

İgor bu sıkıntılı durumdan kurtulma yolu bulduğu için sevinerek hazır ola geçti.

"Baş üstüne, cezalıyım, müdür yoldaş!"

Teftişten sonra Nesterenko yaşlı bir kocakarı gibi ikide bir karakterindeki kusurları, beyzade gibi yetiştirilmiş olmasının olumsuzluklarını başına kaktı, İgor'u paylayarak uzun bir vaaz çekti.

"Bir kitap bile, kitap gibi kutsal bir şey bile seni alıkoyuyor. Yoluna, düşkünün teki çıksa ne hale geleceksin!"

Diğerleri ise olayı pek büyütmediler. Sançe Sorin bunda iyi bir tarafın olduğunu bile ileri sürdü:

"Bu güzel bir şey, Nesterenko! Niye böyle dehşet içindesin? İlk kez ateş altına girmiş olacak! Düşünsene, hiçbir ceza alınazsa ondan nasıl bir insan olabilir?"

Bunun üzerine Nesterenko gülümseyiverdi.

"Elbette doğru söylüyorsun, yalnız müfreze için çok utanç verici."

Aynı gün Vanya Galçenko da müfrezesinde koğuş görevlisiydi. Onda işler çok daha iyi, hatta mükemmel yürüyordu. Herkes uyuyordu daha, Vanya ise pencere pervazına çıkmış, kendi kendine

ıslık çalarak camları siliyordu. Dışarıda yeryüzü sabah güneşiyle aydınlanmıştı. Aşağıda çiçekler sulanıyordu ve güneş okul binasının pencerelerini pırıl pırıl parlatıyordu. Volodya Begunok çoktan trompetini alarak nöbetçi komutanı, onuncu müfrezeden İlyuşa Rudnev'i uyandırmak üzere gitmişti. Ardından avluda kalk borusunu çaldı.

Vanya çalışırken uyuyan arkadaşlarına arada bir sevecen bakışlarla göz gezdiriyordu. İşaret borusu öttüğünde, Filya uykusunda konuşmaya başladı. Pencerenin dibinde ayak sesleri duyuldu. Volodya bahçeden usulca sordu:

"Hâlâ uyuyorlar mı?"

Vanya başını salladı.

Bir dakika sonra kapı dikkatlice aralandı ve bu aralıktan trompetin borusu uzatıldı. Ortalığı bir cayırtı kapladı. Alyoşa Sriyanski şimşek gibi yatağından fırladı, ama Volodya çoktan kaybolmuştu.

"Bak sen şu yumurcağa! Elime düşmez mi! Vanya! Sen mükemmel bir insansın! Pencereleri bile silmiş."

Vanya komutanının övgüsünden dolayı kızardı ve camları daha büyük bir şevkle ovdu. Kapıya doğru trompetin gümüş borusu yeniden sokuldu. Sriyanski fırlayıp usulca kapıya yürüdü. Kapı ise birden ağzına kadar savruldu ve Volodya, Alyoşa'nın üzerine atıldı; ata biner gibi karnına sarılarak, elleri, ayakları ve trompetiyle ona yapıştı ve bar bar bağırdı.

"Komutana yüklenin, çocuklar!"

Filya, Petya ve iki Semyon yataklarından zıplayıp kalktılar ve kıran kırana bir boğuşma başladı. Vanya pencere pervazında durmuş katıla katıla gülüyordu. Tam o sırada güzel yüzlü bir çocuk kapıda belirdi; bu nöbetçi komutan Rudnev'di. Kısa boylu ve çok bakımlı görünüyordu; gülümseyerek sordu:

"Kalkıyor musunuz?"

Kahvaltıdan sonra İgor, Vanya'ya rastladı.

"Nasılsın Vanya?"

"Oh, çok iyi. Bugün övgü aldım!"

"Haydi ya! Ne için?"

"Müfrezedeki koğuş görevim için."

"Koğuş görevi mi? Bak hele! Ben de payımı aldım."

"Sen de mi övgü aldın?"

"Hayır, ceza. Ceza almadan gerçek bir topluluk üyesi olunmazmış, öyle diyorlar."

"Kim diyor bunu?"

"Benim yardımcım, Sanço Sorin."

"O ne biçim yardımcı öyle? Benim yardımcım bir tane, Volodya!"

Yaz günüydü ve okul yoktu. Parkta yaşantı çok canlı ve işlekti. Bazıları göle ve spor sahasına gidiyor, bazıları ise banka oturup kitap okuyarak rahatına bakıyordu. İgor elinde kitapla; sabahını berbat eden o kitapla sessiz, gölgelik bir yer aradı. Ot bürümüş bir patikadan kendine doğru üçüncü kez o ela gözlü "olağanüstü" kız geliyordu. Güneşten yanmış ayaklarıyla acelesi varmış gibi yürüyordu, saçları ıslaktı. Bazen bal rengine, bazen maviye çalan güzel gözleriyle İgor'a baktı, ama bu kez utangaç değildi. Aklına bir şey gelmiş gibi hınzırca gülümsedi.

İgor kızın yolunu kesti. Kız geri çekilerek eliyle yüzünü kapattı.

"Korkmayınız, mis, korkmayınız! Yalnız, bana adınızı lütfediniz!"

"Ne işinize yarayacak?"

"Sizi tanımak istiyorum. Benim adım İgor."

"Ee, ne olmuş?"

"Elbette, bir özelliği yok. Sadece İgor."

Kız yanından geçip gitmek istedi. Eteği lime lime olmuş, iyice yıpranmıştı.

"Adınız nedir, söyleyin, hanımefendi, sizden başka bir şey istemiyorum!"

Kız küçük yumruğunu ağzına bastırarak durdu.

"Siz... Siz sineklerden korkuyorsunuz."

İgor birden, son defa karşılaştıklarında ne zavallı bir durumda olduğunu hatırlayarak kızardı. Kız, İgor'un utandığını fark etti, elini aşağıya sarkıtarak yürümeye devam etti. İgor yolundan çekildi. Aceleyle başını çevirip bir kez daha baktı ve parlak dişlerini göstererek,

"Adım Oksana!" dedi.

İgor ellerini birbirine vurdu.

"Yüce tanrım, ne güzel bir ad! Oksana!"

Ancak kız çoktan uzaklaşmıştı, yalnız, ot bürümüş patikada hızlı hızlı hareket eden ayaklarını görebildi.

"Burada ne arıyorsun?" diye seslendi biri. İgor başını çevirdi. Arkasında yaşlı bir mühendisin oğlu olan Vsevolod Seredin duruyordu. Toplulukta entelektüel kökenini yadsımamakla ünlüydü. Gülümsemeye eğilimli dudaklarını sıkıyor ve başını özellikle dik tutuyordu.

"Bunun nasıl bir kız olduğunu biliyor musun? Topluluktan değil, öyle değil mi?"

Seredin hafif bir teessüfle karşılık verdi:

"Topluluktan mı? Bir hizmetçi o!"

"Mümkün değil!"

"Niye olmasın?"

"Hizmetçi kız mı?"

"Evet, hizmetçi kız. Gölün arkasında bir yazlık villa var... Bir ev işte. Orada hizmetçilik yapıyor."

"Sahibi kim?"

"Sahibi yok. Ne bileyim... Öyle bir avukat var orada."

"Nereden biliyorsun?"

"Gontar'a sormalısın. O, kıza âşık."

"Âşık mı? Haydi ya?"

"Hem de nasıl! Onun için saçlarını bile tarıyor. Senin kemiklerini kırar."

İgor, Seredin'in kolunu tuttu.

"Beyim! Burada mesele benim kemiklerim değil; burada mesele, anlıyor musun... Eğer bir avukatsa, kız niye öyle giyiniyor?"

"Bunu bilmiyorum. Gontar, kızı kendi bostanı için tuttuğunu sanıyor. Kendisi, anlıyor musun, bu işi yapmıyor, onun yerine başkalarının kanını emiyor. Oksana onun yanında besleme gibi çalışıyor. Ve daha on beş yaşında! Rezil herif!"

Seredin zeki gözleriyle İgor'a sakin sakin baktı; "rezil herif" sözü ağzından düzgün bir telaffuzla ve çok etkileyici çıkmıştı.

Ana binaya giden yola saptılar. İgor, Seredin'e Oksana ile ilgili daha fazla şeyler sormak istiyordu. Ancak merdivende elinde bir not defteriyle nöbetçi komutan Rudnev duruyordu. İgor'u fark ettiğinde,

"Çernyavin, ceza görevin var. Bu yol süpürülüp üstüne kum serpilecek. Yarım saatlik bir iş, bir ceza için bu kadarı yeterli. Yemekte bana rapor vereceksin!" dedi.

İgor hazır ola geçmeyi unutmadı.

"Baş üstüne, yarım saat ceza görevi, yemekte rapor verilecek!"

Ancak neyle süpüreceğini, kumu nereden alacağını sormayı unutmuştu. Rudnev gitmişti. İgor etrafına bakındı. Seredin de ortadan yok olmuştu.

Yarım saat sonra İgor işe koyuldu. Elinde üç tane ince ağaç dalı vardı, ama bununla ne kadar kazırsa kazısın, yol temizlenmek bilmiyordu. Yoldan geçen Nesterenko durdu.

"Ceza görevi mi?"

"Evet."

O sıra Vanya Galçenko ansızın ortaya çıkıverdi. Nesterenko küçümseyerek avurtlarını şişirdi.

"Hım... Kim böyle bir... bir değnekçikle bu işi yapmış ki?"

"Neyle yapmalıydım peki?"

"Ne biçim adamsın sen? Kendine bir süpürge yapsana!"

Bir şey demeden bir süre daha İgor'a baktı, omuzlarını ayıplayarak silkti ve yoluna devam etti. İgor kızardı, Vanya'ya bakındı, o ise koşarak gözden kaybolmuştu.

İgor düşüncelere daldı. Birkaç kez daha yeri kazıdı. Aslında ceza görevine karşı değildi, ama insan en azından gerekli araç gereçleri vermeliydi. Yolda birkaç küçük dal, birkaç sigara izmariti ve çiçek yaprakları vardı. Bu şeyler de ağaç dallarıyla süpürülemiyordu. Çevresine bir kez daha çaresizce baktı ve Vanya'yı gördü. Ona doğru koşarak geliyordu ve elinde de güzel bir süpürge tutuyordu.

"Vanya! Çok teşekkür ederim! Süpürgeyi nereden buldun?"

"Ben yaptım, bağlayarak. Bunun gibi daha çok yapabilirim."

"Bana bırak..."

"Sen süpür, ben kum getiririm."

Yirmi dakika sonra İgor ile Vanya işlerini bitirmiş ve bir kovanın içinden yola kum serpiyorlardı. Saharov köşeden dönmüş geliyordu.

"Ona yardım mı ediyorsun, Galçenko?"

"Şey... biraz... Her şeyi kendisi yapıyor..."

"Sen iyi bir arkadaşsın!"

Vanya başını yukarı kaldırdı, ama Saharov çoktan yoluna devam etmişti. Kemeri pantolonunu sımsıkı kavrıyor, çizmeleri pırıl pırıl parlıyordu.

"Yeni birini getiriyorlar," dedi İgor.

Vanya şoseye doğru göz attı. Gerçekten de bir milisin refakatinde biri geliyordu.

"Beni de bir milis getirmişti, çok iğrenç bir şey."

Vanya yanıt vermedi. Yaptıkları işi ciddiyetle gözden geçiriyordu.

"Buraya biraz daha kum gerek, yoksa kel görünecek."

"Ya arta kalan kumla ne yapacağız?"

"Şu yolu da biraz düzeltebiliriz, nasıl olsa çok kısa."

İgor itiraz etmedi. On dakika içinde çapraz dar yol da halledilmişti. İgor kovayı alarak ana girişe doğru yürüdü. Burada Rudnev, milisin defterine imza atmakla meşguldü. İgor ile Vanya tam yanına vardıklarında, öteki selam verip dönmeye hazırlanıyordu.

"Nöbetçi komutan yoldaş, ceza görevi tamamlanmıştır!"

"Sonra bakarım, şimdi tek istediğim, şunu Torski'ye teslim etmek."

İgor yeni gelene baktı ve donakaldı: Önünde Grişka Rişikov duruyordu! Rişikov'u görür görmez Vanya'nın nutku tutuldu. Ağzı açık, öylece kalakaldı. Rişikov pişkin pişkin sırıtıyordu, ancak konuşup konuşmama konusunda kararsızdı.

Onun yerine İgor konuştu:

"Bu sürüngen mi topluluğa girecek? Bunun suratını parçalayacağım!"

Rudnev onu alıkoymak için kolunu uzattı, ama İgor çoktan Rişikov'un yakasına yapışmıştı.

"Bu ufaklığı soyup soğana çevirmek, ha?"

"Bırak!" dedi boğuk bir sesle Rişikov, kirli parmakları İgor'un eline yapışmıştı.

İgor boş kalan yumruğuyla hız alacakken Rudnev kemerine pençe atıp onu durdurdu.

"Yoldaş Çernyavin! Lütfen disiplin!"

Doğrusu İgor buna uymalıydı. Başını çevirdi ve anında beyaz yakalar, altın ve gümüş işlemeli arma ve kolluğun parlayan ipeği gözünü kamaştırdı. Rişikov'u serbest bırakarak dimdik durdu. İgor'a, Rudnev, Rişikov'a tiksintiyle bakıyor gibi geldi, ama Rudnev, İgor'a dönerek sertçe, boğuk bir emir tonuyla,

"Toplulukta eski hesaplaşmaların yeri yok, yoldaş Çernyavin!"

Bu gencin, çatık kaşlarında, berrak bakışında, yoldaş sözcüğünü söylerken ses tonundaki saygıda karşı konulamaz bir şeyler seziyordu İgor. Selam durdu.

"Baş üstüne, eski hesaplaşmalar yok, nöbetçi müfreze komutanı yoldaş!"

Rudnev, Rişikov'la binaya girerek gözden kayboldu. İgor kesinlikle sakinleşemiyordu, ama Rişikov'u unutmuştu. Küçük Rudnev'e böyle istekle tabi olmasının ne kadar şaşırtıcı olduğunu yeni yeni fark ediyordu...

Vanya donukluktan kurtulmuş titreyerek yanında duruyordu...

YAŞAM BOYU DOSTLUK

Avlunun öteki tarafında Vanya, Volodya'yı bularak, başındaki felaketi anlatmak için koşarak onun yanına gitti. Rişikov'un gelişi, topluluğun üzerindeki güneşi soldurmuştu sanki. Bütün binaların, ormanın, gölün, hatta dördüncü müfrezenin üzerinde kara bulutlar dolaşıyordu. Rişikov kolonide –bu büyük bir yüzkarasıydı!

Volodya ayaklarını birbirinden ayırarak, çatık kaşlarla ve sabırla Vanya'nın heyecanla ilettiği habere dikkat kesilmişti.

"Seni soyan kişi, öyle mi? Peki ama ondan niye korkuyorsun?"

"Ama şimdi kolonide! Her yerde hırsızlık yapacak!"

"Ha ha!"

Volodya parmağını Vanya'ya doğrulttu. "İçine korku düştü! Hırsızlık yapacağını düşünüyorsun! Bunun o kadar kolay mı olduğunu sanıyorsun? Denesin hele bir kez! Öylelerinin bizde hiç bulunmadığını mı zannettin! Oho, buraya bunun gibilerden sürüyle getirildi!"

"Peki şimdi neredeler?"

"Neredeler mi? Buradalar, yalnız şimdi artık öyle değil, çok başkalar."

Parka gittiler. Ne onlar, ne de İgor ana binanın önüne bir arabanın yaklaştığını fark etti. İki kadın ve yanları sıra Vanda Stadnizkaya arabadan indiler. Nöbetçi müfreze komutanı İlyuşa Rudnev onlara doğru koşarken Vanda'ya bir göz attı ve ne kadar güzel olduğunu gördü. Vanda'nın saçları şimdi sapsarı ve temizdi, hatta parlıyordu ve başında mavi bir bere vardı. Ayakları lambur lumbur lastik pabuçlar içinde değildi artık, çorapları ve siyah iskarpinleri vardı. Canlı gözlerle refakatçilerine baktı. Nöbetçi müfreze komutanının gösterişli resmiyetini dostça bir gülümsemeyle karşıladı.

Ne yazık ki Rudnev bu gülümsemeye karşılık verecek durumda değildi. Selam verip, ince ama ölçülü bir nezaketle sordu: "Ben nöbetçi müfreze komutanıyım. Ne arzu etmiştiniz?"

Vanda'nın, yanakları gamzeli ve sık, siyah kaşlı, şen ve güleryüzlü, biraz tombul bir kadın olan refakatçilerinden biri, Rudnev'in güzel çehresine öyle bir dalmıştı ki, hemen yanıt veremedi. Sonra gülerek,

"Ah, demek siz görevlisiniz! Ama bizim şefe ihtiyacımız var."

"Müdüre mi?"

"Haydi öyle olsun, müdüre."

"Hangi konuda?"

"Eh, buna ne diyorsun!" diyerek başını daha az tombul olmayan, ama çok daha oturaklı, hatta biraz sert görünen ötekine doğru çevirdi. "Bunu size mutlaka söylemeli miyiz?"

"Evet."

"Eh, peki. Size bu kızı getirdik... Vanda Stadnizkaya. Biz kominternin parti komitesindeniz. İşte yazımız da burada."

Rudnev onlara yolu gösterdi.

"Buyrun!"

Kapıdaki nöbetçi, zayıf, sarışın Semyon Kassatkin, Rudnev'e soran gözlerle baktı, öteki de aynı şekilde sözsüz, belli belirsiz bir göz mimiğiyle yanıt verdi.

Rudnev komutanlar kurulu odasının kapısını açtı, ama birine yol vermek için geri çekildi. Vanda başını kaldırdı, birden beti benzi attı ve sessiz bir çığlıkla bir pencereye yaslandı. Rişikov arsız arsız sırıtarak dışarı çıktı.

"Burada bekle, hemen geliyorum," dedi Rişikov'a, "Buyrun! Vitya, Aleksey Stepanoviç'in ziyaretçisi var."

Herkes kapıdan geçmesi için Vanda'ya bakıyordu, o ise başını eğerek,

"Girmiyorum," dedi.

Elleri cebinde, onun yanında duran Rişikov anlaşılmaz bir şekilde sırıtıyordu. Vitya her şeyi anlayan bir bakışla olan bitene baktı.

"Rudnev, onu buradan götür!"

Rudnev, Rişikov'un kolundan tutarak onu dışarıya sürükledi. Vitya, Vanda'nın içeriye girmesini istedi.

"Girmiyorum."

Başını daha da çok eğdi. Rişikov giriş holünde gözden kaybolduktan sonra da gecikmiş olarak arkasından nefretle baktı. Ardından açık pencereye dönerek ağlamaya başladı.

Kadınlar çaresizce birbirlerine baktılar. Vitya onları dikkatlice odaya doğru itti.

"Lütfen oturun, ben onunla konuşmaya çalışacağım."

Kadınlar boyun eğdiler. Vitya kapıyı arkalarından kapatarak elini dikkatlice Vanda'nın omuzlarına koyup yüzüne baktı.

"Kızıl saçlıdan mı korktun? Onu tanıyor musun?"

Vanda yanıt vermedi, ama artık ağlamıyordu. Mendili olmadığından gözyaşlarını elinin tersiyle sildi.

"Sen de amma tuhafsın! Onun gibi terbiyesiz birinden insan korkar mı hiç?"

Vanda başını çevirerek,

"Ondan korkmuyorum, ama burada hiçbir koşulda kalmayacağım," dedi.

"Peki, o halde kalma. Arabanız aşağıda duruyor. Ama önce içeriye girebilirsin, değil mi?"

"Nereye?"

"Eh, bize."

Vanda bir şey demedi, zorla soluyarak sessizce kapıya doğru yürüdü. Komutanlar kurulu odasında duraksadı, ama Vitya onu Saharov'un odasına doğru sürükledi.

Aleksey Stepanoviç Vanda'ya şaşkınlıkla baktı. Öteki gerileyip bağırdı:

"Beni nereye götürüyorsunuz?"

"Aleksey Stepanoviç, orada... iki kadın var... Onlarla konuşur musunuz?"

Saharov aceleyle dışarı çıktı. Vanda ürkerek arkasından bakakaldı, geniş divana yığılıp ağlamaya başladı:

"Beni nereye getirdiniz? Burada kesinlikle durmayacağım. Burada yaşamak istemiyorum!"

İki kez kapıya doğru hamle yaptı, ancak Vitya, tek bir söz etmeden yolunu kesti, Vanda da onu kenara itmeyi göze alamadı. Ağlayarak yeniden divana oturdu. Vitya pencereden aşağıdaki arabanın kente hareket ettiğini gördü.

"Niye ağlıyorsun? Şimdi her şey yoluna girecek."

Kız sakinleşip gözyaşlarını sildi. Saharov odaya girdiğinde yeniden hıçkırmaya başladı. Fırlayıp ayağa kalkarak başındaki bereyi sıyırdığı gibi bir köşeye attı ve bağırdı:

"Sovyet idaresi! Sovyet idaresi nerede?"

Saharov masasının arkasında duruyordu.

"Sovyet idaresi benim."

Boğazını öne doğru uzatarak bağırdı Vanda:

"Sen mi? Sen mi Sovyet idaresisin? O halde beni hemen öldür! Bir bıçak al ve öldür beni! Zaten yaşamak istemiyorum!"

Saharov sakin ve düşünceli bir şekilde masasının başına oturdu, getirilen kağıtları yayarak, sanki uzun bir sohbeti sürdürüyormuşçasına,

"Ah, Vanda, hepimiz büyük büyük laflar ederiz! Benim de başıma bazen gelir... Şapkanı göstersene! Onu yerden kaldırıp bana ver!"

Vanda donuk bir ifadeyle baktı, yeniden divana oturarak başını çevirdi.

Vitya şapkayı alıp Saharov'a verdi.

"Ne güzel bir şapka... Rengi güzel. Böyle bir şeyi uzun süredir arıyorduk. Kaç para?"

"Dört ruble," dedi Vanda somurtarak.

"Dört ruble mi? Pahalı değilmiş. Çok güzel bir şapka."

Saharov bunun dışında şapkayla fazlaca ilgilenmedi. Şapkayla öylesine ilgilendiğini de gizlemeyerek biraz sıkkın bir şekilde konuştu. Sonra başını salladı ve Vitya dışarı çıktı. Vanda donuk gözlerle masayla duvar arasındaki köşeye bakıyordu. Saharov şapkayı düzeltti, Vanda'ya yaklaşarak onun yanına oturdu. Vanda sırtını döndü.

"Bak Vanda, insan her zaman ölebilir, bu bizim elimizde. Ama nazik olmak gerekir. Bana niye sırtını dönüyorsun? Ben sana hiçbir şey yapmadım, beni tanımıyorsun bile. Belki de çok iyi bir insanımdır. Diğerleri öyle olduğumu söylüyor."

Vanda kaş altından baktı, ağzını büzerek dudak kenarına küçümseyici bir ifade kondurdu.

"Siz kendi kendinizi övüyorsunuz be..."

"Eh, ne yapalım. Sana da öneririm. Kendi kendini övmek bazen çok yararlı oluyor. Yalnız, başkalarının da benden memnun olduklarını söylemeliyim."

Vanda nihayet daha doğal gülümsedi.

"Eee, sonra?"

"Sonra mı? Senin arkadaşın olmak istiyorum."

"Arkadaş istemiyorum! Yeterince arkadaşım var. Uzak dursunlar benden!"

"Nasıl arkadaşların var ki senin? Biliyorum. Sana şunu ciddiyetle öneriyorum: Büyük bir dostluk, bütün yaşam boyu. Bütün yaşam boyu! Bunun ne anlama geldiğini anlıyor musun?"

Vanda onu içe işleyen bakışlarla süzdü.

"Anlıyorum."

"Annenle baban neredeler?"

"Gittiler... Polonya'ya. Onlar Polonyalı."

"Ya sen?"

"Beni kaybettiler... Bir garda; o zamanlar küçüktüm daha."

"Annen baban yok demek?"

"Hayır."

"Şimdi, senin... Babanın yerine geçeceğim ve seni hiç kaybetmeyeceğim, kaygılanma. Yalnız bir şeyi unutma: Ben gerektiğinde kızabilen bir arkadaşım. Çok katıyım, o kadar katıyım ki, ben bile bazen kendimden korkuyorum. Sen benden korkmuyor musun? Güzel olmana hiç aldırış etmem."

Vanda'nın gözleri birden kızardı. Yeniden sırtını dönerek, sessizce,

"Güzelmiş! Benim nasıl biri olduğumu bilmiyorsunuz bile," dedi.

"Sevgili çocuğum, birincisi, ben her şeyi biliyorum, ikincisi, ortada bilinecek bir şey yok. Bu kesinlikle önemsiz bir şey."

"Bunu bile bile söylüyorsunuz, toplulukta kalayım diye."

"Elbette bile bile söylüyorum. Ben hiçbir zaman gelişigüzel konuşmam, ne dediğimi her zaman bilirim. Doğru, toplulukta kalmanı istiyorum. Bunu çok arzu ediyorum. Ne kadar istediğimi hayal bile edemezsin."

Vanda sakınarak ve inanmamış gibi diğerinin yüzüne baktı. Saharov önünde durmuş, ona bakıyordu, toplulukta kalmasını gerçekten de çok istediği fark ediliyordu. Vanda yanındaki yeri gösterdi.

"Buraya oturun, size bir şey söylemeliyim."

Saharov usulca oturdu.

"Biliyor musunuz..."

"Şapkanı al!"

"Biliyor musunuz..."

"Evet?"

"Topluluğa gelmeyi ben kendim de çok istemiştim. Ama burada... beni tanıyan biri var... o da her şeyi anlatacaktır."

Saharov elini kızın başına koyarak saçlarını okşadı.

"Anlıyorum. Ama bu çok aptalca, biliyor musun. Anlatırsa anlatsın."

Vanda iç çekti:

"Hayır."

Yalvararak ona baktı. Saharov gülümseyerek başını salladı.

"Kesinlikle anlatmayacak."

Volodya Begunok odaya daldı. Şaşkınlıktan donakalarak utangaç bir şekilde,

"Aleksey Stepanoviç, Rudnev, bu yeni gelenin... alınıp alınmayacağını soruyor," dedi.

"Buna gerek yok, Klava halleder. Lütfen, çabucak koş ve Klava'yı çağır!"

"Baş üstüne."

Volodya hızla odadan çıktı, Vanda ise, yüzünü divanın köşesine gömerek yeniden içli içli ağlamaya başladı. Saharov ona dokunmadı. Odada dolaşarak resimleri inceledi. Sonra yeniden yanına oturarak, gözyaşlarıyla ıslanmış elini tuttu.

"Biraz ağladın. Eh, bu önemli değil, ama bundan böyle ağlamamalısın. Seni tanıyan topluluk üyesinin ismi nedir?"

"Rişikov."

"O daha bugün geldi!"

Volodya yine odaya dalıverdi. Bu kez de Vanda'ya merakla göz attı, ancak bu haberi resmi bir şekilde iletmesini engellemedi.

"Klava hemen geliyor!"

"Bak Volodya, burada yeni bir üyemiz var. Ne kadar üzgün olduğunu görüyor musun? Vanda Stadnizkaya."

"Vanda Stadnizkaya mı? Bu mükemmel! Vanda Stadnizkaya?"

"Neyin var?"

"Ya, Vanya kente inip seni arayacaktı, ben de..."

"Vanya mı? Galçenko mu? O burada mı?"

"Tabii! Galçenko! Amma sevinecektir! Onu çağırayım mı?"

Saharov razı oldu.

"Onu hemen çağır, Rişikov'u da!"

"E, o halde Çernyavin'e de ihtiyacımız olacak..."

"Çernyavin'i de tanıyor musun Vanda?"

Vanda içli içli ağlıyordu.

"Yapamam..."

"Saçmalık. Hepsini buraya getir!"

Volodya kapıda Klava Kaşirina'ya tosladı.

"Beni istetmişsiniz, Aleksey Stepanoviç?"

"Dinle, Klava, yeni gelen biri var, Vanda Stadnizkaya. Onu müfrezeye götür ve hemen giysi, banyo, doktor vesaire işlerini hallet ve ağlamasını da kessin. Bu kadarı yeter."

Klava, Vanda'nın üzerine eğildi.

"Ama niye ağlıyorsun? Gel, Vanda..."

Saharov'a bakmadan Klava'yla birlikte güvensiz bir şekilde aceleyle yürüyüp çıktı.

On dakika sonra İgor, Vanya ve Rişikov çalışma odasındaydılar. Torski ile Begunok görüşme sırasında resmi sıfatla orada bulunuyorlardı.

"Şimdi, olup biten her şey unutulacaktır! Vanda hakkında dedikodu, söylenti yok! Buna söz verebilir misiniz?"

Ne hakkında dedikodu yapılacağını bile anlamayan Vanya hararetle başını salladı:

"Elbette!"

İgor elini göğsüne koydu.

"Söz veriyorum, Aleksey Stepanoviç."

"Ya sen, Rişikov?"

"Bana ne ondan?" dedi Rişikov.

"Onun seni ilgilendirip ilgilendirmediği fark etmez, ama dedikodu yapılmayacak!"

"Peki, yapılmasın," diye razı oldu Rişikov ve tepeden bakar gibi bir tavır takındı.

Herkes dönüp ona baktı, daha doğrusu onu bakışlarıyla deldiler.

Rişikov suratsız bir şekilde omuz silkti.

Komutanlar kurulu odasında ise bu konuyla ilgili konuşma devam etti. İgor Çernyavin, Rişikov'un göğsüne parmağıyla vurdu.

"Dikkat et, Rişikov! Aleksey'in dediği kendini ilgilendirir. Ama sen şunu bir yere yaz! Ağzından tek bir söz kaçırırsan, boynuna taş bağlayıp seni gölde boğarım, bilmiş ol!"

DÖKÜMHANE HUMMASI

Topluluk üyeleri yatakhanelerde, yemekhanede, parkta, koridorlarda, kulüplerde sürekli üretimden söz ediyorlardı. Bu konuşmaların çoğu eleştiri ve onaylamama doluydu. Herkes topluluktaki üretimin kötü organize edildiği konusunda aynı düşünceyi paylaşıyordu. Komutanlar kurulu genel toplantılarında üretim müdürü Solomon Davidoviç Blum'a yükleniyorlar, onu kızdırıp terleten soru yağmuruna tutuyorlardı.

"Neden demirhane öyle dumanlı?"

"Neden kominterne sipariş verilen raylar hâlâ kullanılmıyor?"

"Revolver tezgâhı niye çalışmıyor?"

"Çelik paftalar neden yeterli değil?"

"Dökümhanedeki yağ tesisatı neden sızıntı yapıyor?"

"Dökümdeki voltaj nereden geliyor?"

"Mekanik bölüm neden tam bir bit pazarı? Ivır zıvır her şey orada duruyor ve Şarikov da bütün gün oturup defter tutuyor ve birkaç bin yağdanlığın hesabıyla bir türlü başa çıkamıyor!"

"Sodovniç'in makinesinin mekanizması ile Porşnev'in tezgâhının kıskısı ne zaman yapılacak? Janovski'nin oradaki ray yatağının önü ne zaman rendelenecek? Redko'nun oraya genel tamirat ne zaman yapılacak?"

Topluluk üyeleri makinelerin onarılmasını istiyordu. Tamirci çağırıyorlar, Solomon Davidoviç'i avluda durduruyorlar ve Saharov'a şikayetlerini iletiyorlardı. Makineler hakkında sürekli küçümseyerek söz ediyorlardı.

"Benim doğrama makinemi istediğin kadar tamir et; zaten onun yeri çöplük. Buna tornacı tezgâhı mı denir?"

Solomon Davidoviç, en kısa sürede her şeyi yaptırmaya söz verir, ancak çalıştığı sürece bir makineyi durdurmaya kıyamazdı. Ona göre çalışan bir makineyi durdurmak intihar anlamına gelirdi. Makine ıslık çalar, gıcırdar, stop eder, çocuklar öfkelenerek onu yeniden harekete geçirir ve çalışmaya devam ederlerdi. Doğrama makineleri çalışırdı, tezgâhlar kamasız çalışırdı, aşınmış ray yatakları çalışırdı. Mekanik bölüm sandıklar dolusu tamamlanmış kutuyu depoya teslim ediyor, montaj bölümünde yığınla tiyatro koltuğu yük arabalarına istifleniyordu. Dikimhane, sırf mavi, kahverengi ve yeşil satenden şort üretiyor ve işletme şort başına üç kopek kazanıyordu. Toplulukta para yoktu ama topluluğun hesabındaki para giderek çoğalıyordu. Topluluk üyeleri arasında, toplantılarda düşüncelerini ortaya koyan kararlı gençler vardı.

"Solomon Davidoviç paranın turşusunu kuracak, ama fazladan iş elbisesi almaya kalkışmaya görün!"

Solomon Davidoviç sabırla karşılık verdi:

"Bir kuruş biriktirir biriktirmez onun hemen harcanması gerektiğini sanıyorsunuz herhalde? İyi bir işletme müdürü böyle bir şey yapmaz. Zamanı gelince para harcamayı öğreneceksiniz ve bu konuda bir gün uzman olacaksınız, değerli yoldaşlar, bundan kuşkum yok. Ancak para biriktirmek, bu kolay kolay öğrenilmez. Sakla samanı, gelir zamanı! Aleksey Stepanoviç'e ve sizlere, yeni bir fabrika için para biriktirmeye söz verdim. Şimdi iş elbiselerinin sözü mü olur? İş elbisesi olmadan idare edin, gün gelir, kadife ceket ve pembe boyun bağları alabilirsiniz."

Topluluk üyeleri gülmelerine rağmen kızgındılar. Solomon Davidoviç de güldü. Hepsi Saharov'a bakıyordu. O ise onları, ağzını açmadan gülümseyerek seyrediyordu. Böylesi enerjik ve sert bir adamın Solomon Davidoviç'e neden bu kadar hoşgörülü davrandığını anlamak gerçekten de çok zordu.

En büyük baş ağrısı doğal olarak dökümhanede yaşanıyordu. Bu, çatısı delik deşik tuğladan bir depoydu. Depoda bir döküm ocağı dururdu. Bir kenarda, yuvarlak bir yarıktan "hammadde"; yani eski model tüfeklerin ezilmiş, kir pas içindeki artık fişek kovanları dökülürdü. Akla gelebilecek başka pirinç atıklarını da Solomon Davidoviç bir kenara itmezdi. Erimiş olan pirinç aynı yuvarlak yarıktan kazana akardı. Ocağa bir ağız ve köşede de, çatının altına bir yağ bidonu yerleştirilmişti. Bütün bu düzenek çok da yeni değildi. Bolca delik ve pas vardı.

Aslına bakılırsa, bu ocak, ağız ve tanklı sistem çok basitti ve hiç de akıl sır erdirilmeyecek gibi değildi. Ancak döküm ustası, eski küçük esnaf ve ocağın eski sahibi Bankovski sır satmaktaydı. Sistemin bütün sırlarını bir o bilirdi.

Dökümhanede iş çok hareketliydi. Kalıp tezgâhında, hepsi, büyük bir olasılıkla bir zamanlar eski topluluk üyelerine ait eski iş elbiseleri içindeki en ufaklar çalışırdı. Sayısız kıvrımları küçüklerin bacaklarına dolanan pantolonlar fazla büyük, kollar da çok uzundu.

Zeminde kalıp modelleri durur, başlarında da daha büyük topluluk üyeleri; Nesterenko, Sinizin ve Sriyanski, kalıp üretirdi.

Bir duvarda eski bir kalıp makinesi duruyor, burada kalıp üretme konusunda uzman olmasıyla ünlü, yedinci müfrezeden zayıf ve ciddi Kruksov çalışıyordu.

Dökümhane duman içindeydi. Ocaktan, ancak çatıdaki deliklerden çekilebilen bitmez tükenmez bir duman çıkmaktaydı. Her gün, Bankovski usta ile gençler arasında tartışma çıkardı.

"Yoldaş Bankovski, insan burada çalışamıyor!"

"Neden?"

"Tütüyor! Bunun sonu nereye varacak? Duman, bakır dumanı sağlığa zararlı!"

"Saçmalık; hiç de zararlı değil, ben yaşamım boyu içinde çalıştım."

Duman çatıdaki yarıklardan, pencere ve kapılardan bütün koloniye yayılır, döküm sırasında sarımtırak, yapay bir sis bütün binaların üstüne çökerdi. Eski bir topluluk üyesi olan geniş alınlı ve kıvırcık saçlı genç doktor Kolya Verşnev, bir bürodan ötekine koşup yumruğunu masaya vurur ve elindeki Brockhaus-Jefron cildini sallayarak, kekeleye kekeleye gözdağı verirdi:

"Ben s-savcıya g-gideceğim. D-döküm h-humması nedir, b-biliyor musunuz? A-alın, o-okuyun!"

Aleksey Stepanoviç doktoru çoktan beri tanıyordu.

Kaşlarını çatarak gözlüğünü çıkarır, sonra yeniden takardı.

"Seni disipline davet ediyorum, Nikolay! Savcı bize havalandırma düzeneği sağlamayacak, ama dökümhaneyi kapatacaktır."

"K-kapatırsa k-kapatsın!"

"Peki o halde senin dişçi koltuğunu neyle alacağım? Ya mavi ışığı? Altı aydan bu yana mavi ışık diye diye bana rahat vermiyorsun! Mavi ışık olmadan idare edebilir misin?"

"Her k-kıytırık ambulansta bile m-mavi ışık var!"

"Yani mavi ışık olmadan olmaz, öyle değil mi?"

"Ne yani? B-bu yüzden ç-çocukları zehirleyecek miyiz?"

"Havalandırma düzeneğine ihtiyacımız var. Ben zorlayacağım, sen de zorla, bugün komsomol toplantısında!"

Toplantıda Kolya elindeki ansiklopediyi sallayarak, kesinlikle tıp enstitüsünde öğrenmediği belli olan terimleri sıralıyordu.

"B-boktan bir işletme bu!"

Diğer komsomollar da ateşlendi. Yumruklar havaya kalktı. Mark Gringaus siyah, kaygılı gözlerini Solomon Davidoviç'e dikti.

"Bütün ülke yeniden yapılanırken böyle bir duman yakışık alır mı?"

Solomon Davidoviç, hacimli bedenine okul sıraları dar geldiği için dersliğin bir köşesinde, sandalyede oturmaktaydı. Dolgun dudaklarını küçümsercesine uzatıp her zamanki gibi itiraz etti:

"Hangi duman?"

"Çok iğrenç bir duman! Üstelik istenmiyor. Ve de sağlığa zararlı!"

Bunu, her zaman hoşnut ve hazırcevap olan güzel, kara gözlü Pohoşay söylemişti.

Solomon Davidoviç dirseğini dizine yasladı, toplantıya katılanları sağduyuya davet ederek uyarmak istiyormuş gibi bir jest yaptı.

"Sizin bir üretim tesisiniz var yahu! Sağlığınız için bir şeyler yapmak istiyorsanız, başka bir yere gitmeniz gerekir, Kırım'a, Yalta'ya, bence hava hoş! Burada iş görülür!"

Toplantıda hep bir ağızdan bir gürültü koptu.

"Nedir bu bağırış, çağırış? Tamam peki, bir baca kurarız."

"Komutanlar kurulu uygun bir şekilde görüş bildirmek için görevlendirilmelidir!"

Solomon Davidoviç de artık sinirlenmişti. Ellerini dizlerine dayayarak ağır ağır ayağa kalkıp öne doğru bir adım attı. Yüzü mosmordu.

"Neler söylüyorsunuz, yoldaşlar? Komutanlar kurulu bana görüş bildirecekmiş! Onlar boğazımı sıkıp paramı mı, yoksa havalandırma tertibatı mı almaya kalkışacaklar! Bu tesisi kuran, projesini yapan ben değil miyim?"

"Sizin paranız var!"

"Nasıl bir para? Bu para başka bir şey için."

"Stadyum'un projesini siz yaptınız!"

"Ne olmuş? Şimdi başınızın üstünde bir çatınız var. Bazı komsomolların doğru davrandığını mı sanıyorsunuz? Tornacı tezgâhına bakıp ona doğrama makinesi diyor! Kutu yapmak istemiyor, ama ille de bir silindir düzeneği istiyor. Silindir düzeneği olmadan yaşayamaz!"

"Sanayileşme, Solomon Davidoviç!"

"Haydi ya! Ben sanayileşmeden hiç anlamam sanki! Siz de beni aydınlatacaksınız! Sanayileşme çalışarak elde edilir, bilesiniz! Bunlarla!" Solomon Davidoviç'in eli, kalın boynunun üstüne çıkamadı. "Siz herhalde sanayileşmeyi ve havalandırma tertibatını Noel Babanın getirmesini istiyorsunuz!"

"Siz yine de bir baca kurun!"

"Baca gelecek."

"Unutmayasınız!"

Solomon Davidoviç dökümhaneye gitmek üzere neşesiz ve öfkeli yola koyuldu. Orada kalıpçıların sözlü saldırısına uğradı; Petya Kravçuk bağırıyordu:

"Bu da iş elbisesi mi? Bunu Nesterenko giymiş, şimdi de ben mi giyeceğim? Öyle mi? Delik deşik!"

Solomon Davidoviç iğrenmiş gibi ellerini havaya kaldırdı:

"Baksana, orada küçücük bir delik var! Kollarını niye gösteriyorsun? Uzun diye mi? Bu hiç de kötü bir şey değil. Kısa gelirse kötü olur. Ama çok uzunsa, ne var bunda? Kıvırıverirsin –şöyle!"

"Ah, siz de amma yaratıcısınız, Solomon Davidoviç!"

"Yaratıcı da ne demek oluyor şimdi! Bana kaç tane kalıp döktüğünü söyle sen!"

"Dün yüz yirmi üç tane!"

"Eh, gördün mü? Böylece bir ruble, yirmi üç kopek kazandın."

"Bu da para mı? Onları ezmem gerekiyor, teli kesmem gerekiyor, kurutmam gerekiyor!"

"Ne istiyorsun yani? Benim her defasında bir kopek vermemi, senin de burnunu karıştırmanı mı?"

Arka köşeden Nesterenko'nun sesi duyuldu:

"Havalandırma düzeneğine ne zaman kavuşuyoruz, Solomon Davidoviç?"

"Bir senin mi ihtiyacın var, benim yok mu sanıyorsun? Volonçuk yapacak."

"Volonçuk mu? Eh, nasıl bir havalandırma olacağını gözümün önüne getirebiliyorum."

"Hiçbir şeyi gözünün önüne getiremezsin. Yarın yapacak."

Sessizliğine ve somurtkan yapısına rağmen eliçabuk bir adam olan Volonçuk ile birlikte Solomon Davidoviç birkaç kez dökümhanede dolaşıp delikli çatıyı uzun uzun inceledi.

Volonçuk hiç oralı olmuyordu bile.

"Elbette baca konmalı, ama ben çatı kaplamacısı değilim."

"Yoldaş Volonçuk, siz çatı kaplamacısı değilsiniz, ben de değilim, ama oraya bir baca gerekiyor!"

Vanya Galçenko dökümhanede çalışıyordu, o her şeyden memnundu: Esrarengiz döküm ocağından, dumandan, duman üzerine yapılan tartışmalardan, Solomon Davidoviç'le tutuşulan kavgadan, Solomon Davidoviç'in kendisinden. Hoşuna gitmeyen tek şey, Rişikov'un da, kum taşımak üzere dökümhaneye geleceğiydi.

DÜĞME İLİKLERİ

Vanda Stadnizkaya, beşinci kızlar müfrezesine çok zor alışıyordu. Yatakhanedeki düzen ve temizliği, yeni arkadaşlarının sevgi dolu duyarlılığını, onların neşeli akşam sohbetlerini, topluluğun günlük sert programını hiç mi hiç fark etmiyor gibiydi. Klava Kaşirina'nın öğütlerini suskunlukla dinliyor, başını sallıyor ve

saatlerce pencerenin önünde durup hep aynı görüntüyü, sonsuz park yolunu, bir dizi kayın ağacını ve gökyüzünü seyretmek üzere çabucak yanından ayrılıyordu. Yemekhanede her an sıçrayıp kaçacakmış gibi sandalyenin ucunda oturuyor, az yemek yiyor ve başını tabağından ender kaldırıyordu. Daha ilk günden kendisine verilen yünlü, mavi bir büzgülü etekle, patiskadan şipşirin iki gömlekten oluşan, sade, ama aynı zamanda çok şık bir giysi olan ve kendisine yakışan, onu genç, hoş ve güzel gösteren okul forması; parlak, temiz saçları onu sevindirmiyor, ilgisini çekmiyordu.

Okul binasının bir odasında bulunan dikimhanede ona zorca bir iş vermeye kalkışmışlardı, ancak bunun için pek becerikli olmadığı görüldü. Bunun üzerine düğme iliği dikmesini istediler. Aslında bunu müfrezede sayıları en az yarım düzineyi bulan en küçükler yapıyordu; yatakhanede, kendi köşelerinde bebekleriyle oynayan ince bacaklı, çevik, neşeli küçük kızlardı hepsi. Ancak Vanda düğme iliklerini de kötü, ağırca ve uyuşukça yapıyordu. Büyük kızlar onu suskunlukla gözlüyor, ayıplarcasına birbirlerine bakıyor, nasıl yapılması gerektiğini gösterip ona yardım ediyorlardı. Vanda onların sözlerini boyun eğerek dinliyor, bir süre için kendi işini onlara bırakıyor ve yandan, becerikli, pembemsi parmakların arasından iğnenin parlayışını sıkılarak izliyordu.

Bir keresinde, makineler çoktan takırdamaya başladıktan sonra atölyeye geldi. Klava işini bölmeden sordu:

"Niye bu kadar geç geliyorsun Vanda?" Vanda yanıt vermedi.

"Dün de zamanından önce çıktın. Neden?"

Vanda ağzından baklayı çıkardı:

"Eh, söyleyebilirim tabii. Ben çalışmayacağım, çalışmak istemiyorum."

"Çalışmak istemiyor musun? O halde nasıl yaşayacaksın?"

"Bu umurumda değil, sizin düğme ilikleriniz olmadan da başa çıkabilirim."

"Utan Vanda! İnsan öğrenmelidir. Biz hepimiz düğme ilikleriyle başladık."

Vanda elindeki işi atıverdi. Boğazı düğümlendi. Vahşi bir bakışla odaya göz attı.

"Sizin kadar başarılı olamayacağım ben! Siz düğme iliği ilmekleriyle başladınız, ben bir ilmekte son bulacağım!"

Odadan çıkıp kapıyı arkasından çarptı.

Akşam, yatağında yüzünü duvara dönerek yattı. Yemeğe gitmedi. Kızlar korkarak zarif, sarışın ensesini seyrettiler. Klava kaşlarını kaldırarak sessizce kendi kendine söylendi.

Sabahleyin, Vanda bir başına yatakhanede dolanıyorken Saharov yanına geldi. Onu görünce Vanda kızardı ve eteğini çekiştirerek düzeltti. Saharov üzgün bir ifadeyle gülümseyerek masanın başına oturdu.

"Ne oluyor Vanda?"

Vanda yanıt vermedi ve gözlerini diktiği pencereden çevirmedi. Kısa bir suskunluktan sonra,

"Marangoz atölyesinde çalışmak ister misin? Ağaçla uğraşmak çok ilginçtir!" dedi Saharov.

Vanda hızla başını ona çevirdi.

"Siz ne biçim bir insansınız? Nasıl bir buluştur bu –marangoz atölyesinde çalışmak!"

"Bence iyi bir buluş. Gözünde canlandırsana: Marangoz atölyesinde!"

"Bana gülerler."

"Tam tersine, bizde ilk kez bir kız, marangoz atölyesine girecek! Bu bir onurdur! Kızlar her zaman işlerinin çul, çaputla olduğunu düşünürler. Bu yanlış."

Vanda ona cilveyle baktı.

"Ne sanıyorsunuz? Yapacağım. Marangoz atölyesine mi gideceğim? Gideceğim. Hemen şimdi."

"Hemen benimle birlikte gelebilirsin."

"Peki!"

Saharov etrafına bakınmadan kapıya yürüdü. Vanda da zıplayarak arkasından koştu ve koluna girdi.

"Böyle bir şeyi bile bile mi düşündünüz?"

"Bile bile."

"Her şeyi bile bile mi yaparsınız?"

"Kesinlikle her şeyi," dedi gülerek. "Bir şey daha geldi aklıma, ama şimdi söylemeyeceğim."

"Söylesenize! Benimle mi ilgili?"

"Seninle ilgili."

"Söylesenize Aleksey Stepanoviç!"

Kulağına eğilerek sır verircesine fısıldadı:

"Daha sonra söyleyeceğim."

Vanda aynı esrarengiz tavırla ve içtenlikle fısıldadı:

"Peki!"

OMUZLUK

İgor işten sonra çevreyi dolaşmak istedi. Yanına bir kitap aldı, parkın içinde dolaşarak bir su bendine vardı. Solunda göl parlıyordu, sağında, iki tepe arasındaki sazlarla örtülü çatakta bir dere akıyordu. Karşısındaki tepede bir yazlık ev duruyordu. Beyaz badanalı duvarında, ak sarmaşıkların yeşil yaprakları, kiremit çatıya kadar uzanıyor, her yerden mavi, mor ve pembe çiçekler fışkırıyordu. Evin hemen bitişiğinde bir sıra kavak ağacı vardı ve bunun arkasından da küçük bir bahçe görülebiliyordu. Evin önünde ağaç yoktu. Küçük avlusu çitle çevrelenmişti. Burada bir sebze bahçesi düzenlenmişti; alışılmış köy bostanlarından farklı olarak, sebze ocaklarının arasından küçük yollar geçiyor ve kimi yerlerde ahşap banklar duruyordu.

İgor merakla çitin arasından içeriyi gözetledi. Sebze bahçesinde kimse yoktu, yalnızca bankların birinin yanında büyük, kahverengi bir köpek yatıyordu. Köpek, İgor'u fark eder etmez, hırlayarak doğruldu, gerinerek eve doğru koştu. İgor daha dikkatli baktığında, en yakınındaki sebze ocaklarının daha yeni sulandığını ve hemen çitin yanında, küçük bir tümseğin üstünde eğik duran boş bir ibriğin bulunduğunu gördü. "Suyu nereden getiriyorlar acaba?" diye düşündü İgor. Bu sırada çitte telle tutturulmuş küçük bir kapı keşfetti. Aramaya devam ettiğinde, dereye doğru uzanan, çokça çiğnenmiş, dar bir patika gördü. Oksana omuzlukta iki kovayla çataklıktan yukarıya doğru ağır ağır çıkıyordu. Kovalar büyük ve yeşildi, yeni boyanmış gibiydiler. Çok hafif sallanmalarından ne kadar ağır oldukları anlaşılıyordu. Oksana'nın çok dikkatlice, bir ayağını diğerinin önüne zorlanarak atmasından da belli oluyordu bu.

İgor koşturarak aşağıya indi ve kovalardan birinin asılı olduğu sırığın bir tarafını kavrayıverdi. Oksana sendeleyip ürkerek ona baktı.

"Oo!"

"Sana yardım edeyim."

"Oo, buna gerek yok. Hayır, bırakın!"

İgor bu kadar güçlü olduğunu bilmiyordu. Dar, kavisli omuzluğu, bir eliyle kolaylıkla havalandırdı ve ötekiyle tekrar tuttu. Oksana tam zamanında, üzerinde dönerek uçuşan kovaların ve omuzluğun altından yana sıçrayabildi. Öfkelenmişti.

"Senden rica eden mi oldu? Niye buralara takılıyorsun?"

"Hanımefendi, kimsenin hakkı..."

Devam edemedi. Sırık omzunda menteşe gibi dönüyordu. Durdurmak istedi, ama yeni bir felaket meydana geldi. Elinin ağırlığı bütün sistemin dengesini bozmuştu. Kovalardan biri yerde, diğeri de neredeyse başının üstündeydi. Oksana gülmeye başlamıştı.

"Anlamıyorsun, alışkın değilsen, çok zordur. Yere bırak. Hemen de ellerin birbirine dolaştı! Gördün mü yaptığını? Onları yere bırak!"

İgor'un kendisi de kovaları yere indirmesi gerektiğini anlamıştı zaten. Oksana ona sen diye hitap etmişti, bundan dolayı da neşelenmişti İgor.

"Sevgili Oksana, kovaları yere bırakmak çok parlak bir fikir. Böyle nuh nebiden kalma bir buluşun köküne kibrit suyu! Buna ne deniyor?"

"Bu bir omuzluk!"

"Omuzluk mu? Bunlar kayıtsız şartsız sizin emrinize amade."

İki eline birer kovayı aldığı gibi onları bayır yukarı taşımaya başladı. O kadar ağırlardı ki, tek bir söz söyleyecek durumda değildi. Oksana arkasından yürüyorken İgor'a çıkıştı:

"Yardımınla ne yapmayı düşünüyorsun? Kovaları bırak dedim sana!"

İgor kovaları çitin yanına bıraktığında ise, ona titrek gözkapaklarının ardından muzip muzip bakarak gülümsedi.

"Çok teşekkürler."

"Böyle bir şey taşınır mı? Kova değil, şeytan bunlar. Bu utanmazlık, angarya bu!"

"Ya nasıl olacak sanıyorsun? Susuz mu kalacaksın? Bahçe susuzluktan ölür."

"Kültürlü insanlar böylesi durumlarda su tesisatı kurarlar ve bunun gibi omuzluklarla su taşımazlar."

"Bizde bütün köy böyle yapıyor. Şurada, çok yakında güzel bir kaynak suyu var."

Oksana bahçede işe girişmişti bile. Kovayı kolayca kaldırarak ibriğe su doldurdu ve patates ocaklarının arasındaki dar çimenlikte dolaşmaya başladı. İgor onun öne eğilmiş başını, koyu kestane rengindeki saçlarının şakaklarına dökülüşünü haz duyarak seyrediyordu. Oksana kaş altından baktı, ama bir şey söylemedi.

"Bana ver, yardım edeyim."

"Başka bir ibriğimiz yok."

"Seninkini ver!"

"Sen anlamazsın."

"Ne diye eziyet çekiyorsun? O bu işten çıkar sağlıyor, o gaddar herif, senin de çalışman gerekiyor. Senin işverenin istismarcı!"

"Bütün insanlar çalışıyor," dedi Oksana.

"O çalışıyor mu?"

"Elbette."

"O istismarcı, senin işverenin. Kendine bir hizmetçi tutma hakkı var mı? Böyle bir hakkı var mı?"

"Ben bir hizmetçi değilim, o da bir istismarcı değil, hepiniz yalan söylüyorsunuz. O iyi bir insan, öyle birini hiç görmemişsindir. Bu saçmalıkları kes!" dedi Oksana, gücenik bir eda ve öfkeyle İgor'a baktı.

Boş ibriği çevirince içinde kalan son damlalar bitkilerin üstüne düştü.

"Bütün insanların patatese ihtiyacı var. Patates yemeyi sever misin?"

İgor verecek bir yanıt bulamadı.

"Hiç kendi yetiştirdiğin patateslerden yedin mi?"

Bu bir cephe taarruzuydu. Bir sonraki arkadan geldi.

"Rahatsız etmiyorum, umarım, yoksa ediyor muyum?"

İgor etrafına bakındı ve Mişa Gontar'ı gördü. Mişa'nın üstünde üniforması vardı, ama içinde pek de zarif durmuyordu. Geniş beyaz yakası, kuşku ve hiddet okunan yüzüne yakışmıyordu.

Oksana karşılık verdi:

"İyi günler, Mihaylo, bizi hiç mi hiç rahatsız etmiyorsun."

İgor iğneleyici bir biçimde güldü.

"Kıskanıyor."

Oksana şaşkınlık ve kızgınlıkla ona baktı, Gontar da öfkelenmişti.

"Senin dilin pek uzun, Çernyavin!"

Evin içinden genç bir kadın sesi duyuldu:

"Oksana, hemen gelir misin!"

Oksana ibriği yere bırakıp koşarak gitti.

Kolonistler bir süre suskun kaldılar. Ardından Gontar tertemiz parlayan ayakkabısının ucuyla çite vurarak, boğuk bir sesle, çekinerek,

"Buraya gelme en iyisi, Çernyavin!"

"Bu ne demek oluyor?"

"Buraya gelmemelisin, burada bulacağın hiçbir şey yok."

"Ya kendime iş arıyorsam?"

"İş mi? Sen ve iş aramak!"

"Eh, örneğin patates sulamak gibi."

"Sana buraya gelmemeni söylüyorum!"

İgor çitin üzerine eğildi.

"Gelip gelmeyeceğimi bir düşüneyim."

O an, Mişa yüzüne haykırdı:

"Defol! Düşünmek için kendine başka bir yer bul!"

İgor çitten çekilerek Gontar'ı art niyetli bir merakla süzdü.

"Siz de adamakıllı sevdalanmışsınız, lordum!"

Gontar'ın birbirinden ayrık duran açık gri gözlerinde kıvılcım çaktı.

Başını öyle hırsla salladı ki, taranmamış saçları alnına ve kulaklarına düştü.

"Ancak senin gibi beyzadeler sevdalanır!"

İgor şeytanca bir gülüşle koşarak göle doğru indi.

HERKES YAPABİLDİĞİ GİBİ

Rişikov, birinci müfrezede soğuk karşılanmıştı. Canlı, şişkin yüzü ve yeşilimtırak gözleri pek güven vermiyordu. Üstelik, Rişikov'un, tekrar karşılaştıklarında, eski bir tanıdığı olan İgor

Çernyavin'in, boğazına sarılmak istediği müfrezede duyulmuştu. Volenko, Rişikov'un kendi ekibine düşmüş olmasından hiç memnun değildi. Viktor Torski'ye giderek onunla çekişti. Durup isim isim saydı: Levitin, Ruslan Gorohov, Noşik ve şimdi de bu Rişikov! Torski ise bundan pek etkilenmemişti.

"Bunun yalnız sende mi olduğuna inanıyorsun? Buyur, sekizinciyi al: Gontar, Seredin, Yanovski ve de üstüne Çernyavin. Onuncuda: Siniçka, Smehotin, Voroda ve müfreze komutanı olarak da daha dünkü çocuk, İlyuşa Rudnev! Noşik'in nesi var? Gayet iyi bir çocuk, sırf biraz şaşkın. Bunun yerine faal olanların var: Kolos, Radçenko, Jabloçkin ve Blomberg! İstersen Çernyavin'i al ve Rişikov'u bana ver, bence hava hoş."

Volenko uzun uzun düşündü, sonra tek bir söz etmeden uzaklaştı.

İlk ekip toplantısında, Rişikov'u diğerleriyle kısaca ve üstünkörü tanıştırdıktan sonra Rişikov'a,

"Dinle Rişikov! Senin düzenli bir ekip çalışmasına alışkın olmadığını biliyorum. Buna bir an önce alışmanı öneriyorum, başka bir çaren de yok zaten," dedi.

Rişikov hiçbir karşılık vermedi. Düzenli ekip çalışmasına ilişkin bir şeyler öğrenmişti. Onun yardımcısı olarak belirlenmiş olan onuncu sınıf öğrencisi, komsomol bürosu üyesi, kıvırcık saçlı ve küçük burunlu, zeki ve kararlı Vladimir Kolos'un uzun konuşmalara ve duygusal laflara ayıracak zamanı yoktu.

"Ben senin yardımcınım," dedi Rişikov'a, "ama sanma ki, elinden tutup sana dadılık edeceğim. Çocuk değilsin. Senin içini okuyorum, aklından geçenlerin hepsini biliyorum. Kafanda hiçbir şey derlenip toplanmamış, bununla bir uğraş bakalım. Bizim burada nasıl yaşadığımızı görüyorsun. Sırlarımız yoktur. Gözlerini aç ve öğren! Bunu yapmak istemiyorsan eğer, kötü bir insansın demektir."

Rişikov, Kolos'un da kendisi için içyüzü daha zor anlaşılan biri olmadığını geçirdi aklından ve bu yüzden anlayışla yanıt verdi:

"Kaygılanma, mutlaka öğrenirim."

"Göreceğiz," diye düşüncesini açıkladı Kolos hafifseyerek ve onu olduğu yerde bıraktı.

Hemen ertesi günü Rişikov, Ruslan Gorohov'la arkadaşlık kurdu. Ruslan ilk adımı atmıştı.

"Seni dökümhaneye mi soktular?"

"Evet."

"Kum taşımak için?"

"Evet."

"Tamam. Saçlar kesildi mi?"

"O da."

"Her şey kitabına uygun. Burada kalacak mısın?"

Rişikov rencide olmuş gibi başını çevirdi.

"Ben deli miyim, burada yaşayayım?"

Ruslan gülerken eğri büğrü dişleri göründü; Rişikov'u ormanda bir yürüyüşe davet etti. Bu yürüyüşten sonra Rişikov birdenbire neşeli bir delikanlı oluverdi. Uygun olsun olmasın, her fırsatta ötekilerle konuşuyor, espriler yapıyor ve Volenko'nun etrafında pervane oluyordu. İgor, Rişikov'un kendisiyle çiçek bahçesinde muhabbete girişmesine çok şaşırdı.

"Bana hâlâ kızgın mısın, Çernyavin?"

İgor yüzünü buruşturarak yüzüne baktı, ama müfreze komutanı İlyuşa Rudnev'i hatırladı.

"Ben sana kızgın değilim, ama Vanya'ya çok vicdansız davrandın."

"Aman, bıraksana İgor, niye vicdansızmışım? O zaten koloniye gitmek istiyordu, e, ben de yaşamak zorundaydım. Bu yeterli değil mi?"

"Burada... kalacak mısın?"

"Ben de seninle tam bunu konuşacaktım. Sen ne düşünüyorsun?"

Rişikov'un davranışları anlaşılmazdı. Bir taraftan arkadaşına, onun fikrine itibar ediyormuş gibi derin bir ciddiyet ve güven gösteriyordu. Diğer taraftan, kendine ait değerleri olan, görmüş geçir-

miş bir adam olduğunu açıkça belli ediyordu. İkide bir yere tükürüyor, kaşlarını kaldırıyor ve bakışlarını çiçek tarhlarının üzerinde gezdiriyordu. Bu bakış çiçeklerle satın alınamayacağının ifadesiydi. Bu kaygısız üstünlük ifadesinde İgor'u çeken bir şeyler vardı; ona maceralı özgürlük günlerini hatırlatıyordu. Kendinin deneyimli bir adam olduğu ününü koruyarak Rişikov'a yanıt verdi:

"Benim kendi planlarım var, ama hırsızlık yapmayacağım."

Rişikov onu onaylarcasına bir kez daha tükürdü.

"Herkes yapabildiği gibi."

Hole girdiler. Orada bir tüfekle, neşeli, kaşsız yüzüyle tombul, küçük Lena İvanova duruyordu. İkisinin girebilmeleri için çekildi, ama Rişikov'un çıkardığı şeyi görünce suratını astı. Öteki, sigarasından telaşlı nefesler çekerek sigarayı bitirmek için, nemli paspasın üzerinde durmuştu. Lena'yı fark etmemişti.

"Burada sigara içme izni yoktur," dedi Lena yüksek sesle.

Rişikov onu sakin sakin süzerek dumanı yüzüne üfledi.

Lena, Rişikov'un yüzüne haykırdı:

"Bu terbiyesizlik! Burada sigara içilmez diyorum sana."

Rişikov istifini bozmadan arsız ve laubali, İgor'a yöneldi.

"Hepsi aynı bunların! Av köpekleri!"

Öfkeyle yere tükürdü.

Lena öyle bir hiddetlendi ki, bütün üniforması sağa sola savruldu ve emrederek,

"Şunu sil!" dedi.

"Ne?"

Lena parmağıyla işaret etti:

"Şunu sil! Buraya nasıl tükürürsün? Silinecek!"

Rişikov sırıttı. Birden yanına yaklaşıp elini yukarıdan aşağıya doğru yüzünde gezdirdi:

"Ağzını kapa, küçük!"

Lena dudaklarını sıkarak, tüfeğiyle şaşırtıcı bir güçle Rişikov'a bir darbe indirdi. Öteki vahşileşti.

"Ha, sen böylesin demek!"

İgor onu omuzlarından tutarak koparıp çekti.

"Ey!"

"Sen de mi köpeksin?"

"Kıza dokunma!"

"Niye karnıma vuruyor, pis karı!"

"Adın ne? Adın ne, söyle!"

Sahanlıktaki aynada nöbetçi müfreze komutanı Klava Kaşirina belirdi. Lena hazır ola geçti. Rişikov, İgor'u dirseğinden çekiştirdi.

"Haydi, hükümet yetkilisi geliyor!"

Giderken Lena'ya,

"Alacağın olsun!" dedi.

Böylece ortadan kayboldular.

Klava aşağıya indiğinde, Lena'ya soran gözlerle baktı. Lena, duruşunu bozmadan, suskun, gözyaşlarını sildi.

HUKUKSAL BİR DURUM

Rişikov, Ruslan ve İgor parkta bir araya gelip sohbet ettiler.

"Kıza dokunmamalıydın," dedi Ruslan.

"Neden? Burada her maymun başımıza amir mi kesilecek?"

"Seni bugün genel toplantıya çağıracaklar."

"Ee, ne olmuş yani?"

"Seni ortaya alacaklar."

"İsterlerse bir denesinler!"

"Bunu kesin yapacaklar."

"Görürüz."

Rişikov gerçekten de ortaya çıkmayacağını hissettiriyordu. İgor bundan hoşlandı.

"İlginç. Çıkmayacaksın, öyle mi?"

"Geberirim, daha iyi."

"Harika! Eğlenceli olacak desene!"

Rişikov akşama kadar toplulukta fazla göze batmamaya çalışarak dolaştı durdu. Girişteki olayın gizlisi saklısı kalmamıştı. Herkes Rişikov'a belli bir ilgiyle bakıyordu, ancak bu ilginin şeklini anlamak çok güçtü.

Genel toplantı, saat sekizde, akşam yemeğinden sonra başlatıldı. "Sessiz Kulüp"teki bitimsiz sedir, alabildiğine sıkışmalarına karşın, topluluk üyelerinin tamamını almaya yetmemişti. Stalin büstünün ve podyumun etrafındaki halının üzerinde ufak çocuklardan oluşmuş gruplar yere çömelmişti, çocukların çıplak dizkapakları bütün salonda parlıyordu. Kızlar bir köşeye el koymuştu, ama bazı küçük gruplar, erkek çocukların arasına geçmişti.

Podyumdaki ufaklıklar, konuşmacılara biraz yer bırakmışlardı. En üst basamakta, sırtını mermer kaideye dayayarak başkan Viktor Torski oturuyordu. Onun etrafında küçük çocuklar karınca gibi kaynıyordu. Podyumun önünde Solomon Davidoviç durmuş, söylev çekiyordu:

"Şort dikmenin çok da eğlenceli bir şey olmadığını tamamen anlayışla karşılıyorum. Bununla birlikte, hele de yaz sıcağında şort giymek çok da keyiflidir ve bunu da siz yoldaşlar, düşünmüyorsunuz. Eğer siz burada şort dikmek istemezseniz ve diğerleri de istemezse ve hiç kimse istemezse, kim dikecek? Bu, her şey için geçerlidir. Evinizi kuran duvarcılara hiç sordunuz mu? Sormadınız. Belki de çatı kaplamacısına ya da dülgere sormuşsunuzdur. Ekmeğinizi pişiren birine de, zevk alıp almadığını sormazsınız, ama belki bu, ekmekçinin hoşlanmadığı bir şeydir. Oturup şunu düşünüyorsunuz: 'Biz 1 Mayıs Kolonisi'ndekiler büyük adamlarız, en iyiyiz, şort dikmek istemiyoruz, yağdanlık ve tiyatro mobilyası da yapmak istemiyoruz; frak dikmek istiyoruz, dikiş makinesi yapmak ve Rokoko tarzında ya da XVII. Ludvig

dönemine ait mobilyalar üretmek istiyoruz! Öğlenleri et yiyorsunuz ve bu et, dört bacak üstünde dolaştı, kuyruğu vardı ve ot yedi ve çok çok küçük kızlar ve erkekler bunları güttüler ve bunlara 1 Mayıs'ın kolonistleri değil, basitçe çoban denir. Onların hepsi memnundur, memnun olmayan bir tek sizlersiniz. Parke zeminleriniz var, çiçekleriniz var, okulunuz, orkestranız, sinemanız, dört tane işliğiniz; ama bunlarla bile yetinmiyorsunuz. En gelişmiş teknikle donatılmış yerler istiyorsunuz, lokomotif ve uçak üretmek istiyorsunuz ve de belki, sizi rahat bırakmayacak olan bant tezgâhlar istiyorsunuz. Kalksın biri, gerçeği söylemediğimi ileri sürsün. Bunu yapabileni görmek isterim."

Solomon Davidoviç'in ağzı kulaklarına vardı, podyumu terk ederek, çocukların kıskançlıkla korudukları minderli sedirdeki yerine geçti. Ellerini geniş göbeğinin üstünde birleştirerek izleyicilere bir kez daha göz gezdirdiğinde ise, topluluk üyelerinin, yarı inançsız, yarı çekingen, yarı şakacı ama kendilerinden emin bir şekilde gülümsediklerini fark etti. Bunu görünce yakınında oturan Saharov'a döndü:

"Buna ne diyorsun? Hâlâ aynı kafaya sahipler!"

Saharov gizemli bir şekilde gülümsedi ve gözleriyle bir sonraki konuşmacıyı gösterdi. Podyuma Sanço Sorin geçti, daha konuşmaya başlamadan önce yumruğunu havaya kaldırdı.

"Çok kurnazca düşünmüşsünüz, Solomon Davidoviç! Kızlar her gün bin tane şort dikiyor, bu da günde otuz ruble, ayda dokuz yüz ve yılda yüz bin ruble gelir getiriyor. Ama bu hiçbir şey değil. Kızlar biçki-dikiş öğrenmek istediklerinde ise, duvarcılarla, çobanlarla ve lokomotiflerle karşımıza çıkıyorsunuz. Ya biz? Biz itiraz mı ediyoruz? Duvarcılara minnettarız. Çobanlara gelince, sosyalist ekonomide onlara fazlaca gereksinim yoktur, ahırda besleme diye bir şey vardır. Ola ki sizi ilgilendirir: Ben de bir zamanlar çobandım. Kulakların yanında da olsa bir işti. Şimdi marangozum ve bilim adamı olmak istiyorum ve göreceksiniz, olacağım. Sovyet iktidarında bunu herkes yapabilir çünkü! Herkes lokomotif ve

bant tezgâh yapabilir. Artık çoban olan birinin ineklerinin yanında geberip gitmesi diye bir şey yoktur. Bir süre çobanlık yaptıktan sonra yüksekokula gider. Bu böyledir, anlıyor musunuz? Bu yüzden şunu talep ediyorum: Kızlar istiyorsa, onlara biçki-dikiş öğretecek bir öğretmen tutulur. Yalnız, kızların ille de dikişe sarılmaları beni hayrete düşürüyor. Bu durumda, bize yeni geleni, montaj bölümünde çalışan Vanda Stadnizkaya'yı takdir etmeliyim. Harika biri o, tek kelimeyle harika. Henüz tam olarak yapamasa da, komsomollara nasıl çalışılacağını gösterecektir."

Vanda beşinci müfrezenin arasında oturuyordu ve kızardığı görülmesin diye yüzünü bir arkadaşının arkasına sakladı.

Diğer tarafta, sedirde Çernyavin ile Ruslan oturuyordu ve önlerinde de bir sandalyeye Rişikov kurulmuştu. Bazen dinliyor, bazen de dinlemeyip, kimseyi tanımadığı halde, bazılarını arsızca süzüyordu. Aynı bankta, biraz ötede Gontar oturuyordu.

Ruslan sessizce,

"Seni unutmuş olmalılar, Rişikov, şanslısın!" dedi.

"Umurumda bile değil!"

Gontar onlara dönerek, öğretici bir biçimde,

"Hiçbir şey unutulmadı, sevgili arkadaşlar. Her şeyi biliyorlar."

"Vız gelir," dedi Rişikov.

"Fazla da vız gelmesin, birazdan ortaya çıkıp terleyeceksin."

"Ortaya çıkacağımı mı sanıyorsun?"

"Çıkmayacak mısın? Ya sonra ne olacak?"

"E ne olacakmış yani?"

"Sevgili arkadaşım, sana şimdiden acıyorum. İyisi mi ortaya çık!"

"Beni korkutmak istiyorsun herhalde?"

"Şimdi korkman, sonra korkmandan daha iyidir."

İgor dizine vurdu.

"İlginç! Çıkma, Rişikov, onlara göster!"

Gontar acı acı gülümsedi.

"Ah, ah! Ben de böyle bir... eşektim."

Biçki-dikiş hocası konusu oylamaya sunuldu. Ardından Viktor Torski sordu:

"Raporda bir şey var mı, Klava?"

Rişikov, İgor ve Ruslan boyunlarını uzattılar. Gontar kehaneti meydana gelen bir falcı gibi sevinçle fısıldadı. "Buyur, ense tıraşını görelim!"

Klava yanıt verdi:

"Rapor tamam. Yalnız birinci müfrezede bir şey var. Rişikov nöbetçi Lena İvanova'ya itaat etmemekte direnmiş ve ona hakaret etmiştir."

Klava, Torski'ye bir kağıt uzattı. Öteki konuşmadan kağıda göz gezdirdi ve başını salladı.

"Hım... Rişikov!"

Salonda çıt yoktu. Rişikov neşeyle yanıtladı, esprili olmasını ister gibiydi:

"Ne var?"

Herkes sessiz sedasız ona baktı. Torski gözüyle işaret etti:

"Ortaya çık!"

Beceriksizce, ama hâlâ oldukça neşeli bir biçimde sandalyesinde kımıldadı Rişikov.

"Buna hiç niyetim yok."

Onu demin iyi niyetli bir ilgiyle izleyen yüzler birden gerildi. Salonda bir mırıltı yükseldi ve dindi. Torski şaşkınlıkla sordu:

"Bu ne anlama geliyor?"

Rişikov bu suskun, sıkıntılı sessizliğin içinde yeniden sandalyesine yaslandı ve bir kolunu sandalyenin sırtlığına attı.

"Çıkmayacağım, işte bu kadar!"

Salon infilak etmiş gibi oldu. Her köşeden akıl almaz bir gürültü yükseldi, podyumdaki küçükler tiz sesleriyle bağırıp bir şeyler talep

ediyor, öfkeden kıpkırmızı kesilmiş yüzlerle ona dik dik bakıyorlardı. Şuradan buradan haykırışlar işitildi:

"Ha! Çıkmayacakmış!"

"Çıkacaksın, canım!"

"Ayağa kalk, daha ne demeye maça beyi gibi kuruluyorsun?"

"Şu Rişikov da kimdir?"

"Hı, pisliğin teki!"

Sriyanski ayağa kalkıp ona doğru bir adım atmıştı bile. Torski emrederek, "Otur, Sriyanski!" dedi.

Sriyanski anında oturdu, ama içindeki her şey onu Rişikov'a doğru itiyordu. Toplu gürültü artarak çığlığa dönüştü:

"Bunu sineye mi çekeceğiz!?"

"Onu kendi..."

"Kendini ağırdan satıyor!"

"Öne çık!"

İgor'un arkasını dönmeye fırsatı olmadı... Rişikov bir şey söylemek istiyordu, arsız yüz ifadesini takınmıştı ve elinde olmadan dikleşmişti. O an Gontar bir eliyle sandalyesini kendine doğru çekti ve ötekiyle de Rişikov'u ortaya itti.

Rişikov birdenbire odanın boş, parlayan parkenin üzerinde durduğunda, olup biteni hemen kavrayamadı. Ama gücünün giderek kaybolduğunu hissetti. Aşağılar gibi omuz silkti, küfreder gibi homurdandı ve ellerini cebine soktu, ama öne doğru baktığında birden Sriyanski'yi gördü. Sriyanski karşı konulmaz bir biçimde öne doğru atılma isteğiyle doluydu ve bakışlarını Rişikov'dan ayırmaksızın gözdağı verircesine dizlerini yumrukluyordu. Salondakiler yüksek sesle gülmeye başladılar. Bunu kendisine açıklayamayan Rişikov ürperdi. Aklı tamamen başından gitmiş bir halde odanın ortasında soğuk yalnızlığında sallanıyordu. Ellerini ise cebinde bıraktı ve gülünç görünen o dans duruşuyla yerinde kalakaldı. Komut verilmiş gibi her taraftan neşeli bir biçimde aynı istek duyuldu:

"Yakışık alır şekilde dur!"

Rişikov'un karşı duracak gücü kalmamıştı. Ayaklarını bitiştirerek hazır ola geçti, ancak bir eli hâlâ cebindeydi. Bu sırada sessizliği başkanın sesi bozdu. Çok sert olmayan bir emir tonlamasıyla,

"Elini cebinden çek!" dedi.

Rişikov durumu kurtarmak için oturanların başları üzerinden hiddetle göz gezdirdi ve elini cebinden çekti. İgor daha fazla dayanamadı:

"İşi bitti, beyler!"

"Çernyavin! Lütfen disiplin!"

Rişikov gerçekten de tükenmişti ve bu yüzden topluluk üyelerinin bakışlarından kaçınmaya çalışıyordu. Onların yüzünden kısmen azalan bir öfke, kısmen zafer tebessümü okunuyordu. Torski nesnel bir soruyla başladı:

"Birinci müfrezedensin, değil mi?"

Rişikov gözünü uluorta bir yere dikmişti, boğuk bir sesle yanıtladı:

"Evet."

"Neden nöbetçiye itaat etmeyip, ona hakaret ettin?"

"Ben kimseye hakaret etmedim. Kendisi beni itekledi."

"Sessiz Kulüp"te gülüşmeler oldu.

"Sen kimseye hakaret etmedin mi? Elini kızın yüzünde gezdirmişsin!"

"Yok canım, kim görmüş ki?"

Yeniden gülündü, bu kez daha uzun. Torski de gülümsedi. Solomon Davidoviç kasıklarını tutarak güldü ve Saharov da gözlüğünü düzeltti.

"Sen de amma tuhafsın. Tanığa gereksinimimiz yoktur," diye açıkladı Torski.

Rişikov kolonistlerin kendisiyle eğlendiklerini fark etti. Ama yaşamı iyi tanıyordu ve tanıkların önemini biliyordu.

"Ona inanıyorsunuz, ama bana değil."

Hukuksal olarak haklı olduğunu bildiği durumlardaki gibi yüzüne incinmiş bir ifade yerleşti, sesinde hafif bir titreme vardı. Yalnız, uzmanlar arasında tamamen su götürür bir tarafı olmayan bu hilenin bile gülüşlerle, kaygısız, neşeli bir kahkaha tufanıyla karşılanması şaşırtıcıydı. Rişikov öfkelenip bağırdı:

"Niye gülüyorsunuz? Size soruyorum: Kim görmüş?"

Bu o kadar heyecanlı olmalıydı ki, çocuklar, eğlenceden bir şey kaçırmamak için gülmüyorlardı artık. Gözlerini tutkuyla Rişikov'a dikmiş bekliyorlardı. Torski yine iyi niyetle açıkladı:

"Ya kimse görmediyse? Kimse görmedi diye insan birine hakaret eder mi?"

Bu çok garip bir düşünceydi ve böylesi, Rişikov'un başına hiç gelmemişti. Sustu, sonra başkana bakarak kendinden emin bir sadelikle,

"O halde yalan söylüyor, çünkü kimse görmemiş!" dedi.

İgor Çernyavin ayağa kalktı. Torski ve diğerleri meraklı gözlerle ona baktılar.

"Rişikov küçük bir yanılgı içinde. Ben örneğin, kirli ellerini kızın yüzünde dolaştırdığını görme zevkine eriştim," dedi İgor.

Rişikov birdenbire başını ona doğru çevirdi.

"Sen mi?"

"Ben."

"Sen mi gördün?"

"Ben gördüm."

Kahkahalarda şimdi hor görme vardı. Olay, estetik bir zevkten çıkmıştı artık. Sonuçta, insan, incinmiş bir biçimde tanık talep ediyor da, tanık da hemen yanı başında oturuyorsa, bu çok sevindirici bir durum değildir.

Sriyanski el kaldırdı.

"Söz almak istiyorum."

"Konuş!"

"Burada uzun uzadıya neyi inceliyoruz? Nereden geldi şu Rişikov! Bizim yasalarımıza karşı durmaya nasıl cesaret edersin? Bir kızın yüzünü ellemeye nasıl cesaret edersin? Böyle bir cesareti nereden alıyorsun?"

Rişikov'a doğru yürüdü. Rişikov geri çekildi.

"Dışarı atılacak, hemen dışarı atılacak! Kapıyı açıp, doğru dışarı! Tanık istiyor! Onu yakasından tutup..."

"Dışarı atmak!" diye geldi birinin aklına. Sriyanski buna gülümsedi.

"Tabii ki dışarı atmayacaksınız, çok yufka yüreklisiniz, ama ne yazık ki bu bir şey sağlamayacak."

Sriyanski bir el hareketiyle sürekli muhalifi Volenko'yu konuşmaya davet etti.

Volenko diretmedi.

"Rişikov benim müfrezemde. İtiraf ediyorum, biraz kapalı kutu ve her zaman Ruslan'la birlikte."

"Benim bununla ne ilgim var?" diye seslendi Ruslan.

"Senin hakkında daha sonra konuşacağız. Buna rağmen, Rişikov'la bir şeyler yapılabileceğine inanıyorum. En azından bir beyzade değil. Geçmiş şeylerle elbette ilgilenmeyeceğiz, ama bize babasının nerede olduğunu söylesin."

Torski sordu:

"Yanıt ver, Rişikov, bize bunun hakkında bilgi verebilir misin?"

"Tabii; o bir tüccardı."

"Öldü mü?"

"Hayır."

"Nerede?"

"Bilmiyorum."

"Onun hakkında bir şey bilmiyor musun?"

"Kaçtı, bir yerlere."

Volenko devam etti:

"Onu atmamıza gerek yok. Cezalandırılmalı, ama toplulukta kalmalı. Belki de ondan bir Sovyet insanı olur."

Saharov ayağa kalktı.

"Sanırım, onu cezalandırmamıza da gerek yok. Henüz kültürden hiç nasibini almamış."

Rişikov gücenmiş gibi itiraz etti:

"Niye kültürsüzmüşüm?"

"Kültürsüzsün. Tükürülmemesi gerektiğini bile daha bilmiyorsun. Senin, arkanda dolaşıp temizlik yapan birine ihtiyacın var hâlâ. Bunun üzerine konuşulacak pek bir şey yok. Birinci müfreze Rişikov'a gerekli kültürü edindirmelidir. Bir kızın yüzünü elliyorsun. Bunu yalnız vahşiler yapar, sen ise böyle bir vahşi değilsin. Üç yıl okula gitmişsin. Onu cezalandırmamayı ve genel toplantıdakilerin, Lena'ya duydukları üzüntüyü iletmesini öneriyorum."

Toplantı hemen sonra erdi. Sriyanski önerisini geri çekti ve Torski de Rişikov'a,

"Gidebilirsin, ama aklını başına topla!" dedi.

Rişikov yerine dönmek istedi.

"Dur, önce genel kurulu selamlayacaksın!"

Rişikov burun kıvırarak elini kaldırdı.

"Lena, kurul, üzüntüsünü dile getiriyor ve senden bu olayı unutmanı rica ediyor."

Merdivende, yatakhane yolunda, Rişikov durup İgor'u tepeden tırnağa süzdü.

"Ne o Çernyavin, sen de mi muhbirliğe başladın?"

"Ne zaman başlamışım?"

"Ne zaman mı? Biliyor olmalısın! Sana ne ki bu olaydan?"

İgor baldırına vurdu.

"Olamaz! Ortada olan sen miydin? Kızıl saçlı birini gördüm orada, ama başka biri sandım. Demek ki ileri çıktın?"

Ruslan makaraları koyuverdi. Rişikov, Vladimir Kolos onlara yetişene kadar, İgor'u aşağılar gibi süzdü. Vladimir, Rişikov'un omzuna vurdu:

"Kutlarım. İnsanın ilk kez ortaya çıkmasının çok büyük bir anlamı vardır, dostum. Şimdi her şey daha iyi yürüyecek. Ama kurulun önünde mutlaka hazır olda durulmalıdır."

ÖPÜCÜK

Haftada bir gün, içinde kendi üretimleri olan dört yüz meşe koltuğun olduğu, koloninin büyük tiyatro salonunda film gösterilirdi. Buna memurlar aileleriyle birlikte, Gostilovka'dan kızlar ve delikanlılar ve kentteki tanıdıklar gelirdi. Topluluktakilerin bunun için özel bir zahmete girişmeleri gerekmiyordu. Sabah erkenden dokuzuncu müfrezedeki Petrov II, at arabasıyla kente inerdi. Çok küçük yaşlardan beri filme düşkündü ve yaşamı boyunca bu yirminci yüzyıl mucizesine kendini adamaya kesinkes kararlıydı. Petrov II tam tamına on altı yaşındaydı ve kendisinin çok zeki, çok bilge olduğundan emindi. Bilgeliği çok basit ve çok rahattı: Bu amaçla sınav vermiş olmak gerekse de film gösterimcisi olmalıydı. Bürokratlar ise doğal olarak Petrov II'yi sınava almıyorlardı, çünkü daha on sekizinde değildi ve bu yüzden, bir sonraki filmi almak üzere haftada bir yanlarına uğradığı bürokratlardan nefret ediyordu. Doğası gereği yumuşak huylu, kibar ve hatta biraz da pısırık olmasına rağmen, yine de film almaya gittiğinde o kadar kaba davranıyordu ki, film bürokratlarını yavaş yavaş çileden çıkarmayı becermişti. Günlerden bir gün koloniye üç adam geldi ve yönetmeliğe uygun eğitilmiş bir gösterimcinin değil, her hafta boş cüzdanla yanlarına gidip kendilerini bürokratlıkla suçlayan Petrov II'nin film gösterdiğini kaydettiler. Petrov II bu kez de

sözlerini sakınmadı, ama olay oldukça üzücü bir biçimde sona erdi. Topluluk, elli rublelik para cezasına çarptırıldı, makine mühürlendi ve bürokratik taleplerle donatılmış uzun bir metin kaleme alındı. Topluluk kamuoyu kuşkusuz Petrov II'den yanaydı; çünkü bu alanda on altı yaşında da bir deha olunabileceği herkes için çok açıktı.

Bununla birlikte, topluluk Petrov II'ye sitem etti ve Sriyanski de genel toplantıda bunu şöyle ifade etti:

"Petrov II'nin kulağını çekmek gerek. Tek başına bürokratlara karşı cephe alınabilir mi? Zorla genel toplantıya çıkarmalıydı onları, burada adamakıllı paylardık!"

Petrov II'nin politikası başarısızlıkla sonuçlandıktan sonra, en büyük sorun, boş günlerde izleyicilere bir şey sunamamak oldu. Oysa onlar, boş günlerde koloniye gelmeye alışmışlardı. Bu durumdan çıkar yolu doğal olarak Pyotr Vassilyeviç Malenki buldu.

Pyotr Vassilyeviç bir tiyatro oyunu göstermeyi önerdi. Koloninin amatör tiyatro grubundan kışın da pek bir şey duyulmamıştı, yazın da grup tamamen dağılmıştı. Yaz akşamlarını provalara adamaya kimsenin isteği yoktu. Evet, kışın da, grubun en çalışkan üyeleri bile sinemayı tercih ediyordu. Şimdi ise, bürokratik engellemelerle sinemanın hayat ışığı söndürülmüştü. Bütün gösteri salonu tepeden tırnağa asbestlendikten sonra ve yaşını doldurmuş bir operatörün makineyi kullanmasıyla yeniden başlatılabilirdi.

Pyotr Vassilyeviç bir çağrı yaptı. Çok fazla meraklı toplanmadı, bundan dolayı yeni gelenler de bu dramatik girişim için oyuncu olarak alındı. Çernyavin üçüncü partizanı oynayacaktı ve Vanya Galçenko ile Volodya Begunok için de rol bulundu. Provalar çabuk ve başarılı bir şekilde ilerledi. Orman ve malikâne çok doğal olarak temsil edilmişti, orman ladin ağacı dallarından ve malikâne de kaplama tahtadan olacaktı.

Gösteri günü, kostümler geldiğinde ve halk da akın etmeye başladığında, İgor parka bir göz gezdirdi ve daha ilk bakışta tek başına oturan Oksana'yı keşfetti. Çok neşeliydi. Oyunculuk başarı-

sının hazzını şimdiden duyarak keyfi iyice yerine gelmişti. Oksana bugün dünyadaki bütün kızlardan daha güzeldi. Kusursuzca ütülenmiş pembe bir bluzu vardı ve elinde bir demet peygamberçiçeği tutuyordu.

"Bugün ne kadar da güzelsin, Oksana!"

Kız ürkerek geri çekildi; İgor yaklaşmaya çalıştığında sıçrayıp kaçmak istedi.

"Sen de topluluk üyesi olacaksın güya! Böyle bir şey mümkün mü?"

"Öyle gözlerin var ki, Oksana!"

Oksana elindeki çiçeklerle yüzünü kapattı.

"Git! Git diyorum sana!"

Ama İgor gitmedi. Uzun bir adımla yanına yaklaşıp onu çiçekleriyle beraber kucakladı. Daha sonra, onu öpüp öpmediğini hiç söyleyemedi. Kız çığlık atıp, ötekini itti. Bu arada çiçekler İgor'un gözüne girmişti, bu da acıtıcıydı...

"Çernyavin!" diye öfkeli bir ses duyuldu.

Başını çevirdi. Klava Kaşirina cam gibi gri gözleriyle ona bakıyordu. Narin yüzünde kırmızı lekeler oluşmuştu.

"Bir kızı ne hakla rahatsız edersin?"

İgor'un ağzından şımarıklıktan çok utangaçlıktan kaçtı:

"Aksine..."

Klava öfkesinden dolayı kendisinde olmayarak ayağını yere vurdu.

"Gözden kaybol! Hemen nöbetçi müfreze komutanına gidip her şeyi anlatıyorsun! Anlaşıldı mı?"

İgor hiçbir şey anlamamıştı ve çabucak uzaklaştı. Ancak olay yerinden ne kadar hızlı kaçmak istediyse de, o sessiz hıçkırık uzun süre kulağından gitmedi. Arkasına bakma cesaretini kendinde bulamadı.

İgor sersemleşmiş bir halde tiyatro kulisine gitti. Birincisi, kendisi İgor Çernyavin'in Oksana'ya âşık olduğu, deliler gibi tutulduğu çok açıktı. Bu felaket şimdiye kadar ondan uzak durmuştu, ama şimdi onu yakalamıştı işte... Belirtiler su götürmezdi. Yalnız sevdalılar, öpmeye bu kadar düşkün olabilirdi. İkincisi kafasında şimdiden genel toplantıdaki o korkunç soru belirmişti:

"Çernyavin, açıklar mısın..."

Parkı geçip avludan hızlı adımlarla yürürken soğuk soğuk ter döktü. Aklına ikide bir onun kaşları, gözleri ve peygamberçiçekleri geliyordu. Hay lanet kör şeytan! Volenko'yu düşünmek de rahat vermiyordu. Ona hiçbir suretle anlatmayacaktı. Toplantıda kendini ortada görüyordu, herkes kahkahayla gülüyordu... Ve çepeçevre çıplak dizleriyle bir sürü çocuk!

Oyuncuların girdiği kapıdan girer girmez karşısında her zamanki çatık kaşlarıyla Volenko'yu buldu. İgor ona yol verdi. Üstünden kaynar sular boşaldı.

"Hangi cehennemdesin Çernyavin? Acele et!"

Kuliste bir telaş vardı. Saharov, Malenki ve Torski oyunculara makyaj yapıyorlardı. Bazıları; partizanlar, kumandanlar, subaylar, kadınlar da kostümlerini deniyorlardı. Viktor Torski papaz cübbesi ve peruğuyla, İgor'a,

"Hemen giyin, Çernyavin! Sen üçüncü partizansın, değil mi?" dedi.

"Evet. Biliyor musun, ben hiç partizan olmadım..."

"Ne var bunda? Partizansın ve bitti. Yüzün de uygun. Mor gözün nereden?"

İgor sağ gözünün şiştiğini çoktan fark etmişti.

"Ben... ben bir yere çarptım..."

"Olur böyle şeyler, insan bazen yabancı bir yumruğa çarpar. Savaştan çıkmış gibi görünüyorsun. Hemen ipi dola. Şurada çoraplık çaput, şu da kenevirden ayakkabı."

İgor, kenevir ayakkabıları giymek üzere bir banka oturdu.

"Bu nasıl giyilir ki? Ben hiç kenevir ayakkabı giymedim..."

Üsteğmen Sorin, yıpranmış haki gömleğinin üzerine parlak kılıcı kuşandı.

"Ben hiç omzumda apoletle dolaştım mı sanıyorsun? Şimdi gitmem gerek." İgor karmaşık ayakkabısının üzerine eğildi ve iki uzun bağcıkla nasıl başa çıkacağı üzerine kafa patlattı. Ateş kırmızısı sakallı ve kuzgun gibi kara kaşlı birinci partizan Janovski ayağını kaldırdı.

"Şöyle yapılıyor, görüyor musun?"

Aslında İgor hiçbir şey görmemişti, çünkü kapıda Klava Kaşirina durmuş onu seyrediyordu. İgor kaşlarını çatarak bağcıklarla ilgilendi. Klava onu bir süre daha izleyip dışarı çıktı. Kırmızı yakası ve uzun etekliğiyle general kılığındaki Pyotr Vassilyeviç Malenki boş bir sandalyeyi gösterdi.

"Şuraya otur, Çernyavin. Neyi oynuyorsun?"

"Üçüncü partizanı."

"Üçüncü, öyle mi? Hım, o halde şu sakalcığı sana... Sen çok yoksul bir köylüsün, sakalın bile çıkmıyor. Makyaj yap!"

İgor sarımtırak bir boyayla yüzünü ovmaya başladı. Pyotr Vassilyeviç kazınmış başına dağınık, kirli bir peruk geçirdi. Aynadan ona, büyük ağızlı, gülünç bir yüz sırıtıyordu. Pyotr Vassilyeviç bu tuhaf yüzü kurşunkalemle boyadı.

"Vitya, madalyalarım nerede?" diye sordu Torski'ye.

"Rogov onları şimdi getirir. Yıldızlar hâlâ kurumamış, şerit şurada asılı."

Çiviye asılı duran geniş, mavi bir bez parçasını gösterdi.

Saharov da şeride baktı.

"Şerit gereksiz. İç savaştayız. Yıldızlara da ihtiyacımız yok."

Vitya, Saharov'a hayret ederek baktı.

"Bu nasıl bir general, yıldızsız? Ya şerit... Onu kızlardan yalvar yakar aldım."

"Şerit mavi, yani haç formundaki Andreas madalyalarından. Bu tür şeritleri çok yüksek rütbeliler taşırlardı."

Malenki çividekı şeridi alıp omzuna koydu.

"Fark etmez, Aleksey Stepanoviç, izleyicilerin hoşuna gider. Giriştiğiniz zaman, çocuklar, çok fazla ileri gitmeyin. Son provadan sonra mor lekelerle eve gittim."

Janovski gülümsedi.

"Ne yani, bir beyaz muhafıza kadife eldivenlerle mi dokunayım?"

Kapı birden açıldı ve kulise Vanya ile Begunok girdi. Begunok seslendi:

"Böyle iyi mi, Aleksey Stepanoviç, tamam mı?"

Vanya ile beraber, ters çevrilmiş kürk giymişlerdi. Begunok dört ayağının üzerine yere çömelip yüzüne sivri ağızlı bir köpek maskesi geçirdi ve havladı. Bu arada Saharov'un çizmelerini ağzıyla kapmaya çalışıyor, hırsından kuduruyordu. Vanya da ona öykündü. Köpek havlaması ve yüksek sesli kahkahalar odayı doldurdu. Vanya işini çok iyi yapıyordu. Sabırsız ve öfkeli inleyişi çok gerçekçiydi, ardından tiz, ürkek bir havlamaya geçiyordu.

Viktor dayanamadı.

"Yeter artık, sizi gidi afacanlar! Gösteriye daha bilmem ne kadar var, onlar ise üç günden beri kolonide koşturup herkesin üstüne atlıyorlar!"

Aleksey Stepanoviç gülümsedi.

"Kürkten dolayı, kanımca daha çok yavru ayıya benziyorlar. Ama böyle de olur, sanırım. General, Andreas madalyasını takmışsa, köpekler de göz doldurmalı."

Volodya ile Vanya, provalarından hoşnut, dört ayak üstünde sahneye yürüdüler.

Yarım saat sonra gösteri başladı. Viktor "köpekler"i kulisin arkasına oturttu.

"Şimdi, havladığınızda arada bir mola verin ki, diğerleri de söz alabilsin. Tamam mı?"

"Tamam," diye yanıtladı 'köpekler' ve hırlayarak çalılığın arasına sokuldular.

Sahnede her şey tamamdı. Beyaz generaller ve burjuvalar eve toplanmıştı. Pencereler açık, ev aydınlatılmıştı ve içeride müzakere etmek üzere oturulmuştu. Hemen pencere kenarında oturan papaz seslendi.

"Tamam!"

Perde iki yana açıldı. Salonda biri kendini tutamadı:

"Bakın, Viktor Torski!"

İzleyiciler ıslıkladılar ve ortalık sakinleşti. Açık pencerenin önünde, cılız generalin yanında Vitya Torski değil, baba Jevtihi oturmaktadır. Burjuvazinin ve generallerin konuşmalarından bu hemen anlaşılır.

Partizanlar ağaçların arkasından sahneye doğru ilerlerler. İgor da aralarındadır. Pencereye sokulurlar; bir kısmı evin içine girecektir. İki kişi pencerenin hemen altına çömelmiştir, tüfekleri atışa hazır bir biçimde tutmaktadırlar. Şimdi ateş etmeye başlarlar ve gerilim de en üst noktaya ulaşır. Evin içinde silah sesleri duyulmaktadır. İçeride kıran kırana çarpışılır, haykırılır, çığlıklar atılır, kadınlar ağlar. Kulisten, yavru ayılarla büyük bir benzerlik gösteren iki köpek çıkar ve öfkeli havlamalarla partizanların üstüne atılırlar. Salondaki herkes bunların Volodya ile Vanya olduklarını bilir ama sahnedeki savaş o kadar heyecanlıdır ki ve herkes partizanların zaferini o kadar çok istemektedir ki, köpekler yalnızca köpek olarak görülür ve genel bir nefrete maruz kalırlar. İgor Çernyavin, üçüncü partizan, dağınık saçları ve seyrek, düzensiz sakalıyla papazla boğuşur ve bağırır:

"En sonunda elimdesin, seni yağ tulumu!"

Seyir salonunun alışılmadık derinliği, izleyen yüzlerce çift göz, altın renkli apoletlerin, yıldızlı madalyonun ve mavi şeridin parıl-

tısı, kartondan kocaman haç, ayağının altındaki öfkeli havlamalar, Vitya'nın gözdağı: "Haça sakın dokunma!"

–Bütün bunlar İgor'u o kadar sersemletmişti ki, bir sonraki sözlerini unutuverdi. Suflör, bölmesinden el, ayak jestleri yaptı ve öfkeyle fısıldayarak yardım etmek istedi, ama İgor cümlesini yine de hatırlayamadı, böylece bağırarak hep aynı şeyleri yineleyip durdu:

"En sonunda elimdesin, seni yağ tulumu!"

Öyle bir an geldi ki, bu sözler anlamsızlaştı. Papaz tutuklu olarak götürüldü. Cılız üsteğmenin kurşunuyla vurulan üçüncü partizan, yaralı olarak yere yığılmalıydı. Bu atış sesi, sahnenin arkasından çoktan verilmişti ve üsteğmen de oyuncak tabancayı İgor'un karnına çoktan dayamıştı. Ancak İgor'un aklı başından tamamen gitmişti ve yine başladı:

"En sonunda elimdesin..."

Birdenbire salonda şiddetli bir kahkaha koptu ve İgor da, bunun yağ tulumuyla ilgili olduğunu düşündü. Ama belki de kenevir ayakkabılarından birinin bağcığıyla ilgiliydi. Çatışmanın daha başında çözülmüştü. Sonra başkalarının üzerine bastıklarını hissetmiş ve en sonunda da ayakkabı ayağından çıkıvermişti. Çıplak ayağıyla çırpınıyordu ve çoktan yere yıkılması gerektiği henüz şimdi aklına gelmişti. Üstüne üstlük Sorin hiddetle fısıldadı:

"Haydi yıkıl artık, Çernyavin!"

Bu arada köpekler öfkeli havlamalarını sürdürüyordu, ama birisi çok tuhaf davranıyordu. Görevini özenle yerine getiriyor, hatta yere düşen partizanın üzerine atlayıp bir eliyle kenevir ayakkabısını çekiştiriyordu; ancak havlaması gerçek bir çocuk gülüşüyle sürekli bölünüyordu. Gülüşünü bastırmak için çaba harcadığı seziliyordu. Ama zafer dolu kahkahası giderek daha ağır bastı ve en sonunda yüksek sesle ve kendini tutamadan güldü, çocukların neşeli olduklarında güldükleri gibi işte. Kahkahalarla kulisin arkasında kayboldu, yine de dört ayak üzerinde koşarak bir nebze de olsa köpeklerin onurunu kurtardı.

İgor yaralı olarak yerde yatıyor, olup bitene anlam veremiyordu. Yani başındaki tiz, çınlayan kahkahayı ve salondaki gülüşmeleri işitmişti ve kendisine, çıplak ayağına, çok geç düşmesine gülündüğü duygusuna kapıldı.

Perde kapandığında İgor fırlayıp ayağa kalktı ve hızla kulise yürüdü. Daha ilk ağacın arkasında Klava ile Saharov'a rastladı. Yan yana durmuş, ciddi bir ifadeyle konuşuyorlardı. İgor donakaldı ve hemen toz olmak istedi. Kafasında, bu durumda topluluktan kaçıp gitmesi gerektiği düşüncesi şimşek gibi çaktı. Tam bu anda Vitya Torski hızla önünden geçti.

"Bir şey kaybetmişsin," dedi ve kenevir ayakkabıyı uzattı. "Onu hemen giy!"

İgor, o an oyunculuk kariyerinin hiç mi hiç bitmediğini, önünde zor partizan faaliyetleriyle dolu üç perdenin daha olduğunu hatırladı. Aceleyle, neşeli gülüşmelerle karşılandığı kulise gitti. Vanya Galçenko beli bükülmüş bir halde oturuyordu. Hatta belki de ağlamıştı, yanaklarında kurum lekesi vardı. Yanında, bankta Volodya Begunok gülmekten kırılıyor, kahkahasını dindiremiyordu.

"Anlasana, anlasana Vanya! İnsan gibi gülen bir köpek! Ama köpek işte!"

Pyotr Vassilyeviç Malenki madalyalarını çıkardı. Vanya'yı avutan tek kişi oydu:

"Üzülme Galçenko. İyi bir köpek her zaman güler, yalnız tabii ki o kadar sesli değil."

GİZEMLİ BİR OLAY

Volodya Begunok, Saharov kulise girene dek güldü. Vanya'nın yanına gitti, dostça ve sevgiyle çenesini tutup başını yukarı kaldırdı.

"Ağladın mı, Galçenko?"

"Güldü, güldü," dedi Volodya, "o, önce gülüp sonra da ağlayan bir köpek."

Vanya çok üzgündü. Gösteri için ne kadar şevkle hazırlanmış, havlamayı ne güzel öğrenmişti, Volodya'dan bile çok daha güzeldi ve şimdi de, yaşamının sonuna kadar elaleme rezil olmuştu! Müfrezedekilerin, topluluktakilerin yüzüne nasıl bakacaktı şimdi? Hepsi de, kenevir ayakkabısı ayağından kayıp bir türlü yere düşmeyen şu İgor yüzünden! Sanço Sorin daha demin onu bundan dolayı azarlamıştı.

"Bu ne demektir? Ben sana ateş ediyorum, sense orada koyun gibi durmuşsun, üstüne üstlük sağır gibi bağırıyorsun. İnsan biraz düşünür yahu!"

Bunun üzerine Pyotr Vassilyeviç sevecenlikle,

"Bilgiçlik taslama, Sanço! Düşünmek –bu o kadar kolay değildir," dedi.

"Kolaydır tabii!"

"Çok zordur. Şimdi, orada koyun gibi durmuş dediğinde de düşünmüyorsun. Üzerine ateş edildiğinde bir koyunun yıkılmadığını nereden biliyorsun? Yanılıyorsun, bizde koyun en kalın kafalı hayvan diye geçmez. Eşek demek istemiş olmalısın."

Sorin, Pyotr Vassilyeviç'in sevecen, gri gözlerinin önünde utandı ve mekanik bir şekilde onayladı: "Neyse, eşek gibi yani."

Herkes, Pyotr Vassilyeviç'in Sorin'i nasıl kurnazca budala yerine koyduğunu görerek eğleniyordu. Pyotr Vassilyeviç ise aynı iyi kalplilikle elini Sorin'in omzuna koydu.

"Sevgili dostum, bir eşek de yere yıkılırdı."

O an Sanço köpürdü:

"Aman, hepinizin yüzünü şeytan..."

Bu konuşmalar ve şakalar Vanya'yı biraz ferahlatmıştı. Aleksey Stepanoviç'in şefkatli okşamalarıyla ise kederi yeniden canlandı ve yanaklarını kirli eliyle bir kez daha sildi.

"Bu hoşuma gitmiyor, Galçenko," dedi Aleksey Stepanoviç sert sert, "Senin köpek rolünde gülmüş olmanı kimse ayıplamaz. Öyle durumlar vardır ki, hiçbir köpek kendini tutamaz, en kötüsü bile. Ağlamaların için ise en az iki ceza alacağın kesin. Volodya, hemen

gidip yıkanın. Sen iyi bir çocuksun, Vanya, köpek rolünü de çok iyi oynadın!"

Çocuklar köpek kostümünü çıkardıktan sonra şortlarını giyerek parkta yürüdüler. Vanya'nın yüreği bütün sıkıntılarından kurtulmuştu artık. Volodya yanı sıra yürüyor ve karanlık yolu gözetlerken anlatıyordu:

"Kafana takma! Geçen sene uçağımın üzerine bastım. Üç hafta üzerinde çalışmıştım ve sonra da üstüne bastım. Beni nasıl sarstı! Yatağa girip boyuna ağladım. O an yatakhaneye geldi. Eh, seninki basit kalır. Bana bağırdı, hem de nasıl! 'Böyle kolonistlere lanet olsun! Sen kolonist değil, su testisisin! İki kez cezalısın!' Eyvah! Sonra sinirli bir hareketle yürüyüp gitti. Bu da yetmiyormuş gibi, nöbetçi müfreze komutanı olarak Sriyanski'ye denk geldim. 'Holü sil!' Siliyorum, siliyorum, Sriyanski tekrar geliyor ve 'Buna silmek mi diyorsun? Kirletmişsin! Tekrar sil, böyle kabul etmem!' diyor. Üç saat temizlik yaptım. Böyle oldu."

"Ama sonra ağladın, değil mi? En azından daha sonra?"

"Cezadan sonra mı?"

"E, evet..."

"Ne gezer! Ne diyorsun, bunu duysaydı... O zaman... oho... o zaman hayatımı zehir ederdi ve olayı genel toplantıya taşırdı. Ağlamak mı? İstesen bile; ama gözyaşı olmadan nasıl yaparsın? Geçen yıl sabah dörtte kalk borusunu çaldım. Kıyametler koptu, bunu gözünde canlandırabilirsin! Herkesi uyandırdım, nöbetçileri daha da erkenden. Saati niye şaşırdım, ben de bilmiyorum. Herkes kalkıp toparlandığında, nöbetçi de saatine baktığında... Ama ağlamak mı? Yok, ağlamadım."

Volodya birdenbire yerinde duruverdi.

"Baksana, şuraya!"

Sol tarafta ışık yandı. Tuğla duvarı aydınlattı, yüzler seçilebiliyordu. Ardından söndü ve yeniden yandı.

"Depo," diye fısıldadı Volodya.

"Ne deposu?"

"Depo, üretim deposu. Gel!"

Parmak uçlarında, iki büklüm ve depoya doğru ilerlediler. Burada park doğal halindeydi, düzenlenmemişti, her tarafta hâlâ sık fundalıklar vardı ve ayakları yumuşak, serin otlara gömülüyordu. Son çalının arkasında durdular. Solomon Davidoviç'in üretim şantiyesi tek bir fenerle aydınlatılmıştı, taştan depo, stadyumun gölgesinde kalıyordu. Yeniden ışık. Birinin kibrit çaktığı açıkça anlaşılıyordu.

Vanya dehşetle fısıldadı:

"Rişikov!"

"Evet, Rişikov. Ama diğeri kim? Dur bakalım, bu Ruslan! İçeri girmek istiyorlar! Yavaş!"

Ruslan'ın öfkeyle fısıldadığı duyulabiliyordu:

"Bırak şu kibritlerini! Bizi görecekler!"

Rişikov yanıtladı:

"Bizi burada kim görecek? Hepsi tiyatroda."

Kilide davrandılar. Metalin sessiz takırtısı çocuklara ulaştı. Volodya fısıldadı:

"Bir maymuncuk! Eminim, içeriyi soyup kaçacaklardır."

Galiba kilidi açmayı beceremişlerdi. Rişikov küfürler savurup etrafını gözetledi. Volodya, Vanya'nın kulağına fısıldadı:

"Bağıralım!"

"Ama ne diyerek?"

"Biliyor musun? Ben, 'Rişikov'u tutun!' diye bağıracağım. Sonra sen de... Yok, beraber bağıralım, ama çok kalın bir sesle..."

"Sonra da kaçalım."

"Sonra da... Bizi zaten yakalayamazlar."

Vanya kahkahalarla gülmek istedi, öneriyi çok beğenmişti.

"Bak, Volodya, sesleneceğiz, ama ne diye, biliyor musun? Sessiz olsana! 'Rişikov ortaya!' diye bağıracağız."

"Evet, evet, ama aynı zamanda!"

Volodya parmağını kaldırdı. Çok kalın, tehditkâr bir sesle bağırdılar:

"Rişikov ortaya!"

Sözleri ürkütücü bir şekilde alana yayıldı, yankısı sessiz ama çok net olarak bütün yönlerden onlara geri döndü. Depodakiler bu korkunç sözlerin nereden geldiğini bile anlamamışlardı besbelli. Doğrudan Volodya ile Vanya'nın gizlendiği fundalığa doğru koştular. İki ufaklık, tam zamanında yan tarafa zıplamak için zaman bulabildiler.

Ruslan sesini iyice kısarak,

"Dur!" dedi.

Rişikov durdu, elindeki maymuncuklar hâlâ şangırdıyordu. Ruslan heyecanla fısıldadı:

"Hangi pislik bu?"

"Çabuk, tiyatroya, yoksa fark ederler."

"Hep senin kibritlerin yüzünden! İhtiyacımız yok, demedim mi sana..."

Hemen kendilerini ana binanın olduğu yöne vurdular.

Volodya havaya sıçradı.

"Harika! Çok eğlenceliydi!"

"Hemen Alyoşa'ya bildirmemiz gerekir," dedi Vanya.

"Bunun anlamı yok. Alyoşa anında patırtı çıkarıp olayı genel toplantıya götürecek ve atmaktan söz edecek."

"Etsin!"

"Ah, seni budala. Ne olursa olsun, atılmazlar. Diyecekler ki: 'Kanıtlarınız var mı? Biz gezmeye çıkmıştık.' Atılmayacaklar. En iyisi onları gözden uzak tutmamak. Bu ilginç bir şey! Onların bizden haberi yok, bizse olanları biliyoruz."

SİZE BİR MEKTUP

İgor Çernyavin ertesi sabah keyifsiz uyandı. Yatakta uzanarak, koloniden kaçması gerektiğini, böylesi bir durumdan ötürü 'ortaya'

çıkmasının imkânsız olduğunu düşündü. Nöbetçi müfreze komutanı Klava Kaşirina'ydı. Teftişe geldiğinde, İgor hemen dün akşamki kötü olayı yeniden hatırladı. Klava ise neşeli ve çekingen sertliğiyle, "Günaydın, yoldaşlar!" dedi. Gontar'ın kötü boyanmış ayakkabılarından ötürü onu hoşgörüyle ayıpladı. Öteki ona dostça bir utangaçlıkla gülümsedi ve İgor Çernyavin de dahil bütün ekip ona uydu. Nasıl gülümsemesinlerdi ki! Işıl ışıl zeminin üstüne güneş vurmuştu, nöbetçi görevliler üniformaları içinde pırıl pırıllardı, Klava'nın sesi, orkestradaki kornet gibi, gümüş gibi berraktı. İgor yaşama sevincini yeniden kazanmıştı. Klava onu şikayet edemezdi, insanın sevdalanabileceğini anlayışla karşılamalıydı! Neşeyle kahvaltıya indi. Birçok kolonist, diğer müfrezedekiler bile, bir türlü ölmek istemeyen üçüncü partizanın ve komik köpeğin hatırına onu güleryüzle selamladılar. Nesterenko da masasının başında gülümsüyordu. Bugün üzerinde bu kadar çok konuşulan dünkü gösteri aslında sekizinci müfrezenin eseriydi. Hatta İgor Çernyavin bile yeni biri olarak rol almıştı.

Volodya Begunok aceleyle masalarına geldi, hazır ola geçerek selam verdi.

"Yoldaş Çernyavin!"

İgor çevresine baktı.

"Ne var?"

"Size bir mektup var."

Volodya'nın kemerindeki elinde, özenle kapatılmış, önemli, beyaz bir zarf hafifçe sallanıyordu.

"Mektup nereden? Bana değil herhalde?"

"'Yoldaş İgor Çernyavin'e diye yazıyor burada."

"Aileden, öyle mi?"

Volodya ölçülü bir biçimde gülümsedi.

"Aileden."

"Kimden ola ki?"

"O da içinde yazıyordur."

"Ne acaba?"

İgor zarfı açtı. Hem kendi masasındakiler, hem de komşu masalar merakla ona baktılar. Volodya hâlâ duruşunu bozmamıştı. Yalnız gözleri ve dudakları değil, yanakları ve hatta çıplak dizkapakları gülümsüyor gibiydi.

İgor, büyük, beyaz bir kağıda yazılmış iki kısa ve öz satırı okudu:

"Yoldaş Çernyavin! Bu akşam yat komutu verilmeden önce bir görüşme için yanıma gelmeni rica ediyorum. A. Saharov"

İgor mektubu bir kez daha ve bir üçüncü kez daha okudu. En sonunda kızardı, içinden soğuk bir ürperti geçti.

Sanço Sorin biraz doğrulup mektuba göz attı ve elini İgor'un omzuna koydu.

"Eh, Çernyavin, senin yerinde olmayı hiç istemezdim."

İgor giderek daha soğuk terliyordu. Nesterenko elindeki çay bardağını masaya bırakmadan, öteki eliyle de mektubu alıp konuşmaksızın okudu.

"Demek öyle. Neden olduğunu bilmiyor musun yani?"

Volodya gülümsemiyordu artık.

"Her şey yolunda mı?"

Nesterenko hiddetle gözlerini ona çevirdi.

"Dışarı, Volodya!"

"Baş üstüne, dışarı!"

Volodya giderken İgor'a ve bütün sekizinci müfrezeye çok anlamlı bir şekilde bakmaktan kendini alamadı.

"Neden, bilmiyor musun?" diye sorusunu tekrarladı Nesterenko.

İgor sandalyesinde omuzlarını iyice düşürerek, tutuk bir şekilde Gontar'a baktı.

"Evet... O kızdan dolayı herhalde..."

"Demek öyle, bir kız! Dinleyelim bakalım!"

Sessizce, diğer masadakiler duymasın diye, kekeleyerek ve uygun sözcükleri düşüne düşüne, renkten renge girerek, dün parkta yaşadığı talihsizliği anlattı İgor ve bağladı:

"Başka bir şey olmadı."

Nesterenko şöyle bir düşündü.

"Başına gelecekler var. Böylesi durumlarda Aleksey ciddidir."

Gontar baştan beri İgor'u aşağılarcasına kısık gözlerle süzmüştü. Şimdi, öteki masalar hiçbir şey duymasın diye iyice yaklaşıp eğilerek, İgor'un yüzüne karşı,

"Ne iğrenç olduğunu görüyor musun! Bu kızın tırnağı bile olamazsın, bilesin. Yazık ki, Aleksey seni çağırtmış, yoksa senin hesabını görürdüm..." dedi.

Nesterenko ile Sorin buna itiraz etmediler. Çernyavin'in iğrenç biri olduğu ve hesabının görülmesi gerektiği konusunda aynı fikirdeydiler besbelli.

İgor tabağının üzerine eğildi.

"Adam sende, tüyeceğim."

Nesterenko arkaya yaslandı. Düşünceli bir şekilde parmağıyla bir ekmek kırıntısı yuvarladı.

"Hayır, tüymeyeceksin. Aleksey seni tanıyor. Bunu yapabilseydin, sana mektup yazmaz, nöbetçi müfreze komutanından seni yanına götürmesini isterdi."

Gontar değişmeyen aşağılama ifadesiyle,

"Tüymene kim göz yumacak? Müfreze mi sanıyorsun? Bunu kafandan sil!"

İgor kahvaltıdan sonra parkta, avluda, koridorda avare avare dolaştı. Saharov yanından geçer de onunla konuşur diye umuyordu. Ancak Saharov odasından çıkmadı, sürekli konukları vardı; Solomon Davidoviç, muhasebeci, Malenki, şehirden insanlar, Klava. Klava onu önemsememişti bile.

Vanya çiçek bahçesinde dolaşıyordu. Volodya Begunok ona doğru koşarak sırtından sarılıverdi. Boğuştular, ardından Volodya fısıldadı:

"Haberin var mı? Çernyavin'in çalışma odasına gitmesi gerekiyor, Aleksey'e... Bu akşam. Eh, işitecekleri var! Şu... Oksana'yı öpmüş."

"Öpmüş mü?"

"Üç kez, bahçede!"

"Ciddi ciddi öpmüş mü? Başka bir şey yok mu?"

"Bu yeterli değil mi? Bu kesinlikle yasaktır, biliyor musun. Bir öpücük için adama gününü gösterirler, kaldı ki üç öpücük için!"

"Başına ne gelir ki?"

"Onun yerinde olmak istemem!"

İgor ana binanın koridorunda Saharov'u hâlâ sabırla bekliyordu. Saharov yavaş yavaş yanından geçti; ama yürümesine biraz ara verip, İgor'un selamını dostça almıştı.

"İyi günler, Çernyavin!"

Ancak durmamıştı. Hiçbir şey, İgor'la aralarında bir mektup ilişkisinin olduğuna işaret etmiyordu.

"Aleksey Stepanoviç, mektubunuzu aldım. Hemen..."

"Hayır, neden? Seni akşam için rica etmiştim..."

"Biliyor musun, bana... bana şimdi daha çok uyar."

"Bana akşamları uyar."

İgor yeniden parkta, avluda, "Sessiz Kulüp"te ayak sürüdü. Kaçıp gitmek istemiyordu. Bu dürüstçe olmazdı. Böyle nazik bir mektup alındıktan sonra insan kaçıp gidemezdi ki. Kafasında kendini avutan fikirler dolaşıyordu. Saharov ne yapacaktı? Kapalı kalma cezası veremezdi, daha kolonist değildi çünkü. İş cezası? Ondan yana on iş cezası verebilirdi. Bu hiçti. Avutucu düşünceler zihnini memnuniyetle meşgul ediyordu ve inandırıcı gibi de oluyordu, ama buna rağmen onu avutmuyordu! Yatma vaktinden önce daha öğle yemeği vardı, sonra montajdaki işi, sonra akşam yemeği, sonra iki saat boş zaman, ondan sonra müfreze komutanlarının raporları ve de en sonunda yat borusu. Diğer zamanlarda huzur ve dinginlik sunan bu güzel işaret ve kolonistlerin ona sık sık eşlik eden şarkının sözleri ona şimdi gerçekten çok ürkütücü geliyordu:

Yatma vakti, yatma vakti, ko-lo-nist-ler!

Gün bitti, iyi uykular...

Bu sözler, onu bekleyen şeylere hiç uymuyordu.

Öğle yemeğinden sonra kolonistler İgor'la konuşmadılar ve o da buna sevindi. Durum açığa kavuştuktan sonra, kendisini savunmak gibi bir hevesi kalmamıştı. Her şey bir an önce bitseydi keşke!

İşten sonra müfrezenin durumu tartışıldı. En fazla Rogov konuştu. Jestlerle vurgulamadığı ve içinde kötülük ya da aşağılama algılanmadığı için sözleri daha da büyük bir ağırlık taşıyordu:

"Adamakıllı bir azar işiteceksin, bu açık. Oksana bir hizmetçi kız, bunu iyice anlamalısın, senin ise tuzun kuru ve öpücüklerinle ona saldırıyorsun... Bu tabii ki terbiyesizlik!"

Akşamleyin, yemekten sonra, Nesterenko rapordan döndükten ve Begunok'un trompeti avluda yankılandıktan sonra, İgor'a karşı daha cana yakın bir hava oluştu. Nihayet sinyal verildi. Sorin ona yaklaştı.

"Haydi Çernyavin, hazırlan."

Nesterenko masaya vurup, ağır ağır,

"Her şeyi iyice düşünüp taşındığını umarım," dedi.

İgor sıkıntılı bir şekilde sustu. Sorin onu kemerinden tuttu.

"Sıkı dur! Aleksey öyle bir insandır ki, biliyor musun, onun yanından geldiğinde kendini başından aşağıya kaynar sular dökülmüş gibi hissedersin."

"Onu götürelim artık, Sanço, ne dersin?" dedi Nesterenko.

Aşağı indiler. Holde Vanya Galçenko oturuyordu, onlara gülümsedi. Çalışma odasına giden yöne saptıklarında arkalarından koştu. Kurul odasında kimse yoktu. Çalışma odasından Blum ile Volodya çıktılar.

"Hemen gir, Çernyavin," dedi sonuncusu.

İgor kapıya yürürken sordu:

"Kızgın mı?"

"Of, hem de nasıl! Ateş püskürüyor!"

Volodya bunu söylerken yüzünü buruşturdu ve yere vurdu. Blum ve Sorin sesli sesli güldüler, buna karşılık Vanya, Volodya'nın sözlerini ciddiye almış gibiydi. Nesterenko elini kaldırdı.

"Git, oğlum! Rahmetim üzerine olsun!"

İgor kapıyı açtı. Saharov masadaydı. İgor'u gördüğünde bir sandalyeye işaret etti.

"Otur!"

İgor oturdu, nefes almaya cesareti neredeyse yoktu. Saharov elindeki kağıtları bırakarak alnını sıvazladı.

"Konuşmam gerekiyor mu, yoksa böyle de her şeyin farkında mısın?"

İgor ayağa fırladı, eli kalbinin üstündeydi. Sonra bu hareketinden ötürü utandı ve elini indirdi.

"Her şeyin farkındayım, Aleksey Stepanoviç... Affedin!"

Saharov dikkatle ve sakin sakin gözlerine baktı.

"Her şeyin farkında mısın? Peki. Senin onurlu bir insan olduğunu düşünmüştüm. O halde yarın her şeyi halledeceksin, öyle değil mi?" dedi yavaşça, ama sertliği de elden bırakmadan.

İgor usulca yanıtladı:

"Evet."

"Ne yapacaksın?"

"Ne mi? Ben... bilmiyorum. Oksana ile konuşacağım ve ondan özür dileyeceğim."

"Hım... Peki öyleyse. Güle güle. Gidebilirsin."

İgor'un yüreğine su serpilmişti. Selam verip hızlı hızlı kapıya yürüdü. Kapıda ise yeniden duraksadı:

"Size daha sonra... bildireyim mi, Aleksey Stepanoviç?"

"Hayır, ne için? Bildirmesen de yapacağını biliyorum. Rapora ne gerek var?"

İgor'un eli havaya kalktı ve ancak dışarı çıktığında tekrar indi. Herkes ona büyük bir beklentiyle bakıyordu; onun gözü ise kimseyi görmüyor gibiydi. Vanya'nın ağzından kaçıverdi:

"Ee, ne oldu?"

Nesterenko, gözlerini İgor'a dikti.

"Ağzının payını verdi mi?"

İgor başını salladı.

"Ne biçim insan! Lanet olsun!"

Odanın ortasında şaşkın şaşkın durdu.

"Hiçbir şey demedi!"

"Sen kendin mi söyledin her şeyi?"

"Ben söyledim."

"Umarım aklı başında şeyler söylemişsindir."

"Evet, düşünün bir kere, sanırım oldukça aklı başında şeylerdi."

Sorin'in gözleri parlıyordu.

"İyi yapmış! Bu nasıl oluyor, yoldaşlar? Ben kendim de fark ettim: İnsan gelişigüzel yaşıyor, sonra bir kez odasına girince insanın aklı hemencecik başına geliveriyor. Dört duvarın marifetidir herhalde, öyle değil mi?"

"Kesinlikle," diye onayladı Nesterenko bıyık altından gülerek.

FİLYA

Ağustos gelmiştir. Akşamlar berraktır ve boş günlerde yemekten sonra elma vardır. Kolonistler daha büyük olan yeni yatakhanelere taşınmıştır. Burada Vanya'nın yatağı, arkadaşı Filya Şari'ninkinin yanında durur. Dökümhanedeki çalışma sırasında arkadaşlık kurmuşlardır, ama karakterleri tamamen farklıdır.

Filya Şari'nin kavgacı bir yapısı vardır. Kendine güvenir ve bir gün sinema oyuncusu olacağından emindir. Doğası muzipliğe yatkındır. Yaşamın anlamının tehlikeli ve yürekli maceralarda

aranması gerektiği kanısındadır. Tam tamına beş yıldır, sekiz yaşından beri kolonide yaşamaktadır. Buranın az sayıdaki eski sakinlerindendir ve eski listede numarası on birdir. Sık sık gururla bilincinde olduğu bu gerçek, aynı zamanda cesur muzipliklere duyduğu doğal eğilime engel olmaktadır. "Ortaya çıkıp," aslında hiçbir şey yaşamamış olan yenilerin karşısında küçük düşmeyi gözünün önüne getirmek bile istemez. Koloninin üzerinde kurulu olan ne boş araziyi görmüşlerdir onlar, ne de başlangıçta barındıkları tahta barakaları. Patates tarlasında çalışmamışlardır ve Filya'nın birinci korneti çaldığı orkestranın kuruluşunda da bulunmamışlardır.

Bütün bu nedenlerden dolayı, Filya bazı bazı bir muziplik yapmayı kendine hak görür, ama göz yumulabilir olanın bitip de "ortaya" çıkmasını gerektirecek olanın başladığı sınırı da çok iyi hissederdi. Filya'yı yalnızca "orta" ürkütüyordu, Saharov'dan pek korkmuyordu. Onunla seve seve sohbet ederdi ve hır çıkarmayı pek severdi, sonuna kadar hakkını savunurdu, ta ki Saharov, "Demek benimle aynı fikirde değilsin? O halde olayı genel toplantıya götürelim," diyene dek. Ancak o zaman pes ederdi.

Aleksey Stepanoviç, Filya'nın içini dışını tanımaktadır, ancak aynı şekilde Filya da onu tanır. Saharov'un değil, kendisinin haklı olduğunu bilir, ancak Saharov müdürdür ve olayı genel toplantıya götürebilir. Kaşlarını çatarak Saharov'a bakar, onun gülümsemesine karşılık vermemekte direnir ve en sonunda sesini iyice kalınlaştırarak,

"Hemen de genel toplantıya! Beni cezalandırma hakkına sahipsiniz, başka da bir şeye değil," der.

Saharov kendini doğal olarak ağırdan satar.

"Sen eski bir kolonistsin. Haklılığına inandığın sürece seni nasıl cezalandırırım? İyisi mi, biz olayı genel toplantıya götürelim."

O zaman Filya başını çevirir ve kara kara düşünür. Ama genel toplantının her durumda Saharov lehine olacağını bilmesi, düşüncelerini boşa çıkarır.

Filya pes eder sonunda.

"Haklı olduğumu mu iddia ettim ki?"

"Bana öyle gibi geldi."

"Haklı olduğumu kesinlikle ileri sürmüyorum. Elbette suçluyum."

"Yarım saattir itiraz ediyorsun!"

"Yarım saat mi? Belki beş dakika."

"Peki. Koridora su döktüğün için bir saat oda hapsi ve gerçekte suçlu olduğunu kabul etmene rağmen itiraz ettiğin için de bir saat oda hapsi."

Filya kaşlarını çatar. Ancak, zorunluluk insana her şeyi yaptırır ve Filya da, suratı hâlâ asık, elini kaldırır.

"Baş üstüne, bir saat oda hapsi ve bir saat daha oda hapsi."

Saharov bu uzun ve karışık yanıttan, yöntemini Filya'nın onaylamadığını çıkarır, ama gülümsemeyi sürdürür.

"Gidebilirsin."

Filya düş kırıklığına uğramış gibi, ağır ağır döner ve kararsızca kapıya doğru yürür. Saharov'un bir kez daha, Filya'nın haklılığı konusunda kuşkulu olduğunu görme fırsatı olur.

Filya bir tatil gününde ya da boş bir zamanda dar, siyah kemerini nöbetçi müfreze komutanına teslim eder ve Saharov'un masasında belirir.

"Oda hapsi için buradayım."

Filya'nın alnı kırış kırıştır, dudakları seğirir, ama gözlerinin içi güler.

"Buyur," der Saharov.

Filya minderli sedire oturur ve "Ogonyok"[1]un son sayısını eline alır. Yakınında hiçbir kameramanın bulunmadığı ve kimsenin "Filya oda hapsinde" adlı ilginç sahneyi çekmediği için kendi kendine yerinir. Bu yerinme ise salt sanatçı doğasındandır,

1 Bir Sovyet dergisi.

gerçekte Filya eski kolonist geleneklerine sıkı sıkıya bağlıdır; buna göre, bir ceza verilmiş de her zamanki "baş üstüne" ile karşılanmışsa, kavga başlatmak ya da af dilemek yakışık almaz. Saharov da bu geleneği dikkate alır ve Filya'yı bir saat dolmadan bırakmaz. Arkadaşlarının Filya'yı, "yalvararak kurtuldu" diye ayıplamasını istemez.

Hüküm verildiğinde, Filya ile müdür çok çok iyi geçinirler. İki saat boyunca birlik içinde beraberce otururlar. Aralarındaki bu huzurlu ilişkide, cezalının müdürden başka hiç kimseyle konuşamayacağı açıktır. Böylece ikisi şundan bundan konuşurlar; dökümhaneden, Solomon Davidoviç'ten, yeni binadan, ekip sorunlarından ve de uluslararası durumlardan söz ederler. Filya bacaklarını üst üste atarak, dergisini karıştıra karıştıra sedirde oturur ve bütün bu sorular hakkındaki fikirlerini açıklar; kişiliğini ilgilendiren sakıncalı soruları es geçer. Böylesi sorular ise hep olur ve Filya her zaman Saharov'la aynı düşünceyi paylaşmaz. Örneğin amatör tiyatro grubu konusunda. Oyuncu seçiminde çok gelişigüzel davranılır. Çernyavin gibi, Sorin gibi insanlar partizan ve teğmen rolündedir, buna karşılık Filya'ya ise en fazla piyon rolü verilir, ama çoğunlukla da buna bile tenezzül etmezler, daha çok küçüksün, deyip bırakırlar. Daha büyümesi gerekirmiş, onun, Filya'nın; o ki, iki yıl önce Moskova'ya, bir film yönetmeninin stüdyosuna izinsiz gitmiştir. Gerçi yönetmen de daha büyümesi gerektiğini söylemiştir ya. Üstelik Filya döndüğünde ortada durması gerekmişti ve Alyoşa Sriyanski de koloniye yeniden alınmasını kararlı bir biçimde protesto etmişti. Ama yine de... Yine de Filya gerektiği gibi oynuyor ve sahnede öylesine dolaşıp durmuyor ve suflörün dediklerini kekeleyerek tekrarlamıyor.

Filya, Vanya ile, ona kalıpçılığın sırlarını kendisi öğrettiği için arkadaşlık kurmuştu ve de Vanya daha oldukça yeni olduğu için ve Filya'nın kolonist olarak otoritesini sanatçıymış gibi kabul ettiği için. Filya, onun köpek olarak sahneye çıkmasını hoşgörüyle karşılamıştı, bir acemi için... Yani evet... bu rol uygundu. Kendisine, Filya'ya böyle bir rolü önermeye kalkışsınlardı hele!

Dökümhanede duman kavgası sürmektedir. Solomon Davidoviç lafı istediği kadar evirip çevirsin –olayı skandal boyutlarına getirmiştir. Bir gün, müfreze komutanlarının olağanüstü bir oturumunda, bir öğle vakti, Sriyanski kararı bildirdi:

"Karar: Havalandırma takılmadığı için küçükler dökümhaneden çıkarılacak. Olay kapandı!"

Solomon Davidoviç ateşlendi:

"Çıkarılacak mı? Niye çıkarılacakmış? Ne diyorsunuz öyle? Ya kalıp dökümlerini kim yapacak?"

"Çıkarılacaklar. Nesterenko, Sinizin ve Kruksov o şeyi ciğerlerine çeksinler, ufaklıkları oradan alacağız!"

Rencide olmuş Solomon Davidoviç'in kullandığı ikna etme sanatına ve söz vermelerine karşın komutanlar kurulu küçük çocukların derhal dökümhaneden alınmasını kararlaştırdı. Solomon Davidoviç hemen Saharov'un odasının yolunu tuttu, içerdekiler çıkana kadar sabırla bekledi ve Saharov'la baş başa kaldığında sitemle sordu:

"Buna nasıl sessiz kalabilirsiniz? Orada durup kendi kendilerine karar veriyorlar! Ya şimdi ne olacak?"

"Şimdi de sessiz kalıyorum, Solomon Davidoviç."

"Ee?"

"Bir şey yok."

"Elbet, söz gümüşse sükût altındır, ama çocuklar bütün eserimizi bozarken insan sessiz kalmaz ki!"

Vitya Torski elinde bir kağıtla içeri girdi.

"Kalıpçıların işten alınmasıyla ilgili emir."

Saharov konuşmadan imzaladı. Vitya, Solomon Davidoviç'e göz kırparak odadan çıktı. Solomon Davidoviç alevlendi:

"İmzaladınız mı?"

"Evet."

"Kalıpçılar işten çekilecekler mi?"

Yanıtı beklemeden dışarı fırladı. Soluk soluğa kapıdaki nöbetçinin yanından, çiçek bahçesinden koşup geçti. "Stadyum"u ve demirhaneyi solunda bırakarak mekanik bölümün demirden kapısını çarptığı gibi Volonçuk'un küçük, ahşaptan bürosuna daldı.

"Yoldaş Volonçuk, baca nerede?"

"Hangi baca?"

"Hangi baca mı? Lanet olası havalandırma borusu!"

"Demir yok ki!"

"Demir yok mu? Size demir mi getirteyim?"

"Bunu kendim de yaparım, ama hiç demir yok!"

Solomon Davidoviç, Volonçuk'un karşısında öfkeden kuduraraktepindi.

"Demir yok mu? Gelin, gelin! Size demir göstereceğim."

Volonçuk, şaşkın ve somurtarak berikinin yüzüne baktı.

"Gelin!" diye bağırdı Solomon Davidoviç.

Yıldırım hızıyla avludan geçti. Volonçuk dev adımlarla bile ona yetişemedi. Makine bölümünün bir köşesinde künk borusunun alt kısmı kopmuştu. Yürüyüşünün ortasında Solomon Davidoviç, Volonçuk'a dönerek parmağıyla orayı gösterdi.

"Bu demir değil mi?"

Ağır kanlı Volonçuk oraya bakamadan ve Solomon Davidoviç'e bir göz atamadan daha, öteki uzaklaşmıştı bile. Volonçuk yeniden dev adımlarla harekete geçti.

Uzun süre önce çıkmış olan bir fırtına, eski bir odunluğun damındaki bir sac parçasını gevşetmişti. Solomon Davidoviç bu saca da parmağını doğrultarak sinirli bir tavırla haykırdı:

"Bu demir değil mi?"

Buna göz atmak için, Volonçuk bu defa da uzun bir süreye gerek duydu. Ancak karşı koymadı, çünkü gördüğü gerçekten de demirdi.

Solomon Davidoviç en sonunda bir yığın hurdanın bulunduğu yere geldi. En üstünde yanmış, paslanmış, çürüğe çıkarılmış bacalı bir soba duruyordu. Solomon Davidoviç parmağını bunun üstüne koyarak iğneleyici bir tavırla,

"Belki de bunun demir olmadığını iddia edeceksiniz!" dedi.

Volonçuk durup sobayı inceledi. Küplere binmiş olan Solomon Davidoviç stadyumda çoktan gözden kaybolmuştu; Volonçuk ise olduğu yerde donakalmıştı. Sonra, şefinin aceleyle gittiği yöne doğru baktı, öfkelenerek tükürdü ve gözlerini yeniden sobaya dikti. Bu haldeyken, ona, tesadüfen oradan geçen Viktor Torski rastladı ve sordu:

"Burada ne arıyorsunuz, yoldaş Volonçuk?"

Volonçuk yüzünü ona dönmeden başını salladı ve karamsar bir şekilde sırıttı.

"Buna demir diyor!"

Torski güldü ve yoluna devam etti.

Solomon Davidoviç montaj bölümünün içinden süratle geçti, sonra makine bölümünden, ardından dikimhaneden ve diğer bölümlerden. Her tarafta gerekli talimatları verdi, kavga etti, hararetlendi, tartıştı, bu arada da gayet keyifli, esprili ve enerjikti. Böylesi neşeli bir havayla turunu tamamlayarak terli terli ve soluk soluğa kurul odasına dalıverdi, minderli sedire çöktü ellerini göbeğinde kavuşturarak, Vitya'ya,

"Emrinizi geri çekebilirsiniz. Ne biçim insanlarımız var! Bana açıklayabilir misiniz? Bana demir olmadığı söyleniyor bugün birdenbire. Eh, ben de onlara o kadar çok demir gösterdim ki, yüz havalandırmaya yeter."

Vitya Torski kaşlarını kaldırdı, ancak Solomon Davidoviç dışarı çıkmıştı bile. Akşamleyin keyfi tıkırındaydı. Bürosunda azimle çalışıyordu, talimatları, siparişleri hazırlıyor, hesap kitap yapıyordu. Kapıda döküm ustası Bankovski belirdi aniden. Solomon Davidoviç canlı bir şekilde sordu:

"Bugün kaç dökümümüz var?"

"Dört yüz kutu."

"Niye o kadar az?"

"Yarın hiç olmayacak."

"Ne demek oluyor bu?"

"Kalıpçılar bugün işten çekildiler. Bir karar varmış. Yarın gelmeyeceklermiş, deniyor."

"Hangi kalıpçılar? Galçenko ile diğerleri mi? Bunlar aptal çocuklardır. Onların akıllarına giremez misiniz?"

"Evet, o kadar kolay olsaydı! Her ne olursa olsun yarın hiçbir kalıp olmayacak."

"Siz yapamaz mısınız?"

"Her şeyi ben mi yapacağım? Ben bölüm şefiyim ve de ustayım, dökümcüyüm, şimdi de kalıpçı olacağım! Çok teşekkür ederim! Ocak da üstelik bana ait."

"Ocağınıza benden yana güle güle diyebilirsiniz."

"Nedenmiş?"

"Yarın ocağa değer biçip hurdaya atacağım ve size de yüzde on beş ödeyeceğim."

"Solomon Davidoviç!"

"Dökümhaneyi açın! Kalıpçılar az sonra gelecekler."

Solomon Davidoviç kimden yardım alacağını biliyordu. Doğruca dördüncü müfrezenin yanına gitti. Yatakhanede Filya'yı buldu.

"Bu sizin paranız ve sizin üretiminiz, biliyorsun. Benim üretimim değil. Sen kendini alelade bir kalıpçı mı sanıyorsun? Bu doğru değil. Siz bugün gittiniz, yarın döküm yapamayacağız, dökümcüler, tornacılar, nikelajcılar ve paketçiler atıl bir şekilde elleri böğründe duracaklar ve bin adet yağ kutusunu gönderemeyeceğiz. Boru değil! Bin makine yağdanlıksız kalacak ve biz de net beş yüz ruble kaybedeceğiz, anlıyor musun?"

"Anlıyorum."

"Eh, gördün mü, sen iyi bir çocuksun. Petya'yı, Kiryuşka'yı, Vanya'yı, Semyon'u ve diğerlerini de al ve dökümhaneye gel!"

"Ya karar?"

"Karar da ne demek? Şu an döküm yapılmıyor, duman muman da yok. Yatma vaktine kadar daha bin kalıp yapabilirsiniz."

"Ama... Karar!"

"Aman, sen de..."

Solomon Davidoviç, Filya'yı en sonunda tavladı. Yarım saat sonra, bomboş dökümhanenin kapısı açıldı ve içeriye Solomon Davidoviç, Filya, Vanya Galçenko, Petya Kravçuk ve Kiryuşka Novak girdiler. Diğerlerini bulamamıştı Filya. Dökümhanede Solomon Davidoviç usulca sordu:

"Sizi kimse görmedi ya?"

"Hayır, hiç kimse," diye aynı şekilde sessizce yanıtladı Filya.

Kalıpçılar vakit kaybetmeden işin başına geçtiler. Tahta tokmaklar kumun üstünde boğuk boğuk tıklıyordu. Başka da bir şey duyulmuyordu. Tek bir söz çıkmadı ağızlardan, kimsenin soracağı bir şey yoktu. Ancak bir saat sonra dökümhanenin kapısı yaylanarak açıldı; Volodya eşikte yalınayak, dimdik duruyordu.

"Topluluk üyesi yoldaşlar! Koloni müdürünün talimatı!"

Blum yüzünü buruşturdu ve Volodya'yı elinin tersiyle uzaklaştırmak istedi.

"Daha ne talimatıymış? Bunu daha sonra söylersin. Gördüğün gibi şimdi iş var!"

Volodya başını salladı.

"Oho, iş ciddi. Bütün yoldaşlar, Şari, Galçenko, Kravçuk ve Novak gerektiği gibi derhal oda hapsi için teşrif edecekler!"

Filya taş kesildi.

"Öf, lanet olsun! Kaç saat?"

"Kaç saat değil, genel toplantıya kadar!"

Dördü de donakaldı. Biri elindeki tokmağı yere düşürdü. Filya, Solomon Davidoviç'e kaş altından baktı.

"Demedim mi?"

Volodya Begunok onlara yol verdi ve ciddi bir ses tonuyla,

"Buyrun, yoldaşlar!" dedi.

Dördü de kös kös, dizim dizim dışarı çıktılar. Begunok, eşikte Solomon Davidoviç'e göz kırptı ve o da uzaklaştı.

"Bu kadar genç ve şimdiden bozulmuş!" dedi Solomon Davidoviç.

DÖRT BİN DEVİR

Durum ciddiydi. Dört sanık, kemersiz olarak ortada duruyor, tutuklu sayılıyorlardı.

Daha önce Saharov'un çalışma odasında oldukça zor iki saat geçirmişlerdi. Nöbetçi müfreze komutanı Nesterenko içeri girip çıkıyor, Aleksey Stepanoviç'e haberleri iletiyor ve tutukluların yüzüne bile bakmıyordu.

Normal olarak yemek saati ile rapor arasındaki bu zamanlar, çalışma odası ve komutanlar kurulunun en canlı olduğu saatlerdi. Bu kez ise, sanki anlaşmışlar gibi kimse gelmiyordu, biri geldiğinde de son derece ciddi ve resmi davranıyordu. Aleksey'in kendisi de bugün bir "başka" idi. Notlar alıyor, dosyaları karıştırıyor ve hesap yapıyordu. Biri odaya girdiğinde belli belirsiz başını kaldırıp homurdanıyordu yalnızca:

"Tamam!" ya da "Hepsi bu, gidebilirsin."

Tutuklularla bu süre içinde hiç konuşmadı. Volodya'ya buyurdu:

"Blum, çabuk!"

Volodya'nın fısıldadığı "Baş üstüne" her zamankinden daha farklıydı.

Blum, cesareti kırılmış ve yüzü kızarmış bir halde geldi. Tutuklulara bakmadı bile. Oturur oturmaz cebinden kocaman bir mendil çıkardı, o kadar terliyordu. Saharov kuru bir şekilde başladı:

"Yoldaş Blum, dökümhane bir haftalığına kapatıldı. On bin kutunun üretimini, kendi malzememiz ve kendi modelimizle küçük esnaf birliğine devrettim."

Solomon Davidoviç hırıldadı:

"Tanrım! Ne kadar fiyata?"

"Depodan teslime on ruble."

"Aman tanrım, aman tanrım!" Solomon Davidoviç ayağa kalkıp masaya yanaştı. "Ne büyük bir kayıp. Bize altmış kopeğe mal oluyor!"

"Depo müdürüne, model ve malzemeyi hemen kente taşımaya başlamaları konusunda talimat verdim."

"Ama havalandırma borusu iki günde takılacak! Siz ise işliği bir haftalığına boş bırakmış olacaksınız!"

"Şöyle hesap ettim: Havalandırma düzeneğini kurmak için üç güne ihtiyacınız olacak. Eminim, kötü olacaktır ve ben de kabul etmeyeceğim. Sonra şehirden mühendis çağıracağım, o da bu iş için dört güne gerek duyacak."

"Bu durumda gidiyorum, Aleksey Stepanoviç!"

"Nereye?"

"Gidiyorum buradan."

"Hep bundan çekinmiştim, ama artık çekinmiyorum."

Solomon Davidoviç artık terini kurulamıyordu, elindeki kocaman mendili kelinin üstünde kalakaldı. Sonra bütün öfkesini kustu, odada dolaşarak boğuk boğuk sesle başladı:

"Ha, demek istiyorsunuz ki, Blum'un cehenneme kadar yolu var, ondan sonra da her şey düzelir, öyle mi? Sizin görüşünüze göre, bu bit kadar işletmeyi yönetmeye Blum'un gücü yetmiyor. Ve Blum'un hesabında üç yüz bin ruble varmış, bu da size vız gelir. Havalandırma mavalandırma için caka satacak bir mühendis getirteceksiniz. Kolya'nın döküm hummasını uydurmadan önce birçok insan havalandırma olmadan çalışmış olsa da, havalandırma terti-

batına karşı değilim. Şu Doktor Kolya'nın dışında toplulukta kimlerin hummaya tutulduğunu görmek isterim! Şimdi havalandırma tertibatını takacağız, ama dökümhane bir yıl içinde zaten yıkılacak."

Daha konuştu da konuştu. Saharov kağıtlarının üzerine eğilmiş olarak dinledi. Solomon Davidoviç'in konuşmaya hali kalmayana kadar dinledi.

"Solomon Davidoviç, biliyorum, siz topluluğa sadık, iyi bir insansınız. Bu yüzden, talimatlarımı uygulama lütfunda bulunur musunuz? Bu kadar!" dedi en sonunda.

Solomon Davidoviç kısa kollarını salladı.

"Elbette, ama bu hâlâ, benim gibi yaşlı bir adam için kolay olduğu anlamına gelmiyor."

"Bu Sovyet normudur," dedi Saharov ve başını salladı.

"Güzel bir norm!" Blum başka tanıkların eksikliğini duyarak divana döndü.

Divanın üstünde dört tutuklu kaskatı oturuyordu. Saharov'a hâlâ horgörüyle gözünü diken tek kişi Filya'ydı. Ötekiler de gerçi ona bakıyordu, ama bu, sırf olup bitenden ipnotize olmuş gibi olduklarından ve olayın gidişatını üzgün bir boyun eğişle beklediklerindendi. Petya'nın güzel, kıvırcık perçemi bozulmuştu. İri gözlü Kiryuşka Novak'ın yuvarlak yüzü gözyaşlarıyla ıslanmıştı. Hepsi, felaketin onları yakaladığı zaman üzerlerinde olan iş elbiselerinin içindeydi.

Blum başını mahzun bir ifadeyle çevirdi. Gidecekken,

"Umarım, şu... genel toplantıya katılmam gerekmez," dedi.

"Gelmeniz gerekmez."

Nesterenko başını kapıdan içeri soktu.

"Rapor için boruyu çaldıracağım, Aleksey Stepanoviç!"

"Tamam!" On dakika sonra dışarıda kısa, yalnız üç sesten oluşan bir işaret duyuldu. Az sonra da on bir müfreze amiri ve sağlık görevlisi hazır bulundular. Tek sıra halinde Saharov'un

masası önüne dizildiler. Filya, Vanya'nın kolunu çekiştirdi ve oda hapsindekiler de ayağa kalktılar. Müfreze komutanları arka arkaya Saharov'a doğru adım atıp selam durarak, bildirdiler:

"Birinci müfrezede her şey tamam!"

"İkinci müfrezede her şey tamam!"

Alyoşa Sriyanski böyle bir şey söyleyemedi. Suratını asıp kaşlarını çatarak sırada duruyordu ve aynı suratla Saharov'un karşısına çıkıp raporunu verdi:

"Dördüncü müfrezede ciddi bir disiplin suçu işlenmiştir. Kolonist Şari, Kravçuk ve Novak ile koloni öğrencisi Galçenko, koloni emrine itaat etmemiş ve bu akşam dökümhanede çalışmışlardır. Sizin talimatınız üzerine genel toplantıda teşhir edileceklerdir."

Saharov bu raporu da, ötekilerinki gibi aynı sükûnetle dinledi. Diğerlerinde olduğu gibi elini kaldırarak sessizce,

"Sağ ol," dedi.

Sriyanski'nin raporu, nöbetçi müfreze komutanı Nesterenko tarafından kelimesi kelimesine tekrarlandı.

"Toplantı borusunu çaldırın!" dedi Saharov.

Volodya Begunok trompetiyle dışarı seğirtti ve müfreze komutanları da onu takip ettiler.

Genel toplantı borusu her zaman üç kez çalınırdı, ana binada, şantiyede ve parkta. Ardından Begunok tekrar ana binaya gelerek bu kez sinyalin bütününü değil, yalnız son kısmını çalardı. Bu sırada Viktor Torski toplantıyı açmış olmalıydı. Bu yüzden, koridorda kalmamak için, koşar adım genel toplantıya gelinmesi kolonide alışılmış bir durumdu.

Çoğu, işaretten önce "Sessiz Kulüp"te yerlerini alırlardı.

Vanya Galçenko ile arkadaşları çalışma odasının divanında oturmuş ve alışıldık boru seslerine üzüntüyle kulak kabartıyorlardı. Koridorda ayak seslerini işittiler ve şimdiden dışarı çıkan Aleksey Stepanoviç'in arkasından donuk, hüzünlü gözlerle baktılar.

Arkadaşlarının arasında yerlerini almak üzere şimdiden "Sessiz Kulüp"e gitme yetkileri yoktu. Nöbetçi müfreze komutanının onları alıp götürmesi gerekiyordu.

Bir sessizlik oldu. Belli ki, Vitya toplantıyı başlatmıştı. Petya iç çekti:

"Aldandık!"

Kimse karşılık vermedi. Kiryuşka çabucak bir mendil çıkardı, burnunu temizledi ve gözlerini tavana dikti.

Beş dakika sonra, "Sessiz Kulüp"ten gürültülü kahkahalar duyuldu. Filya başını çevirdi. Bu gülüşmeler belli bir umudu içeriyordu. Bir on dakika sonra Nesterenko kapıdan içeri baktı.

"Buyrun..."

Filya, berikinin yüzünü inceledi. Yüzü hiçbir duyguyu ele vermeyen, nazik, resmi ve sertti.

"Sessiz Kulüp"e doğru dizim dizim, yürüyüşe geçtiler. Nesterenko onları doğruca ortaya götürdü. Bir ses suskunluğu bozdu:

"İşçi sınıfına bakın hele! İş elbiseleriyle!"

Odada hafif bir gülüşme oldu, neredeyse bir esinti gibiydi. Sonra ortalık yeniden sessizleşti ve Filya da, işin ciddileştiğini anladı.

Vitya Torski felaket haberi verecekmiş gibi sükûnetle başladı:

"Kolonist Şari, Kravçuk ve Novak'ın ve koloni öğrencisi Galçenko'nun, neden emre itaat etmeyip dökümhanede çalıştıklarını açıklamalarını talep ediyorum. Yalnız bize, Solomon Davidoviç'in sizi nasıl ikna ettiğini ve sizin de nasıl can kulağıyla dinlediğinizi anlatmayın. Bunların hepsini biliyoruz. Şu ana soruya yanıt getirin: Bir koloni emrine itaat etmemeye nasıl cesaret edebilirsiniz? Bizde her zaman olduğu gibi, emri sürekli işittiniz. Sen, Filya, eski bir kolonistsin ve listede de on birincisin, önce sen konuş!"

Ancak daha Filya ağzını açmaya fırsat bulamadan, Vladimir Kolos söz istedi.

"Yoldaşlar, sanırım, burada bir şey açığa kavuşmalı. Emrin açıklanmasından bir saat sonra emre itaatsizlik, üstelik tek tek değil, kapalı bir grup olarak, bu ciddi bir olaydır, bu konuda hemfikiriz. Başlarına gelebilecek en masum şey, kolonist unvanının ellerinden alınması ve yeniden koloni öğrencisi konumuna getirilmeleridir. Eskiden böylesi durumlarda buna karar verme hakkına sahiptik. Öyle mi?"

Meclisin çoğunluğu onayladı:

"Öyle... Tabii ki..."

Kolos devam etti:

"Kalıyor sorumluluk meselesi. Burada, daha iki aydır kolonide bulunan öğrenci Vanya Galçenko var. Onu sorumlu tutamayız. Onu hemen serbest bırakıp, suçsuz olduğunu açıklamalıyız. Kaldı üç kolonist, içlerinden en eskisi de Filya. Ancak, üstelik benim arkadaşım olan dördüncü müfrezenin komutanı Aleksey Sriyanski'yi de ortaya çağırmamız gerekiyor."

Vladimir Kolos oturdu. Konuşması çok büyük bir etki yaratmıştı. Salonda o kadar büyük bir sessizlik hâkimdi ki, ortadaki çocukların nefesleri duyuluyordu. Sriyanski başını iyice öne eğmiş, tribünün basamaklarında oturuyordu.

Başkan, Kolos'un önergesini nasıl karşılayacağını tam olarak bilmiyordu. Salonu gözden geçirdi, Saharov'a huzursuz bir göz attı ve herhalde zaman kazanmak için şöyle dedi:

"Vanya Galçenko'yu ilgilendiren kısım için sorunun ortaya doğru konduğu kanısındayım. Derhal serbest bırakılmalıdır. İtirazı olan var mı?"

Kimse parmak kaldırmadı. Vanya Galçenko onları şu an ilgilendirmiyordu. Kimdi ki o, şu yeni bacaksız!

"Yoldaş Nesterenko! Vanya Galçenko gidebilir. Gel, Vanya!"

Vanya, kendi davasının düştüğünü anladı. Ancak gariptir ki, bundan dolayı herhangi bir sevinç duymadı. Kendine bir yer ararken, dönüp ortaya baktı. Burada hâlâ üç arkadaşı duruyordu.

Kolonist unvanını daha iki ay sonra alacağı geçti aklından. Bu arada Lida Talikova onu kolundan çekti.

"Gel, Vanya, yoksa senin de yakana yapışırlar, ne olur ne olmaz!"

Kendi yanında ona bir yer açtı. Onu, kabul edildiği o ilk büyük günden beri tanıyan Vanya'ya minnetle gülümsedi. Sonra bakışları yeniden ortaya çevrildi. Orada Filya, sesli sesli ve incinmiş gibi konuşuyordu:

"Kolos'un önergesi doğru değil. Doğru değil! Alyoşa'nın ortaya çıkma sorumluluğu olmamalıdır. İşini mecliste halletsin isterse ya da kendi yerinde, ama ortaya gelemez. Ben sorumluluğu kendim alıyorum, Novak ile Kravçuk da bunu yapacaklardır. Tamam, bir suç işledik, ama durumu doğru değerlendirmek gerek. Kendi çıkarlarımız için yapmış olsaydık, durum farklı olurdu. Biz ise bunu bütün koloni için yaptık. Yoksa yarın için ortada tek bir kalıp olmayacaktı. Biz emri tam olarak anlayamamışız. Düşündük ki, yalnız duman için geçerli. Akşam da duman yoktu ki. Biz de düşündük ki, rahat rahat gidip..."

Herkes ciddiyetle dinliyordu, ama onu onayladıklarını gösterir tek bir belirti yoktu.

Konuşmasını bitirdikten sonra alnını kırıştırdı, çevreye bir daha göz gezdirdi ve derin bir nefes aldı.

Kolonistleri güzel sözlerle kandırmak mümkün değildi. Filya bunu hemen anladı. Büyük ve küçükler, müfreze komutanları ve daha sıradan kolonistler konuştu. Filya birdenbire, içten içe kendi kendiyle konuştuğu kimi şeyleri işitmek durumunda kaldı.

"Filya'nın genel toplantıdaki tavrı çok çirkin. Evet, çirkin, bana öyle bakmasına gerek yok. Her şeyden önemlisi yalan söylüyor, anlıyor musunuz, meclise yalan söylüyor. Beş yıldır kolonide yaşıyor ve emri anlamamış olduğunu yutturmaya kalkışıyor! O halde işe niye gizlice gittiler? Niye komutanlarına bundan söz etmediler? Küçüklerin akşamları çalışması bizde ne zaman görülmüş?"

"Filya kendi bildiğini okuyan biri, bunu nicedir biliyoruz. Herkesin nabzına göre şerbet verip aldatmayı iyi beceriyor ama. Aleksey Stepanoviç'in de ona karşı zaafı var. Onu oda hapsine sıkça alıyor, fakat genel toplantıya iki yıldan beri ilk kez düşüyor!"

"Filya'yı adamakıllı incelemek gerek: Sinema oyuncusu, elbette –ama bir köpek rolüne girmek? Aklınızın ucundan bile geçirmeyin! Böyle mümtaz bir şahsiyet köpek rolüne girer mi hiç? O başrole layıktır, bir Bolşevik önderi rolüne. Ya kendisi nasıl bir Bolşevik? Bir emri anlamamış! Orkestrada nasılmış, Jean Grif söylesin hele."

Jean Grif söz aldı. Gerçekten de bir Fransıza benziyordu. Aslında kolonideki herkes, adının eskiden İvan Gribov olduğunu biliyordu. Yalnız kimsenin kanıtı yoktu, böylece adı Jean Grif kalmıştı. Esmer, uzun boylu ve şıktı, doğuştan bir orkestra şefiydi.

"Filya orkestrada disiplini bozmuyor, ama bazen öyle olaylar oluyor ki, kendi kendime, 'ne oluyor yahu?' diye soruyorum. Birden birinci kornetlerden çıt çıkmaz! Anlıyorsunuz ki, Filya alınmıştır, solo ona değil, Fomin'e verildi diye. Böyle bir şey tasavvur edilemez! O ise oturmuş, kornetini tutmuş, hatta avurtlarını şişirmiş. Başka şeyler de meydana geliyor. Tıp enstitüsünde konser veriyoruz, Filya sızlanıyor: 'Göğsüm ağrıyor.' Anlıyor musunuz, göğsü ağrıyormuş! Göğsü o kadar ağrıyor kí, çalacak durumu yok. Onun yedeği ise yok. Lyssenko'nun 'Bahar Şarkısı'nda çalacağı bir pasaj var. Şimdi göğsü ağrıyor. Doktor mu çağırmalı acaba? Bereket, onu başka bir sandalyeye oturtmayı akıl ediyorum. Çalıp çalmayacağını soruyorum. 'Eh, peki,' diyor, 'bir şekilde dayanırım.' Bu arada yüzüne yürekler acısı bir ifade takınıyor. Aslında yeri hoşuna gitmemiştir. İzleyici, onun ne kadar sevimli bir çocuk olduğunu göremeyecektir az kalsın!"

Filya gözlerini boşluğa dikti, kollarını sarkıttı, parmaklarını oynattı ve hafifçe kaşlarını çattı. Bunu Jean Grif'ten hiç beklemezdi. Onun, Filya'nın, izleyiciye gerçekten ihtiyacı yoktu!

Komsomol grubunun sekreteri Mark Gringaus ayağa kalktı.

"Sriyanski'nin ateş altına girmesi gerektiği kanısında değilim. Sriyanski iyi bir müfreze komutanı ve iyi bir kolonist. Müfrezesinde bir olay olmuşsa, komutanlar kuruluna ve komsomol örgütüne sorumludur. Bir müfreze komutanını her fırsatta ortaya sürmemeliyiz. Vladimir çok ileri gitti, böyle bir şey bizde hiç yaşanmamıştır. Müfreze komutanlarının da ortaya çıktığı zamanlar olmuştur, ama yalnız kişisel olarak suçlu oldukları durumda."

Vitya sordu:

"Sriyanski hakkında söz almak isteyen var mı? Oylamaya sunuyorum."

Kolos'un önergesine iki el kalkmıştı. Filya duyulabilir bir şekilde geniş bir nefes aldı. En büyük tehlike atlatılmıştı.

Ardından, ellerini Begunok'un sandalyesine dayayarak oturduğu yerden Saharov konuştu. Ağır sözcükler kullansa da, söyledikleri çok ikna edici ve duyguluydu. Filya, konuşmasının sonuna kadar gözlerini kırpmadan onu izledi. Bu öyle bir gündü ki, Saharov'la mutlaka aynı fikirde olunmalıydı. Konuşmasının bazı yerleri Filya'nın özellikle hoşuna gitmişti. Örneğin:

"... 1 Mayıs Kolonisi yakında yedinci yılını dolduracak. Ben kolonimizle gurur duyuyorum ve siz de duyuyorsunuz. Topluluğumuz güçlü ve zeki. Çok aydınlık ve mutlu bir gelecek bizleri bekliyor. Bugün hesabımızda üç yüz ruble var. Devlet bize yardım ediyor, çünkü biz yardımına layığız. Devletimizi seviyoruz ve ülkemizin ihtiyacı olan şeyleri onurla yerine getiriyoruz. Doğru dürüst yaşamayı, Sovyet tarzında yaşamayı öğreniyoruz. Yakında yeni bir fabrika kuracağız..."

"Zor zamanları, ekmeğin yetmediği, bit içinde yüzdüğümüz, doğru dürüst yaşamayı bilmediğimiz zamanları nasıl mertçe atlattığımızı gururlanarak sık sık hatırlıyorum. Dayandık, çünkü kendimize inanıyorduk ve bir disiplin oluşturduk. Aramızdan bazıları, disiplinin güzel bir şey olduğunu sanıyor, ama her şey keyifli ve pürüzsüz yürüdüğü sürece. Bu aptallık! Bu disiplin değildir. Keyifli şeyleri her çalçene yapar. İnsan keyifsiz şeyleri de yapabilmeli, zor ve yorucu şeyleri. Aranızda bu türden kaç insan var?"

Saharov konuşmaya ara verip yanıt bekledi. Biri kendini tutamayıp coşkuyla bağırdı:

"Bizde böyleleri çoktur, Aleksey Stepanoviç!"

Saharov sesin geldiği yere baktı. Sesi sevimlileşti ve çocuksu bir gülümsemeyle,

"Doğru elbette, böyleleri bizde çoktur. Ancak..." –şimdi ortaya doğru konuşmaya başladı– "şurada da bazıları duruyor. Onlar hakkında ne denebilir? Kiryuşka, Kravçuk ve Şari iyi insanlar mı, yoksa kötüler mi? Onlara burada çok sert yaklaşıldı, hatta kendi burunlarının dikine gittikleri söylendi. Ancak durum öyle değil. Filya kendi burnunun dikine giden biri değil, o dürüst bir çocuk, görevini yapıyor ve kolonimize sadıktır. O halde hata nerede? Hata, kolonistlerin, disiplinle oynamaya başlamalarından kaynaklanıyor. Disiplini eğlenceli bir oyun sanıyorlar. Bazen bu oyuna katılırım, bazen katılmam. Şunlar emri duydular, emri emir olarak bıraktılar ve dökümhaneye gittiler. Söyleyin bakalım, yoldaşlar, insan bir torna çarkıyla oyun oynar mı?"

Biri seslendi:

"Aman, aman!"

"Oynanmaz tabii! İnsan elindeki malzeme yerine burnunu veya elini çarkın altına koymaz. Bu mümkün değil. Makine bölümündekiler, şerit testereyle ya da daire testereyle ya da Ruslan Gorohov'un çalıştığı doğrama makinesiyle oynar mı, söylesinler bakalım! Ruslan, sen ne dersin?"

Ruslan'ın sivilceli yüzü kızardı. Utandı, ama aynı zamanda sorudan ötürü sevindi.

"Güzel bir oyun, dört bin devirle!"

"Demek olmaz! Ama disiplinle olur diyorsunuz, öyle mi? Yanlış! Disiplinimiz çelikten olmalı, ciddi olmalı... Anlaşıldı mı?"

Kolonistler birdenbire alkışlamaya başladılar, gülümseyerek, ışıltılı gözlerle Saharov'a baktılar. Onlarda nasıl bir disiplin olduğu konusunda hiçbir kuşkuları yoktu.

Saharov devam etti:

"Ülkemizin disipline ihtiyacı var, barış içinde ve yiğitçe çalıştığımız için, düşmanlarla çevrili olduğumuz için ve mücadele etmemiz gerektiği için, kesinlikle mücadele etmemiz gerekecek. Sizler koloniyi, disiplinin ne kadar önemli olduğunu bilen çelikten insanlar olarak terk edeceksiniz... Ya Filya? Ben Filya'yla iyi anlaşırım, benimle tartışmayı iş edinmiş de olsa. Eh, benimle pek de vahim olmaz, ne de olsa dakikada dört bin devir yapmıyorum."

Yine birisi araya girip seslendi:

"Ya!"

Salonda birden kahkahalarla gülündü, hatta ortadaki üçlü gülümsemelerine engel olamadılar. Saharov gözlüğünü düzeltti.

"Genel toplantı ciddi bir olaydır, bu işin şakası yoktur, yoldaş Şari, yoldaş Kravçuk ve yoldaş Novak. Bunu iyi belleyesiniz!"

Viktor Torski oylamaya sunmak üzere bir adım attı.

"Önümüzde bir öneri var: Kolonist unvanının geri alınması. Ama ne kadar bir süre için? Üç ay diye öneriyorum. Son söz yoldaş Şari'nin!"

Filya açıkladı:

"Aleksey Stepanoviç haklı, disiplin böyle olmaz. Böyle bir şeyi bir daha hiç yapmayacağım, bundan emin olabilirsiniz. Bizi cezalandırıp cezalandırmamanız bence çok da önemli değil. Bana göre cezasız da olur. Ben herhangi bir yeni gelen değilim. Burada söz konusu olan bizim unvanımızı kaç aylığına geri alacağınız değildir. Sonuçta beş yıllık kolonistim. Benim düşüncem böyle."

"Ya sen ne düşünüyorsun, yoldaş Novak?"

"Aynı şekilde."

Petya Kravçuk bu süre boyunca gözlerini yere eğerek ve gözkapakları seğirerek orada durmuş, ara sıra başkana bakıp sessizce iç geçirmişti. Yüzünde anlayışlı, filozoflara özgü bir alçakgönüllülük okunuyordu. Gönlü tamamen meclisten yanaydı, ama bir kez ortaya düşmüştü ve bütün acılara cesaretle katlanmaya hazırdı.

"Nasıl karar verirseniz, öyle olsun," dedi.

"Bu durumda tek bir öneri var."

"Ben başka bir öneri sunacağım."

"Buyur!"

Ayağa kalkan İlya Rudnev'di, onuncu müfrezenin komutanı ve kolonideki en genç müfreze komutanı.

"Filya gibi eski bir kolonistin unvanının elinden alınması çok ağır bir ceza. Suçu ağırdır ama onur kırıcı bir şey yapmamıştır. Ancak cezasız da işten yakasını sıyıramaz. Bu hem onun için, hem de diğer bütün çocuklar için tehlikeli olur. Çocuklar, bazen akıllarının başlarına getirilmesinden memnun olurlar. Çok değil, ben de bir zamanlar onlar gibiydim. Ayrıca emre itaatsizlik küçük bir sorun değildir. Üç yıldır bu kolonideyim ve böyle bir şey hiç yaşanmadı. Üstelik yalnız Filya değil, Kiryuşka ve Petya da suçlular. O kadar da küçük değiller artık, ne de olsa on üç yaşındalar ve hepsi de kolonist. Yani onlara adamakıllı haddini bildirmek gerek. Benim önerim: Cepheden uzaklaştırma!"

Rudnev konuşurken hafifçe kızarmıştı; komutan otoritesine henüz alışamamıştı. Sessizce ve sözcükleri seçerek konuşmuştu ve en keskin söylemleri bir gülümsemeyle yumuşatmıştı. Sözleri rağbet görmüştü.

Vitya önce, üçünün cezalandırılıp cezalandırılmamasını oylamaya sundu. Herkes cezalandırmadan yanaydı. Ardından, hepsinin aynı şekilde mi, yoksa farklı farklı mı cezalandırılması gerektiğini sordu. Oybirliği ile aynı şekilde cezalandırma talep edildi. Bunun üzerine kolonist unvanının geri alınması oylamaya sunuldu. Bu öneri 65 oy topladı. Nihayet, Rudnev'in önerisi lehine 122 oy kullanıldı. Saharov da bundan yanaydı.

Meclis, ciddi bir biçimde ve duygulanmış olarak dağıldı. Vanya Galçenko koridorda Petya'ya yetişti. Petya çok üzgündü.

Dördüncü müfrezenin yatakhanesinde kasvetli bir hava vardı. Herkes toplanmış, Sriyanski'yi bekliyordu. O ise, her zamanki gibi neşeli, hayat dolu ve akılcı haliyle geldi.

"Müfrezemizin kulakları çekildi biraz, ama bu yüzden panik yok! Her şeye rağmen müfrezemiz iyi bir ekip. Bu size ders olsun ve bundan sonra dikkatli olun!"

Bir saat sonra utanç verici olay unutulmuştu bile. Başka, sevindirici bazı yenilikler vardı. Film gösterim yeri düzenlenmişti ve yarın da bir film izleyeceklerdi. Petrov II, "Asya Üzerindeki Fırtına"dan söz etmişti. Bu filmi nicedir istiyorlardı. Uzmanlar onu bolca ödüllendirmişlerdi.

Gerçekten de ertesi gün Petrov II şehirden filmi getirdi. Artık film gösterimcisi değildi tabii, yalnızca yardımcısıydı, ama bu bile daha iyiydi.

"Böyle gayet iyi," demişti Petrov II, "şimdi Mişka'nın yönetiminde sınavımı daha çabuk vereceğim."

Böylece talih, bürokratların bütün engellemelerine rağmen onlara değil, Petrov'un yüzüne gülmüştü.

Dördüncü müfreze gösterimden çok önce salona usulca girdi. Mavi kolluklu görevliler kapıdaki yerlerinde yoktu. Hepsi tek bir sıraya oturdular, Sriyanski de onlara film hakkında bir şeyler anlattı. Ardından bütün koloni geldi. Saharov, nöbetçi müfreze komutanıyla bütün sıraları dolaşıp,

"Siz başlayın, ben odamda olacağım," dedi.

Işıklar söndü. Arkadaki projektör odasından vınlamalar başladı. Kafaların üzerinden geniş bir sis şeridi geçti ve perdede olaylar göz önüne serildi. Dördüncü müfrezenin tüm üyeleri dört bin devirli meseleyi çoktan unutmuşlardı. Şimdi orada yaşıyorlardı, o uzak bozkırda ve kendi yaşamlarına da girecek olan oradaki mücadelenin tam ortasında bulunuyorlardı...

Aradan sonra ikinci bölüm geldi ve sonra da üçüncüsü ve en heyecanlısı. Üçüncü bölümde, salonun sessizliği ve karanlığı içinde, nöbetçi müfreze komutanı Pohoşay'ın sesi duyuldu:

"Dördüncü müfrezenin bütün üyeleri, komutanlarıyla beraber hemen müdüre."

Sriyanski fısıldadı:

"Sessiz olun! Hemen gidelim!"

Koridorda ilerlerken, diğerleri dönüp ona baktılar ve biri Pohoşay'a sordu: "Ne oldu?"

"Önemli bir şey değil. Siz rahatsız olmayın!"

Konuşmadan, Saharov'un odasına girdiler. Saharov şapkasını aldı.

"Dördüncü müfreze? Herkes burada mı?"

"Evet."

"Montaj bölümünün arkasındaki rende talaşları yanıyor. Sanırım, itfaiye olmadan hallederiz. Mutfaktan kova getirin. Heyecan yok, gürültü yok! Ben de geliyorum."

Sriyanski selam durup emretti:

"Kravçuk, dörtlüyle kovaları alın, diğerleri benimle gelsin!"

Salondan serin akşam karanlığına koşar adım çıktılar. Köşeyi döndüklerinde yangını gördüler. Bir yığın sıkıştırılmış rende talaşı, için için, hafifçe ama tehlikeli bir biçimde yanıyordu. Ortalık sessizdi. Dördüncü müfreze, başlarında Saharov olmak üzere ateşe kova kova su döktü; kürek ve tırmıklarla öbeği karıştırdı. İş bittikten sonra, Saharov,

"Sağ olun, yoldaşlar!" dedi.

Hepsi neşeyle salona döndüler, filmin sonları oynuyordu. Diğerlerine fısıltıyla, yangını nasıl söndürdüklerini anlattılar ve hepsi de onlara imrendi.

KENDİNE GELİYOR

Solomon Davidoviç'in yüreği, dökümhane faaliyetinin kesilmesine üç gün dayanabildi. Bu günlerde biraz zayıfladı. Hatta kolonide, hasta olduğu söylentisi dolaşıyordu, ancak buna pek inanan olmadı. Ama bu söylenti asılsız değildi. Solomon Davidoviç bir defasında, atölyelerini yorulana dek koşturup gezdikten ve dökümhanenin ıssızlığı etrafında defalarca tur attıktan sonra Doktor Kolya'ya başvurdu. Bu da doğal olarak hasta olduğunun kanıtıydı. Gerçi nefrete

yol açabilecek herhangi bir nedeni yoktu, yine de Doktor Kolya'ya beslediği duygular, nefretin çok da uzağında değildi, ne de olsa Kolya döküm hummasını uyduran kişiydi. Sağlık ocağından çıktığında, gönlü epey rahatlamıştı, ama sağlığı daha da kötüleşmişti. Meclis odasında daha büyük kolonistlere dert yandı: "Nikolay Floroviç kalp olduğunu söylüyor. Heyecanlanmamalıymışım, diyor, kötü sonuçlar doğururmuş."

Yine de, üç gün sonra, dökümhanenin damında yüksek, yepyeni bir demir baca yükseliyordu. Kolonistler bunu kuşkuyla incelediler.

"Bu zaten yıkılır, ilk fırtınada yıkılır gider," dedi Sanço Sorin.

Solomon Davidoviç öne doğru sarkıttığı alt dudağıyla, küçümser bir bakışla ona döndü.

"Ne demezsiniz! Yıkılacakmış! Fırtınada yıkılacakmış! Duyan da sanır ki, Atlas Okyanusu'ndayız!"

Ancak, hemen aynı gün Volonçuk bacayı dört uzun telle bağladı ve kolonistler de artık ağızlarını açmadılar. Solomon Davidoviç ise, bile bile komutanlar kuruluna giderek kolonistlerle dalga geçti.

"Nerede kaldı sizin fırtınalar? Niye kıyameti koparmıyorlar? Sizin barometre, fırtınayı göstermiyor galiba?"

Vanda Stadnizkaya da avludan geçerken bacaya bir göz atmış ve kendi kendine gülümsemişti. Beşinci kızlar müfrezesinde Solomon Davidoviç ve havalandırma borusuyla bolca alay etmişlerdi. Vanda için döküm humması belli bir anlam kazanmıştı. Toplantıda Vanya Galçenko'yu ortada gördüğünde neredeyse ağlayacaktı.

Vanda çalışmak üzere stadyuma ilk kez ayak bastığında, erkek çocuklar tarafından çok dostça karşılandı. Ona pencere kenarındaki en iyi tezgâhta yer açtılar ve törpünün nasıl tutulacağını, makinenin nasıl kullanılacağını, nasıl sipariş verilip, teftişte nasıl davranılacağını birbirleriyle yarışırcasına gösterdiler.

Vanda başlangıçta, sandalye arkalığının üst çerçevesini eğeliyordu. Onun temiz ve özenli işçiliği daha sonra Stevel'in dikkatini çekmiş ve ona daha zor işler ayırmıştı. Tamamlanmış oturaklarda,

zımparadan önce çatlaklar, kıymıklar ve çizikler göze çarpıyordu. Vanda ise şimdi, tutkal ve talaş tozundan yapışkan bir karışım hazırlayıp, bunu bir spatulayla kusurlu yerlere yediriyor, ardından zımpara kağıdıyla pürüzsüz hale getiriyordu. Sildikten sonra kusurlu yerlerden eser kalmıyordu. Bu, insanın uzmanlaşacağı türden bir iş değildi kesinlikle, ama Vanda'nın aklına böyle şeyler gelmiyordu. Teslim alana, zımparalanmış bir parça işi vermek ve bunun kendi eseri olduğunu söyleyebilmek ona eğlenceli geliyordu.

Kolonistlere karşı Vanda güleryüzlü, ama ölçülüydü ve az konuşuyordu. Koloninin ne anlama geldiğini düşünmemişti henüz ve koloninin yaşamına ait olduğuna inanmak istemiyordu bir türlü. Yeni yaşamının eskisiyle hiçbir şekilde karşılaştırılamayacağını biliyordu gerçi, ama eski yaşamını bir türlü unutamıyor ve geceleri düşlerinde görüyordu. Hatta bazen, gerçek yaşamın geceleri sürdüğü ve sabahları da düş gibi bir şeylerin başladığı duygusuna kapılıyordu. Bundan rahatsızlık duymuyordu, bu konuda kafa yormak zaman kaybı olurdu. Kolonideki sabah saatlerinin meşguliyetini, curcunasını, toparlanma sırasındaki gürültü patırtısını, boru seslerini, şaka ve gülüşmeleri seviyordu. Sabah sabah yaşanan bu telaşa iş görerek katılmaya, koğuş görevlisine yardım etmeye, müfreze komutanının verdiği bir görevi yerine getirmeye her zaman hazırdı. Sonra birdenbire kolonide sessizlik hâkim olup da onu her defasında, göz alıcı görüntüsü, sert ve zinde "Günaydın Yoldaşlar"ı ile büyüleyip şaşırtan nöbetçi müfreze komutanını daha da güzel buluyordu.

Yemekhanenin pırıl pırıl, apak temizliğinden haz duyuyordu; masalardaki, bahçedeki, merdiven başındaki çiçekleri, işbaşı işaretinden hemen önce, güneşe karşı küçük bir molayı; ve akşamları yatakhanenin sessizliğini, parkı ve olağanüstü heyecanlı genel toplantıları seviyordu.

İnsanları sevmeyi ise henüz öğrenmemişti Vanda. Erkek çocuklar ona saygılı ve dikkatli davranıyorlardı, o ise, gençlerin bu saygıyı birdenbire bırakıp, "özgürlüğünde" ona tuzaklar kuranlara dönüşüverecekler diye huylanıyordu. Üstelik, bu çocukların arasında ikide

bir Rişikov'un yüzü beliriyordu. Önceleri özellikle dar alınlı ve hafif ıslak dudaklı Gontar'ı tehlikeli buluyordu. Ancak, Gontar'ın Oksana'ya âşık olduğunu duyduğunda, Gontar'ın yüzünün gayet sevecen ve güzel olduğunu fark etti.

Kızları da tehlikeli buluyordu. Bunlar sıradan kızlar değildi, hepsinin kendi yüzü, kendi gözleri, kaşları ve dudakları vardı, ve hepsi de ona göre süslü püslüydü, kurnaz ve yırtıktılar, gizli gizli fingirdiyorlardı. Her birinin içindeki kadınsılığı seziyordu. Kızların, dolaplarında sahip oldukları öyle ya da böyle özel eşyaları vardı: Kumaş, çamaşır, dikiş kutusu, bağcıklar, pabuçlar. Vanda'nın ise bir şeyi yoktu. Diğerlerinin karyolasında iki ya da üç yastık varken onunkinde tek yastık olması şaşırtıcıydı. Bütün bunlar kıskançlığa ve güvensizliğe yol açıyordu, kızların hatasını bulmayı çok istiyordu.

Doğası gereği kavgacı değildi, bu yüzden güvensizliğini suskunlukla ve kaçak bir gülümsemeyle belli ediyordu. Ancak patlayabilirdi de. Huzursuzca bir fırsatını kolluyor, ama yine de istemiyordu. Saharov bir defasında Klava'ya danıştı:

"Vanda nasıl?"

"Vanda mı? Kendini hâlâ uzak tutuyor... Uysal gerçi... Ama hep tek başına dolaşıp kara kara düşünüyor."

"Biriyle arkadaşlık kurdu mu?"

"Hiç kimseyle, çok yavaş alışıyor."

"İyi," dedi Saharov. "Daha çabuk olması da gerekmiyor. Onu rahat bırakın ve zorlamayın. Kendine gelsin bir."

"Biliyorum."

"Sen zeki bir kızsın."

Gerçekten de Vanda, farkına varmadan kendine geldi. Yaşamındaki fırtınalar giderek daha seyrek geliyordu aklına. Düşlerinde montaj bölümünü ve toplantıları görüyordu –ve de bir kez Oksana'yı.

Vanda, Oksana ile bazı zamanlar parkta ya da sinemada karşılaşıyordu, ancak onunla konuşmakta kararsızdı; Oksana da

uzak duruyordu, herhalde onunki de çekingenliktendi. Vanda, Oksana'nın "hizmetçi kız" olduğunu biliyordu, Gontar'ın ona sevdalı olduğunu ve İgor Çernyavin'in onu parkta öptüğünü ve sonra da özür dilediğini. Bu karşılaşmalarda Oksana'nın yüzünü iyice inceledi. Bu taze, esmerleşmiş yüzde, ürkek ela gözlerde, bazen yakaladığı dikkatli bakışlarında, Vanda derin, insancıl bir acıyı keşfeder gibi oluyordu: Oksana bir hizmetçiydi.

TEMİZ HAVA

İgor Çernyavin şimdilerde kendini sık sık aynada inceliyordu. Üniformasını almıştı, ancak arması yoktu henüz. Uzun bacakları ve ince bir beli olduğu ortaya çıktı. Dediğine göre, aynada kendine bakma nedeni de, yalnız ve yalnız, montaj bölümünde, tahta çubuk zımparalayan, bir kızı öpüp faka basan böyle uslu bir kolonist olduğunu görmekmiş. Ayrıca, bir centilmene yakışır şekilde özür dilemişti. Bir hafta içinde sekizinci sınıf kabul sınavını da geçecekti kesinlikle ve bir ay sonra da kolonist unvanını alacaktı. Hal ve gidişi övgüye değerdi –bu eskiden aklının ucundan bile geçmezdi. İşin en tuhaf yanı da bunlardan zevk almasıydı.

İgor her gün kendi içinde yeni güçler seziyordu. Arkadaş diyebileceği biri henüz yoktu, evet, belki de buna çok da gerek duymuyordu. Buna karşılık, herkesle sıcak ilişkileri vardı, herkesle şakalaşabiliyor ve herkes de ona gülümsüyordu. Tutkulu bir okur şöhretine şimdiden sahipti. Kütüphaneye girdiğinde, Şura Myatnikova onu saygın bir müşteri gibi karşılıyor, raflara davetkâr bir bakışla göz atıyor, merdivenleri çabucak, edalı bir hareketle çıkıyor ve şöyle diyordu:

"Sana Shakespeare'i öneririm. Ne dersin?"

Kız, yukarıdan muziplikle göz süzdü. Shakespeare'in daha fazla okunmasını istiyordu, şimdiye kadar durum pek parlak değildi. İgor'un neşesine de diyecek yoktu, belki okur olarak takdir edildiğinden, belki Shakespear'i etkileyici bulduğundan, belki de o

yukarıda, merdivende duran Şura Myatnikova'yı kardeş gibi gördüğünden. Böyle bir kız kardeş de kaderin güzel bir armağanı değil de neydi?

İgor koltuğunun altında Shakespeare'den kalın bir ciltle yürüyüp giderdi. Onlara asla böyle büyük ve güzel bir kitap verilmediğinden, koridordaki çocuklar onu saygıyla izlerdi. Vladimir Kolos yoluna çıkıp,

"Göstersene!" dedi, "Shakespeare mi okuyorsun? Bunu takdir etmeliyim. Doğru yoldasın, Çernyavin. Uzun süredir yoldan sapmıyorsun, biliyor musun?"

Vladimir Kolos özel bir sınıftaydı. Koloniyi başarmıştı ve yakında Moskova Pilot Enstitüsü'nde öğrenim görecekti. İgor yatakhanede gerçek bir ilgiyle Shakespeare'ini açtığında ve bir de gördü ki –bu hiç de fena değildi. "Othello"yu okumaktaydı. Buna yüksek sesle güldü. Şu Othello ona Gontar'ı anımsatmıştı.

"Mihaylo, burada sana ilişkin bir şeyler yazıyor!"

"Bana ilişkin mi?"

"Burada kıskançlıktan falan söz ediliyor."

"Buna beni inandıramazsın."

"Bu sensin, tıpkı sen!"

"Benim kıskanç olduğum senin kuruntundur, Çernyavin. Hiçbir şey anlamıyorsun, sen yalnız öpmeyi bilirsin."

Gontar zekiydi. Ona göre İgor'un öpmekten başka bir şeye gerek duymadığı açıktı. Kendisinin, Gontar'ın neye gerek duyduğu pek belli değildi. Ancak sekizinci müfrezede, Mişa Gontar'ın neleri hedeflediği çok iyi bilinirdi. Kışın sürücü kursuna katılacak, bir yerlerden bir araba bulacak ve sürücülük yapacaktı. Saharov ona bir ev döşemeye söz vermişti, ardından da Mişa, Oksana ile evlenecekti. Bu müthiş tasarıları bütün koloni, hatta dördüncü müfrezenin en küçükleri bile biliyordu. Gontar ise, esrarengiz bir şekilde gülümsüyordu –istedikleri kadar gevezelik etsinlerdi. Tasarılarının çok daha büyük olduğu izlenimi yaratıyordu böylece. Çocuklar onunla kavga etmiyordu,

çünkü o iyi bir çocuktu. Planlarını bütün koloni ve doğal olarak bir dereceye kadar kendisi de biliyordu... Oksana'nın tasarılarından ise hiç kimsenin, belli ki Gontar'ın da haberi yoktu. Kolonistlerin keskin bakışları vardı, Mişa'nınkinden çok daha keskin. Oksana film gösterilerine gelirdi. Gündüz, sepetiyle, ağaç yongası almak üzere belirir, akşama doğru, gölde "kadınlar saati" olduğunda, yıkanmak üzere ortaya çıkardı. Bu, deneyim sahibi bir gözün, şoför Gontar'ın karısı olmak isteyip istemediğini anlamasına yetiyordu.

Herkes Oksana'nın hizmetçi kız olduğunu biliyordu. Herkes, şimdiye kadar kolonide hiç kimsenin görmediği bir avukatın onu sömürdüğünü biliyordu. Herkes ona yakınlık duyuyordu, ancak aynı zamanda başka bir şeyi de fark ediyorlardı: O kendine özgü, ölçülü canlılığını, suskun ağırbaşlılığını, sakin gülümseyişini ve zeki bakışlarını. Yakındığını hiç duymamışlardı. Her şeyden önemlisi de, onu, az da olsa sevdalıymış gibi görünen Mişa ile gezerken hiç görmemişlerdi. Böyle bir şey fark edilmeyecek gibi değildi ki. Kızın, kimsenin akıl sır erdiremediği ve Gontar'ın da hakkında en ufak bir düşüncesi olmadığı kendine özgü bir şeyleri vardı.

Ağustos sonlarında, bir tatil gününün akşamına doğru, yatakhanede İgor ile Gontar bir rastlantı sonucu aynı anda kendi bakımlarıyla uğraşmaktaydılar. Mişa uzun uzadıya saçıyla uğraştı. İgor ayakkabılarını boyadı. Mişa, İgor'un pırıl pırıl ayakkabısına ve yeni ütülenmiş pantolonuna kuşkuyla baktı, ama bir şey söylemedi. Buna karşılık, daha konuşkan olan İgor ise sordu:

"Nereye gideceğini bilmek isterdim."

"Çok istiyorsan, beni takip edebilirsin."

"Bundan emin olabilirsin."

Sustular.

Sonra, İgor yeniden başladı:

"Üniformanın gömleğini giyemezsin."

"Belki kente iniyorumdur. Hemen nöbetçi müfreze komutanına gideceğim, onunla konuşup, izin alacağım."

"Ha, kente gideceksin? İyi, peki."

"Üniformaya öylesine bir baktım, buruşmuş mu diye."

"Öyle gibi görünmüyor ya..."

"Görünmeyebilir."

Yeniden suskunluğa gömüldüler. Gontar, İgor'un mendilini nasıl büyük bir özenle ceketinin cebine yerleştirdiğini fark etmişti. Kendini daha fazla tutamayıp, bu kez kendisi sordu:

"Ya sen nereye?"

"Ben mi? Öylesine... Biraz dolaşmaya. Biliyor musun, temiz havayı seviyorum."

"Bak sen, temiz havaymış! Kolonide her taraf temiz hava."

"Öyle demeyin, lordum. Ne de olsa dökümhanemiz var, o iğrenç dumanıyla..."

İgor tiksinmiş gibi, elini burnunun önünde salladı. Gontar bu aristokratça hareketi ayıpladı:

"Gösteriş yapma! Bugün izin günü ve dökümhanede de çalışılmıyor."

"Beyim, öyle hassas bir burnum var ki, dünkü dumanı bile kaldıramıyorum."

Böylece Gontar, İgor'un dökümhaneden alabildiğine uzaklaşma niyetinde olduğu kanısına vardı. Bu yüzden şakacı ve kuşkucu ses tonunu bırakarak anlamlı bir şekilde,

"Biliyor musun, Çernyavin? Bunu yapmanı yine de önermezdim."

"Sinirlenme, Mişa!"

Beraberce yatakhaneden çıktılar. Parkın içinden su bendine kadar yürüdüler. Gontar sordu:

"Nereye gitmeyi düşünüyorsun?"

"Kolonide geziniyorum. Buna hakkım var mı?"

"Elbette."

Gontar adil bir insandı. Bu yüzden, su bendini geride bırakana dek sustu. Sonrası ise onu ilgilendirmiyordu:

"Daha fazla gitmiyorsun!"

"Neden?"

"İşte. Ne istiyorsun sen?"

"Gezinmek."

"Kolonide mi?"

"Hayır, çevrede. Hakkım var mı?"

"Tabii, ama..."

"Ne?"

"Senin façanı bozarım Çernyavin!"

"Bu güzel mayıs akşamında insan böyle konuşur mu hiç?"

"Çernyavin, mayıs akşamından söz edip saçmalama! Mayısta değiliz ve sen de, hiçbir şey sezmediğimi sanma sakın. Daha fazla gitmeyeceksin!"

"Mişa, bir Japon hamlesi biliyorum! Çok kötü yapıyor!"

"Bir Japon hamlesi, hı? Bir Rus hamlesi kötü mü sanıyorsun?"

Mişa Gontar kararlı bir şekilde İgor'un yolunu tuttu ve sağ elinin parmakları gerçekten de Rus yumruğuna sıkıldı.

"Düello tanığı olmadan olmaz ki, Mişa."

"Senin tanıkların bana vız gelir! Sana söylüyorum, daha fazla gitme!"

"Sen gerçek bir Othello'sun. Ben yine de yürüyeceğim, ama ilk vuran ben olmayacağım. Ortada durmaya hiç niyetim yok, hele de kana susamış bir Othello'ya karşı savunma yapmak için."

'Orta' sözü geçtiğinde Gontar huzursuz oldu. Etrafına bakındı ve... Üstünde rahat, geniş bir pantolonu ve uzun bir Rus gömleği olan yaşlı bir adamın yanında Oksana'yı gördü. Adamın başında hiçbir şey yoktu, saçları bile. Yüzü sinekkaydı tıraşlı, kuru ve hiç de sevimsiz değildi. İgor ile Gontar, bunun istismarcı olduğunu kavradılar. Bu yüzden yüzü, ikisinin gözüne de birdenbire çok sevimsiz gözüktü. Oksana yanı sıra yürüyordu. Bugün beyaz

spor ayakkabısı ve saç örgüsünde de beyaz bir kurdele vardı. Hiç kuşkusuz, bugün her zamankinden daha çekici görünüyordu. İki genç de, geçmeleri için bente giden yoldan çekildiler. Gontar somurtarak selam için elini kaldırdı, İgor da selam verdi. Oksana gözlerini yere indirdi.

Kel kafa, ikisinin selamını kendi üstüne aldı ve onlara karşılık verdi. Ardından sordu:

"Kolonist yoldaşlar, söyler misiniz, Saharov evde midir?"

Gontar, ağırbaşlı bir tavırla karşılık verdi:

"Aleksey Stepanoviç her zaman evdedir."

Oksana su bendine doğru önden gitti. Erkekler onu izledi.

"Şu kolonide güzel bir yaşamınız var! İnsan on beşinde olmadığına üzülüyor doğrusu," dedi kel kafa.

Gerçekten de hayıflandığını gösterir bir el hareketi yaptı.

Gontar, adamı şüpheli ve kurnaz bakışlarla süzdü. İstismarcı kendini farklı göstermeyi çok iyi biliyordu.

Üçü de Oksana'nın arkasından, ana binanın giriş kapısına kadar beraberce yürüyüp koloniden söz ettiler. Gontar, gözü boyanamaz biri gibi davranıyordu. Diplomatik bir gülümsemeyle kibar yanıtlar veriyordu, ancak kendine hâkim oluyor ve hiçbir sır vermemeye özen gösteriyordu. Yağ kutularının günlük üretim miktarını bile bildirmemiş, yalnızca,

"Bunu muhasebeden öğrenebilirsiniz," demişti.

Adamın arkasından İgor'a göz kırptı.

Gontar nöbetçi müfreze komutanını büyük bir memnuniyetle çağırdı üstelik:

"Bu ikisi müdüre gitmek istiyorlar."

Tam yarım saat boyunca İgor ile Gontar boş koridorda bir aşağı bir yukarı kardeş kardeş gezindiler. En sonunda Gontar dayanamadı.

"Neden gelmiş olabilirler ki?"

Volodya Begunok fırtına gibi yanlarından geçti ve Klava Kaşirina ile geri döndü. Sonra kel kafa ortaya çıktı yeniden ve nazikçe önlerinde eğilerek geçti. "Görüşmek üzere, yoldaşlar!"

İgor ile Gontar göz göze geldiler, ama herhangi bir yorum yapmaktan kaçındılar.

Nihayet Klava ile Oksana çalışma odasından çıkageldiler. Oksana önden gidiyordu ve genç çocuklara biraz ürkek ürkek baktı. Klava'nın ise sevinçten yüzü gülüyordu. Şakacı bir resmiyetle eğilip, güzel, gümüş gibi sesiyle,

"Tanıştırayım! Bu yeni kolonist Oksana Litovçenko."

Kızların arkasından uzunca bir süre bakakaldılar, sonra göz göze geldiler.

"Lordum, temiz hava alabilir miyim artık?" dedi İgor.

Şimdi Gontar da formdaydı.

"Eşek, sana kaç defa dedim, koloninin havası her tarafta iyidir diye!"

Kahkahaları bütün koridorda yankılandı. Kapıdaki nöbetçi uyarır gibi onlara baktı, berikiler ise, yatakhaneye varana kadar güldüler ve Gontar ancak burada ciddi bir ses tonuyla açıkladı:

"Çernyavin, bundan böyle aşk meşk hikâyelerinin sona erdiğinin farkındasındır herhalde."

"Ben kesinlikle farkındayım da, sizde durumlar nasıldır?"

Gontar ise gururlanarak baktı.

"Değerli yoldaş, ben koloni listesinde dört numarayım!"

HA ŞÖYLE!

Beşinci müfrezenin yatakhanesinde, boynuna kadar çarşafa sarılmış olarak, bir sandalyede Oksana oturuyordu. Vanda, elinde bir makasla etrafında dönüp duruyor, kızlar durmuş gülümsüyorlardı. Oksana'nın kestaneye çalan parlak, güzel, dalgalı saçları vardı.

"Saçlarını ikiye bölüp öreceğim. Güzel belikler olacaklar, göreceksin, nasıl göz alıcı olacaklar! Siz kızlar bir şey anlamıyorsunuz. Böyle saçlar kesilir mi hiç? Yalnız biraz düzeltmek gerek, böylece daha güzel uzarlar."

Vanda'nın gözlerinde teşebbüs ruhu parlamaktaydı. Alt dudağını ısırarak açık saçların ucunu dikkatlice kesti. Oksana kımıldamadan, yüzü al al olmuş duruyordu.

Vanda, çarşafı bir berber edasıyla ustaca çıkardı. Oksana sıkılgan bir tavırla ayağa kalktı.

"Çok teşekkür ederim!"

Vanda çarşafı yere bıraktı, birden Oksana'yı kucaklayıp ona takıldı:

"Ah, seni sevimli şey! Ah, tatlım! Benim küçük hizmetçi kızım!"

Kızlar duygulanarak gülüştüler. Oksana ela gözlerini kaldırarak utangaç utangaç gülümsedi.

"Kesin artık sevgi gösterisini! Aleksey'e gitmeliyiz," dedi Klava o sırada.

Vanda coşkuyla sordu:

"Neden Aleksey'e gidiliyor?"

"Onunla konuşacakları var."

"Ben de geliyorum."

"O halde gidelim!"

Tam o sırada Torski ile Saharov'un etrafı kalabalıktı. Yalnız Torski'nin odasında, o sonu gelmez sedirin üstünde insan keyfince oturup, sohbet edip gülebilirdi. Saharov'un odasında ise, onu işinde rahatsız etmemek için sessizce konuşulurdu. Ancak burada da arada bir kuraldan sapmalar olmuyor değildi. Bazen Saharov'un kendisi çocuklarla bir sohbete girişir, güler, şakalaşır, bazen de birdenbire sertleşirdi:

"Arazinin yüzde ellisinin boşaltılmasını rica ediyorum."

Hiçbir zaman, konuğuna öylece kapıyı göstermeye kalkışmazdı.

Kızlar, komutanlar kurulu odasına girdiler. Toplu bir hayret ifadesiyle karşılandılar. Oksana kolonist giysisiyle! Bu amma büyük bir sürprizdi! Bir tek Volodya Begunok'u hiçbir şey şaşkına çeviremezdi. Saharov'un oda kapısını açtı, trafik milisi duruşunu alarak, "Buyrun!" dedi.

Saharov masasının başından kalktı, odadakiler de ağzı açık sustular.

"Ha işte... Güzel bir kolonist. Okula gittin mi?"

"Yedinci sınıfa kadar."

"İyi öğrendin mi?"

"Sanırım, evet."

Koltukta oturan İgor Çernyavin neşeyle söze girdi:

"Ürkek olmana gerek yok, Oksana. Köylü kızı gibi davranıyorsun ya!"

Vanda, ağırına gitmiş gibi berikinin yüzüne baktı.

"Bakın hele şu şehir efendisine!"

Saharov gözlüğünü düzeltti.

"Yani iyi öğrendin, öyle mi? Söyle bakalım, Çernyavin, on iki kere on iki kaç eder?"

"Efendim?"

"On iki kere on iki kaç eder, diye sordum."

İgor gözlerini tavana dikerek şöyle bir düşündü. "Yüz dört!"

"Bu şehir hesabı mıdır, yoksa köy hesabı mı?"

Bütün gözler heyecanla İgor'a çevrildi. Bazıları kafa kafaya verip birbirlerine tahminleri fısıldıyordu. İgor yeniden tavana bakarak gözüpek bir tavırla doğruladı:

"Yüz dört!"

Saharov üzgün iç çekti.

"Görüyor musun, sevgili Oksana? Durumumuz bu işte. Şehirden genç bir adam geliyor, afra tafra yapıyor ve 'yüz dört' diyor. Ama

yakın bir zamanda, bir Amerikalı bilimadamının on iki kere on ikinin yüz dört etmediğini keşfettiğinden haberi yok!"

Kızlar İgor'a alaycı bir ifadeyle baktılar, erkek çocuklar divanda gülüyorlardı. İgor yeniden hesapladı, en sonunda Saharov'un kendisini alaya aldığını anladı. Oksana da orada olduğundan, böylesi dalgalarla kolayca sarsılmayacağını göstermek istiyordu. Hiç kuşkusuz, yanında oturan Vanya Galçenko onu dürttü, ve belli ki, bunun matematiğe ilgisi vardı, ancak İgor anlamazlıktan geldi.

"Amerikalılar da yanılabilir, Aleksey Stepanoviç. Ruslar onlara bazen yüz puan avans verirler."

"Görüyor musun, Oksana? Burada ulusal gururun kötü bir örneği var. İgor Amerikalılara yüz dört puan veriyor!"

Oksana kendini daha fazla tutamayıp kahkahayı salıverdi. Bunu utanmadan yapmıştı ve rahat ve açık, nazlanmadan gülebileceğini göstermişti. Sonra şu yalın soruyla İgor'a yöneldi:

"Nasıl hesaplıyorsun?"

İgor bastığı yerin sallandığını sandı, ama yine de pes etmedi.

"Çok kolay: On kere on yüz eder, iki kere iki de dört, etti yüz dört."

Oksana şaşkın bir ifadeyle Saharov'a baktı. Saharov ellerini birleştirdi.

"Bu durumda söylenecek hiçbir söz yoktur! Doğru! Yüz, dört daha, yüz dört eder. Pes edelim, öyle değil mi Oksana?"

Heyecanlı sesler sözünü böldü. Kolonistler divandaki rahat yerlerinden kalkıp, kollarını havada sallıyorlar ve her çeşit ses tonuyla bağırıyorlardı:

"Yanlış! Bu doğru değil ki, Aleksey Stepanoviç! Hesap sihirbazı o! Kim böyle hesap yapıyormuş ki, Çernyavin? Yüz dörtmüş!"

Daha yetişkin olanlar, soğukkanlı bir şekilde gülümsediler. Saharov sesli sesli güldü:

"Ne oldu, İgor? Ruslar da sana karşı! Neyse, bunu dışarıda halledersiniz. Klava, Oksana'nın yardımcısı kim olacak?"

"Ben Marusya'yı düşünmüştüm, ama Vanda burada... Ancak o da henüz kolonist değil."

Vanda öne çıktı, Oksana'nın yanına geçerek, ciddi bir tavırla,

"Aleksey Stepanoviç, ben henüz kolonist değilim, ama..." dedi.

Saharov, dikkatlice gözlerinin içine baktı. Ötekiler sustular ve boyunlarını uzattılar.

"Hım... Bu çok önemli! Sen onun yardımcısı olmak istiyorsun, öyle mi?"

"Evet."

Çıt çıkmıyordu. Vanda etrafına bakındı ve başını salladı.

"Ve bilesiniz, onu koruyacağım!"

Saharov ayağa kalktı ve Vanda'ya elini uzattı.

"Teşekkür ederim, Vanda, sen iyi bir insansın."

"Siz de öyle!"

Çocuklar ancak şimdi duygularının seyrine bıraktılar kendilerini. Oksana'nın yanına gelerek etrafını çevirdiler. Biri ağır ağır ve ince bir sesle,

"Ha şöyle!" dedi.

Akşamın geç vakitlerinde, herkes uyurken, Saharov masasını düzeltti, şapkasını alarak Vitya Torski'ye sordu:

"Vitya, söylesene, Oksana'nın hizmetçi kız olduğunu nereden öğrenmiş çocuklar?"

"Bunu burada herkes söylüyor."

"Neden?"

"Bir avukatın yanında hizmetçilik yaptığını, bahçede çalıştığını söylüyorlar. Doğru değil mi ki?"

"Oksana Litovçenko, bu yıl ölen komünist bir işçinin kızıdır. Annesi uzun süre önce ölmüş. Yoldaş Çorni onu yanına aldı. Kendisi avukat da değil, Sovyet hukuku alanında profesör. Cephede Oksana'nın babasıyla berabermiş."

"O halde neden bahçede çalışıyordu ki?"

"Ne varmış bahçede çalıştıysa? Bahçeyi kendisi düzenlemiş, çalışmayı sevdiğinden. Yalnız köleler mi çalışır ki?"

Torski dizini dövdü.

"Bak sen, ne demeli! Bizde de ona istismarcı denip durulurdu!"

"Çok renkli bir hayal gücü varmış buradakilerin!"

"Bunu genel toplantıda açığa kavuşturalım."

Saharov şapkasını giyerek gülümsedi.

"Hayır, buna şimdilik gerek yok. Hiç kimseye söyleme! Durum kendiliğinden açığa kavuşur zaten."

"Baş üstüne, kimseye bir şey söylenmeyecek!"

Saharov koridora çıktı. Holde, gece nöbetçisi için gece lambası yanıyordu. Nöbetçi sandalyesinden doğrulup hazır ola geçti.

"Görüşmek üzere, Juri!"

"Güle güle, Aleksey Stepanoviç!"

Saharov, dışarıda, B blokunun önünden geçiyordu. Bütün pencereler kararmıştı, yalnız birinden bir kızın başı görünüyordu. Oradan Vanda'nın sesini işitti:

"İyi geceler, Aleksey Stepanoviç!"

"Neden uyumadın daha, Vanda?"

"Canım istemiyor."

"Ne yapıyorsun orada?"

"Hiç... Yalnızca pencereden dışarıyı seyrediyorum."

"Hemen yatmaya gidiyorsun, duyuyor musun?"

"Ya canım istemiyorsa?"

"Ne demek bu, sana emir verdim?"

Vanda gülerek yanıtladı:

"Baş üstüne, hemen yatılacak!"

Arkasından Klava'nın kafası belirdi.

"Kiminle konuşuyorsun, Vanda? Aleksey Stepanoviç, siz söyleyin, geceleri kara kara düşünmesin. Hep burada oturup düşüncelere dalıyor. Neden acaba?"

"Hiç de düşüncelere dalmıyorum, yalnızca dışarıyı seyrediyorum. Ama bir daha yapmayacağım, Aleksey Stepanoviç."

"Klava, onu doğruca yatağa götürüyorsun!"

Kızlar birbirlerine takıldılar, kıkırdayıp gözden kayboldular. Bu pencere de kararıp sessizleşti.

AĞUSTOSTA MUTLULUK

Her şey gizliden gizliye ilerledi. Sriyanski birdenbire dördüncü müfrezeye, akşam yemeğinden sonra üniformaları giymeleri için emir verdi. Kimsenin nedenini sormaması şaşırtıcıydı. Kendi aralarında fısıldaşıp gülüştüler, bu nedenle Vanya, Filya'dan sessizce bilgi almak istedi.

"Ne oluyor?"

Filya mırıldandı:

"Ortalıkta bir şeyler dönüyor... Olağanüstü ilginç bir şeyler!"

Genel toplantıya çağrı borusu çalındığında Alyoşa Sriyanski onları sıraya koyup, dizim dizim salona götürdü. Holde onları trompetiyle Volodya Begunok bekliyordu ve o da sıranın başına, Sriyanski'nin yanına geçti. "Sessiz Kulüp"te gülümseme ve alkışlarla karşılandılar. Dördüncü müfreze sedire oturmak yerine, Stalin büstünün önüne, yüzlerini meclise dönerek dikildiler. Ardından Saharov ile Torski geldi. Hararetle konuşuyorlar ve dördüncü müfrezeye arada bir kurnaz kurnaz bakıyorlardı. Vitya toplantıyı açtı:

"Söz, dördüncü müfrezenin komutanı Sriyanski'de."

Sriyanski sıranın önüne geçerek yüksek sesle komut verdi:

"Dördüncü müfreze, hazır ol!"

Ardından bir söyleve başladı.

"Kolonist yoldaşlar, dördüncü müfrezenin on dört kolonisti, öğrencimiz İvan Galçenko'nun kolonist unvanını alması için meclise ricada bulunmayı, bir toplantıyla oybirliği ile karar verdiler. İvan Galçenko iyi bir arkadaş, bilinçli bir işçi ve neşeli bir çocuk. Daha ayrıntılı olarak yardımcısı, kolonist Vladimir Begunok onun hakkında bilgi verecek. Galçenko, beş adım öne!"

Vanya, sıkılganlıktan kıpkırmızı kesilerek müfreze komutanının yanına geçti. Volodya da öne geçmişti ve çok ölçülü, sert ve resmi bir dille Vanya hakkında bilgi verdi:

"Vanya daha üç aydır müfrezede, ama onun hakkında yargıya varmak için bu süre yeterli. Vanya hiç kimseyle kavgalı değil, hiçbir şeye geç kalmıyor, bütün işleri kusursuzca ve çabucak yerine getiriyor ve her zaman neşeli. Hiç kimseye yaltaklanmıyor, ne müfreze komutanına, ne nöbetçi müfreze komutanına, ne de eski kolonistlere. Şu an, bir iş gününde seksen kalıp yapabiliyor, herkes de bundan memnun. Her gün, 'Pionerskaya Pravda'yı okuyor. Ekim Devrimi, Lenin ve Stalin hakkında bilgisi var. Aynı şekilde, Denikin, Yudeniç ve Kolçak'a karşı nasıl zafer kazanıldığını biliyor. Ayrıca, Dnyeprostoy, kolektifleşme ve Kulaklar hakkında bilgisi var. Komünden çıkınca, Kızıl Ordu'da pilot olmak istediğini söylüyor. Ama bombardıman pilotu değil, avcı pilotu olmak istiyor. Böyle söylüyor, ama zaman gösterir elbet. Koloniyi çok seviyor. Koloninin bütün kural ve yasalarını biliyor. Sıra düzenlerini de ezbere biliyor ve orkestrada çalmak istiyor. Vanya böyle biri! Ben yardımcısı oldum ve beni hiç zorlamadı."

Ardından sözü Mark Gringaus aldı ve komsomol organizasyonunun, dördüncü müfrezenin önerisini desteklediğini açıkladı. Vanya üç ay içinde, kolonist nişanına layık olduğunu kanıtlamıştı. Bazı öğrencileri dört aydan fazladır kolonist yapamayan müfrezeler utanmalıydı.

Diğer kolonistler de kısa açıklamalarda bulundular. Herkes, Vanya Galçenko'nun kolonist unvanını hak ettiğini onaylıyordu.

Klava Kaşirina ekledi:

"Vanya iyi bir kolonist. Her zaman güvenilir ve nazik, onda her şey tamam. O, çalışkan bir işçi ve mutlaka bize ait."

Aleksey Stepanoviç ayağa kalktı, bir an düşündü, sonra iki elini yukarı kaldırdı:

"Biliyorsunuz, her şeye bir itiraz noktası bulmak benim hem görevim, hem de bir alışkanlığım. Vanya'da itiraz edebileceğim bir şey yok. Yalnız tek bir kaygım var, o da dördüncü müfrezenin onu fazlasıyla övmesi ve pohpohlaması. Sen de, Vanya, övgülere fazla güvenmemelisin. Her şeye rağmen kendinden daha fazlasını istemelisin. Bir insanı aşırı övgüden çok bozan bir şey yoktur. Anlaşıldı mı?"

Vanya sanki bir sis içinde duruyormuş gibiydi, ancak Saharov'un ne demek istediğini net bir biçimde anlamıştı ve bir düşteymiş gibi başını salladı.

Herkes düşüncesini ifade ettikten sonra, Vitya Torski,

"Yalnız kolonistler oylamaya katılabilir! Vanya Galçenko'nun kolonist unvanını almasından yana olanlar el kaldırsın!"

Eller havaya kalktı. Müfreze komutanının yanında duran Vanya, hem sevinmiş, hem de şaşırmıştı.

"Oybirliğiyle kabul edilmiştir! Lütfen ayağa kalkın!"

Herkesin ayağa kalkıp, 1 numaralı kolonist olan Vladimir Kolos'un uzak sedir köşesindeki yerini terk ederek, pırıl pırıl parke zeminin üstünden dördüncü müfrezeye doğru yaklaştığını gördüğünde Vanya'nın şaşkınlığı daha da arttı.

Vladimir Kolos elinde baklava şeklinde, üzerinde altın ve gümüş renginde kolonin arması işlenmiş olan kadife bir kumaş parçası tutuyordu.

"Vanya Galçenko, işte kolonist arman! Bundan böyle, kolektifimizin tam yetkili üyesisin. Kolonin ve bütün Sovyet devletinin çıkarlarını kendi çıkarların üstünde tutacaksın; ve bir gün devletimizi düşmanlara karşı savunman gerektiğinde, metin, soğukkanlı ve zeki bir savaşçı olacaksın. Seni kutluyorum!"

Vanya'nın elini sıkarak, ona armasını takdim etti. Bütün salon alkışladı, Alyoşa Sriyanski elini omzuna attı. Bu arada Torski toplantıyı bitirmişti, herkes de yeni kolonistin çevresini sararak, onunla tokalaşıp, kutluyorlardı. Aleksey Stepanoviç de elini sıktı.

"Eh, Vanya, bundan böyle sıkı duracaksın! Armanı göstersene! Lida, görüyorum ki, armayı dikmek istiyorsun..."

"Seve seve!"

Lida sarışın başıyla Vanya'yı çağırdı.

"Bize gel!"

Vanya ilk kez on birinci müfrezenin yatakhanesine giriyordu. Kızlar etrafını sardılar, buyur ettiler, onu çikolatalarla ağırladılar, ona sorular sorup gülüştüler. Ardından gömleğini çıkardı ve Lida Talikova da kendi elleriyle armayı sol kola dikti.

Bu yeni resmi süsüyle orada dikelirken, kızlar onu alıp aynanın karşısında çevirip durdular. Şura Myatnikova, omzunun üstünden aynaya bakarak güldü. Güçlü, inci gibi beyaz dişleri vardı.

"Bakın, ne kadar güzel görünüyoruz!"

Ayrılık sırasında herkes bağırdı:

"Bizi ziyarete gel, Vanya!"

Şura Myatnikova, diğerlerini öteleyerek,

"Seni kitaplık koluna yazacağım! Tam da senin gibi çalışkan bir delikanlıya ihtiyacım var. Bizim topluluğa gelir misin?" dedi.

Vanya kaşlarını kaldırdı. Mahçup olmamıştı, ama gururdan koltukları kabarmış da değildi. Hayır, sadece bu akşamki mutluluğundan ötürü çok etkilenmiş ve büyülenmişti. Ayrıca buna hemen hemen hiç hazırlıklı değildi ve insanın kaldırabileceği mutluluğun ölçüsünü daha bilmiyordu. Bu kızlar son derece sevimliydiler. Sevimliliklerinin yanı sıra erişilmez de görünüyorlardı. Canlılıklarında, olağanüstü seslerinde, odalarının temizliğinde ve kokusunda, hatta sundukları çikolatada sıradan bir insan aklının almayacağı hassas, etkileyici bir şeyler vardı. Vanya da bunu kav-

rayabilecek durumda değildi gerçekten. Kitaplık kolunda çalışmaya söz verdi.

Bu ise, o ağustosun mutlu akşamlarından yalnız biriydi. Daha bunun gibi birçok gün ve gece onları bekliyordu.

Aniden, Doktor Kolya'nın havalandırma düzeneğinden memnun olmadığı ve küçük kalıpçıların derhal başka bir bölüme alınmalarını talep ettiğini duydular. Saharov'un odasında Solomon Davidoviç, doktorun dikkatini yaşlı kalbine çekerek bir konuşma yapmıştı.

"Her gün, her gün baca yüzünden sinirlenmekle en sağlıklı kalbin bile tekleyeceğini siz bir doktor olarak daha iyi anlarsınız.."

Doktor Kolya, Solomon Davidoviç'e öfkeyle bakmıştı.

"Saçmalık! Bunun kalbinizle hiç ilgisi yok!"

Dökümhane ve sağlık sorunuyla ilgili bütün öykü, meclisin, aralarında Rişikov olmak üzere daha yetişkin kolonistlerin bu işte tutulmasına, buna karşılık küçüklerin ise torna atölyesine gönderilmesine karar vermesiyle sona erdi. Kaderin bu alışılmadık ve beklenmedik lütfu dördüncü müfrezeyi öyle büyük bir heyecana soktu ki, günler boyu hepsinin teker teker sesleri kısıldı.

Tornacı! Tornacının, çıkrıkçının geçmediği masal, efsane var mıydı ki? Evet, kötü cadı ve altın anahtar, olgun elma ve konuşkan poğaça, iyi tavşanlar ve iyi yürekli tilkiler, Moydodyir ve Aybolit, cümbür cemaat, hepsi emre amadeydi. Her akşam gözlerini hayranlıkla açıp, masal ormanının derinliklerine, ayak değmemiş dolambaçlı patikalara, dünyanın öte ucundaki uzak ülkelere gidebilirdi insan. Bu olur, olanağı vardır, kimseye acı vermez, büyükler de böylesi öykülerle seve seve işbaşındadırlar. Ama, onlardan sıradan bir torna rica etmeye kalkışmaya görün! Kolomna'dan ya da Moskova'dan olması şart değil, Samara'dan sıradan bir tane olabilir. Hemen, böyle bir şeyin, şeytan külahından daha zor elde edileceğini göreceksiniz. Neden bir tornaya gerek duyuyorsun? Kalıp yapabilirsin, montaj bölümünde tahta çubukları zımparalayabilirsin, ama bir torna? Bunu kullanmana kimse izin vermez.

Ve şimdi de birdenbire Filya tornacı oldu, Kiryuşka tornacı oldu, Petya Kravçuk tornacı oldu! Hatta Vanya Galçenko bile, çok değil, yalnızca siyah ayakkabı boyası teknolojisine hâkim olan Vanya bile tornacı! Metal sanayinde tornacılar! Buna ilişkin bütün sözler, bütün sesler büyüleyici bir müzik gibi kanına karışıyor. Sesin erkeksileşiyor, yürüyüşün daha güvenli ve kafanda dünyanın en büyük sorunları döner ve anında çözümlenir. Gözlerin daha farklı görür, beynin daha farklı çalışır. Dikimhane dediğin nedir ki? Ya da montaj stadyumu! Stadyumda çalışıp, kendilerine "ağaç işçisi" diyenlerin ne kadar acınası bir durumda olduklarını, ne kadar mutsuz olduklarını daha yeni yeni anlıyorsun.

Ayrıca, yeni tornacıların işitmekten pek hoşlanmadıkları bazı sözcükler de kulağa çalınıyordu. Örneğin, Samara'dan yeni torna tezgâhları geldiğinde, sekizinci müfreze komutanının yardımcısı Aleksander Ostapçin, herkesin içinde şöyle demişti:

"Bu tabutları da nereden buldunuz, Solomon Davidoviç? Bunlar Birinci Hain Demetrius devrinden kalma!

Solomon Davidoviç her zamanki gibi, küçümser bir ifadeyle kalın dudaklarını uzattı.

"Nasıl da ukalalar! Bu dehşet bir şey! Şimdi de her şeyin en modernini istiyorlar. Burada, Demetrius da ne demek? Biz bu torna tezgâhlarıyla güzelce para kazanacağız daha."

Solomon Davidoviç'in bu sözlerini çocuklar anlamıştı, Ostapçin'in sözleri ise, bir kulaklarından girip ötekinden çıktı.

Dördüncü müfrezenin torna tezgâhlarında yerlerini aldığı ve yeni tornacıların ilk kez sürgü kolunu sağ ellerine aldıkları o muhteşem, törenli gün geldi çattı. Heyecandan dizleri titriyor, bakışlarıyla sıkıştırılmış kutuları deliyorlardı. Solomon Davidoviç yanlarında duruyordu, kalbi, o yaşlı, hasta kalbi avunuyordu.

"Ha, bunlar kötü tornacıymış! Ama millet hemen küstahlaşıyor! Bize örlikon verin! Bize ince iş verin! Bunların burada yaptığına da tahta kazıyıp silmek diyorlar."

Burada kimin küstahlaştığı ve olayın örlikon ve ince işlerle ne gibi bir bağlantısı olduğu ne Filya'yı, ne Kiryuşka'yı ne de Vanya'yı ilgilendiriyordu. Şu önlerindeki, istediklerinde çalışan, istediklerinde duran, gerçek, alımlı, olağanüstü torna tezgâhlarıydı. Çarkın altında pirinç yongaları kıvrılıyordu. Sovyet işletmelerinin sabırsızlıkla beklediği bir yığın yağ kutusu, mekanik işlemler için bekliyordu.

Aynı yılın ağustosunda, heyecan verici başka olaylar da oldu. Okul başladı. Vanya Galçenko beşinci sınıfta, ilk sırada oturuyordu. Neredeyse bütün dördüncü müfreze, diğer bir isimle torna atölyesi bu sınıftaydı. Ancak aynı sınıfta, son sırada Mişa Gontar oturuyordu. Daha ağustosun başında, okula ilişkin küçümser bir tavır takınmıştı.

"Bu beşinci sınıfta işim ne, zaten sürücü kursuna gideceğim!"

Mişa Gontar'ın yanında Petrov II oturuyordu. Onun da beşinci sınıfa gereksinimi yoktu. Burada ona projektör makinesi ya da diyelim transformatör hakkında ne anlatabilirlerdi ki? Aleksey Stepanoviç ise genel toplantıda şöyle demişti:

"Demedi demeyin! 'Okula ihtiyacım mı var? Yeterince bilgiliyim!' gibi laflar duymayayım. Kendi isteğiyle öğrenmek istemeyeni ortaya çıkarırım, haberiniz olsun! Ve burada birisi sürücü kursunu ya da film gösterimi kursunu düşlüyorsa

–kötü notlarla hiçbir kursa giremez. Bunu kafanızdan çıkarın! Ayrıca şu hep aklınızda olsun: Okumak istemeyen biri, kötü bir Sovyet yurttaşıdır! Böyle insanlarla ortak tarafımız yoktur."

Mişa Gontar son sırada oturup yüzünü buruşturuyordu. Alnında, saç diplerine kadar düzenli bir biçimde üst üste binen yatay çizgiler artıyor, ancak öğretmen içeri girip de ders başladığında dikey çizgiler oluşuyordu. Beşinci sınıf onu oybirliği ile sınıf büyüğü olarak seçtikten sonra öne çıkıp bir konuşma yaptı:

"Demedi demeyin! Şimdi beni siz seçmiş oldunuz, ama sonra mızmızlanmak yok! Bilesiniz: En küçük bir şeyden dolayı sizi ortaya sürerim! Kendi isteği ile öğrenmek istemeyene biz öğretmesini

biliriz. Kim burada boş boş durursa, öğretmenin ne için ücret aldığını görecektir! Bunu unutmayın! Şaka anlamam!"

Beşinci sınıfta Mişa'nın yaşamı oldukça iyi bilinirdi, özellikle de okuldaki başarısızlığı. Şimdi derslikte duran Mişa Gontar değil, sınıf büyüğüydü. Bu yüzden kimse, Mişa'nın haklı olduğundan kuşku duymadı ve Mişa'nın yüzünden tamamen samimiyet ve aynı zamanda hilesiz, haklı bir öfke okunuyordu.

İgor Çernyavin sekizinci sınıftaydı. Öğrenmek isteyip istemediğini henüz tam olarak bilmiyordu. Ancak hemen önünde, Vanda ile Oksana yan yana oturmaktaydı, böylece derslik daha rahat ve genç öğretmenin yüzü de daha sevimli görünüyordu.

KREUZER

Eylül ayı tantanalı ve şaşaalı başladı. 1 Eylül Gençlik Günü'nde, Vanya ilk kez kolonistlerle aynı safta toplandı. Kolonistler üniformalarının içinde, parlak armaları, beyaz yakaları ve kepleriyle sıraya girdiler. Sağ kanatta bando takımı vardı. Vanya, en küçükleri içine alan altıncı takıma dahil olduğunu biliyordu. Takım komutanı, Vanya'nın sağlık görevlisi kolluğuyla ara sıra teftişlerde gördüğü ve sıradan bir kolonist diye baktığı sarışın, çelimsiz Semyon Kassatkin birdenbire tamamen değişmişti. "Takımlar sıraya!" komutu verilip herkes çiçek bahçesinin önündeki geniş alana toplandığında, aynı Kassatkin –nasıl olduğunu kimse anlamamıştı– sert bir bakış, güçlü bir ses ve askeri duruş edindi. Yüzünü takımına dönerek, kendine güvenli bir sesle,

"Gevezeliği kesin! Gaydovski!" dedi.

Ortalık sessizleşti ve Gaydovski de dahil, herkes takım komutanına dikkat kesildi.

"Hizaya gel!"

Vanya, "takımlar sıraya" emrinden sonra, yalnız nöbetçi müfreze komutanının yetkisinin kaldığını, diğer bütün görevlilerin ise hükmünün kalmadığını çoktan biliyordu. Ne müfreze komutanı, ne de komutanlar kurulu kalmıştı. Yalnızca başlarında komutanlarla

(ki bunlar seçilmemiş, Saharov tarafından atanmıştı), saflardaki altı takım ile bando takımı vardı. Bu takım komutanları ile uzun tartışmalar yapılamazdı. Onun komutunu dinlemek gerekiyordu, başka da bir şey değil.

Vanya, sağdan üçüncüydü, altıncı takımdaki boy sırası böyle gerektirmişti. Hizaya gelip ara sıra sert görünümlü takım komutanına göz atarken, üzerine armalı kolonist üniformasını giymiş olan, ama başında kep değil, şapka bulunan Saharov'un dışarı çıktığını fark etti. Toplu birliğin önünde ciddi bir tavırla hazır ol vaziyetinde durarak gözlerini bando takımından sağ kanattaki en ufakların olduğu altıncı takıma doğru gezdirdi. Birlik hiç kımıldamadan duruyordu. Saharov, alışık olunmayan sert, buyurgan bir sesle komut verdi:

"Kıta -hazır ol! Bayrak töreni için -gözler -sola!"

Geri dönüp, sırtını birliğe vererek, eli şapkasında, hareketsiz duruyordu şimdi. Kolonistler de dikleştiler ve eller havaya fırladı. Ansızın bando, yeni gibi olmasına karşın, yine de tanıdık gelen bir tören parçası çalmaya başladı. Orada ne çalındığını düşünmeye Vanya'nın zamanı yoktu. O da elini şakaklarında tutuyor ve herkesin baktığı yöne doğru bakıyordu. Ana girişten, marş eşliğinde, selam vaziyetinde, dört kolonist çıkıp yürümeye başladı; nöbetçi müfreze komutanı Lida Talikova önde, onun arkasında dizi halinde üç kişi. Vladimir Kolos, 1 numaralı kolonist, bayrağı taşıyordu, onun iki yanında da, omuzda tüfeklerle iki kolonist uygun adım yürüyordu. Vanya koloni bayrağını ilk kez görüyordu, bununla birlikte hakkında biraz bilgisi vardı. Bayraktar Kolos ve iki asistanı hiçbir müfrezeye ait değildi, onlar "bayrak müfrezesi"ni oluşturuyor ve özel bir odada kalıyorlardı. Burası, içeride kimse olmadığında kolonide kilitli olan tek odaydı. Bu odada, bayrak, üzerinde kadife bir gölgelik olan ve yine kadife gerilmiş duvara dayanan küçük bir kaidenin üstünde duruyordu.

Kolos, bayrağı zorlanmadan, sanki tüy gibi hafifmişçesine taşıyordu. Gönderin altın topuzu bayraktarın başının üstünde hemen

hemen hareketsizdi. Ağır, görkemli ve altın işlemeli kırmızı kadifenin kıvrımları omzuna dökülmüştü.

Bayrak müfrezesi, donakalmış bütün birliğin önünden resmi selamla geçip sağ kanatta durdu. Sessizliği Saharov'un sesi yırttı:

"Kolonist Şari, Kravçuk ve Novak –beş adım öne!"

Dökümhanedeki izinsiz çalışmanın misilleme saati gelmişti. Viktor Torski elinde bir kağıtla, ciddi bir ifadeyle birliğin önüne geçti ve şunun, şunun ve şunun koloni disiplinini zedelediğinden birlik önünde paylandığını bildirdi. Filya hemen Vanya'nın önünde duruyordu; Vanya da berikinin kulaklarına kadar nasıl kızardığını gördü. Tören bitmişti. Saharov, suçlulara birliğe geçmelerini emretti. Filya olduğu yerde gözlerini havaya; belki de, kendi düş aleminde adaletin bulunduğu yere dikmişti.

Ancak Saharov, yeni ve zor bir komut vermişti. Bando bir marş çalıyordu ve birlik de harekete geçti. Birlik, birçok yerde dağıldı, Vanya da, koloni sekizerli sıra halinde yürüyüşe geçtiğinde kendine gelebildi. O zaman, takımının ilk sırasında bulunduğunu fark etti. Onun hemen önünde tek başına Semyon Kassatkin yürüyordu. Onun da önünde altın keplerden bir deniz dalgalanıyor ve çok uzakta da, gönderin altın topuzu parlıyordu.

Kassatkin, adımını bozmadan dönüp kızdı:

"Galçenko, uygun adım!"

Korokilova'nın ilk küçük evlerine gelene kadar, Vanya yürüyüş halindeki korteje güzelce uyum sağladı. Kolaylıkla ayak uyduruyordu ve uzun sıradaki hizayı daha da kolayca koruyordu. Bütün bunlar yalnız kolay değil, aynı zamanda çok da heyecanlıydı. Kaldırımlara insanlar doluşmuş ve kolonistleri büyük bir zevkle seyrediyorlardı. Anacaddeye vardıklarında, bando daha da sesli ve neşeli çalmaya başladı. Alay, kalın insan duvarlarının arasından yürüyor ve Vanya da, bütün bunların ne kadar güzel olduğunu yeni yeni fark ediyordu. Ardından muhteşem bir gösteri kortejine katıldılar. Bir Kızıl Ordu alayına rastladılar ve selam verdiler. Mavi elbiseler içinde kızlardan, sporculardan ve kolları çıplak öğrencilerden

oluşan, neşeli, gürültücü, renkli bir birlik yanlarından geçti. Herkes, kolonistleri takdir ederek izliyor, selamlıyor, gülümsüyor ve büyük bandoya hayranlık duyuyordu. Kadınların en çok hoşuna giden, en küçüklerin resmi tavırlarla yürüdükleri altıncı birlikti.

Akşam üzeri genel toplantıda Kreuzer belirdi. Kreuzer koloniye çok ender gelirdi. Ablak suratı güzelce tıraşlanmıştı, gözlerinin içi gülüyor ve saçı da alnına düşüyordu. Kolonistler onu severdi. Bölge icraat heyetinin başkanı olması bir yana, Kreuzer'in hiçbir zaman bilgiçlik etmemesi, herkese karşı sade davranması ve gülünecek bir şey varsa, her zaman neşeyle gülmesi çok önemseniyordu. Bugün de hiç beklenmedik bir şekilde genel toplantıya gelmişti. Kolonistler yalnız bir saniye için, o da selamına karşılık verirken ciddiyeti korudular; ardından gülümsemeye başladılar ve Kreuzer de gülümsedi.

"Sizin burası güzel, yoldaşlar!"

"Neden güzel olmasın?"

Büyük adımlarla tribüne doğru gitti, sonra birdenbire, kurnazca göz kırparak, odanın ortasında, o çoğu kişinin terlediği ortada duruverdi.

"Biliyor musunuz? Ben sizi övmek için buradayım. Duyduğum kadarıyla sizde işler yolundaymış."

"Sessiz Kulüp"ün her köşesinden sesler yükseldi:

"Bizde yolunda! Ama bununla ne demek istiyorsunuz?"

"Dinleyin! Artık harcama planımızda yoksunuz. Bu ne demek, biliyor musunuz? Bu, şu demek: Bundan böyle devletten yardım almayacak, ekmeğinizi kendiniz kazanacaksınız. Düşünüyorum da, bu mükemmel bir şey."

Çocuklar alkışladı.

"Sizi bu yüzden kutluyorum. Ama bu yeterli değil!"

"Doğru!"

"Yeterli değil, daha fazlasını yapmalısınız! Öyle mi?"

"Evet, öyle!"

"İşletmeniz kötü, samanlık gibi depolarınız var."

"Stadyum var!"

"İşte, o stadyum," diye onayladı Kreuzer; ve gözleri hemen Solomon Davidoviç'i aradı. "Duyuyor musunuz, Solomon Davidoviç?"

"Bunu ne zamandır duyuyorum."

"Ve de makineler..."

"Bunlar makine değil, çıkrıkçı tezgâhı!"

"Çıkrıkçı tezgâhı, çok doğru!"

Kürsünün basamaklarına, gençlerin arasına oturdu ve yüzü birdenbire ciddileşti.

"Biliyor musunuz? Şöyle gerçek bir fabrika kursak, nasıl olurdu?"

"Nasıl yapabiliriz ki?"

Kreuzer, gücenmiş gibi yaptı.

"Bak hele, nasıl olduğunu bilmiyor! Biz kendimiz kuracağız ve makineler alacağız işte."

"Ya mangırlar?"

"Mangırlarınız var ya! Üç yüz bin! Öyle değil mi?"

"Bu yeterli değil!"

"Kuşkusuz, sizin... Bir milyona ihtiyacınız var! Elinizdeki biraz az, haklısınız."

Filya ona seslendi:

"Bize biraz ödünç versenize..."

"Ben mi ödünç vereceğim? Bakın, bu hiç de iyi olmaz, ben size yedi yüz ruble ödünç vermiş olacağım. Ama biliyor musunuz? Dinleyin, gençler!"

Bir delikanlı gibi oturduğu yerden zıplayıp kalktı.

"Olur! Gerçekten de olur! Ben size dört yüz bin vereceğim, siz kendiniz de üç yüz bin daha kazanacaksınız. Solomon Davidoviç, üç yüzü toplayabilmeniz ne kadar sürer?"

Solomon Davidoviç öne doğru çıktı, parmak hesabı yapıp dudaklarını ısırdı.

"Bizim gibi kolonistlerle... Çalışkandırlar, haklarını yemeyelim... Çok uzun sürmez, belki bir yıl!"

"Daha uzun sürmez mi?"

"Bir yıl, belki de daha az."

Kreuzer gözlerini, usul usul gülümseyen Saharov'a çevirdi.

"Siz ne dersiniz, Aleksey Stepanoviç?"

Saharov, senli benli, ensesini kaşıdı.

"Biz uzun süredir böyle bir şeyi düşünüyorduk, ama bir yılda başaramayız. Makine donanımımız açıkça acınası durumda, zar zor işliyor."

Solomon Davidoviç oflaya puflaya doğruldu.

"Evet, son nefeslerini veriyorlar, doğru da, yine de başaracağımıza inanıyorum."

"Konuşmama izin verin!" dedi Sanço Sorin ve elini kaldırdı. "Konuşmama izin verin! Bizim burada bir yılda üçyüz bin kazanacağımızdan emin olabilirsiniz. Herkes bunu onaylayacaktır."

"Evet, evet!" diye onaylamalar geldi duvardaki sedirlerden.

"Bize yardım ederseniz, yeni fabrikaya kavuşuruz. Ama ne tür bir fabrika olacağı sorusu var. Ama bu ikinci planda. Şunu demek istiyorum: Biz çokça uğraşır, siz de yardım ederseniz, bir yılda o kadar parayı bir araya getiririz. Ancak bir yıl da fabrikayı kurmak için geçecek, oldu iki yıl ve bu hiç iyi değil. Şimdilerde, beş yıllık plan her yerde üç yılda gerçekleştiriliyor, hatta bazen iki buçuk yılda. Bunu yapamaz mıyız? Şunu öneriyorum: Hemen başlayalım! Başlangıç için yeterince paramız var, o halde para niye yatıp dursun? Ve siz de bize... Nasıl desem..."

"Hemen parayı verebilir miyim?"

"Yani, hemen değil... Ama genelde!"

Sanço, Kreuzer'e yalvarırcasına öyle baktı ki, herkesin gülesi tuttu. Diğerleri de ona aynı şekilde baktılar ve beriki de o zaman parmağıyla onları işaret ederek Saharov'a seslendi:

"Bana nasıl da bakıyorlar! Sizi!.. Tamam! Tamam, gençler! Bugün dört yüz bini alacaksınız!"

Saharov zıplayıp ayağa kalktı, coşkuyla Kreuzer'in elini sıktı ve bir şeyler haykırdı. Kreuzer, gençliğe özgü aynı coşkuyla tokalaştı. Herkes ayaklanmış, bağrışıp gülüşüyordu. Torski seslendi:

"Disiplin, yoldaşlar!"

Ancak Kreuzer, bundan vazgeçmesini ister gibi eliyle bir işaret yaptı.

"Boş ver şimdi disiplini, Vitya! Fabrika kuruyoruz!"

Vitya ise, bugün örnek bir disipline dikkat etme günü olmadığını kendisi çoktan kavramıştı.

MAKİNİSTİN DERDİ

Şimdilik üzerinde söylenecek pek bir şeyi olmayan yeni fabrika, bütün kolonidekilerin aklını başından almıştı. Ancak kısmet bolluğunun bu armağanla da tamamlanmış olmaması şaşılacak bir şeydi.

Viktor Torski yemek sırasında yemekhaneye daldı.

Müfreze kurulu sekreteri ve komsomol bürosunun bir üyesi olarak ağırbaşlı biriydi. Şimdi ise, dağınık saçlarla, heyecanla içeriye dalmış ve kolları havada, bangır bangır bağırıyordu:

"Çocuklar, bir haberim var! Söylemeye bile dilim varmıyor!"

Gerçekten de soluk soluğaydı, konuşmaya dermanı yokmuş gibi görünüyordu.

"Ne var? Söylesene Vitya!"

"Kreuzer... bize... bir buçuk tonluk... bir buçuk tonluk hediye etti! Yeni bir kamyonet!"

"Yalan söylüyorsun!"

"Burada! Avluda! Şoför de var!"

Vitya Torski bir kez daha kollarını salladı ve kayboldu. Herkes kapıya atıldı. Tabaktaki çorbalar kendi haline bırakıldı. Merdiven sahanlığına, hızlı adımlarla iniyorlardı. Kapıya ulaşamayanlar, telaşla pencerelere koşuyordu.

Şantiyede gerçekten de yeni bir kamyonet duruyordu. Kolonistler dört bir yanını, itiş kakış sardılar; dördüncü müfrezenin bir kısmı kasasına tırmanmıştı bile. Gontar bile, o izbandut gibi yapısıyla cesaretini topladı. Makinist kabininde, zayıf, esmer bir adam duruyor ve koyu renkli gözleriyle çekingen bir tavırla kolonistlere bakıyordu.

Sriyanski onu lafa tuttu:

"Makinist misin?"

"Ben şoförüm."

"Adın ne?"

"Vorobyov."

"Ön adın?"

"Ön adım mı? Pyotr."

"Çocuklar, şoför Pyotr Vorobyov'u havaya!!!"

Bu mükemmel bir buluştu. Yukarıdan, kasadan ve aşağıdan, zeminden üzerine atılıp, çığlıklar attılar. Vorobyov dehşet içinde kalarak ürperdi, beti benzi attı, ancak söz söyleyecek fırsat bulamadı. Bir çırpıda, geniş çizmeler içindeki cılız bacakları kafaların üstünde, havada uçuyordu. Yeniden yere bıraktıklarında, daha üstünü başını düzeltmeden şaşkınlıkla etrafına bakıp sordu:

"Siz ne biçim insanlarsınız yahu?"

Yanıt Gontar'dan, hem de çok etkileyici bir tarzda geldi. Dizlerini kırdı, eliyle bir reverans yaptı ve,

"Biz Sovyet insanlarıyız, anlıyor musun, yoldaş Vorobyov, gerçek insanlarız biz. Tasalanacak bir şey yok!" dedi.

Dördüncü müfrezenin üyeleri, Vanya da dahil olmak üzere, konuşmalara ve duygusallığa pek yüz vermeyen cinstendi. Kasayı gözden geçirdikten sonra motora yaklaştılar. Sistem ve markaları saptadılar ve öteki sistemler üzerine tartıştılar; ancak arabanın yeni olduğu ve Solomon Davidoviç'in Samara'dan gelen torna tezgâhları da dahil, bütün makinelerin toplamının bu arabayla karşılaştırıldığında çok değersiz olduğu sonucuna oybirliği ile vardılar.

Bir zamanlar sadece düşüncede var olan fabrika ile gerçeklikte elde bulunan bir buçuk tonluk kamyonet, torna tezgâhlarına duydukları saygıyı sekteye uğratmıştı. Önemli bir görev dahilinde metal işçisi olarak yetiştirilmenin daha yeni doğmuş heyecanı başka bir yöne kaymıştı. Şirretlik nedir bilmeyen Vanya Galçenko bile, bir süre önce, iş saatinde Saharov'un odasında belirmişti. Çok resmi konuşmaya, gözyaşlarını tutmaya çalıştıysa da –sonunda yine de ağladı.

"Lütfen Aleksey Stepanoviç! Ne demek oluyor bu? Kayış kasnağı bozuk... Ona ikide bir söyledim..."

"Niye sinirleniyorsun öyle? Kayış kasnağı onarılacak o halde."

"Ama onarılmıyor işte; ve o da diyor ki, çalışaymışım! Ama insan böyle çalışamaz ki!"

"Gel!"

Vanya kederden iki büklüm, Saharov'u takip ederek avluyu geçti. Artık ağlamıyordu. Mekanik bölüme vardıklarında, önden torna tezgâhına koştu.

"Şuraya bakın!"

Sehpaya atlayarak makineyi açtı. Ardından kayış kasnağının kolunu, tavandan sarkan bir tahta çubuğu sağa doğru çevirdi. Makine durdu.

"Bir şey görmüyorum."

Makine ansızın çalışmaya başladı. Atölyedeki diğer bütün makineler gibi tıslayıp inliyordu. Saharov başını kaldırdı. Çubuk aşağı inmiş ve solda duruyordu şimdi –kasnak işliyordu.

Saharov, Vanya'ya bakarak güldü.

"Eh, sevgili dostum..."

"Böyle nasıl çalışabilirim ki? Kutuyu fişekliğe sıkıştırmak için durduruyorum -o da çalışmaya başlıyor. Elimi doğrayabilir..."

Solomon Davidoviç anında Saharov'un arkasında duruyordu.

"Solomon Davidoviç, bu kadarı da... çok fazla..." dedi beriki.

"Eh, ne yani? Sana bir düzenek hazırladım ya!"

Vanya sürünerek makinenin altına girip ortaya paslı bir tel çıkardı.

"Bunu mu demek istiyorsunuz yoksa?"

Telin iki ucuna düğüm atılmıştı. Vanya düğümlerden birini kola, diğerini de makine yatağının öbür ucuna taktı. Makine durdu. Yataktaki düğümü kaldırdı ve makine de yeniden çalışmaya başladı, ancak düğüm hemen gözünün önünde asılı duruyordu. Arka taraftan Poşnev'in sesi duyuldu:

"Teknolojinin en son buluşu!"

Solomon Davidoviç didişmek ister gibi, sesin geldiği yere doğru döndü, ancak Porşnev sevimli sevimli gülümsüyordu; sık, kara kaşlarının altından Solomon Davidoviç'e dostça bakıyordu.

"Bu gerçekten de değersiz bir şey, Solomon Davidoviç."

"Neden? Teknolojinin en son buluşu değil gerçi, ama onunla pekâlâ çalışılabiliyor."

"Çalışmak mı? Dakikada beş kez makineyi durdurması gerekiyor, teli sürekli bağlayıp bağlayıp çözmesi gerekiyor, bu arada düğüm de önünde sallanıp sürgüye dolanıyor..."

Solomon Davidoviç buna karşılık yalnızca şunu söyleyebildi:

"Elbet, eğer İngiliz torna tezgâhlarımız olsaydı..."

Birisi seslendi:

"Ya bunlar neyin nesi?"

Diğer köşeden başka bir ses geldi:

"Bunlar torna tezgâhı değil ki, buna çıkrıkçı tezgâhı denir!"

Saharov üzgün üzgün başını salladı.

"Ama Solomon Davidoviç! Bu gerçekten de... iğrenç bir etki uyandırıyor."

"Ne var ki bunda? Genel bir onarım yaparız!"

Saharov birdenbire dönüp dışarı çıktı. Solomon Davidoviç, Vanya'ya sitem edercesine baktı.

"Hemen gidip şikayet mi etmen gerek? Sanki Volonçuk şu aleti tamir edemezmiş gibi!"

Tam o sırada Filya'nın güneşten kararmış yüzü beliriverdi.

"Genel onarım ne zaman yapılıyor?"

"Herkese olmayacak ki! Genel onarım şakacıktan bir şey mi sanıyorsunuz? Genel onarım, bir genel onarımdır işte!"

"Ya gerekliyse?"

"Sen kutuların pürüzlerini gidermeye bak! Ne diye bana genel onarım laflarıyla gelip duruyorsun! Volonçuk vida alıp orayı tutturur."

"Vida mı? Burada her şey sallanıyor, sürgü bozuk!"

"Sen bu bölümde tek başına değilsin. Volonçuk bir vidayla gelecek, senin makine de yeniden çalışacak."

Gerçekten de Volonçuk beş dakika sonra harekete geçti. Elinde bir sandıkla Filya'ya doğru yürüdü; bu sandıkta her zaman bütün makineleri iyileştirecek her derde deva parçalar vardı. Filya sakinleşerek soluklandı. Ancak Solomon Davidoviç şansını fazla zorlamasındı.

Daha bir dakika geçmişti ki, Boris Janovski'nin üzerine yürüdü.

"Niye dolaşıp duruyorsun burada?"

Boris Janovski yanıt vermeyip kırgın bir ifadeyle başını çevirdi. Bazı şeyler vardı ki, Solomon Davidoviç'i bile çileden çıkarabilirdi. Öfkeyle Volonçuk'a bağırdı:

"Ayıptır, yoldaş Volonçuk! Niye vidayla oyalanıp duruyorsunuz orada? Görmüyor musunuz, Janovski'nin kayış kasnağı çalışmıyor! Kasnak duracak, Janovski de yanında dikilecek ve ben de buna rağmen size maaşınızı ödeyeceğim, öyle mi sanıyorsunuz?"

Volonçuk, kerametli sandığını karıştırmaya devam ederken homurdanarak yanıt verdi:

"Kasnak çoktan çıkarılmalıydı."

"Çıkarılmalı mıydı? Böyle bir kasnak, öyle mi? Siz hepiniz taş gibi zenginsiniz herhalde! Şeytan görsün yüzünüzü! Bu kasnak daha on yıl kullanılabilir, bilmiş olasınız! Hemen çıkıp orayı zımbalayın!"

"Kasnak yine de gevşek."

"Sizin diliniz gevşek! Derhal zımbalıyorsunuz!"

Volonçuk tavana bakıyor, kulağının arkasını kaşıyor, sakin sakin merdiveni dayıyor ve kayış kasnağının yanına çıkıyor.

"Dün zaten biri..."

"Dün dündür, bugün de bugün! Dün maaşınızı aldınız ve bugün de alacaksınız!"

Solomon Davidoviç de tavana bakıyordu. Bu sırada Filya kolunu çekiştirdi.

"Ne olacak şimdi?"

"Sana vidalayacak demedim mi?"

"Ama o yukarı tırmandı ya!"

"O halde bekleyeceksin!"

Birdenbire en arkalardan Sadovniçi'den umutsuz bir çığlık koptu:

"Kayış yine koptu! Lanet olsun, bir usta bile getirtemiyorlar."

Solomon Davidoviç, her zamanki gibi soğukkanlı ve pratik, anında Sadovniçi'nin yanında bitti.

"Saraç buradaydı ya! Bütün kayışları elden geçirmesini söylemiştim. Aklın neredeydi o zaman?"

"Dikmesine dikti de, bugün başka bir yerinden koptu. Sürekli burada olacak bir saraç olsaydı!"

"Nelere de gerek duyuyorsunuz! Saraca ihtiyacınız var, yarın bir makine yağlayıcısına, ondan sonra da bir temizlikçi kadına!"

Sadovniçi anahtarını pencere pervazına fırlatıp gitti.

"Nereye gidiyorsun?"

"Ne yapayım? Saracı bekleyeceğim."

"Bir kayışı dikmek o kadar zor mu ki? Kendin yapamaz mısın?"

Solomon Davidoviç'e mekanik bölümde bir kez daha gülündü.

Sadovniçi de güldü:

"Bu bir kayış, Solomon Davidoviç, ayakkabı değil!"

Bunu söylemeye hakkı vardı, çünkü daha önce bir ayakkabıcının yanında çalışmıştı.

SÖZ

Yeni fabrikanın nasıl görüneceğini Saharov bile bilmiyordu. Ama herkes, bir yılda üç yüz bin ruble kazanılması gerektiğini biliyordu. Bu o kadar kolay değildi. Yardım almıyorlardı ve bütün giderlerini, Solomon Davidoviç'in yönlendirdiği üretimden karşılamaları gerekiyordu. Solomon Davidoviç de, tek para kaynağının kendisi olmasından şaşkınlık duyuyordu. Bunu ilk olarak, yine mavi ışığına kavuşamayan Doktor Kolya hissetti. Sonra, beşinci ve on birinci müfrezedeki kızlar, uzun süredir düşündükleri yün etekleri alamayacaklarını birdenbire fark ettiler. Kütüphanede yeniden ciltlenecek yüzlerce kitap paketlenmişti. Bunlar paketlerden çıkarıldı. Pyotr Vassilyeviç Malenki pervaneli arabası için yüz ruble rica etti, ancak Saharov geri çevirdi:

"Acelesi yok."

Saharov genel toplantıda kısaca durumu açıkladı:

"Kemerlerimizi sıkmalıyız, yoldaşlar. Buna hazırlıklı olun!"

Buna herkes razı olmuştu, itiraz eden yoktu. Yatakhanelerde dahi bunun üzerine fazlaca konuşulmamıştı. Dördüncü müfrezedekiler mekanik bölümle meşgul olmayı yeğliyorlardı. Şimdi, kötü makinelerle de olsa, üç yüz bin kazanma zamanıydı. Bu konu, dördüncü müfrezede sık sık, hararetle gündeme geliyordu. Diğer müfrezelerde

de insanlar, üç yüz bini nasıl kazanacaklarını kara kara düşünüyorlar ve böyle bir olanağın olmadığı sonucuna varıyorlardı. Bu arada, Kreuzer'in ziyaretinden sonraki günden itibaren yağ kutusu üretiminin yüzde elli arttığı ortaya çıktı! Bunun nasıl gerçekleştiğini Solomon Davidoviç de anlayamadı. Hesaplıyor, hesaplıyor ve her defasında aynı sonuç çıkıyordu: Yüzde elli artış. Keşfini Saharov'a bile açmadan iki gün bekledi. Üretim arttı da arttı. Ancak mekanik bölümdeki olur olmaz her aksaklık üzerine bağrışmalar da artıp duruyordu; ardından dökümler yetmemeye başladı. Daha fazla kalıp şasisine gereksinim vardı. Konu toplantıda çokça tartışıldı ve her defasında daha şiddetli bir biçimde. En sonunda iş kavgaya vardı.

Sriyanski sakin görünerek başladı:

"Şimdi, kalıp şasilerine gelince. Çok eski ve delik deşikler ve sayıları yeterli değil. Solomon Davidoviç yüz defa söz verdi: Yarın, bir hafta içinde, on dört gün içinde. Ama sabahın erken saatlerinde neler oluyor, bakın bakalım bir! Tornacılar kahvaltılarını bitirmemiştir daha, bazıları kahvaltı bile etmiyordur, o arada herkes dökümhaneye koşturuyor. Herkes kutuları kapıyor, geç gelene bir şey kalmıyor. Öğleden önceki dökümün soğumasını beklemesi gerekiyor. Bu nasıl bir tekniktir?"

Sonra yeni bir baskın daha geldi. Metal işçisi değil, ağaç işçisi olan Sorin söz aldı:

"Solomon Davidoviç yeni kalıp kutuları için bin rubleye kıyamıyor. Ama ya planımız yıkılırsa, o zaman ne olacak?"

Solomon Davidoviç sabrını yitirdi:

"Söz istiyorum! Bu ne anlama geliyor? Kalıp kutularının ne durumda olduğunu ben bilmiyor muyum sanki? Yakında burada olacaklar, işler düzene girecek."

Biri seslendi:

"Ne zaman? Bize bir tarih belirtin!"

"On dört gün içinde."

Sriyanski kurnazca gözlerini kırpıştırdı.

"Yani on beş ekimde."

"On dört gün içinde diyorsam, bu bir ekimde gelecek anlamına gelir!"

"Yani on beş ekimde kesin?"

"Evet, kesinlikle bir ekime kadar."

Salonda gülümsemeler oldu. O an Solomon Davidoviç poz verir gibi kuruldu. Kollarını öne uzata uzata açıkladı:

"Bir ekime kadar. Sözüm sözdür!"

Bütün salon gülmekten kırıldı, Saharov bile gülümsedi.

Solomon Davidoviç kızardı ve gücenmiş gibi bir tavır takındı. Anında salonun ortasındaydı.

"Beni rencide ediyorsunuz! Benim gibi yaşlı bir adamı gücendirmeye hakkınız var mı, siz genç delikanlıların?"

Utanç dolu bir sessizlik oldu. Şimdi ne olacaktı? Ama o an Sriyanski de ortaya geçti. Solomon Davidoviç'in yüzüne sert sert baktı ve kaşlarını kaldırarak şöyle dedi:

"Hiç kimse sizi rencide etmek niyetinde değil, Solomon Davidoviç. Siz, kalıp kutularının bir ekime kadar bitmiş olacağını ileri sürüyorsunuz. Ben ise, onların on beş ekimde de bitmeyeceğini ileri sürüyorum."

Gözlerini indirmeden Blum'un önünde durdu. Solomon Davidoviç kızarık gözlerini meclistekilerin üstünde gezdirdi, ama sonra birden dönüp odayı terk etti. O sessizlikte Mark Gringaus ayıplayarak,

"Böyle olmaz, Aleksey! Bir insana böyle davranılır mı? Söz verdi!" dedi.

Şimdi Sriyanski de kulaklarına kadar kızarmıştı. Yumruğunu ateşli ateşli salladı.

"Benim de sözüm sözdür! Haklı çıkmazsam, beni koloniden kovun!"

"Yine de haksızsın," diye beklenmedik bir şekilde söze girdi Volenko.

"Göreceğiz."

"Sana, ne durumda olursan ol, haksız olduğunu söylüyorum. Tabii ki tartışmamıza gerek yok ve kalıp kutularının da bir ekime kadar bitmeyeceğini de çok iyi biliyoruz."

"Eh, gördün mü?"

"Hiçbir şey görmedim. Ama Solomon Davidoviç şu an inanıyor, anlıyor musun, şu an biteceğine inanıyor. Bunun için çaba gösterecektir; atıp tutmuyor, o kadar basit değil. Sen ise, Alyoşa, ona saldırıyorsun ve onu, o yaşlı adamı kırıyorsun!"

"Ben onu kırmadım, yalnızca tartışıyorum."

"Tartışmak ve gücendirmek farklı farklı şeyler, ben de onu bile bile..."

"Aman Volenko, bırak. Burada söz konusu olan kalıp kutuları, teknik bir sorun; sen ise ikide bir iyi kalpliliğinle davranıyorsun. Senin için bütün insanlar iyi ve kimse de incitilmez. Ben farklı düşünüyorum. Kalıp kutularına ihtiyacımız var, öyleyse konudan sapma! Ne zaman bitecek? Bütün koloniye yalan yutturmak niye? Neden?"

Meclis, bu tartışmayı heyecanlı bir ilgiyle izliyordu. Yüzlerindeki ifadeden kimin tarafını tuttukları pek zor anlaşılıyordu. Sonuçta Sriyanski de haklıydı, ama gerçekten de kırıcı olmaya hakkı yoktu. İgor Çernyavin, Nesterenko ile Sorin arasında, divanda oturuyordu. Söz alıp kendi görüşünü ortaya koymayı çok istiyordu. Ancak toplantıda konuşmaya alışmamıştı daha; ve olaya nasıl baktığı da aslında pek net değildi. Herkesin üzerine saldırdığı, herkesin bir şeyler beklediği ve sabah erkenden akşamın geç saatlerine kadar koşuşturup ter içinde kalan Solomon Davidoviç'e acıyordu. Öte yandan, kolonistlerin Solomon Davidoviç'e ve "üretim"ine sürekli kulp takmalarına da anlayış gösteriyordu. Gerçekten de, sırf montaj bölümü ele alındığında: Bütün avlu ağaç doluydu, ama nasıl bir ağaç? Solomon Davidoviç bir yerlerden, tabii ki yok pahasına arabalar dolusu meşe odunu bulmuştu. Gerçekten de değersizdi, dallı, yapraklı; bütün çubukların çatlakları vardı. Bu çatlaklar ve budak

delikleri daha makine bölümünde elden çıkarılmalıydı ama, Ruslan Gorohov sürekli kızıyor ve Solomon Davidoviç'in hiçbir artık bırakılmaması üzerinde durduğunu anlatıyordu. O halde kime güveniliyordu ki? Vanda'ya. Hepsine o mucize zamkını sürüyordu, ama iyi görünmüyordu ki, sonra bütün koltuklar Vanda'nın zamkından oluşuyordu. İgor birdenbire karar verip el kaldırdı. Torski ona söz hakkı verdi. Her taraftan şaşkın bakışlar ona çevrilmişti. Daha öğrenci olduğu halde, şimdiden söz istiyordu!

İgor yüreklilikle ayağa kalktı. Ama daha ağzını açar açmaz genel toplantıda konuşmanın ne denli zor bir şey olduğunu fark etti.

"Yoldaşlar! Bu doğru mudur, söyleyiniz lütfen, Vanda Stadnizkaya'nın her zaman talaş kullanması doğru mudur? Sonuçta tiyatro koltuğu istiyorsunuz herhalde! Böyle bir çubuğu elinize almayı deneyin bir ve ona bir bakın..."

"Konu dışına çıkmayalım!" diye sözünü kesti Torski.

"Nasıl?"

"Ne diye çubuklardan söz edip duruyorsun? Sriyanski ve davranışları hakkında konuşacaksın!"

"Öyle yapıyorum zaten! İnsan kendini ötekinin yerine koymalı. Kendinizi onun yerine koyun lütfen!"

"Kimin yerine?" diye sordu Sorin oturduğu yerden. İgor, kendine yönelen eleştirel bakışı anında algıladı ve umursamadığını gösterir atak bir el hareketi yaptı. Allah bilir, bu hareket Mişa Gontar'ınki gibi beceriksizce olmuştu. Gerçi eli enerjik bir şekilde havalanmıştı, ama sanki amaçsızdı, bedeninin önünde bir yerde kaskatı, put gibi asılı kaldı -çok gülünç görünüyordu. İgor da fark etti bunu, ama aynı zamanda, bir anlık da olsa kızlardan birinin sinsi sinsi gülümsediğini gördü. Ne olursa olsun, suskun kalamazdı şimdi! O an alnında ter damlacıkları oluştu. Koluyla terini sildi ve oldukça sesli sesli iç geçirdi. Buna kendisi de şaşırmıştı. Hafif, belli belirsiz bir gülüşme "Sessiz Kulüp"te yankılandı. İgor başını kaldırdı, kulak kesildi, yeniden iç geçirdi ve... Oturdu.

Şimdi kahkahalarla gülünüyordu. İgor öfkeyle yeniden ayağa kalktı ve bağırdı:

"Burada gülünecek ne var? Kalıp kutularınızla adamın üstüne üstüne gidiyorsunuz! Solomon Davidoviç'in işi kolay mı sanıyorsunuz? Kendiniz söylüyorsunuz, bir yılda üç yüz bin kazanmak istiyorsunuz, ama Solomon Davidoviç olmadan bok kazanırsınız! Siz de çayınızın başındayken..."

"Ya sen?" diye seslendi biri aradan.

"Evet, ben de! Hepimiz daha çayımızın başında oluyoruz, o ise kente inip koşa koşa yeniden geliyor ve her taraftan laf işitiyor! Söyleyin lütfen, bu hayat mı? Ben Solomon Davidoviç'e büyük saygı duyuyorum, size yalnız bunu söylemek istemiştim!"

Ve hayret edilesi bir durumdu, şimdi alkışlanıyordu. İgor ilk anda kulaklarına inanamadı. Konuşmasında alışılmadık, garip sesler çıkmıştı. Etrafına bakındı. Kolonistler onu, İgor Çernyavin'i alkışlıyorlardı, yüzlerinde hâlâ alaycı bir gülümseme de olsa. Suratı kıpkırmızı kesildi ve utançtan yerin dibine geçmek istedi. Ama o arada Nesterenko'nun ağır eli dizini kavradı.

"İyi yaptın, İgor, doğru yoldasın!"

İgor, Saharov'un sesini duydu. Beriki doğrudan kendi adını anarak başlamıştı:

"Çernyavin, hepimizin düşündüğünü dile getirdi. Kalıp kutuları elbette önemlidir, bu konuda Sriyanski haklı. Ama bir insan daha da önemlidir, arkadaşlar! Yaşlı adamdan yana taraf olduğun için, Volenko, seni takdir ediyorum. Sanırım, Solomon Davidoviç hakkında iyice konuşmalıyız. Yalnız, şimdi söyleyeceklerim konusunda ağzınızı sıkı tutmanızı rica edeceğim sizden. Bunu yapabilir misiniz?"

Gülümseyerek meclise göz gezdirdi. Bütün yüzlerde şu yazılıydı: Hiç kuşkunuz olmasın, biz, iki yüz kolonist ser verir, sır vermeyiz. Biri, kızlar tarafına kuşkuyla baktı, ama o taraftan kararlı bir itiraz yükseldi:

"Bize ne diye bakıyorsun? Senin dilinin kefili olmak istemem..."

"Benim dilime mi? Oho!"

Saharov, ağızlarını sıkı tutacaklarına güvenebileceğini artık biliyordu.

"Solomon Davidoviç'e bir şey çıtlatmayacağınızı görüyorum, bu iyi. O halde anlaşalım. Ondan düzenlilik isteyeceğiz, bir genel onarım, üretimde kalite ve yeni kalıp kutuları talep edeceğiz. Bunu yapmamız gerek. Ancak anlaşalım. Bütün bunları çok nazik bir dille halledeceğiz, tamamen nazik bir dille. Şunu aklınızdan çıkarmayın: Nezaket bazılarına zor gelir, nezaket öğrenilmesi gereken bir şeydir. Nazik olan birinin muhallebi çocuğu olduğunu düşünmemelisiniz. Böyle bir şeyin sözü bile olmaz. İnsan örneğin birine bağırır, elini kolunu sallar, hiddetlenir: Defol, pis herif! Ama insan çok nazikçe şöyle de diyebilir: Lütfen, burayı terk eder misiniz?"

Bu son cümleyi Saharov gerçekten de son derece kibar bir biçimde söylemiş, hatta hafifçe eğilmişti. Ancak bu kibar rica öylesine karşı konulmaz, o kadar erteleme kabul etmez ve sonuçta o kadar kendinden emin çıkmıştı ki, meclistekiler patlayıverdiler. İnsanlar gürültü yapıp gülüyorlardı ve biri şöyle dedi:

"Bizim insanlarımıza bu yapılır!"

"Çok doğru, ben de zaten bizim insanlarımızdan söz ediyorum. Ancak yabancılara karşı da mesele küfretmekte değil, yaratılan etkidedir. Bu silah, bin küfürden daha etkilidir. Solomon Davidoviç ise bize aittir, bunu çok iyi biliyoruz ve Çernyavin de bunu çok iyi dile getirdi. Bizim üretim donanımımız biraz eskidi, biraz ilkel ve onlarla çalışmak hiç de kolay değil ve onları yönetmek de basit değil. Her şey açık mı, çocuklar?"

Aslına bakılırsa her şey açıktı. Yalnız, Sriyanski "Sessiz Kulüp"ü memnun olmayan bir yüz ifadesiyle terk etti ve sürekli söylendi:

"Göreceğiz, birine kadar nasıl becerecek!"

Buna karşılık Çernyavin merdivenlerden uçarcasına çıktı. Oldukça iyi bir konuşma yapmıştı, kolonideki ilk konuşmasında Saharov da onu onaylamıştı. Onlar da sahiden kendisinin sıra-

dan bir çaylak olduğunu düşünüyorlardı. Çok kötü, şu "öğrenci Çernyavin!" Uzun süredir içi içini yiyordu. Vanya Galçenko, hiç kuşkusuz iyi bir çocuktu, ama İgor'dan bir ay sonra gelmişti koloniye ve armasını almıştı bile. Sekizinci müfrezede Çernyavin sorunu hiç ortaya atılmıyordu. Onunla iyi anlaşıyorlardı, okumasını ve birçok konuda verdiği doğru kararlarını takdir ediyorlardı, ama hiçbirinin aklına, Çernyavin'i genel toplantıya çıkartıp tanıtmak gelmiyordu: O şöyle şöyledir, burada yaşıyor, çalışıyor ve derslerde öğreniyor. Yoksa hâlâ tiyatro gösterisinden önce parkta yaşanılan o uğursuz öpücüğü mü düşünüyorlardı? Ya da ilk günlerdeki işi reddedişini mi?

O mucize gerçekleştiğinde Çernyavin düşüncelere gömülüydü hâlâ.

"Gençler, sanırım, Çernyavin yeterince uzun bir süredir öğrenci olarak dolaştı. Daha kafasında yığınla gereksiz endişe var tabii, ama sanırım onlar kendiliğinden geçer. Niye bizim müfrezede koloni öğrencileri hep koloni öğrencisi kalsın? Sen ne dersin, Sanço?"

Hiç de aptal olmayan Sanço ise şaşkın şaşkın bağırdı:

"Bunu ne zamandır düşünüyordum! Öğrencilere ne diye ihtiyacımız olsun?"

HAYATTA HER ŞEY OLUR

Kreuzer şişman bir adamla ortaya çıktı. Ona koloniyi gezdirdi, her şeyi, özellikle de çocukları gösterdi.

"İşte bu da... Böyle birini hiç gördünüz mü? Kiryuşka, buraya gelsene! Nasılsın?"

Kiryuşka yaşamına ilişkin şundan bundan söz edebilirdi, ama şişkoyu gördüğünde hevesi kaçtı. Şişkonun bıyıksız, sakalsız, anlamlı bir yüzü vardı, ancak şu an olumsuzluktan -ki o da gayet ölçülüydü- başka bir şey yansıtmıyordu.

"Daha bir şey fark etmiyorsunuz, sevgili dostum," dedi Kreuzer.

Şişman adam çatlak bas sesiyle yanıtladı:

"Ben mühendisim, Mihail Ossipoviç ve romantizme anlayış gösterme gibi bir yükümlülüğüm yok."

"Ha ha!" diye güldü Kreuzer. "Demek sen romantik bir yaratıksın, öyle mi, Kiryuşka?"

Kiryuşka ona anlayışla göz kırptı ve koşa koşa oradan ayrıldı. Volodya meclis toplantısı duyurusunu yaptıktan sonra Kiryuşka'ya sordu:

"O ihtiyar senden ne istedi?"

"Ben de anlayamadım. Mühendis olduğunu söylüyor."

Mecliste oturacak yer kalmamıştı. Kolonide, biraz önce gelen mühendisin yeni fabrika üzerine konuşacağı bir şekilde yayılmıştı. Vanya Galçenko da önce gelip divanda yerini alanlardan biriydi. Yetişkinlerden de çok sayıda gelen olmuştu. Öğretmenler ve ustalar gelmişti, hatta Volonçuk bile bir köşeye sokulmuş, toplananları can sıkıntısı ve kuşkuyla süzüyordu.

Kreuzer kolonistlere kısaca göz gezdirdikten sonra, dönüp Saharov'a göz kırptı.

"Evet, gençler, şimdi başlıyoruz. Size mühendis Pyotr Petroviç Vorgunov'u tanıştırayım. Biz yeni fabrika için bir plan, ilginç bir plan yaptık; plan, biz şehirdekilerin oldukça hoşuna gitti. Elektronik malzeme üreten bir fabrika kuracağız. Pyotr Petroviç, buyrun!"

Mühendis Vorgunov, Vitya Torski'nin bütün masasını kaplamıştı. Kolonistlere bakmıyordu, Kreuzer'in bakışına da karşılık vermemişti. Ağırkanlı ve suratsız birine benziyordu. Seyrek, kır saçlı başı hafif hafif sallanıyordu. Küçük bir bavul açarak içinden, karmaşık, parlak, tabancaya benzer bir alet çıkardı. Biraz zahmetle onu elinde tarttı ve sesini fazla yükseltmeden, soğuk ve duygusuz bir sesle başladı:

"Bu bir elektronik matkap, yani elektrikle çalışıyor. Şu kablo, istenilen prize takılabilir..."

Prize taktığında elindeki makine birden vınlamaya başladı. Hareket edip etmediği, müthiş hızından dolayı pek anlaşılamıyor, yalnız tahmin edilebiliyordu.

"Gördüğünüz gibi bu bir el matkabı. Çok kullanışlıdır, çünkü bununla istediğiniz yönde delik açabilirsiniz. Bu makinenin önemi çok büyüktür, özellikle de uçak yapımında, istihkâm çalışmalarında ve gemi yapımında. Aynı zamanda statik de çalışabilir. Ayaklığı getirmedim. Elektrikten biraz olsun anlıyorsanız, içinde bir bobin olduğunu bilirsiniz. Tasarlanan fabrikada... eee... Burada, kolonide üretilmesi düşünülen başka elektronik aletler de var, elektrikli zımpara makineleri, elektrikli testereler ve elektrikli planyalar. Şimdiye kadar ülkemizde elektronik aletler üretilmedi. Avusturya'dan ya da Amerika'dan satın almak durumundaydık. Şu makine Avusturya'dan geldi."

Vorgunov, matkabı çabucak, zahmetsizce sökerek parçaları gösterdi. Bu parçaların imal edildiği makineleri da saydı. Bu makine isimleri hepsine yabancıydı. Torna tezgâhının da adı geçmişti.

Vorgunov sözünü bağladı:

"Fabrika; bir dökümhane, bir mekanize bölüm, bir montaj bölümü ve bir alet imalathanesinden oluşacak. Açık olmayan bir şey varsa, soru sormanızı rica ediyorum."

Matkabı masaya bıraktı, üzerine eğilerek sabırla soruları bekledi. Ancak anlattığı şeyler o kadar şaşırtıcı ve orada bulunanları o kadar etkilemişti ki, kimse ne soracağını bilemedi.

Yalnız Volenko sordu:

"Bizim dökümhane pek uygun değil herhalde?"

Bu soru çok uygunsuzdu ve herkes ona sitem edercesine baktı. Vorgunov başını kaldırmadan yanıtladı:

"Hayır!"

Sriyanski gözünün korkmasına izin vermedi:

"Siz... hassas bir işçilikten söz ettiniz... İnce bir işçilikten. Ne demek istediniz?"

"Milimetrenin yüzde biri hassaslığında."

"Eyvah, eyvah!"

Herkes güldü, hatta Saharov ve Volonçuk bile. Bir tek Vorgunov gülmedi ve matkabı çantaya yerleştirmeye koyuldu.

"Bunu... bunu başarabilir miyiz ki?"

Vorgunov dudaklarını sıktı, boşluğa bakarak, kuru bir sesle karşılık verdi:

"Bilmiyorum."

Kolonistler afallamıştı ve birbirleriyle göz göze gelmekten kaçınıyorlardı. Tam o sırada Saharov kalktı ve öne doğru bir adım attı. O da kimseye bakmıyordu, anlaşıldığı kadarıyla kızgındı.

"Ama ben biliyorum! Yoldaş Kreuzer de biliyor! Ve sizler de biliyorsunuz, kolonistler! Bu matkaplar ülkemiz için, Kızıl Ordumuz için, hava filomuz için gerekli. Yoldaş Vorgunov, imalat projeksiyonu ne kadar?"

"Norm, günde elli adet."

"Biz günde yüz adet yapacağız ve Avusturyalılardan da daha iyi yapacağız üstelik."

Meydan okurcasına mühendise dönüp baktı, beriki ise hâlâ umursamaz bir tavırla çantasını inceliyordu. Kalabalıktan ince bir ses yükseldi:

"Öyle yapacağız!"

Mihail Gontar, yaşlı, bilge insanlarda olduğu gibi, yüzüne erdemli, ağırbaşlı bir ifade kondurdu.

"Yakınlarda bir kitapta gördüm, insanlar bir şey düşünmüşler –telgraf telleriyle görüntü iletmek istiyorlar. Böyle bir matkabı yapmak kesinlikle daha kolaydır. Ya da diyelim, bir biçerdöver, böyle bir şey de yapılıyor, Rostov'da kendi gözlerimle gördüm. Bence, doğru düzgün başlarsak, niye başaramayalım? Tabii dökümhane düzene sokulmalı."

Vorgunov bu zekice ifadelerden hiç etkilenmiyormuş gibiydi. Vitya Torski şaşkınlıkla ona bakarak oturumu kapadı.

Birkaç dakika sonra Vorgunov boynunu eğerek, birine saldırmak istercesine Saharov'un çalışma odasında duruyordu.

"Bu boş şeyleri anlamıyorum. Ben ne bir meleğim ne de pansiyon bakıcısıyım ve mesele üretimse, çocuklara ayıracak hiçbir şeyim yoktur. Hiçbir şeyim. Size açık açık söylüyorum: Fabrikayı kuracaksanız, iyi güzel, yalnız işçi bulmaya bakın!"

Kreuzer hayret ederek gözlerini yuvarladı.

"Ama siz ne diyorsunuz Pyotr Petroviç! Siz bu... çocukları... ne..."

Vorgunov omuz silkti.

"Mihail Ossipoviç, onlar olmadan da ortalıkta yeterince vasıfsız işçi var."

Solomon Davidoviç hiddetlenerek ellerini kollarını salladı.

"Onları tanımıyorsunuz! Onlar... hayvan gibi çalışırlar!"

"Eh, gördünüz mü! Hayvan gibi! Bizim hayvana değil, bir şeylerden anlayan insana ihtiyacımız var."

Şapkasını takıp bavulunu aldı.

"O halde sizin arabanızı alıyorum, Mihail Ossipoviç. Görüşmek üzere!"

Böyle diyerek odadan çıktı. Herkes arkasından bakakalmıştı.

"Görüyor musunuz? Mükemmel değil mi? Ne muhteşem bir insan!" dedi Kreuzer coşkuyla.

Solomon Davidoviç ise onun coşkusuna kayıtsız kaldı.

"Bunu nasıl buldunuz? Hayvanlara ayıracak bir şeyi yokmuş. Hiç böyle bir şey gördünüz mü?"

Saharov, genç insan gibi sesli sesli güldü.

Dördüncü müfrezenin çoğu uykuya dalmıştı. Yalnız Sriyanski yatağında kitap okuyordu hâlâ. Yatakları yan yana duran Volodya ile Vanya da henüz uyanıktılar. Vanya birden dirseklerinin üzerinde doğruldu.

"Milimetrenin yüzde birinde! Böyle bir şey mümkün değildir, değil mi, Volodya?"

Volodya düşünceli düşünceli karşılık verdi:

"Hayatta her şey mümkündür."

Sriyanski onlara doğru baktı.

"Uyuyun çocuklar!"

Ağırbaşlı bir tavırla ikisi birbirlerine göz kırpıp uykuya daldılar.

ESKİ ZAMANLARI ANARIZ

Vorgunov, Avusturya yapımı matkabı beraberinde götürmüştü, ama o cazip görüntüsü hâlâ herkesin belleğindeydi.

Aslına bakılırsa, kolonistler böylesi konuları konuşacak yetkinlikte değillerdi. Dikimhanenin kalıp kalmayacağı, Samara'dan gelen torna tezgâhlarının yeni fabrika için kullanılıp kullanılamayacağı, stadyumun yıkılıp yıkılmayacağı konusunda tartışıyorlardı. Birçok kız, mekanize bölüme alınmaları için komutanlar kuruluna başvurdu. Bu istek, meclis tarafından canla başla selamlandı; dördüncü müfrezedekiler ise bu öneriyi kıskançlık ve güvensizlikle olumsuz karşıladılar. Petya Kravçuk kavgacı bir tutumla alnına düşen bukleyi çekiştirdi.

"Oh, kızlar da amma kurnaz! Elbette sonra diyecekler ki, kızlara bakın, tornada ne güzel de çalışıyorlar. Şimdi onlara en iyi makineleri vereceğiz! Bizim için de diyecekler ki, onlar daha küçük, nasıl olsa duman da yok artık, onlar dökme maçası yapmaya devam etsinler!"

Dördüncü müfrezedekiler Petya'nın görüşüne katıldılar. Muhtemelen, yetişkin kızlar mekanize bölüme sokulduklarında erkek çocukların altın adını bakır edeceklerdi. Ancak torna tezgâhlarına birkaç kız gelene kadar sürdü kaygıları.

Vanda ve Oksana da mekanize bölüme alınmışlardı. Solomon Davidoviç mecliste, Vanda'nın montaj bölümünde talaş karışımının

üreticisi olarak gözden çıkarılamaz olduğunu ürkerek anlatmaya çalıştı. Vanda ise Oksana ile birlikte çalışmak istediğini açıkladı. Bu bahaneyi bir başkası ileri sürmüş olsaydı, dalga geçilirdi. Ancak konu Oksana ve Vanda ile ilgili olduğundan kimse gülmedi, tam tersine, asıl etkili olan, tam da buydu.

Oksana ile Vanda arasındaki arkadaşlık bütün koloni tarafından fark edilmişti ve herkes de bu arkadaşlıkta özel bir şeyler olduğunu gizliden gizliye kabul ediyordu. Kimse bu özel bir şeylerin neler olduğunu da tam olarak bilmiyordu; arkadaşlık sırları göz önüne serilmiyordu çünkü. İnsanlar ikisini yemekhanede, okulda ve şimdi de işyerinde bir arada görmeye alışmışlardı. Boş zamanlarını da beraberce geçiriyorlardı. Parkta, tiyatroda, spor alanında, biri, diğeri olmadan asla görünmüyordu. İkisinden birine özel bir ilgi göstermek isteyen birisi için bu durum çok rahatsız ediciydi. Mihail Gontar kadar İgor Çernyavin de bu arkadaşlığı onaylamıyordu; her biri kendi tarzında, rakibin suçüstü yakalanmış suratını algıladığında bu arkadaşlığı hoş görmüyordu. Vanda ile Oksana'nın başkalarının yanında hemen hemen hiçbir laf etmemeleri özellikle rahatsız ediciydi. Anlaşılır gibi değildi, suskun ve dalgın bir durumda yan yana olmaları yetiyordu onlara. Ancak gözden kaçmayan başka bir şey daha vardı: Gizli bazı yerlerde, yatakhanede örneğin ya da parkın uzak bir köşesinde kızların konuşacağı çok şey vardı; sonra bütün sorunlar çözülmüş, her şey açığa kavuşmuş olurdu. Tam da bu yüzden, yabancıların varlığında o kadar sakin ve rahat bir biçimde susabiliyorlardı. Oksana daha canlıydı ve etrafında olup biten şeyleri Vanda'dan daha fazla gözlüyordu. Arkadaşlıklarına zarar vermeden, yanına yöresine bakabiliyor, bıyık altından gülerek ya da dikkat kesilerek yakınındaki olayları izleyebiliyordu. Buna karşılık Vanda çevresiyle pek ilgili değildi. Kafası her zaman kendi yaşadıklarıyla, acı dolu geçmişiyle meşguldü ve çatık kaşları yalnız bunlarla derinleşebiliyordu.

Koloni, Vanda'nın gitgide daha çok hoşuna gidiyordu. İnsanları giderek daha iyi anlıyordu, ama onlara kendiliğinden, bütün açıklığıyla bağlanma isteği duymuyordu. Kolonin bütün sırları yavaş

yavaş çözülüyordu. İlk önce, kızların o kadar çok yastığı nereden edindiklerini keşfetti. Bu çok basit, hatta gülünç bir sırdı. Kuşkusuz bu sırrı yalnız kızlar biliyordu, erkekler ise bu garip durum karşısında teslim olma ve hatta ekonomi birimini dürüst olmamakla suçlama eğilimindeydiler. İşin sırrı ise şöyleydi: Nevresimler altı günde bir temiziyle değiştirilirdi. Erkekler yastık kılıflarını çıkarırken bunlara takılmış birkaç kuş tüyü dikkatlerini bile çekmezdi. Tüyler odada uçuşur, yere düşer ve koğuş görevlisi tarafından koridora süpürülürdü. Buradan, koridor görevlileri tarafından süpürülüp götürülmeleri gerekiyordu. Ancak buna fırsatları hiç olmazdı. Sabah erkenden, daha ilk boru çalmadan kızlar bu tüyleri toplarlardı. Böylece kızların yastıkları gitgide doluyor ve en sonunda yeni bir yastık dünyaya geliyordu. Erkeklerde ise yastıklar giderek inceliyordu; ve bir gün bu açıklanamaz durum muhasebe müdürünün gözüne batarak kaydedildi; yastıkların doldurulması için yeni tüylerin alınmasına karar verildi. Ancak erkeklerin sayısı kızlarınkinden çok daha fazla olduğundan dava oldukça hararetli geçti. Bir süre sonra Vanda'nın dolabında da, mendilinin içinde özenle sakladığı kuş tüyleri birikmeye başladı. Bunlar çok sıradan şeylerdi ve burada küçümsenecek biri varsa, o da yastık gibi basit bir şeyle başa çıkamayan erkek milletiydi.

Vanda'nın dolabında da artık irili ufaklı şeyler bulunuyordu. Bütün kolonistler gibi atölyedeki emeğinin karşılığında aylık alıyordu. Ekim sonunda aylığı 120 rubleydi. Bu paranın büyük bir bölümü yemek masrafını karşılamak üzere koloniye kalıyor, yüzde onu mezun olmuş eski kolonistleri desteklemek için ayrılan özel fona, meclise aktarılıyordu. Elinde yirmi ile yirmi beş ruble arasında para kalıyordu, istekleri az olduğu süre içinde harcanması zor, büyük bir miktardı bu. Ama Oksana geldiğinden beri bu paradan yararlanma fırsatları da doğdu. Birdenbire tatlıya düştü, ipek çoraplar gözüne çok albenili gözükmeye, sonra Oksana'ya armağanlar vermekten zevk almaya başladı. Ve artık Vanda'nın dolapçığında da bir parça patiska ve ufak tefek şeylerle dolu bir kutu vardı; uzaklardan Klava Kaşirina'nınki gibi bir kol saati göz

kırpıyordu. Ancak saat giderek kendisinden uzaklaşıyordu, çünkü daha ivedi ve keseye elverişli harcamalar vardı; ve üstelik holde, trompetin işaretini beklemeye sabrı olmadığında insanın zamanını ayarlayabileceği büyük bir saat asılıydı.

Vanda ekimin sonlarına doğru, bir boş gününde çarşı izni aldı. Oksana daha o zamanlar biyoloji kolundan ve bir Afrika siklostomundan heyecanla söz edip duruyordu. İgor Çernyavin de biyoloji kolundaydı. Aslına bakılırsa, Afrika siklostomuyla pek ilgilendiği yoktu, hele de Hint domuzlarını ve çeşit çeşit kuş kafeslerini hiç mi hiç merak etmiyordu. Yine de bu grupta kendini iyi hissediyordu. Burada dâhiyane fikirleri için ve eğer Oksana seyrediyorsa seve seve üstlendiği bolca basit, "pis" iş için çeşitli fırsatlar doğuyordu. Biyoloji kolunda, en azından, otomobil iç tertibatı ve trafik kurallarıyla, dolayısıyla Mişa'yla doğrudan ilişkili olmaması avantajı vardı. Gontar'ın burada ortaya çıkması olanaksızdı.

Oksana kol çalışmasına kalmıştı işte ve Vanda da tek başına çarşıya inmek üzere yola koyuldu. Orman yolunu arkasında bıraktıktan sonra tramvaya binip anacaddeye kadar gitti. Berrak bir ekim günüydü. Siyah mantosuyla, kepindeki armayla gururla yürüdü. Saygı dolu bakışlar onu izledi. Bu güzel, sarışın kız ünlü 1 Mayıs Kolonisi'ndendi! Anacadde, huzurlu bir bayram günü telaşının hâkim olduğu bir manzarayla başladı. Vanda, gezinti yapanlardan oluşan uzun sıraları sollayarak geçti ve meraklı ve kıskanç bakışların üzerinde gezindiğini, genç insanların ona yol vermek için acele ettiklerini sevinerek fark etti. Bazen, bir grubu geçtiğinde fısıltılı sözler duyuyordu:

"Şu kolonistler muhteşem, daha yürüyüşlerinden tanıyor insan onları."

Bu caddenin bayram canlılığı koloniden bile daha çok hoşuna gitmişti. Burada hiç kimse Vanda Stadnizkaya'ya ilişkin bir şey bilmiyordu. Omuzlarında, sarı, dalgalı saçlarında gençliğinin tüm temizliğini ve gururunu taşıyordu; kolonisinin tüm temizliğini ve gururunu. Bu yüzden siyah ayakkabısını asfalta bu kadar kolay ve bu kadar güvenli basıyordu, bu yüzden güçlü ayaklarının özgürce

ve zorlamasız yere bastığını, göğsünün sakin sakin inip kalktığını ve gözlerinin özgüvenle baktığını sevinerek hissediyordu.

"Merhaba, Vanda..."

Ses arkasından gelmişti ve onu sinsi bir topuz darbesi gibi vurmuştu. Bütün bedeninde tanımsız, tiksindirici bir şeylerin uyandığını hissetti.

Önünde bir kolonist duruyordu. Siyah palto, düğme iliğindeki işaret, hatta duruş bile koloninin deliliydi. Bir de şu arsız, yeşil gözler olmasa...

"Nereye?" diye sordu Rişikov.

Vanda, gırtlağının düğümlendiğini hissetti. Bir an için içinden eski, vahşi öfkesi kabardı, gözleri ateş saçıyordu –sonra yolun ortasında durdukları ve ikisinin de koloniye ait oldukları geldi aklına.

"Ben mi? Alışveriş yapmak istiyorum... Kendim ve Oksana için. Ya sen?"

"Ben de öylesine... Geziniyorum."

Yanı sıra yürüyordu; bugün, Vanda itiraf etmeliydi ki, önü iliklenmiş siyah paltosu ve başına kusursuzca oturan siyah şapkasıyla oldukça düzenli görünüyordu.

"Sen şimdi... Tornada çalışıyorsun, öyle mi?"

"Evet."

"Bu kadın işi değil."

"Kadın işi olan nedir?"

"Sizlere başka şeyler yaraşır... zaten. Bir şeye yaramaz."

Kızın dudakları gerildi, karşısında duran kolonist sanki gözlerinin önünde başka bir şeye dönüşüvermişti.

Yine de Vanda sokak ortasında olduklarını unutmadı. Bu yüzden usulca, gözlerini bile kıpırdatmadan,

"Git! Beni rahat bırak!" dedi.

"Hemen kızına! Şaka yapmaya bile izin yok. Biliyor musun?"

"Ne?"

"Lokantaya girelim."

Vanda yanıt vermedi. Ayakları kurulmuş gibi arkasından sürükleniyordu.

Rişikov susarak birkaç adım attı. Sonra gözlerini eğerek sessizce,

"Bir şeyler içelim..." dedi.

Beriki tiksintisini gizlemeden sordu:

"Evet... Sonra?"

Beriki sessizce gülüp sallandı –o eski külhanbeyi alışkanlığıyla.

"Sonra mı? Bakarız. Belki yine eski günleri anarız, ne dersin?"

Bir süre daha suskun bir şekilde yan yana yürüdüler. Bir dört yol ağzında gözleriyle, bodrum katındaki bir lokalin girişini göstererek yalvarırcasına fısıldadı:

"Haydi, eski günleri analım..."

Vanda etrafına baktı. Ardından ona doğru hafifçe eğilerek yüzüne doğru öfkeyle fısıldadı:

"Eşek! O eski günlerini unut ve çeneni kapa! Bunak! Rezil!"

Beriki yana doğru sıçrayarak o eski terbiyesiz tarzıyla maça beyi gibi kuruldu.

"Ne yani? Ukalalık etme! Kendine dikkat et, yoksa kolonidekiler her şeyi öğrenir!"

Yakınlardaki insanlar dönüp baktılar, bağıra bağıra konuşmuştu. Vanda kıpkırmızı kesildi ve hızla yan sokağa saptı. Rişikov lokantanın girişinde mıhlanmış gibi kalakaldı.

BUNDA BİR KÖTÜLÜK YOK

Rişikov kendini genel olarak koloniде iyi hissediyordu. Çoğunlukla neşeli ve konuşkandı. Kurul toplantısında koloni sorunları tartışıldığında hemen burnunu sokup bazen de akıllıca şeyler söylüyordu. Kısa bir zaman içinde döküm işinde kendini göstermiş ve bir süredir de

kalıpçı olarak çalışmaya başlamıştı. Bankovski usta, beceri ve enerjisini takdir ediyordu. Nesterenko ondan edepsiz konuşma tarzını bırakmasını dayattığında onunla ufak bir çatışması olmuştu. Rişikov ise Nesterenko'nun otoritesini dikkate almamış ve karşılık vermişti:

"Ne diyorsun sen? Bana akıl öğretecek değilsin ya!"

"Peki, o halde müfreze komutanın seninle konuşacak."

"Varsın konuşsun! Korktuğumu mu sanıyorsun yoksa!"

Volenko akşamleyin gerçekten de onunla konuşmaya çalıştı:

"Rişikov, Nesterenko bana..."

Rişikov ise solucan gibi kıvrandı.

"Aman Volenko! Bu hiç de doğru değil! Tabii, kalıp kutuları yetmediğinde insan küplere biniyor, anlıyor musun ve benim ağzımdan da bazen bir şey çıkıveriyor..."

"Bizde böyle bir şey olmaz Rişikov, sana kaç defa söyledim."

"Biliyorum. Anlamadığımı mı sanıyorsun? Böyle alışmışım ama..."

"Sen de alışkanlığını değiştirmeye bak. O kadar zor mu?"

"Kolay olduğunu mu sanıyorsun? Üstelik başka zamanlarda böyle konuştuğum yok! O kalıp kutuları yüzünden öfkeleniyorum. Yüz defa söyledim, köşeleri kırık, telle bağlanmış diye. Öyle bir durumda insan... öfkelenmez de ne yapar?"

"Bana dikkat edeceğine dair söz ver!"

"Söz veriyorum, Volenko, ama bazen, biliyor musun, öyle bir öfke nöbetine tutuluyorum ki..."

Volenko onu ondan sonra sıkça uyardı, ama eski alışkanlıklarını terk etmesinin zor olduğunu anlayışla karşılıyordu. Rişikov genel olarak disipline uyuyordu ve daha önemlisi de dökümhanenin en iyi işçilerindendi. Kazancı da fena değildi. Son ödemede elinde hemen hemen elli ruble kalmıştı. Parayı Volenko'ya göstererek sordu:

"Ne dersin, bununla kendime ne alsam?"

"Bir şey almana ne gerek var? Her şeyin var. En iyisi sen parayı bankaya yatır. Buradan çıktığında işine yarar."

Yalnız okulda Rişikov'un durumu pek parlak değildi. Dördüncü sınıfta okuyordu. Ders sırasında uyukluyor, ev ödevlerini yapmıyordu ve öğretmenle kavga etmemesi de, sınıf büyüğü olan katı ve amansız Şariton Savçenko'dan biraz korktuğu içindi.

Kendine arkadaşlar da buldu. Ancak Ruslan Gorohov, gezmeye, dere tepe konuşmaya zamanı yokmuş gibi davranıyordu. Ruslan ayrıca altıncı sınıftaydı ve sınıf arkadaşları ders danışmak için sıkça onun yanına gidiyorlardı. Rişikov bütün derslere karşı olumsuz ve kötümser bakıyordu; ancak altıncı sınıfın oldukça saygın bir şey olduğunu ve orada gerçekten de ders çalışmak gerektiğini kendi kendine itiraf ediyordu. Ruslan Gorohov'a çaba harcamak gibi bir acelesi yoktu, onun arkadaşlığından emindi. Başkaları da vardı. Sevka Levitin örneğin Gorohov'dan da elverişli bir arkadaştı. Rişikov'dan yaklaşık iki yaş küçüktü ve onun otoritesini, tapınırcasına bir teslimiyetle kabul ediyordu. Levitin bilgiliydi, çok okur ve kitaplardan çeşitli öyküler anlatırdı. Bazen kentten, dolabında sakladığı ve yalnız Rişikov'a gösterdiği değersiz kitaplar getirirdi. En belirgin özelliği, koloniye duyduğu nefretti. Rişikov bile koloniye neden böyle öfke dolu olduğunu anlamıyordu, ama yakınmalarını ve imalarını zevkle dinliyordu. Sevka'nın dolgun bir yüzü ve kalın dudakları vardı ve konuşurken yüzü ve dudakları nemleniyor, böylece söyledikleri daha da kindar görünüyordu.

Sevka koloninin bütün kurallarını küçümsüyordu; disiplini, tekdüzeliği, temizliği, çalışmayı. Blum'un on binlerce ruble çaldığından ve şimdi de fabrika kurulurken daha da çok çalmak istediğinden emindi. Saharov da nişan almak istediğinden bu kadar azimli çalışıyordu ve alacaktı da elbet, ne de olsa iki yüzden fazla kolonist onun için çalışıyordu. Sevka hangi bayan öğretmenin hangi erkek öğretmenle ilişkisi olduğunu biliyordu ve bunların hakkında müthiş dedikodular anlatıyordu. Bir defasında Rişikov dayanamayıp Levitin'e itiraz etti:

"Bu çok saçma. Saharov... Saharov yalnızca gösteriş yapıyor ve kolonide çalıp çırpmak, sanma ki o kadar kolay. Muhasebe müdürlüğü var ve ayrıca akla gelebilecek her türlü denetim var..."

Levitin ise aşağılar bir tutumla elini salladı. Çocuk yurtlarının birçoğunda bulunmuştu. Birinde her şey gün ışığına çıkmış ve müdürü de mahkemeye çıkarılmıştı. Bir diğerinde herkes çalıyordu. Kendi öz babası cezaevindeydi. Veznedardı ve herkes de onun dürüst bir insan olduğunu sanıyordu. Ama sonra onu suçüstü yakalamışlardı ve otuz bin de yok olup gitmişti. Rişikov dünyada bu kadar saf insan olduğunu hayal etmemeliydi. Çalabilen çalıyordu ve herkes de dürüstlük ayağına yatıyordu.

Rişikov, Sevka'yla tam olarak hemfikir değildi. Dünyayı ve insanları ondan daha iyi tanıyordu. Elbette herkes çalabilirdi ve haybeye paraya ve birtakım eşyalara konmak herkesin hoşuna giderdi. Yine de hırsızlık yapmaktan korkan birçok zavallı vardı. Onlar şöyle düşünürdü: Cezaevinde yatmaktansa, kuru ekmeğe razıyım. Yalnız hiçbir şeyden korkmayan ve cezaevini sallamayan en yürekliler hırsızlık yapabilirdi. Rişikov, 'seçkin' kişiliğiyle ve korku nedir bilmezliği ile gurur duyduğunu gizlemiyordu. Belli bir küçümsemeyle, Levitin'in de zavallının teki olduğunu düşündü; hırsızlığa cesareti yoktu, hakkında konuşmayı biliyordu yalnızca. Yine de onunla sohbet etmeyi seviyordu.

Bir defasında, Rişikov ile Levitin yatakhanede yalnızdılar. Levitin her zamanki gibi ağlamaklı konuştu:

"Bu adil mi? Vanda daha iki aydır burada ve anında makinenin başına geçti. Ben ise marangoz atölyesindeyim! Bu adil mi?"

Rişikov sırıttı:

"Ha, Vanda! Kendini sevdirmeyi beceriyor işte."

"Ya ben niye yapamıyorum?"

Rişikov kahkaha attı.

"Sen mi? Ne diyorsun? Vanda'nın eskiden ne işler becerdiğini biliyor musun sen?"

"Deme ya?"

İkisi dışında odada kimse olmamasına rağmen, Rişikov berikinin kulağına eğilerek fısıldıyordu.

"Yok ya, saçmalıyorsun!"

"Vallahi! Ben onu tanıyorum!"

"Bu acayip bir şey!"

Levitin bu sırdan dolayı oldukça sevinmişti, Rişikov ise ilgisiz ve hevessiz, omuz silkti.

"Ne var bunda? Hiçbir şey... Her şey olabilir..."

"Ama düşünsene, kendine ne süsü veriyor... Hiç kimsenin ruhu duymuyor!"

"Bunda kötülük yok," diye tekrarladı Rişikov.

ÖFKE TEKNİĞİ

Kasımın ilk günlerinde kolonide hararetli bayram hazırlıkları vardı. Bu arada zaman kıttı; günler, sonuna kadar işle doluydu. Herkes dakikalarla savaşıyordu ve her dakika çok değerliydi. Bir akşam on birinci müfrezeden Lyuba Rotstein bir kağıt buldu. Kağıt, kütüphaneden aldığı bir kitabın içindeydi. Lyuba kağıda göz gezdirip çığlık attı:

"Dinleyin, dinleyin! Alçaklığın bu kadarı! Lida!"

Lida Talikova kağıt parçasını ötekinin elinden aldı. Üzerinde açık ve okunaklı bir yazıyla şunlar yazıyordu:

"Vanda Stadnizkaya'ya, eskiden ne iş yaptığı ve neyle para kazandığını sormak gerek."

Aynı sıralarda Semyon Gaydovski kütüphaneden çıkmış, alt koridorda yürüyordu. Demin ödünç aldığı kitabın adı o kadar ilgi çekiciydi ki, kitabı ancak boş günlerinde okumaya karar vermiş olmasına rağmen yürüyerek kitabın resimlerine bakıyordu. Bu arada kitabın arasından bir parça kağıt yere düştü. Kağıdı Oleg Rogov kaldırdı ve şunları okudu:

"Çocuklar, Vanda Stadnizkaya'ya ucuz yoldan kur yapabilirsiniz. Tecrübeli bir bayandır!"

"Bunu nereden aldın?"

"Neyi?"

"Şu kağıdı."

"Bilmiyorum... Ne kağıdı?"

"Yitirmiş olmalısın!"

"Belki de kitaptan düşmüştür?"

"Kitabı nereden aldın?"

"Demin kütüphaneden aldım. Ne yazıyor üstünde?"

Rogov yanıt vermeden ekip meclisi odasına daldı.

"Şuraya bakın, bizde neler dönüyor!"

Viktor Torski masasının başında oturmuştu, önünde buna benzer birçok kağıt parçası duruyordu.

"Yarım saattir bakıyorum. Bu dördüncü kağıt."

Bir süre sonra Torski, Volodya Begunok'u kapının önüne postalayıp Sriyanski ve Mark Gringaus ile toplandı. Sriyanski yerinde fazla duramadı. Çabucak bütün kağıtlara göz atarak kendinden emin bir tavırla,

"Bunları Levitin yazdı," dedi.

"Bunu kesin olarak biliyor musun?" diye sordu Mark.

"Levitin. Benimle aynı sırada oturuyor. Onun el yazısı. Marusya hakkında tuvalete yazdıklarını hatırlıyor musun? Hatırlıyor musun?"

"Ama kağıtları kitapların arasına nasıl koymuş olabilir ki?"

"Nasıl mı? Çok kolay: Kitaplık kolunda çalışıyor."

Viktor bir şey demedi ve Volodya'yı, Levitin'i çağırması için yolladı. Beriki geldi, masada yayılmış duran kağıtlara yan gözle baktı, Torski'nin araştıran, katı bakışlarından gözlerini kaçırarak, ölçülü bir saygı tonuyla,

"Beni istetmişsin?" diye sordu.

Torski baş hareketiyle masadakileri gösterdi.

"Sen mi yazdın bunları?"

"Ne ki o?"

"Görmüyor musun?"

"Evet, ne ki?"

Levitin masanın üzerine eğildi. Sriyanski onu omuzlarından tuttuğu gibi kendine çevirdi.

"Bir de okumak mı istiyorsun?"

"Benim yazıp yazmadığımı soruyorsunuz, öyleyse benim de okumam gerekmez mi?"

"Gerekmez mi de ne demek! Kendi yazdığını bir de okuman gerek, öyle mi? Bu kadarı da fazla!"

"Ben yazmadım."

"Sen yazmadın mı?"

"Hayır."

Sriyanski masanın üzerinden, Levitin'e ok gibi saplanan vahşi bakışlar fırlattı. Levitin bunlardan güçlükle kaçınabildi, titreyen gözkapakları kendini ele veriyordu. Sriyanski hiddetle yıkıcı sözler fısıldadı ve sert bir hareketle Viktor Torski'ye döndü.

"Meclis çağrısı yap, Viktor!"

"Hemen!"

Vitya Torski, üç dakikadan az bir süre içinde Saharov'un yanındaydı. Bu üç dakika içinde meclis odasında çıt çıkmadı. Mark Gringaus pencereye doğru dönmüştü, Sriyanski de, öfkesini dizginlemek için yere bakıyordu. Levitin biraz sararmış, gözlerini bir köşeye dikerek masaya yakın bir yerde duruyordu. Ciddi bir suratla Saharov içeri girdi. Sessizce, arka arkaya kağıtları okudu, en sonuncusunu elinde tutarak Levitin'i soğuk bakışlarla süzdü.

"Tamam," dedi usulca ve odasına döndü. Levitin daha da sarardı.

Vitya kapıya doğru seslendi:

"Begunok!"

"Burada!"

"Müfreze komutanları!"

"Baş üstüne!"

Beşinci müfrezenin yatakhanesinde Vanda Stadnizkaya yastığına gömülmüş, hıçkırıklarla ağlıyordu. Kızlar masanın etrafına dizilmişler, kendi aralarında heyecanla fısıldaşıyorlardı. Klava Kaşirina içeri girdi.

"Toplantı borusu çalıyor. Onu boğacağım! Kendi ellerimle! Kovulmazsa... Gel Vanda!" dediğinde sesi ve yüzü tanınamaz haldeydi.

Vanda başını kaldırdı.

"Ben gitmiyorum!"

"Ne? Levitin'e teslim mi olacaksın? Nasıl yaparsın? Oksana ne der? Sen onun yardımcısı değil misin?"

Vanda doğruldu, gözyaşlarını çabucak sildi ve kaşlarını çattı.

"Oksana, sen söyle: Gideyim mi?"

Oksana gülümsedi, kızların gönlü rahat olduğunda yaptıkları gibi içten ve neşeyle gülümsedi.

"Gel! Neden gelmeyecekmişsin? Şu pisliği bir görelim bakalım! Gel!"

Vanda'nın sol kaşı tuhaf bir şekilde oynadı. Kızlardan biri,

"Önce yüzünü yıka! Ağladığın düşüncesine kapılmasın," dedi.

Mecliste bugün olaylar alışılmadık bir şekilde seyrediyordu. Torski öncelikle bütün küçük oğlanları acımasızca dışarı çıkardı. Onlar da koridora çıkıp, giren çıkanın yüzlerinden, içeride olup bitene ilişkin bir şeyler anlamaya çalışıyorlardı. Volodya Begunok kapıda durmuş, müfreze komutanları dışında kimseyi içeri sokmuyordu. Yalnız Vanda ve Oksana'ya yol verdi, o zaman bütün oğlanlar, berikinin bilgi sahibi olduğunu fark ettiler. Kapı son kez kesinlikle kapanıp, onlar da bu heyecanın nedenini sorduklarında Volodya ciddi bir şekilde yanıt verdi:

"Bu konu üzerine konuşmak yasak."

Birkaç dakika sonra Vitya başını kapıdan uzatıp emretti:

"Begunok, Rişikov'u çağır!"

Volodya, Vanya Galçenko'yu kapıya dikti, kendisi de koşarak Rişikov'un yanına gitti. Rişikov geldiğinde, çocuklara bakmadan aceleyle odaya girdi.

Bu arada, mecliste herkes öfkeden kuduruyordu. Çoğu yerinde duramamış, sıkışık bir halde başkanın masasının başında duruyordu. Hiç kimse söz istemiyordu ve Viktor da tartışmada disipline dikkat etmiyordu. Sriyanski, eli gırtlağında, neredeyse boğulacaktı.

"Dayanamıyorum! Onu görmeye katlanamıyorum! İnkâr mı ediyorsun hâlâ? Ne oluyor? Dışarı, ne olursa olsun dışarı! İtiraf edersen de kovulacaksın, etmesen de!"

Levitin ortada değil, bir köşede duruyordu artık ve kimse de ondan vaziyet almasını istemiyordu. Bacakları titriyor, bir eliyle sedirin koluna yapışmış, duvarı seyrediyordu. Sriyanski'nin dili dolanıyordu, bütün nefreti bakışlarında yoğunlaşmıştı. Volenko, Levitin'e sordu:

"Peki nasıl öğrendin bunu? Kim söyledi?"

Levitin kalın dudaklarını oynattı, ancak ağzından tek bir sözcük çıkmadı. Ardından ağzını iyice ayırdı, karaya vuran balık gibi nefes almaya çalıştı ve bin bir zorlukla, belirsiz bir şekilde konuşabildi:

"Ben hiçbir şey duymadım ve hiçbir şey... yazmadım."

Vanda, karşı köşede, kızların arasında oturuyordu. İyice kızardı ve kısık sesle,

"Söz almak istiyorum, Vitya!" dedi.

Herkes başını ondan yana çevirdi ve yaklaştılar. Levitin'in gözlerinin içine bakarak birkaç adım attı ve ellerini arkasında bağlayarak, önünde durdu. Levitin huzursuz oldu, divanın koluna daha da sıkı yapışarak yüzünü iyice duvara çevirdi. Vanda sözcükleri büyük bir çabayla arayarak ve öfkesini yenmeye çalışarak fısıldadı:

"Sen! Duyuyor musun? Ben öyle yaşadım... Aynen senin yazdığın gibi! Sen yazdın... Eh, vız gelir! Herkes öğrensin! Burada arkadaşlar var, varsın bilsinler! Önemli olan... Başka bir şey. Kim

beni böyle bir yaşama itti? Senin gibi... anlıyor musun... senin gibi insanlar! Senin gibiler... Senin gibiler..."

Son sözleri bilinçsizce söylemişti. Etrafına bakındı ve hıçkırığını güçlükle bastırdı. Ardından kapıya doğru atıldı. Ancak Nesterenko onu güçlü eliyle durdurdu, o da kendini tutmadan omzuna yaslanarak ağladı. Hiç kimse bu yüzden şaşırmış ya da korkmuş değildi. Nesterenko, Levitin'e sakin bir tonla,

"Duyuyor musun, seni domuz? Vanda tamamen haklı. Sen yazdın ve biz de Vanda'ya daha fazla saygı duyuyoruz şimdi. O bizim kardeşimiz, anlıyor musun, seni canavar! Ama seni kapı önüne atacağız. Hiç kaygılanma, seni kapı önüne koyacağız ve yarım saat sonra da adının ne olduğunu bile unutmuş olacağız."

Sriyanski onun sözünü kesti:

"Hemen! Oturumdan sonra! Ben kendim seni yola koyarım. Baş başa biraz muhabbet ederiz!"

Hemen Sriyanski'nin yanında duran Lida Talikova düşünceli, sanki kendi kendine söyler gibi,

"Böyle bir karara şimdiye kadar hiç katılmadım, ama şimdi atılması yönünde oy kullanıyorum! Sen yaşamımıza... Seni ayaklar altına alıp çiğnemeli... çizmelerle!" dedi.

Sriyanski'nin konuşmaları daha fazla dinleyecek hali yoktu. Levitin'e iyice yaklaştı.

"Yeter! İğrenç şey! Sen yazmadın, ha? Tekrarla bakalım!"

Levitin suskundu. Diğer müfreze komutanları de susuyordu. Sevimli İlya Rudnev çaresizlik içinde Saharov'a dönüp baktı. Bir şeyler olmalıydı artık. Birdenbire Rişikov'un sesi duyuldu:

"Konuşmak istiyorum... Torski..."

"Evet, evet, bu yüzden seni çağırttım."

"Ben derim ki, elbette Levitin kovulmalı. Tabii ki o yazdı. Başkalarına çamur atmak ona kaldı sanki!"

Levitin bulunduğu köşeden şiddetle başını çevirdi.

"Ama bunu bana sen anlattın!"

"Aha!" diye bağırdı biri ve bütün yüzler bu ünlemi güçlendirdi.

Rişikov bundan dolayı soğukkanlılığını yitirmedi. Rişikov yaşamı tanıyor ve insanlarla nasıl ilişki kurulması gerektiğini biliyordu. Yalnız İgor Çernyavin'in suratı onu ikileme soktu, ama bunun sırası değildi şimdi. Rişikov yüzüne erdemli bir gülümseme kondurmayı bile başardı.

"Ben bunu sana bir arkadaş olarak anlattım ve bunda kötülük olmadığını da söyledim. Söyledim mi?"

"Evet söyledin."

"Ben sana bir arkadaş olarak anlatıyorum ve sen... sen de ille çamur atmaya kalkışıyorsun! Bunda kötü bir taraf olmadığını ben kendim söyledim! İki kez söyledim hem de..."

Rişikov kendinden geçmişti. Rişikov dürüst bir insan olarak olaya açıklık getirmişti. Ancak birdenbire İgor'un bozuk çehresini gördü.

"Kes! Sana söylediklerim aklında mı hâlâ? Seni boğacağım! Unuttun herhalde!"

Rişikov korkarak geri çekildi, İgor da üstüne yürüdü. Birisi İgor'un kolundan çekti, o ise yabancı eli sabırsızca silkeledi.

"Burada meclis toplanmış ve sen mahkûm edilmiyorsun. Ama seni affetmeyeceğim! Hiçbir zaman! Seni... Sen payını alacaksın!"

İgor söylediklerini pekiştirmek için başını hararetle salladı ve odayı terk etti. Rişikov çevresine bakındı, ancak soğuk bakışlara çarptı. Divana oturdu.

"Burada işin yok, defol!" dedi Torski.

Rişikov hızla kapıya doğru yürüdü ve Vanda da iğrenerek ona yol verdi. Arkasındaki kapı kapandığında, Nesterenko uzata uzata,

"Evet, şimdi her şey açığa kavuştu," dedi.

"Bunu ne yapacağız?" diye sordu Torski.

Sriyanski, Levitin'e küçümseyici bir ifadeyle baktı ve elini öfkeyle salladı.

"Cehennem olsun! Onun hakkında konuşmaya değer mi? Ceza olarak ona yarın sabah yemek verilmemesini talep ediyorum. 'Bana yemek versenize!' diye mutlaka ağlayıp zırlayacaktır."

Güldüler. Saharov ciddi bir ifadeyle şöyle dedi:

"Bir insanı böyle küçük düşürmek olmaz. Ben kararlı bir şekilde protesto ediyorum. Dışarı atmak, bu farklı bir şey. Ama yemek vermemekten nasıl söz edebilirsiniz! Levitin'in de bir onuru var. Bazen bir insanı cezalandırırken onu onurlandırabilirsiniz de."

Brazan, üçüncü müfrezenin karanlık çehreli komutanı, Saharov'u anlamadı.

"Tasanız olmasın, Aleksey Stepanoviç! Hiç kimse ona yemek vermezlik etmeyecek. Sen de Levitin, yemeğini alacaksın. Kapı dışarı da edilmesin, burada kalırsa kalsın ve yemeğini de tabii vereceğiz. Yalnız bir şey rica ediyorum senden Levitin: Bana bir iyilik yap ve yedi kasımda yapacağımız gösteriye katılma! Evde kal! O zaman huzura kavuşursun ve biz de kendimizi... daha iyi hissederiz. Biz ne de olsa... bayrağımızla gideceğiz ve senin bayrağımızla ne ilgin olabilir ki?"

Porşnev, her zamanki gibi iyi niyetli ve sıcakkanlı,

"Yedisinde ben görevdeyim. Onu bir yerlerde görevlendiririm. Mutfak hizmetine ne dersin, Levitin?" dedi.

Bu sonuncu darbeydi ve Levitin sedire yığılıverdi. Yumuşak bir köşeye sığınıp odada olup bitenlere dikkat etmeden sessizce ağlamaya başladı. Diğerleri iyice çökmüş olana bir daha göz attılar, ardından Viktor Torski,

"Bitti! Gidebiliriz. Oturum kapanmıştır!" diye bildirdi.

Herkes kapıya yöneldi. Levitin ise ayağa fırlayıp salya sümük yakardı:

"Yoldaşlar, beni cezalandırsanıza! Bu böyle olmaz ki, yoldaşlar! Aleksey Stepanoviç, beni cezalandırın!"

Hiç kimsenin onunla ilgilenmeye niyeti yoktu. Yalnız çocuklar koridordan odaya itiş kakış girerek hayretle Levitin'in etrafını sardılar. Beriki yeniden sedire gömülerek, umutsuzca, söylenerek, hüngür hüngür ağlamaya başladı.

Saharov çocuklara kızdı:

"Marş, marş, hepiniz dışarı! Ne meraklı bir millet!"

Diğerleri anında kayboldular. Saharov, elini Levitin'in omzuna koydu.

"Gel! O kadar kahırlanma! Gel benimle, cezanı alacaksın!"

Levitin hıçkırmayı kesti ve sessiz gözyaşları dökerek Saharov'un arkasından çalışma odasına ağır ağır yürüdü.

HERKESE ZEVKİNE GÖRE

İkinci tatil günü Saharov odasında yalnız çalışıyordu. O sırada Volodya Begunok ile Vanya Galçenko içeri girip usulca divana oturdular. Saharov onlara şöyle bir baktı, ancak bir şey demeden hesap yapmak üzere büyük bir kağıdın üzerine eğildi.

Volodya arkadaşının kulağına eğildi.

"Söyleyemeyeceksin işte..."

"Söyleyeceğim."

"Korkuyorsun."

"Hayır, korkmuyorum."

"O halde niye ağzını açmıyorsun?"

"Konuşacağım işte."

"Burada öylesine oturup yeniden dışarı çıkacaksın!"

Vanya hemen ayağa kalkıp Saharov'un masasına geçti. Saharov ona aldırış etmedi. Vanya daha fazla yaklaştı, karnıyla masaya değerek ellerini masanın kenarına bıraktı. Ardından gözü Volodya'ya kaydı ve kızardı. Saharov çalışmasını bölmeden sordu:

"Evet?"

"Aleksey Stepanoviç, şey... Bugün sekiz kasım."

"Evet, öyle."

"Ama kalıp kutuları hâlâ bitmedi."

Saharov, Vanya'ya gülümsedi.

"Haklısın."

"O halde Alyoşa haklı çıktı, hı?"

"Öyle gibi görünüyor..."

Vanya bir şey daha söylemek istiyordu, ancak cesaretini yitirdi ve kapıya koştu. Volodya da yelkenleri suya indirdi. Vanya kapıda durup başını çevirdi:

"Bu durumda Solomon Davidoviç sözünü tutmamış oldu, değil mi?"

Saharov başını salladı. Çocuklar kapıyı çarpıp çıktılar.

Saharov'un durumu doğrulaması, dördüncü müfrezede iki zıt görüşü savunanlar olduğundan önemliydi. Bazıları, Kiryuşka Novak gibi örneğin, Solomon Davidoviç'in kendince verdiği sözün geride kaldığı görüşünü savunuyorlardı. Dördüncü müfrezedeki bu oportünist eğilim, üretim sırasında bazı nedenlerden dolayı çok barışçıl bir ortamın oluşmasına dayanıyordu. Makineler şimdiye kadar olduğu gibi inleyip duraklıyor, kayış kasnağı ve aşırma kayışlar yine günde birkaç kez bozuluyordu, ancak kolonistler bunu Solomon Davidoviç'e kibar bir dille iletiyor ve onun verdiği sözleri sabırla dinliyorlardı. Ayrıca Solomon Davidoviç'in aslında daha az vaatlerde bulunduğu, yalnız umutsuzluğa kapılıp sevgi dolu bir sesle,

"Anlıyorsunuz ya değerli yoldaşlar!" dediği de saptanmıştı.

Kolonistlerle Solomon Davidoviç arasındaki bu uzlaşma başka alanlarda da kendini gösterdi. Aralık sonu koloninin kuruluş yıldönümüydü. Şimdi, Ekim tatilinden sonra, bayram hazırlıkları başlamıştı. Pyotr Vassilyeviç Malenki, toplantıda, eski geleneğe göre bu bayrama herkesin kendi kendine hazırlanması gerektiğini hatırlattı. Bu ise Solomon Davidoviç olmadan neredeyse olanaksızdı. Bütün müfrezelerin temsil edildiği bayram komitesi çalışmalara başlamıştı bile. Sekizinci müfrezeden İgor Çernyavin bu komitedeydi, dördüncüden Vanya Galçenko ve beşinciden de Oksana. Vanya orkestrada çalmaya başlamıştı o sıralar, ancak ona ikinci kornetin teslim edildiği ikinci roldeydi.

Bayrama kadar ikinci kornetist olarak eğitimini tamamlama şansı yoktu. Bu yüzden gücünün büyük bir kısmını bayram hazırlıklarına ayırabilirdi.

Komitenin daha ilk oturumunda, Solomon Davidoviç'in desteği olmadan renkli bir akşamın ortaya çıkamayacağı konusunda karara vardılar. Böylece komite, pazarlık için diplomatik becerileri olan arkadaşları belirleme kararı aldı. Bu iş için söz konusu olabilecekler –herkes aynı fikirdeydi– İgor Çernyavin ile kütüphanede herkesin zevkine uygun kitaplar bulmayı beceren Şura Myatnikova idi.

Solomon Davidoviç'in yanında İgor söze başladı:

"Biz renkli bir gece düzenlemeyi düşünüyoruz..."

Solomon Davidoviç söze girdi:

Ve dekorasyona gerek duyuyorsunuz. Kabulümdür. Ama lütfen tahtalarımı bozmayın! Ne zaman olacak?"

"Altı hafta içinde."

"Çok güzel, övülecek bir girişim. Benim de yardımım olsun isterdim."

"Aman Solomon Davidoviç! Bu muhteşem olurdu!"

"Güzel konuşurum ve ayrıca dans edebilirim. Öyle bir hopak[1] sunarım ki, parmaklarınızı ısırırsınız, ha ha! Gençlik ne demekmiş gösteririm size!"

"Oksana ile mi?"

"Oksana'dan korktuğumu mu sanıyorsunuz?"

"Elinizi verin!"

"İşte elim!"

Solomon Davidoviç neşeyle güldü ve İgor da komiteye müjdeyi iletmek üzere aceleyle oradan ayrıldı. Malenki, misyonunun sonucundan son derece memnundu.

"Solomon Davidoviç de katılırsa hem çok orijinal olacak, hem de kalas, kontrplak, kumaş ve kağıt, ampul ve gerekli olan her şeyi edinebileceğiz."

---

1 Hopak: Ukrayna halk dansı.

İgor bir hafta sonra komiteye Solomon Davidoviç'in gösterisi için ayrıntılı bir plan sundu. Projesi kahkahalarla karşılandı. Malenki ayrıntıları ışıltılı gözlerle dinledi.

"Aferin! Yalnız... Fark edecektir."

"Kesinlikle fark etmez!"

"Çok komik!" dedi Vanya.

Projenin ataklığı Oksana'yı şaşkına çeviriyordu.

"Böyle bir şey yapılmaz İgor."

"Aman Oksana! Muhteşem olacak! Muhteşem! Ve Solomon Davidoviç de memnun kalacak, hatta oldukça memnun kalacak."

Malenki onayladı:

"Memnun kalacak! Enfes bir şey!"

İgor, Solomon Davidoviç'in yolunu tuttuğunda Vanya arkasına yapıştı.

Ancak İgor onu uyardı:

"Gözlerin! Senin gözlerinle bu imkânsız! Gözlerine dikkat etmelisin!"

Vanya, anladığı tarzda gözlerine dikkat etti, yani, Solomon Davidoviç'le görüşme sırasında eliyle gözlerini kapattı. Bunun yerine başka bir yöntem tanımıyordu.

Solomon Davidoviç, İgor'un önerisinden ötürü göklere uçmuştu.

"Boris Godunov'un monoloğunu mu?"

"Puşkin'in!"

"Hayır, kendinizi açık ifade edin: Boris Godunov mu, Puşkin mi? İnsan bunu birbirine karıştırmamalı!"

"Boris Godunov, Puşkin'in bir dramı."

"Bunu söylemek lazım, yanlış anlama olmasın diye. Yani şöyle anons edeceğim: Boris Godunov –Puşkin'in dramı, öyle mi?"

"Hayır, siz kaygılanmayın, o sunucunun işi."

"Daha iyi. Boris Godunov... Bir başkumandan değil miydi?"

"Bir çar."

"Çar demeyelim de eski bir çar diyelim. Kulağıma öyle bir şey çalınmıştı. Onu biri öldürmemiş miydi?"

"Hayır, o birini öldürmüş... Çariçe Dimitriy'i."

"Tamam, biliyorum. Öyle birtakım zorlukları vardı... Peki öyleyse, ben sunuyorum."

"Ve hopak'ı da."

"Oksana ile mi?"

"Oksana ile."

"Yalnız... Provalara da gitmek gerekecek. Ama benim buna ayıracak zamanım yok."

"Provalara gelmeniz gerekmiyor, Solomon Davidoviç. Biz herkes için bir sürpriz olsun istiyoruz, anlıyor musunuz, herkes için... Biz öylesine... gizli gizli prova yapacağız."

"Tasalanmayın!"

"Size şunu getirdik."

"Nedir bu?"

"Eh, metin!"

"Ha, metin! Çok temiz ve güzel yazılmış. Burada bu kadar güzel yazı yazabilen kim?"

"Vanya Galçenko yazdı."

"Demek sen yazdın? Ama niye öyle sırıtıp duruyorsun?"

"Onun tarzıdır, Solomon Davidoviç," dedi İgor ve Vanya'nın bacağını çimdikledi. Vanya hemen duruşunu biraz değiştirdi.

"Tasalanmayın," dedi ayrılırken Solomon Davidoviç. "Sizi yarı yolda koymam. Yoksa, Solomon Davidoviç'in malzeme, makineler, kalıp kutuları, tamiratlardan başka bir şey bilmediğini düşünürsünüz. Göreceksiniz."

Bayram hazırlıkları canla başla sürdürülüyordu. Ancak canla başla sürdürülen başka şeyler de vardı. Bir tatil gününde yeni

fabrikanın temeli atılacaktı. Çiçek bahçesinin kenarında birkaç gündür temel çukuru açılıyordu. Kolhoz arabaları tuğla getirmişti ve tuğlalar özenle üst üste yığılmıştı. Temel atma törenine Kreuzer de geldi ve onunla birlikte, aralarında şişman mühendis Vorgunov da olmak üzere başkaları vardı. Kreuzer herkese koloniyi gezdirdi. Bir tek Vorgunov bir şey görmek istemiyordu. Saharov'un çalışma odasında oturuyordu.

"Temel atma daha hiçbir şey değil. Bu işin gösterişi. Bizde gösterişsiz hiçbir şey olmuyor."

"Biz dediğiniz kim, Pyotr Petroviç?"

"Biz Ruslar!"

"Rusları sevmiyor musunuz?"

"Sarımsaklı Borç'u seviyorum, ama Ruslarla doğru dürüst çalışmak isterim."

"Doğru, beraber çalışalım!"

"Göreceğiz. Yalnız... Yoldaş Saharov, gerçekten sizin... sizin çocukların böyle bir fabrikanın altından kalkacaklarına inanıyor musunuz?"

"Hiç kuşkum yok."

"Hım... Eh, peki, şimdilik kutlama yapılması gerekiyor herhalde..."

Kolonistler üniformalarıyla meydana çıktılar ve bayrak, bilinen törensellik içinde dışarıya taşındı. Vorgunov temel çukurlarından birinin yanında durmuş bıyık altından gülümsüyordu.

"Sizin de mi hoşunuza gitti?" diye sordu Kreuzer.

"Elbette hoşuma gitti. Bunu çok iyi beceriyorlar. Müzik ve disiplin, bunlar çok güzel şeyler. Yalnız fabrikanın bununla ne ilgisi var? Bunları karıştırmamak gerek."

"Biz ise bunu yapıyoruz, Pyotr Petroviç. Bizde müzik, fabrikaya ait; bunları daha sıkça yaşayacaksınız."

Vorgunov yeniden engel oldu:

"Hayır, beni bunlarla rahatsız etmeyin, böyle şakalar için fazla yaşlıyım, Mihail Ossipoviç!"

Temel çukurunun dibine, bir tuğla yatağının üstüne, temelin ne zaman ve kim tarafından atıldığı yazılı olan büyük bir belge bırakıldı. Belgeyi bırakan iki kişi, onu bir tuğlayla örtüp üzerine de bir kat döktüler: Sovyet iktidarının kolonideki en eski ve en yeni temsilcisi, Kreuzer ve Vanya Galçenko.

O gün Vanya Galçenko akşam saat on ile on iki arasında nöbet tutacaktı. Yatma işareti verildiğinde nöbet yerine gitti. Yarım saat içinde merdiven sahanlığı sessizleşti. Vanya koridorlardaki ışıkları söndürdü, mantosunun üzerindeki kemerini sıkılaştırdı ve geniş adımlarla, tüfeğini bir omuzdan diğerine asarak holde bir aşağı bir yukarı yürüdü. On bir buçukta Saharov işini tamamlamıştı. Vanya'nın önünden geçerken sordu:

"Çok yoruldun mu?"

"Sabaha kadar dayanabilirdim," diye yanıt verdi Vanya.

"Aferin! İyi geceler! Nöbeti kim devralacak?"

"Volodya Begunok."

"Ya yarın boruyu kim çalacak?"

"Petya."

"Eh, peki..."

Saharov yoluna devam etti. Nöbet değişiminden on dakika önce usulca kapı açıldı. Kırmızı saçlı bir kafa aralıktan içeri girdi ve yeşil gözler Vanya'ya doğru kötü kötü bakıyordu.

"Ben... şehirdeydim, biraz... gezindim."

Rişikov kapıya toslayıp holde ağır ağır ilerledi. Sallanarak Vanya'nın önünde durdu ve gevşek gevşek elini salladı.

"Bildir... Lütfen... Raporda bildir! Önemi yok, rahatlıkla bildirebilirsin: Rişikov üç saat geç geldi. Geç geldi... Ne yani, ne olmuş!"

Merdivenleri sürünerek çıktı, tam anlamıyla sürünüyordu, sık sık hıçkırıyor ve basamaklara tutunuyordu. Vanya arkasından korkarak bakakaldı.

Paltosu ve sıkı bağlanmış kemeriyle Volodya aşağıya indiğinde Vanya heyecanla fısıldadı:

"Rişikov... Sarhoş geldi, anlıyor musun!"

"Rişikov mu? Ah, ne diyorsun?"

"Sarhoş, tamamen sarhoş, sürekli yalpalıyordu ve neredeyse yere kapaklanıyordu."

"Şimdi yakalandı, kapı dışarı edilecek..."

"Ama ya 'kim gördü ki?' derse?"

"Yarın nöbetçi müfreze komutanına bildirmelisin."

"Ya yalan söylediğimi söylerse?"

"Raporda yazarsa tartışmaya girmez."

TASARI LEVHASI

Kasım sonunda kar yağdı. Ufaklıklar bu olayı sevinç çığlıklarıyla, delidolu el kol hareketleriyle karşıladılar. Parkta kartopu oynadılar, bir kale kurdular, ancak sonradan inşaat malzemesinin hiç de yeterli olmadığı ortaya çıktı. Ayrıca yumuşak kar, kale yapımı için pek elverişli değildi. Bundan dolayı dikkatlerini göle çevirdiler. Donduğunda kolonide bir patinaj sahası olacaktı. Bu süre içinde Mişa Gontar küçükler için büyük bir önem kazandı, çünkü patenlere çok güzel kızaklar yapıyordu. Öteki tesviyeciler de yapabiliyordu elbet, ama onlar diğer müfrezelerin siparişleriyle meşguldüler ve beşinci sınıfın büyüğü olarak Mişa Gontar da dördüncü müfrezenin çocukları için özel olarak çalışıyordu. Her müfrezeye üç çift paten veriliyordu, ancak dördüncü müfreze daha da şanslıydı, çünkü bütün küçük numaralar onlara düşüyordu. Bu ortak patenlerin dışında tek tük eski kolonistlerin kendi pateni, hatta Filya'nın iki çifti vardı. Alyoşa Sriyanski, bütün patenleri müfreze mülkiyetine devretmeyi önerdi. Küçük çocukların hızla büyüdüğüne ve önceki yıldan kalan patenlerin ayaklara zaten uymayacağına dikkat çekti. Böylece dördüncü müfreze on çiftin üstünde patene sahip

oldu, bunlarla da ihtiyaçları hayli karşılanmış oluyordu. Ancak ne yazık ki, göl donmadı. Kıyılar karla kaplıydı, ama su berrak kaldı ve bulutlar, yazın olduğu gibi suya aksediyordu. Uzmanlar, gölde buzlanmadan önce "adacıklar"ın oluşması gerektiğini ileri sürüyorlardı, ancak çocuklar ne kadar isterlerse istesinler, "adacıklar"ı göremiyorlardı.

Hava daha tam aydınlanmamıştı. Yataktan kalkmak, kahvaltı, işbaşı elektrik lambaları ışığında gerçekleşiyor, yalnız öğle yemeği gün ışığında yeniyordu. Daha sonra lambalar ve fenerler yeniden yakılıyordu. Uyanmak giderek daha zor geliyor, giderek daha çok kolonist teftişten beş dakika öncesine kadar uyumanın tadını çıkarıyordu. Özellikle de kahvaltıdan önce tıraş olmak zorunda kalan yetişkinler bu durumdan çok hoşnutsuzdu. Sinekkaydı tıraşlı ve kolonya kokarak suçluluk dolu bir surat ifadesiyle yemekhaneye giriyor ve nöbetçi müfreze komutanıyla göz göze gelmemeye çalışıyorlardı. Hepsi de harpten çıkmış gibi görünüyor ve nöbetçi müfreze komutanları da onlara surat etmekle yetiniyordu. Nöbet sırası Alyoşa Sriyanski'de ise doğal olarak yoklamadan önce tıraş olmaları gerekiyordu. Ancak Alyoşa'ya sıra ayda iki defa geliyordu ve bu koşullar altında da bir şekilde yaşanabilirdi. İlyuşa Rudnev'in nöbeti olduğu bir gün, bu katlanılır durumun sonu çok şaşırtıcı bir şekilde geldi. Her zamanki gibi sevgi dolu ve güleryüzlü Rudnev teftiş sırasında meydan okuyarak taarruza geçti. S. G.'ye, tıraşsız olanların hepsini raporda bildirilmesini buyurdu. Son derece özgün olan bu yöntem, büyük bir etki yarattı. Teftiş tamamlanır tamamlanmaz, elinde sabun çanağıyla çok sayıda insanın koridorlarda koşuşturduğu görüldü. İgor Çernyavin de, kolonist unvanına sahip olduğundan beri, yüzündeki bütün kılları ortadan kaldırmaya kendini yükümlü tutuyordu. Bunun için biraz daha bekleyebilirdi, ancak birincisi, tıraş olmak erkeksi bir şeydi, ikincisi bir gençlik kolonisinde kıllı dolaşmak ona utandırıcı bir şeymiş gibi geliyordu ve üçüncüsü de, İgor'un tüyleri kızıla çalıyordu ve ilk tıraştan sonra oldukça sevimsiz bir görüntü almıştı. Rudnev'in tutumundan korkarak İgor da usturaya, havluya ve tıraş çanağına sarılıp lavaboya

koştu. Aşağıdan kahvaltı borusu çalınmıştı. B Blokun banyo odası ve yatakhanesinde usturalar kazıyor ve seller gibi kan akıyordu –deneyimsizlik ve aceleciliğin bir sonucuydu bu. Rudnev en genç komutandı ve şimdiye kadar, nöbetçi olduğunda kahvaltıya on beş dakika gecikmenin riskli bir tarafı olmadığı düşünülürdü. Oysa bugün teftişte dişlerini göstermişti ve kahvaltıda ne kadar ileri gideceğini tahmin etmek güçtü. Tek avuntu, bu afacanın, otuz ya da daha çok kolonisti kahvaltıdan men etme gibi bir şeye başvurmaya kalkışamayacağıydı. Ancak beklenilenden çok daha kötü ve daha kurnaz bir şeyle karşılaştılar. Rudnev kuşkusuz doğrudan bir saldırıyı göze almadı, ancak Saharov'un odasında hararetli görüşmeler yaptı. Ne olduysa, Saharov yemekhanede asılı duran ilk üç aylık plan levhasını inceleme gibi bir düşünceye kapıldı. Bu işe kahvaltı borusundan beş dakika sonra başladı. Elleri arkasında, levhanın önünde durarak dördüncü müfrezenin en küçüklerinin bile ezbere bildiği sayıları büyük bir dikkatle okudu. Yaklaşık on dakika sonra, yalnız sakallarını değil, yüzlerinden kan izlerini de ortadan kaldırmış olan gaziler merdivenlerden gürültüyle, hızlı hızlı indiler. Bir saniye bile olsa, şaşkınlık ve telaş göstermeye kalkışmadılar. Çevik ayakları onları yemekhaneye değil, ana girişe götürdü ve çevik elleri selama kalktı:

"Günaydın, Aleksey Stepanoviç!"

"Günaydın, Aleksey Stepanoviç!"

"Günaydın, Aleksey Stepanoviç!"

Saharov selama karşılık vermek için başını ister istemez levhadan çevirdi. İgor, merdivenin üst basamağından kolonist selinin dışarıya doğru nasıl aceleyle akın ettiğini görebilmişti. Kendisi de Saharov'un önünden geçip selam verdiğinde, hiçbir güç onu yemekhaneye çekemedi. Tek bir yol vardı, bu çok açıktı –çıkış kapısına ve devamında da işe. Dışarıda, son gelenleri selamlayıp, onların şaşkın yüzlerini inceleyerek, sonra da beraberce gülerek olayın zevkine varan neşeli arkadaş topluluğuyla karşılaştı. Biraz sonra Saharov merdivende belirdi ve,

"Hava güzel, bugün soğuk olmayacak... Sen yüzünü kesmişsin, Mihail!"

Mişa Gontar arkadaşlarına temkinli bir göz attı ve ağırbaşlı bir tavırla yanıt verdi:

"Tıraş olmak gerekiyor, Aleksey Stepanoviç."

"Neden bir makine edinmiyorsun? Hem daha rahat, hem de çabuk olur."

Şimdi kahvaltı edenler de merdivende görünmeye başladılar. Aralarında Saharov'u fark etmeyen Nesterenko da vardı.

"Mişa, neden... Günaydın, Aleksey Stepanoviç!.. Neden beni beklemedin?"

Mişa Gontar hazırcevap değildi. Saharov kıskaç gözlüğünü düzeltip binanın içinde kayboldu.

İgor Çernyavin de topluluğun içinde yerini almış ve az daha boş-boğazlık edecek olan Nesterenko'ya acıyordu. Ancak Nesterenko durumu kurtarmayı iyi beceren biriydi.

"Ne oluyor yahu? Bekleyin hele, nöbet sırası bana da gelecek, o zaman size gününüzü göstereceğim, sizi küçük beyler!"

Müfreze komutanı İlya Rudnev merdivenlerde belirdiğinde ise, bütün bu olaylar onu hiç ilgilendirmiyormuş gibi bir ifade takındı. Şaşkın bir halde sordu:

"Niye kahvaltı etmediniz?"

Sonraki günlerde en itibarlı "yetişkinler" bile ufaklıklarla beraber kahvaltıya koştular; plan levhasının önünden geçerken ister istemez üzerindeki sayıları incelediler. Levhada şunlar yazılıydı:

Birinci üç aylık plan

Metal işçileri:

Yağdanlık	235 000 adet	235 000 ruble

Marangozlar:

Konferans salonu masası 1 400 adet

Çizim masası 1 250

Sandalye 1 450

Çizim taburesi 1450 180 000 ruble

Terziler:

Şort 25 500 adet

Golf pantolonu 8 870

Rüzgârlık ceket 3 350

Spor gömlek 4 700 70 000 ruble

Toplam 485 000 ruble

Bu zor bir plandı ve kolonistler de buna bayılmışlardı.

"Plan diye buna denir!"

Yalnız eskiler, bu hayranlığın olsa olsa 1 Ocak'a kadar süreceğini, ondan sonra da gücün tükeneceğini biliyorlardı. Dördüncü müfreze ise, bu tarihten sonra da olayın ilginçliğini sürdüreceğinden iyice emindi. Komsomol grubunda akşamları oturumlar düzenleniyor ve Solomon Davidoviç'i bir yığın soruya boğuyorlardı. Solomon Davidoviç'i ise artık ter basmıyor, planın gerçekleşmesinin nasıl sağlanacağını tek tek ortaya seriyordu. Barışçıl ilişkilerin hâkim olduğu bir dönemdeydiler. Kısa bir süre önce Solomon Davidoviç genel toplantıda müjdeyi vermişti:

"İsteğiniz yerine getirildi, kolonist yoldaşlar; bugün yeni kalıp kutularını elde edeceksiniz."

"Bugünün tarihi ne?" diye sordu birisi.

Diğerleri atlayıp yanıtladı:

"Üç Aralık."

"Bunun ne önemi var ki?" dedi Solomon Davidoviç. "Önemli olan kalıp kutularınızı aldınız, işin formalitesiyle uğraşacak değiliz."

Herkes güldü ve bir alkış tufanı koptu. Birçoğu gülerken arkadaşlarının arkasına saklanıyordu. Dördüncü müfrezenin gözleri kaygıyla Alyoşa Sriyanski'ye çevrildi. Belki de o, verilen bir sözün tutulması ve bunun kutsallığına ilişkin bir söz söyleyecekti. Ama Alyoşa da alkışlıyor ve gülüyordu. Solomon Davidoviç bu alkıştan dolayı oldukça duygulanmıştı. Elini kaldırıp seslendi:

"Görüyorsunuz: Üretim için yapılacak her şeyi, her zaman yaparım."

Bu sözler yeni bir tezahürata yol açtı ve herkes artık açık açık gülüyordu. Saharov gülüyordu ve Solomon Davidoviç'in kendisi gülüyordu. Hatta Rişikov bile gülüp alkışlıyordu. Ucuz kurtulduğuna seviniyordu. Ayrıca kalıpçıydı ve kalıp kutuları onun açısından büyük bir öneme sahipti. Önceki ay ise başı çokça ağrımıştı. Levitin meselesinden sonra Ruslan Gorohov bile verip veriştirdi:

"Benden uzak dur, duyuyor musun? Uzak dur benden! Ben sensiz de başa çıkmayı bilirim."

Daha sonra, Vanya Galçenko'nun gece nöbeti raporuyla pişmanlık ayaklarına yatmıştı. Ama o da geçmişti. Onu tek tedirgin eden, müfreze komutanlarının Rişikov hakkında fikir yürütme eğilimi göstermemeleriydi. Herhalde Sriyanski şunları söylediğinde hepsinin adına konuşmuştu:

"Rişikov kapalı bir delikanlı, haylazın teki. Ama bekleyip görelim, başka bir sürü pislikten adam oldu. Önümüzde fabrika ve toplanacak üç yüz bin var, büyük şeyler bekliyor bizi; o ise şehirde votka zıkkımlanıp koloniye sarhoş sarhoş geliyor. Bu nasıl bir insandır? Yalnız dilini kullanmayı beceriyor. Ama insan bir papağanı da terbiye edebilir, yalnız o votka zıkkımlanmaz. Eh, bekleyelim bakalım. Ama şunu aklından çıkarma Rişikov: Öyle bir zaman gelir ki, bütün kemiklerini arayıp toplamak zorunda kalırsın, ona göre!"

Rişikov ortaya çıktı, elini kalbinin üstüne götürüp, söz verdi, pişmanlığını dile getirdi, suratına ciddi ve inandırıcı bir ifade vermeye çalıştı. Ve bir kez daha Volenko ona sahip çıktı.

"Şunu anlamalısınız; Rişikov bu yaşama alışkın değil, alışkanlıklarını bu kadar çabuk değiştiremez. Beklememiz gerek yoldaşlar. Onu cezalandırmanın hiçbir mantığı yok, bunun için henüz anlayışı kıt. O halde bekleyin daha, göreceksiniz!"

Komutanlar kurulu herhangi bir hüküm verilmeden dağıldı, ancak Rişikov'u bir uyarıyla serbest bıraktı:

"Göreceğiz!"

Rişikov bunun ardından asık suratla etrafta dolaşıp kimseyle konuşmadı, ama dökümhanede "hayvan gibi" çalışıyordu. Solomon Davidoviç onu çok övüyordu:

"Herkes Rişikov gibi çalışsa, değil üç yüz bin, yarım milyonumuz olurdu. Altın gibi elleri var!"

BORİS GODUNOV

Şölen olağanüstü geçti. Sayısız konuk gelmişti. Enfes bir akşam yemeği yendi. Kolonide mutluluk ve sevinç hâkimdi ve herkes kendini iyi hissediyordu. Tramvay durağına kadar bütün orman yolu Danilo Gorovoy'dan edinilen meşalelerle donatılmıştı. Bu meşalelerin yanından konuklar arabalarıyla ya da yaya olarak geçiyordu. Girişte görevli tarafından karşılanıp, birer tiyatro biletinin yanı sıra müfrezeler adına yemek davetiyesi alıyorlardı.

Kolonistler konuklara yatakhaneleri, kulüp odalarını, derslikleri gezdirdiler. Onlara ilk üç aylık plan levhasını da gösterip açıklama yaptılar. Yalnız atölyeleri göstermediler. Gecenin en önemli olayı, zengin ve eğlenceli bir varyete gösterisiydi. Şarkıcılar, şiir okuyanlar, akrobatlar sahneye çıktı. Ufaklıklar kendi yazdıkları bir oyunu oynadılar, adı: "Avrupa'da yolculuk ediyoruz."

Bu gösteride Vanya Galçenko da rol aldı, ama başrol MacDonald'ı temsil eden Filya Şari'nindi. Alışılmadık, ilginç bir gösteriydi. Çocuklar dizim dizim sahneye çıktığında, ışıklar sönüp de oyuncuların ellerindeki küçük elektrik fenerleri yan-

maya başladığında, konuklar kadar kolonistler de hararetle alkışladılar. Orkestra bir marş çalmaya başladı ve müziğin eşliğinde küçük kolonistler yolculuğa başladılar. Pisudski ile, Mussolini ile, MacDonald ile ve diğer "şahsiyetlerle" oldukça ilginç temaslarda bulundular. Her biri kendi kahramanlığından dem vuruyordu, ancak kolonistlerin öyle kolaylıkla gözleri boyanacak gibi değildi. Batı Avrupa'da olup biteni çok iyi biliyorlardı.

Solomon Davidoviç'in sahne alması büyük bir etki uyandırdı. Sahneye yeni, kahverengi bir takım elbiseyle çıktı. Sunucu Sanço Sorin anons etti:

"Solomon Davidoviç, Puşkin'in 'Boris Godunov'undan bir bölüm okuyacak. Uyarlama, İgor Çernyavin."

İlk sırada oturan Kreuzer, Saharov'un kulağına fısıldadı:

"Niye İgor Çernyavin'in uyarlamasıyla Puşkin?"

"Tabii ki bir muziplik."

Solomon Davidoviç kaşlarını çattı ve etkili bir sesle okumaya başladı:

"En büyük gücü elde ettim ben,

Altı aydır yönetiyorum barış içinde."

Kreuzer mırıldandı: "Yumurcaklar!" Solomon Davidoviç okumaya devam etti:

"Şans yüzüme gülmüyor. Sanıyordum ki,

İşletme ve üretimle halkın isteklerini dindiririm..."

Birçok kolonist ayağa kalktı. Yüzlerinden coşku ifadesi okunuyordu. Saharov'un yanında oturan öğretmen Nadyeşda Vassilyevna dalgın dalgın gülümsüyordu. Saharov yere bakıp dikkatle dinliyordu. Kreuzer'in gözleri parlıyordu, hatta sahnedeki gösteriyi iyice gözetleyebilmek için bazen boynunu uzatıyordu. Solomon Davidoviç yüksek sesle okuyordu, sesinde trajik bir hava vardı:

"Makineler kurdum ben ve onlara iş buldum,

Onlar ise bana lanet okuyarak teşekkür ettiler!"

Kolonistlerin dayanacak halleri kalmamıştı. Nefes almak üzere ara verdikçe alkışlarıyla ortalığı inletiyorlardı. Bütün yüzlerde sevinçli bir coşku vardı.

Solomon Davidoviç gülümsedi, bu gülümseme dinleyicilerin sevinç nidalarını arttırdı. Artan miktarda heyecan verici ifade tarzıyla okumaya devam etti ve salonda, yeni estetik zevklerin beklentisi içinde ses kesildi.

"Çünkü ölen her kimdiyse –ben onu gizlice öldürdüm.

Ben kısalttım aşırma kayışlarının ömrünü,

Ben zehirledim bütün uslu dökümcüleri!"

Tezahürat karmaşık şekillere büründü. Kahkahalar alkış tufanının arasında kayboluyordu. Herkes bağırıp çağırıyordu. En çok Kreuzer güldü, ancak Saharov'a dönüp,

"Şu uyarlayıcıların kulaklarını çekmek gerek. Böyle olmaz ki!" dedi.

Solomon Davidoviç'in her tarafı ışıyordu; kızarmış yüzü, keli ve yeni takım elbisesi. Kollarını uzattı.

"Konuşmamı bitirmeme izin verin!"

Kolonistler dudaklarını ısırdılar. Solomon Davidoviç öne doğru bir adım attı, elini kalbinin üstüne koyup gözlerini pörtletti.

"Endişeleniyorum, başım dönüyor,

Önümde çocuk gözleri, şımarık bakışlı...

Kaçmak istiyorum ya, nereye... Korkuyorum!

Parası olmayanın vay haline!"

Sona gelmiş ve gözlerini vakur bir şekilde yere indirmişti. Ancak bu hâkim olduğu pozda, ne kadar da rolü becerirse becersin, uzun süre kalamadı. Seyircilerin alkış tufanı ondan da bir gülümseme kopardı. Gururla doğruldu, bir parmağını kaldırdı ve ondan sonra da teşekkür edercesine eğilmeye başladı; çünkü seyirciler seslenip onu alkışlamayı kesmek istemiyordu. En sonunda perde kapanabildi.

Solomon Davidoviç verilen arada birinci sıradan ite kaka geçmeye çalışıyordu. Kolonistlerin selamına gururla karşılık verdi, kibirsizce gülümsedi ve Kreuzer ile tokalaştı.

"Eh, bu tezahürata ne dersiniz?"

"Bakın Solomon Davidoviç, yumurcaklar sizi faka bastırdılar!"

"Neden faka bastırmış olsunlar ki?"

"Elinize başka bir metin tutuşturmuşlar."

"Başka bir metin mi? Bu mümkün değil. Metin bende!"

"Ah, hergeleler, ah! Sizin 'Boris Godunov'un tamamen 1 Mayıs Kolonisi'ndeki üretimden söz ettiğini fark etmediniz mi?"

"Gerçekten mi?"

"Tabii ya! Makinelerden bahsediyor ve zehirlenmiş dökümcülerden! Bu Boris Godunov değil, sizsiniz, Solomon Davidoviç! Yaramazlar..."

"Yani bunu Puşkin yazmadı, öyle mi?"

"Sanırım, Puşkin, 'Çocuklar, kandan kırmızı'dan söz ediyor, siz ise 'Çocuklar, şımarık bakışlı' dediniz."

"Evet, biliyor musunuz, bu gerçekten de şımarıkça! Ya dökümcüler hakkında ne diyor Puşkin?"

"Sizin dökümcülerden mi? Tek kelime yok; ne de olsa o, yüz yıldır ölü!"

"Terbiyesizlik bu! Hemen onların yanına gidip düşüncemi söyleyeceğim."

Solomon Davidoviç kulise daldı. Bazıları gözden kaybolmaya çalıştılar, ancak o, elebaşı İgor Çernyavin'i yakalamayı başardı.

"Utanmıyor musunuz, yoldaş Çernyavin?"

"Ne oldu ki?"

"Puşkin çok farklı şeyler yazmış!"

"Bunda ne var ki? Meyerhold[1] bu işi nasıl yapıyor, bilmiyor musunuz?"

"Hangi Meyerhold?"

"Eh, hani Moskova'daki."

"O da üretimden söz ediyor mu?"

"Hem de nasıl! Biz yine bir nebze Puşkin'e sadık kaldık, Meyerhold'da ise Puşkin'den hiç eser kalmaz. Çağdaş olan bu şimdi."

"Çağdaş, hım... hiç de fena değil, ya dökümcülerin ne işi var?"

"İşi olmaz mı? Boris Godunov'un dökümcüleri yok muydu sanıyorsunuz? O zaman tüfeklerini kim yaptı; siz ne diyorsunuz?"

"Ne bileyim, tüfeklerini yapan mutlaka olmuştur, ama belki böyle duman yoktu?"

"Ne diyorsunuz siz! Havalandırma tertibatı diye bir şeyden haberleri yoktu ki!"

"Olamazdı da zaten."

"Çok enfes oldu, Solomon Davidoviç! Herkesin nasıl beğendiğini kendi gözlerinizle gördünüz. Birazdan dans edeceksiniz."

"Cesaretim kırıldı. Hopak olacak ama ya Meyerhold'daki gibi olursa!"

"Hopak, söz veriyorum!"

Solomon Davidoviç güldü ve yumruğunu salladı.

"Şeytan alsın, hopak'a çıkacağım!"

Bir kez daha Kreuzer'in yanına giderek onu avuttu:

"Onların başına ekşidim, ama onlar herkesin artık böyle yaptığını söylüyorlar. Bir Meyerhold varmış, Moskova'da, o da öyle yapıyormuş. Çağdaş bir şeymiş."

Kreuzer ona sarılıp, onu yanına çekti.

"Doğru! her şey çok güzeldi."

---

1 Vsevolod Emilyeviç Meyerhold (1874-1942): Ünlü Sovyet yönetmen, SSCB halk sanatçısı.

Bir çeyrek saat sonra Solomon Davidoviç Ukraynalı Kazak giysileri içinde, geniş pantolon ve kurşuni başlığıyla gerçek bir hopak sergiledi. Narin ve zarif Oksana, onun demir çakılmış çizmelerinden kaçınmak için büyük çaba harcadı. Kolonistler şimdi dürüst bir coşkuyla alkışlıyorlardı, çünkü Solomon Davidoviç hiç kuşkusuz mükemmel bir dansçıydı. gözüpek ve ateşli sıçramalarla dans eden bu yaşlı adamın içinden mizah ve yaşama sevinci taşıyordu. Danstan sonra Doktor Kolya sahneye fırlayarak, yüksek sesle,

"Bunu gördünüz, değil mi? Bundan sonra benim yanıma kalbim kalbim diye gelmesin!"

Solomon Davidoviç mahzun mahzun gülümsedi.

"Farkı anlamak istemiyor! Kazaklar yaşamlarının sonuna kadar hopak dansı yapabilirlerdi ve kalplerine de hiçbir şey olmazdı. Ama onlara yönetmeleri için bir işletme vermeye kalkın bakalım, o zaman kaç hastanın kapınızı çalacağını görürsünüz!"

HIRSIZLAR

İgor Çernyavin şölenden sonraki gün, sabah erkenden paltosunu almak için vestiyerin olduğu yere indi. 205 numaralı askı boştu. Palto yerinde yoktu. Yanı başında Mişa Gontar paltosunu giyiyordu.

"Mişa, paltom yok."

"Yok mu?"

"Askım boş."

"Birisi karıştırmıştır, biraz ara!"

İgor öğle tatilinde bütün paltoları gözden geçirdi. Bütün yakaların iç kısmında numaralar dikilmişti, ancak 205 numara yoktu. Nöbetçi müfreze komutanı Brazan'a bildirdi. Beriki ona hiddetlenerek baktı. "Çalındığını mı söylemek istiyorsun?"

"Bütün vestiyeri aradım."

"O halde yeniden ara. Nereye gidebilir ki?"

Brazan gönülsüzce başını çevirdi. Çalışmadan sonra kendisi İgor'un yanına gelip, asık suratıyla sordu:

"Paltoyu buldun mu?"

"Hayır."

"Dördüncü müfrezeden Novak da kendininkini bulamıyor."

"Çalınmış mı?"

Brazan hiçbir şey demedi. Bu sözcüğü işitmekten pek hoşlanmadığı belliydi.

Akşam üstü İgor, müfreze komutanlarının rapor toplantısına katıldı. Brazan durumu bildirdi:

"Müdür yoldaş, geçtiğimiz gece iki palto çalınmış, İgor'un ve Novak'ınki."

Saharov her zamanki gibi elini soğukkanlı bir şekilde kaldırdı ve "Sağ ol!" diye karşılık verdi. Diğerleri de nöbetçi müfreze komutanı gibi alışıldık tarzda raporlarını sundular. Yine de bugünkü raporlarda bir şeyler havadaydı. Yüzler diğer zamanlardaki gibi zinde ve neşeli değildi. Herkes, o eski içten doğallığın bozulduğunu, alıştıkları akşam görüşmesinin olmayacağını, bugün hiç kimsenin gülüp şaka yapmayacağını hissetti. Gerçekten de Saharov son raporu dinledikten sonra yerine geçti ve sanki odada tek başınaymış gibi başını eline dayayarak bir belgeye gömüldü. Etrafında ise otuz kişi dizilmiş, suskun ve hareketsiz onu izliyorlardı. Nesterenko, Brazan'a usulca sordu: "Kimden şüpheleniyorsun?"

Herkes kulak kabarttı, ama paltoların kaybolduğunu ve hırsızın da hiçbir iz bırakmadığını biliyorlardı. Brazan ise nöbetçi komutan olarak bugünün sorumluluğunu taşıyan kişiydi ve Nesterenko'nun sorusunu yanıtlamakla yükümlüydü. Brazan bu konuda netti ve yüksek sesle karşılık verdi:

"On iki ile sekiz arasında dört kişi nöbet tuttu, hepsi de tabii kolonist ve onlardan kimseyi zan altında bırakamayız. Loboyko, Graçov, Solovyov ve Tolenko, hepsi de benim ekipten. Onlara kefilim. Hiçbiri nöbet yerini terk etmez ve uyuyakalmaz. Ama başka bir

şey var. Hiç kimse nöbetçilerin önünden geçmeden vestiyeri terk edemez. O halde pencereden. Ama nasıl? Orada yalnızca küçük, açılır kapanır pencereler var ve bir paltoyu arasından geçirmek çok zor, bugün denedim. Bunu uzman biri yapmıştır."

"Bu gece nasıldı?" diye sordu Saharov, başını kağıtlarından kaldırmaksızın.

"Kontrol ettim, her şey normaldi. Nöbetçiler de gece binayı kimsenin terk etmediğini söylüyorlar. Son olarak kentten gelen Sriyanski içeri girdi, sizin emrinizle görev gereği oradaydı. Durum şöyle: Eğer tek bir palto kaybolmuş olsaydı, denirdi ki... kesinlikle bir yerde unutulmuştur. Oysa iki palto kayıp, iki farklı ekipten. Çernyavin, Novak'ı hemen hemen hiç tanımıyor."

"Torski, gizli oturum, hemen, benim burada!"

"Baş üstüne!"

Çalışma odasında yalnızca müfreze komutanları kaldı. Son kolonist de çıktığında Saharov sandalyesine yaslandı.

"Peki, ne düşündüğünüzü söyleyin bakalım!"

İlk söz alan, divanda, diğerlerinin arasında oturan Torski idi.

"Bu durumda bir şey söylemek çok zor. Birini zan altında bulundurmak riskli olur; hiçbir kanıtımız yok. Bugün, tam olarak güvenilemeyeceklerin listesini yaptım, ne de olsa on dokuz isim var. Onlara sormanın anlamı da yok, iki palto için değmez. Çalan bir kişiydi, diğer on sekizi ise belki de çok ciddi yaralamış oluruz. Çok sıkıntılı bir durum, hiç kimseye gece dışarı çıkıp çıkmadığını soramayız ki..."

"Sözü bile olmaz," diye onayladı Saharov.

"Diyorum ya, olmaz işte."

"Konuşmama izin verin!" diye el kaldırdı Sriyanski ve divanın kenarına doğru kaydı. "Konuşmama izin verin! Bir, paltolar gece değil, gündüz, herkes üstünü giyerken çalınmış. Bunu şeytana çarık giydiren bir hergele yapmıştır. Elini kolunu sallayarak içeri girmiş, başkasının paltosunu herkesin gözü önünde giyinmiş, hatta vesti-

yere giderken Çernyavin'in yoluna bile çıkmıştır. Yakalansaydı, çok basit bir bahanesi olacaktı: 'Elim yanlışlıkla buna gitmiş, başka bir şey yok."

"Ama ortada iki palto var."

"Çok doğru. Yalnız benim Novak'ın paltosu üç gündür orada asılıymış. Paltosuz gitmiş işe, benim çocuklar böyle yapmayı seviyor. Yani Novak'ın paltosu daha önce çalınmış, hatta belki dün değil, önceki gün ve kimse de fark etmemiş."

"Kısmen haklısın," diye başladı Nesterenko, ama Sriyanski onu hoş görmediğini belirtir bir ifadeyle başını ona çevirdi.

"Bekle, daha bitirmedim. İkincisi paltolar bugün hâlâ kolonide; birinin evinde ya da köyde; ancak kanımca köyde değil de buradaki görevlilerin orada, belki de inşaat işçilerinden biri yataklık ediyordur. Başka türlü olamaz. Paltoları kente götürmek mümkün değil, göze batar, ayrıca bunun için zaman gerekir. İş günlerinde olmaz ve tatil günlerinde de çoğumuz kente iniyoruz. İki palto da kolonide olmalı."

Herkes sustu. Belki de Sriyanski gerçekten haklıydı. Yalnız Nesterenko ufak bir kuşkusunu dile getirdi:

"Kısmen haklısın Aleksey, ama Çernyavin'in sağ, Novak'ın da sol kanattan olduğunu unutuyorsun. Diyorsun ki, paltoyu giyip dışarı çıktı. Olabilir tabii. O halde geri geldiğinde paltosuzdu. Yalnız, bizde o kadar çok kişi paltosuz dolaşıyor ki, bunda göze batan bir şey olmaz. Yalnız... Büyüklükleri hakkında ne diyeceğiz? Çernyavin'in paltosunu giymekle Novak'ın paltosunu giymek bir değil. Bu durumda iki kişi olmuş olmalı."

"İki kişi olmuş olamaz," dedi Volenko usulca.

"Nedenmiş?"

"Bu imkânsız, böyle çeteler bizde yoktur. Tek tek şundan ya da bundan şüphelenebiliriz, ama iki kişinin çete oluşturması, böyle bir şey bizde olmaz."

"Volenko haklı," diye onayladı Torski. "Tek bir kişi olabilir. Paltoları nasıl dışarı çıkardığını Allah bilir, kesinlikle Sriyanski'nin dediği gibidir. Volenko, senin Rişikov hakkında ne düşünüyorsun?"

İlk isim düşmüştü. Müfreze komutanları kulak kesildiler. Volenko bir süre düşünüp taşındı.

"Benim ekipten başka birinden de kuşkulanabiliriz, Gorohov'dan örneğin, ya da Levitin'den. Ama Levitin bir süredir başka şeylerle meşgul. Aleksey Stepanoviç onu o kağıtlardan dolayı cezalandırmıştı biliyorsunuz. Bir ay boyunca bahçedeki bir yolu temizleyecek. Bu konuda oldukça gayretli, affedilmek istiyor çünkü. Çok çaba gösteriyor, o hırsızlık yapmaz. Gorohov'un, sanırım, doğrama makinesinden başka bir şey düşündüğü yok. Şimdilerde, yeni plan asıldığından beri kafasında yalnız cıvataları var. Ayrıca, makineye aynı anda daha fazla parça koyabilecek bir düzenek hazırlıyor kendine. Bu koşullar altında biri hırsızlık yapar mı? İmkânsız!"

"Gorohov hırsızlık yapmaz," dedi Torski.

"Ya Rişikov? Elbet, Rişikov kuşbeyinlinin teki. Öyle olsa bile çalmaya ihtiyacı yok. Kolonide en çok o kazanıyor şimdilerde. Son ödemede net yetmiş ruble geçti eline. İçinden ellisini bankaya götürdü ve hesap cüzdanını, harcamasın diye bana verdi... Aklında daha fazla nasıl kazanırımdan başka bir şey yok. Ne diye hırsızlık yapsın ki? Ayrıca burada daha yeni ve kimseyi tanımıyor, yatakçı olmadan da bu iş olmaz."

"Tasalanma," dedi Brazan, "sen belki neye ihtiyacı olduğunu bilmiyorsun ama o kendisi çok iyi biliyor."

"Yok canım, bunu bilmesi çok zor," dedi Nesterenko dalgın bir ifadeyle.

"Peki, birinci müfrezede durum bu. Ya seninki nasıl, Lyovka?"

İkinci müfrezenin komutanı Porşnev, mutlu bir çocuktu, belki de kolonin en mutlusu. Her zaman güleryüzlü ve dengeliydi,

yaşamdan her zaman hoşnuttu. Ortalığı hiç velveleye vermezdi ve eline ne alırsa alsın, başarırdı. Şimdi de yalnız omuz silkti.

"Evet, bende mi? Benimkilerin hepsi sağlam."

"Onlara kefil olur musun?"

"Evet, onlara neden kefil olayım? Hepsi kendi adına kefil olabilir, biliyorsunuz."

Kolonideki herkes Porşnev'i gönülden severdi. Ona bakmak, dingin bakışlarından, gür, kara kaşlarının oynayışındaki, her an gülümsemeye hazır dolgun, güzel kıvrımlı dudaklarından yansıyan huzuru hissetmek bir mutluluktu. Ona baktığında, insanın aklına hemen ikinci müfrezenin, sözbirliği etmişçesine aynı yerde toplanmış gibi görünen on yedi genç geliyordu. Hepsi on yedi yaşlarında, aynı boydaydı, az çok hepsi sevimliydi ve sürekli kendilerini ilgilendiren bir şeylerle meşgul olurlardı.

Hemen hemen ikinci ekibin tamamı makine bölümünde, oluk açma makinesinde, planya makinesinde ve benzeri makinelerde çalışıyordu. Çalışma sırasında konuşmaktan zevk alırlar, birbirleriyle şakalaşırlar ama yine de işi aksatmazlardı.

"Evet," dedi Nesterenko, "ikinci müfrezede kimse söz konusu edilemez."

Diğer müfrezelerde kuşkulu birkaç kişi vardı. Ama biri tutkulu bir okuyucuydu, diğeri özveriyle birinci korneti çalıyordu, bir üçüncüsü maket kolundaydı, dördüncüsü Malenki'yle, beşincisi Doktor Kolya'yla dosttu, altıncısı büyük bir coğrafyacıydı. Beşinci ve on birinci müfrezeleri böylesi bir olayla bağlantılı kılmak neredeyse hakaret sayılırdı.

Nihayet, son müfreze komutanı incelemeye alındıktan sonra –çok da uzun sürmemişti, çünkü Rudnev itham edilecekler listesine yalnızca kendisini ve yardımcısını koymuştu.– meclis odasına, huzurlu ve sıcak bir hava hâkim oldu.

"Ne mükemmel insanlarımız var yahu! Hepsi saf melek!" dedi Saharov.

Müfreze komutanları neşeyle güldüler ve sabaha kadar kalmak istiyorlarmış gibi birbirlerine iyice yaklaştılar. Nesterenko keyiften ellerini ovuşturuyordu.

"Yaman çocuklarımız var, Aleksey Stepanoviç."

Saharov ayağa kalktı, pencere pervazına doğru bir kağıt attı, üzerine elini koyup, düşünceli bir şekilde konuştu:

"Yani, biri yapmış olmalı. Biri! Sanırım, onu aramamıza gerek yok. İki palto çok bir şey değil. Nasıl devam edecek diye gözlerimizi dört açalım. Belki de bu onun son hırsızlığı. Ekiplerinizde bu konu hakkında konuşmamanızı rica ediyorum. Hiçbir şey olmamış gibi davranın. Anlaştık mı?"

"Anlaştık, Aleksey Stepanoviç."

"Alışkanlık olduğundan yapmıştır," diye gülümsedi Saharov hoş görerek. "Vitya, Çernyavin ile Novak'ın hemen yarın yeni paltolar edinmelerini sağla!"

Ekiplerde herkes tek gözlerini bile yummadan komutanların dönüşünü beklemişti. Volenko ciddi bir suratla yatakhaneye girdi.

"Eh, onu buldunuz mu?" diye sordu Sadovniçi.

"Biz... başka şeyler hakkında konuştuk."

"Yani bulamadınız?"

"Nasıl bulalım ki? Tek bir kişi..."

"Lanet olsun ona! Ah, hele bir elime geçirsem!"

Rişikov, elleri cebinde odanın ortasında durmuş, ağzı kulaklarında gülümsüyordu.

"Ücretlerin suçu."

"Neden?" diye merakla sordu Sadovniçi.

"Eh, ben örneğin çok kazanıyorum, başkaları da bunu kıskanıyor."

Ruslan Gorohov gerginlikle ona baktı.

"Kim... seni kıskanıyormuş?"

"Eh, kimileri var, ekmek parasını bile kazanamıyor: Gorlenko, Tolenko, Vassilyev ve de Galçenko ile Begunok..."

Gorohov gözlerini kırpıştırdı.

"Begunok'u mu itham ediyorsun?"

Rişikov, öyle incelenir gibi kendisine bakılmasından hoşlanmamıştı.

"Yok ya, aklımın ucundan bile geçmez."

Sallana sallana yatağına gitti. Ruslan başını çevirip arkasından baktı.

"Niye gözlerini dikiyorsun bana?" diye kızarak dönüverdi birdenbire Rişikov.

"Hoşuma gidiyorsun," diye mırıldandı Ruslan, "doğru adamımsın!"

Volenko yere baktı, tekrar başını kaldırarak ikisini dikkatle süzdü. Dudakları sinirli sinirli seğiriyordu.

BİR SİGARA PAKETİ

Dördüncü müfrezedekiler hassas ve aynı zamanda amansızdılar. Çocuklar, paltoların öcü alınmadan işin peşinin bırakılmasını hazmedemiyorlardı.

Dördüncü ekipte hiç kimsenin gizlice yapılan görüşmelerden haberi yoktu, kimsenin faaliyetlerini fark ettiği yoktu... Saharov dışında. Belki nöbetçi müfreze komutanları da fark ediyordu, ama onlar olaya tamamen görevli olmalarından kaynaklanan bir ilgiyle bakıyorlardı. Önceleri bu ünlü, "yenilmez" ekibin üyeleri iki özellikleriyle böbürleniyordu. Bir taraftan gırtlakları ölçüsüz bir "forte"ye eğilim gösterirdi. Kimin ne söylediği belli olmayan bir ortamda, sırları bile kulakları sağır edercesine söylüyorlardı. Genel olarak bakışları, alınabilecek en ciddi entrikacı ifadesini alıyor, ancak gırtlakları ise dizginlenecek gibi olmuyordu. Yetişkin insanlar birine seslenmek istediklerinde, aradıkları yakınlarda mı diye

etrafa bir göz atarlar. Çocuklar ise, o kulakları sağır eden evrensel araçları –gırtlakları– hizmete hazır olduğu sürece, böyle lüzumsuz bir harekete, değerli gözlerini yormaya ve daha az değersiz olmayan zaman kaybına karşıydı. Böylece, birine acilen ihtiyaç duyduklarında, işi kolay kılıyorlardı. Merdiven basamağına çıkıp ya da parka giden ana yola dikilip, yumuk gözlerle ve bükülmüş dizlerle, Allah ne verdiyse, avaz avaz bağırmaları yeterliydi:

"Volodya-a-a!!!"

Sonra beklemek gerekliydi, eğer kimse yanıt vermediyse daha korkunç bağırmak gerekti:

"Vo-lo-odya!"

Yakın bir yerde bu sesleniş anlaşılabiliyordu, kast edilen herhangi bir Volodya'ydı. Ancak pratikte, tam da yakın bir yerde anlamsız oluyordu, çünkü sözü edilen Volodya uzaklarda bir yerlerde, sesin hayal meyal geldiği bir bölgede bulunurdu:

"O-o-a-a!"

Ancak yine de, bu neredeyse anlaşılmaz bağırmalar genelde istenen etkiyi yaratırdı. Kolonide on ya da on beş Volodya vardı, ama kendi adını duymuş olan, tam da çağırılan kişi olurdu. O an kolonin sınırları içinde bulunan diğerleri yalnız dudak bükerlerdi. Nöbetçi müfreze komutanları, haberleşmenin bu şeklini her aracı deneyerek önlemeye çalışıyorlardı, özellikle de koridorlarda ya da merdiven başlarında pratik yaparlarken.

Bu, işin bir yönüydü. Diğer taraftan ufaklıklar hep belli bir ayrıksılığa eğilim gösteriyordu. Nöbetçi müfreze komutanlarının, bu görüntüleri işkillenerek gözlemesinin haklı nedenleri vardı. Aşırıya kaçan bu ayrıcalık durumu, genelde sera camının kırılmasıyla, yırtılan bir giysiyle ya da başka bir yaramazlıkla sona eriyordu. Görevli, bu bölücü faaliyetlerin ufak tefek şeylerden kaynaklandığının bilincindeydi: Bir karınca öbeği, bir bülbül yuvası, faytoncunun arka avluda bir yere attığı tekerlek, boş konserve kutularından oluşan bir yığının yeni keşfi. Bunlar çoğunlukla çılgın bir velvelenin kopmasına neden oluyordu. Sesler, akla gelebi-

lecek her yerden ayyuka yükseliyor ve düzinelerce bacak pervane gibi dönerek koşmaya başlıyordu. Bir köşede heyecanlı yüzler, sivrilmiş kulaklar, iyice ayrılmış ağızlar, deli gibi koşuşturmacalar, ciyak ciyak protesto sesleri ve coşku haykırışları varsa, nöbetçi müfreze komutanlarının alarma geçmesi gerekiyordu. Daha geçen bahar yedinci müfrezenin komutanı Vasya Klyuşnev'in, görevi ihmalden beş saat oda hapsinde kalması gerektiği hâlâ herkesin hatırındaydı. Vasya, Saharov'un çalışma odasında, çocukların daha sabahın erken saatlerinden itibaren heyecanlı olduklarını yadsımamıştı. Yemekten sonra gürültü patırtı içinde bir evden diğerine deli gibi koşmuşlardı; o kadar hızlı bir tempoları vardı ki, bu ayaklanmada kimlerin yer aldığı kolayca saptanabilir gibi değildi. Ama Vasya, olayın yine karınca yuvası gibi ufak tefek bir şey olduğunu sanmış ama sonra, olayın çok daha ciddi olduğu ortaya çıkmıştı. Bütün operasyon, toprağın üzerinde olduğu sürece patırtı kütürtü içinde geçmişti. Ama olaya katılanların hepsi en sonunda çatıya tırmandıklarında, doğaüstü bir güç, hiç durmayan gırtlaklarını birdenbire suskunluğa uğratmıştı. Hergeleler, üç katlı memur konutunun çatısına çıkıp, memur Semyonov'un değerli Sibirya kedisini yere atarlarken ölüm sessizliği hâkim olmuştu. Bu, gaddarlıktan, kincilikten ya da saf bir meraktan ötürü yapılmış değildi. Olay bilimsel bir deneydi. Masa örtüsünden derli toplu bir paraşüt yapmışlar ve kedi, iki ilmiğin arasına düşmeyecek biçimde sere serpe asılmıştı. Akşam üzeri bu deneye katılanların hepsi suçlu olduklarını bilen bir ifadeyle Saharov'un karşısına geçti; ama yüreklerinin derinliğinde onun öfkesini paylaşmıyorlardı. Saharov onlara kızgın kızgın bakmıştı.

"Böyle bir görev anlayışına hiçbir koşul altında tahammülüm yok. Bu görülmedik bir şey, bu ihmalcilik, düzeni sağlama yeteneksizliği bu! Böyle bir acizliği senden hiç beklemezdim, yoldaş Klyuşnev! Beş saat oda hapsi!"

Şaşkın Vasya Klyuşnev "paraşütçüler"in gözü önünde mahkûmiyetini kabul etmiş, elini kaldırıp, "Baş üstüne!" demişti. O an

Semyon Gaydovski, konuyu aydınlatmak için cılız bir denemeye girişti. Sözcükler ağzından tiz bir sesle döküldü.

"Aleksey Stepanoviç, masa örtüsü bulundu! Masa örtüsü bulundu! Yıkayıp temizleyeceğiz!"

Saharov ise masa örtüsünün bulunmasıyla ilgili hiçbir sevinç gösterisinde bulunmamıştı. Hatta masa örtüsünün mutfaktan gizlice aşırıldığını unutmuşa benziyordu; bu ayrıntı, operasyonun planında oldukça düşündürücü olmuştu oysa. Hayır, Saharov masa örtüsünü tamamen ilgisi dışında bırakıyordu.

"Ne demek? Bir düzine kolonist üç katlı bir evin çatısına çıkıyor! Neden? Hangi amaçla? Şu zavallı kediyi aşağıya atmak için!"

Çocukların gözü sevinçle parlamıştı. Aleksey Stepanoviç durumu abartıyordu! Topu topu ne olmuştu ki? Semyon Gaydovski seslendi, sesi yankılanmıştı:

"Ama Aleksey Stepanoviç! Aleksey Stepanoviç! Daha bilmiyor musunuz? Hiçbir şey olmadı! Kedi sağ salim aşağıya indi!"

Ve bütün çocuklar hep bir ağızdan katılmışlardı:

"Aşağı indi! Miyavlamadı bile! Düşmedi ki! Paraşütteydi ya!! Dört ayağı üstüne yere kondu... Ve sonra da... kaçıp gitti!"

Herkes bu mutlu haberle Saharov'un yüzünün aydınlanacağını sandı, herkes beklentiyle yüzüne baktı, ama... onun yüzü aydınlanmadı. Bu adam, paraşüt olayındaki başarılarla coşkulanabilecek gibi değildi. Kıskaç gözlüğünü düzeltip hırçın bir sesle sordu:

"Kedinin paraşütü vardı, ya sizin? Hanginizin paraşütü vardı? Hanginizin?"

Çocuklar, işledikleri suçu şimdi fark etmişlerdi. Çatıya paraşütsüz tırmanmışlardı! Saharov, paraşüt meselelerinden anlıyordu demek. Ne yazık ki, bir insanın büyük bir paraşüte gerek duyduğunu ve bir masa örtüsünün bunun için elverişli olmadığını değerlendiremiyordu.

Bu olaydan sonra tabii ki hiç kimse çatıya çıkmadı, bunun için sürekli başka fırsatlar doğmuyor da değildi. Tam da bu yüzden

nöbetçi müfreze komutanları işkilleniyor ve dördüncü müfrezenin ayrıksı faaliyetlerine dayanamıyorlardı.

Koloni, birkaç günden beri ansızın sessizleşmişti. Hiç kimse kulakları sağır edercesine Volodya'lardan birine seslenmiyor, hiçbir yerde heyecanla cıvıldaşarak sürüyle toplanmıyorlardı. Bu arada göl donmuştu ve patinaj sahası elektrik lambalarının altında parlıyordu. Kolonistler patenleriyle üzerinde, bir uçarcasına dosdoğru, bir daireler çizerek, bazen el ele, bazen yalnız kayıyordu. Hatta bazen nöbetçi müfreze komutanları bile onlara katılıyordu. Kırmızı kollukları uzaktan parlıyor ve başka zamanlarda olduğu gibi saygı uyandırıyordu.

Dördüncü müfrezenin ise zamanı yoktu. Volodya Begunok her fırsatta çalışma odasından fırlayıp çıkıyor, yakınlarda mutlaka dördüncü müfrezenin adamlarına rastlıyordu. Bu karşılaşmalarda bir şeyler konuşup konuşmadıklarını, karıncalar gibi görünmez antenlerle mi birbirlerini çektiklerini kimse bilmiyordu. Ardından, hiç acele etmeden, sadece belli belirsiz kaşları oynayarak, düşünceli bir şekilde farklı yönlere dağılıyorlardı. Onlardan olmayan biri, dünyada hiçbir şeyle fazlaca ilgilenmediklerini, kendi içlerine gömülmüş gibi yaşadıklarını sanabilirdi. Ancak koloninin bütün yollarında ikişerli üçerli ortaya çıkıyor, birbirlerine sessizce bilgi aktarıyor ve dikkatli gözlemlerde bulunuyorlardı. Vestiyerde her zaman, özellikle sabahları, bir çift göz, giyinenleri inceliyor olurdu. Paltosuz işe koşturma alışkanlığı çoktan unutulmuştu. Tam tersine, dördüncü müfreze paltoları uzun uzadıya giyip çıkarmayı alışkanlık edinmişti ve daha yetişkin nöbetçiler mırın kırın ederek,

"Ne arıyorsunuz burada? Üstünüzü giyip çıkmaya bakın!" diyorlardı.

Saharov belki dördüncü müfrezedeki gizemli çalışmaları fark etmişti, belki de fark etmemişti de başka bir yoldan öğrenmişti. Her nedense, birdenbire avluda, koridorlarda gezinmek, vestiyere bir göz atmak gibi bir alışkanlık edinmişti ve hemen hemen her defasında dördüncü ekipten birine ya da ötekine rastlıyordu. Sonra

ölçülü bir şekilde selamlarını alıyor ve yürümeye devam ediyordu. Ciddi, dikkatli bakışlarla onları izliyordu. Vanya Galçenko ile Filya bir akşam patinaj sahasına gitmeyip parkın ana yolunda yürüyüşe çıkarak, sanki birini bekler gibi ara sıra koloniyi gözetlemeye koyuldular. Erkekler ve kızlar; kendini eğlenceye kaptırmış bu hoppa millet patenleriyle yanlarından geçiyor, yetişkinler ağırdan alıyordu.

Lida Talikova elini Vanya'nın omzuna dostça koyarak sordu:

"Niye öyle sıkıntılısın, Vanya?"

Lida biriyle konuştuğunda, insanın gülümsemesi gerekirdi, ama bu kez Vanya'nın gülümsemesi yapaydı.

"Ben sıkıntılı değilim, yalnızca geziniyoruz."

İki çocuğun gözleri, B Blokun köşesinden dönen Rişikov'u gördüklerinde parladı. Handiyse yakışıklı olmuştu Rişikov. Şapkasız hali ve yeni beyaz süveteriyle hızla bu yana doğru yürüyordu. Büyük adımlar atıyor ve yürürken kalçaları sallanıyordu. İnsan yaşamaktan memnunsa, böyle yürür. Kızıl saçları kısa kesildiğinden kafası daha narin ve yüzü daha net görünüyordu. Rişikov'un acelesi yoktu, bir sigara yaktı. Filya ile Vanya bile bile bir yan yola saptılar, Rişikov onları fark etmemişti. Göle doğru inerken bir kar yığınının üstüne pervasızca büyük, beyaz bir paket fırlattı.

Ağaçların arkasında kaybolduğunda Filya paketi yerden kaldırdı ve Vanya ile beraber ilgiyle incelediler.

"Sigara. Ne yazıyor üstünde?"

"Dubek."

"Şık bir paket!"

Bir yarım saat kadar sonra kulüpte Malenki ile karşılaştılar. Filya paketle oynarken kayıtsızca sordu:

"Şu paketler ne kadar acaba?"

"Oo, onlar pahalı sigaralar! Bu paketin fiyatı beş ruble!"

Vanya kendine hâkim olamayıp yüksek sesle bağırdı:

"Beş ruble! Bir paketi mi?"

Filya'nın yaşam deneyimi daha fazlaydı, sesini alçaltarak,

"Ne sanıyorsun? Dubek'in ucuz olduğunu mu düşünmüştün?" dedi.

"Vay be!"

Malenki kütüphaneye gitti.

"Kesinlikle odur!" dedi o zaman Vanya.

"Hırsız mı?"

"Evet, önce çalıp sonra da satmış!"

"Ama o herkesten daha fazla kazanıyor!"

"Daha fazla mı? Ne kadar geçiyor ki eline? Belki otuz ruble?"

"Otuz, belki de kırk."

"Ne yazar, tek başına sigaralar beş tutuyor!"

"Bunu öğrenmemiz gerek. Birinci müfrezedeydi, değil mi?"

"Evet."

"Sen git sor, hepsini tanıyorsun. Rişikov'un ne tür sigara içtiğini sor!"

"Ne için?"

"Eğer kimse bilmiyorsa, Rişikov onları saklayıp kimseye göstermiyor demektir. Gizlice içiyor ve bununla böbürlenmiyordur. Git sor!"

Filya, daha aynı günün akşamı, Rişikov'un ne sigarası içtiğini birinci müfrezede kimsenin bilmediğini tespit etti. İyi bir oyuncu olarak bunu iyi kotardı. Birinci ekipte en çok hangi sigaraların yeğlendiğini merak ediyordu yalnızca. Akşam yemeğinden sonra Vanya, Filya'dan haberi aldı ve duyulacak şekilde fısıldadı:

"Gördün mü? Kimse bilmiyor! Sana bir şey göstereyim mi?"

"Bir şey mi göstereceksin? Nerede?"

"Eh, herhangi bir yerde."

Kolonide uzun süre dolaştılar, ama Vanya gösterisi için uygun bir fırsat yakalayamadı. Paket sabırla cebinde duruyor, Filya da aynı şekilde sabırla gösteriyi bekliyordu.

Genel toplantıdan önce kolonistler "Sessiz Kulüp"te toplandı. Rişikov yalnız başına gelmişti, sedire kurularak bacaklarını uzattı. Vanya, Filya'yı dirseğiyle dürttü. İkisi birkaç kez Rişikov'un önünden geçtiler. O ise onları umursamadan ayaklarını inceleyerek kendi kendine hafif bir ıslık tutturmuştu. Filya ile Vanya onun yanına oturdular. Rişikov kaş altından onlara bakarak bacaklarını sedirin altına çekti. Vanya elinde bir Dubek paketi tutuyordu. Paketi evirip çevirdi, gözlerini yumdu. Sonra yeniden açarak kımıldamadan gözlerini pakete dikti. Kapağın iç yüzünde kurşun kalemle, büyük harflerle şunlar yazılıydı:

"Durumdan haberdarız!"

Rişikov'un yeşil gözleri parlayıp söndü. Ayağa kalktı, Vanya'nın omzuna kuvvetli bir şekilde vurdu, sırtlığa doğru itti ve elleri cebinde, kapıya doğru yürüdü. Vanya omzunu tutarak yüzünü buruşturdu.

"Uf, seni şeytan!"

Filya'nın yüzü alev alevdi.

"O! Vanya, o! Gel! Aleksey'e gidelim..."

Çalışma odasına koştular. Ama burası çok kalabalıktı; müfreze komutanları rapor veriyorlardı. Saharov keyifliydi. Torski'yle şakalaşarak,

"Bugün genel toplantıyı öyle uzatma, akşam o kadar güzel ki!" dedi.

Genel toplantıda Torski bir duyuru yaptı.

"Öğrenci Rişikov'a dökümhanedeki örnek çalışmasından ve başarılarından dolayı teşekkür ve takdir sunulur."

Filya ile Vanya afallamışlardı. Kızararak Rişikov'a doğru baktılar ve onu tanıyamadılar. Gurur ve utangaçlıkla ışıldıyor ve vakarlı gülümsüyordu. Terbiyesizliğine ilişkin hiçbir şey görünmüyordu. Orada, kurul önünde övülen bir arkadaş duruyordu.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HAREKÂT RAPORU

Kış bitti.

Komsomol bürosunda ve müfreze komutanları kurulunda gece yarılarına kadar oturumlar ve görüşmeler oluyordu... Mark Gringaus bir konuşma yaptı:

"Gözünüzde canlandırın bir: Matkap üretiyoruz! Bunların ne tür makineler olduğunu gördünüz mü? Dışı parlak alüminyum, içi ise milimetrenin yüzde biri hassaslığında. Üstüne üstlük ithal mal! Anlıyorsunuz, ithal! Avusturyalılara uçak fabrikalarımız için, istihkâm birliklerimiz için, teknik ayrıntılar için bir matkaptan dolayı yalvarmanın şakası yok! Düşünün, istihkâmcılarımız bir köprü kuracak ve elektrikli matkapları olmayacak! Ya da diyelim ki, panzer yapılacak ve elimizde matkaptan başka her şey olacak! Sonra uçaklar. Ben bir uçak gördüm, bu yüzden ne kadar çok delik delinmesi gerektiğini biliyorum. Biz burada kolonide yapabilecekken bunun için ille de Avusturya matkabı mı almamız gerekiyor? Kendinizi işçilerimizin yerine koymalısınız. Bu utanç verici, insanın ağlayası geliyor. Avusturyalılardan matkap almak ve üstelik karşılığını saf altınla ödemek zorunda kalmak ayıptır. Utanç verici bu, ben netim bu konuda, sanırım siz de!"

Elbette herkes netti. Volenko söz aldığında da zaten bütün on birinci müfreze adına konuştu:

"Kolonistlerin bu durumu kavramayacakları diye bir kaygımız olmamalı. Yetmiş dokuzu komsomol, yüz doksan kolonistimiz var! Nasıl kavramazlar? Günde iki akşam yemeği alıyoruz, biri beşte, biri sekizde. Uzun süredir, bunun ne anlamı olduğunu kendi kendime sorup duruyorum. Buna zamanımız bile olmamalı. Gerçi ilk akşam yemeği çaydan başka bir şeyden oluşmuyor, ama yanında ne kadar ekmek yeniyor! Hiçbir kolonist bunu doğru bulmuyor. Kolonistlerin o kadar zaman kaybetmemeleri için ilk akşam yemeğinden vazgeçilmeli. Sonra et meselesi. Aşırı et tüketiminin sağlığa zararlı olduğu çoktan kanıtlandı; damla hastalığına neden oluyor, Kolya da öyle söylüyor. Bence, haftada üç öğün et yeterli, diğer günlerde yenilmesinin yalnızca zararı var. Mayısta yeni üniformaların dikilmesi de gerekli değil. Önemli olan yürüyüşümüzün düzenli olması, eski üniformaları da giysek yine de derli toplu gözükecektir. Beyaz yakalar eskimiştir, yenileri dikilecektir, bu da yüz elli ruble ediyor. Neden? Beyaz yaka olmadan da olur, üniforma yine üniformadır, önemli olan armalar. Yeni ayakkabı almaya da gerek yok. Spor ayakkabılar da iş görür, onlar çok daha ucuz."

Kolonide, iyi görünmeyi ve sağlığı tehdit etmeyen başkaca bütçe kısıtlamalarına ilişkin görüşmeler de yapıldı.

Saharov, komsomollar tarafından önerilen tasarruf önlemlerini onayladı. Hatta birinci akşam yemeğinden de, ortak bir hoşnutlukla vazgeçildi. Kolonistler yıl sonuna kadar üç yüz bin değil, çok daha fazlasını bir araya getireceklerinden kesinkes emindiler. Holde, yemekhanenin girişinde kışın ortasından beri bir duvarın yarısı Malenki ve sanatçı grubu tarafından yaratılan büyük bir diyagramla kaplanmıştı. Kolonistler bu diyagramın önüne bütün gün itişip kakışarak doluşuyorlardı, çünkü durum, kendilerini ilgilendiriyordu.

Diyagramın üstünde bir cephe çizilmişti, gerçek bir savaş cephesi. Hücum aşağıdan başlıyordu. Orada kırmızı, dar bir şerit üretim birimlerinin muhteşem gücünü gösteriyordu. Üç bölüğe ayrılmışlardı. Merkezi metal işçileri, sol kanadı marangozlar ve sağ

kanadı da dikimhanedeki kızlar oluşturuyordu. Bölüklerden her biri, yıllık plandaki görevleri gereği cephede daha az ya da daha fazla yer alıyorlardı.

Merkezdeki metal işçileri doğal olarak anagücü meydana getiriyordu. Kutuların yıllık üretimi çok etkileyici rakamlarla ortaya konuyordu: Bir milyon kutu = bir milyon ruble. Sol kanadın payı daha azdı: Marangozlar bir yıllık üretim sonucu 750 000 ruble teslim edeceklerdi. İşgücünü torna tezgâhına veren dikimhane bayağı zayıflamıştı, onlara düşen de üç yüz bindi. Böylece sağ kanat nispeten küçük bir cephe kesimini kaplıyordu.

Diyagramda hücum yukarıya doğruydu. Orada, panonun en üstünde şahane bir kent resmedilmişti. Bacalar ve kuleler göğe uzanıyordu. En ufak bir kuşkuya yer vermemek için panonun üst kenarından şu yazı geçirilmişti:

"1 Mayıs Kolonisi'nin ilk elektronik alet üreten fabrikası"

Dar, kırmızı şerit oldukça aşağıda, şahane kent ise en tepedeydi. Oraya kadar ilerlemek pek kolay değildi. Panonun üstünde geniş alanların katedilmesi gerekiyordu ve bu alanlardan, sağdan sola doğru, yorucu bir yılın basamakları olarak, günlük eğrileri gösteren yatay çizgiler geçiyordu. Ah, böyle bir yılın ne çok günü vardı ve o sonsuz gün sırasının hakkından ne büyük güçlüklerle gelinecekti! Ve her günün de bir adı vardı ve adlar süslü bir el yazısıyla, yukarıya doğru dar bir sütun oluşturarak sağına ve soluna yazılmıştı. Şahane kentin yanında ise şunlar yazılıydı:

"31 Aralık!!!"

Evet, orada öyle yazıyordu, arkasında üç ünlemle. Kulağa çok basitmiş gibi geliyordu, 31 Aralık; daha mart sonuydu ve martla aralık arasında epeyce ay vardı!

Bu göz kamaştırıcı diyagram, altın varak ve koyu kırmızı renkli çerçeveyle süslenmiş olarak ilk kez holde belirdiğinde, kolonistler karmaşık temsili resimden ve zamansal hedefinden etkilenmişlerdi. Genel olarak anladıkları, o şahane kente ilerleneceği ve ilk varanın da kulelerden birine ilk bayrağı dikeceğiydi. Diğer ayrıntılar ise

daha pek anlaşılamamıştı. Ancak birkaç gün içinde, diyagramın sırlarına varıp, üzerinde günlük değişiklikleri görmeyi öğrendiler. Dar, kırmızı şeritle gösterilen cephe yavaş yavaş yukarıya tırmanıyordu. Her gün planın yanında, üzerinde günlük harekât raporunun okunabildiği, raptiyeyle tutturulmuş bir kağıt görünüyordu.

Ancak diyagramda ilerleyen bir tek, kolonistlerin cephesi değildi. Mavi bir ip düşman cephesini temsil ediyordu. Herkes, ana düşmanın akıp giden zaman ırmağı olduğunu biliyordu. Bir gün ve bir geceye yüz iş saati sığdırılabilseydi, amma güzel olurdu! Ancak başka düşmanlar da vardı: Kötü malzeme, kötü makineler, kötü aletler.

25 Mart'ın faaliyet raporu şöyleydi:

"Dün sakin geçti. Merkez 3300 rublelik mal üretti ve 29 Mart'a kadar ilerledi, böylece dört günlük bir avantaj sağladı. Sol kanat, marangozluk bölümü hâlâ 15 Mart'ta ve o günden beri tek bir kopek kazandıramadı. Buna karşılık sağ kanat mahvolmuş rakibin takibini sürdürüyor. Kızlar amansız mücadelelerle 18 Nisan konumundalar ve mavileri yandan kuşatmış durumdalar. Burada maviler dağılarak geri çekiliyor. Tek bir günde ganimet olarak peşin 1800 ruble ele geçirildi...

Sağ kanattaki bu sürekli ilerleme, marangozların geri kalmasına rağmen, rakibi, cephedeki bütün birliklerini 26 Mart çizgisine çekmeye zorladı. Bu durumda koloni bütününde, planın gerçekleşmesi doğrultusunda bir gün avantaj sağlandı."

Vanya Galçenko ve dördüncü müfrezenin diğer metal işçileri akşamları diyagramın önünde durup merkezin ilerleyişini seyretmekten zevk alıyordu. Dökümcüler ve tornacıların hamleleri sonucu mavilerin durumunun kötü olduğunu anlamamak mümkün değildi. Kızlar ise dayanılmaz bir şekilde ışıl ışıl duruyorlardı orada. Sağ kanatta kırmızı şerit ta 18 Nisan'a kadar ilerlemişti ve bugün daha 25 Mart'tı! Kızlar diyagramın önünde oyalanmıyor, yalnız gelip geçerken şöyle bir göz atıyorlardı. Baş döndürücü başarılarından zevk duymak onlara utanç verici geliyordu. Erkek çocuklar,

kızlara yapay bir kayıtsızlıkla bakıyordu. Lena İvanova ile Lyuba Rotstein, metal işçilerinin kıskançlıktan nasıl kendi kendilerini yediklerini görmek istedikleri için önünde durmuşlardı.

"Hatunların işi kolay –şort dikmek!"

Lena eldivenini salladı.

"Ne hakla 'hatunlar'dan söz etmeye kalkışıyorsun!"

"Hiçbir şeyden söz etmiyorum, yalnız diyorum ki... Şort dediğin nedir ki!"

"Bak hele, şort dediğin neymiş ki! Şort dikebilir misin?"

Vanya arkadaşlarına bakındı. Erkekler varken böyle aşağılayıcı bir soru nasıl yöneltilirdi!

"Ha ha, ben ve şort dikmek!"

Kızardı, çünkü onlarla konuşmak gerçekten de çok zordu. Bir taraftan, onlar kız milletiydi ve şort dikiyorlardı, diğer taraftan ise on üç yaşlarındaki bu iki kız orada durmuş gülüyordu; ve saçlarında kurdeleler vardı, daha güzel görünmek için örgülü saçlarına bağlamışlardı. Siyah çorapları ve siyah pabuçları, kurnaz, parlak gözleri, her şeyleri güvenilmezdi ve ukalalık yansıtıyordu. Vanya homurdandı:

"Pantolon dikmeyi... siz bilirsiniz."

"Ah, ne demezsin, bunu biz biliriz, öyle mi? Ama sen yapamazsın! Buna karşılık Vanda ile Oksana tornada da çalışabilirler, öyle değil mi?"

Vanya diyagrama sırtını döndü. Avluya çıkmak ve orada daha az rahatsız edici görüntülere rastlamak istiyordu. Tabii, Vanda ile Oksana saatte yüz yirmişer kutu yapabiliyorlardı, ama neden? Solomon Davidoviç onlara en iyi tezgâhları veriyordu ve tamiratta sıra ilk önce onlarda oluyordu ve en güzel çelik kalemler onlarındı ve benzeri her haksızlık mevcuttu. Yalnız bu konuda konuşmaya değmezdi. Bir defa konuşmuşlardı da Saharov'un yanına gitmek zorunda kalmışlar ve gözlerini kırpıştırarak Saharov'un söylediklerini suskunluk içinde dinlemişlerdi:

"Bu terbiyesiz tutumları nereden aldınız diye soruyorum kendime. Ne hakla kızlar hakkında böyle şeyler düşünüyorsunuz? Burnunuzu hâlâ kolunuzla temizlediğinizden mi? Yoksa neden? Dedikodularınızla mı? Saksağan gibi bir arada oturup çan çan çekiştiriyorsunuz: Kızların daha iyi makineleri var, kızların daha iyi çelikleri var... Eskiden kadınların dedikodu yapmayı sevdikleri söylenirdi, ama şimdi erkekler yapıyor!"

O zaman sessizce iç çekip Saharov'u onaylamışlardı, yine de. Petya Kravçuk, bir fişeğin düzeltilmesini istediğinde, işi olmuş muydu? Ama Vanda, anahtarı kırıldı diye ağladığında, Volonçuk ona bir saat sonra yenisini getirmişti! Vanya neşesiz bir şekilde çıkışa doğru yürürken kulağına bir ağız dalaşı geldi. Çernyavin ile Porşnev tartışıyorlardı.

"Kutular! Bir kutu nedir ki, sinyore? Yüzünü parlattığınız eski bir pirinç parçası!"

Porşnev hoşgörüyle gülümsedi.

"Raporu okudun mu? Böyle parçalardan üç bin üç yüz adet var! Planı düşün! Ya sizde? Hâlâ on beş Marttasınız! Bu çok korkunç! On beş Martta!"

"Eh, ne olmuş? Bir çizim masasının nasıl bir şey olduğundan haberin var mı? Kutuya benzemez! Kutuyu fişeğin içine gerersin, sonrasını kendi kendine yapar, bir dakika sonra da bitmiş olarak çıkarırsın. Önemsiz bir şey! Bir masa için ise bir haftaya gerek var; ve üzerinde bir değil beş ya da altı adam çalışır. Bir seri çıkardığımızda nasıl bir türkü tutturacaksınız bakalım?"

Vanya yeniden diyagramın önünde durmaktaydı. Saçmalıkları dinleyecek hali yoktu: Kendi kendine yaparmış! Durup şarkı söylemeye başladı:

"...Şu günden beri bir tek kopek kazanmadı."

İgor bu şarkıyı işitmişti. Demek Vanya Galçenko·da, samimi arkadaşı da onu yıldırmaya kalkışıyordu.

"Bir hafta içinde sizi geçeceğimize bahse girelim mi Porşnev?" dedi İgor.

"Hayır," diye sakin sakin karşılık verdi Porşnev, "bunu beceremezsiniz."

"Bahse girelim mi?"

"Saçmalama! Olsa olsa heyecanlanıp, hırslı hırslı çalışır ve ıskarta mal üretirsiniz!"

Vanya kahkaha attı. Porşnev ona ağzının payını vermişti! Geçen ay kontrol komisyonu bir seri konferans salonu masasını iade etmişti. O zaman Stevel'in kendisi genel toplantıda paparayı yemişti. Çernyavin ise orada oturup tek söz etmemişti. Bu yüzden İgor çekinerek omuz silkti ve duraksayarak,

"Elbet, bunlar kutu değil ki!" dedi.

REDDEDİLDİ

Kış başlarında İgor ile Vanya ormanda kayak yaparken Rişikov önlerine çıktı. Vanya devam etti, İgor ise imalı bir sesle,

"Yine duyuruyla övüldün mü?" dedi.

"Nasıl bekliyorum, bir bilsen!" diye karşılık verdi Rişikov.

İgor'la sohbet etmeye tenezzül etmiyordu. Kim oluyordu ki İgor Çernyavin? Yoluna devam etti ve Vanya'yı sollarken kayağıyla ona ustaca bir tekme atıp karın içine düşürdü. Vanya uflaya puflaya kalkarken Rişikov alaycı bir ifadeyle sırıttı. Vanya ise hiç alınmamış gibi görünüyordu, sakin bir sesle,

"Beni itmesene, yeterince yer var," dedi.

İgor ise hırsından kıpkırmızı kesilmişti, hızla ona yaklaştı. Tek bir söz söylemeden Rişikov'un gırtlağına sarıldı. Beriki bacakları havada karın içine yuvarlandı ve düşerken,

"Seni uyarmadım mı? Bir dahaki sefere kemiklerini kıracağım!" dendiğini duydu.

Rişikov o kadar afallamıştı ki, ayağa kalkmayı unuttu. İgor'a kötü kötü baktı. Öteki bir reverans yaptı.

"Affedersiniz, beyefendi, sizi rahatsız etmedim ya?"

Ve yoluna devam etti. Vanya da onun arkasından gitti, ama sonra bir an için yerinde durdu.

"Sinirlenme Rişikov, sana bu yüzden kızgın değilim. Çok daha başka şeyler var."

"Ne gibi şeyler?" dedi Rişikov gözdağı verircesine.

İgor etrafına bakınıp beklemişti ve Vanya da artık bütün korkularından sıyrılmıştı.

"Bazı şeyler işte!"

"Ne demek, bazı şeyler?"

"Göreceksin!"

Rişikov dönüp ormanda gözden kayboldu. Bunlar da nelerden söz ediyorlardı! Bir süreden beri dökümhanenin göz- bebeğiydi. Bir gün Bankovski dışarı çıkması gerektiğinde döküm ocağını ona emanet etmişti. Nesterenko mekanize bölüme geçmişti ve kalıp makinesini da Rişikov devralmıştı. Volenko sık sık sırtını sıvazlayıp onu övüyordu.

"İyi böyle Rişikov, iyi böyle! Bir gün büyük bir usta olacaksın, senden adam olacak! Yalnız okulda..."

"Aman Volenko, okumak benim için artık çok geç."

Gerek Volenko, gerekse bütün birinci müfreze, okumak için hiçbir zaman geç kalınmadığını Rişikov'a aşılamaya çalışıyorlardı ve Rişikov da akşamları ödevlerinin önüne büzülüp oturmaya başlamıştı. Birinci ekibin sempatisini kaybetmek istemiyordu. Bu ekipte çok sayıda emektar kolonist toplanmıştı: Makine bölümünün kalıplı, güçlü, akıllı ve ustabaşı yardımcısı Siridon Radçenko; zayıf, uzun boylu, çok kültürlü ve bilgili Sadovniçi; onuncu sınıfın en iyi öğrencisi Moyssey Blomberg; komsomolda Mark Gringaus'un sağ kolu, duvar gazetesinin redaktörü ve sanatsal yönden yetenekli İvan Kolesnikov –hepsi de örnek komsomollardı. Birinci müfrezede, Kassatkin, Kromenko, Grossman, İvanov V ve Petrov I gibi, delidolu çocukluk çağını daha yeni aşmış olan ve ciddi çehreler ve bakımlı saçlarıyla sağlam kolonistler olmak için çaba gösterenler de vardı.

Hatta Samuil Noşik bile faallerin saflarına doğru kayıyor; edebiyat ve model yapım kollarında büyük bir rol oynuyordu. Kolonide arkadaşlara lakap takmak gibi bir alışkanlık yoktu, ama Noşik'in bir takma adı vardı. Yaklaşık iki yıl önce koloniye gelmişti ve baştan beri protestolarının kayıtsız ve keyifli tarzıyla herkesi şaşırtmıştı. Hiçbir şeyden ve hiç kimseden korkusu yoktu. Bir gün koğuş görevi yapmamakta direndiğinde, Saharov'un yazılı çağrısını, çok güzel ve havalı bir şekilde yazılmış bir kenar notuyla yanıtlamıştı: "Reddedildi!" Saharov bunu okuduğunda kahkahalarla gülmüştü. Sonra Noşik'i yanına çağırmış, tekrar gülmüş ve onu omuzlarından kavramıştı.

"Sen gerçekten benzersiz bir örneksin, yoldaş Noşik!"

Noşik gerçekten de, sürekli gülüşü ve kayıtsızlığıyla benzersiz biriydi.

"Peki öyleyse," demişti Saharov, yeterince güldükten sonra, "elbette benzersizsin, ama yine de kenar notundan dolayı iki kez iş cezası alacaksın."

Noşik kurnaz bir ifadeyle kaşlarını çatmıştı.

"Baş üstüne!"

Bu olaydan sonra da buna benzer esprili oyunlar oynamıştı. Birinci müfrezenin komutanlarının sık sık canını sıkıyorlardı, ama yine de kimsenin ona ciddi olarak bozulduğu yoktu. Sonra koloniye iyice alışmış, arkadaşlıklar kurmuş ve şakalarını yalnızca ortak girişimlerde hissettirmişti. Ancak "Reddedildi" takma adını uzun süre korudu.

Rişikov başlarda Noşik'e yaklaşmayı denemiş, ama ustaca gizlenmiş bir karşı koyuşa toslamıştı.

"Hâlâ koloniden yana mısın?" diye sormuştu Rişikov.

Noşik kollarını dizlerinin arasından sarkıtarak omuzlarını kaldırmıştı.

"Ben hiçbir şeyden yana değilim, ben kendimden yanayım."

"İstediğin nedir?"

"Benim mi?"

"Neden çaba gösteriyorsun?"

"Öylesine, hoşuma gidiyor çünkü."

"Saharov'dan da hoşlanıyor musun?"

"O, hem de çok!"

"Neden?"

"İşte... Bir şey olmuştu."

"Nasıl bir şey?"

Noşik, yuvarlak kafasını sallayarak anlatmaya başladığında, büyük, zeki gözleri iyice kısılmıştı.

"Bir olay oldu, neredeyse mucize gibi bir şey ve o zaman hoşlandım ondan. Burada ışıklar sönmüştü, bütün kolonide ve bütün şehirde. Santralde bir şeyler yolunda değilmiş. Onun odasına gittik ve hepimiz koltuğa, yere oturarak savaştan söz ettik. Saharov da ve... Malenki de. Ansızın Aleksey Stepanoviç şöyle dedi:

'Yetti artık ya! Çalışmamız gerekiyor ve ışıklar yok! Bu çok iğrenç!'

Bir süre daha oturduktan sonra,

'Işık istiyoruz, kahretsin!' diye bağırdı.

Gülüştük. Ve sonra çok yüksek bir sesle,

'Şimdi ışıklar gelecek! Dikkat! Bir, iki, üç!' dedi.

Ve ağzından 'üç' çıkar çıkmaz ortalık aydınlandı! Her tarafta ışıklar yandı! Of, nasıl gülmüş ve alkışlamıştık! Saharov da gülmüştü ve, 'Bilesiniz, bunu sizler yapamazsınız çocuklar ha!' demişti."

Noşik bunları imalı bir yüz ifadesiyle anlatmıştı. Ardından gözlerini iyice açıp ekledi:

"Gördün mü?"

"Ne demek, 'gördün mü'?" diye sordu Rişikov küçümseyerek. "Işığa kumanda ettiğini sanıyorsun herhalde, öyle mi?"

"Hayır," dedi Noşik eğlenerek. "Niye kumanda etsin? Öyle kendiliğinden geldi. Yalnız... Bir başkası kendini riske atmazdı."

"Bunu herhangi biri de yapabilirdi."

"Hayır, başka birisi korkardı. Bir, iki, üç dediğimde ışık gelmezse ne olur, diye düşünürdü. Çocuklar gülerler! O ise, anlıyor musun, o söyledi! O zaten genelde... nasıl söylesem?.. Şanslı bir adam. O zaman da dört ayağının üstüne düşmüştü; ortalık anında aydınlanmıştı. Birinin böyle şanslı olması hoşuma gider."

Rişikov şaşkınlıkla bu ilginç konuşmayı dinlemiş ve Noşik'in şaka mı ettiği, yoksa ciddi mi olduğunu tam olarak çıkaramamıştı. Hâlâ tatmin olmamıştı.

"Diyelim ki, şanslıydı? Bunun ne ilgisi var?"

"Benim mi, ne gibi bir ilgim var? Onun şansı varsa, benim de olur! Bu güzel bir şey ve hoşuma gidiyor."

Hatta Noşik son sözleri söylerken dilini şapırdatıyordu.

Yani Noşik de artık kolonide kendini gösteriyor, birinci müfrezenin diğer üyeleri gibi Rişikov'a kibar davranıyordu. Yalnız Levitin, Rişikov'dan uzak duruyor ve ona düşmanca bakıyordu. Eh, olsun varsın! Bir Levitin'in ne önemi vardı ki? Vanya Galçenko ile aynı ayaktakımına aitti. Çernyavin ise... Orada durmak gerekiyordu işte.

O kışın daha sonraki günlerinden birinde, Rişikov'un Çernyavin'le arası bir kez daha açıldı. Olay, kente giden yolda oldu. Rişikov çarşıda gezinmek üzere yola çıkmıştı. Orman yolunun sonunda İgor ile Vanya Galçenko'yu sollayacakken, bir anda hepsi birden kenara çekilmek zorunda kaldılar, çünkü karşıdan bir buçuk tonluk geliyordu. Şoförün yanında, sürücü kabininde Vanda oturuyordu. Başını dışarı çıkartıp neşeyle başını eğdi.

"Nereden geliyorsun Vanda?" diye seslendi Vanya.

"Kereste aldık," diye yanıtladı Vanda.

Omuzlarının üzerinden, güneş yanığı teni ve sivri burnuyla şoför Vorobyov kendilerine doğru bakıyordu. Araba koloni yönüne doğru devam etti. Rişikov arkalarından baktı.

"Buna izin verilmemeli! Niye onunla beraber gidiyor?"

"Niye olmasın?" diye sordu Vanya.

"Bir kızın şoförle sürtmesi yakışık alır mı?"

"Hiç de sürtmüyor," dedi Vanya. Ağırına gitmişti. "Böyle bir şey yapmıyor!"

"Sanki çok biliyorsun!"

"Senden daha fazla biliyor," dedi İgor sertçe ve Rişikov ondan biraz uzaklaşmayı yeğledi.

"Sen gerçek bir domuzsun," diye devam etti İgor, "koloniyi terk etmeni öneririm sana."

Rişikov o zaman karşılık vermedi, hemen kente gitmek istiyordu. Şimdi ise, kış sona ermek üzereyken, İgor, Rişikov'un bir domuz olduğunu söyleyemezdi artık. Vanda'nın şoföre ilgisi bütün kolonide fark edilmişti. Şoför Pyotr Vorobyov herkes tarafından sevilen biriydi. Sesi fazla çıkmazdı ve çok okurdu. Makinist odası her zaman tıklım tıklım kitap doluydu. Kitaplar koltuğun üstünde, körüğün altındaki ceplerde ve yan ceplerde olurdu. Vorobyov makinist odasında ya da o an nerede bulunuyorsa, her boş dakikasını okumakla değerlendirirdi. İgor Çernyavin'in kitap okuma ünü bile onunkinin yanında sönük kalıyordu. Ve bu Pyotr Vorobyov, bu zayıf, esmer tenli büyük okur, bu oturaklı adam, hiç kuşku yoktu ki, Vanda'ya sevdalıydı! Sık sık "Sessiz Kulüp"te yan yana oturuyorlardı. Vanda boş zamanlarında onunla beraber arabada geziyordu. Sonra Pyotr Vorobyov'un aklına paten kaymak bile geldi. Vanda ile beraber paten kayıyor ve her zamanki gibi pek konuşmuyordu. Rişikov şimdi sevinebilirdi. Herkes, beklenmedik şekilde koloniye çöreklenen bu aşka ilişkin fikirler yürütüyordu.

Mihail Gontar bir gün İgor'a,

"Sana söylüyorum, Vanda, Vorobyov'a âşık!" dedi.

"Saçmalama!"

"Gerçekten! Kimse benim gözümü boyayamaz, şıp diye anlarım!"

Ve meğer öyleymiş. Bir defasında İgor, buz üzerinde kayarken, çifti solladı. Onun yaklaştığını fark etmemişlerdi. "Ondan korkuyor musun, Vanda?" dendiğini işitti.

"Sriyanski'den mi? Ondan herkes korkuyor!"

Sriyanski'den korkması için Vanda'nın nedenleri vardı. Birkaç gün sonra Sriyanski, İgor ile paten yaparken,

"Daha fazla dayanamayacağım!" dedi.

O ikisini uzaktan fark etmişti ve onlara yaklaştı. İgor yanından ayrılmadı. Vanda sert bir dönüş yaparak arkadaşını Sriyanski ile baş başa bıraktı. Vorobyov, ağırbaşlılığına rağmen, Alyoşa'nın öfkeli gözlerini gördüğünde tedirgin oldu.

"Sana söylüyorum, Petro, onu rahat bırak!"

"Ne oldu ki?" dedi şoför kafası karışmış bir halde ve gözlerini yere eğdi.

"Sana söylüyorum, onu rahat bırak! Kızın gönlünü çelmenin hiçbir anlamı yok! Sizi tekrar yan yana görürsem, seni genel toplantıya sürüklerim!"

Vorobyov omuzlarını kaldırdı, Alyoşa'ya bir göz attı ve yeniden yere baktı. "Ben kolonist değilim..."

"Sana ne olduğunu göstereceğim. Bizim kolonide çalışıyorsan, çalışmamızı engellemeye hakkın yok. Bunu ciddi söylüyorum!"

"Öyle bir şey aklımın ucundan bile geçmedi ki..."

"Biz her şeyi fark ediyoruz, merak etme! Ona âşık mısın?"

"Nereden kapıldın bu düşünceye?"

"Eğer âşık değilsen, nasıl ona asılıp durursun?"

Pyotr Vorobyov sağ ayağını buzun üstünde gezdirdi ve bir parça alayla,

"Peki... ya âşıksam?" dedi.

Sriyanski öfkesinden kudurdu.

"Ha! Ya âşıksam! Ama seni yakalarsam, aynada kendini tanıyamazsın, bilmiş ol!"

Vorobyov gülünç bir hayretle, parmağını bir sağa, bir sola, sonra yeniden sağa oynattı.

"Şimdi: Eğer âşıksam, izin yok, âşık değilsem de izin yok! Ne olacak şimdi?"

Sriyanski bir an için dilini yutmuş gibi oldu. Vorobyov'a haddini bildirmek gerekiyordu, şoför ruhu hangi duygularla sarsılırsa sarsılsın, hiç önemli değildi.

"Onunla uğraşma! O seni ilgilendirmez!"

Vorobyov düşünceli bir tavırla sordu:

"Onunla uğraşmayayım mı?"

"Hayır..."

"Peki kiminle uğraşabilirim?"

"Eh, örneğin benimle."

Pyotr Vorobyov'un, Vanda'nın yerine Aleksey Sriyanski'yi koyma önerisi hakkında nasıl düşündüğünü söylemek güçtü. Biraz düşünüp taşınıp,

"Sizler tuhaf insanlarsınız!" dedi.

Bundan sonra çocuklar istedikleri kadar gözetlemiş olsunlar, Vanda'yı şoförle birlikte görmediler, ne kulüpte, ne makinist odasında ne de paten sahasında. Yalnız onları kaygılandıran tek bir şey vardı. Vanda neden öyle neşeli bir şekilde ortada dolaşıp, çalışırken bile şarkılar söylüyordu? Vorobyov da daha canlanmış gibiydi, eskisi kadar suskun değildi ve hatta yanakları neredeyse al aldı.

HEYECANLI ARİTMETİK

Nisanda bir sürü duvarcı geldi; yeni fabrikanın inşaatı hızla ilerliyordu. Çocuklar göz açıp kapayıncaya kadar, yapı iskelesi ikinci kata kadar tırmanmıştı. Yan kanatları ve çapraz binalarıyla devasa bir yapıydı. Etrafta bir anda heyecan verici yeniliklerle küçük bir şehir oluşmuştu. Sundurmalar, barakalar, depolar, variller, çukurlar ve her türden inşaat molozu vardı. Yetişkin kolonistler akşamları burada toplanıp, konuşmadan duvarcıları izliyorlardı; yalnız dördüncü müfreze akıllı uslu izlemeyi beceremiyordu. İskele onları çekiyordu, duvarlar, keresteler. Her bir duvarcıyla konuşmalı ve dikkatle parmaklarını izlemeliydiler. Duvarcılar seve seve onlarla konuşmaya hazırdılar ve zanaat sırlarını gösteriyorlardı. Ancak

iskele yukarıya doğru büyüdükçe konuşacak şey de azaldı. Bütün konular tüketilmişti. Buna karşılık, inşaatta giderek daha cazip yerler bulundu. Ama duvarcıların keyfi kaçmıştı artık.

"Ne işiniz var burada? Düşecek, kemiklerinizi kıracaksınız!"

"Düşmem!"

"Birazdan düşeceksin, ondan sonra bitti!"

"Bir şey olmaz!"

"Ölüp kalırsan, feryatlar kopar."

"Burada kimse feryat etmez."

"Ama yakınların..."

"Yakınlarımmış!"

"Arkadaşların ağlar."

"Arkadaşlar ağlamaz amcacığım, onlar bir ölü marşını çalarlar. Ağlanacak ne var bunda?"

"Ah, şu millete bakın! Marş, marş, defolun! Yoksa bir yerlerinize küreği yiyeceksiniz!"

"Küreği bırak, yerinde kalsın, gidiyorum zaten! Burası çok mu ilginç sanıyorsun?"

Sırf kovulmaktan değil, başka nedenlerden de kaçıp gidiyorlardı. Başka yerlerde de bir şeyler oluyordu. Her şeyden önce, yeni faaliyet raporu asılmış mı diye diyagrama gitmek gerekiyordu. Ve gerçekten de, şunlar yazılıydı:

"15 Nisanda Cephe Durumu

Sağ kanatta, her gün hedeflerinin yüzde 170 ile 180'ini başaran kızlar, 17 Mayıs çizgisine hücum etmişlerdi ve iyice dağılıp geri çekilen rakiplerine saldırıyı sürdürüyorlardı.

Karargâh erkânı, yeni fabrika için kahramanca çarpışmalarından ötürü takdirini bildirmeye, sağ kanada devrimci kızıl bayrağın dikilmesine karar verdi.

Merkez, atılımına devam ederek mavileri 21 Nisan çizgisine püskürttü; böylece altı günlük bir avans sağladı.

Bir tek sol kanatta utanç verici durgunluk sürüyordu. Marangozlar hâlâ 15 Marttaydılar ve böylece tam bir ay gerideydiler.

Buna rağmen rakip, merkezin ve özellikle de sağ kanadın baskısıyla güçlerini 20 Nisana geri çekmişti. Bütününde koloninin planı dört gün aşılmıştı.

Kızlar ileri! Kızlarımızı selamlıyoruz! Yaşasın beşinci ve on birinci müfrezeler!"

Diyagramın önünde büyük bir izdiham yaşanıyordu. Duvara yaklaşmak çok zordu. Bir şeyler görmek isteyenin yukarıya sıçraması ya da diğerlerinin arasından kıvrılarak geçmesi gerekiyordu. Vanya bağırdı: "Marangozlar! Ne feci!"

Begunok aynı ses tonuyla bağırmaya devam etti:

"İnsanın kendini kuyuya atası geliyor!"

İgor Çernyavin'e kalsa, hiç gelmezdi, diğer marangozlar da gelmiyorlardı zaten. Ama harekât raporunun redaktörü olarak karargâh erkânına dahildi ve kendi yazdıklarını okumak her zaman hoşuna gidiyordu. Ne olursa olsun, çoktan iflas etmiş yöntemlerle de olsa, insan kendini savunmalıydı.

"Siz ne anlarsınız, beyler? Tam da siz tornacılar söylüyor bunu! Bir çizim masası yapın bakalım!"

Vanya kulağının arkasını kaşıdı.

"İnsanın tüyleri diken diken oluyor! Böylece tam bir ay gerideler', yazıyor burada. Arkalardan Gorohov'un gücenik sesi duyuldu:

"Şunu bilin! Böyle bir masa bir günde çıkmaz! O kadar küstah olmayın!"

"İnsanın kendini kuyuya atası geliyor!" diye yineledi Begunok. "Şu sol kanadın halini görmek tüyler ürpertici! Ama kızlar iyi durumda, öyle mi Vanda?"

"Ben kız değilim, metal işçisiyim."

Daha kısa bir süre önce altıncı müfrezeye yeni gelmiş olan, kırmızı kulaklı ve çilli Podvesko bile diyagramı inceliyor ve belki de kızıl bayrakçıkla dikkat çeken sağ kanadı kıskanıyordu. Ama belki de başka şeyleri düşünüyordu. Altıncı müfrezenin komutanı Şura Şeltuhin yeni gelenden hiç memnun değildi ve toplantıda şunları iletti:

"Eh, başıma öyle bir bela sardınız ki, Podvesko'yla işim iş!"

Böyle bir nisan günü hayli uzundu ve büyük bir keyifle gün batımının zevki çıkarılıyordu. Daha dün adeta kıştı, vestiyerde paltolar asılıydı, pencereler kapalıydı. Bugün ise yaşlı Alman bahçıvan, çiçek bahçesinde ceketini çıkarıp yelekle çalışmıştı. Parkta, her müfrezeden bir adamın yer aldığı yedek ekip, yolları temizlemekle meşguldü ve pencere önlerine kümelenmiş çocuklar, kuruyan toprağa bakıyordu.

Ancak nisanda da bazen olumsuzluklar olur. Kolonideki her şey yolundaydı, hatta esrarengiz bir şekilde kaybolan paltolar bile unutulmuştu. Olan oldu. Altıncı müfrezede, geceleyin, müfreze komutanının pantolon cebinden cüzdanıyla beraber on rublesi çalındı. Tiyatro salonunda birkaç yüz ruble değerinde büyük perde kayboldu. Saharov kara mı kara, çatık bir yüzle, homurdanarak ve barut gibi ortalıkta dolaşıyordu. Hatta söylentiye göre şöyle demişti:

"Vallahi, bir köpek getirteceğim!"

Çocuklar buna inandılar ve koloni arazisinde gezinen her köpeği dikkatle incelediler. Ancak Saharov köpek getirtmedi, bunun yerine olayı genel toplantıya götürdü. Kolonistler sıkıntılı ve suskun oturuyordu ve hiç kimse söz istemedi.

Yalnız, Mark Gringaus bir konuşma yaptı:

"Rezalet, yüzkarası, yoldaşlar! Kentte, 1 Mayıs Kolonisi'nde sahne perdesinin çalınabildiğini söylemekten insan utanıyor. Olay mutlaka aydınlatılmalıdır, hepimiz gözümüzü dört açmalıyız. Bizse burada uyuyoruz; bir dahaki sefere gözümüzün önünden para kasasını çalacaklar!"

Sriyanski de kendini daha fazla tutamadı.

"Para kasasını hiç kimse çalamaz, holde duruyor ve gece gündüz başında nöbetçi dikiliyor. Mesele bununla mı ilgili? İşi bırakıp her süprüntünün başına nöbetçi mi dikeceğiz? Burada insanın aklı, nasıl iğrenç bir sürüngenin hırsızlık yaptığını almıyor. Kentte herif buna kalkışamıyor, çünkü orada her şey kilit altında ve her tarafta muhafızlar ve milisler dolaşıyor. Buraya sokulup arkadaş rolü oynuyor. Bütün giriş çıkışları biliyor, bizimle aynı masada yemek yiyor, bizimle çalışıp, bizimle yatıyor. Ondan nasıl korunabiliriz ki? Kimi denetleyeceğiz? Bir yığın kolonistten kuşkulanacak, her tarafa kilit asıp, nöbetçi mi dikeceğiz yani? Benim hafiyelik yeteneğim yok, ama diyorum size: Şu ellerimle, şu iki elimle bir gün herifin..."

Devam edemedi, "bu ellerle" ne yapacağını ifade edecek sözcükleri bulamıyordu.

Ardından Rişikov söz istedi. Önceki hafta kolonist unvanını almıştı. Üstelik, şimdi kolonist olduğundan değil, bir şeyler bildiğinden söz almıştı. Söze başladı:

"Ben bir şey fark ettim, yoldaşlar. Dün şehirden dönüyorum, çarşı izninden ve şu yeni gelenin ormanda yürüyüp sürekli etrafına bakındığını görüyorum. O zaman onu durdurdum ve 'ceplerini göster!' dedim. Başını çevirip kıvranıyor. O an onu yakaladım ve ceplerini... Nasıl denir?.. Ters çevirdim. Her şey yanımda, bakın!"

Rişikov her şeyi cebinden çıkardı: Yarım tablet çikolata, çevirmeli bir kurşunkalem, Kırım manzaralı bir albüm, bir sinema bileti ve iki ballı çörek. Podvesko bir çırpıda ortaya sürüklendi. Kulakları daha ağırlaşmış ve daha büyümüş gibi görünüyordu.

"Ne yani? Ben mi çalmışım? Ben mi çalmışım?"

"Bunları sen mi aldın?" diye sordu Torski.

"Elbette."

"Parayı nereden aldın?"

"Ablam gönderdi, mektupla... Herkes gördü."

Bu, herkes tarafından onaylandı. Podvesko gerçekten de birkaç gün önce mektupla üç ruble almıştı. Ortada duruyor ve herkese

erdemli yüzünü gösteriyordu. Torski tam çekilebileceğini söyleyecekken, Saharov sözü aldı:

"Podvesko, kentte meyve suyu içtin mi?"

"Evet..."

"İki bardak?"

"Eh."

"Demek iki, hım... Ve ballı çöreklerden... Kaç tane yedin? Dört mü?"

Podvesko başını çevirdi ve anlaşılmaz bir şeyler homurdandı.

"Orada ne homurdanıyorsun? Kaç tane ballı çörek yedin?"

"Dört değil."

"Ya kaç?"

"Üç."

"Böyle bir ballı çörek ne kadar?"

"Yirmi kopek."

"Tramvayla mı gittin?"

"Evet."

"Bilet aldın mı?"

"Elbette!"

"Dönüş için de mi?"

"Dönüş için de."

"Albüm ne kadar?"

Podvesko düşündü.

"Unuttum. Kırk beş ya da elli beş."

Sedirden cevap anında yetişti: "Kırk beş kopek!"

"Ya çikolata?"

"Unuttum bile, sanırım..."

Sedirden bir kez daha duyuldu:

"Seksen kopek! 'Troyka' seksen kopek!"

Saharov artık divana dönüp sormaya başlamıştı:

"Kurşunkalem?"

"Kırk kopek! Böyle bir kurşunkalemin fiyatı kırk kopek!"

"Peki. Sinema biletinin üstünde otuz beş kopek yazıyor. Doğru mu, Podvesko?"

Podvesko sakin sakin yanıt verdi: "Evet."

"O halde üç ruble ve otuz beş kopek harcamışsın. Doğru mu?"

"Evet."

"Üç rublen vardı. Otuz beş kopeği nereden buldun?"

"Ben hiçbir yerden otuz beş kopek almadım. Ablamın gönderdiği üç rubleyi harcadım."

"Ya otuz beş kopek?"

"O kadar harcamadım."

"Kaç tane şeker aldın?"

"Şeker mi? Ne şekeri?"

"Eh, şu kağıtlı olanlardan. Dört yüz gram değil miydi?"

Podvesko başını yeniden çevirdi ve kendi kendine homur homur homurdandı. Rudnev ortaya koşarak kulağını Podvesko'nun ağzına iyice yaklaştırdı.

"İki yüz gram, diyor."

"Biraz fazla tutuyor," dedi Saharov gülümseyerek.

Podvesko hızlı hızlı soluyordu; koluyla ağzını sildi ve gözünü tavana dikti. Hâlâ yanında duran Rudnev nazikçe sordu:

"Haydi söyle arkadaşım, bu kadar parayı nereden aldın, hı?"

"Hiçbir yerden almadım, üç rublem vardı."

Ama senin alışverişin daha fazla tutuyor, anlamıyor musun?"

Podvesko anlamak istemiyordu. Üç rublesi vardı. Herkes, mektupla nasıl geldiğini görmüştü. Bu haklı konumundan vazgeçme niyetinde değildi.

"Belki de daha az şeyler aldın?"

Podvesko sevinerek başını salladı. Gerçekten de, daha az harcamış olabilirdi, tam üç ruble. Ona çok iyi uyardı.

"Belki de bütün bir tablet çikolata almadın? Belki de yarım aldın da, öteki yarısı orada kaldı?"

"Hım."

"Yarım mı aldın?"

Podvesko yeniden başını salladı.

Herkes gülüyordu. Çok sır vermiyordu. Nezaketini sürdürerek Rudnev sormaya devam etti:

"Ve gece de birdenbire elin cebe gitti ve cüzdanı çıkardı, öyle değil mi?"

Ve şimdi de sevinerek başını salladı Podvesko. Aslında olayın aydınlanmaya başlamasından dolayı memnundu.

Torski kulağının arkasını kaşıdı ve Saharov'a gülümsedi.

"Yerine geç, Podvesko! Mutlaka bir daha hırsızlık yapacaksın."

O an birden Podvesko'nun gözleri birdenbire parladı. Torski'nin sözlerinden küçümseyici bir dokundurma algılamış gibiydi. Torski tekrarladı:

"Tekrar hırsızlık yapacaksın, öyle değil mi?"

Podvesko'nun yüzü ışıdı.

"Bu sondu, söz veriyorum."

"Niye son?"

"Artık istemiyorum."

"Hım... Peki. Onu cezalandıralım mı, yoldaşlar?"

Podvesko, bir sağ ayağına, bir diğerine ağırlığını verip duruyor ve kolonistler de eğlenerek onu izliyorlardı. Volenko ayağa kalktı.

"Bırakalım şu... komik çocuğu! Rişikov, onun ceplerini yoklamakla iyi etmiş, yoksa başkalarını zan altında bırakacaktık. Mutlaka birkaç kez daha hırsızlık yapacaktır, gözümüz üstünde olsun..."

Podvesko elini yüreğinin üstüne koydu ve Volenko'ya doğru eğildi.

"Söz veriyorum, yoldaş Volenko, bir daha hiç olmayacak!"

"Göreceğiz. Onu yerine sal, Viktör, yoksa yere delikler açacak. On rubleyle perde olayı farklı farklı şeyler. Biri kilitli değildi, o da kolayca aldı. Burada kilit yoksa, ben de şunu çalar, gider kendime çikolata alırım, diye düşündü herhalde. Perde ise daha farklı. Ne zaman bir perdeye kavuşacağız. Önümüz Mayıs bayramı ve sahne perdemiz yok! Burada Podvesko'nun parmağı olamaz. Burada bariz bir düşman işin içinde, anlıyor musunuz, hatta birden fazla. Böyle bir perdeyi kolayca kolunuzun altına alıp kente taşıyamazsınız; ve satılması da kolay değil. Burada uzman bir el işe girişmiş, ahlaksızın biri! Onu bulmamız gerek!"

Bu noktayla ilgili tartışmalar uzadı. Hiç kimse belli birini suçlamıyordu, ama herkes, hırsızın bulunup zararsız hale getirilmesi saptamasında aynı düşünceyi paylaşıyordu. Herkes, şu an büyük bir olasılıkla aralarında olduğunu ve dinlediğini hissediyordu, onun varlığında alınması gereken önlemler konusunda karara varmaları gerekiyordu. Bu yüzden, Brazan'ın, olayı kolonistin yapmadığını, ama şimdi kolonide yaşayan iki yüz inşaat işçisi arasında karanlık unsurların olabileceği umuduna hepsi seve seve sarıldılar. Sinemaya da gidiyorlardı ve perdeyi orada görmüşlerdi. Mutlaka birkaç ahlaksız, pencereden içeri girip onu dışarı çıkarmışlardı. Hem onlar daha kolay satabilirlerdi. Belki de, kendilerine elbise yaptırmak için öylesine kesmişlerdi.

Toplantıya inşaat teknikeri Dem de katılmıştı. Sürekli kımıldayan, dimdik olmuş bıyıklarıyla tıpkı bir kediye benziyordu. İşte bu Dem söz istedi ve şöyle dedi:

"Bu olabilir, kolonist yoldaşlar, olabilir. İnsanlar farklı yerlerden geldiler, ben de onları yeterince tanımıyorum. Duvarcılar çalmazlar, onlara kefilim. Ama çok iyi tanımadığım o kadar çok yardımcı işçi var ki, onlara kefil olmak istemem."

Bütün bunlar o kadar olağan görünüyordu ki, Saharov bile üzerinde düşünüp umutla, Dem'in yüzüne baktı.

MAYIS BAYRAMI

Kolonide her şey alışıldık düzende yürüyordu. Sabah altıda Volodya Begunok kalk borusunu çaldı:

Haydi, gün ağardı! Uyanın kardeşler!
Güneş çoktan doğdu.
Bırakın uykuyu!
Motorlara,
Tezgâhlara ve baltalara!
Kalkın!
Taze bir güçle yeni işler başarmaya!

Koloni uyanıp, yatakhanelerde ve koridorlarda sesler yükseldiğinde ve teftişte suskunlaşanlar birdenbire yemekhaneye hücum edip sonra da işyerlerine ya da dersliklere koştuğunda bahar güneşi çoktan gökyüzünde olurdu. Havayı, huzurlu bir iş gününün kısık sesleri doldurur, öğle sularında yeniden neşeli gülüşmeler duyulur, yaşam hareketlenir ve şenlenirdi. Sonra da akşam olurdu. Dersliklerde kollar toplanır, parkta yürüyüşe çıkılır ve küçükler ortalığı velveleye verir, bir yerlerde orkestra çalışırdı. Ancak iş ve oyun, ciddiyet ve şaka, her şeyi bilen, her şeyi gören ve her şeye ölçülülük ve yön veren görevlilerin görünmez ipleriyle katı ve sıkı disipliniyle yönlendirilirdi. Belki nöbetçi müfreze komutanının da yüreğinde, soyulan tiyatro akla geldikçe herkesin üstüne çöken, o derinde gizli, dilsiz huzursuzluk yatıyordu. Belki de tam bu yüzden, tıpkı, her sabah tiyatronun temizliğini denetlemeye gelen nöbetçi müfreze komutanları gibi perde hakkında konuşmuyorlardı.

Mayıs bayramı günleri, mutlulukla, kutlamalarla ve zafer sevinciyle geçti. Koloninin, şehirde tribünün önünden geçen kusursuz yürüyüş konvoyu, ordunun arkasından yürüyordu. Bando Schubert'in "Askeri Marş"ını çalarken bütün kollar selama kalktı. Tribünden selamlarına karşılık veriyorlar ve her takıma el sallıyorlardı ve Kreuzer'in kolonisiyle nasıl gurur duyduğu yüzünden anlaşılıyordu.

Vanya bandoda çalmaya başlamıştı. Habire "m-ta-ta" yapması gereken ikinci kornet, doğal olarak onu pek tatmin etmiyordu,

birinci kornetçilere ve klarnetçilere imreniyordu. Onların çalacakları ilginç, zor "pasajları" vardı, onun ise "m-ta-ta"sından başka bir şeyi yoktu. Ama bu müzisyenlerin kaderiydi: Önce ikinci kornet çalınırdı ve daha sonra da birincisi.

2 Mayısta koloniye hepsi subay ve assubay çok sayıda asker geldi, aralarında bir de general vardı. Koloniyi teftiş ettiler, onlarla beraber yemek yediler ve akşam da tiyatroyu ziyaret ettiler. Gösteriden önce bir genel toplantı yapıldı. Çiçeklerle süslenmiş bir Stalin büstü sahnede duruyordu. Bando, yukarıdaki balkondan üç marş çaldıktan sonra Saharov'un komutuyla bayrak müfrezesi içeri girdi. Şölen boyunca bayrak Stalin büstünün yanında durdu ve bayrağın yanına iki tüfekli bekçi dikildi. Biri Vanya, diğeri Begunok'tu; olay hem mükemmel hem de heyecanlıydı, çünkü Vanya ansızın bir hata yapabilirdi. General uluslararası konumdan söz etti ve en sonunda da şunları söyledi:

"Koloniyi aynı zamanda, genç omuzlarında bu kadar ağır bir yükü, elektronik alet üretim fabrikasını taşıdığı için de selamlıyoruz. Kızıl Ordu ürettiklerinizi gururla kabul edecektir. Hâlâ yurtdışından ithal ettiğimiz, tabii ki yetersiz sayıda ve üstelik altın ödeyerek ithal ettiğimiz bu küçük makineleri kendi ellerinizle ürettiğinizden dolayı sizinle gurur duyacağız. Savunma için ivedi olarak ihtiyaç duyduğumuz ve bizi ithalattan kurtaracak olan bu makineleri genç ellerinizin üretecek olması muhteşem bir şey! Daha sonra siz de elinize tüfek alıp güzel ülkemizi korumak için Kızıl Ordu'nun askerleri olacaksınız. Şunu açık açık söylüyorum ve sanırım, burada bulunan bütün arkadaşlar da benimle aynı fikri paylaşıyorlar: Sizin yaşamınız hoşumuza gidiyor, sizde güzel, güleryüzlü bir disiplin hâkim, sizler kızıl bayrağımızı onurla taşıyorsunuz, her şeyi zamanında yapıyor ve ne yaptığınızı biliyorsunuz. Doğrusu budur ve biz de size bundan dolayı teşekkür ediyoruz."

Vanya mutlu bir ifadeyle dinliyordu. Kendisinin de bir gün Kızıl Ordu'da asker olacağını ve bir tüfeğinin olacağını düşlüyordu. Ülkesini koruyamayacağını kimse sanmasındı.

O kadar kulak kesilmişti ki, soyunma odasına zamanında gitmeyi bile unutmuştu. Nöbetçi müfreze komutanı,

"Seni Malenki arıyor," diye fısıldadı.

Vanya aceleyle soyunma odasına girdi ve üstünü değiştirdi. Malenki yüzünü boyadı, omuzlarına kanat bağladı ve eline bir palmiye dalı tutuşturdu. Piyesi Saharov yazmıştı, adı İngilizcede Kızıl Ordu anlamına gelen "Red Army" idi. Vanya "barış"ı oynuyordu. Zor bir roldü. Ancak Filya Şari'nin rolü daha da zordu, Japon generali rolünü ondan iyi oynayanın olamayacağını mutlaka kanıtlamak istiyordu.

Sahne, burjuva generalleriyle kaynıyordu. Dişlerine kadar silahlanmışlardı ve bazen kömür yüzünden, bazen para yüzünden sürekli kavga ediyorlardı. Zavallı "barış" aralarında dolaşıp dileniyordu:

"Beyler, yalvarırım, küçük bir sadaka."

Generaller "barış"la dalga geçip onu açlığa terk ediyorlardı. Yalnız saç saça, baş başa girdiklerinde onun arkasına sığınıp bağırıyorlardı:

"Biz barıştan yanayız!"

En sonunda "barış" çaresiz kaldı ve bir şekilde ekmeğini kazanması gerektiğini kavradı. Birdenbire yanında boya sandığı ve fırçalar belirdi. Vanya, önüne gelen her generalin ayakkabısını boyamaya başladığında, öncesinde de "Siyah arzu eder misiniz?" diye sorduğunda izleyiciler gülmekten kırıldılar. Bu cümle Vanya'nın kendi buluşuydu ve Saharov'un oldukça hoşuna gidiyordu. Ancak general çizmelerini temizlemekle de "barış"ın yaşamı iyileşmedi. Bu arada sınırda Kızıl Ordu güçleri büyüyor da büyüyordu. Bunun üzerine "barış" zinde ve neşeli, sınırdan geçti ve bundan sonra onun için güzel bir yaşam başladı. Ona yeni bir gömlek giydirildi ve makineli tüfekle eğitildi. Sahne şimdi sakinleşmişti. Suskunluğa gömülen faşistler Kızıl Ordu askerlerine dişlerini gösteriyorlardı.

Vanya "barış"ı ustaca oynuyordu. Bağıra bağıra ağlamak kadar ayakkabı boyacısını oynamayı da çok iyi beceriyordu ve Kızıl Ordu'nun yanında muhteşem duruyordu. Gösteriden sonra generalle tanıştırıldı. Beriki onu dizine aldı.

"İyi yaptın, Vanya Galçenko! Barışı bir tek Kızıl Ordu'nun savunduğunu çok iyi gösterdiniz. Bu doğru. Bütün o ücretli askerler nereden ne koparırım diye düşünüyorlar. Biliyor musunuz? Bizim oraya gelip piyesinizi sunmanızı ayarlayamaz mıyız?"

Bunu duyduğunda Vanya'nın soluğu tutuldu. Kulisin arkasına koşup, herkese generalin önerisini yetiştirdi. Sonra Saharov ve subaylar da kulisin arkasına geldiler ve amatör tiyatro grubunun bir sonraki tatil gününde Kızıl Ordu binasında piyeslerini oynamaları kararlaştırıldı.

Ve gerçekten de bir hafta sonra otobüs gelip orkestra ile amatör tiyatro grubunu Kızıl Ordu binasına götürdü. Bütün izleyiciler piyesi çok sevdi. Orkestra Liszt'in İkinci Rapsodisi'ni, sonra da "Faust"tan, "Carmen"den ve Mussorgski'nin "Kafkas Etütleri" ile "Hopak"ını çaldı. En sonunda, herkesi kahkahalara boğan bir şey geldi. Adı, "Müzisyenlerin Grevi"ydi.

Orkestra Şefi Viktor Denissoviç değneğini kaldırdı, ama müzisyenler yeri göğü inletmeye başladı: "Çalmak istemiyoruz, yorgunluktan öldük, daha ne kadar çalacağız!" Gerçekten de çok uzun süre çaldıklarından, izleyiciler protestolarını ciddiye aldılar. Bazıları tavırlarını doğal olarak tuhaf karşıladı, ama tek tük sesler de duyulmuyor değildi:

"Çocukları rahat bırakın, biraz dinlensinler! Yeterince eziyet çektiler zaten!"

Birinci sırada general oturuyor ve gülümsüyordu. Viktor Denissoviç seyircilere dönerek,

"Umursamayın! Delikanlılarda disiplin eksik, ama ben onları yola getirmesini bilirim. Yönetirken onlara sırtımı döneceğim, o zaman canavar gibi çalacaklar ve tek bir hata yapmayacaklar."

Seyirciler orkestra şefi ile orkestra arasındaki bu orijinal kavgaya suskun kaldı, yalnız tek bir ses aradan yükseldi:

"Çocukları rahat bıraksanıza! Niye işkence ediyorsunuz?"

"Onlar alışkındır," dedi Viktor Denissoviç.

General kahkahalarla güldü. Viktor Denissoviç rahatsız orkestrasına döndü ve hiddetle emretti:

"Ordu Marşı!"

Sert ses tonuyla ürkmüş bir halde müzisyenler hâlâ homurdanıyorlardı, ama yine de müzik aletlerine davrandılar. Hatta birçok dinleyici, şefin onları nasıl dizginleyeceğini izlemek için ayağa kalktı. Viktor Denissoviç orkestraya sırtını döndü ve değneğini havaya kaldırdı. Gerçekten de salonda ve sahnede büyük bir sessizlik oldu. Şef, değneğini salladı ve canlı "Ordu Marşı" cayırtıyla çalınmaya başladı. Değnek havada zinde bir şekilde dans ediyordu ve Viktor Denissoviç gururlanarak izleyicilere bakıyordu. İlk olarak Filya Şari ayağa kalktı ve bir el hareketiyle artık çalmayacağını göstererek kulisin arkasında kayboldu. Onun ardından benzer bir protesto hareketiyle Jean Grif gitti ve sonra bas trombonuyla Danilo Gorovoy. Arka arkaya bütün müzisyenler kayboluyordu, ancak müzik devam ediyordu ve Viktor Denissoviç'in yüzünde müzikten duyduğu haz okunuyordu. Bu yüz ifadesini, sahnede üç müzisyen kaldığında da korudu. "M-ta-ta"sıyla Vanya, cayırdayan trombon ve büyük davul.

İzleyicilerin gülmekten gözlerinden yaş geliyordu. Viktor Denissoviç en sonunda davulu yönettiğinde küplere bindi. Bu numaranın sırrını daha yeni yeni anlıyorlardı. Viktor Denissoviç dehşet içinde, ortalığa göz atıp, o da aynı şekilde dışarı fırladı.

Aslına bakılırsa, bunun müzikle artık pek ilgisi yoktu, ama tam da bu şakadan dolayı dinleyicilerle kolonistler birbirlerine iyice yakınlaştılar. Herkes gülüyordu. Kolonistleri alkışlarla sahneye çağırdılar ve sonra da onlarla beraber tiyatrocuları da alarak, neşe içinde yemeğe götürdüler. Ancak gece yarısı otobüsler geldi ve kolonistler de, ev sahipleriyle içtenlikle vedalaşarak evin yolunu tuttular. Bu gece az uyundu, çünkü işgünü, her zamanki gibi altıda başladı.

"10 Mayıs, Cephe Durumu

Kızıl bayrakla ödüllendirilmiş sağ kanadımız yenik durumdaki rakibini canla başla takip ediyor. Bugün kızlar 30 Hazirana ulaştılar ve böylece ikinci üç aylık planı uygulamış oldular.

Merkezde metal işçilerinin baskısı devam ediyor. Daha önceki gibi planı sürelerinden önce gerçekleştirdiler. Şimdi 25 Mayıs çizgisindeler, böylece on beş günlük bir avantajları var.

Sol kanat hâlâ 15 Martta, bulunduğu yerde sayıyor. Ancak yetkili kaynaklardan (Solomon Davidoviç tarafından) verilen bilgiye göre, sol kanat kararlı bir hücuma hazırlanmaktadır."

"12 Mayıs, Cephe Durumu

Sağ kanat, üçüncü üç aylık planı tamamlayarak 3 Temmuz çizgisine ulaştı. Merkez, mavilere doğru saldırısını sürdürüyor. Bugün 29 Mayısta savaşılıyor, yani on yedi günlük bir avantaj sağlanmış durumda.

Sağ kanatta bugün ardı arkası kesilmeyen top ateşi gümbürdedi: Marangozlar bir takım mobilya cilalıyorlar."

"14 Mayıs, Cephe Durumu

Kanlı süngü savaşı sonucunda muhteşem sol kanadımız mavilerin başını ezdi. Cephe yarıldı ve diğerleri bozguna uğradılar, kaçışarak geri çekiliyorlar. 700 Konferans salonu masası, 500 çizim masası ve 870 sandalye tutuklandı. Bütün tutuklular cilalanıp alıcıya teslim edildi. Maviler kaçışmaya devam ediyor. Şanlı şöhretli marangozlarımız bugün 20 Mayıs çizgisine vardılar, yani beş günlük öndelikleri var. Bu tarihsel muharebe çok büyük bir önem taşıyor. Çöküntü içindeki rakip cephe boyunca iyice gerilemiştir ve bizim birliklerimiz onlarla her türlü teması koparmışlardır! Kolonistler, zaferinizi kutluyoruz!"

Diyagramın üzerinde çok şaşırtıcı değişiklikler oluşmuştu. Düşman kuvvetlerinin mavi çizgisi çok uzaklara gerile-

mişti. Kızlarınki neredeyse o muhteşem kente yaklaşmıştı. Vanya Galçenko bugün bir tek "merkez"iyle gurur duymuyordu. Koloninin toplu başarısı ve marangozların olağanüstü süngü hücumuyla coşmuştu. Dalgın bakışlarla cephe hattındaki gelişmeleri izliyor ve gözleri, mavi ipin arkasına Japon ve diğer ülke generallerinin sindiğini ve oradan buraları, onları gözetlediklerini açık seçik görüyordu. Bir kahkaha attı:

"Aha, görüyor musunuz, kaçıyorlar!"

Bugün çok sayıda marangoz diyagramın başına toplandı. Kendi birlikleri gerçi hâlâ diğerlerinin arkasındaydı, ama nasıl da mücadele etmişlerdi! Dört bir yanı masa ve sandalye ile dolu olmasına rağmen stadyuma bütün mobilyalar sığmamıştı. Halbuki bir araya getirilmeden önce kolayca sığıyorlardı. Ancak montajdan sonra stadyumdan dışarı taşmışlardı.

İlk kez Solomon Davidoviç de diyagramın önünde durdu. Şimdiye kadar bu eğlenceye belli bir küçümsemeyle yaklaşmıştı ve hakkında şöyle demişti: "Oyuncaklarıyla oynasınlar bakalım! Bu yine Boris Godunov gibi bir şeydir herhalde."

Ama şimdi levhanın önünde durup, İgor Çernyavin'in açıklamalarına kulak veriyordu. Ardından sordu:

"Yanlış anlamadıysam, burada düşman sözü ediliyor. Onların kolonide işi ne?"

"Bizi çalışma sırasında rahatsız ediyorlar, Solomon Davidoviç, ortalık onlardan geçilmiyor."

"Ne diyorsunuz? Bunlar ne yaramaz çocuklar? Mutlaka yenilerdir."

"Yeni ve eski. Perdeyi kimin çaldığını bilmiyoruz, ama sanırım, eskilerden biriydi."

"Perdenin üretimle ne ilgisi var?"

"Ya kötü tahtalar? İyi tahtamız olsaydı, en az 10 Temmuzda olurduk, öyle değil mi?"

Solomon Davidoviç düşündü:

"İyi tahtanız olsaydı... İyi tahtayla her eşek istediği çizgiye ulaşır ve ağzını ahmaklar gibi açar. Ama birincisi, malzeme temin planı diye bir şeyiniz yoksa, size iyi tahtayı kim verecek? Ve ikincisi, sandalyesinin hangi ağaçtan yapıldığına kullanıcı hiç bakmaz, önemli olan sağlam olması ve derli toplu görünmesi. Başka ne gibi düşmanlarınız var?"

"Kötü makineler..."

"Bunlar düşman mı?"

"Elbette! İyi bir makineyle..."

"Bana iyi makineden bahsetmeyin! Peki kötü makinelerde kim çalışacak? Size kalsa onların çürüğe çıkarılması gerek, öyle mi?"

"Kuşkusuz."

"Onları çürüğe çıkarırsak, amortisman size pahalıya gelir, bilesiniz! Üç yüz bini nereden bulacaksınız o zaman?"

"Amortisman mı? O ne tür bir hayvan?"

"Söyleyeyim: Para yiyen bir hayvan. O da bir düşman!"

Bu hayvanın savaş alanında belirmesi İgor'u düşündürdü elbet. Ancak Solomon Davidoviç'in etrafı çoktan komsomollar tarafından sarılmıştı bile.

"Kimin daha çok yediği, amortismanın mı yoksa kötü donanımın mı, daha pek belli değil. Tahminime göre, iki postada günde sekiz iş saatinden üçünü ıvır zıvır arızalar yüzünden kaybediyoruz."

"Öyle," diye onayladı Sadovniçi.

"Daha fazlasını kaybediyoruz," dedi Rogov.

"Kötü markalar adamın iliklerini sömürüyor," diye açıkladı Sanço Sorin kışkırtarak.

Solomon Davidoviç başını çevirdi, gençlerin arasında kendi etrafında bir döndü ve her konuşmacının yüzüne teessüf dolu bir ifadeyle bakamadı bile.

"Ne zekiler! Ne iliği? İlik de ne demek oluyor burada? Kim iliğinizi sömürdü? Nerede ki şu ilik dediğiniz? Gösterin bakalım, daha ne kadar kullanılabileceğini ben de görmek istiyorum!"

"Çatlaklara sürmek için!"

Sanço Sorin'in gülmekten ağzı kulaklarına varıyordu, ancak Solomon Davidoviç'e karşı hiçbir düşmanlık duygusu beslemiyordu. Hatta berikinin eski ceketinin bir düğmesini dostça çekiştirerek,

"Ben kendi iliğimden değil, herkesinkinden söz ediyorum. Sizi aydınlatayım, dinleyin!"

"Eh, peki, dinliyorum."

"Partinin genel hatlarını biliyor musunuz?"

"Partinin genel hatlarını bilmemem tuhaf olurdu!"

"Öyleyse, ne diyor parti? Çalışıp çabalayın, ama metal sanayini kurun, anlıyor musunuz, metal sanayi, ağır sanayi! Üretim araçları! Oportünistlerin düşen eğrilerden ve benzeri aptallıklardan söz etmeleri tamamen saçmalık. Ne yapıp edin ve üretim araçları imal edin –metal, makineler! Mesele budur!"

"İliğin bununla ne ilgisi var?"

"Siz bizden daha iyi bilirsiniz, Solomon Davidoviç. Eski Rusya'nın üretim araçları yoktu, ama daha mı az çalışıyordu sanki?"

"Adamakıllı çalışılırdı!"

"Ama dilenci gibi yaşıyorlardı, değil mi? Neden? Çünkü kötü üretim araçları vardı. İliklerine kadar sömürüldüler, ama

ayaklarına giyecek bir pantolonları yoktu. İyi makinelerle her şey daha kolay yürür. Ve bizlerin yaşamı da göz kamaştırıcı olacak! Ama şimdiki durum nasıl? Siz, Solomon Davidoviç, siz sabah altıdan gece yarılarına kadar çalışıyorsunuz. Anlıyor musunuz? Söz konusu olan benim değil, sizin iliğiniz..."

Solomon Davidoviç düşüncelere daldı ve Sorin'e alt dudağını uzata uzata baktı. Sonra iç geçirdi ve mahzun mahzun gülümsedi.

"Sizin o söylediklerinizi, yoldaş Sorin, elbet doğru. Ama sanırım, ben iyi üretim araçlarını göremeyeceğim. O düşen eğrilerle ilgili şey elbette saçma, bunu anlıyorum. Yalnız, korkarım, benim kendi eğrim, metal sanayi gelene kadar yetmeyecek."

Sanço onun boynuna atılıverdi.

"Yeter, Solomon Davidoviç! Merak etmeyin, yeter! Yalnız biraz bekleyin, görün!"

Yaşlı adamın kırışık yanağından bir damla gözyaşı süzüldü. Gülümseyip, parmağıyla öfkeyle onu sildi.

"Kahrolası zayıflık, söz aramızda!"

"Amaan, cepheye bir baksanıza! Süngü hücumu, dile kolay! Orada da... yeni fabrika! Bir parça daha! 'Ve düşman kaçıyor da, kaçıyor da, kaçıyor!'"

"Belki kaçıyordur, ama bu yeni fabrikayla nereye kadar varacağız, görelim bakalım. Harcamalar büyüyor da büyüyor! Yüz duvarcı, boru değil!"

"Başaracağız! Nereye varacağız, biliyor musunuz? Bunu söylersem, olduğunuz yerde düşüp öleceksiniz Solomon Davidoviç!"

"Biraz fazla ileri gidiyorsunuz, yoldaş Sorin!"

"Hayır, hayır, düşmeyin! Genel hatta varıyoruz! Olay bu!"

"Ne demezsiniz? Nasıl bu kadar ilerleyeceğiz?"

"Biz ne yapacağız? Elektronik alet yapacağız biz!"

O an bütün komsomollar çığlıklar atmaya başladı. Sorin ve Solomon Davidoviç'in omuzlarına vurdular.

"Sanço haklı! Elektronik aletler de sonuçta üretim araçları!"

"Ya şortlar?"

"Ya spor gömlekler?"

"Ya sandalyeler?"

Ancak Solomon Davidoviç yine hataya düşmüştü.

"Politikadan anlamadığımı sanmayın, yoldaşlar! Bana laf anlatmayın! Sandalyeler! Tabii, bir sandalyeye oturup ilanı aşk ederse, bunun üretimle ilgisi yoktur, hatta rahatsız eder. Ancak biri sandalyede oturup dikiş dikerse, bu üretimdir. Ya çizim masaları? Ya yağdanlıklar? Bazılarının sandığı gibi biz öyle oportünist falan değiliz. Ama pantolonsuz da olmaz ki."

"Tabii olmaz."

"Pantolonu olmayan birine ne derler, biliyor musunuz?"

"Dilenci."

"Hayır, daha kötüsü, derbeder derler!"

Gülerek, curcunayla dışarı, merdivene çıktılar. Solomon Davidoviç parmağını salladı.

"Yaşlı bir adamla öyle art niyetli konuşuyorsunuz, ama çiçekleri sevmemezlik etmiyorsunuz!"

Kolonistler gülüşerek ona sarıldılar.

"Burada söz konusu olan çiçekler değil, plan. Her şey zamanında, çiçekler de, metal sanayi de!"

KAMP YAŞAMI

15 Mayısta kamp hazırlıkları başladı. Kolonide "kamp" sözcüğü ilk kez duyulduğunda kimse pek etkilenmemişti, o kadar inanmıyorlardı buna. Çadır kurulacaktı, dile kolaydı! Her şeye kolayca kananlar bile hiç oralı olmamıştı.

Ancak bir gün Saharov kurul toplantısında söz arasında şöyle dedi:

"Evet, söylemeyi unutmuşum... Bir konu hakkında daha konuşmamız gerek. Yirmi çadır gelecek, evet..."

Sonra müfreze komutanlarına bir göz attı ve şaşkınlıktan küçük dillerini yuttuklarını fark etti. Ama başka bir şey söylemeden ilk reaksiyon için sözü Nesterenko'ya bıraktı.

"Yani çadır kur... Hay şeytan, bu mümkün değil!"

Çadırlar, Vanya Galçenko'nun oyunundan çok hoşlanan generalin armağanıydı. Eski ve çürüğe alınmış çadırlardı, hatta orası burası yama istiyordu, yine de muhteşemdiler. Dördüncü müfrezeden işin erbabı birkaç kişi, bunların subay çadırı olduğunu ileri sürdü; ve herkes de onlara seve seve inandı. Yine dördüncü müfrezeden başkaları ise, bunların çadır değil, kesilmiş çadır bezi

olduğu görüşünü savundu, ancak onların düşüncesi genel olarak pek rağbet görmedi.

Parkın arkasında kamp yeri için güzel bir yer belirlendi. Yirmi çadırın tek sıra halinde, yan yana açılmasına karar verildi. Kimin hangi sırada olacağını kurayla belirleyeceklerdi. Torski'nin masasında on bir kura duruyordu ve Torski, müfreze komutanlarının tek tek gelip şanslarını denemelerini istedi. O sırada Klava Kaşirina söz istedi.

"Beşinci ve on birinci ekipler, dış tarafları rica ediyorlar."

"Neden? Oraları herkes istiyor."

"Hem neden istiyorsun ki?"

"Yok öyle şey; çifte standarda yokuz!"

"Kızlar dış tarafları almalı."

"Ama neden?"

"Çünkü böyle erkeklerin arasında olmak hiç hoş değil."

Hiddetle karşılık verildi:

"Sizi kaprisliler! Neden istiyorsunuz, söylesenize? Kızların kafasında hep öyle kuruntular olur zaten."

Klava direndi:

"Biz kenarları rica ediyoruz."

Hiçbir meclis oturumunu kaçırmayan Sanço Sorin bu kez de söze girişti:

"Dış tarafların ilkesel olarak onlara verilmemesini talep ediyorum."

"Niye ilkesel olarak?"

"Hangi ilkeye dayanarak dış tarafları istiyorsunuz ki? Erkeklerin sizi ısırmasından korkuyorsunuz herhalde?"

"O değil, ama kızlar temizliği sever."

Şimdi diğer müfreze komutanları da isyan ettiler. Ne zamandan beri temizlik kızların tekelindeydi? Klava öfkelendi.

"Siz kirlozların ne alıp veremediği var! Siz işe gittiğiniz eşofmanlarla yatağa giriyorsunuz be!"

"Bizim yatağa nasıl girdiğimiz burada tartışma konusu değil. Ne olursa olsun çadır yerleri kurayla belirlenecek!"

"O halde biz de yatakhanelerde kalırız," dedi Klava.

"Yatakhanelerde mi?" diye sordu biri gözdağı verircesine ve oturduğu yerden öne doğru kaykıldı. "Yatakhanelerde mi?"

"Yok, nerede? Yatakhanelerde kalacağız. Üstümüzü falan değiştirmemiz gerektiğinde, bunu erkeklerin ortasında mı yapacağız yani?"

"Burada erkek merkek yok," dedi Sriyanski suratını asarak. "Burada yalnız kolonistler var! Buraya sır satıcılığı sokulmasına izin vermeyeceğiz. Kura çekilecek!"

Kızların yapabilecekleri bir şey yoktu, kura çekeceklerdi. Belki de şanslı numarayı çekeceklerdi, ama şansları yaver gitmedi, üçüncü ve sekizinci yerleri çektiler.

Muhasebe müdürü her ekibe "sandıklık" çok az ıskarta tahta dağıttı. Çocuklar karşı çıktılar:

"Bu nasıl bir toplama mantığıdır, Stepan İvanoviç? Ölçüleri düşünün bir! On dörde on dört metre! Ya kerevetleri neden yapacağız?"

"Siz ayarlarsınız."

"Bizi suç işlemeye sevk ediyorsunuz, Stepan İvanoviç!"

"Yok ya! Nasıl bir suç işleyeceksiniz bakalım! Benden zırnık çalamazsınız, sizi uyarıyorum!"

"Peki, o halde biz de yalnızca sandıkları kurar, toprağın üstünde yatarız. Zatürreye ya da vereme yakalanırsak, başınıza gelecekleri o zaman düşünün!"

"Sorumluluğu üstüme alıyorum. Verem de seni bekliyordu zaten!"

"Hasta olacağız!"

"Oluruna bırakıyorum!"

Komutanlar kurulu, bütün ekiplerin on yedisinde kampla ilgili işleri tamamlaması gerektiğini kararlaştırdı. Kamp hazırlıkları için yalnızca akşam vakitleri ayrılabildiğinden, kamp yeri akşam

yemeğinden sonra panayır yerine dönüyordu. İki yüzden fazla insan burada baltalarla, testerelerle ve iplerle boğuşuyordu. Herkes heyecanla, gürültü patırtı içinde, kaygılı yüzlerle oradan oraya koşturuyordu. Buna rağmen kızların çadırlarını kenarlara, birinci ve on birinci yerlere kurdukları ve buna kimsenin engel olmadığı gözden kaçmadı. Normalde geçimli biri olan dokuzuncu müfrezenin komutanı Pohoşay bu duruma hiddetlenerek sordu:

"Ne hakla buraya kuruyorsunuz?"

Kızlar, yavaş ilerleseler de, gayretli ve neşeli çalışıyorlardı.

"O merakın niye, yoldaş Pohoşay? Git işine..."

"Ben resmi olarak soruyorum."

"O halde nöbetçi komutana danış."

Pohoşay tembel davranmayarak hemen nöbetçi komutan Rudnev'i buldu.

"Ne oluyor? Kızlar niye dış taraflara kuruyorlar?"

"Çok basit, dördüncü ve sekizinci ekiplerle yer değiştirdiler."

"Yer mi değiştirdiler? Dördüncüyle mi?"

Pohoşay doğruca Sriyanski'ye gitti.

"Niye kızlarla yer değiştirdin?"

Sriyanski, raf yapmak üzere rendelediği pürüzlü tahtanın üzerinden gözlerini kaldırdı.

"Biz gönüllü olarak anlaştık."

"Ya mecliste ne demiştin?"

"Mecliste, kura çekmeleri gerektiğini söyledim."

"Yani uzlaşmacısın?"

"Hayır, Şura, ben kura çekmeleri konusunda direttim. Yoksa, kız oldukları için dıştaki yerleri kendilerine hak görürlerdi. Bu bir ilke sorunuydu!"

"İlke sorunu mu? Ya sonra niye yer değiştirdin?"

"Biz gönüllülük temelinde anlaştık. İstersen seninle de değiştirebilirim, böylece ben üçüncü sırada, sen de beşincide olursun. Ben kızlarla ya da erkeklerle yer değiştirebilirim, yani her durumda arkadaşlarla, bunun da uzlaşmacılıkla hiçbir ilgisi yok."

Pohoşay onaylamadığını gösteren bir el hareketi yaptı, ama bir de Nesterenko'nun yaklaşımını öğrenmek istiyordu. Nesterenko ise, sorusunda özel bir şey görmeden her zamanki gibi düşünceli bir ifadeyle yanıtladı:

"Evet, tabii yer değiştirdik, benden rica ettiler. Bizim için dış tarafların pek önemi yok."

"Ya mecliste?"

"Eşek, bu çok farklı bir şey! Orada sorun eşitlikle ilgiliydi, anlıyor musun? Ama yer değiştirmek? Niye olmasın? Brazan'la Porşnev de yer değiştirdi. Bu beğeni sorunu."

Pohoşay iyice aptallaşmıştı. Parka gidip kulağının arkasını kaşıdı. Sonra gülesi geldi ve kendi kendine, yüksek sesle, "Alçaklar! Ama belki de haklılar! Ne demeli?" dedi.

Akşam üstü, inşaat teknikeri Dem, Saharov'un yanına gelip şikayette bulundu:

"Kolonistler inşaattan yüklenip kamp yerlerine beşer onar kereste taşıyorlar... Bunun böyle olamayacağını söyleyemez misiniz? Sorun kereste değil, ama deftere işlenmesi gerek. Kolonistler kuşkusuz iyi çocuklar, ama kayda geçmek zorunluluk!"

Genç muhasebe müdürü Stepan İvanoviç hiddetlenmiş pozu takındı:

"Delirmişler besbelli! Keresteleri geri alın onlardan!"

Dem, kedi gibi mırıldandı:

"Öyle olmaz, o zaman kırılırlar."

"Gidip bir bakın, Stepan İvanoviç!" diye buyurdu Saharov.

Stepan İvanoviç uslandırma seferine çıkarak, yanında bir tutsak, zafer dolu bir edayla geri döndü.

"Tam da Sriyanski! Diğer ekipler beş ya da altı kereste almışlar, bu ise bir araba dolusu!"

Saharov kısaca,

"Açıkla, Aleksey!" dedi.

"Bu hırsızlık değil. Kamp toplanırken keresteleri iade edeceğiz. Kaç tane aldığımızı not ettik, kontrol edilebilir."

"Ama niye o kadar çok?"

"Eh, dördüncü ve on birinci müfreze için."

"Hım..."

"Başka türlü olmuyor, zavallı ahaliye yardım etmek gerek. Bize çok az verdiniz, Stepan İvanoviç. Erkekler kendilerine bir parça temin edebiliyorlar, ama kızlar utanıyorlar."

"Ne demek bu?"

"Yani, bu konuda erkekler kadar ileride değiller işte."

Saharov başını ciddi bir tavırla salladı.

"Konu kapanmıştır. Her şeyi not alın, yoldaş Dem, ben imzalayacağım. Sonbaharda geri alacaksınız."

On yedinin akşamı, Saharov nöbetçi müfreze komutanıyla kampı gezdi. Bütün çadırları düzgün buldu. Hepsi bir sıra halinde duruyor ve her birinin üstünde küçük bir bayrak dalgalanıyordu. Parkın kenarında, Saharov'un da taşındığı, komutanlar kurulu çadırı vardı. Mihail Gontar ışık tesisatını halletti. Yat borusu çalınmıştı, ancak kimsenin canı yatmak istemiyordu. Herkes ışıkların yanmasını bekliyordu. Saharov çadırları dolaştı ve her yerden memnun kaldı. O an çadırlarda birdenbire ışıklar yanıverdi. Kolonistler "hurra" diye bağırdılar ve Mişa Gontar'ı havaya fırlattılar. Aynı şeyi Saharov'a da yapmak istediler, ama beriki "sakın ha!" der gibi parmağını salladı. Ardından sıra müfreze komutanlarına geldi, Klava ve Lida dışında. Kızlar,

"Bunu biz kendimiz yaparız, bizden uzak durun!" dediler.

Kızlar daha uzun süre gülüşüp konuştular. Sonra çadırlarına çekildiler, ancak o gizli yarenlikleri ve kıkırdamaları son bulmak

bilmiyordu. Yanakları al al dışarı çıktılar. Dördüncü ekibin oğlanları, kızların çadırında uzunca bekleşip, ekip amirlerini havaya atıp atmayacaklarına kulak kabarttılar.

"Yapmadılar. Yaptılarsa da, onu dikkatlice yere indirip kaçışmışlardır," diye tahmin yürüttü Filya.

Bu görüş, dördüncü müfrezede ortak bir yankı buldu. Yeniden sakinleşip Saharov'un çadırında olup bitenleri görmek için oraya gittiler. Orada bir masa vardı ve Saharov çalışıyordu, gömleğini giymişti. Bu oldukça alışılmadık bir durumdu. Onu uzun uzun seyrettikten sonra,

"Nasıl oluyor da, gözümüzü uyku tutmuyor, Aleksey Stepanoviç?" dedi Filya.

Saharov başını kaldırdı, gözlerini kıstı ve şöyle karşılık verdi:

"Sinirlerle ilgili. Öyle bir kadın hastalığı var... Sinirlerle ilgili. Siz de ona tutulmuşsunuz."

Düşünüp taşındılar. En sonunda oradan usulca ayrılıp kendi çadırlarına geçtiler. Sriyanski onları asık suratla karşıladı.

"Nerelerdesiniz? Ne yaptığınızı sanıyorsunuz?"

Çabucak yorganların altına sokuldular. Filya başını yastıktan kaldırıp,

"Sinirler, Alyoşa, bir kadın hastalığı!" dedi.

"Bir bu eksikti," dedi Sriyanski küplere binerek. "Dördüncü müfrezede kadın hastalığı! Hemen uyuyorsunuz!"

Işığı söndürdü. Çocuklar kıvrıldılar. Açık girişten yıldızları görebiliyorlardı. Kentin uzaklarında tramvayın zili duyuluyordu ve köy taraflarından köpek havlamaları geliyordu. Vanya, kafasında Saharov'u binici pantolonu ve fanilayla tasarladı ve onu bu haliyle çok beğendi. Sinirler hakkında da kafa yormak istiyordu, ama gözleri kapanıverdi. Sinirler ve köpek havlamaları birbirine karıştı ve her şey tatlı, huzurlu bir mutluluk duygusunun içinde eridi.

Ders yılı sona ermek üzereydi. Üretim cephesindeki heyecanlı durumu gözden kaçırmaksızın, kolonistler yorgun kaslarını umursamadan apar topar derslerine daldılar.

Okul, yatakhaneler gibi tertemizdi. Her yanda yolluklar ve çiçekler vardı ve öğretmenler resmi bir edayla gelip, kısık sesle konuşuyorlardı.

Hemen hemen bütün kolonistler dersleri seviyor ve üzerine büyük bir ciddiyetle eğiliyorlardı, çünkü ancak okul sayesinde bir şey olabileceklerini biliyorlardı. Koloni birkaç yıldır kolonist mezun ediyordu. Bunlar farklı kentlerde yükseköğrenim görüyor ve kurul fonundan elli rublelik ek burs alıyorlardı. Birçok eski kolonist, asker ve pilot okuluna gidiyordu.

Bayram günlerinde ve yaz tatilinde, öğrenciler ve geleceğin pilotları koloniyi ziyarete gelirlerdi. Eskiler onları içtenlik ve dostlukla selamlardı, yeniler ise saygı ve hayranlıkla. Bu kez de konuklar bekleniyordu ve bütün ekiplerde, kimlerin onlarla birlikte kalacağı konuşuluyordu. Eski yol arkadaşlarının yaşamları onlara çekici ve imrenilecek gibi geliyordu ve herkes onlar gibi olmak istiyordu.

İgor Çernyavin beklenmedik bir şekilde okulu sevmeye başladı. Önce biyolojide göz doldurdu, sonra parlak edebiyat yeteneğini ortaya koydu. Yeni gelen bayan öğretmen, Nadyeşda Vassilyevna, oldukça gençti ve aynı zamanda bir komsomoldu, sınıfta İgor'un kompozisyonunu okudu ve,

"İgor Çernyavin'in kompozisyonu çok ilginç, dikkate değer," dedi.

İgor alaycı bir tavırla gülümsedi. Bir bu eksikti! Ancak daha kendisi de fark etmeden, yazınsal ürünlerini ve diğerlerinin yapıtlarını çok başka bir gözle görmeye başladı. İşi o kadar ileri boyuta vardırdı ki, edebiyat ödevlerinin başından kalkmaz oldu ve en sonunda Nesterenko tavır koydu. Diğer dersleri ise sallantıdaydı ve Nadyeşda Vassilyevna bir gün kulüpte yanına oturdu.

"Dersleriniz niye o kadar kötü, Çernyavin?"

"Edebiyatta mı?" diye sordu İgor şaşırarak.

"Hayır, edebiyatta çok iyisiniz, ama diğer derslerde!"

"Biliyor musunuz, Nadyeşda Vassilyevna, onlar beni ilgilendirmiyor."

Öğretmen dolgun üst dudağını büzdü.

"Eğer öteki derslerde kötüyseniz, edebiyat da size yardımcı olmaz."

"Ama ya yazar olacaksam?"

"Böyle yazarlara ihtiyacımız yok bizim. Ne hakkında yazacaksınız ki?"

"Ne hakkında olacak? Yaşam hakkında diyelim."

"Hangi yaşam hakkında peki?"

"Yaşam hakkında işte... Anlamıyor musunuz?"

"Aşk hakkında mı yoksa?"

"Kötü mü olurdu?"

"Kötü değil, yalnız... Kimin aşkı hakkında?"

"Fark etmez ki..."

"Eh, örneğin?"

"Yani, diyelim ki, biri seviyor, biri âşık oldu, anlıyor musunuz?"

"Ama kim?"

"Herhangi biri."

"Herhangi bir insan yoktur. Her insan bir şeyler yapar, bir yerde çalışır, sevinçleri ve acıları vardır. O halde kimin sevdasını betimleyeceğiz?"

İgor, aşka ilişkin konuşmaktan utanıyordu. Öte yandan burada yazınsal bir sorun ortaya atılmıştı, yapacak bir şey yoktu...

"Henüz bilmiyorum... Eh, herhangi bir aşk. Diyelim, bir öğretmen âşık oldu. Olamaz mı?"

"Elbette olur, ama ne öğretmeni olacak?"

"Diyelim ki, matematik öğretmeni."

"Gördünüz mü, bir matematik öğretmeni! Ama matematikten anlamazsanız, onu nasıl tanımlayacaksınız? Sonuçta tema olarak yalnız aşk sorunu çıkmaz ki. Yaşam çok yönlü ve bir yazar çok şeyi bilmek zorunda. Edebiyattan başka bir şey bilmezseniz, bir şey ortaya çıkaramazsınız."

"Ama siz... siz yalnız edebiyat biliyorsunuz!"

"Yanılıyorsunuz. Benim tekstil teknolojisi hakkında bile fikrim var, ayrıca kimya hakkında bilgi edindim, bir fabrikada çalıştım ve bir teknik okula devam ettim. Siz donanımlı bir insan olmalısınız, İgor. Her şeyi bilmelisiniz. Gorki örneğin, birçok profesörden daha fazla şey biliyor."

İgor, kendisi de fark etmeden kulak kesilmişti. Öğretmen çok sakin ve yavaş konuşmuştu ve tam da bu yüzden ifadelerinden ortaya çıkan sağlam eğitimi daha etkileyici oluyordu. Hemen ertesi gün İgor kendini toparlayıp gayretle diğer derslerine eğildi. Hatta bundan büyük bir zevk duyuyordu, kendine güveni arttı ve iyi bir öğrenci olma kararı aldı. Ve şimdi, Mayısta bütün derslerde göz dolduruyordu ve yalnız Oksana Litovçenko onunla boy ölçüşebiliyordu. Karakteri kendiliğinden değişmişti. Arada sırada şimdilerde de çok konuşup, özgünlüğünü ortaya koymak için kendisini bir şeyler dürtüyordu. Aslında çok da fazla değişmemiş gibi görünüyordu. Ama ağzından çıkanlar şimdi kulağa daha farklı geliyordu, daha olgun, aklı başında; şakaları da eskisi gibi pek iğneleyici değildi. Bir gün Sanço Sorin'e,

"Biliyor musun, Sanço, komsomola girmeliyim artık... Bu konuda bir konuşsak!" dedi.

"Eh, nihayet," diye karşılık verdi Sorin. "Neden olmasın? Şımarıklıklarını terk ettin. Bizim bir sonraki adayımız sensin. Ancak... Siyaset konusunda nasılsın?"

"Fena değil, göründüğü kadarıyla. Düşüncelerimi netleştirdim –eh, sanırım başa çıkabilirim."

"Gazete ve kitap okuyorsun. Seni bu konuda teşvik etmek gerekmiyor. Mark'la bir konuşalım bakalım!"

İgor, komsomol toplantılarına gidip gelmeye başladı. Başlangıçta can sıkıcıydı. Komsomollar, anlamadıkları şeylerden bahsediyor gibiydiler. Örneğin Sadovniçi durmuş, on yedinci kongre hakkında konferans veriyordu. Kendisi de olsa olsa gazeteden bir şeyler okumuş olduktan sonra, ortaya ne çıkabilirdi ki? Sadovniçi konuşurken dili dolanıyordu. İgor, tamamı getirilmeyen cümleleri, belirsiz düşünceleri ve kekelemeleri kaydediyordu. Ama sonra bu hatalara dikkat etmemeye çalışarak kulak kesildi. Nereden kaynaklanıyordu, bilmiyordu –kendisi de gazete okuyordu, ama Sadovniçi'nin kararlı bir şekilde sunduklarını kendisinin becerip beceremeyeceğini kestiremiyordu.

"Eski yaşama ilişkin şeyleri bizler yaşamadık elbet, ancak uğraşmamız gereken kalıntıları hâlâ mevcut. Çarlık Rusya'sı çok geri kalmış bir ülkeydi, ancak şimdi, on birinci parti kongresinin bilanço yaptığını biliyoruz. Beş yıllık planı dört yılda uyguladık ve boş ellerle çıkmadık. Magnitogorsk'umuz var, Kusnezk barajımız, Dnyepr hidroelektrik santralimiz ve Karhov'daki traktör fabrikamız var. Kulaklar ne durumda? Kulaklar yok artık! Hepimiz Kulakları çok iyi tanıyoruz, birçoğumuz Kulakların yanında çalıştı. Ama Kulaklar sınıf olarak tasfiye edilmiş durumda; ve bizler dünyanın ilk sosyalist tarım ekonomisini kurduk... Traktöre, biçerdövere temellendirerek. Troçkistlerin ve oportünistlerin ne dediklerini biliyoruz. Her kolonist kendi deneyimleriyle tanıyor onları. Onlara kalsaydı, her şey eskisi gibi olacaktı. Bizim gibi gençler o durumda hâlâ it sürülerinin... affedersiniz, kafalarında mal mülkten başka, dükkânları ve karaborsadan başka bir şey olmayan küçük burjuvaların ineklerine çobanlık ediyor olacaktı. 1 Mayıs Kolonisi böylesi provokasyonlara gelmez. Elbette her kolonist eğitimli bir insan olmak ister, ancak yine de elektronik aletler üretip, maden sanayini geliştireceğiz. Kemerlerimizi sıkmak

zorunda oluşumuz bir şanssızlık değil, kemerlerimizden hiçbir şey eksilmez, çünkü bizler büyük, sosyalist bir ülkenin yurttaşlarıyız ve nedenlerini biliriz. Şimdi sizlere Bolşevik Komünist Partisi'nin on yedinci parti kongresinde aldığı kararlardan söz ede-

ceğim; ve sizler göreceksiniz ki, her şey onların değil bizlerin isteği doğrultusunda gelişiyor."

İgor dinliyor ve her şeyi yeni bir bakış açısıyla görüyordu. Hemen yan sırada Oksana Litovçenko'yu fark ettiğinde, her şeyi daha da iyi anladı. Dinleyişinde insanı sarsan bir şeyi vardı. Güzel bir kız olduğunu ve herkesin yüzünü zevkle seyrettiğini unutmuş olmalıydı. Biraz öne doğru eğilerek oturmuş, elleri dizlerinin arasındaydı, bu haliyle koyu renkli eteğinin kıvrımları daha yumuşak düşüyor ve onun bir kardeş, bir arkadaş olduğunu bilmek daha çekici bir hal alıyordu. Öylece oturuyordu, hiç kıpırdamadan gözlerini sahneye dikerek konuşmacıyı dinliyordu. İgor ise, onun Sadovniçi'nin söylediklerini daha iyi anlayıp, daha derinden hissettiğine en ufak bir kuşku duymuyordu. Başını onun görüntüsünden usulca çevirip kaşlarını çattı. İçini, her zaman doğru dürüst bir insan olma isteği doldurdu. Pür dikkat ve güvenle dinleyerek, henüz kendisinin değil, ama Sadovniçi'nin komsomol olduğunu kavradı en sonunda. Sonra salona bir göz gezdirerek, Sadovniçi ve Oksana gibi dürüstçe ve içten konuşup dinlemekle başarılı olunacağını düşündü.

İgor yalnız başına olduğunda, Oksana'yı hiç kuşku götürmez bir şekilde sevdiğini sıkça düşünürdü. Bunu düşünmek onu mutlu ediyordu. Bu yıl kolonide çokça okumuştu ve aşkın bütün inceliklerini öğrenmişti. "Âşık olmak" sözü ona duygularını ifade etmede çok düz, basit, uygunsuzmuş gibi gelirdi. Hayır, o, İgor, Oksana'yı seviyordu! Bazen, bu sevginin yüreğinin ta derinlerinde gizli olmasından ve onu çıkarıp gösterecek hiçbir araç bilmediğinden kendi kendine üzülürdü. Romeo ve Jülyet'in öyküsünden hoşlanıyordu, öyküyü iki kez okumuştu. Sevda sözlerinin geçtiği yerleri açıp açıp okurdu sürekli ve üzerine çokça düşünürdü. Belki de söz konusu durumda daha etkileyici kelimeler bulabilirdi, ama herhangi bir tabutta Oksana ile beraberce ölmek gibi bir niyeti yoktu. Bu yönüyle "Romeo ile Jülyet" hiç mi hiç hoşuna gitmiyordu. Bu trajedinin kahramanının affedilmez birçok aptallığını keşfetti. Ne olursa olsun, bir şey kesindi: Bu kahramanlar çok kötü organizatördü. Kıza uyku ilacı verip gömmek gibi bir düşünce insanın aklına nasıl

gelebilirdi! Romeo ile Jülyet'i okumasını salık verdiği Sanço Sorin de aynı düşüncedeydi.

"Çok tuhaf adamlar bunlar! Lorenzo başka zamanlar cin gibi, ama böyle ufak tefek bir şeyle başa çıkamıyor! Birini yolluyor ve onlar da onu içeri almıyor –nesnel zorluklar için özür diliyor! Bunun için genel toplantıya çıkması gerektiğini bilseydi, herhalde daha farklı davranırdı. Senin Romeo tam bir ahmak! Kavgalı olup olmamaları ve izin vermek isteyip istememelerinin ne önemi var. Âşıksan, kime ne? Evlenirsin, olur biter!"

İgor Sanço'ya küçümseyerek baktı. Sanço'nun, âşık olmanın, hayır –âşık olmanın değil, sevmenin ne demek olduğundan haberi yoktu. Evlenirsin, olur biter! Burada söz konusu olan evlenmek değildi, ille de hemen evlenmek gerekmiyordu; İgor'un böyle bir niyeti yoktu. Öncelikle okulu bitirmeliydi, sonra, komutanlar kuruluna gittiğinde kolonide nasıl bir patırtı kopacağını gözünde canlandıramıyordu bile... Ha ha!

İgor hiç kimseyle aşkı hakkında konuşmadı, belki Oksana'nın bile ruhu duymuyordu. Garipti, Oksana şu... avukatla yaşadığı sürece, ona ilgisini alenen göstermek çok zor değildi. Ancak kolonist olduğundan beri, biyoloji kolunda boğuştuğu ve sırası gelmişken söylemek gerek, herkesin illallah dediği Afrika siklostomu hakkında konuşmaktan bile çekiniyordu. Oksana komsomola girdikten sonra yüz çizgileri değişti, şimdi yüzünden huzur ve özgüven okunuyordu. Onu diğer bütün

kızlardan ayıran, dostça soğukkanlılığı ile zindelik ve ataklığın bileşimiydi. Genel toplantıda şimdiye kadar çok defa konuşmuştu ve söz alır almaz, herkes daha iyi görebilmek için boynunu uzatıyordu. Konuştuğunda, sırf ona özgü olan sert ama sevimli hareketlerle bir bu dinleyiciye bir ötekine dönüyor, gülümseyerek gözlerinin içine bakıyor ve onları kolayca ve tatlı yoldan ikna etmeyi biliyordu. İlgili kişi genelde bu durumda kızarıyor da kızarıyordu ve Oksana da anında başka birini gözüne kestiriyordu. Bir

defasında, bu şekilde konuşarak patates tarlalarını çapalamada komşu kolhozlara yardım etmekten söz etti.

"Sevgili yoldaşlar! O insanlarda rayına oturmamış şeyler var, onlara yardım etmeniz gerekir. İşleri zor, kolektif çalışmaya hâlâ alışamadılar. Siz ise alışkınsınız, o halde yardım etmeniz gerekir. Biz Lenin ve Stalin'in öğrencileri, güçlüyüz. Size söylüyorum, yoldaşlar, oraya gidip, onlara yardım etmemiz gerekir, müzikle gitmeliyiz. Kaç tane patates tarlası çapaladığımız önemli değil, önemli olan, sosyalist yaşamımızın ne kadar güzel ve zengin olabildiğini kendi gözleriyle görmeleridir. Belki daha sonra onlar bize gelip yardım edecektir, belki de dans edip bizimle güleceklerdir. Size söylemek istediğim şey, sevgili erkekler ve kızlar, kendi kendinize, 'Onlara nasıl yardım edebiliriz ki?' diye sormamalısınız. İyi niyetinizi gösterin, yeter!"

İyi konuşuyordu Oksana. Özellikle de ara sıra kullandığı Ukrayna dilindeki sözcükler ve yumuşak "L" kulağa oldukça tatlı geliyordu. Hiç kimse yardıma karşı durmadığı halde, herkese, onları Oksana ikna etmiş gibi geldi. Daha sonra, kolhoz tarlasında, hepsi onu çiftçi kızı gibi gördü ve onun gayretine sevindiler. Bir tek ufaklıklar dayanamayıp, son derece ciddi suratlarla ona gelip bildiriyorlardı:

"Anlı şanlı dördüncü müfrezemiz çapayı bitirdi!"

Ona yaramaz çocuklar gibi bakıyorlardı ve kız da onlara içten gülümseyip,

"İyi yaptınız çocuklar!" diye karşılık verdiğinde seviniyorlardı.

İgor, çocuklar kadar gözüpek değildi. Bazen Oksana ile okul ve koloni sorunlarıyla ilgili konuşuyorlardı. Ancak bir üçüncü kişi yanlarında yoksa, İgor espri yapmaktan kaçınıyordu. En büyük korkusu kıpkırmızı kesildiğinin görülmesiydi. Ama başkaları varsa, neyi var, neyi yok ortaya seriyordu. Dinleyicilerine, Rişikov'un Afrika siklostomunu çalacağına, onu kızartıp yiyeceğine emin olduğunu söylemişti bir kez. Rişikov da oradaydı ve her şeyi duymuştu, ancak, iyi bir arkadaşa yakışır şekilde o da ötekilerle gülmüştü. İgor esprilerinin etkili olmasına seviniyordu, ama ancak Oksana gülüm-

sediğinde tam olarak ödüllendirilmiş gibi hissediyordu kendini. O da her zaman gülümserdi zaten, yine de bunun fazla anlamlı olmadığını, öyle yakışık aldığı için gülümsediğini düşünürdü İgor. Can sıkıcı olan, Oksana'nın gülümsediğinde hemen dönüp bir kız arkadaşına konu dışında herhangi bir soru sormasıydı. Bu oldukça soğuk bir etki yaratıyordu, çünkü bu şekilde zekâsı, havanın güzelliği gibi gündelik sıradan bir olaydan farksız bir yere konuyordu. Yalnız bir kez Oksana gerçekten etkilenmişti. Çok uzun süre gülmemişti, ama İgor'a sevgi dolu denebilecek bir ifadeyle bakmıştı. Bu olay, nöbetçi müfreze komutanı Vasya Klyuşnev'in yanlarından geçtiği sıra, herkesin ona iyi göründüğüne ilişkin iltifat yağdırdığı bir günde olmuştu. İgor o zamanlar sekizinci sınıfta bu tür fırsatlardan yararlanıyordu.

"Her ne kadar Puşkin'i tanımasa da d'Anthes'e[1] benziyor," demişti.

Vasya Klyuşnev iyi bir müfreze komutanıydı, ancak edebiyatla uzaktan yakından ilgisi yoktu.

DİNLENME SAATİ

Ders yılı sona erdiğinde, Saharov genel toplantıda şöyle dedi:

"İyi ilerliyoruz. Fabrika kurulmak üzere, yakında makineler elimize ulaşacak; planımızı uyguluyoruz ve hesabımız kabarıyor. Kolektifimizde de genelde her şey yolunda, sahne perdesiyle ilgili olayı görmezsek eğer. Şimdi derslerden biraz kafanızı dinleyeceksiniz; ancak bu yıl dolu bir tatil yapamayacağız, bunu hepiniz anlıyorsunuz. Yine de sağlığı düşünmek gerek. Nikolay Floroviç bu konu hakkında birazdan konuşacak."

Ardından Doktor Kolya kürsüye geçti ve öyle şeyler söyledi ki, kolonistler şaşakaldılar. Bir, beş çayı yeniden hayata geçirilecekti; iki, genel ve adamakıllı bir sağlık taraması yapılacaktı; üç, özel banyolar gerekliydi; dört, öğle yemeğinden sonra dinlenme

1 d'Anthes: 1837'de Puşkin'i provoke edilmiş bir düelloda öldüren kişi.

saati kaçınılmazdı, beş-altı vesaire. Daha sözünü bitirmemişti ki, dört bir yandan itirazlar yükseldi. Yeni fabrikayla Kolya herhalde pek ilgilenmiyordu. Beş çayı için ayrılan paranın savrulmasını istiyordu, zaten ona kimsenin ayıracağı zamanı yoktu. Sonra –eski köye yeni adet, dinlenme saati de neydi? Hasta değillerdi ve dinlenmeye ihtiyaçları da yoktu. Bu dinlenme saatinde zaten kimse uyumayacaktı. Şimdi iş saat dörtte bitiyordu, ama şimdi beşte bitecekti ve ondan sonra da çay içeceklerdi. Ne zaman yaşayacaklardı ki? Kolya'ya kalsa, yalnızca uyuyup, çay içip, doktora gideceklerdi. Bu da hayat mıydı? Kolya onları hep iyileştirmeye çalışacağından voleybol ve diğer şeyler için hiç zamanları kalmayacaktı o zaman...

Kolya bu itirazları asık suratla dinledi ve yeniden söz aldı: "N-ne kültürsüz i-insanlar! N-ne saçmaladıklarını b-bilmiyorlar..."

Ardından kanıtlarla geldi. Bir yerlerden, kendince "ilk akşam yemeğinin" kaldırılmasının tasarruf sağlamayacağını gösteren sayılar bulmuştu. Şimdi de yemek için eskisi kadar para harcanıyordu. Ayrıca o kadar çok yemek yiyorlardı ki, aşçı saçını başını yoluyordu.

"Bu doğru değil!"

"N-neden doğru olmasın? Aleksey Stepanoviç konuyla i-ilgili konuşsun g-görün!"

Saharov şimdiye kadar hiç sıkıntıya düşmemişti. Ama şimdi o durumdaydı. Kızgınlıkla Kolya'ya baktı.

"Aman Nikolay! Niye tasarruf olmasın? Elbette tasarruf yapılıyor, elbette yemekten de biraz kısılacak!"

Kolya çılgına dönmüştü:

"Biraz mı? Biraz mı? Ben tam tersini iddia ediyorum. Ben m-muhasebedeydim. Eskisiyle a-aynı! Eskisi k-kadar yiyorlar, ama y-yanlış besleniyorlar. Beş çayı kesinlikle şart!"

Saharov kahkaha attı ve şu Kolya ile pazarlık etmenin hiçbir yararı yokmuş gibi bir yüz ifadesi takındı. "Birinci akşam yemeği"

açık bırakılarak dinlenme saati sorununa atlandı. Kolya'nın bu blöfle hiçbir şansı olmayacağı anlaşıldı.

En isabetli sözü Sriyanski etti:

"Herkes, bizim disiplinden yana olduğumuzu biliyor. Ama benim uyumamı nasıl sağlayacaksın, Nikolay? Gözlerimi kapamış da olsam, uyuduğumu nereden bileceksin? Ya canım uyumak istemiyorsa? Bundan bir şey çıkmaz!"

Kolya ağız değiştirdi. Tıbbi konulardan konuşmaya başladı. Organizmadan ve uyku normlarından söz etti. Saharov onu destekledi.

"Dinleyin, çocuklar! Dinlenme saatlerine karşı çıkmak gerçekten olmaz. Bunu anlamayacak kadar cahil misiniz? Dinlenme saati çok gerekli ve size iyi gelecek. Çok az uyuyorsunuz. Onda uyku borusu çalınıyor ve siz uykuya dalana kadar aradan bir saat geçiyor. Hatta Çernyavin gibi kitap kurtları çaktırmadan on ikiye kadar ayık kalıyorlar."

Ondan sonra konuyu istedikleri duruma getirme şansları olmadı. Mırın kırın ederek dinlenme saati lehinde oy kullandılar ve toplantıyı hoşnutsuz, terk ettiler. Biri diğerine sordu:

"Ne zaman başlıyormuş? Yarın mı? Yine başımıza bir şey sardılar ya!"

Ertesi gün, dinlenme saatinin öğle yemeğinden sonra usul gereği şart olduğu bildirildi. Kolya gururla yemekhanede dolaştı. Başlarında bir organizatör daha! Dinlenme saatini o ayarlamıştı!

Yemekten sonra Volodya Begunok uyku borusunu çaldı. Güneş kavurucuydu, herkes iş yapma isteğiyle kıvranıyordu ama Volodya uyku borusunu çalmıştı! Ona kötü kötü baktılar. Ancak Saharov çadırları dolaştı ve öyle bir surat etti ki, kimse tek bir söz söylemeye cesaret edemedi.

Saharov çadırında oturmuş, etrafa kulak kabartıyordu. Kampta herkes konuşuyordu, bu ne bir biçim dinlenme saatiydi! Yatakta uzanıp usulca konuşmaya çalışıyor, ama bunu beceremiyor, pervasızca gülüşüyorlardı, her zamanki gibi. Kızların orada da fiskoslar

ve gülüşmeler oluyor, duyulmayacak gibi değil; ve dördüncü müfrezede bir boks maçındaki gibi şamata hâkimdi. Birdenbire Saharov bir çadırda beliriverdi.

"Oyla kabul eden siz değil miydiniz? Dinlenme saati, uyumak demektir. Konuşmayı kesin!"

Bunu öyle sert bir sesle söylemişti ki, yanında iş cezası ve benzeri şeyler önemsiz kalırdı. En konuşkanlar da sustu. Saharov kulak kabarttı –büyük bir sessizlik. Çadırına döndü. Masada nöbetçi müfreze komutanı Volenko oturmuş bir şeyler yazıyordu.

"On beş dakika sonra gidip dolaşacaksın," dedi Saharov.

"Baş üstüne!"

"Müfreze komutanlarından birine oda hapsi cezası verilmeli gerçekten..."

Volenko buna suskun kaldı. Dinlenme saatinin kötü bir şaka olduğu, genel kanısını paylaşıyordu. Saharov çadırda oturmuş, gergin bir şekilde ortalığı dinliyordu. Bu sessizlik ona garip gelmişti, geceleri bile böyle sessiz olmazdı. Kendisi de yatağa uzandı, gerindi ve sessizce,

"Aptallar! Onların iyiliği isteniyor, onlar ise karşı koyuyorlar," dedi.

"Zamana yazık," diye karşılık verdi Volenko usulca.

"Saçmalık... Git bak, uyuyorlar mı! Bu zorunluluk."

Bunun üstüne Volenko yanıt vermedi. Çadırdan çıktı. Hafif adımları sessizliğin içinde yankılandı. Biraz sonra geri döndü ve masanın başına oturdu, çünkü nöbetçi komutan olarak her zaman yazacağı şeyler bulunurdu.

"Uyuyorlar mı?" diye sordu Saharov.

"Evet."

Birkaç dakika sonra Kolya başını çadırdan içeri soktu. Kampa kurnaz bir ifadeyle göz gezdirerek fısıldadı:

"G-görüyor musunuz? D-demiştim, m-mışıl mışıl u-uyuyorlar!"

Memnun bir ifadeyle, parmak uçlarında çadır çadır dolaştı. Kimi yerlerde durup kulak kabarttı. Sonra mutluluktan yüzü güleрek geri geldi.

"O-organizma n-ne istediğini b-biliyor..."

O da masanın başına oturdu, ama konuşmaya cesaret edemedi. Dinlenme saatinde uygun düşmezdi. Oturup gözünü pandüllü saate dikti.

"Zaman ne kadar ağır ilerliyor! Çalışırken çok farklı!" dedi Saharov sessizce.

Kolya onayladığını gösterir gibi başını salladı.

Dinlenme saatinden beş dakika önce Volenko, Begunok'u bir yerlerden bulup geldi. Beriki gayet zinde ve neşeli görünüyordu. İkide bir Doktor Kolya'ya imalı bir şekilde bakıyordu, yine de hemencecik trompetini buldu. Volenko saate bakarak, "Başla, Volodya!" dedi.

Volodya her zamanki tarzıyla trompetini cafcaflı bir hareketle salladı ve dışarıya koşturdu. Cayırdayan trompet sesi ölü sessizliğini yırtıp geçti; ancak daha ilk tonla beraber çok tuhaf bir şey oldu. Saharov, yüreği hoplayarak yataktan sıçradı. Dışarıda tarif edilemez bir gürültü koptu. Yaşasın diye bağrışmalar, alkışlar, kahkahalar ve kulakları sağır eden daha birçok coşku gösterisi ortalığı inletti. Kızlar da bu cehennem gürültüsüne katılıyorlardı besbelli. Ağırbaşlılar bile "hurra" çekiyor ve kollarını sallıyorlardı ve ufaklıklar kampta çılgın gibi koşturup duruyorlardı. Öfkeden kıpkırmızı kesilmiş Doktor Kolya başını çadırdan uzattı.

"Hergeleler! H-hiç u-uyumamışlar ki!"

Kolonistler bir anda karargâh çadırında toplandılar. Volodya masum bir suratla dolaşıp bir kez daha boruyu çaldı. Saharov kıskaç gözlüğünü düzeltti.

"Ne kadar iyi geldiğini gördünüz mü? Dinlendiniz, biraz uyudunuz ve şimdi de taze bir güçle iş başına."

Kolonistler güldüler, ancak kimse, yemekten sonra bir saat kestirmenin yararlı olmadığını inkâr etmedi.

Başka bir gün, dinlenme saati olaysız başladı. Ancak on dakika sonra Saharov, Vanya Galçenko ile Filya'yı oldukça ilginç bir oyunun ortasında yakaladı. Çadırın arka yüzünden dışarı yuvarlanmış, güreşiyorlardı; üstte olan sevinçle zaferinin tadını çıkarıyordu. Doğal olarak hiçbir sözcük çıkmıyordu ağızlarından, ne de olsa dinlenme saatiydi, ama yüksek sesle solumaları, tehditkâr hırıltıları ve üstün olmanın getirdiği diğer sesler bütün kampta duyuluyordu. Saharov ayıplayarak üzerlerine eğildi, ilk önce Filya tehlikeyi fark etti. Ciddi bir suratla kendini Vanya'dan gönülsüzce uzaklaştırdı. Sanki hiç kimse, onun suçsuz olduğundan en ufak bir kuşku duyamazmış gibi görünüyordu. Herhalde suç, başlangıçta reddettiği halde karşı koyamadığı uğursuz güçlerindi. Vanya gerçekten ürkmüştü. Saharov'a bakarak, düşünceli bir ifadeyle gelecek cezayı bekledi.

Saharov, Filya'ya döndü.

"Bu ne küstahlık! Tabii yine bahanen olacak, öyle değil mi?"

Filya, bu açık dokundurmayı duymazlıktan geldi.

"Niye itiraz etmiyorsun?" diye devam etti Saharov.

Filya da onun gibi sessiz, karşılık verdi:

"Niye kendimi savunayım? Zaten suçlu ben olacağım!"

"Ben de öyle düşünüyorum. Şurada nöbetçi duruyor, dinlenme saatinden ona bir şey kalmıyor. Gidip ondan nöbeti devral da, o da biraz uyusun!"

Çadırın başında, ahşap bir sundurmanın altında, tüfeğiyle Semyon Gaydovski duruyordu. Filya ona doğru bakıp homurdandı:

"Semyon da uyumak istemiyor."

"Nereden biliyorsun?"

"Kimse istemiyor."

"Ama siz ikinizin canı en az istiyor herhalde. Dinlenme saati bitene kadar nöbet tutacaksın!"

"Ya Vanya?"

"Peki, paylaşın. Ne olursa olsun, Semyon'un nöbeti devralınacak!"

Filya ile Vanya aynı anda ellerini kaldırıp, "Baş üstüne!"lerini fısıldadılar. Saharov çadırına döndü ve kampın üstüne yeniden o uykulu sessizlik çöktü. Bu kez birçokları gerçekten uyuyordu. İnsan ne kadar direnirse direnşin, açık gözlerle öylece konuşmadan yatıp duramaz.

İlk önce Vanya nöbeti devraldı. Başlangıçta, kolunda tüfeğiyle kendini sundurmanın altında oldukça rahat hissetti. Ancak kamptaki uykulu sessizlik, sıcakla bütünleşerek öyle sıkıcı bir etki yaratıyordu ki, biraz sonra canı sıkılmaya başladı. Tüfeğini omzuna asarak parmak uçlarında kampın etrafını dolaşmaya koyuldu. Ansızın, soldan üçüncü çadırın arka duvarından dışarıya doğru çıplak bacakların çıktığını gördü. Durup seyretti. Bacaklar kımıldamıyordu. Sahibinin de diğerleri gibi dinlenme saatine uyarak yattığı sanılabilirdi, ancak beyaz çadır bezinin hafifçe sallanması, içeride birisinin bir iş gördüğünü gösteriyordu. Az sonra bacaklar, otların içinde kımıldayarak önce popoyu ve sonra da çıplak sırtı çadırın altından sürükleyerek çıkardı. En sonunda kırmızı saçlı bir kafa belirdi. Rişikov, Vanya'yı görünce önce şaşkınlıktan donakaldı. Sonra gözleri uykulu ve kayıtsız bakmaya başladı. Nihayet, diğerini hiç görmemiş gibi yaparak gözlerini gökyüzüne dikti. Bu haldeyken kollarıyla yeniden yerde sürünerek, çadırın içine girdi. Vanya tüfeğiyle üstüne yürüdü.

"Ne arıyorsun burada?" diye sordu kısık sesle.

"Sana ne?" diye sessizce yanıtladı Rişikov.

"Burası onuncu ekibin çadırı. Niye ille de burada yatıyorsun?"

Rişikov kollarını çadırdan uyuşuk bir tavırla çekip çıkardı ve keyifle gerindi.

"Ben, yani... Arada bir... Açık havada uyumayı severim."

"Git buradan!" diye emretti Vanya.

Rişikov daha yeni uyanıyordu. Baygın baygın etrafına bakındı.

"Nereye yuvarlanmışım öyle! Bak hele!"

Huysuz huysuz ayağa kalkıp, homurdanarak ve dikkatle çevreyi gözetleyerek birinci müfrezenin çadırına yollandı. Belki de, onu yabancı bir çadıra getiriveren gizemli güçleri keşfetmeyi umuyordu. Vanya arkasından hayretle baktı; gözden kaybolduğunda, hemen çömelip çadırın ucunu kaldırarak içeriyi yokladı. Onuncu ekip uyuyordu. Yerde, hemen çadırın kenarında bir pantolon duruyordu ve yanında da siyahımsı, fermuarlı bir cüzdan.

Vanya çadırı bırakarak kaygıyla nöbet yerine döndü.

KÖTÜ HERİF

Dördüncü müfrezede, iş de dahil, heyecanların ve yorgunlukların sonu gelmek bilmedi, ancak genç ruhları bütün olayları yorgunluk nedir bilmeden işlemeyi bildi. Akşamları yalnız ve yalnız bacakları yorgun oluyordu. Üstelik Filya, bunun, çıplak ayakla dolaştıkları için öyle olduğunu ileri sürüyordu.

Duvarcılar çoktan duvarları bitirmişler ve yeni işlere koyulmuşlardı. Bir garaj, makineler için temeller ve yeni, büyük dökümhanede karmaşık bir kurutma odası. Duvarların üstünde dülgerlerle çatı döşeyicileri dolaşıyordu artık. Dem telaşla kolonide gezinip yoluna çıkan herkese dert yanıyordu:

"Her şeyde noksanlık var, her şeyde! Dülgerler çok az, beton inşaatçıları çok az ve -düşünün bir!- yardımcı işçiler çok az!"

Dördüncü müfrezeye bile kaygılarından söz edip ardından ekledi:

"Bir bilseniz, kolonist yoldaşlar, insanlar ne kadar vurdumduymazlar! Biz burada zamanla yarışıyoruz, onlar ise, topu birden türbin yapımına gidiyorlar! İlle de oraya gitmek istiyorlar, çünkü orada iş elbisesi var..."

Onun üzüntüsünü paylaşmaya dördüncü müfrezenin fırsatı olmadı. Türbin yapımı! İnsanın aklı almıyor: Türbin yapımı! Bu sözcükte saygın, yüce bir şey vardı ve onu sorguya çektiler:

"Nerede?"

Gür bıyıkları oynamaya başladı ve yuvarlak, küçük gözleri acı dolu bir ifade aldı:

"Eh, her yerde, şimdi de döküm ocağını..."

"Hayır, o türbin inşaatı nerede?"

Dem, konuştuklarının boşa gittiğini ancak anlayabildi. Şu ufaklıklar, onu yalnız işgücünü elinden aldığı için ilgilendiren türbin yapımıyla ilgili aptalca sorular soruyorlardı. Hızlı hızlı oradan ayrıldı. Çocukların heyecanları ise daha da büyümüştü, çünkü türbin yapımına bir de döküm ocağı eklenmişti. Çok uzun bir süre önce bu sözcük, bu şiirlerde bile geçen etkileyici ve metalik bir sesi olan sözcük ortaya atılmıştı. Ama şimdiye kadar bu ihtişam onlara erişilmez gibi görünmüştü. Ve şimdi de Dem bundan neredeyse insanı hırslandıran bir soğukkanlılıkla söz ediyordu! Bir döküm ocağına gerek duyduklarını söylüyordu!

Her gün yeni makineler geliyordu. Petro Vorobyov onları, özenle sandıklara yerleştirilmiş olarak kamyonetiyle getiriyordu. Her zamanki gibi işletmenin en ücra köşelerinde bulunan Solomon Davidoviç arabanın gelişini en son öğrenen kişi olurdu. Sonra köşeden dönüp heyecanla koşturur, ellerini yüreği ağzına gelmiş gibi göğe açarak bağırırdı:

"Ne yapıyorsunuz orada? Ne yapıyorsunuz orada?"

Kalabalığı yara yara kamyonetin yanına gelirdi. Yaşlı kalbini düşünmeden ve kendine soluklanmak için zaman tanımadan onları paylardı:

"Arabadan hemen aşağı iniyorsunuz! Bunlar sıradan birer tezgâh değil, bunlar 'gezici'!"

Dördüncü müfreze herkesten önce orada oluyordu ve onu düzenli olarak şöyle yanıtlıyordu: "Yükü boşaltıyoruz, Solomon Davidoviç, yükü boşaltıyoruz!"

Solomon Davidoviç küçümseyerek alt dudağını uzatırdı.

"Ne diyorsunuz siz? İthal makineleri indirmenize kim izin veriyor? Yetişkinler hangi cehennemde?"

Onlar da çoktan oraya varmış olurdu, Nesterenko, Kolos, Porşnev, Sadovniçi. Solomon Davidoviç onlara neredeyse diğerlerine davrandığı gibi davranırdı.

"Yoldaş Nesterenko. Anlıyorsunuz, bir 'gezici'-evrensel freze makinesi! Şu yaramazları lütfen buradan uzaklaştırın!"

Nesterenko kaşlarını kaldırdı ve çocuklar arabadan sıçrayıp indiler; devasa sandıkların yetişkinlerin kollarında dikkatlice nasıl aşağıya doğru kaydıklarını sabırla izlediler. Geniş depo kapısı gıcırdayarak açılıyor ve yetişkinler kaldıraçlar ve makaralarla yükü taşıyorlardı. Şimdi herkes için yapılacak bir şeyler vardı. Ufaklıklar kaldıraçlardan birinin üstüne yıkıldığında Nesterenko öfkelenerek surat ediyordu. Ama sonra öfkesi daha zararsız bir biçime dönüşerek dile geliyordu:

"Kollarınızdan ne istiyorsunuz? Karnınızla, karnınızla bastırarak iteceksiniz!"

Dördüncü müfreze, çırpınan bacaklar, kırışmış alın ve buruşturulmuş burunlarla gayretle çalışıyordu. Oldukça ağır sandıklar yerden hafifçe kaldırılabiliyordu, ancak altına bir makara konabilecek kadar. Nesterenko güldü.

"Kilo başına çeteden kaç kişi düşüyor? Eminim, bir düzinedir!"

Sandıklar deponun yarı karanlığında kaybolup, depo müdürü de anahtarları şıngırdatarak, deponun kapısını sürgüledikten sonra dördüncü müfreze yeni işler almak için koşuştururdu. Yolda tartıştılar.

"Bu bir freze makinesi!"

"Sen freze makinesinden ne anlarsın? Freze makinesi değil hem, evrensel freze makinesi!"

"Bilim adamları evrensel freze makinesi diyor, yoksa adı basitçe freze makinesi."

"Bak hele, basitçeymiş! Yatay ve dikey olanı var ve bu da evrensel olanı!"

"Ha ha, bu frezeymiş! Dikey! Dikeyin ne olduğunu biliyor musun ki?"

"Dikey mi? Niye bilmeyecekmişim?"

"Eh, dikey ne demek o halde? Söyle bakalım!"

"Dikey mi? Böyle bir şey, gördün mü?"

Kirli bir parmak, ötekinin burnunun önünde, diklemesine duruyordu, sonra yatay bir konum aldı.

"Ya evrensel?"

"Evrensel mi? Bu... bu daha şey..."

"Eee?"

"Aman!"

"Ee, nasıl yani?"

"Hava atma 'ee'lerinle! Ben evrenselden söz ediyorum, sen ise parmaklarını sallayıp duruyorsun. İnanmıyorsan, Solomon Davidoviç'e sor!"

Ancak Solomon Davidoviç'in zamanı yoktu ve dördüncü ekibin de zamanı yoktu. "Gezici" ile ilgili tartışmalar daha muhteşem makineler geldikçe sürdü: "Cincinnati," "Marat," "Reinecker," "Ludwig Löwe" ve küçük, çok küçük çarklar. Solomon Davidoviç "Lerche (tarla kuşu) ve Schmidt'den söz etmişti, ama dördüncü ekip "Leichte (hafif) Schmidt"i daha güzel buldu. Her yeni makineyle yalnız garip isimler değil, aynı zamanda bol miktarda yeni anlaşmazlıklar da ortaya çıkıyordu. Bileyi makinesiyle ilgili tartışma tam bir hafta sürdü ve bir akşam Sriyanski ekibinin kulağını çekmek zorunda kaldı:

"Ne için tartışıyorsunuz öyle? Sabahın erinden başlıyor patırtı! İnsan kendi sözünü bile anlayamıyor artık!"

"Ama o niye, parlaklığın bileyi makinesinden geldiğini söylüyor? Bileyi makinesi bunun için yapılmamış ki! Bunlar kesin bir doğruluk için var, parlaklık ondan değil!"

Mühendisler de geldi ve onlar makinelerden daha anlaşılmazdı. Bir tek Vorgunov netti. Onun şef mühendis olduğu hemen belli oluyordu. Kaşlarını çatıp surat ederek lök lök geziniyordu ve insan ona selam verip vermeme konusunda çekiniyordu. Hiç kimsenin yüzüne

bakmıyor, gülümsemiyordu ve keza biriyle görüşüyorsa da, kıyamet kopuyor sanılırdı. Geçenlerde, avlunun ortasında genç ve hafif çıtkırıldım bir mühendis olan Grigoryev'i yakalamış ve onu haşlamıştı:

"Allah kahretsin, ne yaptığınızı sanıyorsunuz! Üç gün içinde planların hazır olacağını söylemediniz mi? Planlar nerede?"

Grigoryev elini kalbinin üstüne koyup ince sesiyle kendini savunmuştu:

"Ama Pyotr Petroviç, 'lonca ustaları' gelmedi daha. Benim bir suçum yok ki!"

Vorgunov ise kocaman kafasını eğerek, deli deli soludu ve boğuk bir sesle,

"Dayanılmaz bir şey! KEMS tesisinde ortalıkta on sekiz tane var! Hemen gidip onları alıyorsunuz! Temeller bir hafta içinde tamamlanacak, hiç anlamam!"

"Pyotr Petroviç!"

"Bir hafta içinde, anlaşıldı mı?"

Son sözcükleri öyle büyük bir öfkeyle bağırmıştı ki, yalnız Grigori değil, diğer çocuklar da ürkmüşlerdi. Bakışlarında korku ve düşmanlık vardı, ancak Vorgunov onları ayağına dolanan gereksiz eşya gibi görüyordu. Vitya Torski onlara, akşamları Saharov'un odasında Vorgunov ile diğerleri arasında sık sık çatışmaların olduğunu anlatmıştı. Mühendis istilasının pahalı bir şakadan öte bir şey olmadığını düşünen Solomon Davidoviç bu tartışmalara katılıyor ve sitemli bir tavırla sızlanıyordu:

"Bu parayı kan ter içinde kalarak, kopek kopek biriktirdik ve onlar da şimdi hazır bitmiş yuvaya gelip horozlanıyorlar! İlle de bir proje bürosu olacak, iletkileriyle, ölçüm aletleriyle ve mühendisleriyle! Bir yığın mühendis! Tüyler ürpertici!"

Vorgunov bunları bilgece bir küçümsemeyle dinliyor ve söz arasında onu yanıtlıyordu:

"Bilindik köylü felsefesi! Parayı kopek kopek üst üste yığmak, bu konuda üstümüze yok! Mutlaka yastık altında saklamışsınızdır Solomon Davidoviç, doğru değil mi?"

"Siz paramızı devlet bankasından alıyorsunuz, ne diye yastık altından söz ediyorsunuz?"

"Paranızla beni rahat bırakın, rica ederim! Ben fabrikayı sizin için değil, devlet için kuruyorum."

"Devlet kendi içinde bir mesele, kolonistler kendi içinde. Siz fabrikayı kolonistler için kuruyorsunuz, haberiniz olsun! Eğer size uymuyorsa..."

"Aman, beni rahat bırakın! Temellerle acınası bir durumdayız! Şu aptalı çok mu aradınız, İvan Semyonoviç? Çeliği işaretlemesini söylediniz mi?"

Genç mühendis İvan Semyonoviç Komarov, Vorgunov'a korkarak baktı.

"Evet, sarı ve gri boyayla."

"O halde bir baştan öteki başa boyamıştır!"

Komarov'un rengi attı, çığlık atarak bir şeyler söyledi ve odadan fırladı. Vorgunov yorgun bir ifadeyle kalın not defterinin yapraklarını çevirdi. Birdenbire yüzü karardı. Kudurmuşçasına kendi kendine bir şeyler homurdandı ve hışımla Komarov'un arkasından koşturdu.

"Ne kötü bir herif!" dedi Torski.

Saharov, başını işinden kaldırmadan ona karşılık verdi:

"O kötü değil, Vitya, yalnızca tutkulu!"

"Ne tutkusu var ki?"

"Onun... yaratıcı düşünceye tutkusu var!"

SIZLANMAYI ÇOK İYİ BECERİYOR

Daha önceki gibi günlük faaliyet raporu yayınlanıyor ve İgor Çernyavin her geçen gün, kolonideki durumu tarif edecek yeni ifade biçimleri buluyordu. Komsomola alındığından beri raporunda şu tarz sözler geçiyordu:

"Kızıl bayrakla ödüllendirilen sağ kanadımız, ülkemizin sanayileşmesi ve savunma gücümüzün artması yolundaki mücadelede geri çekilen rakibe bugün yeni bir darbe daha indirdi.."

"Kolonist yoldaşlar, cephedeki zaferlerimiz giderek sağlamlaşıyor. Bugün koloniye 'Kızıl Proletarya' tesislerinden tornacı tezgâhları geldi, toplam altı adet. Yaşça büyük arkadaşlarımız, teknik geriliğimizi kesinkes yenme konusunda bize yardım etmek için bu makineleri yapmışlar!"

"Mücadele yoldaşları! Dün 'Samson tesislerinden' gelen manyetik tabanlı bileyi makinelerini gördünüz mü? Bizim ülkemizde bu tür makineler yapılamıyor, ama yarın bizler yapacağız! Yetişmek ve geçmek! Elektronik aletler de Sovyetlerde henüz üretilmiyor, ama bizler yarın kolonimizde üreteceğiz. Düşman –teknolojik geriliğimiz– güçlerimizin baskısıyla 12 Ağustos çizgisine düşmüştür. Bir ya da iki hamle daha ve bizler düşman saflarına öldürücü bir darbe indirmiş olacağız. Biz kapitalist üretimi tasfiye edip, ülkemizi elektronik aletlerin ithalinden kurtaracağız!"

"Kolonistler, gazete okuyun! O zaman, ülkemiz işçi sınıfının yaptığı büyük hamleleri öğreneceksiniz. Bizim cephemiz, sosyalist cephenin küçük bir bölümü, ama küçük bir kesimde de ilerlememiz çok önemlidir. Bugün sol kanadımız –marangozlar– tam tamına 28 gün ileri atıldılar. Yaşasın marangozlar, sosyalist taarruzun anlı şanlı savaşçıları!"

Gerçi "faaliyet raporu" yarışma karargâhı tarafından çıkarılıyordu, ama bütün kolonistler, İgor'un bu karargâhın beyni olduğunu çok iyi biliyorlardı. Çalışmasından oldukça memnunlardı. Onunla karşılaştıklarında, gülümseyerek, "Aferin!" diyorlardı.

İgor bazen "haberlerin" yanına ek olarak portrelerden, çizimlerden, krokilerden ve karikatürlerden oluşan kağıtlar asıyor ama Komsomol bürosunda bu hoş karşılanmıyordu.

"Bu malzemenin yeri raporun yanındaki duvar gazetesi. Duvar gazetesi zaten son demlerini yaşıyor, sen ise her şeyi raporlarına katıyorsun! İnsan her şeye böyle dar bir pencereden bakmamalı!"

İgor söylenenlere uyuyor ama bazen kendini alıkoyamıyordu. Dokuzuncu müfrezeden Jean Grif ve Petrov II ile yedinciden Kruksov'un burunları hep Kaf dağında diye bilinirdi, şimdi ise küçük bir muhalefet grubu oluşturmuşlardı. Sözcü Kruksov'du, bu yüzden bütün koloni bu hareketi Kruksizm diye adlandırıyordu. Gerçi Kruksistler işlerini tam ve özenli yapıyorlardı, ancak akşam söyleşilerinde, elektronik alet üretim fabrikasının üzerinde iyi düşünülmemiş bir icat olduğu, bu tür fabrikaları ağır sanayi halk komiserliğinin yapması gerektiğini, kolonistlerin kafalarında başka şeylerin olduğu propagandasını yapıyorlardı. Örneğin Petrov II'nin kafasında sinema vardı, Jean Grif'in müzik ve Kruksov'un spor. İgor bütün gece Malenki ile oturdu ve ertesi sabah "rapor" şık bir çerçeve içinde ortaya çıktı.

Kağıtta, Kruksistler hakkında tek bir söz yoktu, ancak çok süslü bir başlık ve altında da bir resim görülebiliyordu. Resim, kuleleriyle büyüleyici kenti tasvir ediyordu ve duvarları önünde acımasız bir savaş hüküm sürüyordu. Savaşçıların safları, kızıl bayrak altında toz duman içinde ileri atılıyordu, dişe diş bir süngü savaşının içindeydiler. Kızıl bayrak altındaki savaşçıların, beyaz yakalarıyla kolluklarından, kolonist oldukları hemen belli oluyordu. Cephe arkasında ise, cennet gibi bir yerde, ağaççıkların altında bir yük arabası, üzerinde de insanlar vardı. Biri bir kamera tutuyordu elinde, bir diğeri kocaman bir trompet ve üçüncüsü de bir ayaktopu. Yüzleri gerçeğe oldukça yakın çizilmişti; Petrov II, Jean Grif ve Kruksov kolayca tanınabiliyordu.

Doğal olarak, önünde gün boyu bir sürü gülen izleyicisi oldu. Hakkında az ya da çok esprili yorumlar yapıldı ve çok sayıda yeni öneriler getirildi. Genel toplantıda üç Kruksist şiddetle protesto ettiler.

Kruksov şöyle dedi:

"Çernyavin'in buna ne hakkı var? İşine nasıl geliyorsa, öyle gösteriyor. Makinemin başında, planı yüzde otuz fazlasıyla uyguladım ve ağzımdan kaçırdıklarım da yalnızca sözcükler."

"Zaten sözlerinden dolayı öyle bir şeyle karşı karşıyasın," diye karşılık verdi Torski. "Yoksa neden olsun?"

"Elbet sözlerden dolayı," dedi Kruskov, "ama öyle de..."

Kruksov, kendisine fazla sert davranıldığı kanısındaydı. Ancak toplantıda o ve diğerleri daha çok şey işitmek zorunda kaldılar. Sriyanski küplere binmişti.

"Böyle sözler sarf eden bizimle çalışmamalı. Fabrikaya ihtiyacınız yok, öyle mi? Hayır mı? Bir hesaplayın bakalım, sizi miskinler, işçi sınıfının devrimden önce kaç sinema salonu, kaç orkestrası, kaç spor sahası vardı! Bunu bir düşünüp taşının bakalım, sizi sersemler! Size güvenilerek bu kadar büyük bir şey teslim ediliyor ve siz bütün bunların nereden geldiğini anlamıyorsunuz. Eğer fabrikalarımız olmasaydı, tam da bu gibi fabrikalar; o zaman ortada müziğinizden de sporunuzdan da bir şey kalmazdı. Onların fabrika inşaatından çıkarıp, yardımcı işçi olarak çalıştırılmalarını talep ediyorum. Denesinler de görsünler!"

En çok Petrov II'nin etekleri tutuşmuştu.

"Yoldaşlar, yoldaşlar! Ben fabrika aleyhinde bir şey söyledim mi ki? Nasıl çalıştığımı göreceksiniz! Göreceksiniz!"

Kruksov da pişman olmuştu ve laflarından ötürü özür diledi. Ayrıca, artık "Kruksizm"den söz edilmemesini rica etti, üzülüyordu.

Bu olaydan sonra kolonistler arasında İgor'un otoritesi bayağı kökleşti. İgor'un kendisi de ancak şimdi, "faaliyet raporu"nun ne kadar önemli olduğunu kavradı.

Solomon Davidoviç tarafından idare edilen üretim faaliyeti sona ermek üzereydi. "Stadyum" atlatılmış bir kışın belirgin izlerini taşıyor ve güçlü bir rüzgârda duvarları sallanıyordu. Mekanik bölümünde, genel onarımlar ve elden geçirmer talep etme konusunda çaba harcanmıyordu artık. Transmisyonlar giderek hurdayı andırıyordu, paslı demirlerle ve hatta kimi yerleri halatlarla yamalıydı. "Torna tezgâhları" herkesin gözü önünde dökülüyordu, kayışların gerile gerile biçimleri bozuldu, fişekler sallanıp takırdıyordu. Ancak kolonistler Solomon Davidoviç'e yakınmıyorlardı. Dökülen makineleri, konuşmadan, gülerek yamıyorlar ve yeniden çalıştırıyorlardı. O zamanlar tornacılar tam anlamıyla sihirbaza dönmüşlerdi. İmalatın bütün inceliklerini bilen ve şaşkınlığını tamamen terk

eden Volonçuk bile bazen herhangi bir Petya'nın önünde aptallaşmış bir şekilde durup kalıyordu. Bu Petya dört saat boyunca makinesinin başındaydı ve neredeyse tanınamaz bir hale giriyordu, çalışma sırasında elleri ayakları oynuyor, bütün vücudu titriyordu.

"Vay canına, gençler amma hızlı!" dedi Volonçuk yoluna devam ederken.

Bir gün Kreuzer koloniye gelip mekanik bölüme girdi. Kapıda durdu ve şaşkınlıktan gözleri faltaşı gibi açıldı. Sonra gözlerini daha da ayırdı, dudaklarını sivriltip en sonunda kendi kendine, "Bu haydutlardan her şey umulur! Amma başarılılar!" dedi.

Bazıları ona doğru bakıp bir gülümseyiverdiler. Kreuzer devam etti, başını kaldırdı. Yukarıda hareket mili titreyerek dönüyordu, bin kez dikilmiş kayışlar şaklayıp gıcırdıyordu, tavan bütün düzenek gibi zangır zangır titriyordu ve sıvadan kalan son parçalar dökülüyordu. Kreuzer parmağıyla tavanı gösterip sordu:

"Başımıza düşmez mi?"

Bakışı kaygı ve şaşkınlık karışımı bir ifadeyle Vanya Galçenko'ya sabitleşti. Beriki tamamlanmış bir kutuyu çıkarıyor, yeni birini takıyor, hareket kolunu çekiyor ve işin arasında başını sallıyordu –hayır, düşmez. Kreuzer çaresizlik içinde etrafına bakındı. Volonçuk ağır ağır ona doğru yürüdü.

"Şu şey düşmez mi?"

Volonçuk düşünüp taşınmadan yanıt vermeyi sevmezdi. O da yukarıya bakarak dingilin görüntüsüne yoğunlaştı. Baktı, baktı, hatta olaya bir de yandan göz attı, dudaklarını büktü ve gözlerini kırpıştırdı. Ancak ondan sonra durumu açıkladı:

"Zaman içinde düşecektir, ama şimdilik değil, daha çalışabilir."

"Ya tavan?"

"Tavan mı?" Volonçuk tavanı da sükûnetle süzdü.

"Sağlam değil tabii, ama çökecek gibi görünmüyor, bu çok ender olur, nihayetinde bir tavandır. Çökmez, ancak kirişlerin sağlam olması gerekir."

"Kirişleri kontrol ettiniz mi hiç?"

"Kirişleri mi? Hayır. Ben makinelerden sorumluyum."

Kreuzer ona sıcak bir ifadeyle baktı ve gülüverdi.

"Gerçekten mi?"

Bu arada Solomon Davidoviç ortaya çıktı ve Kreuzer'e, bir felaket olasıya kadar daha on yeni fabrika kurulabileceğini ve hatta felaket gelse bile, kirişlerin doğrudan başlarına düşmeyeceğini, önce eğilip bükülüp yarılma belirtileri göstereceğini anlattı. Kreuzer bir şey demeden montaj bölümüne geçti. Burada tavan yoktu, insanlar açık havada çalışıyordu. İgor Çernyavin artık tahta çubuklar eğelemiyor, zor ve sorumluluk isteyen bir iş olan çizim masalarını monte ediyordu. Açık renkli ve düzgün taranmış saçları dağılmış ve bir yanağı yağlanmıştı, yalnız ağzının etrafında o eski dalgacı gülümsemesi görünüyordu. İhtiyacı olan tek parçayı sapasağlam kavrayıp, gözlerini kısarak şöyle bir inceliyor, iki becerikli fırça darbesiyle tutkalı sürüyordu ve göz açıp kapayıncaya kadar elinde fırça yerine çekiç oluyordu. Bu arada bir parçanın çıkıntısı diğerinin girintisine birleştirilmiş oluyordu. Çekiç hızlı ve güçlü darbelerle üzerine iniyordu ve elinde yeniden bir parça tutuyor ve çekici üzerine indiriyordu. Elleri hassas ve özenli işliyor, bakışları tamamlanmış parçaları hızla sıyırıyordu, ancak elindekilerden biri, birdenbire sakat eşyaların olduğu yığına uçuverdi. İşini bölmeden Stevel'e seslendi:

"Sinyor, doğrama makinesi yarım yuva dilini kırmış! Defolulardan iki düzine ayırdım bugün. Ne diye bekliyor oradakiler, anlamadım."

Kreuzer'i fark edip selam verdi. Kreuzer selama rahat bir el hareketiyle karşılık verdi ve sordu:

"Sol kanat ne durumda?"

"Metal işçilerini geçtik, Mihail Ossipoviç!"

"Yıl sonuna kadar dayanamazsınız ama."

"Dayanırız! Stadyum dayanamayacak ve metal işçilerinin durumu kötü, onlar da dayanamaz. Yeni fabrika daha çabuk bitmeli."

"Daha çabuk mu? Ya üç yüz bin?"

"Şimdi 19 Ağustostayız. Üç ay içinde yıllık planı tamamlamış olacağız ve plandan sonra dört yüz binlik bir kazancımız olacak. Buna ek olarak tasarruflar var."

Kreuzer, İgor'a eşit konumdaki bir iş arkadaşı gibi baktı ve düşündü. Sonra üzgün bir ifadeyle etrafına bakarak duyulacak gibi ofladı.

"Üç ay... Korkarım, başaramayacaksınız."

"Bizim gücümüz yeterli, ancak makineler dayanmaz..."

"Dediğim de o zaten, güçler..."

Dördüncü müfrezenin başka dertleri vardı.

Vanya daha aynı günün akşamı Rişikov'un garip dinlenme saatinden söz etmişti. Dördüncü ekip onu soluksuz dinledi. Sriyanski kaşlarını çattı ve ikide bir kulağını çekiştirdi. O akşam, ortalığı velveleye vermemeyi, onu gözetlemeye devam etmeyi kararlaştırdılar. Yalnız, Volodya Begunok hemen önlem alınması konusunda ısrar etti. Yanakları al al, ötekilerini ikna etmeye çalışıyordu:

"Biz onu yeterince gözetledik. Sarhoş gördük onu ve sigara paketini gösterdik. Şimdi onu yakalamışken izlemeye devam etmek istiyorsunuz! Çalmayı kesmeyecek. Bence yarın genel toplantıda anlatalım..."

"Neyi?"

"Neyi olacak?"

"Öylesine temiz havada uyuyakaldığını söyleyecektir."

"O halde eli çadırın içinde ne arıyordu?"

"Nasıl kanıtlayacaksın? Uyuduğumda elimin nerede olduğunun önemi yoktur, diyecektir."

"Ya kafası?"

"Kanıtın var mı?"

"Vanya gördü ya!"

"Vanya hiçbir şey görmedi. Bacakları ayrı gördü, kafayı ayrı ve cüzdanı ayrı."

"Hepsini ille de bir arada istiyorsun, öyle mi?"

"Elbette! Ya nasıl olacak? Cüzdanın elinde olması gerekirdi!"

Sriyanski karar verdi:

"Telaşlanmayın, çocuklar! Bu böyle olmaz, genel toplantıda, Rişikov'un hırsızlık yaptığını öylesine söyleyemeyiz. Kim bilir, Vanya aklı sıra neler kurdu! Belki hırsızlık yapmıyordur. Bir kez bile olsun, onu yakaladık mı? Hiç yakalamadık. Ama o Podveski'yi gerçekten yakalamıştı, bunu anlarım. Onu yakaladı ve bir dolu kanıtla genel toplantıya taşıdı. Ya bizim ne gibi bir kanıtımız var? Bir sigara paketi mi buldunuz? Size gülerler ve çöp yığınlarına tırmanıp ne diye boş paket aradığınızı sorarlar. Vanya bu sefer, Rişikov'un uyuduğunu ve çadırda bir cüzdan olduğunu görmüş. Çadırda başka bir şey de olabilirdi; her önünden geçenin ille de çalması gerektiği anlamına gelmez ki!"

Buna itiraz etmek zordu ve Begunok boyun eğdi.

Ama şimdi kolonide hırsızlıklar artıyordu. Çalınanlar ufak tefek şeylerdi gerçi, ama yine de rahatsız ediciydi. Kâh bir cüzdan kayboluyordu, kâh bir bıçak, bir yeni pantolon, bir fotoğraf makinesi vesaire. Bütün bunlar sessiz sedasız, arkasında iz bırakmadan yok oluyordu. Akşamları nöbetçi müfreze komutanı kayıp eşyaların dökümünü yapıyordu. Saharov tekmili durgun bir şekilde dinliyor ve "sağ ol," diyordu; ve hiçbir ayrıntıyı soruşturmuyordu bile. Müfreze komutanları hiçbir söz etmeden ayrılıyorlar ve yatakhanelerde konu hakkında konuşmamaya özen gösteriyorlardı. Koloninin üzerine çöken kara bulutlar, diğer kaygılardan ötürü unutulmuş değildi. Bir çift dikkatli göz, giderek daha sıklıkla, herhangi bir arkadaşı izliyordu. Saharov'un şakaları da seyrekleşmişti.

Haziranda aletler yok olmaya başladı, "Pobedit"ten pahalı çapalar, demir halkalar, düzinelerce yağdanlık... Bir akşam Solomon Davidoviç genel toplantıda birdenbire söz isteyip konuşmaya başladı:

"Benim küçük bir sorum olacaktı. Yaşlı bir adam olarak bazı şeylere hayret ediyorum. Çalışkan işçilersiniz ve iyi birer Sovyet insanısınız ve toplantılarda ıvır zıvır her konuda fikrinizi ortaya koyuyorsunuz. Hırsızlıklar hakkında neden söyleyecek bir şeyiniz olmadığını öğrenmek istiyorum. Bu mümkün olabilir mi? Cephede taarruzdayız, sağ kanat rakibi püskürtüyor. Yeni bir fabrika kuruyoruz, değerli yoldaşlar ve –düşünün bir!– kendi fabrikamızdan alet çalıyoruz! Kötü çapalar var diye o kadar yakındınız. Şimdi iyileri var ve çalınıyor. Yoldaş Sorin burada kötü makinelerin düşmanımız olduğunu söylemişti. Kabul, ama aletleri çalan, o necidir? Niye bu düşmanlar hakkında konuşmuyorsunuz?"

Kollarını öne doğru uzatarak onlara hüzünlü gözlerle baktı.

"Belki de Pobedit-çeliği edinmenin ne anlama geldiğini bilmiyorsunuz?"

"Hayır, biliyoruz," diye yanıtladı bir ses. Hepsi birden Solomon Davidoviç'e bakıyordu, ancak bakışları eski, giye giye biçimi bozulmuş, bütün atölyelerin ve atölyeler arasındaki bütün yolların tozuyla örtülmüş ayakkabısında takılı kaldı.

Solomon Davidoviç sustu, bir kez daha etrafına hayretle baktı, omuz silkti ve yerine oturdu. Saharov'a bir şey daha söylemek istiyordu, ama beriki başını sallayıp yere baktı. Hiçbir şey duymak istemiyordu! Vitya da gözlerini yere eğdi ve kısık sesle sordu:

"Konu hakkında konuşmak isteyen?"

Başlarını bile kaldırmadılar. Kimi fısıltıyla bir şeyler söyledi. Kızlar, sıkı sıkı bitişmiş olarak al al olmuş yüzleriyle, ağızlarını açmadan oturuyorlardı. Klava Kaşirina yanındakine bir şey söylemek ister gibi kararsızca bir göz attı. Torski raporları eline vuruyor ve bekliyordu. Tam o an –sessizlik iyice ağır gelmeye ve sıkıcı olmaya başlamıştı– İgor Çernyavin ansızın ayağa kalktı.

"Solomon Davidoviç tamamen haklı! Neden susuyoruz?"

"Peki sen niye susuyorsun, onu söyle!"

"Ben susmuyorum."

"Peki," dedi Torski. "Konuş, Çernyavin!"

"Ben burada kimin çaldığını bilmiyorum, ama Rişikov'dan ifade vermesini istiyorum."

"Onu neyle suçluyorsun?"

İgor öne doğru bir adım attı, bir an için sıkıntı bastı, ama az sonra yumruğu havada duruyordu.

"Ne diyorum! Haklı olduğumdan eminim. Onun hırsız olduğunu ileri sürüyorum!"

Kolonistler kımıldamıyorlardı. Hiç kimse İgor'a bakmıyordu, ne bir söz, ne de alkış duyuluyordu. Bu ölüm sessizliği içinde Torski sordu:

"Kanıtların nedir?"

"Dördüncü müfrezenin kanıtları var. Biliyorsa, dördüncü müfreze neden susuyor?"

Her zamanki gibi Stalin büstünün yanına kurulan dördüncü ekipte heyecanlı bir gürültü koptu. Volodya Begunok trompetini salladı.

"Konuşmama izin verin!"

"Konuş!"

Şimdi toplantı canlanmıştı. Dördüncü müfreze, İgor Çernyavin değil, ama dördüncü müfreze kesinlikle bir şeyler biliyordu. Volodya ayağa kalktı, ancak Sriyanski önce davrandı.

"Torski, burada dördüncü müfrezenin komutanı var!"

"Özür dilerim, söz Sriyanski'de!"

Sriyanski başını İgor'a çevirip, başlangıçtaki sıkılganlıktan sonra kesin bir sesle,

"Yoldaş Çernyavin yanılıyor. Dördüncü müfreze hiçbir şey bilmiyor ve Rişikov aleyhine hiçbir suçlamada bulunmuyor," dedi.

İgor'un rengi attı. Önce afalladı, sonra kendini hemen toparlayıp alaycı bir ifadeyle laf atma gücünü bile buldu kendinde:

"Bana öyle geliyor ki, Aleksey, Volodya Begunok farklı düşünüyor."

"Volodya Begunok da bir şey bilmiyor ve farklı düşünmüyor."

"Bırak o konuşsun!"

Sriyanski hafifseyen bir el hareketi yaptı.

"Buyur, kendisine sor!"

Volodya yeniden ayağa kalktı, ancak kafası o kadar karışıktı ki, trompetini basamağa mı koysun, elinde mi tutsun karar veremedi. Yere bakarak bir şeyler mırıldandı.

"Konuşsana, Begunok," diye onu teşvik etti Torski, "ne biliyorsun?"

"Ben... Alyoşa dedi zaten."

"Demek bir şey bilmiyorsun?"

"Hiçbir şey bilmiyorum," diye geldi karşılık sessizce.

"Ne söylemek istiyordun?"

"Ben demek istiyordum ki... Hiçbir şey bilmediğimi diyecektim."

Torski ona dikkatle baktı. Diğerleri de gözlerini ondan ayırmıyordu. Sonra,

"Otur!" dedi Torski.

Volodya basamağa çömeldi. Yüzü utançtan yanıyordu. Kolonide oldu olalı böyle bir rezalet yaşamamıştı.

İgor hâlâ yerindeydi.

"Söyleyecek başka bir şeyin yok mu, Çernyavin? Oturabilirsin..."

İgor, Oksana'nın gözlerinde huzursuz bir parlama sezdi. Dudaklarını kısıp omuz silkti.

"Ben yine de hırsızın Rişikov olduğunu ileri sürüyorum! Bunu hep iddia edeceğim! Kanıtları... Daha sonra getireceğim!"

Oturdu, kulakları ateş gibiydi. Torski ciddileşmişti, ama neredeyse iki yıldır genel toplantının başkanlığını yapması boşuna değildi.

"Bu türden suçlamaları kanıt olmadan geçerli sayamayız. Kimsenin senden kuşkulanmadığından emin olabilirsin, Rişikov. Çernyavin'in tutumu hakkında komsomol bürosunda tartışacağız. Genel toplantıyı..."

"Söz almak istiyorum!"

Herkes merakla başını çevirdi. Rişikov söz istemişti. Dimdik ve sakin bir ifadeyle ayakta duruyordu, kusursuz duruşu çok etkileyiciydi. Elini yeni kestirdiği saçlarının üzerinde ağır ağır dolaştırdı ve kendine hâkim, başladı:

"Çernyavin beni, eski hikâyelerimi bildiği için suçluyor. Ama yanılıyor. Ben buradan şimdiye kadar hiçbir şey almadım ve almayacağım. Zaten kanıtı da yok. Ama burada kimin çaldığını öğrenmek isterseniz, Levitin'in sandığına bakın. Bugün Volonçuk'un iki tornavidası kayboldu. Ben tesadüfen mekanize bölümden geçiyordum ve Levitin'in onları nasıl sakladığını gördüm. Söylemek istediklerim bu kadar."

Divandaki yerine rahat bir tavırla yerleşti, ardından kıyamet koptu. Toplantı uzadı da uzadı. Tornavidalar getirildi. Gerçekten de Levitin'in kilitli sandığında duruyorlardı ve bugün Volonçuk'un yitirdiklerinin aynısıydı. Levitin titreyerek ortada duruyordu. Acı acı ağlıyor ve onları almadığına yemin ediyordu. Öyle perişan bir haldeydi ki, Saharov sorgulamaya bir son verip onu Doktor Kolya'nın yanına gönderdi. Sağlık görevlisi küçük Lena İvanova onu dışarı çıkardı. Sesli sesli ağlaması koridordan, çıkış holünden ve sonra dışarıdan salona doldu.

"Ağlanıp sızlanmayı çok iyi beceriyor," dedi Danilo Gorovoy, "ama işine yaramayacak."

Danilo Gorovoy toplantılarda o kadar az konuşur ve öyle suskun bilinirdi ki, kolonide, orkestrada çaldığı bas trombonun kendi doğal sesi olduğu sanılırdı. Bu yüzden kısa yorumu, herkesin ortak düşüncesinin bir ifadesi gibi geldi. Gülümsüyorlardı. Belki de şimdi en azından bir eli uzunun yakalanmış olması, ya da belki hergelenin öyle yıkılmış olmasından dolayı yüreklerine su serpilmişti. Diğerlerinin önünde suç işlemenin bedelinin ne olduğunu görecekleri bir örnek vardı. Ve yine yeniden neşelenmek için bir neden daha vardı. Rişikov'un geçmişinin nasıl olduğunu kim biliyordu ki? Ne olursa olsun, bugün yüce gönüllü ve asil davranmıştı. Çernyavin'in yanılgı-

sını, kendini temize çıkaracak bir fırsat olarak görmemiş, arkadaşına kısaca ve saygıyla karşılık vermişti. Kendi başına kolektiflerinde ikinci kez çıban başını koparmıştı ve bunu fazla böbürlenmeden, gerçek bir arkadaş gibi sade bir şekilde yapmıştı.

Zihinler, Levitin'in cezalandırılma yöntemi konusuyla meşgul olduğundan toplantı fazla uzamadı. Mark Gringaus tartışmaya daha anlamlı bir yön verdi.

"Levitin gibi uzun süredir kolonide yaşayıp hiç hırsızlık yapmayan insanların neden durup dururken çalmaya başladıklarını kesinlikle öğrenmemiz gerekir. Kolektifimizde organizasyon bozukluğu mu var? Şu Levitin neden iki tornavidayı çaldı? Onlarla ne yapmak istiyor? Satmayı mı düşünüyor? İki tornavida karşılığında eline ne geçecek ki? Ya nerede satacak? Ama önemli olan bu iki tornavida değil. Volenko, içinde birçok komsomolun bulunduğu en iyi müfrezelerimizden birinin komutanı. Levitin'in ahlaken bozulmasına neden göz yumdukları konusunda açıklama getirsin. Öyle görünüyor ki, Levitin bizim yanımızda eğitilmiyor, bozuluyor. Volenko bütün bu sorulara yanıt getirmeli!"

Volenko kederli bir ifadeyle ayağa kalktı. Rişikov'un suçsuz olduğuna sevinememişti. Levitin de birinci müfrezeye aitti. Üzgün bir yüzle orada duruyor ve kolonide herkes tarafından beğenilen güzel ve sert yüzü daha da kederli görünüyordu. O kadar ezikti ki, insan ona acıyordu. Dördüncü müfrezedeki küçükler içleri parçalanarak ona doğru bakıyorlardı.

"Anlayamıyorum, kolonist yoldaşlar. Bizim ekibimiz iyi, en iyi komsomollar bizde. Bizde kötü kim var ki? Noşik eskiden yaramazlık yapardı, şimdi iyi bir arkadaş ve onu hiçbir şekilde suçlayamayız. Ya Levitin? Kağıtlarla ilgili öyküden beri –hatırlarsınız– tanınamaz bir halde. Okulda en iyi notları alıyor, çok okuyor, ağırbaşlı ve düzenli biri oldu. Makine bölümünde –Gorohov onaylayacaktır– şerit testerede kimse onun yerine geçemez. Anlamıyorum, Levitin

neden durup dururken hırsızlık yapsın, kavrayamıyorum. Levitin, sakin ol, heyecana kapılma: Sana ne oldu?"

Levitin doktordan dönmüştü. Kapıda durmuş ve gözünü kırpmadan salonun ortasındaki parlak parkeye dikmişti. Volenko'ya yanıt vermedi ve bir noktaya dalmaya devam etti. Dördüncü müfreze bir Volenko'ya, bir Levitin'e bakıyordu. Evet, birinci müfrezede kötü şeyler oluyordu!

Torski yanıt bekledi ve en sonunda sessizce,

"Gerçekten heyecanlanmana gerek yok, Levitin. Durduğun yerden konuş!"

Levitin ağır ağır başını kaldırdı. Gözyaşlarının arasından başkana baktı ve,

"Ben... tornavidaları... almadım. Ben hiçbir zaman bir şey almadım," derken dudakları titriyordu.

Kolonistler ona bakıyorlardı. Kapıda durmuş, çaresizlik içinde ağlamaklı gözlerini odanın ortasına dikti. Belki de şu an aklında, daha kısa bir süre önce "faaliyet raporu"nda yazanlar vardı:

"Sol kanadımızda, öğrenci Levitin şerit testerede planını yüzde iki yüz oranında başardı."

Kolonistler onu yabancılaşarak ve ayıplayarak süzüyorlardı. Üzüldükleri tornavidalar değil, insanlardı. İgor Çernyavin hiddetle kaşlarını çattı ve dördüncü müfreze de ona öykündü. Volenko, bir dirseği dizine yaslanmış, dudaklarını çekiştiriyordu ve Saharov da gayretle elinde tuttuğu kitaba bakıyordu. Kolonistler Saharov'a umutla baktılar, ama boşuna bekliyorlardı.

Herkes yatmaya gittikten sonra, Saharov düşünceli düşünceli başını ellerine gömmüş odasında oturuyordu. Volodya Begunok uyku borusunu çalmıştı. Şimdi başını kapının arasından içeri sokarak üzüntülü bir sesle,

"İyi geceler, Aleksey Stepanoviç," dedi.

"Bir dakika bekle, Volodya! Levitin'i çağırsana, ancak... öyle bir ayarla ki, kimse fark etmesin!"

O zaman Volodya her zaman yaptığı gibi kayıtsızca elini sallamadı, hazır ola geçti ve askeri bir nizamla selam verdi:

"Baş üstüne, kimse fark etmeyecek!"

Levitin geldi, gözleri kan çanağı, masaya yaklaştı. "Gideyim mi?" diye sordu Volodya.

"Hayır, lütfen burada kal, Volodya!"

Volodya kapıyı iyice kapadı ve divana oturdu. Saharov Levitin'e gülümseyerek şöyle dedi:

"Beni dinle, Vsyevolod. Tornavidaları sen almadın, sen hiçbir zaman bir şey çalmadın, bunu çok iyi biliyorum. Seni çok takdir ediyorum, gerçekten çok ve senden bir ricam olacak. Güçlü olmanı istiyorum. Başını dik tutmanı rica ediyorum senden. Suçlanıyorsun, bu çok üzücü, ama her şeyin daha sonra aydınlanacağını göreceksin. Şimdilik bekleyelim. Böylesi daha iyi, anlıyor musun?"

Levitin'in gözlerinde sevinç belirtisine benzer bir şeyler parladı, ama bu akşam o kadar çok acı çekmişti ki, gözyaşlarını tutamadı. Usul usul ağladı ve Saharov'a teşekkür edercesine, umutla baktı.

"Anlıyorum, Aleksey Stepanoviç! Ve size teşekkür ediyorum. Ama şimdi herkes bana... hırsız diye bakacak..."

"Baksınlar! Baksınlar! Ne olursa olsun, sana söylediklerimi hiç kimseye anlatmayacaksın! Önemli bir sır! Ben biliyorum, sen biliyorsun ve Volodya biliyor. Volodya, ağzından bir kaçırırsan, seni kıtır kıtır doğrarım!"

Bu gözdağı karşılığında Volodya pırıl pırıl dişlerini göstermekle yetindi. Levitin gözyaşlarını sildi, gülümsedi, selam verip dışarı çıktı. Volodya bir kez daha tam "iyi geceler" dileyecekti ki, kapı usulca açıldı ve dağınık saçlarla Ruslan Gorohov içeri daldı. Kısık sesle,

"Girebilir miyim, Aleksey Stepanoviç?" diye sordu.

"Gel!"

Ruslan pijamalarıylaydı. Daha girerken yumruğunu salladı. Bir şey demek istiyordu besbelli, ama ağzından tek bir söz çıkaramı-

yordu ve jestleri anlamsız görünüyordu. Bir kez daha denedi, yine beceremedi. Ardından sivilceli yüzünü divana çevirdi.

"Volodya kaybolsun!"

"Mümkün değil, Volodya bizimle."

Havadaki yumruğu artık amaçsızca inmiyordu.

"Hile, Aleksey Stepanoviç! Anlıyor musunuz?"

Volodya kahkahalarla güldü. Saharov da gülerek koltuğun arkasına yaslandı ve elini şaşkın Ruslan'a uzattı.

"Elini ver, yoldaş!"

Ruslan Saharov'un elini pürtüklü, kaba eliyle tuttu ve güldü.

"Ama ağzını sıkı tutuyorsun, Ruslan!"

"Anlıyorum."

"Aramızda kalacak!"

"Aramızda!"

"Kimseye tek bir kelime yok!"

"Ya Volodya? O öyle şey biri..."

"Volodya mı? Onu daha tanımıyorsun. Volodya kara toprak gibi sır küpüdür!"

Kara toprak divanda coşkuyla ayaklarını sallıyordu. Ruslan bir kez daha yumruğunu salladı.

"İyi geceler, Aleksey Stepanoviç! Hile, anlıyor musunuz, hile!"

FELAKET

Birinci müfrezenin komutanı Volenko, akşam saat onda nöbetçi komutan görevini devralacaktı. Kamptaki ve holdeki nöbetçilerin nöbet değişimini sağladı, şantiyedeki ve depolardaki bekçileri kontrol etti, çadırları dolaştı ve ertesi günün yemek listesini gözden geçirmek üzere bir kez daha ana binaya girdi. Holde, duvarda duran yuvarlak saate şöyle bir göz attı ve şaşırdı. Saat onu beş geçiyordu.

"Ne oluyor orada?" diye sordu nöbetçiye.

"Durdu. Petrov II gelip baktı. Yarın sabah düzene sokacak."

"Neden bugün değil?"

"Lehimleyecek bir şeyleri varmış..."

"Ya yarın sabah uyandırma işini nasıl halledeceğiz?"

"Bunu ben de bilmiyorum."

Volenko düşünüp taşındı, sonra Saharov'un yanına vardı.

"Aleksey Stepanoviç, sıkıntı içindeyiz, saat bozuldu."

"Benimkini al."

Cep saatini ona verdi.

"Oh, gümüşten!"

"Evet ya, çok değerli bir şey! Gümüş!"

"Şey, gümüş! Çok teşekkürler!"

Sabah alışılmadık şekilde serindi. Kolonistler güneşe karşı gözlerini kırpıştırıp ciğerlerine temiz havayı çektiler. Ama sonra her şey açığa kavuştu: Saat bozulmuştu ve Volenko koloniyi gelişigüzel yarım saat önce uyandırmıştı. Volenko oldukça dalgındı ve teftişteki selamı hiç doğal değildi.

"Ee, ne olmuş yani? Yarım saat erken! Arada bir böyle bir şey sağlık için iyidir," dedi Nesterenko.

Ancak Volenko berikinin yaptığı şakaya gülmedi. Kahvaltı borusundan sonra, kolonistler zinde ve şamatayla yemekhaneye koşturduklarında, merdiven başında durdu. Birini bekliyor gibiydi ve içeri girenleri dalgın bakışlarla seyrediyordu. Kamptan en son gelenlerden biri Sriyanski idi. Volenko elini sallayarak onu yanına çağırdı.

"Bir dakika, Alyoşa!"

Çiçek bahçesine yürüdüler.

"Ne var?"

"Saat yok... Aleksey'in gümüş saati."

"Aleksey'in mi?"

"Bu gecelik ödünç vermişti, bizimki durmuş."

"Çalındı mı? Vay vay!"

"Hiçbir yerde yok."

"Cebinden mi?"

"Yastığımın altındaydı..."

"Lanet olsun... Herkes yemekhanede mi? Herkes aranacak, hemen! Gel!"

Saharov'un çalışma odasına girdiler. Volenko masaya yaklaştı, Sriyanski kapıda bekledi.

"Aleksey Stepanoviç, saatiniz kayboldu."

"Nasıl kayboldu?"

Volenko zorlana zorlana o iğrenç sözcüğü söyledi:

"Çalındı."

Saharov kaşlarını çattı ve hiçbir şey demeden başını yana çevirdi.

"Belki de biri şaka yapmak istemiştir," dedi sonra.

"Hayır, şaka değil. Arama yapmamız gerek."

Sorin ile Rişikov odaya girdiler. Rişikov neşeli bir şekilde söze başladı:

"Aleksey Stepanoviç, Sorin kente bir parti masa götürecek, ben de dönüşte sarı bakır getireceğim..."

Sriyanski öfkeyle sözünü kesti:

"Sarı bakırınla başlatma şimdi! Kimse bir yere gitmiyor!"

"Neden?"

Saharov ayağa kalktı.

"Saat o kadar da değerli değil. Arama yapılmayacak! Kimi arayacaksınız ki?"

"Herkesi!" diye karşılık verdi Volenko.

"Saçma, olmaz."

"Bu yapılmalı, Aleksey Stepanoviç!"

Rişikov dehşet içinde etrafa bakındı.

"Ne? Yine mi bir şey çalındı?"

"Benden... Aleksey Stepanoviç'in saati."

Saharov pencereye yanaşıp çiçek bahçesini dalgın bir şekilde seyretti.

"Biri çaldıysa, onu cebinde taşımayacaktır. Herkesi kırmak niye?"

Sorin öne doğru çıktı ve Saharov'a sitemli gözlerle baktı.

"Önemi yok! Her şey didik didik edilmeli, bütün koloni! Yeter artık!"

"İnsanların üstünü aramak saçmalık. Bunu kafanızdan silin!"

Rişikov kuşkuyla diğerlerinin yüzüne baktı.

"Neden saçma olsun? Neden kaybolmuş! Yoo! Biri onu alıp satıyor, ondan sonra da adı, Rişikov aldı oluyor! Bir şey olduğunda hemen Rişikov'un üstüne kalıyor! Buna daha ne kadar katlanacağım?"

Sriyanski usulca kapıyı açıp gözden kayboldu. Bugün nöbet İgor Çernyavin'deydi.

"Çernyavin, yemekhane kapısında durup kimseyi dışarı salmayacaksın!" diye buyurdu Sriyanski.

"Neden?"

"Bu özel bir durum, sana emrediyorum."

"Sen nöbetçi müfreze komutanı değilsin."

"Lanet olsun!"

Çalışma odasına dönerken Volenko ile karşılaştı.

"Şurada beklemesi için ona emir ver!"

"Ben artık görev yapmıyorum!"

"Budalalık etme!"

"Görev yapmıyorum!"

"Aleksey'in yanına gidelim!"

Volenko yine Saharov'un masasında duruyordu. Üniformasının beyaz yakası üstünde solgun yüzü şimdi morarmış gibi görünüyordu, saçları dağınıktı, sert, ince dudakları seğiriyordu.

En sonunda boğuk bir sesle baklayı ağzından çıkardı:

"Nöbetimi kim devralacak, Aleksey Stepanoviç?"

"Ama Volenko..."

"Yapamam! Yapamam, Aleksey Stepanoviç!"

Saharov onu anlamaya çalışarak yüzüne baktı ve dizkapağını ovuşturdu.

"Peki, Sriyanski devralsın!"

Volenko kol bağını çıkardı ve koloninin bütün kural ve alışkanlıklarının tersine, kolluk, Alyoşa'nın iş gömleğinin kirli kolu üstünde parladı. Saharov ise her zamanki gibi ayağa kalktı ve kemerini düzeltti. Volenko hazır ola geçip elini kaldırdı.

"Birinci müfrezeden nöbetçi müfreze komutanı Volenko görevini devrediyor!"

Sriyanski, aynı duruşla:

"Dördüncü müfrezenin komutanı Sriyanski nöbetçi müfreze komutanlığı görevini devralıyor!"

Saharov daha "sağ ol" demeye fırsatı olmamıştı ki, Sriyanski paldır küldür odadan fırladı. Şimdi görevin kendine sağladığı yetkiyle, kapıdaki nöbetçiye uzaktan seslenebilirdi:

"Nöbetçi kapıya! Hiç kimse yemekhaneyi terk etmiyor!"

Çernyavin, kolundaki şeridi fark etti.

"Baş üstüne, nöbetçi müfreze komutanı!"

Sriyanski hızla yürürken birdenbire döndü.

"Aleksey Stepanoviç, arama işine başlıyorum."

"Buna izin vermiyorum."

"Ama sizin saatinizden dolayı! Üst aramaya başlıyorum."

"Alyoşa!"

"Sorumluluk bana ait!"

Saharov, yumruğu havada:

"Bu ne demek oluyor, yoldaş Sriyanski?"

Sriyanski ise, sorumluluğundan kaynaklanan aynı haklı öfke ve bilinçle bağırdı:

"Başka türlü olmaz, yönetici yoldaş! Yoksa Volenko hakkında ileri geri konuşacaklar!"

Saharov'un ağzı açık kaldı. Köşede oturan Volenko'ya bakarak elini silkti:

"Peki öyleyse!"

Yemekhane kapısında itiş kakış vardı. Hemen Çernyavin'in önünde duran Nesterenko öfkeyle sordu:

"Lanet olsun, ne oluyor burada? Cevap ver! Kim bizi buraya hapsetti?"

"Bilmiyorum, nöbetçi müfreze komutanı öyle emretti."

"Volenko mu?"

"Hayır, Sriyanski."

"Ya Volenko nerede?"

"Bilmiyorum."

"Tutuklandı mı?"

"Bilmiyorum. Sanırım, nöbetini devretti."

Sriyanski de aynı soru yağmuruna tutuldu, ancak o uzun konuşmalara girişecek biri değildi. Bugün diktatördü! Yemekhaneye girip elini kaldırdı.

"Kolonistler! Sessizlik!"

Ortalığa bir ölü sessizliği çöktü. Sriyanski durumu bildirdi:

"Yoldaşlar, bu gece Volenko'dan Aleksey Stepanoviç'in gümüş saati çalındı. Begunok!"

"Burada!"

"İşbaşının iki saat ertelendiği bütün bölümlere iletilecek!"

"Baş üstüne!"

Kolonistler, dili tutulmuş ve derinden sarsılmış gibi nöbetçi müfreze komutanına bakıyordu.

Sriyanski bir sandalyeye çıktı. Küfretmesini engelleyen, öfkesini gemleyen tek şeyin kol bağı olduğu anlaşılıyordu.

"Toplu arama! Anlaşıldı mı? Oylamaya koyuyorum..."

"Oylayacak ne var?"

"Sormaya ne gerek?"

"Çabuk!"

"Haydi, haydi!"

"Susun!" diye bağırdı Sriyanski. "Müfreze komutanları buraya! Dördüncü müfreze, müfreze komutanlarının üstünü arayacak! Diğerleri geri çekilsin!"

Herkes razı olduğu halde, küçüklerin elleri bütün koloninin gözü önünde cepleri, kemeri ve çıkarılmış ayakkabıları yoklarken, hem müfreze komutanlarının, hem de dördüncü ekibin üyeleri kızardılar. Ancak kolonistler olup biteni suskun, suratları asık izlediler, oldukları yerde konuşmadan duruyorlardı; hepsi de orada, yemekhanede gizlenip, diğerleriyle birlikte olayı ayıplar numarası yapan o bilinmeyen kişinin sorumluluğunu taşımak zorundaydı; o ki, para hırsından ya da başka karanlık nedenlerle 1 Mayıs Kolonisi'ni sıkıntılara boğuyordu!

Bu yüzkarası durum iki saat sürdü, Sriyanski deli gibi yatakhaneleri, depoları, derslikleri, kütüphaneyi dolaştı, binada ve avluda köşe bucak her yeri aradı. Saat onda öfke ve yorgunluktan tükenmiş, Saharov'un karşısındaydı.

"Hiçbir yerde yok, memurların evlerini aramalıyız!"

"İmkânsız!"

"Yapmak zorundayız!"

"Buna hakkımız yok, anlıyor musun? Hakkımız yok!"

"Ya kimin hakkı var?"

"Savcının. Ama anlamı yok, saat çoktan başka bir yerdedir, koydunsa bul."

Sriyanski dudağını ısırdı, ancak nasıl devam edeceğini kendisi de bilmiyordu.

Akşam üstü kolonistler ezik, düşünceli ve suskun ortalıkta dolaştılar. Konuşacak bir şey yoktu. Kiminle konuşulabilirdi ki? İhanetin kötü ruhu aralarına yuvalanmıştı!

İki kişi karşılaştığında, birbirlerine üzgün bir ifadeyle bakıp başlarını çeviriyorlardı. Ender, çok ender, boşlukta yankılanan kısa konuşmalar oluyordu.

Rişikov, Noşik'e,

"Bizim müfrezede," dedi.

"Kesinlikle," diye karşılık verdi Noşik, "ama kim?"

"Şeytan bilir!"

Sekizinci müfrezede Mişa Gontar, Sorin'e,

"Volenko'yu da... aramışlar mı?" diye sordu.

"Sen delisin, Mişa!" diye yanıtladı Sorin.

"Sandığın gibi deli değilim. Volenko'nun saati olduğunu kimse bilmiyordu ki."

"Yine de kafayı yemişsin."

Gontar kırılmadı. Bu tür işlerde insan kolayca yanılabilirdi.

Dördüncü ekibin çadırında Volodya Begunok, Vanya'ya,

"Volenko değil," dedi.

"Ama kim?"

"Dubek."

"Rişikov mu? Hayır!"

"Neden olmasın?"

"Anlamıyor musun, Volodya? Rişikov elbette bir hırsız, ne koparırsa kâr sayar. Ama saat olayını biri bile bile yaptı, anlıyor musun, bile bile!"

Temmuzda, onuncu sınıfı bitiren "eskiler" yüksekokula hazırlanmaya başladılar. Bu yüzden Nadyeşda Vasilyevna tatile çıkmadı. Kolonistlerin şimdiden adlandırıldıkları şekliyle "yüksekokul öğrencilerini" çalıştırıyordu. Son yıllarda çeşitli yüksekokullara geçen öğrenciler, yaklaşık otuz kişi, temmuzda koloniye geldiler. Kızların tarafında değil de, diğer tarafta üç çadır açtılar. Koloniye yardım etmek üzere üretim birimlerinde çalışmak istiyorlardı, ancak Saharov ve komutanlar kurulu buna izin vermek istemedi. Kışın sıkı çalışmak zorunda kalacaklardı, şimdi dinlenmeleri gerekiyordu. Saharov her birini karşısına aldı, hepsini etraflıca inceledi ve bazılarına şöyle dedi:

"Bu öğrenci değil, iskelet! Ek bakım yapılacak!"

Öğrenciler itiraz ettiler:

"Böyle, hiçbir zaman tasarruf yapamazsınız, Aleksey Stepanoviç!"

"Seni beslememiz de bir tasarruftur."

Ancak öğrenciler kendilerine yine de iş buldular. Oradakilere yardım ettiler. Onlara üniforma da bulunmuştu. Kimi bahçıvanın yanında çalışıyor, kimi Solomon Davidoviç'e yardım ediyordu. Bazıları gelecekteki yüksekokul öğrencileriyle masaya oturuyordu, çünkü Nadyeşda Vassilyevna işin altından tek başına kalkacak gibi değildi.

Nesterenko ve Klava Kaşirina da yüksekokula hazırlanıyordu. Komsomol bürosunda, çalışmalarına zaman ayırabilmeleri için müfreze komutanlığı görevinin kendilerinden alınması kararlaştırıldı.

Müfreze kurulu beşinci ve sekizinci ekipler için yeni müfreze komutanları seçecekti ve şimdi, yaşamın, bazılarının düşündüğü gibi hiç de monoton olmadığı ortaya çıktı. Sekizinci müfreze aday olarak oybirliğiyle İgor Çernyavin'i, beşinci de aynı şekilde oybirliği ile Oksana Litovçenko'yu seçti! Bir müfreze komutanının üstün payesine bu kadar kolay erişebileceğini İgor hiç düşünmemişti. Nesterenko sekizinci müfrezede oturumu açıp, bir aday belirleme

önerisi getirdiğinde, sanki anlaşmışlar gibi bütün ekip İgor'a baktı ve Sanço şöyle dedi:

"Bizim için İgor Çernyavin'den başkası söz konusu değil, bu konuda ne zamandan beri kararlıyız!"

Ne zamandan beri bunun kararlaştırıldığı ve İgor'un neden bir şey fark etmediği muğlak kaldı. İgor şiddetle itiraz etti ve itirazında dürüsttü, çünkü korkuya kapılmıştı. Müfreze komutanı olmanın sayısız külfeti vardı, hele nöbetçi müfreze komutanı olmak; yok, çok teşekkür ediyordu. Volenko'nun canı burnuna gelmişti işte, şimdi suratını asarak ortalıkta dolaşıyordu ve ona dikkat etmek gerekirdi. İgor, Sanço Sorin'i gösterdi, Vsyevolod Seredin'i, Boris Janovski'yi, eski kolonist Mihail Gontar'ı, Şariton Savçenko'yu, Danilo Gorovoy'u. Nihayetinde müfreze komutan yardımcısı Aleksander Ostapçin vardı ve ilk önce onun düşünülmesi gerekirdi. Nesterenko, konuşmasını bitirmesine izin verdi ve sonra aynı dinginlikle öneri listesini gözden geçirdi.

"Sanço öfkeli, müfreze komutanı olarak düşünülemez, herkesi sinir eder. Aleksander Ostapçin iyi bir yardımcı, bu doğru, ama müfreze komutanı olduğunda oda hapsinden çıkamaz, geveze gelmiş, geveze gider. Danilo Gorovoy elbette iyi bir arkadaş ve iyi bir kolonist, ama ağzından bir laf çıkana kadar, iş işten geçmiş olur. Janovski iyi bir amir olabilirdi, yalnız politikadan pek az anlıyor, saçını başını düşünmeyi yeğliyor. Seredin de zamanla iyi bir komutan olabilir, ama biraz beklemesi gerek, kolonide henüz otoritesi yok. Mişa Gontar'a gelince, o şoför olacak. Yakında öğrenimini bitirecek, sonra da doğru arabaya. Yanımızda fazla uzun kalmayacak; müfreze komutanı konusunda ise; teke sağılmaya ne kadar uygunsa, o da amir olarak o kadar uygun. Şunu da söylemem gerekir: Herkesin böyle iyi bir arkadaşa ve böyle iyi bir insana ihtiyacı var! Rogov çok toy. Hayır, ekip doğru karar verdi, İgor Çernyavin müfreze komutanı olacak! Daha ne istiyorsunuz? İyi bir işçi, parlak bir komsomol ve toplumsal ilişkileri örnek denilecek gibi. Yalnız ekibinde herkese eşit davranacaksın, İgor, sevgililer olmayacak ve yardımcına da faz-

laca güvenme! Bir müfreze komutanı her zaman canlı olup, her şeyi görmeli, gereksiz yere sinirlenmemeli ve anlamsız şeyler söylememeli. Ve güçlü olmalı, çünkü görevi küçümsenecek bir şey değil, ne de olsa Sovyet iktidarını temsil ediyor. Varsayalım, Fransız Bakan Herriot bizi ziyaret ediyor ve ben de nöbetçi müfreze komutanıyım. Şunu doğru kavramalısınız: Ben nöbetçi müfreze komutanıyım, ama arkamda kim var? Bütün Sovyetler Birliği! Saçma sapan şeyler konuşursam, ya da hata yaparsam, Nesterenko'nun suçu demezler, ama şöyle derler: Şu Sovyetler'in her şeyi nasıl yanlış yaptıklarını görüyor musun! Ben kendim de fark ettim: Herriot'un arkasından sürüyle insan koşturuyor ve hepsi göz kesilmişler. Hayır, İgor, müfreze komutanı, görevine hâkim olmalı ve öyle yönetmelidir. Bu durumda nöbetçi müfreze komutanının sorumluluğu ortada. O zaman doğuştan gelen mizacını unutacaksın. Belki iyi niyetli ve yumuşak yüzlüsün, belki rahatına düşkün ya da unutkansın. Hayır, kol bağını taktığın andan itibaren kim olduğunu unutacaksın. O zaman koloninin sorumluluğu senin üstündedir. Volenko, o gerçekten iyi niyetli biridir, ancak nöbetçi müfreze komutanı olduğunda karşısında sigara içmezsin! Ben gerçekten de onun eski bir arkadaşıyım. Koloniye birlikte geldik, koloninin yoksul günlerinde bir buçuk yıl aynı yatakta yattık, ama dikkat et! Bir gün yanına gidip yemek hakkında bir şey sordum, bana öyle bir baktı ki... Yani kızgın bir köpek gibi ve sesi tamamen farklıydı. 'Yoldaş Nesterenko', dedi, 'nöbetçi müfreze komutanıyla nasıl konuşulacağını bilmiyorsun! Doğru düzgün dur ve öyle ortalıkta sallanma!' Onu önce anlamadım, ama sonra ona hak verdim. Nöbetçi müfreze komutanı bütün koloni için vardır ve işte bu kadar! Ah, Volenko, Volenko! O kadar iyi bir kolonist ve şimdi perişan bir halde! Ve birinci ekip de ekip değil artık! Görüyor musun, aslında suçlu olan kendisi. Herkese inanıyor, ona göre herkes dürüst, herkesi savunuyor ve şimdi de kendi ekibiyle çamura battı! Hırsız mutlaka kendi ekibinde, ama kimse suçlanamaz ve Volenko da hiçbir şey bilmiyor."

Komsomol bürosunda İgor'un adaylığı, ekipteki gibi oybirliğiyle destek gördü. Genel toplantıda, tartışmaya girmeksizin hemen alkışladılar. Yalnız Sriyanski söz aldı:

"Nesterenko gibi müfreze komutanları elbet çok ender bulunur, belki Rudnev onun gibi biri olur. Ancak Çernyavin'de de müfreze komutanı nitelikleri var. Tek sorun, kendini salıvermemesine, büyük burunlu olmamasına, gevşememesine ve uyuşmamasına ekibinin dikkat etmesidir. Ancak sekizinci müfreze deneyimli bir ekip, yardım etmesi gerekecek işte. Oksana Litovçenko'ya gelince, o mükemmel biri, bunu söylemeliyim. Oksana ve İgor'dan yana oy vermeyi öneriyorum!"

Önerilen adaylar aleyhinde tek bir el kalkmadı. Ve hemen ardından nöbetçi müfreze komutanı komut verdi:

"Bayrak selamı için –dikkat!"

Stalin büstünün orada çoktan beri altı trompetçi ve dört küçük trompetin durduğunu İgor fark etmemişti bile. Bayrak selamı kulağa debdebeli geliyordu ve Vanya Galçenko da en güzel yanının şu olduğunu çoktan öğrenmişti: Bayrak selamı çalışma sinyaliydi, yaşlı orkestra şefi Viktor Denissoviç tarafından düzenlenmişti.

Bayrak müfrezesi kürsünün karşısından yürüyüşe başladığında, Saharov bayrağa yaklaştı; ve İgor ne yapması gerektiğini biliyordu. Yanı başında Oksana duruyordu –Yanı başında! Bu çok mutlu bir alametti. O kendilerinin kutsal bildikleri her şeyin simgesi olan göz kamaştırıcı kızıl bayrağın altında, yaşam yoluna beraberce başlıyorlardı! Ve bu ne mükemmel bir şeydi–, bu yola anlı şanlı 1 Mayıs Kolonisi'nde zor ve saygın bir görevle başlıyorlardı! İgor hiç ağlamazdı, ama yüreği sıcacık oldu. Buna karşılık Oksana'nın gözleri ise ciddi ciddi yaşarmıştı! Ah, şu kadınlar! Ama ne denebilirdi ki, eski müfreze komutanı Nesterenko'nun bile göz kapakları seğirdikten ve Saharov'a sessizce ve kısık bir sesle rapor verdikten sonra:

"Yönetici yoldaş! 1 Mayıs İşçi Kolonisi, sekizinci müfrezeyi İgor Çernyavin'e teslim ediyorum!"

Yok, hayır! Gerçi İgor'un heyecanlanmak için Nesterenko'ya göre daha fazla nedeni vardı, ama yüksek sesle ve neşeyle tekmil verecekti, bir müfreze komutanına yaraşır şekilde. Ve İgor herkese, nasıl tekmil verilmesi gerektiğini gösterdi. Boğuk olmayan bir sesle ve ciddi bir yüzle, eli şakak hizasında, bayrağın altında konuştu:

"Yönetici yoldaş! 1 Mayıs İşçi Kolonisi, sekizinci müfrezeyi kolonist Vassili Nesterenko'dan teslim alıyorum!"

Sonra beşinci ekibin devir teslim töreni geldi. Elbette kızların sesinde, gizlenmiş bir şefkat vardı, elbette Klava'nın sözleri gümüş gibi berrak çıktı; Oksana da sıcak ve duygulu konuştu. Ama gerçek bir tekmil değildi yine de. Tören salonunda, kadife bayrak altında ve selam durmuş ve öyle donakalmış iki yüz kolonistin karşısında yapılan bir teslim töreninden çok, yöneticinin kendi halindeki çalışma odasına yakışan, yöneticiyle yapılan içten bir konuşma gibiydi.

CİDDİ ŞEYLER

Yalnız birinci ekip kendi kendine eziyet etmeye devam ediyordu. Kolonistlerden biri –belki de bile bile– saati çalanın bir kolonist olmadığı, nöbetçinin şafak sökerken uyukladığı ve zaten dışarıda da yeterince insan dolaştığı söylentisini yaydı. Ancak buna başta birinci müfreze olmak üzere hiç kimse inanmadı. Burada herkes birdenbire kendi yoluna koyulmaya başladı, herkes yalnız kendini ilgilendiren bir şeyler buldu. Biri yüksekokula hazırlanıyordu, ötekinin yalnızca spor için zamanı vardı, Levitin kütüphaneden çıkmıyordu, Noşik sürekli dördüncü ekibe takılıyordu ve en sonunda Sriyanski'ye meclise geçmek istediğini bildirdi. Bu talep, herkesin kafa sallamasına yol açtı ve Torski durumu oldukça resmi bir tarzda ele aldı. Volenko'ya sordu, Sriyanski'ye sordu, itirazları olmadığı yanıtını aldı ve aynı akşam Noşik, Alyoşa'ya taşındı. Birinci ekibin üyeleri çadıra çok geç gelip usulca yorganın altına kıvrılıyorlardı. Sabahları görevlileri homurtulu bir ciddiyetle karşılıyor ve nöbetçi müfreze komutanlarının selamına bezgin bir tavırla karşılık veriyorlardı.

Ancak bu durum yalnızca birinci müfreze için geçerliydi. Onun dışındaki bütün koloni dolu dolu yaşıyordu ve sevinmek için yeterince neden vardı. Fabrikada, şurada burada, temellerin üstünde şimdiden makineler duruyordu. Yeni, devasa dökümhanede, demirin eritilmesi için belli döküm ocakları monte edilmişti ve bakır eritme potası ne zamandır içi duvar örülü çukurda duruyordu. Birçok kolonist şimdiden yeni işyeriyle tanışıyordu ve komsomol bürosunda personel sorunuyla ilgili kapalı bir oturum yapıldı. Vorgunov'un, kolonistlerin tasarlanan fabrikayla başa çıkamayacakları konusundaki eski görüşünde ısrar ettiğini birbirlerine anlattılar. Bu yüzden ondan nefret ediliyordu. Sözü kolonistlere yöneltmediği halde, fabrikayla ilgisi olmasa bile, onun ne demek istediğini hepsi biliyordu.

Kolonide bir düzine memur, öğretmen, muhasebeci, zanaatkâr vs. yaşıyordu ve şimdi de onlara mühendisler ve teknikerler eklenmişti. Bunlar uzakta, parkın arkasındaki bir evde yaşıyor, kolonistler oralara çok ender gidiyordu. Yine de bu evdeki yaşam ve yapılanlar hakkında bilgi sahibiydiler. Her bir ailenin özelliklerini iyice araştırmışlardı, sevinçlerini ve acılarını biliyorlardı, aralarında ne zaman birlik, ne zaman kavga olduğunu anlıyorlardı. Genç mühendis Komarov ve Grigoryev ile aslında hiç ilişkileri olmamıştı, ama onların karakteristik özellikleri ve nesnel nitelikleri yazılı olmayan personel fişine not edilmişti. Komarov sert ve konuşkan olmayan bir adamdı, deli gibi çalışan, özgüvenli ve biraz kibirli. Ancak samimi de olabiliyordu ve önyargısızdı, koloni ve kolonistlerle ilgileniyordu. Ayrıca genç öğretmen Nadyeşda Vassilyevna'ya âşık olmuştu. Grigoryev'i çekemiyordu kolonistler. Dış görünüşü bile, aslında rahatsız edici bir şey saptanmamasına karşın şüpheli görünüyordu. Koloniye yakışabilecek türden, ancak kendisine yakışmayan üniformaya benzer bir elbise giyiyordu. Daha üçüncü günde ona bir lakap takmışlardı, onu "gözlük-arma-tozluk" diye adlandırıyorlardı. Gerçekten de bütün bunları taşıyordu, ancak, armalarının aslında dalga geçilecek bir yanı yoktu. Çok sıradan armalardı, Ossaviachim[1] armasıydı, biri yer-

1 Ossaviachim; Savunma, Havacılık ve Kimya Destekleme Derneği (1927-1948).

yuvarlağıyla simgeleniyordu, buna Grigoryev'in daha özel bir ilgisi var gibiydi. Kolonistlerden hoşlanmıyordu ve belki de Vorgunov'u, ondan tek bir iyi söz duymadığı halde, bu anlamda etkiliyordu. Eski okul binasının birçok odası yeni fabrikanın yönetimine geçici olarak ayrıldı. Burada pencereler genelde açık olurdu ve kolonistler sık sık Grigoryev'in, Pyotr Petroviç tarafından nasıl aşağılandığını duyuyorlardı. Ayrıca Grigoryev de Nadyeşda Vassilyevna'ya âşıktı. Kadının kime karar vereceği daha bilinmiyordu; ancak Komarov'u tercih etmesi kolonistleri daha fazla sevindirirdi. Gerçi aşk karmaşık bir şeydi, kolonide de aşk ve öpüşmeler kesinkes yasaklanmıştı. Rivayete göre bu yasak uzun yıllar önce bir genel toplantıda kararlaştırılmıştı. O günden bu yana dört yıl geçmişti, yine de herkes bu kararın hâlâ geçerli olduğunu ve her zaman titizlikle dikkate alındığını biliyordu, yani bundan sonra da dikkate alınacaktı. Bu tarihsel kararın yalnız pratik bir anlamı yoktu. Aşka ilişkin sorunları teorik yönden de bir miktar açığa kavuşturmuştu, böylece iki mühendisin aşkı da istemdışı bu ışık altında görülüyordu.

Ne yazık ki, bu alandaki olayların kesin çizgilerle belirlenmiş bir şekli yoktu ve bu konuda konuşmak hiç de kolay değildi. Bir sabah, kolonist Samuil Noşik holde nöbet tutuyordu. Akşamleyin, dördüncü müfrezenin çadırında herkesin yattığı ve yalnızca Alyoşa'nın görevli olarak son sorumluluklarını yerine getirdiği sırada Noşik anlattı:

"Şimdi nöbet tutuyorum ve o sırada Nadyeşda Vassilyevna geliyor ve hemen kitap okumaya başlıyor ve ikide bir bana, Solomon Davidoviç'in gelip gelmediğini soruyor. Ben diyorum ki: 'Daha gelmedi, ama mutlaka birazdan gelir.' Oturuyor, okuyor da okuyor. Sonra Komarov geldi. İyi günler, iyi günler! Niye geldiği bilinmiyor. O zaman Nadyeşda Vassilyevna'ya şöyle diyor: 'Sizinle konuşmalıyım.' Anlıyor musun, konuşmak zorunda. Ama

---

Sovyetler Birliği'nde, sivil savunmanın yaygınlaşmasını ve gelişmesini amaçlayan toplumsal bir örgüt; üyelerine askeri bilgiler verip, Sovyet yurtseverliği doğrultusunda eğitir. Bugün onun yerini DOSAAF (Ordu, hava kuvvetleri ve donanmanın desteklenmesi için gönüllü topluluk.) almıştır.

Nadyeşda Vassilyevna dedi ki: 'Önce batı tren istasyonuyla konuşun ve Moskova'dan gelen akşam treninin kaçta burada olacağını öğrenin.' Telefon ediyor da ediyor, ama beriki hâlâ memnun değil. Sonra adam telefonu bırakıyor. Koltuğa oturup tekrar başlıyor: 'Sizinle konuşmam gerek.' Niye, diye soruyor. 'Özel bir konuda', diye yanıtlıyor. Evet, özel bir konuda! Ve aksiliğe bakın, tam o sırada Vorgunov geliyor. Eyvah, eyvah! Ancak Nadyeşda Vassilyevna, tembellik etmeyip hemen konuşmaya başlıyor: 'Pyotr Petroviç, Pyotr Petroviç, kolonistlerin bugün bir gösteriye gideceğini biliyor musunuz?' Ama beriki şöyle diyor: 'Matkapların cehennemin dibine götürüldüğünü biliyor musunuz?' Bunu çok sert söyledi! Ancak Nadyeşda Vassilyevna ürkecek değildi. 'Beni', dedi, 'sizin matkaplarınız ilgilendirmiyor.' Öteki ise, 'Beni de sizin kaçamaklarınız ilgilendirmiyor', dedi. Sonra Komarov'u payladı. 'Burada özel olarak konuşmak istediğiniz nedir?' Öyle dedi, özel olarak dedi. 'Gidin de işleri düzene sokun, bu hayvan' -öyle dedi: bu hayvan dedi- 'matkapları bileyi makinelerinin konulacağı yere götürmüş!' Bununla Grigoryev'i kast ediyordu. Ondan sonra da Komarov'u alıp götürdü ve öteki de özel konu hakkında konuşamadı. Onlar gider gitmez 'gözlük-arma-tozluk' geliyor ve Nadyeşda Vassilyevna'ya diyor ki: 'Merhaba, merhaba, size bileti getireceğim.' Sonra da ekliyor: 'Fyodor İvanoviç için' ya da öyle bir şey. Daha bileti söyler söylemez Vorgunov tekrar ortaya çıkıyor! Eh, hoş bir durum tabii! Grigoryev dönüyor, kıvranıyor, ama nereye gidecek? 'Niye hep geç geliyorsunuz? Neden matkapları bileyi makinelerinin yerine götürdünüz? Bu sabotaj! Bu ahmaklık! Şeytan görsün yüzünü!' Ve Grigoryev -elinden ne gelir?- bütün bunları Nadyeşda Vassilyevna'nın gözü önünde sineye çekecek! 'Ama Pyotr Petroviç, yabancıların yanında böyle kızmaya hakkınız yok!' O zaman Pyotr Petroviç bas bas bağırdı: 'Lanet olsun yabancılarınıza da size de! Fabrikada bekleniyorsunuz, siz ise burada yabancılarla oturmuşsunuz!' O zaman 'gözlük-arma-tozluk' fırladı, toz duman içinde! Yani Pyotr Petroviç onu açıkça kovdu ve Nadyeşda Vassilyevna'ya çok kibar bir

dille şöyle dedi: 'Affedersiniz, özür dilerim, ama sizin yüzünden bütün genç mühendisler işe yaramaz bir haldeler, işe yaramaz bir halde!' Nadyeşda Vassilyevna anlamamış gibi yapıyor: 'İşe yaramaz bir halde mi? Bu mümkün değil! Peki yapılacak ne var?' Ve Vorgunov: 'Yapılacak şeyi siz daha iyi bilirsiniz!' Bunun üstüne Nadyeşda Vassilyevna: 'Ben de fark ettim, onları naftalinlemek gerek.' Eyvah!"

Tabii ki bütün dördüncü müfreze de haykırdı: "Eyvah!" Yattıkları yerden bacaklarını salladılar, örtüler uçuştu.

"Ya sonra?" diye sordu biri, çığlıklar bittiğinde.

"Eh, Vorgunov işin içinden çıkamayacağını görüyor. Yanına oturuyor ve kelini siliyor ve çok üzgün bir şekilde şöyle diyor: 'Biz Ruslar yanlış yapıyoruz, her şeyi belirgin bir şekilde yerli yerine koymalıyız: Aşkın yeri şurası, işin şurası. Bir ayrımın olması gerekir', diyor, 'anlıyor musunuz, bir ayrım! İnsan işini yapmalı', diye devam ediyor, 'ama Ruslar hep aşkı işe karıştırırlar ve sevgili randevularına koşarlar ve işin de kökünе kibrit suyu!' Vaazı uzadı da uzadı. Nadyeşda Vassilyevna ona söz verdi: 'Ben bundan sonra mühendislerle aşk hakkında değil, yalnızca freze makineleri, çelik blokları ve döküm ocağı hakkında konuşacağım.'"

"Hepsi bu kadar mı?"

"Hayır, daha değil. Vorgunov buna razı olmadı. Çok gücenmiş gibi şöyle dedi: 'Çelik bloklar hakkında konuşmanıza gerek yok, bülbüller hakkında, serçeler hakkında konuşun, çelik bloklar hakkında değil, ondan bir şey anlamazsınız!' Hâlâ hoşnut değildi."

"Hepsi bu kadar mı?"

"Evet. Ondan sonra olanlar ilginç değil. Solomon Davidoviç geldi ve Nadyeşda Vassilyevna ona, 'Fyodor İvanoviç' için bilet isteyip istemediğini sordu. Ancak Solomon Davidoviç dedi ki: 'Böyle biletlere ihtiyacım yok benim, ben biliyorum zaten, o Çareviç Dimitri'yi öldürdü ve böyle şeylere hiç dayanamam. O genci öldürmeye', dedi, 'ne hakkı var? Dürüst bir insan', dedi, 'böyle bir şey yapmaz. Üretim ise çok farklı bir şey.' Ve biletleri almadı."

Başka bir yerde de aşk kendini görünür kıldı. Şoför Petya Vorobyov ile Vanda suskun bir yalnızlıkla da olsa yeniden parkın banklarında belirdiler. Üstelik suskunluk Vanda'nın karakterinden ileri gelmiyordu. Kolonide kendini oldukça sevdirmiş ve daha da güzelleşmişti. Bütün gün onu kuşlar gibi cıvıldaşırken duymak mümkündü, işte, akşamları yatakhanede, yemekte. Bir defasında, Polonya cezaevlerinden Sovyetler tarafından kurtarılan Polonyalı komünistler koloniyi ziyaret ettiğinde, Vanda, konuklar ve kolonistler için düzenlenecek bir akşam yemeğinin sorumluluğunun kendisine emanet edilmesini bürodan rica etti ve bu görevi mükemmel bir şekilde yerine getirdi. Yemek zengin ve lezzetliydi, her yer pırıl pırıl ve çiçekler içindeydi; ve kolonistler tarafından o kadar içtenlikle ağırlanan konuklar özellikle de evin kadını olarak Vanda Stadnizkaya'ya teşekkür ettiler. Vanda ise onlara şunu söyledi:

"Ben Polonyalıyım, ama bakın, burada ne kadar iyiyim! Bizim burada herkes iyi durumda, Ruslar, Ukraynalılar ve Yahudiler. Bizim burada bir Alman da var, bir Kırgız var ve de bir Tatar, görüyor musunuz?"

Konuklar gittiğinde, Vanda, bazı küçük kızları, Lyuba'yı, Lena'yı ve diğerlerini teselli etmek durumunda kaldı. En zayıf konuğu seçmişlerdi, onunla çok ilgilenmiş ve önüne en iyi yiyecekleri itmişlerdi. Ancak sonra onun Kızıl Yardım Kent Komitesi'nden olduğunu öğrenmişlerdi. Vanda onları yatıştırmayı bildi, onlara meselenin zayıflık olmadığını anlattı. Vanda kolonide herkes tarafından seviliyordu ve onu giderek daha sık Pyotr Vorobyov'la görmek kimsenin hoşuna gitmiyordu. Sriyanski, Pyotr ile konuşacaktı, ancak o kadar ciddi olaylar oldu ki, Pyotr Vorobyov'u düşünecek zamanı olmadı. Torski, komutanlar kurulunda elinde bir kağıt tutarak şöyle dedi:

"Elimde bir dilekçe var. 'Komutanlar kuruluna. Samara'da oturan annemin durumu kötü olduğundan ve beni yanına çağırdığından eve gitmeme izin verilmesini rica ederim. Volenko."

Mecliste büyük bir sessizlik oldu. Herkes başını yere eğdi. Volenko, boylu boyunca ve sert bir edayla kapıda duruyordu. Torski bir süre bekledi sonra usulca sordu:

"Söz almak isteyen var mı?"

"Ben bir şey sormak istiyorum," dedi Saharov, "annen nasılmış?"

"Durumu... iyi değilmiş."

"Eskiden de ondan mektup alır mıydın?"

"Evet."

"Eskiden durumu iyi miydi?"

"Evet."

"Ya şimdi ne oldu?"

"Pek önemli değil, ama eve gitmeliyim."

"Ama şimdi onuncu sınıfa geldin."

"Daha zamanı var."

Volenko'nun yanıtları ürkekti, yalnız saygısından arada bir başını kaldırıp yalnızca Saharov'a bakıyordu. Sonra bakışlarını yeniden yere indiriyordu.

Bir kez daha sessizlik çöktü ve Torski bir kez daha birinin konuşmasını sağlamak için umutsuz bir girişimde bulundu.

En sonunda Filya'nın ince, ancak cansız sesi duyuldu.

"Annesinin mektubunu gösterebilir mi?"

Volenko ona kaş altından baktı.

"Ben küçük bir çocuk muyum, yoksa yeni gelen biri mi? Bir bu eksikti!"

"Bir şeyler oluyor..." diye başladı Filya yeniden, ancak Volenko sözünü kesti. Gereğinden biraz yüksek sesle, ama tamamen sakin ve güvenli ve kesinlikle soğuk bir tarzda,

"Benden ne istiyorsunuz? Zorunlu olduğu için eve gitmeme izin vermenizi rica ediyorum sizden. Büro kabul etti," dedi.

Mark onayladı:

"Büronun itirazı yok."

Torski soru sorar gibi yeniden etrafına bakındı. O an Rudnev, çok genç olduğundan herhalde, ona acıdı.

"Durup dururken bir şeylerin seni eve çekmesi çok tuhaf. Daha önce evin sözü edilmezken, birdenbire ev ortaya çıkıveriyor, öyle mi?.."

Volenko kendine hâkim olma için sabrının sınırlarını zorlayarak,

"Oylamaya sun artık, Torski!" dedi.

"Söz istiyorum!"

"Konuş!"

Ve Sriyanski iyi şeyler söyledi, ancak Volenko'yla göz göze gelmekten kaçındı:

"Burada düşünülecek ne var? Volenko iyi bir kolonist ve iyi bir arkadaş. Ona inanmamız gerekir. Gitmesi gerektiğini söylüyorsa, doğrudur. Annesini kendi haline bırakamaz. Gitmek istiyorsa, gitsin, ancak bizim de onu emektar bir kolonist gibi uğurlamamız gerekir, tepeden tırnağa her şeyini sağlayarak, giysi ve çamaşırlarla ve fonumuzdan da en yüksek meblağı alması gerekir, beş yüz ruble."

Onun dışında kimse, Sorin bile, hatta Volenko'nun eski arkadaşı Nesterenko bile konuşmadı.

Torski suratını astı.

"Oylamaya sunuyorum. Sriyanski'nin önerisinden yana olanlar?"

Bütün eller kalktı, bir tek mecliste oy hakkı olmayan Filya kızgın bir suratla söylendi:

"Mektubu göstersin!"

Volenko elini selama kaldırıp, sessizce, "Teşekkür ederim" dedi ve çıktı. Meclis daha da sessizleşti. Sriyanski ellerini birbirinden ayrık duran dizlerinin üstüne koydu, kısık gözleri bir köşeye takıldı kaldı, ağzı oynuyordu, o kadar sıkmıştı dişlerini. Nesterenko iyice yere eğilmişti, belki ayakkabısının bağı çözülmüştü. Rudnev alt dudağını ısırıyordu. Oksana ile Lida Talikova bir köşeye sinmiş,

divanın hep aynı yerini tırnaklıyorlardı. Bir tek Çernyavin, sekizlerin yeni komutanı, ötekileri şaşkın bir şekilde izliyordu. Bir şeyler söylemek istedi, ancak sonra aklı başına geldi ve o an söylenecek hiçbir şeyin olmadığını fark etti. Saharov akşamleyin Volenko'yu yanına çağırdı. Beriki hâlâ yabancı ve mesafeli görünüyordu. Saharov divanda yanı başına oturmasını istedi, bir süre sustu sonra sinirli bir el hareketi yaptı.

"Bu güzel değil, Volenko. Nereye gideceksin?"

Volenko'nun bakışları diğerinin yüzünü sıyırdı geçti. Giderek yüzündeki katı nezaket ifadesi siliniyordu. Başını eğip usulca, "Herhangi bir yere... Sovyetler Birliği büyük," dedi.

Birdenbire yüzünü kararlı bir şekilde Saharov'a çevirdi.

"Aleksey Stepanoviç!"

"Söyle!"

"Aleksey Stepanoviç, bu hiç hoş bir durum değil ve sorun da bu zaten. Anlamadığımı mı sanıyorsunuz? Her şeyi anlıyorum. Varsın, Volenko'nun saati aldığını söylesinler! Konuşsunlar! Eskilerin öyle düşünmediğini biliyorum... Belki de düşünüyorlardır ya, ne fark eder. Yalnız... neden bu bayağılık ille de benim ekibimde oluyor! Neden? Birinci müfrezede! Şimdi... Buralar öyle güzel ki... Koloni... şimdi burada nasıl da çalışılıyor! Ve her yerde... her yerde böyle çalışılıyor. Ama gel gör ki... Belki Levitin'di, belki Rişikov ya da belki Volenko, ya da Gorohov. Belki de bütün ekip hırsızlardan oluşuyor... Ve hepsi de benim ekibimde, hepsi benim ekibimde! Çocukların bunu görmediğini mi sanıyorsunuz? Herkes görüyor. Nöbet sırası bendeyken, bana bakıp... 'Orada görevli, ama kendi ekibinde neler oluyor', diye düşünüyorlar. Dayanamıyorum artık. Demek ki ben suçluyum..."

Volenko sessizce, zorlanarak konuşuyordu. Her bir sözcük açıkça çok büyük bir çaba harcamasını gerektiriyordu. Acı çekiyordu, ama yüzünü hemen hemen hiç buruşturmuyordu.

"Olmuyor... kalamam. Diğerleri bir şey demiyor tabii ve beni suçlamıyorlar, çünkü... kendileri de bir şey bilmiyor. Ama ne durumda olduğumu anlayın lütfen! Kaygılanmanıza gerek yok,

Aleksey Stepanoviç, çökmeyeceğim, ama belki de bundan sonra bazı şeyleri... daha farklı göreceğim. Kaygılanmayın..."

Saharov bir şey demeden Volenko'nun elini sıktı ve ayağa kalktı. Sandalyesinin başına geçip elini pürüzsüz dirsekliğinde gezdirdi.

"Ben senden dolayı kaygılanmıyorum. Genel olarak haklısın. İnsan kendi sorumluluğunu taşımalıdır. Sen bunu yapabiliyorsun ve bu iyi, bu çok iyi! Bütününde iyisin sen Volenko, yalnız kendi kendine bu kadar eziyet çektirmemelisin... Yeter!"

Ertesi gün Volenko, Saharov'a veda etti. Paltosunu giyinmişti ve koltuğunun altında boyasız, ufak bir sandık vardı.

"Hoşça kalın, Aleksey Stepanoviç ve her şey için çok teşekkürler!"

"Tamam. Bol şans, Volenko, arada bir mektup yaz ve koloniyi unutma!"

Elini sıktı. Her zamanki gibi nazik ve gururlu olan Volenko, diğerinin gözlerine bakıp birden ağlamaya başladı. Odanın bir köşesine geçti, mendilini çıkardı ve toparlanması için uzun süre geçmesi gerekti. Saharov pencereye yanaştı, bu gencin cesaretine saygı gösteriyordu. Volenko ansızın odayı terk etti, kapıda en son açık renkli bir leke gibi sandığı parladı.

Hiç kimse ona eşlik etmedi, kendi yolunu tek başına yürüdü. Orman sınırına yaklaştığında Vanya Galçenko arkasından koşturdu. Orman yolunda onu yakalayıp seslendi:

"Volenko! Volenko!"

Volenko durdu ve soğuk bir tavırla başını çevirdi.

"Ne oldu?"

"Dinlesene Volenko! Kusura bakma, ama bize adresini verebilir misin? Ama gerçeğini!"

"Kim istiyor?"

"Biz, anlıyor musun, dördüncü müfreze, dördüncü müfrezenin tamamı ve de Çernyavin ve başkaları da var daha."

"Neden?"

"Mutlaka istiyoruz! Versene bize! Göreceksin."

Volenko çocuğun gözlerine dikkatlice bakıp hafifçe gülümsedi.

"Peki öyleyse."

Bir parça kağıt bulmak için cebini yokladı, ancak Vanya hararetle,

"Her şey yanımda, sen yaz yeter ki!" dedi.

Elinde kağıt ve kalem vardı.

Sonra Volenko orman yolundan tramvaya doğru yürüdü. Vanya koloniye döndü. Parkta dördüncü müfreze onu bekliyordu.

"Ne oldu, verdi mi?"

"Evet, ama Samara'ya değil, Poltava'ya gidiyor... Sadece Poltava'ya!"

DAR KAFALILAR

Hol, yalnızca ana binanın giriş mekânı değildi. Hol büyük ve görkemliydi. Çiçekler süslüydü ve üniformalı nöbetçiler de buranın gösterişli olmasına hizmet ediyordu. Holde yumuşak minderli küçük kanepeler duruyordu ve bir arkadaşı beklerken orada oturmak oldukça iyi geliyordu. Bunun için daha elverişli bir yer yoktu, çünkü holde bütün kolonistlerin yolu kesişiyordu. Saharov'a ya da komutanlar kuruluna, komsomol bürosuna ya da yemekhaneye, kulüp odalarına ya da tiyatroya gidilmek istendiğinde buradan geçmek zorunluydu. Herkes, gelip geçenle laflamak için, çünkü laflayacak bir şeyler her zaman bulunurdu, burada biraz olsun oyalanırdı.

Bu şekilde burada bir sabah, bir rastlantı sonucu Torski, Sriyanski ve Solomon Davidoviç karşılaştılar. En sonunda şoför Petro Vorobyov da belirdi ve,

"Günaydın!" dedi.

Sriyanski başını eğdi, ancak söyledikleri kesinlikle selama karşılık gelecek şeyler değildi.

"Dinle Petro, birkaç kez seninle konuştum, ama gördüğüm kadarıyla söylediklerim sana vız geliyor."

Tam bu sırada dokuzların komutanı Pohoşay koşar adım hole geldi. Eğlenceli öykülerle fazlasıyla ilgilenirdi, bu yüzden Sriyanski'nin sözlerini can kulağıyla dinledi.

"Söylediklerin kime vız geliyormuş? Petya'ya mı? İlginç!"

"Hiç umursamıyor ve sanki ona şakacıktan söylüyormuşum gibi davranıyor. Kızı neden rahat bırakmıyorsun?"

Vorobyov kendini savundu:

"Onu neden mi rahat bırakmıyorum?"

"Sen burada şoförsün, sen arabanla uğraş! Direksiyonu istediğin kadar çevirebilirsin, ama kızın aklını başından almak, bu mesleğinle ilgili değil! Ayağını denk al, yoksa bir yerlerde asılmış olarak bulunursun, bilesin!"

Solomon Davidoviç, yaşlı, bilge bir adam olarak Sriyanski'yi yatıştırmaya çalıştı:

"Ama dinleyin, yoldaşlar! O ikisi birbirine âşık, bunu anlamalısınız."

"Kimmiş âşık olan?" diye hiddetlendi Sriyanski.

"Eh, o ikisi işte: Vorobyov ile yoldaş Vanda. İkisi de iyi yürekliyse ve kendilerini birbirlerine yakın buluyorlarsa, neden âşık olmasınlar?"

"Burada âşık olmak da ne oluyor? Yürek demek de ne demek!? Yine mi yeni bir şey? Ben de âşık olacağım, bunu herkes ister! Vanda okulunu bitirmeli, ama bu prens ona abayı yakıyor!"

Sriyanski'nin yorumu o kadar inandırıcıydı ki, en sonunda Vitya Torski de tarafsızlığından sıyrıldı.

"Gerçekten, Petro, o kadar ileri gidiyorsun ki, genel toplantıya gelmek zorunda kalacaksın!"

Bu gözdağıyla Petrov biraz sarardı, ancak teslim olmadı.

"Tuhaf ilkeleriniz var, yoldaşlar! Vanda yetişkin bir insan ve üstüne üstlük bir komsomol. Size göre hiç hakkı yok mu?.."

Vorobyov istediği kadar konuşsun –Alyoşa Sriyanski hiddetten kıvılcım saçıyordu.

"Yetişkin insan da ne demek! O bir kolonist! Ve sen de haklardan bahsediyorsun!"

Torski, âşığa olayı daha sakin bir şekilde açıkladı:

"Koloniden çık ve istediğin kadar âşık ol. Yoksa bütün koloni yıkılır."

Sriyanski, Vorobyov'a, fabldaki kuzuya bakan kurt gibi bakıyordu.

"Yakında diğerleri de haklardan söz edecekler!"

Solomon Davidoviç sabırla dinlemişti. Şimdi o da hiddetlenmişti:

"Ama zavallı kız sevdalandıysa, bunu anlayışla karşılamak gerekir!"

Sriyanski ona açıklama getirdi:

"Bunu bekliyorlar zaten! Tehlikeli bir millet!"

"Kim?"

"Kim olacak, sevgililer! Anlaşılmayı bekliyorlar zaten. Tehlikeli bir millet! Biz burada fabrika kuruyoruz, büyük bir planımız var. Volenko'ya ne olduğunu gördünüz mü; bu ikisinin hiç umurunda bile değil! Köşe bucak öpüşüyorlar! Doğru değil mi, Vorobyov? Doğruyu söyle!"

"Yemin ederim..."

"Öpüşüp her şeyi hiçe sayıyorlar. Ve de gözlerimize bakacak kadar arsızlar. Biz sizi anlayacağız ve üstelik size acıyacağız, öyle mi? Aman da aman, âşık olmuşlar!"

Solomon Davidoviç bir kahkaha attı.

"Hakları var, bilesiniz! İnsanın âşık olması o kadar basit bir şey değil."

Vorobyov üzgün bir ifadeyle boyun büktü. Sriyanski bir kez daha uyardı:

"Söylemedin, deme, ikiniz de, sen ve Vanda'n, ortaya çıkacaksınız!"

Bunu der demez, hızla merdivenleri çıkmaya başladı. Pohoşay âşığın omzuna içtenlikle kolunu doladı.

"Bunlarla başa çıkamazsın, Pyotr. Bunlar insan değil, biliyor musun, bunlar devasa yılanlar. En iyisi, onu kaçır."

"Ama nasıl?"

"Eh, eskiden yaparlarmış ya, öyle. Bir fayton arka kapıdan yanaşır, güzel, evden çıkagelir ve abayı yakmış bir Petya onu kollarına alır ve tüyerler!"

"Ya sonra?" diye sordu Torski.

"Eh, sonra biz de onları yakalar, akıllarını başlarına getirir ve Vanda'yı geri getiririz. Amma eğlenceli olur!"

Solomon Davidoviç öneriyi gülümseyerek dinledi.

"Niye faytonla kaçırsın ki? Bunun modası geçti. Şimdi kendi arabası var ya. Onu nasıl yakalayacaksınız? İkinci bir arabamız yok. Ayrıca hemen doğrudan nikâh dairesine giderler ve toplantıda size evlilik cüzdanlarını gösterirler ve siz de onları güzelce tebrik edersiniz."

Bu sırada sahnede yeni kişiler belirdi ve Solomon Davidoviç ürkek bir şekilde,

"Ancak şaka bir yana! Haydi, yoldaş Vorobyov, iş bizi bekliyor!" dedi.

Bir hafta sonra bu konuşmanın devamı geldi. İzin günüydü. Bütün koloni "Batan Filo"yu seyretti. Yemeğe geç döndüler, ikindi vakti, saat beşe doğru. Oyunu beğenmişlerdi, ayrıca beyaz elbiselerle, bayrak ve bandoyla kentin içinde yürümek her zaman güzeldi. Saharov'un keyfi de yerindeydi ve Nadyeşda Vassilyevna gülüp, küçük kızlar gibi şakalaşıyordu. Her şeyiyle güzel bir gün olmuştu. Döndüklerinde herkes üst baş değiştirip, yıkanıp yemeğe hazır olmak için yatakhanelere koştu. Holde bir tek, üzgün bir halde Kiril Novak vardı, nöbet tutuyordu. Tiyatroya gitmeyi çok severdi ve görevi gereği yurtta kalması gerekmişti. O sırada Pyotr Vorobyov içeri baktı. Nöbetçinin katı çehresi

karşısında ürktü ve başını hüzünlü bir şekilde çiçek bahçesinden yana çevirdi. Yaklaşık iki dakika sonra üstünde şortuyla Vanya Galçenko holden hoplaya zıplaya dışarı çıktı.

"Vanya, dostum, buraya gelsene!" diye seslendi Vorobyov.

Vanya durdu.

"Ne istiyorsun? Mutlaka Vanda'yı çağırmamı istiyorsundur, değil mi?"

"Evet, dostum, çağır!"

"Ama beni de arabana alacak mısın?"

"Evet, tabii."

"Baş üstüne, Vanda çağırılacak!"

"Neden öyle bağırıyorsun?"

"Yoldaş Vorobyov, zaten herkesin haberi var. Onu çağırıyorum, tasalanma, çağırıyorum!"

Vanya merdivenlerden koşarak çıktı ve Pyotr Vorobyov da çiçeklerin görüntüsüne daldı gitti.

Vanda koşarak geldi, beyaz elbisesiyle, yanakları al al, tam duruma yakışır şekilde. Vorobyov usulca, acıklı bir sesle konuşmaya başladı:

"Biliyor musun, Vanda?"

Vanda'nın da durumu, güzel görünse de, hiç iyi değildi.

"Kafam allak bullak, ne olduğunu anlamıyorum. Bütün çocuklar biliyorlar. Ne yapacağımı bilmiyorum!"

Vorobyov ellerini göğsünün hizasında birleştirdi.

"Vanda, hemen bize gidelim!"

"Neden?"

"Doğrudan bizim eve!"

"Ama Pyotr!"

"Yarın nikâh dairesine gideriz,Vanda ve nikâhımızı kıydırırız. Her şey yoluna girer!"

"Ya burası? Ya fabrika?"

"Vanda, Saharov seni atmaz ki! Evet de, gidelim!"

"Ya diğerleri ne diyecek?"

"Ne derlerse desinler. Gidivereceğiz! Güven bana, iyi olacak. Diğerleri kendi ağızlarıyla bana yol gösterdiler."

"İnanmıyorum!"

"Yemin ederim!"

"Beni gelip alırlar!"

"Nereden alacaklar? Nerede oturduğumu bile bilmiyorlar. Gel!"

"Ama bu olmaz ki, üstümde beyaz elbisem var!"

"Ama Vanda, daha çok uyar! Düğünde beyaz giyilir! Annem de sevinecektir, her şeyi biliyor..."

Vanda titreyen parmaklarını alev alev yanan yanağına tuttu.

"Biliyor musun Petya, aslında haklısın! Sen iyi bir adamsın!"

"Tuhaf kız! Ben birinci sınıf şoförüm!"

"Ya bizi görürlerse?"

"Vanda'cık, anlasana, benim arabamla gideceğiz! Bizi kim görebilir ki?"

"Hemen şimdi mi?"

"Hemen!"

"Eyvah!"

"Çabuk ol, araban orada, bin ve..."

"Biraz bekle, çamaşırlarımı alayım, bir de..."

"Peki, bekliyorum. Ama onlara bir pusula bırak, onlar iyi insanlar, biliyor musun!"

"Bir pusula mı?"

"Eh, işte, burada sana emek verdiler. Basitçe şöyle yaz: 'Yakında görüşmek üzere. Bizi unutmayın!'"

"Peki, yazayım."

Vanda tekrar binaya girdi. Vorobyov çiçek bahçesinde bekledi. Şimdi onu birçok şey rahatsız ediyordu. Vanda'yı beklemesi gereki-

yordu, ayrıca kamyonet kendilerini bekliyordu ve nihayet, ona karşı bir şey hissetmese de Sriyanski tam da o kritik anda ortaya çıkabilirdi.

Bu arada çok yakında, holde, genç mühendis İvan Semyonoviç Komarov da birini bekler gibi volta atıyordu. Her nedense, Sriyanski yemekhane kapısından, ona sordu:

"Birini mi bekliyorsunuz? Yoksa birini çağırayım mı?"

Mühendis Komarov olumsuz yanıt verdi, kimseyi beklemiyordu ve kimsenin çağrılması gerekmiyordu, ancak yine de Sriyanski'nin sözlerinde belirgin bir ima sezdi ve başını üzgün bir şekilde açık kapıya çevirdi. Bahçede dolaşan şoför Vorobyov'u gördü, ama fazla önemsemedi. Onun yerine Alyoşa Sriyanski hem şoförü, hem de en üst basamakta ansızın beliren ve hemen kaybolan Vanda'nın yüzünü fark etti. Sitem edercesine konuştu: "Aha, bizim âşıklar yine burada! Umutsuz bir vaka!"

Mühendis Komarov kan kırmızı kesildi, ancak yine de Sriyanski'ye ölçülü bir şekilde sorma gücünü buldu:

"Sizi anlamıyorum, yoldaş kolonist!"

Gözetlemeyle meşgul olan Sriyanski biraz sinirli karşılık verdi:

"Anlaşılmayacak ne var? Âşıklardan bahsediyorum."

Komarov'a, Alyoşa'nın dobra dobra sözlerini duyduğunda ter bastı, ama beriki devam etti: "Onlara kalsa, burası artık çekilmez. Onları mutlaka durdurmak gerek!"

Nadyeşda Vassilyevna hole girmeseydi, kim bilir, bu konuşma nasıl sona ererdi. Onun da al yanakları vardı ve beyaz bir elbise giymişti, tam duruma yakışır şekilde.

"Alyoşa hep âşıkların peşindedir. Eğer âşık olursanız, İvan Semyonoviç, Alyoşa'nın yoluna çıkmamaya bakın, yoksa sizi yer!"

Sriyanski utangaç bir tavırla gülümsedi ve yemekhaneye dönerken,

"Gönlünüzce âşık olun, korkmayın!" dedi.

"Sizi burada bekliyordum," dedi Komarov.

Nadyeşda Vassilyevna bir kanepeye oturup ona kurnaz gözlerle baktı.

"Benden ne istiyorsunuz? Çelik aletle mi ilgili?"

"Efendim?"

"Belki de diametral freze makinesi 'Reineke Fuchs'un nasıl düzenleneceği hakkındaki düşüncemi mi öğrenmek istiyorsunuz?"

"Her zaman şakacısınız," diye karşılık verdi mühendis. Dünyada daha ciddi şeylerin olduğunu ona kavratmak istiyordu herhalde.

"Kesinlikle, ama genç mühendislerle yalnız ve yalnız serçeler ve bülbüller hakkında konuşabilirim."

"Bunu kim söyledi?"

"Eh, sizin Vij[1]"

"Ne Vij'i?"

"Gogol'ün bir öyküsü vardır, İvan Semyonoviç, orada insanlar ikide bir, 'Vij'i çağırın!' derler ve bunun anlamı da şudur: Birinci sınıf ihtisas sahibini çağırın! Sizde de öyle bir Vij var."

"Ha, desenize, Vorgunov!"

"Evet ya... Sizin Vij, benim genç mühendislerle bundan böyle yalnız ve yalnız kuşlar hakkında konuşmamı emretti."

"Nasıl emreder? Mümkün değil!"

"Neden mümkün olmasın? Genç mühendisler çok çabuk bozuluyorlarmış da, ondan. Kötü bir durum. Sizin gibi insanlar, süt gibi, kaymak gibi kolay bozulan şeylerin yüklendiği hızlı trenlere bindirilmek zorunda."

Kiril Novak bu konuşmayı bütün dikkatini vererek ilgiyle dinliyordu. Özellikle de Vorgunov'un, Vij'e benzemesini sevdi. Vij'in öyküsünü yakın bir zamanda okumuştu ve Vorgunov'un Vij'e benziyor olması onun için şimdi kesindi. Dördüncü ekibe bu buluşu nasıl anlatacağını coşkuyla hayal etti, ancak dördüncü ekipte anlatılacak çok daha zengin malzemeler sunan olaylar oldu. Vanda elinde büyük bir bohçayla aşağıya indi. Heyecanla Nadyeşda Vassilyevna'ya döndü.

---

1 Vij: Ukrayna halk masalında yer tanrısı, cin.

"Nadyeşda Vassilyevna, sevgili dostum, şu kağıdı Torski'ye veriniz!"

"O bohçayla nereye gidiyorsun?"

"Ah, Nadyeşda Vassilyevna, gidiyorum!"

"Ama nereye?"

"Gidiyorum! Çok utanıyorum: Petya'ya gidiyorum!"

Ona bir öpücük verip hızla dışarı çıktı. Kiril Novak gözlerinin önünde olup biteni daha yeni kavramıştı. Avazı çıktığı kadar bağırdı:

"Alyoşa! Alyoşa! Vanda..."

Sriyanski yemekhaneden dışarı fırladı, ancak iş işten geçmişti. Kamyonetin hareket ettiğini gördü ve bir tek,

"Olamaz... Gitti, gerçekten, gitti! Bohçası var mıydı?"

"Evet ve burada da Torski'ye bir pusula var."

"Pusula mı? Tıpkı romanlardaki gibi! Dar kafalılar! Lanet olsun! 'Torski, Petya'yı seviyorum ve ona taşınıyorum ve onunla evleniyorum. Size her şey için teşekkür ederim. Pek yakında görüşmek üzere!'"

BİRİNCİ MÜFREZENİN KOMUTANI

Göz açıp kapayana kadar ağustos geldi, tıpkı geçen yılki ağustos gibi. Akşamları çadırlar soğuk olmaya başladı, ancak Saharov da hâlâ çadırda yatmaya devam ettiğinden, binaya taşınma fikrini dile getiremediler. Saharov belki de, eskiden benzer durumlarda olduğu gibi şöyle derdi:

"Donuyorsanız, sizi pamuğa paketleriz, böylece sıcak olur."

Önceki senenin ağustosu bir mutluluk ayı olmuştu ve bu yıl da her şey daha iyi gidiyordu, bir de birinci müfreze olmasaydı.

Evet, birinci müfreze! Birinci müfreze Volenko'nun yerine Rişikov'u seçmişti! Onu öylesine seçebileceklerini ve bunu kimsenin fark etmeyeceğini sanmışlardı. Ama bu mümkün olabilir miydi? Örneğin her akşam dördüncü ekipte bu seçim konuşulduktan sonra! Konuşmalar sona ermek bilmiyordu. Alyoşa Sriyanski bütün bunları

asık suratla dinliyor ve düşünüyordu. Bunun için çok neden vardı. Ne olmuştu kolonistlere? Komsomolun nesi vardı? Neden Saharov her şeye razı oluyordu? Neden birinci müfreze Rişikov'u önermişti? Neden komsomol bürosu adaylığını onaylamıştı? Üstelik ne demişti Saharov genel toplantıda? Demişti ki:

"Benim Rişikov'un adaylığına bir itirazım yok. Umarım, ekip amiri olarak yeteneklerini daha iyi ortaya koyar."

Ya Mark Gringaus ne demişti?

"Birinci ekibin durumunun zor olduğunu biliyoruz. En iyi beş komsomol yüksekokula gidecek, yani beş yeni kişi gelecek ve onlarla da durum hiç kolay olmayacak. Rişikov enerjik olabileceğini kanıtladı ve biz de ekibi adam edeceğinden eminiz. İyi bir işçi ve enerjik bir müfreze komutanı olacak. Herkes, Podvesko'yu nasıl faka bastırdığını ve Levitin'i tornavidalarla yakaladığını biliyor..."

Levitin söze girip bağırdı:

"Tornavidaları ben almadım! Bu doğru değil!"

Mark Gringaus, kafaların yeniden kendisine çevrilmesini bekledi ve devam etti:

"Kolonide birçok kişinin Rişikov'un karşısında olduğunu, geçmişini affedemediğini biliyoruz. Ancak aramızda, deyim yerindeyse şüpheli bir geçmişi olmayan kaç kişi var? Şimdi burada adlarını saymaya kalkışsam, uzun bir liste olurdu. Ama şimdi hepsi komsomol, yüksekokul öğrencisi ve başka başka şeyler. Elbette bu bir güven sorunu ve bu yüzden büro komsomollara oylamada serbestlik tanıyor. Çoğunluğun ne düşündüğünü göreceğiz..."

Rişikov züppe gibi ortalıkta dolanıyordu. Ne istiyorsunuz ya? Ünlü dökümcüyü görün! Bankovski usta Rişikov'suz tek bir adım atamaz, hatta üç günlük bir ömrü kalmış da olsa, o berbat döküm ocağını ona emanet ediyordu. Rişikov güvenilirliğin ta kendisi. Rişikov hoş bir delikanlı. Rişikov'un gözünden kolonideki hiçbir hırsızlık kaçmaz. Ama dördüncü ekibin gözü öyle kolay kolay boyanmaz! Kolonistlerin belki zamanı yoktur, yeni fabrikaları var ve de cepheleri ve o dökülen makineleri. Şimdi de başlarında yeniden

okul derdi var bir de Petya ile Vanda'nın öfkelendiren aşk öyküsü. Dördüncü ekibin ise, Rişikov hakkında derinlemesine düşünmeye fırsatı olmuştu. Müfreze komutanları Alyoşa Sriyanski söz alıp,

"Rişikov'un adaylığına ilişkin ekibimiz adına Volodya Begunok konuşacak," dedi.

Kolonistler, neden ekip amirinin değil de Begunok'un konuşacağını anladılar. Bu satranç hamlesinde Robespierre'leri Alyoşa'nın gölgesini tanımışlardı. Herkes, Volodya'nın daha önce bir kez konuşmak istediğini, ancak ekip disiplinine uyması gerektiğini hatırladı. O zaman Stalin büstünün önündeki basamaklarda kırmızı bir kafayla oturmuş ve gözleri yerde, elindeki trompeti evirip çevirmişti. Sriyanski kurnazdı. Bugün herkes, o zaman ekibin Volodya'ya karşı olmadığını, dördüncü müfrezenin yalnızca diplomatik nedenlerle olay çıkarmadığını öğrenmeliydi.

Bu yüzden, Volodya sözü almak üzere ayağa kalktığında, kolonistler imalı imalı gülümsediler, dördüncü müfrezenin kararlılığı herkes tarafından bilinirdi ne de olsa. Volodya konuşurken, yüz ifadesinde Rişikov'a karşı soğuk bir nezaket ve meclise karşı da hafif bir iğneleme okunuyordu.

"Dördüncü müfreze kolonist Rişikov'a karşı değildir, ancak birinci müfrezeye ve koloniye daha çok layık olan birinin bulunabileceği görüşünde. Bu yüzden dördüncü müfreze Rişikov aleyhinde oy kullanacaktır."

Torski ona şaşkınlıkla baktı ve herkes durumu anladı. Begunok bu seçkin ifade tarzını da nereden edinmişti? Torski sordu:

"Yani dördüncü müfreze, Rişikov'un müfreze komutanı unvanına layık olmadığını mı düşünüyor?"

Volodya, belli belirsiz, edepli bir gülümsemeyle soruyu yanıtladı:

"Hayır, dördüncü müfreze böyle bir şeyi kesinlikle düşünmüyor. O da layıktır, ancak -anlıyor musun- daha fazla layık olan birine ihtiyacımız var!"

Şimdi ağzı kulaklarına varmıştı, diplomatik zaferi dolayısıyla buna hakkı yok değildi. Ancak Torski yumuşamadı.

"Güzel, ama o halde dördüncü müfrezenin kendisi neden bir aday önermiyor?"

Dördüncü müfreze bu türden tehlikeli sorulara hazırlıklı mıydı? Öyleydi ki, Begunok yanıtı anında yapıştırdı:

"Biz... Buyrun, istediğinizi önerebiliriz... Herhangi bir kolonisti."

"Yalnız Rişikov'u değil?"

"Öyle. Her durumda evet diye oylayacağız, yalnız Rişikov için hayır diyeceğiz."

Dinleyiciler, hepsi de çürütülemez olmamasına karşın, zeki yanıtlarına hayran kalmışlardı. Bunu sağlamak için Torski sormaya devam etti:

"Yani Rişikov dışındaki bütün kolonistler müfreze komutanı olabilir, öyle mi?"

Volodya konuşma gereği duymadı, yalnız düşünceli bir ifadeyle başını salladı.

"Yani sen de birinci müfrezenin komutanı olabilirsin ya da örneğin Vanya Galçenko, öyle mi?"

Herkesin gözü parlıyordu. Burada elbette ciddi durumlar söz konusuydu, ancak heyecanlı durumlar onları hep eğlendirirdi. Gerçekten de, Begunok işin içinden nasıl çıkacaktı?

Hünerini gösterdi! Gerçi afacan bir ifadeyle sırıttı ve diplomatik misyonunu tamamen unuttu, ancak yüksek sesle, hatta gereğinden daha sert bir ses tonuyla şöyle dedi:

"Ben, benim ya da Vanya'nın mükemmel birer müfreze komutanı olacağımızı iddia etmiyorum, ancak... Ne olursa olsun, Rişikov'dan daha iyi oluruz."

Torski gözlerini kıstı ve şakağını kaşıdı. Kolonistler güldüler. Brazan homurdandı:

"Yeter! Bu haylazın gösterisi de ne oluyor?"

Volodya bunu duyduğunda kızardı ve gücenmiş bir halde,

"Burada bir haylaz değil, dördüncü müfreze konuşuyor!" dedi.

Dördüncü müfreze üyeleri, Stalin büstünün oradaki basamaklarda oturuyor ve hoşnut gülümsüyorlardı. Temsilcileri bugün işini mükemmel yapıyordu! Vitya Torski el kaldırılmasını rica ettiğinde, meclisi, elleri dizlerinde, alaycı bakışlarla süzdüler.

"Karşı olanlar?"

Stalin büstünün oradan on dört ve başka yerlerden de birkaç el yükseldi. Rişikov aleyhinde İgor Çernyavin, Oksana, Şura Myatnikova, Ruslan Gorohov, Levitin, İlya Rudnev ve birkaç kişi daha oy verdi.

"Aleyhinde –yirmi yedi oy," diye saptadı Torski. "Yalnız Çernyavin ile Rudnev'i anlamıyorum. Siz ekiplerinizden farklı oy kullanıyorsunuz."

Çernyavin bunun üzerine bir şey demedi, Rudnev ise sakin bir şekilde karşılık verdi:

"Evet, Begunok beni bugün ikna etti."

Bunu gayet soğukkanlı söyledi. Hiç kimse ona gülmedi. Rişikov aleyhinde topu topu yirmi yedi el olmasına karşın herkes kendini huzursuz hissediyordu. Böylesi bir seçim kolonide hiç olmamıştı. Bayrak içeri getirildiğinde ve birlerin geçici müfreze komutanı Sadovniçi dimdik bir duruşla Saharov'un karşısına geçtiğinde, teslim sırasında selam durmak onlara utanç verici geldi. Dördüncü müfrezede Filya, Sriyanski'inin kulağına eğilerek fısıldadı:

"Tü, şeytan çarpsın, bu pisliğe selam mı duracağız?"

Sriyanski fısıltıyla karşılık verdi:

"Ona değil, meclise ve bayrağa."

Böylece Rişikov müfreze komutanı oldu. Bir hafta sonra nöbetçi müfreze komutanıydı ve nöbet tutan Vanya Galçenko, Rişikov gelip geçerken hazır ola geçti.

SİZE HAYATIMI BORÇLUYUM!

Vanda ile ilgili olay çok daha sevindirici bir şekilde sona erdi. Elbette koloniden kaçışı herkes için ağır bir darbe olmuştu ve bıra-

kılan pusula da pek işe yaramadı. Daha da kötüsü, istifini bozmadan şunları söyleyen filozoflar türemişti:

"Ne diye sinirleniyorsunuz? Birbirlerini sevdiler ve evlendiler, ne var bunda?"

Sriyanski bu tür konuşmalara kuduruyor,

"Ne mi var bunda? O zaman herkes evlensin! Haydi bakalım!" diye karşılık veriyordu.

"Eşek, insan önce âşık olmalı. Önce bir sevdalan bakalım!"

"Oho, sevdalanmak, ha? Çok mu zor, sanıyorsun? Göreceksiniz, üç ay içinde herkes âşık olacak! Göreceksiniz!"

Pohoşay onu sakinleştirmeye çalışıyordu.

"Bu olaya niye bu kadar anlam yüklüyorsun, Alyoşa? Herkesin bir kamyoneti yok ve kamyonet olmadan da bu iş zaten olmaz."

Solomon Davidoviç de ona öğüt veriyordu:

"Siz hayatı tanımıyorsunuz, yoldaş Sriyanski. Aşkın gözü kördür! Âşık olmak o kadar kolay mı sanıyorsunuz? Hiçbir şeyi düşünmeden mi âşık olunduğuna inanıyorsunuz? Ya ev bark? Ya gelir? Ya mobilyalar? Mobilya olmadan yalnız aptallar âşık olur. Gördüğüm kadarıyla hiçbir kolonistin yakın zamanda doğru dürüst mobilyası olmaz."

"Evet, öyle söylüyorsunuz, ondan sonra da gidip bir kolonistin kaçırılmasına önayak oluyorsunuz!"

"Yoldaş Sriyanski, kendimin de dört kızı varken ve onlara koca bulamıyorken onun kaçırılmasına neden önayak olayım!"

Sriyanski'nin ya da Vanda'nın kötü bahtına, Vanda bir tatil gününde koloniye geldiğinde, o gün nöbetçi müfreze komutanı... Sriyanski idi. Çadırlar toplanmıştı artık. Akşam yemeğinin bittiği ve herkesin ya yatakhanede ya da parkta bulunduğu bir sırada Vanda hole girdi. Kapıda nöbetçi olarak, bilindiği gibi d'Anthes'e benzeyen Vasya Klyuşnev vardı. Vanda dikkatlice etrafına bakındı ve çekingen bir sesle,

"İyi akşamlar, Vasya!" dedi.

Klyuşnev'in yüzü ışıdı.

"Oh, Vanda, iyi akşamlar!"

"Ben ziyarete geldim. Birini kızlara gönderemez misin?"

"Sen yatakhanelerine gitsene, herkes orada."

"Bugün nöbetçi kim?"

"Sriyanski."

Vanda'nın rengi attı, kanepeye çöktü.

"Şanssızlığa bak!"

"Korkma, sen git, sana ne yapabilir ki?"

Tam bu arada Sriyanski, Begunok'la birlikte yemekhaneden çıkageldi. "Ah! Burada ne arıyorsunuz?"

"Ben... şey yapmalıyım..." diyebildi Vanda güç bela.

"Bak hele, 'yapması' gerekiyormuş. Koloniden kaçıp gidenin burada yapması gereken hiçbir şeyi olamaz!"

İki kız yemekhaneden koşarak gelip sevinç çığlıkları attılar. Ardından gelen iki kişi de onların çığlıklarına eşlik etti. Sonra Oksana gelip boynuna atılıverdi.

"Vanda! Ah, Vanda'cık, sevgili dostum!"

Sriyanski kendine gelip bağırarak araya girdi:

"Hepinizi tutuklatacağım! O koloniden kaçtı!"

Oksana şaşkın bir ifadeyle ona baktı.

"Kaçtı mı? Bu da nereden çıktı? O kaçmadı, evlendi!"

Volodya Begunok, Vanda'nın yüzüne baktı, baktı, sonra boynuna atıldı.

"Vanda'cık, sevgili Vanda'cık, ne büyük bir mutluluk! Evlenmiş!"

"Onu bırak, seni yaramaz!" diye seslendi kızlar.

Sriyanski, görev onurunun bilincinde:

"Kolonistler, disiplin lütfen!"

Şimdi nöbetçi müfreze komutanı konuşmuştu ve kızlar ürkerek sustular.

"Burada hiçbir işi yok! İçeri girmesine izin vermiyorum. O koloniden kaçtı, o kadar! Hem de niye kaçtı? Aşk meşk hikâyesinden dolayı!"

O zaman Vanda da sesini yükseltti.

"Neden kaçmış olayım? Ben sokak çocuğu muyum ki? Tamı tamına bir yıldır kolonideyim!"

"Tamı tamına bir yıl! Kaçıp gitmiş olman, böyle bir... bir şey gibi... daha kötü ya, hiç de dürüstçe değil! Don Juan'ları kolonistlerden daha çok seviyorsun herhalde?"

"Ne Don Juan'ı?"

"Eh, senin şu Petya! O bir Don Juan!"

Volodya Begunok söze girdi:

"Don Kişot de la Manşa!"

"Neden Don Juan oluyormuş? Biz nikâh dairesine gittik!"

"Nikâh dairesinde nikâhını kıydırdın, ama komutanlar kurulu önünde değil! Kaçıp gitti ve tam bir ay ortalıkta gözükmedi! Yoldaş Klyuşnev, yatakhanelere geçmesine izin vermeni yasaklıyorum!"

Klyuşnev, tüfeği ayağının dibinde: "Baş üstüne, geçmesine izin yok!"

Sriyanski öfkeyle dönüp yemekhaneye gitti. Begunok çalışma odasına koştu.

"Canavar!" dedi Oksana. "Şimdi ne yapacağız? Vasya, geçmesine izin vermeyecek misin?"

"Ne diyorsunuz? Nöbetçi müfreze komutanının buyruğu sırf benim için değil, sizin için de geçerli!"

Ancak tam o sırada koridorda Saharov belirdi, kızlar da üstüne atıldılar.

"Aleksey Stepanoviç, Vanda geldi, ama Sriyanski içeri girmesini istemiyor!"

Saharov kızlardan daha az sevinmemişti. Vanda ile öpüştüler ve kızın saçını okşadı.

"Gözlerime inanamıyorum, böyle sevgili bir konuk! Alyoşa!"

Sriyanski yemekhanenin kapısında belirdi.

"Alyoşa, utanmıyor musun?"

"Burada, kaçakları içeri almama töresi hâlâ geçerlidir!"

"Ne kaçağı? Geçmesine izin ver!"

Sriyanski kaşlarını çattı ve resmi bir yüz ifadesi takındı.

"Baş üstüne, yönetici yoldaş! Yoldaş Klyuşnev, koloni yöneticisinin emri: Geçebilir!"

Saharov güldü ve başını salladı. Vanda'nın omzuna kolunu doladı ve kızlardan, şaka yollu bir nezaketle odasına gelmelerini istedi. Orada uzun süre oturdular. Volodya Begunok daha sonra olanları dördüncü ekibe anlattı:

"Kızlar kendi başlarınaydılar, biliyor musunuz, tamamen kendi aralarında ve kendi tarzlarında. Ve Aleksey Stepanoviç hiç de kızmadı, sürekli evinin nasıl olduğunu, yaşlı annenin nasıl olduğunu ve Petya'nın nasıl olduğunu sorup durdu. Ve Vanda da hep aynı yanıtları verdi. Petya muhteşem biri ve yaşlı anne muhteşem ve ev muhteşem! Ondan sonra, biliyor musunuz, birdenbire Aleksey Stepanoviç'in yanına fırlayıp boynuna atıldı ve onu bırakmadı, ağladı da ağladı. Bu çok tuhaftı! her şey muhteşemse, neden ağlıyor? Diğer kızlar da kendi gözyaşlarını sildiler. Tuhaflar!"

"Ya sonra?"

"Sonra da Aleksey Stepanoviç dedi ki: 'Defol, Volodya, ne sanıyorsun kendini!' Eh, ben de gittim."

"Ama neden ki?"

"Ben... Yemin ederim, sırf izledim, başka da bir şey değil."

"Ama neden ağladı ki o zaman?"

"Onların işine akıl sır erdirilir mi? Sürekli teşekkür etti ve sonra da odanın ortasında durup hep, 'Hayatımı size borçluyum, hayatımı!' dedi."

Filya, iri gözlerle baktı.

"O konuda haklı. Aleksey'e teşekkür etmesi için birçok nedeni var. Yalnız anlamadığım tek şey, hemen zırıl zırıl ağlamaya başla-

mak zorunda olması. İnsan teşekkür ettiğinde hemen ağlamaz ki! Mutlaka azarlamıştır!"

"Hayır, ne gezer. O... Biliyor musunuz, o kadar sevecendi ki ve azıcık bile öfkeli değildi."

Akşamleyin müfreze komutanları toplantısı yapıldı. Petya Vorobyov ve dördüncü ekipten birçok çocuk da gelmişti. Herkes Vorgunov'un da orada olduğuna şaştı. Divanda, kolonistlerin arasında oturuyor, dikkatle dinliyordu. Torski sözü Vanda'ya verdi. Konuşurken oldukça duygulanmıştı ve ağlamaklı bir halde, sesi titriyordu:

"Sevgili kolonistler! Ben yanınızda yalnızca bir yıl yaşadım, ama itiraf ediyorum: Önceleri hiç yaşamamışım, sadece bu son yılı yaşamım olarak biliyorum. Sizi hep anacağım ve size ve Sovyet iktidarına hep teşekkür borçlu olacağım, ölene kadar. Petya'yı sevmemi ve size bundan söz etmemiş olmamı affetmelisiniz. Korktum ve utandım. Yani beni affedin ve Petya'yı da, o da bir kolonist kadar iyidir. Ve beni bir kolonist olarak yüzakıyla uğurlayın ve yeni fabrikada, tornacı olarak, ya da başka bir görevle çalışmama izin verin!"

Petro Vorobyov da konuştu, tabii tutuk ve kızararak. Anlattığında sürekli Sriyanski'ye bakıyordu.

"Ben... Bir hatip değilim. Önemli olan sözcükler değil, insanlardır zaten. Sizi anlamadığımı düşünmemelisiniz. Sizi ayıplamıyorum. Sizin burada her şeyin katı olması elbette iyi bir şey. Vanda'nın bu yüzden... bu kadar iyileştiğini biliyorum..."

"Hoşuna gitti, öyle mi?" diye sordu Sriyanski.

"Hem de nasıl! Ben Vanda'yı seviyorum ve burada açık açık söylüyorum, hiç kaygılanmayın, onu ömür boyu seveceğim..."

"Ne güzel!" diye fısıldadı Oksana, Lida Talikova'ya eğilerek. Lida anlayışla başını salladı.

Buna rağmen Sriyanski söz istedi.

"Vanda ile Petro doğru davranmadılar. Belki de ömür boyudur, ama bunu iyice bilebilir miyiz? Bazıları çok kısa bir süre için istiyorlar. Ne biliyoruz? Bu böyle olmaz. Her âşık burnunun dikine

giderse, disiplin nerede kalır? Komutanlar kuruluna başvurmaları gerekiyordu, biz de o durumda olayı değerlendirir, denetlemek için vesaire, bir komisyon seçerdik. Onlar ise kestirmeden arabaya atlayıp vınladılar. Doğrudur, eski zamanlarda da böyle yapılırmış. İzinsiz evlendikleri için, şunu talep ediyorum..."

O an Vorgunov sözünü ilk olarak kolonistlere yöneltti.

"Ana babanın hayır duası olmadan..."

Bir tek Sriyanski değil, herkes bu beklenmedik hücumdan afallamıştı. Bütün yüzler Vorgunov'a çevrildi. Beriki iri cüssesiyle ve anlaşıldığı kadarıyla keyifsiz bir şekilde diğerlerinin arasında oturuyordu. Doğrudan Sriyanski'ye yöneldi:

"Demek istiyorum ki, komutanlar kurulunun... Hayır duası olmadan. Ama sonuçta aynı yere varıyor. Bu tür şeylerden dolayı eskiden anne babalar beddua ederlerdi."

Sriyanski, Vorgunov'un bir insan gibi konuşmasına sevinmişti.

"Onu lanetlemeyeceğiz, ama oda hapsini hak ediyor bu ikisi... Vanda ile Petro... En az on saat."

Filya bulunduğu köşeden haykırdı:

"Çok doğru!"

Vorgunov'un gözleri Filya'yı aradı. Cüsseli vücudu ona doğru eğildi.

"Doğru olduğunu söylüyorsun, ama nereden biliyorsun?"

"Bu çok açık!"

"Bence hiç de açık değil."

"Sorun bu değil," dedi Filya ve elinden geldiğince kalın bir sesle konuşmaya çalıştı. "Siz yeteri kadar uzun süredir kolonide bulunmuyorsunuz."

O zaman kolonistler, Vorgunov'un da gülebileceğini, hem de nasıl gülebileceğini gördüler! Sarsıla sarsıla gülüyordu, iyice açılmış ağzıyla, karnı ve omuzları sarsılıyordu. Sonra Filya'ya şunu sordu, ses tonu sertti:

"Diyorsun ki, öyle olursa, ben de Sriyanski gibi kana susamış bir canavar olurum, öyle mi?"

"Elbette, uzun süre bizimle kalırsanız... Ama siz herhalde daha erken tüyeceksiniz."

Vorgunov yeniden güldü, Filya hoşuna gitmişti. Kolonistler başka bir nedenden dolayı seviniyorlardı. O yanına yaklaşılmaz başmühendisin en sonunda onlarla konuşması ve hatta gülmesi olağan dışı bir şeydi.

Meclis oturumu şenlikli devam etti. Sriyanski doğal olarak talebini geri çekmedi, ancak ondan yana yalnızca iki el kalktı ve biri de üstüne üstlük müfreze komutanı olmadığından oy hakkı olmayan Filya'ya aitti. Meclis, Vanda'yı onurlu bir şekilde uğurlamaya, ona bir drahoma vermeye, bunun için bir komisyon seçmeye ve tornacı olarak çalışmasına devam etmesini sağlamaya karar verdi. Bir sonraki tatil gününde bütün heyet Vorobyov'a gidecek, nasıl yaşadığını, yardıma ihtiyacı olup olmadığını saptayacaktı. Vanda mutlu ve hoşnut, oturum odasından çıktı. Hatta, kızlar etrafını o kadar sıkı sarmıştı ki Petya'sını bile unuttu.

Akşam üstü dördüncü müfrezeye veda etti. Sriyanski onu dostça karşıladı, oturmasını teklif etti, sonra sordu:

"Bana kızgın değilsin ya?"

"Ah, sizi sevgili çocuklar, size kızgın olamam; veda etmek zor geliyor. Kendinize dikkat edin ve beni unutmayın! Size teşekkür ediyorum, iyi arkadaşlardınız."

Volodya onu ciddi bir tavırla ve dikkatle dinliyordu, ancak ara sıra Filya'ya da bakıyordu. Onun gözlerinde kuşkulu kıvılcımlar çakıyordu ve Volodya'nın içindeki muziplik uyandı. Filya ise kaşlarını çattı ve biraz tepeden, kendi sesiyle, duygudan en ufak bir eser olmadan,

"Biz... biz bundan sonra da iyi arkadaşlar olacağız, bundan dolayı tasalanma Vanda. Ama gözyaşları da ne oluyor? Burada ağlayacak ne var?" dedi.

Vanda gözlerini sildi, gülümsedi ve Vanya Galçenko'nun üstüne atıldı. Herkesin gözü önünde onu öptü. Vanya önce iyice afalladı, sonra kendini toparladı.

"Neden sırf beni öpüyorsun? Herkesle vedalaşman gerekir!"

Ondan sonra büyük bir şamata koptu ve öpücükler gırla gitti dördüncü ekipte. İkide bir Vanda'nın elini sıktılar.

"Bizi sıkça ziyaret et! Dördüncü müfrezeyi unutma!"

O zaman Vanda ağlamayı kesti. Gülerek, yakın bir zamanda yeniden geleceğine söz verdi. Belki daha sonra ve başka yerde ağlamaya devam etmişti, ama dördüncü müfreze bunu görmedi. Vanda'ya neşe içinde veda etmişlerdi ve gözyaşı dökmek akıllarından bile geçmiyordu.

KULELERDE BAYRAKLAR

Fabrika binaları tamamlanmıştı ve tam da şimdi, her zaman öyle denk geldiği gibi, işler o kadar çoğalmıştı ki, onların üstesinden gelmek daha da güç gibi görünüyordu. Birkaç yerde, makineler yerlerine yerleştirilmişti bile ve bunlara ilaveten yerleştirilmesi mümkün olmayan yeni makineler geldi. Kimi yerde henüz temel hazırlanmamış, kimi yerde henüz zemin düzeltilmemişti. Koloni avlusunda bütün dikkatlere rağmen büyük karmaşalar yaşanıyordu. Yeni binalara dayanmış iskeleler hâlâ duruyordu, her tarafta barakalar, depolar, olduğu yerde bırakılmış tahtalar, su geçirmez bölmeler, kiremit kırıkları vardı. Her taraf kireç bidonları doluydu, kırılmış sırıklar, keresteler, yırtık elyaf minderler dolaşıyordu ortalıkta. İnşaattan yükselen toz, akla gelebilecek her yere çöküyordu, ana binada bile ondan kaçınmak mümkün değildi.

Bu karmaşanın içinden yükselen yeni binanın yanında Solomon Davidoviç'in eski işletmesi son demlerini yaşıyordu. Burada da aynı şekilde karmaşa vardı, ancak bu ölümün karmaşasıydı.

Ağustos sonunda kolonistlerin hücum kafilesi ortalama, 1 Kasıma kadar ilerlemişti. Sağ kanatta kızlar, tamamen püskürtü-

lerek geri çekilen rakibi Aralık sonu çizgisine kadar zorlamışlardı. Solomon Davidoviç'in işletmesi de ölmek üzereydi. Eski "tezgâhlar" arka arkaya işletmeden çıkarılmıştı ve marangozların makine odasında da durum pek parlak görünmüyordu. Stadyum, her türlü çöple, işe yaramaz diye ayrılmış parçalarla ve yolunu şaşırmış kırık dökük eşyayla doldurulmuştu ve o kadar itici bir görüntü sunuyordu ki, günler serinlemeye başladığında Saharov buradaki her türlü çalışmayı kesin suretle yasakladı. Stadyum, iki ya da üç kez yanma tehlikesiyle karşı karşıya kaldı. Yangın kolayca söndürüldü, geriye yalnız kömürleşmiş yerler kaldı ve böylece genel izlenimi daha da çirkinleşti.

"Her şeye katlanılır, hatta işletmeden kaynaklanan rahatsızlıklara, hatta yeni fabrikaya, ama şimdi de yangınlar –bu olmaz. Bunu kalbim kaldırmaz! Çok ileri gidiliyor!"

Kolonistler onu teselli etmek için uğraştılar.

"Stadyum zaten yanıp bitecek, bunu biliyorsunuz Solomon Davidoviç!"

"Öyle olacağını nereden biliyorsunuz?"

"Herkes söylüyor bunu!"

"Bak hele, herkes söylüyormuş! Söyledikleri başka bir şey yok mu?"

"Stadyumla ilgili mi? Daha ne denebilir ki? O eski dünyaya ait, Solomon Davidoviç, zaten yakılması gerek."

Solomon Davidoviç gücenik ve huzursuzdu. Şimdilerde, akşamları Saharov'un yanına gidip oradaki divanda uyuklamayı bir alışkanlık haline getirmişti. Saharov ona sordu:

"Neden uyumuyorsunuz, Solomon Davidoviç?"

"Kulağıma yeni bir haber daha çalındı, insan hasta olmaz mı!"

"Ne haberi?"

"Gülünç bir şey tabii: Bir yangın bekliyorum."

"Stadyumda mı?"

"Yok, başka nerede?"

"Yangının tam da uyumadığınız bir zamanda çıkacağı düşüncesine de nereden kapıldınız? Sabaha karşı da pekâlâ çıkabilir!"

"Bu başka bir şey. O zaman kimse, stadyumda yangın çıktığını ve Solomon Davidoviç'in de çok erken yatıp uyuduğunu söyleyemez. Şimdi on ikide yatağa girsem, yakışık alır mı? Ne dersiniz?"

"Neden olmasın?"

"Peki, o halde on ikiye kadar sizin burada oturacağım."

Ağustos sonunda Kreuzer geldi. Eski atölyeleri dolaştı, sonra Saharov'u bulup,

"Volodya'nıza söylesenize, meclis toplantısı için işaret versin!" dedi.

"Ama şimdi çalışma zamanı!"

"Önemli değil. Çalışmanın derhal durdurulmasından yanayım. Orada, mekanik bölümde ve stadyumda hâlâ çalışılabileceği kanısında mısınız yoksa?"

"Artık imkânsız."

"O halde müfreze komutanlarını toplayın!"

"Hemen!"

Müfreze komutanları ve diğerleri iş saatinin ortasında toplantı borusunu işittiler. Hiç kimsenin aklından, bu kısa, yalnız üç sesten oluşan işaretin Solomon Davidoviç'in eski işletmesine öldürücü darbeyi indireceği geçmedi.

Oturum uzun sürmedi. Kreuzer, yeni fabrikanın daha çabuk bitmesi ve buradaki işin başlaması için koloninin bütün işgücünün inşaata yüklenmesi önerisini getirdi. Kolonistler önerisini coşkulu tezahüratlarla karşıladılar. Vorgunov bu öneriyi ve tezahüratı kuşku ve kaygıyla izledi. Gençleri süzüp bir soru yöneltti:

"İskeleyi de sökecekler mi?"

Müfreze komutanları ona yadırgayan gözlerle baktı, nereye varmak istediğini anlamamışlardı. Vorgunov da onlara baktı ve onların yadırgamalarını anlamadı. Solomon Davidoviç burun kıvırdı:

"Pöh! İskeleyi sökmekmiş! onlardan, şeytanın kendisini parçalayıp sökmesini isteseniz yine yaparlar bilesiniz ve her şeyi düzenli

bir şekilde üst üste dizerler: Şuraya pençeleri, şuraya ayak tırnakları ve şuraya boynuzları ve kuyruğu da cabası. O zaman mal mevcudunu rahat rahat sayıp kontrol edebilirsiniz."

Vorgunov döndü ve iğneleyici bir sesle,

"Sorunumuz şeytan değil. Ayrıca, bunun yine de iskeleyi sökmekten daha kolay olduğunu düşünüyorum," dedi.

"Orada yanılıyorsunuz işte. Sanıyor musunuz ki, şeytan öyle sakin sakin oturup nasıl parçalara ayrıldığını seyredecek? Var gücüyle ısırır!"

Saharov bu ayrıksı tartışmaya son verdi:

"Solomon Davidoviç ve Pyotr Petroviç meselelerinde çok geç kaldılar. Tanrı ve şeytan çoktan parçalanıp müzede sergilendi. İskeleleri ise biz sökeceğiz, Pyotr Petroviç!"

Vorgunov, kolonistlerin bunu nasıl halledeceğini göreceğiz anlamına gelen bir jest yaptı.

Ertesi gün yarışma karargâhının diyagramında daha fazla meraklı yığıldı. Operasyon raporu şöyleydi:

"29 Ağustosta cephe durumu

Dün kızıl bayrakla ödüllendirilmiş sağ kanat, rakibine öldürücü darbeyi indirdi. Terzilerin yıllık planı tamamen gerçekleştirildi. Kısa süren bir hücumdan sonra kızlar kentin sağ kanadını fethettiler. Kulelerde Sovyetler Birliği'nin kızıl bayrağı dalgalanıyor.

Zafer umudunu tamamen yitirmiş olan düşman, kenti boşalttı. Sol kanadımızın ve merkezimizin de, tatil günü olmasına rağmen yarın kente gireceklerini umuyoruz!"

Diyagramın üstünde gerçekten de kulelerin birinde, sağda, kızıl bayrağın dalgalandığı görülebiliyordu. Bu büyük olay o kadar uzun bir süredir dört gözle bekleniyordu ki, gerçekleştiğinde insan gözüne inanamıyordu.

Dördüncü müfreze gün boyu ikide bir diyagrama koşup durdu. Gerçekten de, bir kulenin üstünde küçük, uzun, kızıl bir bayrak dal-

galanıyordu ve üzerinde, SSCB yazılıydı. Diyagramda aynı zamanda düşmanın kentten nasıl kaçtığı da görülebiliyordu. Bunlar artık mavi değil, siyaha çalan, oldukça hırpani görünümlü küçük figürlerdi. Pyotr Vassilyeviç Malenki onları çini mürekkebiyle boyamıştı ve bunun için mutlaka çok zaman harcamıştı, çünkü sayıları hayli çoktu.

Akşam yemeğinden sonra bir tebliğ okundu, kısa ve öz, şöyle deniyordu:

"Beşinci ve on birinci müfrezeler üniformalarıyla ve saflar halinde genel toplantıya gelecek. Bando ile bayrak müfrezesi nöbetçi müfreze komutanının komutuna uyacak."

Akşam genel toplantıda zafer kutlandı. Kızlar üniformalarını giydiler. Bayrak selamıyla karşılandılar; ve hemen ardından kutlamalar ve övgüler yağdırıldı. Elbette erkeklerinki gibi "tezgâhları" ve öyle kötü ağaçları yoktu, ama çok iyi çalıştıkları da inkâr edilemezdi. Bu yüzden erkekler onları kıskanmadılar. Tam tersine, herkes seviniyordu ve kızlara bakarken hepsinin gözlerinin içi gülüyordu.

Sonra Oksana Litovçenko konuştu. İgor, konuşmasına gururlanarak kulak kesildi. Oksana ne muhteşem bir kızdı. Oksana'yı sevdiğini yalnız kendisi bildiği için gururluydu. Onun şimdi söylediğini, hiç kimse daha güzel söyleyemezdi:

"Sizlere birkaç söz söylemek istiyorum, sevgili yoldaşlarım! Biz kızların böyle güzel süslenmiş bir odaya geleceğine ve kırk kişinin gümüş trompeti bizim şerefimize çalacağına kim inanırdı? Ve burada bu kadar güzel trompet çalan ve bayrağımız altında duran erkekler de bizimle beraber ve Solomon Davidoviç'le ve yeni şef mühendisimiz Pyotr Petroviç'le ve diğerleriyle, ama özellikle de Aleksey Stepanoviç'le ve şimdi burada olmayıp işbaşında olanlarla, öğretmenlerimiz ve ustalarımız ve işçilerle, Bolşevik Partisi'nin söylediğini ve Lenin'in söylemiş olduğunu ve Stalin'in her gün söylediğini hep birlikte dikkate alıp yaşama geçirdiler. Bunları dikkate alarak ücretli askerler gibi değil kahramanca çalıştılar ve binlerce, on binlerce masa, sandalye, yağdanlık, çizim masası, pantolon ve spor gömlek üretip, ihtiyaç duyulan yere gönderdiler. Şimdi burada kendimiz ve ülkemiz için yeni bir fabrika kurduk, Stalin'ce bir fabrika. Burada Kızıl Ordu

için makineler üretilecek, çünkü Kızıl Ordu düşmanı yalnız tüfekle değil, makinelerle de yenecek. Ve bizler de onları yalnız Kızıl Ordu için değil; köprüler, evler ve yollar yapanlar için ve bütün çalışanlar için yapacağız. Biz kolonistlerden hiç kimse yoldaş Kirov'[1]un sık sık belirttiklerinin altında ezilmedi. Yalnız tek bir arsız belki hâlâ aramızda yaşıyor ve onu hâlâ cezalandıramadık. Daha dün fabrikadan yine bazı aletler kayboldu. Karargâhın çizdiği kara adamları gördünüz mü, kentimizden nasıl kaçıyorlardı? Böyle karanlık biri de bizim aramızda yaşıyor. Kolonist yoldaşlar, kızlar sizden şunu istiyor: Ona aman vermeyin, onu bulana kadar ve onu yakalayana kadar kendinizde rahatlama hakkı görmeyin! Ve onu bulduğumuzda, şimdiye kadar hiç yaşamadığımız bir zafer şenliği düzenleyelim!"

Böyle dedi Oksana ve herkes onu dinledi ve kimin makinede çalışmış olduğunu, kimin sağ, kimin sol ve kimin merkezde olduğunu unuttular. Sahne perdesi akıllarına düştü yeniden ve saat, Saharov'un gümüş saati ve geçen yılki paltolar ve aletler ve kolonide kaybolan diğer şeyler. Volenko da geldi akıllarına ve o rezil bulunduğunda, o güne dek yapılmayan bir şenliğin kolonide düzenlenmesi gerektiği konusunda ona katıldılar. Sözünü tamamladığında, böyle bir konuşmaya bir yanıtın gerekli olmadığını düşündü herkes kendi kendine. Ancak biri bir yanıta gerek duymuş olacaktı: Vorgunov! Ne zamandan beri Vorgunov genel toplantıda söz istiyordu? Ne olmuştu Vorgunov'a?

Vorgunov tıslaya tıslaya Stalin büstüne giden basamakları çıktı. Öyle olduğu yerden konuşmak istemiyordu, yakışık alır şekilde konuşmak istiyordu. Gelecek olanları heyecanla beklediler. Vorgunov hemen bayrak müfrezesinin önüne geçip işaret parmağını kaldırdı.

"Oksana Litovçenko –biraz önce konuşan kızın adı öyleydi herhalde, beşinci müfrezenin komutanı! Ben yaşlı bir adamım, yaşlı bir mühendis, ama onun önünde eğiliyorum ve diyorum ki, o muhteşem bir kız! Asıl sorundan, aramızda bulunup hırsızlık yapan ve işimizde bizi rahatsız eden o adi, aşağılık yaratıklardan söz etti. Size

1 Sergey Mironoviç Kirov (1886-1934): SBKP'nin başarılı politikacısı.

açık açık söyleyeyim, buraya geldiğimde şöyle düşündüm: 'Bir bu eksikti, çocuklarla iş yapıyorlar! Burada fabrikanın ne işi var?' Ben yaltaklanmayı sevmem, size de yaltaklanmadım ve hiçbir zaman böyle bir şey yapmayacağım. Ama şimdi duruma bir göz attım ve açık söylüyorum: Siz ve ben, el ele yürüyeceğiz! Yeni fabrikanın hemen tamamlanması ve içinde çalışmaya başlamamız için uğraşacağız! O kepazelerle beraberce başa çıkacağız, öyle değil mi?"

Kolonistler yaşlı mühendisi sevinç içinde alkışladılar. Bu, cephelerinin güçlenmesi demekti. Vorgunov ise devam etti:

"Yalnız, çalışma sırasında katıyım. Müthiş katıyım, demiyorum, ama Aleksey Stepanoviç'den de daha az sert değilim."

"Tamam!" diye bağırdı kolonistler.

"Tamam mı? O halde anlaştık ve siz de beni dinleyeceksiniz!"

"Ama siz de bizi!"

"Ben de sizi mi? Eh, belki bazen öyle de olur!"

Vorgunov, Stalin büstünün yanında durmuş gülüyordu ve minderli sedir boyunca dizilmiş olan kolonistler de gülüyordu. Bando ve bayrak müfrezesi gülüyordu ve dörtlü sıra halinde hizaya girmiş kızlar gülüyordu.

Başka bir gün operasyon raporunda şöyle yazıyordu:

"Düşman kenti boşalttı. Birliklerimiz cephe boyunca kente yürüdüler. Kızıl bayraklarımız bütün kulelerde dalgalanıyor. Düşmanın son güçleri şantiyeye sinmiş ve varillerin, sandıkların aralarına, iskeleye ve çöp yığınına gizlenmiş durumda. Bir kısmı eski stadyumda tutuklandı. Komutanlar kurulu, koloninin 7 Kasım bayramında her türlü düşmandan arındırılmış olması için eylül ayı süresince gizlendikleri yatakları imha etme kararı aldı."

COŞKUNLUK NEDİR?

Vorgunov, yeni ve eski binaların etrafındaki arsayı düzenlemeye bir ayın yeteneğini hesap etmişti. On bir müfrezenin enerjisinin

küçümsenmeyecek olduğunu haklı olarak düşünmüştü herhalde. Ancak daha 31 Ağustosta genel toplantıda şu kararlar alındı:

1. Mevcut koşullar altında okul ödevlerini düşünmek mümkün değil. Ders yılı başlangıcı 15 Eylüle ertelenmiştir, kış yarı yıl tatilinin yapılmaması kaydıyla.

2. Çalışılabildiği kadar çok çalışılacak. 'İş bitimi' işareti verilmeyecek.

3. Her müfreze belli bir çalışma alanından sorumludur.

4. 15 Eylüle kadar bütün işler tamamlanacak.

1 Eylül'de bütün ekipler hemen kahvaltıdan sonra, tek bir posta halinde işe koyuldular. Vorgunov bu kadarını ummamıştı. Günde yüz kişiyi hesaba katmış ve üstelik yüzde 35'ini de "çocuk gücü" olarak gözden çıkarmıştı. Ancak daha ilk günün sonunda, sekizer saatten iki yüz işgücünün emrine hazır olduğunu tespit etti. "Çocuk gücü"nü ilgilendiren sorunu burada doğru bir şekilde hesap etmek çok zordu. Çocuklar birçok yerde iş alanı için biçilmiş kaftandı.

Şantiye birdenbire yeni bir görünüme kavuştu. Eskiden de burada iki yüz kadar adam çalışıyordu, dülgeri, marangozu, boyacısı, temizleyicisi, yardımcı işçisi. Onlar şimdi de hâlâ oradaydılar ve genel yapı pek değişmemişti. Yapı, kolonistlerden dolayı da değişikliğe uğramamıştı. Erkekler ve kızlar eğitimli işgücü değillerdi ve bedenen de o kadar çok iş göremezlerdi. Ancak buna karşılık organizmadaki kan gibiydiler ve her yerde hazır olabiliyorlardı. Çalışma yapılan her yeri konuşmaları ve gülüşmeleriyle, çalışkanlıkları ve iyimserlikleriyle canlandırdılar. Her tarafta ayağına çabuk, küçük insanlar arı kovanı gibi işliyorlardı. Ağır yükler taşıyor, oflayıp puflıyor ve gürültü yapıyorlardı. Sonra ansızın bir serçe sürüsü gibi bir öbeğin üstüne heyecanla üşüşüyorlar ve oradan da, yardımın gerektiği bir başka yere koşturuyorlardı.

Binanın içinde, her şeyin tepetaklak olduğu yerde kızlar çalışıyordu. Onlara zor bir görev düşmüştü: silkelemek. Binlerce torba toprağın buraya taşınması gerekiyordu, ondan önce ne zemin döşenebilir, ne de makinelerin temelleri için duvar örülebilirdi.

Kızlar aralarında yaptıkları herhangi bir gizli görüşmede koşar adım çalışma kararı almışlardı sanki. İlk gün, bu durum herkesin şaşkınlığını uyandırdı ve şöyle denildi:

"İyi terleyecekler! Buna uzun süre dayanamazlar!"

Ancak kızlar ikinci ve üçüncü gün de tempolarını korudular ve şimdi herkes, berikilerin kendilerini aşırı yorup hiç mi hiç bitkin düşmeyeceklerini, gerçekten de buna alıştıklarını fark ettiler. Bunun üzerine çeşitli yorumlar yapılmaya başlandı:

"Bakın hele, boş torbalarla da koşuyorlar, dolularla da!"

Vorgunov kaygılanmaktaydı. Giderek daha büyük bir sıklıkla binanın içinde görülüyor ve izliyordu. Kızlar yanından çifter çifter gülerek fırlayıp geçiyorlardı.

"İyi günler, Pyotr Petroviç! Erkekler ne âlemde? Tembellik etmiyorlar ya?"

Öğretmenler ve ustalar kolonistlerle birlikte çalışıyorlardı. Terzi öğretmeni, artık iyice yaşlanmış olan bir kadın, kızların arkasından koşturup ürkek, ama yine de sevinçli, itiraz ediyordu:

"Benim gibi yaşlı bir kadını iyice yordular, şımarık şeyler! Tabii, onların umurunda değil, ne de olsa tüy gibiler ve hızlılar, ama ben nasıl ayak uydurayım? Neyse, ben varken en azından biraz yavaşlıyorlar."

Artık neredeyse tamamlanmış bir temelin başında yaşlı bir duvarcı yerde oturmuş, dişsiz ağzıyla gülüyordu.

"Böyle bir şeyi hayatımda hiç görmedim! Dayanıklılar, bunu söylemeliyim! Ve de hiç durmadan gülüp konuşuyorlar! İnsan onları görünce küplere biniyor. Ah, keşke yine böyle genç olsaydım! Öyle bir hızlı olurdum ki, herkesi geçerdim! Ah!"

Ansızın sıçrayıp ayağa kalkıyor ve Lena İvanova ile Lyuba Rotstein'in arkasından koşuyordu.

Dördüncü müfrezenin özel bir görevi var. Beton için taş kırıntısı hazırlamaktaydılar. Kiremit kırıkları bütün şantiyeye dağılmıştı, ancak oğlanların çekiç darbeleriyle, ateşin yangın tulumbasıyla kaybolması gibi gözden kayboluyorlardı. Afacanlar göz açıp kapa-

yıncaya dek, bir başka yere çökmüş oluyor ve her zamanki gibi tartışıyorlardı:

"Yatak rayı hareket ettiğinde, ona uzun planya makinesi denir; yok bıçağı hareket ediyorsa, ona da shaper[1] denir! Arkasında küçük bir bıçağı vardır, adı da Keyston!"

"Shaper –o da bir planya!"

"Hayır, yatak hareket ediyorsa, ona planya denir!"

"Pöh! Yatakmış! Ne yatağı?"

"Ama ona öyle denir!"

"Şimdi birazdan diyeceksin ki, yorgan hareket ediyor! Sonra da, çarşaf hareket ediyor!"

"Hep tartışacak bir şeyler bulursunuz," dedi Brazan kiremit kırıklarına bakarak. "Kırıkları hemen yerine götürseniz, daha iyi edersiniz."

"Neyle? Ellerimizle götüreceğiz?"

"Torbalar nerede?"

"Kızlar alıp götürdü, onlarınki azmış."

"O zaman koş ve ellerinden al!"

"Ha ha, kolaysa sen al! Sanki verecekler de! Onlarla kavga ettiğinde, hemen raporda adın geçer ve doğal olarak hep haklı çıkarlar! Dün de saçma sapan şeyler söylediler, ben hiçbir şey söylemedim bile, beni nasıl kötü azarladılar!"

Brazan'ın ekibi daha da şanslı bir yerde, yaya kaldırımının asfaltlanmasında çalışıyordu: Koloniye günde, üzerinde bir kazan kaynar asfalt dolu yaklaşık üç araba geliyordu. Kolonin arsasında yüzlerce metre uzunluğunda geniş bir yol uzanıyor. Bazı yerleri tamamlanmıştı. Henüz eşilen bazı yerlere ise Brazan'ın ekibi çakıltaşları ve beton dökmekteydi.

Fabrikanın ana binasının iskelesini Pohoşay'ın ekibi sökmüyordu. Bu oldukça ilginç işten ötürü müfreze komutanları

1 Shaper (ing.): İşlenen nesne sabit dururken, aletin darbeli hareketler yaptığı planya.

toplantıda neredeyse saç saça baş başa gireceklerdi; kura çekmek durumunda kaldılar. Ve kura sonucu şans dokuzuncu müfrezeye güldüğünde, Pohoşay meclis odasından çıkıp fabrikanın ana binasına fırladı ve bütün ekip de onun arkasından yürüdü. Vorgunov'u en çok dokuzuncu müfreze kaygılandırmaktaydı. Aşağıda durmuş heyecandan göğüs geçirdi. Bugün binanın bir köşesindeki iskele sökülüyordu, burada direkler, keresteler daha da bir karmaşıktı. Neredeyse yirmi metre uzunluğundaki bir direk bir yerlere takılmış ve iskelenin karmaşık yapısı içinde boşta, neredeyse düşey durmaktaydı. Kolonistler onu sıkıca tutup, çekip çıkarmaya çalışıyorlardı. Jean Grif en yukarıdaki kerestenin üstünde durmuş elindeki balyozu sallıyordu. Vorgunov'un gözleri de bu balyoza takılı kalmıştı, çünkü şimdiye kadar bir iskelenin balyozla söküldüğünü hiç duymamıştı. Jean Grif balyozu denk gelen keresteye çatır çatır indirmekteydi. Orada bazı keresteler gevşerken ve kendisi de dar kerestesi üzerinde sallanmaya başlamıştı. Altında oturanlar, pat diye inen nesnelerden korunmak için başlarını içlerine çektiler. Vorgunov, 'sen' diye hitap etmeye başladı:

"Ne yapıyorsun orada, seni yontulmamış herif?"

"Ne oldu ki?" diye sordu Jean Grif hayretle ve aşağıya baktı. Bütün dokuzuncu müfreze Vorgunov'a yukarıdan öyle bakıyor ve ne istediğini anlamaya çalışıyordu.

Vorgunov ise Jean Grif'in kırıp döken balyozunu çoktan unutmuştu. Şimdi küçük Sinizin'le ilgilenmekteydi. Beriki düşeyde sallanan direğe tırmanıyordu. Dişlerinin arasına halat sıkıştırmıştı. Vorgunov iki kolunu birden açıp, kalın, kısık sesinin izin verdiği kadar bağırdı:

"Nereye gidiyorsun? Ne demek oluyor bu, lanet olsun!"

Sinizin aşağıya bakıp sordu:

"Ne oldu ki?"

"Hemen aşağıya iniyorsun! Derhal! Şeytan görsün yüzünü!"

Pohoşay, aynı şekilde en üst kerestede oturan dokuzların komutanı, bağırdı:

"Çıksın! Yoksa akşama kadar burada oturup kalacağız! Sadece halatı bağlayacak!"

"Ama direk sağlam değil ki!"

"Düşmez düşmez," dedi Pohoşay. "On iki adam asıldı ona, yine de yerinden oynamadı."

Ancak tartışmak anlamsızdı. Sinizin çoktan direğin başındaydı ve halatı bağlıyordu.

Vorgunov ondan gözünü ayırmadı.

"Buna ne demeli? Tüylerim diken diken oldu! Ne yapıyor bu haylazlar? Bir şeyler söylesenize!"

İnşaat teknikeri Dem'in dudakları titriyor, pos bıyıkları tuhaf bir şekilde oynuyordu. Vorgunov, berikinin kaldırdığı kolonun gösterdiği yönü izledi ve gerçekten riskli bir görünümdü: Barakalardan birinin ağaç çatısının üstünde on beş kadar delikanlı durmuş koro halinde bağırıyordu:

"Heyamola, heyamola, heyamola, heyamola!"

Ritmik bir şekilde sallanıyor ve kendileriyle birlikte sağlam olmayan temeli de sallıyorlardı. Sarsılma giderek arttı, kirişler çatırdadı, kolonlar ve tahtalar binanın ağaçtan yüzeyine çarptılar. Vorgunov kopup geldi ve bar bar bağırmaya başladı. Ancak iş işten geçmişti. Baraka yıkıldı, etraf toz duman oldu, şiddetli bir gümbürtü kopmuş ve bu toz ve gümbürtünün içinde on beş genç sanki hiçbir iz bırakmadan kaybolmuştu.

Bir an için ortalığa sessizlik çöktü, sonra hiçbir şey olmamış gibi gülüşüp çığlık attıkları duyuldu. Baraka yerinde değildi artık, onun yerine zemini, enkazlardan oluşan, küçük bir tepeye benzeyen bir yığın örtüyordu; ve gençler arka arkaya onun altından çıkmaya başladılar. Dem başını ellerinin arasına alıp firar etmişti. Vorgunov hâlâ olduğu yerdeydi. Bir mendil çıkarıp kelini sildi. Şimdi bütün gençler enkazın altından çıkmışlar ve gözleriyle bir sonraki barakayı arıyorlardı. Büyük kulaklı küçük Korotak bağırarak bir şeyler söyleyip önden fırladı. Anında çatının üstüne oturup, zafer çığlıkları attı.

Vorgunov artık kızmıyordu, onun yerine ölçülü, kalın bir ses tonuyla emretti:

"Hey, barakadakiler! Kaçıncı müfreze?"

"Onuncu," diye yanıtladı birçok ses.

"Komutanınız nerede?"

"Burada, yoldaş Vorgunov!"

Vorgunov'un önünde İlya Rudnev duruyordu. Şef mühendise masum gözlerle bakarak ve onun direktifini bekliyordu. Vorgunov deminki kalın sesiyle,

"Allah belanızı versin! Ne yaptığınızı sanıyorsunuz!"

"Ne oldu?"

"Onların müfreze komutanı siz misiniz? Adınız?"

"Rudnev."

"Yöneticinin temsilcisi olarak, sanırım, size oda hapsi verme hakkım var."

Rudnev ona dikkat ve şaşkınlıkla baktı.

"Ne için?"

"Bu yöntemle barakayı yıkmanız gerektiğini size kim söyledi?"

"Ama çok iyi gidiyor! Şimdi üçüncüsünü yıktık, ikisi kaldı."

"Bunu kesinkes yasaklıyorum, anlaşıldı mı?"

Rudnev boynunu büktü.

"Şu ikisini de yıkmamıza izin verin, yoldaş Vorgunov! Ne önemi var?"

"İzin vermiyorum."

"Ne var ki bunda? İki baraka!"

"Hâlâ itiraz mı ediyorsunuz? Bir saat oda hapsi! Derhal!"

"Baş üstüne, bir saat oda hapsi!" diye karşılık verdi Rudnev selam durarak ve ekibine doğru bağırdı:

"Perlov, ekibi sen devralıyorsun, ben yapamıyorum!"

Yapılı, geniş omuzlu Perlov da selam durdu:

"Baş üstüne, ekip devralınacak!"

Hemen onuncu müfrezeye döndü:

"Boş duracak vaktimiz yok! Hücum!"

Onuncu ekip çatıya tırmandı ve Vorgunov silahlarını indirdi. Elini Rudnev'in omzuna attı ve yakındı: "Rudnev, sevgili Rudnev, şuna bir son verin! Böyle olmaz ki!"

"Ama neden olmasın?"

"Rudnev, bu işe hemen bir son verin! Yine sallanıyorlar!"

"Aman, bakmayın oraya!"

O zaman Vorgunov en sonunda gerçekten sinirlendi. Sözünü bağırıp çağırarak geçirdi. Onuncu müfreze çatıdan indi. Daha sonra Rudnev mecliste özeleştiri verdi:

"Elbette bizde verimsiz olan bir enerji kaybı söz konusuydu. İki baraka için iki gün uğraştık, onun yerine, eğer akılcı yaklaşmış olsaydık, onları on dakikada yıkmış olurduk."

Alanın bir ucunda sekizinci müfreze, yeni binalar önüne çiçek bahçesi sağlamak için gereksiz ağaçları kesmekle meşguldü. Burada da akılcı çalışılmaktaydı. İgor ile Sanço kesilmiş bir meşenin kalın gövdesine testere vuruyorlardı ve pek bir keyifliydiler. O arada yanlarına Saharov geldi. Danilo kızarmıştı ve ona şikayet etti:

"Dokuzuncu müfreze bana neler çektiriyor Aleksey Stepanoviç! Çalışmama izin vermiyor!"

İgor testereyi bırakıp Saharov'a durumu açıkladı:

"Olmazsa olmaz bir önlem, Aleksey Stepanoviç! Halihazırdaki koşullara göre Danilo motor olarak kullanılamaz! Kesinlikle! Danilo, ağırlığı ve sakin yapısı göz önünde bulundurulursa, pres olarak kullanılabilir. Başka hiç kimse biz testere ile kesene kadar hep aynı yerde oturamazdı. Bunu yalnız Danilo yapabilir!"

"Hım," diye başını salladı Saharov, "olabilir. Ancak diğer niteliklerini nasıl kullanıyorsunuz?"

"Burada önemli olan ağırlığı. Bakın, Danilo bir ucunda oturmuş ve gülümsüyor! Böylece bıçkı işimiz kolaylaşıyor, çünkü bu lanetli bir meşe: Tuttu mu testereyi bir daha bırakmıyor."

"Ama yoldaş Gorovoy'u yedek güç olarak kullanmak daha avantajlı olmaz mıydı? O zaman aranızdan iki kişi keser ve üçüncüsü de dinlenirdi."

"Hiçbir anlamı yok. Denedik. Verim felaket düşüyor!"

Danilo Gorovoy konuşmaları dinliyor ve ağacın gövdesinden tırmanmaya hazırlanıyordu.

"Ah, Aleksey Stepanoviç! Gördünüz mü, işbirliğimizi bozdunuz!"

Saharov gülüp yoluna devam etti. Bir süre sonra arkasına baktığında ve İgor ile Sanço'nun ağacı kestiklerini ve Danilo'nun da ağacın gövdesinde oturduğunu gördü.

On bir müfrezeden her biri belli bir çalışma alanından sorumluydu. Vorgunov'un gözünün, hepsinin üstünde olması gerekiyor, onların fazlasıyla "çocuksu" temposu onu kaygılandırıyordu. Bütün gün bağırmaktan, telaşlanmaktan kurtulamıyordu. Sonra Saharov'un yanına yorgun argın varıp yakınıyordu:

"Bunlarla... Biliyor musunuz, bu ahaliyle çalışabildiğiniz için size hayranım!"

Akşamları canı sıkılıyordu. Makineleri arasında asık suratla dolaşıyordu ve en sonunda dayanamayıp yatakhaneleri ziyaret ediyordu. Dokuzuncu müfrezenin yanına gidip, bir sandalyeye oturdu.

"Direği çektiniz mi, yoldaş Pohoşay?"

"Hangi direği?"

"Orada vardı ya... Uzun bir direk, hani."

"O köşedekini mi diyorsunuz, yoksa dökümhanenin oradakini mi, yoksa onun arkasındakini mi?"

Vorgunov suskun, kelini sildi ve kendini tutmaya çalıştı.

"Ha, demek üç direk var! Eh, Allah için! Güzel bir yaşamınız var burada, temiz ve eğlenceli, gerçekten!"

Sonra coşkunluk üzerine tartışmaya giriştiler.

"Yeni fabrikayı böyle ele alıyoruz, Pyotr Petroviç, coşkunlukla!"

"Nedir bu... Coşkunluk dediğiniz?"

"Komsomol tarzında."

"Haa!"

"Coşkuya inanmıyorsunuz galiba?"

"İnanmak, inanmamak meselesi değil. Ya biliyorumdur ya da bilmiyorumdur."

"Ama coşkunluğun ne olduğunu biliyorsunuzdur herhalde?"

"Elbette biliyorum. Ama siz, örneğin, geometrinin ne olduğunu biliyor musunuz?"

"Tabii ki."

"Bir daire alanının formülü nedir?"

"pi r2."

"Bu formülü coşkunlukla değiştirebilir misiniz?"

"Tabii, bunu değil. Coşkunluğun, formülleri bozmak gibi bir işlevi yoktur!"

"Ama bugün bir formülden fazlasını berbat ettiniz!"

"Böyle bir şeyi ne zaman yaptık?"

"Eh, örneğin iskeleleri sökerken."

"Orada ne gibi formüller var ki?"

"Adım başı bir formül var! Bir yerde bir direk duruyorsa, bir şeyin üzerine dayanıyordur. Malzemenin sağlamlığıyla ilgili, statikle ilgili belli yasalar vardır vesaire; ve bu yasalar üzerine Sovyet yasaları oturtulmuştur ve buna göre, sizin yaptığınız gibi iskeleler sökülemez. Siz ise Papua'lılar gibi, ağzınızda bir halatla tırmanıp durdunuz. Ya Rudnev, ekibiyle barakaları nasıl yıktı? Kaç formülü hiçe saydı? Formüllerle oynanmayacağını kendi ağzınızla söylüyorsunuz!"

Dokuzuncu müfreze hiddetlenerek itiraz etti ve hemen onu çürütecek şeyler buldu:

"Ya savaşta durum nasıldır? Savaşta da mı formüller vardır?"

"Elbette!"

"Savaşta formüller varmış!"

"Sevgili çocuklar, savaş ciddi bir olaydır. Yurdun için ölmek gibi bir görevin var mıdır, yok mudur? Alın size ilk formül, doğru değil mi? Ha, susuyorsunuz! Ama dar kafalılıkla ölme hakkınızın olduğunu mu düşünüyorsunuz yoksa?"

"Neden dar kafalılık olsun?"

"Dinleyin! Öylesine bir hendekten tırmanıp kollarınızı oraya buraya sallarsanız işiniz bitmiştir. Buna hakkınız var mı?"

"Ama bunu biri çok isterse..."

"Böyle bir şey olmaz! Böyle bir şeyi istemeye kimsenin hakkı yoktur! Sana asker olarak ihtiyaç vardır ve senin hendekten tırmanma hakkın yoktur! Ha, susuyorsunuz! Şimdi, görüşmek üzere, yarın formüllerin ihlal edilmesine izin vermeyeceğim!"

Ayağa kalkıp gitti. Dokuzuncu ekiptekiler onun arkasından bakakaldılar.

"Nasıl biri olduğunu görüyor musunuz? Coşkunluğa karşı!" dedi Pohoşay.

"Hayır ya, karşı değil!"

"Karşı değil mi?"

"Karşı."

"Hayır, karşı değil."

Bu soru dokuzuncu ekipten bütün koloniye yayıldı. Gerek işte, gerek boş zamanlarında herkes bu soruyla ilgili karar vermek için uğraşıyordu.

Coşkunlukla ilgili bu teorik araştırma sürerken, inşaattaki işler aynı tempoda sürüyordu ve Vorgunov, formüllerini geçerli kılma konusunda her zaman başarılı olamıyordu. 15 Eylülde şantiye tanınamaz bir hale getirildi. Güzel çiçek bahçeleri ve yollarla sarılmış olan binalar, yanı yöresindeki fazlalıklardan arınmış olarak gözler

önüne serildi. Atölyelerde, yepyeni, pırıl pırıl döşemenin üstünde, hepsi aynı hizada makineler duruyordu. Bazı yerlerde temizlikçilerin işleri vardı hâlâ ve onlar için zor bir hayat başlamıştı. Fabrika girişlerinde eli tüfekli nöbetçiler görünmeye başladı, yere kuru ve ıslak paspaslar serildi.

"Yoldaş, ayaklar silinecek!"

"Ne?"

"Ayaklar silinecek!"

"Ben mi?"

"Evet, siz! Şurada paspas var, buyrun!"

"Ama ben temizlikçiyim, dostum!"

"Fark etmez."

"Temizlikçilerin ayaklarını sildiği hiç görülmüş bir şey mi?"

"Siz görüyorsunuz ya!"

Temizlikçi, şimdiye kadar böylesi bir prosedürü tanımamış olan ayak tabanlarını yere sürterek nöbetçiye şaşkın şaşkın bakakaldı. Ancak sonradan gidip Vorgunov ile Saharov'a şikayet ettiler. Vorgunov onlara yanıt verdi:

"Yani ayaklarını sildin?"

"Evet."

"Ölmedin ya?"

"İnsan bundan dolayı niye ölsün ki?"

"Eh, o halde iyi."

"Ben de bir şey yapamam, beni de buna zorluyorlar," dedi Saharov.

"Haydi ya! Seni de mi?"

Yani durum aynen devam etti.

15 Eylülde Vorgunov genel toplantıda, işin tamamlanmasıyla ilgili bir konuşma yaptı. Bütün müfrezeleri övdü, formüllerinden ise söz açmadı.

Toplantıdan sonra Pohoşay ona sordu:

"Şimdi söyleyin, coşkunluk var mıdır, yok mudur?"

Vorgunov kurnazca geçiştirdi:

"Adına başka bir şey de denebilir, dostum, sağduyu, sevgi ya da karakter denebilir. Karakterli misiniz?"

"Karakter mi? Sanırım..."

"Eh, gördünüz mü, bu coşkunluktur!"

YENİ FABRİKADA

Eski ve yeni üniversite öğrencileri öncesinden yola koyulmuşlardı bile. Törenle uğurlanmışlardı. Bayrak altında konuşmalar yapılmıştı ve sonra da bütün koloni onlarla birlikte tren garına kadar yürümüştü. Burada gözyaşları döküldü, ama elbetteki dördüncü müfrezedekiler ağlamadı.

En çok kızlar ağladı, Klava Kaşirina'dan ayrılmak zor geliyordu. Ama sekizinci müfreze ve diğerleri için de Nesterenko'dan, Kolos'tan, Sadovniçi'den ve Grossman'dan ayrılmak kolay değildi.

Ayrılanların yerine yenileri geldi. Bunlar ailelerinin yanından, "özgürlükten" ya da tutsaklıktan gelen erkek ve kız çocuklarıydı. Geldikleri gün İgor Çernyavin nöbetçi müfreze komutanıydı. Volenko'nun onu karşıladığı günü hatırladı ve içini aynı anda hem bir sevinç, hem bir hüzün kapladı. Volenko şimdi neredeydi acaba?

Yeni gelenlerin rahatı yerindeydi. Solomon Davidoviç'in eski atölyelerine kilit asılmıştı bile ve kolonistleri tarafından çiğnenmiş, eski patikaları –sonbahar olmasına karşın– hızla ot bürümüştü. Stadyumun alevler içinde yanmasına gerek kalmadı. İşçiler o muhteşem eseri birkaç günde parçalayıp yerle bir ettiler. Hiç kimse buna üzülmedi, Solomon Davidoviç bile rahat bir nefes aldı. Yangınla ilgili kaygılarından kurtulmuştu.

Solomon Davidoviç, malzeme sağlama ve pazarlama bölümünün şefi oldu. Atandığı gün, eski işletmede militanca ve kahramanca çalışmalarından ötürü kolonistlere teşekkür etti. Ne büyük zorluk ve

acılar içinde yeni fabrika için altıyüz bini biriktirdiklerini hatırlattı ve bu güzel yılı ömrü boyunca unutmayacağını söyledi. Gözleri doldu, ama bundan dolayı utanmadı ve kimse de bunda bir kötülük görmedi. Ama sonra kendini topladı ve hatta bir açıklama yaptı:

"Eskiden, eğrimin düştüğünü sanırdım. Ama şimdi, yoldaş kolonistler, size şunu söyleyebilirim: Kalp attığı sürece, eğrinin düşmesinden söz edilemez. Sanço Sorin çok doğru söyledi, oportünistler düşen eğriyi kafalarından atmışlar."

Akşam geç bir vakitte, Saharov'un odasında, Saharov eski üretim birimini çoktan unutmuştu ve büyük bir coşkuyla yeni görevlerinden, malzeme temini ve pazarlamadan söz ediyordu.

"Ya kalkanla beraber, ya kalkanın altında –malzeme teminimiz kötü olmayacak, buna güvenebilirsiniz!"

Saharov ona sarıldı, ancak mücadele şiarında küçük bir düzeltme yaptı:

"Ona 'ya kalkanla beraber ya da kalkanın üstünde' denir, Solomon Davidoviç. Eski Yunan'da öyle denirmiş."

"Kalkanın altında demezler miymiş?"

"Hayır, Solomon Davidoviç."

"Kalkanın altında olmaya gerek duymuyorlardı o halde?"

"Çok doğru. Eski Yunanlılar, savaşa giderken öyle derlermiş. Kalkanıyla gelen gazi olarak dönermiş, kalkanın üstünde ise ölüler getirilirmiş. Yani ya kalkanla birlikte ya da kalkanın üstünde."

Solomon Davidoviç bu tarihsel bilgiyi dikkatle dinledi, yine de kuşkuluydu.

"Yanlış anlamadıysam, bizim için 'kalkanla birlikte' söz konusu olabilir, 'kalkanın üstünde' ise kesinlikle söz konusu olamaz. Malzeme temininde 'kalkanın üstünde' olmanın ne anlamı olabilir ki?"

"Evet, yani..."

"O zaman şöyle diyelim: Ya bir kalkanla ya da iki kalkanla birlikte! Bizim birim için bu daha akla yakın gözüküyor."

Solomon Davidoviç, bu düzeltilen klasik vecizeyle yeni bir savaşa atıldı. Yakın zamanda altına bir de özel kamyon verildi ve şoförü de Mişa Gontar oldu.

Evet, yenilerin rahatı yerindeydi. Doğrudan yeni fabrikaya gelmişler ve ilk günden itibaren, yeryüzü cenneti denebilecek bir çevrede yaşamaya başlamışlardı!

17 Eylülde iki yüzden fazla kolonist fabrikaya girdi. Herkese muhteşem bir çalışma yeri tesis edilmişti, makine biriminde ya da dökümhanede, montaj biriminde ya da alet yapım biriminde.

Mekanik birim zemin kattaydı. İkinci bir kat yoktu aslında, ancak devasa salonun dört duvarı boyunca uzanan ve tavandan düşen ışığı hemen hemen hiç kesmeyen bir asma kat vardı. Mekanik birimde neredeyse elli kadar muhteşem makine duruyordu, Sovyet imalatı ya da dışarıdan: Tornacı tezgâhı, revolver tezgâhı, bileyi makinesi, planya makinesi, dişli çarklı kesici makine, freze makinesi, matkap ve darbeli makineler. Her birinin ayrı bir çekiciliği vardı. Biri nikellenmiş parçalarının parıltısıyla göz alıyordu, diğeri çeliğin mat görüntüsüyle, bir sonraki bir diplomat gibi rafine ve şıktı, dördüncüsü üzerindeki gıcır gıcır siyah şekillerle büyüleyici bir etki yaratıyordu. Küçük Keyston-Shaper, üzerindeki sarımtırak yağ tabakasından dolayı yağlı yağlı parlıyordu hâlâ. Yeni efendileri, Filya Şari ile Vanya Galçenko, onu temizleyip güzelleştirmek için gayretle işbaşındaydılar.

İlk önce, "Komsomollar" ve "Kızıl Proletarya" birimlerinin tornaları çalışmaya başladı. Burada üçüncü ve onuncu müfrezeler iş görecekti. Ondan sonraki gün revolver tezgâhları işlemeye başladı, bunların başında Sriyanski, Porşnev, Sadovniçi, Janovski ve diğer eski tüfekler duruyordu. Bir süre sonra dökümhanedeki döküm potası göreve başladı ve mekanik birimde el matkabının alüminyum parlaklığındaki kaporta parçaları ortaya çıktı: Üst levha, alt levha ve çerçeve. Bir süre sonra bu parçalar torna ve revolver tezgâhlarının iç kısmında dönmeye başladılar.

Makinelerde şimdi hassas işçilik isteniyordu. Bu konuda kolonistler pek deneyimli değillerdi ve bu yüzden bir laboratuvardaymış

gibi özenli davranıyorlardı. İki dakikada bir, ölçekli taslağa ya da örnek kalıba davranıyorlardı ve ellerindeki parçayı kontrol ediyorlardı. Üst katta, montaj biriminde, hemen hemen yalnız kızlar ve küçük erkek çocuklar çalışıyordu. Burası, hızla işleyen ellere en çok ihtiyaç duyulan yerdi. Tamamlanmış bir matkaba daha çok vardı, ancak tek tek parçaların bir araya getirilmesine başlanmıştı ve ilk T şeklindeki parçalar kızların ellerindeydi.

Okuldan sonra komsomol tarafından organize edilen gruplar halinde sınıflarda ya da küçük dersliklerde toplanıyorlardı; orada üretimin sırlarına daha fazla girmeyi öğreniyorlardı. Bu türden sırlar yeterince vardı. Her bir parça, çözümü makinenin kendi özelliğinde ve sayısız mekanizmaların toplamında yatan oldukça zor bir problem anlamına geliyordu. Montaj sırasında, olaya daha farklı yaklaşılması gerektiği, birçok parçanın döndürülmek yerine zımbalanması gerektiği ortaya çıktı. Bu türden bir matkap insanın başına iş açan dişli çarklardan oluşan bir sistemi kapsıyordu. Tam bir hafta boyunca siyah saçlı, somurtkan ve ağırkanlı mühendis Beglov, Marat-dişli çarklı kesici makinede uğraştı durdu. O ve Semyon Kassatkin nefeslerini tutarak bir dişli çarkın çıkmasını beklediler; beklenen başa geldiğinde ve Beglov titreyen elinin içinde hâlâ sıcak durumdaki o küçük şeyi tuttuğunda, neredeyse ağlayacak olan Kassatkin mühendisin eline bakakaldı.

"Yine uçları yenmiş..." dedi.

"Evet, ne yazık ki."

"Modül 1 ile de bir denesek?"

Beglov'un gözleri Semyon'un iri kurşuni gözlerine değil, gece boyu freze işini sürekli modül 0.75'le hesapladığı kağıda dalıyordu sürekli.

"Hayır, bir kez daha şu canavarı makineden geçireceğiz."

"Nasıl olsa olmayacak," dedi Semyon Kassatkin. Boyun eğerek ağır makineyi tekrar çalıştırmaya başladı ve ikisi birden nefesini tutarak bir kez daha üzerine eğilip beklediler.

Birimlerde denetçi olarak, ellerinde örnek kalıplar, çizimler ve ince tesviyecinin gerek duyduğu diğer donanımlarla Şura Myatnikova, Sanço Sorin ve Jean Grif dolaşıyordu. Kolonistler arasında yeni bir sözcük saygınlık edinmişti, "milimetrenin yüzde biri" sözcüğü. İkinci katta, Aleksander Ostapçin ile Pohoşay'ın, kolonist yüreklerinden gelen bütün sevgi ve özeni sundukları Kyellberg-dairesel bileyi makinesi çalışıyordu. Burada da başlangıçta şaftla bilenirken dakika başı gabariyle kontrol ediliyordu. İki hafta sonra ise, Pohoşay, "milimetrenin yüzde biri" sözcüğünü gönül rahatlığıyla ifade edebiliyordu.

"Emriniz? Milimetrenin yüzde birinin yarısı oranında inceltmek mi? Baş üstüne hocam..."

Pohoşay makineyi çalıştırıp hafifçe üzerine eğildi. Bütün dikkatini vererek, sayısız küçük gelgitlerin hesabına yoğunlaşmıştı. Ve şimdi de her zaman kaçan o lanet olası anı kollamayı başardı. Makineyi kapatıp ustaya parçayı uzattı.

"Buyurun, hocam, tam tamına yarım mikrometre!"

Fabrika yavaş yavaş rayına oturuyordu. Depodaki birçok raf şimdiden tamamlanmış parçalarla dolmuş, şimdiden sandık dolusu yonga dışarı süpürülmüştü. Şimdiden mecliste, ahşap modellerin eksikliği dile getiriliyor ve genç mühendis Komarov'dan açıklama bekleniyordu. Komarov'un normalde soluk olan yanakları kızarmakta ve genç adam kendini savunmaktaydı:

"Alet yapım biriminde, yapılabilecek her şey yapıldı. Daha kırk kadar cihaz eksik, bir hafta içinde tamamlanacak. Solomon Davidoviç'in söz verdiği dört numaralı çelik eksik..."

İnsanlar onu can kulağıyla dinlediler, ona inanıyor ve saygı duyuyor, yine de soruyorlardı:

"Neden dört numaralı çelik geldikten sonra iki gün boyunca depoda durdu? Neden daha önce istetmek kimsenin aklına gelmedi?"

"Neden yüz on üç numaralı parçanın gabarisi hatalı?"

Komarov daha çok kızardı ve Vorgunov'a baktı, ancak Pyotr Petroviç,

"Neden bana bakıyorsunuz? Onlara baksanız, daha iyi edersiniz!" dedi.

Her zamanki gibi halının üzerinde oturan Filya Şari de söze girdi:

"Bu durum, İvan Semyonoviç'in... Nadyeşda Vassilyevna ile çok fazla ilgilenmesinden kaynaklanıyor..."

"Filya!" diye kızdı Torski. "Ne oluyorsun? Seni her zaman odadan kovmak mı gerekir?"

Filya dudak bükerek yüzünü başka tarafa çevirdi. Ona adil davranıldığı bir anı hatırlamazdı ki. Ancak Komarov, Filya'nın taarruzuyla hoş olmayan bir durumdaydı. Önündeki kağıtları sinirli bir hareketle çevirerek mırıldandı:

"Bu tür konuşmaları... hazmedemem... Ben çalışmak için buradayım... Kendime..."

Müfreze komutanları diplomatik bir edayla pencereden dışarı baktılar, Oksana'nın dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme dolaşıyordu, Saharov kıskaç gözlüğünü düzeltti.

Komarov istifasını sunmak üzere akşam üstü Saharov'un yanına geldi. Saharov dilekçeyi masanın üzerine bırakıp huylu huylu inceledi.

"Bu hiç de gerekli değil, İvan Semyonoviç!"

"Neden gerekli olmasın? Bu insanların ne hakkı var, benim özel ilişkilerime..."

"Ama bunda ne var ki? Sizin özel ilişkilerinizde kötü bir şey yok. Herkes sizin Nadyeşda Vassilyevna'ya âşık olduğunuzu biliyor, herkes size sempatiyle bakıyor ve sizinle birlikte seviniyor. Filya böyle şeylerden anlamaz ki."

Bu olaydan sonra Komarov günlerce, suratından düşen bin parça, ortalıkta dolaştı durdu ve Nadyeşda Vassilyevna ile her türlü temastan kaçındı. On gün sonra komutanlar kuruluyla bir tartışması daha oldu, ancak bu kez başka bir nedenden ötürü. Meclis, kolonist Redko'yu mekanik birime almak istiyordu. Komarov itiraz etti ve en sonunda sinirlendi:

"Şunu bilin: Redko'yu elimden alırsanız, istifa ederim!"

Soluk benzinde öfkeli bir ifadeyle müfreze komutanlarına gözlerini dikti. Berikiler işe şaştılar, Filya ise laf attı:

"Neden? O haklı! Buna ne hakkınız var?"

Meclis pes etti ve Saharov akşamleyin Komarov'a,

"Gördünüz mü, kendinizi savunursanız, söz geçirirsiniz," dedi.

Komarov gülümsedi ve Saharov'un yanından çıkıp doğruca Nadyeşda Vassilyevna'nın yanına gitti.

Solomon Davidoviç cephesinde havalar oldukça kötü görünüyordu. Bu kısımda sürekli fırtına bulutları birikiyordu. Bütün para inşaat ve donanım için harcanmıştı, eski fabrika kapanmış, yenisi ise henüz hiçbir şey satmıyordu.

Solomon Davidoviç terliyordu.

"Yeterince teklif alıyoruz. İstediğimiz kadar avans alacağız, yeter ki matkapla ilgili anlaşmanın altına bir imza atsınlar."

"Ama henüz matkabımız yok ki," diye yanıtladı Saharov.

"Ama olacak, yoksa hiç bitmeyecekler mi?"

"İlk çıkanlar büyük bir olasılıkla kötü olacaklar."

"Ne önemi var? İyi ya da kötü, her durumda satabiliriz!"

"İmkânsız!"

"Aleksey Stepanoviç, böyle şeyleri sinirleri sağlam olan insanlara söyleyin lütfen. Benimki bozuk. Bitmiş bir ürünün sürümünün yapılamayacağını nasıl söylersiniz?"

Saharov sustu ve Solomon Davidoviç sızlanarak yakındı:

"İnsanlığım mı kaldı artık? Yorgun düşmüş bir beygire döndüm!"

Yeni fabrikanın, her ciddiye alınması gereken olay gibi kendine özgü sıkıntıları vardı. Her yerde arızalar meydana geliyordu, görünürde, kılı kırk yararak düşünülen ve her şeyin net olduğu yerlerde, durduk yerde zorluklar çıkıyordu. Sinirlenen yalnız

Solomon Davidoviç değildi, dördüncü müfreze de, sorumluluk duygusu denebilecek türden gözle görülür kaygılar taşımaya başlamıştı. Kolonistler fabrikayı, şimdiye kadar kendilerine sunulmayan bir şans olarak görüyorlardı. Ekim Devrimi'nin insanlara yeni bir yaşam sunduğunu biliyorlardı ve onlar içinde bu yeni, mutlu yaşam, fabrikalarından ayırt edilemezdi. Bu yüzden matkapların bir an önce üretilmesini, Kızıl Ordu ve sanayiden sorumlu olanların onları bir an önce teslim almasını, Sovyet iktidarının, elektrikli matkapların bundan böyle yurtdışından getirilmemesi talimatını vermesini istiyorlardı.

İgor Çernyavin fabrikadaki en güzel makinenin başındaydı, Samson fabrikasından bir yassı bileyi makinesiydi bu. Mekanik birimin bir köşesinde, Keyston-Shaper'in yanında duruyordu. İgor, arkadaşlarına sürekli anlatıyordu:

"Dünyada bu makineden daha sevimli bir makine olamaz. İstersen, onunla sohbet bile edebilirsin, o kadar cana yakın!"

Gerçekten de makinesiyle sohbet ediyordu, özellikle sabahları yanına geldiğinde. Gerçekten de ilginçti. Düz bir cismin bilenmesi gerektiğinde, masaya tutturulmak istemezdi; İgor yanındaki düğmeye basıverir ve işlenecek olan cisim, söz dinler gibi, masaya yapışırdı.

"Bu manyetik levha!" diyordu İgor. "Böylesi bir manyetik levha, devrim öncesi döneminin mengenesine benzemez!"

İgor o sıralar ağır bir darbe yedi. Makinenin içinde bulunan dolapçıkta, Solomon Davidoviç'in bin bir çabayla edindiği çok pahalı bir şişe özel makine yağı duruyordu. İgor bir sabah atölyeye geldi, dolabı açtı ve şişeyi bulamadı. Belki de yerine koymayı unutmuştu. Makineyi aradı, taradı, kafa patlattı ve sonra heyecanla,

"Sinyor, parçalarınızı daha dün yağladım ve şişeyi dolaba koydum! Şişeyi ne yaptınız?" dedi.

Ancak bileyi makinesi sustu; bu olaydan dolayı telaşlandığı anlaşılıyordu. Yanı başında, Keyston'da Filya çalışıyordu. İgor onu ve Keyston'u kuşkuyla süzdü, ancak ikisi de sanki erdemin ta kendisi

gibi görünüyorlardı. İgor gün boyu yağını aradı durdu, ancak bulamadı. Kolonistler bu tür olaylara uzun süreden beri şaşırmıyorlardı.

Kolonide hırsızlıkların ardı arkası kesilmedi. Yeni fabrikanın açılışından beri hırsızlar özellikle aletlere göz koymuşlardı. Gün geçmiyordu ki, herhangi bir makinenin bir şeyi kaybolmasın, bir mikrometre, bir pergel, bir düzenek, anahtarlar ya da değerli çelik kesiciler. Saharov, işbitiminde, her zaman elde bulunması gereken takımlar dışında her şeyin depoya teslim edilmesi talimatını verdi. Eşyalar dolaplara kilitlenecekti. Ancak bunun da bir yararı olmadı, eşyalar kilitli dolaplardan da kayboldu. Depo müdürü, eski döküm ustası Bankovski, kaybolan aletlerin listesini yapmakla meşguldü. Bunları Vorgunov'a imzalatıyordu.

"Bu koloninin en az yarısı hırsız, her şeyin nasıl çalındığını görüyorsunuz ya."

Vorgunov istemeye istemeye, Bankovski'ye bakmadan suratını asarak imzaladı. Ardından Saharov'un yanına gitti.

"Ne yapacağız şimdi? Artık çalışamıyoruz! Mikrometreler çok pahalı ve edinmesi de o kadar kolay değil."

Saharov bir şey demeden onu dinledi, sandalyesinde dönüp kollarını dizine yasladı. Yumruğunun biri dirseği, öteki dizinin üstünde, alt dudağını ısırdı. Vorgunov onu izledi ve sonunda sordu:

"Burada kaç tane eli uzunun olduğunu tahmin ediyorsunuz?"

Saharov duruşunu değiştirmeden karşılık verdi:

"Pyotr Petroviç, burada elbette hırsızlar var, ama fabrikayı soyacak kadar arsız değiller."

"O halde kim soyuyor? Kim? Geceleri uykuda, frezeler çalınacak diye tir tir titriyorum. O durumda uzun süre bir şey yapamadan kalakalırız. Bu tür frezeler kentte bulunmaz, bizim dışımızda onlara kimsenin ihtiyacı yok. Freze imal etmenin ne anlama geldiğini biliyor musunuz?"

Derler ki, insanın yüzünde bir ben varsa, bir süre sonra buna alışır. Kolonideki hırsızlıklar da kolektifin bütün çehresini bozan

çirkin bir et beniydi işte, ama kolonistler ona alışamıyorlardı. İgor günlerce yağını aradı, diğerleri mikrometrelerini, pergellerini. Ancak artık ararken lekelenen makineleri değil, o genel, büyük acıyı, kolektifin çaresizliğini düşünüyorlardı.

Bir gün, İgor hâlâ yağını arıyorken, öğle yemeğinden önce nöbetçi müfreze komutanı Rişikov, Saharov'un odasına girdi; hazır ola geçmeyi bile unutmuştu.

"Aleksey Stepanoviç, yine bir hırsızlık olayı. Dişli çarklı kesici makinelerinin bütün frezeleri gitmiş, hepsi!"

"Ne?"

"Tek bir tanesi bile yok, on sekizi birden yok olmuş!"

Saharov kıskaç gözlüğünü çıkardı ve masanın üstüne koydu. Gözlerini eliyle kapadı, şakaklarını dalgın dalgın ovdu ve sonra,

"Teşekkür ederim," dedi.

"Bir arama yapmalıyız, Aleksey Stepanoviç!"

"Bu... gerekmez."

Rişikov iç çekti, bir şey demeden elini selama kaldırdı ve dışarı çıktı.

DÜŞMANLAR

Öğleden sonra saat beşte, Filya ile Vanya Galçenko, Saharov'un çalışma odasından çıktılar. Volodya Begunok toplantıya çağrı borusunu çaldı. Rişikov işareti işitti ve şaşırdı. Neden haberi olmadan boru çalınıyordu? Saharov'un yanına gitti.

"Ha, evet," dedi Saharov, "özür dilerim, çok acil. Sana zaten akşam yemeğinin erteleneceğini söyleyecektim, geç yiyeceğiz."

Müfreze komutanları toplanırken, İgor Çernyavin, Saharov'un odasına girdi.

"Şimdi biliyorum. Yağı Filya ile Vanya çaldılar. Buyrun, onları iyice bir sorgulayın!"

"Kanıtların var mı?"

"Kanıtlarım olsaydı, sizi rahatsız etmez, doğru komutanlar kuruluna giderdim. Onları adamakıllı sorgulayın! Benim yanımda, Keyston'da çalışıyorlar ve kesinlikle onlar aldı."

Çalışma odasında Vorgunov, Solomon Davidoviç ve Nadyeşda Vassilyevna oturuyorlardı. İgor onların varlığından rahatsızlık duymadı. Şimdi hiçbir şeyin önemi yoktu, kimseyi gözetecek durumda değildi. İşin garip yanı, Saharov gülümsüyor ve İgor'a pek ilgi göstermiyordu.

"Ne yapabilirim?"

"İkisini de sorgulamalısınız, Aleksey Stepanoviç! Onları çağırıyorum."

"Çağır!"

İgor'un fazla aramasına gerek yoktu. Meclis odasının kapısını açtı.

"Hey siz oradakiler, buraya gelin bakalım!"

Zanlılar, kimin "gelmesi gerektiğini" hemen anlamışlardı besbelli. Filya ile Vanya içeri girdiler, Saharov'u uygun bir şekilde selamladılar. Vanya usulca divana oturdu ve gözlerini anında odanın tavanına dikti. Filya, savunmaya hazır, masaya yanaştı. Saharov kıskaç gözlüğünü düzeltip, fazla sert olmayan bir sesle sordu:

"Çernyavin, yağı sizin çaldığınızı ileri sürüyor."

Filya, İgor'a baktı.

"Biz mi almışız senin yağını? Gülünç olma! Hiçbir şey almadık biz."

"Ben, sizin aldığınızı söylüyorum!"

Filya'nın mimik oyunu olağanüstüydü. Ciddi ve kararlı, büyük bir özgüvenle durumu aydınlatmaya koyuldu:

"Düşünsene İgor! Senin yağına neden ihtiyacımız olsun? Bizim kendi yağımız var zaten!"

"Benimki pahalı, özel bir yağdı!"

"Ha, özel yağ? Çok üzüldüm! Nerede duruyordu?"

"Ne diye rol yapıyorsun? Nerede duruyormuş! Makinenin içindeki dolapta!"

Filya o kadar etkilenmişti ki, başını sallayarak,

"Ne kadar öfkelendiğini anlayabiliyorum!" dedi.

"Bak hele, anlayabiliyormuş! Zaten ne zamandır yağımda gözünüz vardı!"

"Öyle bir yağının olduğunu bilmiyorduk ki. Öyle değil mi, Vanya?"

Vanya bu tartışmayla hiç ilgilenmiyormuş gibi görünüyordu. Odanın dört bir yanını seyretmeyi yeğliyordu, çünkü böylece Saharov ve Vorgunov'la göz göze gelmekten kurtuluyordu... Uğraşını bölmeden, gerçekten de yağdan haberleri olmadığını başını sallayarak anlatmaya çalıştı. İgor onları azarladı:

"Terbiyesizlik bu! Orada durmuş ve hiçbir şey bilmiyoruz, diye yalan söylüyorlar! Size makine yağını vereyim diye, ikide bir başımın etini yemediniz mi! Yapmadınız mı?"

Filya istekle itiraf etti:

"Evet, doğru."

"Ee, daha ne?"

"Hiç, sen bize vermedin ve öylece kalakaldı."

"Ya size o türden yağ alması için Solomon Davidoviç'e kaç defa yalvardınız? Zırladınız bunun için! Şimdi ne diyeceksin?"

Gerçekten de, ne diyecekti Filya şimdi? Bu soru herkesi ilgilendiriyordu. Saharov bile biraz öne doğru eğilerek, başını yumruklarına dayadı. Filya burnunu buruşturdu ve bir el hareketiyle yanıtının altını çizdi.

"Ne var bunda? Elbette ona yalvardık, ama kesinlikle ağlamadık."

"Ve şimdi de dört günden beri ağzınızı bıçak açmıyor!"

Filya başını çevirdi ve sessizce,

"Ne olmuş yani?" dedi.

"Bunun bir anlamı olmalı!"

"Onun daha ne kadar başını yiyecektik ki? Bize almıyorsa, almıyordur. Sana aldı, bize almıyor, o halde seni kendine daha yakın görüyor!"

Blum tarafsız konumunu bıraktı.

"Ah, sizi haylazlar sizi!"

Vanya oraya bakmıyordu bile, ona neydi, konuşurlarsa konuşsunlardı. Filya ise dönüp, herkesi şaşırtarak Solomon Davidoviç'i büyüleyici bir gülümsemeyle mutlu etti. Solomon Davidoviç parmak salladı.

"Peki nasıl yağlıyorsunuz?" diye üstelemeye devam etti İgor.

Bu darbeyi Filya beklememişti herhalde. Vanya da doğruldu ve kulak kesildi. Filya'nın bir kez daha gücenmiş gibi davranması gerekiyordu.

"Nasıl mı yağlıyoruz? Her zamanki gibi..."

"Ben biliyorum, daha herkes uykudayken kalkıyorsunuz, sonra da pencereden fabrikaya. Filya makineyi yağlıyor, Vanya da etrafı gözetliyor. Doğru mu?"

Saharov, gözünü Filya'dan ayırmıyordu artık ve bu da oldukça rahatsız ediciydi. Başkalarına da sürekli gözlerini dikseydi ya! Filya ayrıntıları es geçerek kısaca yanıtladı:

"Nasıl işimize gelirse, öyle yağlarız."

Vanya'nın ince sesi onu destekledi:

"Sen de sabahları erken kalkıp, makineni yağlayabilirsin."

İgor çaresizce kollarını yere indirdi. Solomon Davidoviç'in aklına, olayı bir de farklı bir şekilde ele almak geldi:

"Çok iyi çocuklarsınız..."

Ancak iyi niyetini sergilemeye fırsatı olmadı. Saharov, başını kaldırmadan, soğukkanlılıkla,

"Çıkın dışarı, sizi uyanıklar!"

Filya ile Vanya, aynı anda ellerini kaldırdılar. Keyiflenerek selam verdiler, yalnız önünden geçerlerken İgor'a kısaca, "oh olsun" der gibi baktılar. İtişerek çalışma odasından çıktılar. Hepsi kahkahayla güldü, bir tek İgor memnun değildi.

"Onlara ne yapmalı şimdi?"

Solomon Davidoviç onu teselli etti:

"Size tekrar yağ alırım, yoldaş Çernyavin. Bırakın, ikisi gönül rahatlığıyla yağlasınlar, Keyston'larına sevdalılar, elden ne gelir!"

Vorgunov, İgor ile dalga geçti:

"Yağ sorunu çözülmedi öyleyse Çernyavin?"

"Onları aydınlatın! Benimle araları iyi ve bunu kullanıyorlar. Bütün şişeyi kullandıktan sonra mutlaka ortaya çıkıp bildirecekler, şimdilik gerek duymuyorlar. Nereye sakladıklarını bir bilsem! Yatakhanelerini bile aradım."

"Onların yanında mı?"

"Elbette, onların yüzünden başımı mı ağrıtacağım sanıyorsunuz?"

"Hepsi zehir gibi çocuklar! Ah, frezeler bana rahat vermiyor..."

Bankovski başını kapıdan içeri soktu.

"Beni toplantıya istetmişsiniz, Aleksey Stepanoviç?"

"Evet, çok önemli bir konu. Sizin de bulunmanızı istiyorum."

"Frezeler hakkında mı?"

"Frezeler hakkında da konuşacağız."

Bankovski kayboldu ve Vorgunov sordu:

"Meclis frezeler nedeniyle mi toplanıyor?"

Saharov masasının arkasından çıkıp onlara doğru yürüdü.

"Umarım, Pyotr Petroviç, bu akşam frezeler masanızın üstünde olur."

Volodya Begunok kapıyı açtı.

"Meclis toplandı, Aleksey Stepanoviç."

Torski, beklenmedik toplantı çağrısından biraz şaşırmış bir ifadeyle oturumu açtı:

"Söz Aleksey Stepanoviç'te."

Saharov, müfreze komutanlarına ve diğer konuklara göz gezdirdi.

"Benim söyleyecek pek bir şeyim yok. Yalnız, rapor sunması için Filya Şari'ye söz verilmesini istiyorum."

"Rapor için mi? Filya mı sunacak?"

"Evet, yoldaş Şari rapor verecek, hem de önemli bir sorunla ilgili. Gerçi ben yoldaş Çernyavin'in yağının da sorunun üstüne bindiğini bilmiyordum, ama yine de, raporu sunanı dikkatle dinlemenizi rica ediyorum."

Filya, rapor sunacak olan birine yakışır şekilde ayağa kalktı. Torski'nin masasına geçti. Lida Talikova'nın keyifli bakışıyla karşılaştığında, bir an için gözlerini yere eğdi, ama sonra başladı:

"Bugün Vanya Galçenko ile fabrikaya geliyorum, kalk borusu henüz çalmamış..."

"Keyston'u yağlamak için," diye mırıldandı Vorgunov kendi kendine.

Müfreze komutanları güldü. Filya ciddi bir edayla başını salladı.

"Evet, Shaper'imizi yağlamaya hakkımız var, öyle değil mi?"

"Tabii, ama yağı çaldınız!" dedi İgor.

Filya Şari, başkana döndü.

"Vitya, benim burada hakarete uğramamı engelle lütfen!"

"Sen konuş, konuş," diye yanıtladı Vitya, "alınmana gerek yok."

"Şimdi Vanya ve ben fabrikaya geliyoruz ve makineyi yağlamaya koyuluyoruz. Daha yeni başlamışız ki, Rişikov ile Bankovski ortaya çıkıyor. Dökümhaneden geliyorlardı. Biz hemen İgor'un Samson makinesinin arkasına..."

Birdenbire bir gürültü koptu. Bir düşme sesi ve ondan sonra aniden patırtı sesleri duyuldu. Sriyanski bağırdı:

"Tut! Ben dikkat ediyorum!"

Rişikov kapıdan zor kullanılarak içeriye sürüklendi. Yüzü döşemeye gelecek şekilde fena halde yere kapaklandı; ve başını kaldırdığında, ağzının kan içinde olduğu görüldü. Herkes ayağa fırladı, Saharov bağırdı:

"Kolonistler, disipline lütfen! Ne oldu, Sriyanski? Brazan, şunu yerden kaldır!"

Ancak Rişikov kendi kendine ayağa kalkmıştı bile. Odanın ortasında durmuş, koluyla ağzındaki kanı siliyordu. Kolunda nöbetçi müfreze komutanının ipekten kol şeridi parlıyordu. Sriyanski hızla üstüne yürüdü ve bir çırpıda şeridi sıyırdı. Elini kaldırıp yere attı ve Rişikov'un yüzüne dişlerinin arasından haykırdı:

"Kızıl kol şeridini bile lekeledi, rezil herif! Ne mi oldu? Kaçmaya yelteniyordu! Sabahtan beri onu gözetliyorum. Kapının dibine oturmuştu, havanın gergin olduğunu biliyordu çünkü!"

"Tamam, Sriyanski. Daha kimse bir şey bilmiyor!"

Torski, Filya'ya başını salladı. Rişikov hâlâ ortada duruyordu. Yanına oturmasına izin verecek birini düşünmek neredeyse mümkün değildi.

Artık herkes, Rişikov'un düşman olduğunu anlamıştı; Rişikov'un kendisi de itiraz etmedi. Hiçbir söz söylemedi, güç kullanılmasını protesto etmedi, yalnızca sürekli, demin burnunun dağıtıldığı zemine bakıp duruyordu. Bütün müfreze komutanları Filya'ya heyecanla bakıyorlardı şimdi. Biri üsteledi:

"Anlatsana, anlat!"

"Evet, biz Samson'un arkasına gizlenmişiz ve orada oturuyoruz. O zaman Bankovski, Rişikov'a dedi ki: 'Dün Beglov akşam geç vakte kadar frezelerle uğraştı, öyleyse buralarda bir yerdedirler.' Sonra başladılar ve ellerinde maymuncuk vardı! Bir çırpıda Semyon'un dolabını açtılar ve her şeyi dışarı çıkardılar. Sonra Rişikov sordu: 'Pergelleri sattın mı?' Bankovski dedi ki: 'Hayır, satmadım, mesele o değil.' Aynen öyle söyledi: 'Mesele o değil.' Ve Rişikov da güldü: 'Ha ha, frezeler yok olduğunda, amma şamata olacak!' Bankovski ise gülmedi, öfkeli bir şekilde şöyle dedi: 'Her önüne gelen it sürüsü bugünlerde fabrika kurmaya başlıyor!' Başka bir şey demedi, bütün o süre boyunca öfkeliydi. Ama Rişikov öfkeli değildi, sadece gülüyordu. Sonra gittiler ve frezeleri de götürdüler, Bankovski'nin cebindeydi. Biz de o zaman Shaper'imizi yağlamayı tamamen unuttuk ve koşarak Alyoşa'nın yanına gittik ve ona durumu anlattık ve sonra da Aleksey Stepanoviç'e anlattık."

Filya sözünü tamamlayınca Saharov'a baktı. Beriki onu kemerinden kavrayıp kendine doğru çekti, toplantı bitimine kadar Filya yanında durdu.

Şimdi herkes Bankovski'ye dönmüştü. Bacak bacak üstüne atmış, bir ayağını sallayarak bir köşede oturuyordu. Torski sordu:

"Söyleyecek bir şeyiniz var mı, Bankovski?"

Bankovski başını kaldırdı, biraz rengi atmıştı, ama kesinlikle ürkek değildi.

"Söyleyecek hiçbir şeyim yok. Çocuklar neler de uyduruyor öyle!"

Sriyanski yüzüne gülerek alay etti:

"Söyleyecek bir şeyi yok, bizim de soracak bir şeyimiz yok. Odasının hemen aranması gerek!"

"Öyle bir hakkımız var mı?"

"Hakkımız olmadan da yaparız. Belki de Bankovski lütfeder? İzin verir misiniz, yurttaş Bankovski?"

Sriyanski'nin sorusu iğneleyiciydi ve kolonistler iğneleyici bir şekilde bakıyordu Bankovski'nin yüzüne. Beriki kabadayılık tasladı:

"İtirazım yok tabii, ama buna hakkınız yok. Her önüne gelen arama yapmaya kalkışırsa.."

"O halde izniniz olmadan..."

Bütün gözler Saharov'a çevrildi. Saharov elini silkeledi:

"Hayır, fırsatı kaçırmayacağız. Burada izin de ne demek? Suçüstü yakalandınız Bankovski ve biz de sizin yüzünüzden başımızı ağrıtmayacağız."

"Beni kim yakalamış ki?"

"Biz yakaladık, anlıyor musunuz, biz! Torski, arama için bir komisyon oluştur, üç adam!"

Komisyon anında oluşturuldu, Sriyanski, Çernyavin ve Pohoşay.

"Gidin," dedi Torski, "sorumluluk Sriyanski'de."

"Bankovski'yi de götürelim mi?"

"Ben ne giderim, ne de anahtarı veririm. Şiddetle itiraz ediyorum!"

Filya, oluşan sessizlikten, bas sesini kullanarak yararlandı:

"Git artık, Bankovski, soytarılık etme!"

Bunun üzerine Bankovski, boyun eğerek komisyona katıldı.

Rişikov'un, dağılmış burnuyla hâlâ odanın ortasında durduğunu yeni hatırlamışlardı. Saharov laf arasında,

"Belki Rişikov bize bir şeyler anlatabilir?" dedi.

Rişikov, anlayış için yalvardığını belli eden hüzünlü yüzünü gösterdiğinde herkes şaşırdı. Gözlerini kırpıştırdı, ağlamaklı bir halde alnını kırıştırdı ve müfrezelere çok ilginç şeylerden söz etti. Belki dürüstlüğünün kolonistleri etkileyeceğini umuyordu, belki de bütün suçu Bankovski'ye yıkmak istiyordu, durum ne olursa olsun, anlattıklarından sonra belirsiz hiçbir şey kalmadı. Paltoların, sahne perdesinin, gümüş saatin, kaybolan bir sürü aletin sırrı çözülmüştü. Tornavidaları Levitin'in çaldığını bile bile söylemişti ve eski stadyumu iki kez yakmaya yeltenmişti. Tekdüze, acı çekercesine, ifadesizce konuşuyordu. Ayrıntılara girmedi, ancak alnını kırıştırıp gözlerini kırpıştırmayı da ihmal etmedi.

"Bankovski dedi ki: 'Müfreze komutanlarını zan altına sokmak gerekir! Müfreze komutanlarından bir kuşkulanılsa!' Ben de hak verdim ve Volenko'dan saati aldım; ve sonra da Sriyanski'ye oyun edecektim, ama Bankovski, yeterli olduğunu söyledi; ve ben de, Sriyanski de zaten inanmazdı, dedim."

Sözünü bitirdiğinde Saharov sordu:

"Bunu para yüzünden mi yaptın?"

"Yoo, benim paraya ne ihtiyacım olacak... Beni hep Bankovski kandırdı. Ve babamdan söz etti: 'Senin babanın güzel bir yaşamı vardı, sen ise Sovyet iktidarı yüzünden mahvoluyorsun!' Eh, ben de akılsızlık edip, ona uydum ve her şeyi yaptım. Babamdan ne aldım ki, o aklıma bile gelmiyor..."

"Vah vah," dedi Sriyanski, "senin için çok üzüldüm. Gözlerim dolu dolu oldu, görüyor musun?"

Rişikov, onun gözlerine bakıp başını çevirdi. Acımasız bir önyargıdan başka bir şey göremedi.

Bir saat sonra, Saharov'un telefonla çağırdığı Kreuzer geldi. Her zamanki gibi zinde ve gülmeye hazır, odaya girdi. Ama gülmedi, sadece selama karşılık verdi:

"İyi günler, sevgili dostlarım! Onları yakaladınız mı? Evi aradınız mı? Güzel. Frezeleri ve pergelleri buldunuz mu? Çok güzel. Bana izin verin, onlarla baş başa görüşmek istiyorum. Bankovski'ye iki çift lafım var."

Saharov'un odasında Bankovski ile beş dakikadan fazla konuşmadı. Sonra dışarı çıktı.

"Bu daha ipin ucu, yumağı NKWD[1] çözer. Kente götürülmeleri gerek. Aleksey Stepanoviç, onları ellerinden kaçırmayacak olan güvenilir delikanlılara ihtiyacım var, belki altı kişi!"

"Ellerinden kaçırmayacak mı? Nasıl isterseniz, ancak bunun için oğlanlarımız yeterli değil herhalde; Sriyanski, o olur tabii."

"Sriyanski ile gitmem," dedi kısık bir sesle Rişikov.

"Neden?"

"Gitmem, beni öldüresiye döver."

Kreuzer keyiflenerek Sriyanski'ye döndü.

"Gerçekten mi? Ama Alyoşa!"

Sriyanski sarardı ve dudaklarını sıktı.

"Hiçbir şey için garanti veremem."

"Küstahlığa bakın," dedi Kreuzer. "Başka kim?"

"Çernyavin..."

"Aleksey Stepanoviç, onu öldürmem, ama Volenko için ve bütün koloni için yol boyunca adamakıllı pataklarım."

---

1 NKWD: İçişleri Halk Komiserliği.

Kreuzer ona kızdı:

"Ne demek istiyorsun? Bu duyulmadık bir şey! Emrediyorum: Sriyanski, Çernyavin, Pohoşay, başka kim... Brazan, Porşnev..."

"Ben," dedi Filya.

"Sen daha küçüksün!"

"Hep küçüğüm, hep küçüğüm!"

"Önce büyü... Ve Klyuşnev! Etti altı kişi. Yanınıza bir de yazı vereceğim, ikisinin kılına bile dokunmadan teslim edeceksiniz! Dokunmayacaksınız! Anlaşıldı mı?"

Altısı birden kalkıp, adam gibi selam verdiler.

"Baş üstüne, yoldaş Kreuzer!"

"Ha şöyle. Katillere bir bakın hele, ne demeli! Eh, sizi kutluyorum çocuklar! Şimdi de kahramanları, baş roldekileri bir gösterin bakalım!"

Filya ile Vanya utana sıkıla önüne geçip durdular. Üzerlerine toplanan dikkatten rahatsız olmuşlardı ve başarılarından dolayı neredeyse utanacaklardı.

"Demek bunlar? Vay, Vanya Galçenko! Seninle beraber çalışmıştık, kaldırım taşı döşerken! Filya'yı uzun süredir tanıyorum, biz eski dostuz! Aferin! Size Sovyet iktidarı adına teşekkür ediyorum!"

Güçlü ve geniş eliyle ufaklıkların elini öyle bir sıktı ki, çocukların elleri acıdı.

Her şey çözüme kavuşup, tutuklular götürüldüğünde, ateşli, neşeli ve duygusal genel toplantı sona erip, Kreuzer de oradan ayrıldıktan sonra, Filya ile Vanya kalan pahalı makine yağıyla çalışma odasında belirdiler. Sözcü yine Filya'ydı.

"Sadece iki kez kullandık bunu, Aleksey Stepanoviç. İgor'un gücenmesine gerek yok; yalnız bizim Shaper'i değil, onun Samson'unu da yağladık."

Saharov uzun uzun ve ciddi bir ifadeyle gözlerine baktı ve sonra, "Ne muhteşem çocuklar olduğunuzu bilemezsiniz! Hiçbir zaman anlamayacaksınız bunu; ve böylesi iyi, o zaman havalara girmezsiniz!" dedi.

Filya ve Vanya, onun ne dediğini pek anlamadılar. Yöneticiyi usulünce yanıtladılar:

"Baş üstüne, havalara girmek yok!"

HİÇBİR ZAMAN UNUTMAYACAĞIZ

Mütevazı 1 Mayıs Kolonisi'ndeki gençlik kolektifini anlatan küçük öykümüz sona ermek üzere. Mutlu son her zaman törenlerle kutlanır ve kolonistler de zaferi başları dik kutlayabildiler, çünkü 7 Kasımda kolonide, fabrikada ve müfrezede düşman yoktu artık. Bundan böyle birbirlerinin gözlerine rahat rahat bakabilirlerdi ve artık, sabahları ana binanın kulelerinde dalgalanan iki uzun bayrağı gördüğünde kimsenin utanmasına gerek kalmamıştı.

Kasım sonunda komutanlar kurulu sekreteri Viktor Torski Leningrad'daki Dzierzynski Deniz Mühendisliği Okulu'na gitti. Yeni sekreterin seçilmesi tartışmaları sürerken İlya Rudnev şöyle dedi:

"İgor Çernyavin'i seçmeliyiz. O uzak görüşlü biri. Rişikov'un düşman olduğunu bir tek o söylemişti ve biz ona inanmamıştık. Böyle bir başkana ihtiyacımız var bizim."

Genel kanı ne zamandır böyle olsa gerekti, çünkü İgor oybirliğiyle seçildi. Sekizinci müfrezenin komutanlığını yeni müfreze komutanı Sanço Sorin'e devretti ve koloninin ağır işlerini Saharov'la birlikte yönetebilmek için onun yanında yerini aldı. Yeni sekreterin ilk işi, Volenko'yu yurda çağırmak oldu. Volenko'nun adresi, dördüncü müfrezenin gizli çekmecelerinde özenle saklanmış, duruyordu. Üç kişilik bir heyet Poltava'ya gönderildi ve Saharov da hiçbir giderden kaçınmadı. Heyet, Volenko'ya koloniye dönmesini belirten meclis talimatını, yol parasını ve yeni bir üniforma gönderdi. O zaman aklına Volenko'nun adresini almak gelen Vanya Galçenko da bu heyete haklı olarak dahildi.

Volenko, Ekim bayramının ilk günü döndü. Kentliler, kolonistlerin gösteriden sonra, Koroşilovka'dan evlerine değil de, ters yöndeki tren garına yürüdüklerine hayret ettiler. Güzel, büyük gar

meydanında saflar halinde sıralandılar. Komutanlar kurulu Saharov ile perona gitti ve Volenko ile birlikte meydana geldiklerinde bayrak selamıyla karşılandılar. İki yüz çift göz Volenko'ya dikilmişti ve gözü yaşlı olmayan yoktu. Kentliler olayı izleyip, bu düzgün saflar halinde duran erkeklerin ve kızların, müzik eşliğinde neden selam durup, öylece kalakaldıklarını ve neden görünür bir şekilde gözlerinden yaşlar aktığını merak ettiler. Ancak sonra yanıldıklarını anladılar. Saharov, "rahat!" komutu verip hepsi birden Volenko'yu selamlamak ve hatta onu öpmek üzere üstüne atıldığında, bugün kolonistler için yas değil, sevinç günü olduğunu anladılar.

Volenko birlik cephesini adımladı. İnce ve sert dudakları, arkadaşlarına teşekkür edercesine, kolonisiyle gurur duyarcasına gülümsüyordu. Ardından İgor Çernyavin öne geçip, dinleyicilere, neşeli, bayram giysilerini giymiş kitleye bakmadan şöyle dedi:

"Gerisini yurda bırakalım; şimdi Volenko'dan bugün için nöbetçi müfreze komutanı olmasını isteyeceğiz. Bu büyük bayram gününde birlerin müfreze komutanının nöbetçi müfreze komutanı olmasından memnun oluruz."

Rudnev ve Volenko hazır ol vaziyetinde yöneticinin karşısında karşılıklı durdular.

"Yönetici yoldaş! Görev, birinci müfrezenin komutanına devredilmiştir!" dedi Rudnev.

Ve Volenko da,

"Yönetici yoldaş! Görev, onuncu müfreze komutanından devralınmıştır!" dedi.

Volenko'nun sesini duyduklarında kendilerini nasıl iyi hissettiler! Birçoğu için, geçmiş, bir karabasan gibiydi, sanki Rişikov diye biri hiç olmamıştı, sanki koloniye hiç acı çökmemişti. Bayrama uygun süslenmiş kentten geri dönmek daha da güzel oldu. Neşeli marşa ayakları keyifli ve coşkulu bir şekilde eşlik ediyordu ve kaldırımlarda duran insanlar kaldırımda konvoylarını hayranlıkla seyreden insanları göz ucuyla izliyorlardı. Geçmişteki başarılarından ve yapacaklarından ötürü gurur duyuyorlardı.

Akşamleyin Kreuzer toplantıya geldi. Kolonistlerin bayramını ve Volenko'nun dönüşünü kutladı ve sonra da bir konuşma yaptı:

"Sevgili dostlar! Kendinizi güvenlikte sanmayın! Düşmanın neler yapabileceğini bizzat kendiniz yaşadınız. Rişikov sizde birinci müfrezenin komutanı değil miydi? Önünde hazır ola geçip, 'Baş üstüne, nöbetçi müfreze komutanı yoldaş!' demediniz mi? Ancak o bir yoldaş değildi; o görev yapıyorken, düşman görev başındaydı. Bakın, düşmanın ne olduğunu ve ne çok zarar verebileceğini şimdi biliyorsunuz. Düşman hiçbir zaman silik bir kılıkla yanınıza gelmeyecektir. Hep gözünüze batacaktır ve ta içinize kadar sokulmayı bilecektir. Onu yoldaşınız sanasınız diye hep gözünüze girmeye çalışacak, hep sizin için bir şeyler yapmak isteyecektir. Gözünüzü dört açın, çok şey öğrendiniz! Podvesko'yu alalım. Duyduğum kadarıyla size karşı suç işledi ve siz de onu cezalandırmadınız bile. Doğru yaptınız, çünkü bilgisizlikten ve deneyimsizlikten suç işledi. Gözünüzü dört açmaya devam edin, bu sizin için olduğu kadar Sovyet ülkesi için de gerekli!"

Kolonistler şimdi, Kreuzer'in her bir sözünün arkasında yatan sorunun özünü görebiliyorlardı. Düşmanın ne kadar tehlikeli ve maskeli olabileceğini anlıyor ve ihanetin hemen başında, onu, maskesiz, yok edici bir nefretle karşılamaya kendilerini hazırlıyorlardı.

Düşman elinin öldürücü darbeler indirmek üzere kalkmadığı tek bir ay geçmiyordu, bunu bütün ülke ile birlikte yaşıyorlardı ve yaşadıkları sürece unutmayacaklardı.

Saharov o gün evinden geç çıktı. Gece çalışmıştı ve yatmaya giderken nöbetçiye, teftişte bulunmayacağını bildirmişti. Kalk borusunu işitmişti gerçi, ama acele etmemişti. Evden çıkarken her zamanki gibi kapının eşiğinde durarak koloniye göz gezdirdi. Henüz karanlıktı, ama doğuda gök kızıla dönmeye başlamıştı bile. Sabah kızıllığında, ana binanın kulelerindeki bayrakları gördü ve tam o sıra bayraklara garip bir şey oldu. Bayraklardan biri ansızın inmeye başladı. Göğün kızıllığından belirgin bir şekilde ayrıldı, indirilirken huzursuzca titredi ve dar ucu şahlandı. Gönderinin ortasında durdu ve sonra da ikinci

bayrak inmeye başladı. Saharov, eli şakaklarında, düşündü: Bugün 2 Aralık... hayır... Bir şey oldu! Hızla ana binaya yürüdü. Çiçek bahçesinin koyu yeşil çalılığı arasında İgor'la karşılaştı.

"Ne oldu? Bayraklar neden..?"

"Kirov... Aleksey Stepanoviç! Kirov katledildi!"

"Ne... Nereden biliyorsunuz?"

"Radyoda söylediler..."

Saharov hızla binaya girdi. Hol kaynıyordu, herkes telaşlıydı. Fısıldaşarak konuşuyorlardı, belli ki bir şey bekliyorlardı. Kanepelerden birinde bir kız ağlıyordu. Nöbetçi müfreze komutanı Oksana Litovçenko kalabalığın arasından zorla sıyrılarak Saharov'un yanına geldi.

"Görev yapamıyorum, Aleksey Stepanoviç."

"Ne demek istiyorsun?"

"Yapamıyorum, Aleksey Stepanoviç!"

Saharov, Oksana'nın aklının başında olmadığını anladı, mantıklı bir şey söyleyemeyecekti. Hıçkırıklarla kanepeye bıraktı kendini ve artık sözcükler anlamsız bir hal alana kadar tekrarladı durdu:

"Yapamıyorum, yapamıyorum, Aleksey Stepanoviç!"

Kol bağını çözdü. Kolonistler Oksana'ya suskun ve ürkek baktılar. Bakışları sertti, erkek gibi olmak istiyorlardı. Saharov kol bağını İgor'a verdi.

"Kim görev yapacak?"

"Görev mi?" Saharov, ne diyeceğini unutmuştu. "Görev mi... Ne sordun?"

"Görevi kimin yapacağını."

"Ha..." Saharov düşünmek istiyordu, ancak bir şey onu alıkoyuyordu. Sonunda bir çözüm yolu buldu.

"Kendin yap, biliyor musun, kendin yap. Şimdi... Hemen bir genel toplantı, bando da olsun. Evet... Evimden yas tülünü getirin... Bayrak için!"

Saharov çalışma odasına gitti. Burada ve meclis odasında, her yerde ufaklıklar oturmuş ve ellerini dizlerinin arasından sarkıtmışlardı. Sıkışık oturmuşlardı, put gibiydiler. Saharov'un girmesiyle mekanik bir şekilde ayağa kalktılar ve aynı mekanik tavırla eller selama durdu, sonra yeniden oturdular ve kollarını sarkıttılar. Saharov onlara bakmadı. Masasına oturarak düşünmeye koyuldu. En sonunda aklına bir şey geldi.

"Radyoda ne söylediklerini tam olarak anlatsanıza."

Çocuklar büyük bir çabayla, birbirlerine yardım ede ede dinlediklerini anlattılar. Genel toplantıya çağrı borusu ve bando çağrısı duyuldu. Çocuklar kalkıp salona gittiler, ancak bugün yürürken kuklaya benziyorlardı.

Genel toplantı, insanın içini ezen bir sessizlikle başladı. Yas tülüne sarılmış bayrağı selamladılar ve sonra da Saharov konuşma yaptı:

"Yoldaşlar! Korkunç bir acı ve korkunç bir cinayet... Ne vicdansız düşmanlarımızın olduğunu, bize, ülkemize ve önderlerimize karşı hâlâ ne büyük öfke ve kin beslendiğini bilmiyorduk bile. Bunun ne anlama geldiğini şimdi anlıyor musunuz, kolonist yoldaşlar?"

"Anlıyoruz!" diye yanıtladı iki yüz kolonist tek bir ağızdan.

Bu söz yüksek sesle söylenmemişti, derin bir düşünceyi ifade edercesine toplu bir mırıltı şeklindeydi. Kırk trompetçi, devrimci matem marşını çaldılar, "ölümsüz şehitler, vuruldunuz.." sonra da Chopin'in törensel matem marşını. Tülle örtülü kızıl kadifeden bayrak indirildi. Meclis sekreteri İgor Çernyavin çıkıp bir konuşma yaptı:

"Yaşamımız... ve mutluluğumuz, yoldaşlar, ellerimizdedir; ve onlar yaşamımızı ve mutluluğumuzu koparıp elimizden almak istiyorlar! Kirov'u katlettiler, alçaklar. Bunu yaparken ne düşündüler? Şöyle düşündüler: Kimisini öldürürüz, kimisinin gözünü korkuturuz ve diğerlerinin de gözünü boyarız. Öyle düşündüler! Peki neden? Hoşlarına giden o eski yaşam geri gelsin diye, çünkü o yaşamda onlar efendi ve biz de hayvan gibi çalışan olacağız da, ondan! Biz mi hayvan gibi çalışan olacağız? İğrenç herifler, bizim

insan gibi, gerçek insanlar gibi yaşamaya alıştığımızı ve bundan böyle işe koşulan hayvanlar olmayacağımızı bilmiyorlar! Onlara şunu söylemek isteriz: Beyler, yapamayız! Kolonistler! Haklı olduğumu söyleyin: Bugün ve yetişkin insanlar olduğumuz zaman ve ömür boyu Kirov'un adını yaşatacağız ve hiçbir zaman onu kimin ve ne için öldürdüğünü unutmayacağız! Özür tanımayız, merhamet tanımayız, yolumuza taş koyan herkesi yok ederiz. Ama ben diyorum ki, o kadar beklememeliyiz, hatta hiç beklememeliyiz. Her gün, her saat aklımızda bu olmalı. Neden fabrikamızın olduğunu şimdi herkes biliyor! Fabrikamız, silahtır, mücadeledir, yeni insanlardır, boşu boşuna zaman geçirmeyen ve hiçbir şeye göz yummayan insanlar. Nesterenko uçak fabrikasına gitti ve Kolos üniversiteye ve Mişa Gontar şoförlük yapıyor. Hiçbiri köle olmayacak. Ama bu günü unutmamalıyız. Kendimi nasıl ifade edeceğimi bilmiyorum. Bu günü belleğimizde bir alarm sinyali olarak, anlıyor musunuz, bir alarm sinyali olarak tutmamızı istiyorum. Şunu öneriyorum: Yoldaş Kirov toprağa verildiği ana kadar, bayrağımız burada, Stalin'in yanında dursun, yarıya inmiş haliyle; ve biz de elimizde tüfek, başında bekleyelim. Hiçbir kolonist, bayrağımızın yanında nöbet tutulduğunu hiçbir zaman unutmasın!"

İki gün, iki gece, 1 Mayıs Kolonisi'nin kadife bayrağı orada durdu ve gece gündüz, on beş dakikada bir nöbet değişimi oldu. Nöbetçiler çifter çifter, ellerinde tüfek, üniformalarıyla başında beklediler, yalnız, yastan ötürü beyaz yakalarını takmamışlardı. Gecenin geç saatlerine kadar bütün kolonistler, "Sessiz Kulüp"teki o uzayıp giden sedirde ve ufaklıklar da Stalin büstüne çıkan basamaklarda oturdular ve fısıldaşarak konuştular.

Bayrak dışarı çıkartılıp, uzun, dar, kızıl bayraklar yeniden göndere çekildiğinde ve rüzgârda dalgalanmaya başladığında, kolonistler yeni bir gayretle, yeni bir azimle, yeni bir anlayışla makinelerine, okul sıralarına koştular ve yeniden kolektifin sert disiplinine uymaya başladılar. Hep ileriye doğru gittiler, sağlarına, sollarına baktılar ve uzakta, sisler arasında, sosyalist cephenin boydan boya kendileriyle birlikte ilerlediğini gördüler.

Yaşam devam ediyor, mücadele devam ediyordu. Kazanılan mutluluk da sevgi de devam ediyordu. Geniş ağzı yalnız alaycılık değil, aynı zamanda güç de ifade eden İgor Çernyavin ilerliyordu, eli, Oksana'nın elindeydi. Anne ve kadın Vanda Stadnizkaya da, fabrikada aktivist, ilerliyor ve geçmiş talihsizliğini düşündükçe gülümsüyordu. Ve Vanya Galçenko ve bütün dördüncü müfreze –anlı şanlı, yenilmez dörtler– marş adımlarıyla ilerliyor ve onların yanında diğer ekipler, SSCB'deki işçilerin büyük müfrezeleri, otuzlu yılların tarihsel müfrezeleri ilerliyordu.

SON

Anton Semyonoviç Makarenko (13 Mart 1888-1 Nisan 1939) Sovyet eğitmen, sosyal hizmet görevlisi ve eğitim kuramcısı. Ukrayna'da doğdu. 1917'de Poltava Öğretmen Enstitüsü'nden onur derecesiyle mezun oldu. 1920'lerde, Sovyet Devrimi sonrasında evsiz kalan ve kırsal yörelerde başıboş gezen suçlu çocukları topluma yeniden kazandırmak için Gorki Kolonisi adlı bir kampın kuruluşunu gerçekleştirdi. Kullandığı özgün yöntemlerle kamptaki çocukların kişiliklerinde çarpıcı gelişmeler sağladı. Üretim çiftliği türünden oluşturulan kamp, birkaç yıl içinde gerek eğitim, gerekse üretim alanında büyük bir başarı kazandı. Makarenko 1931'de, suçlu gençler için bir ıslahevi niteliğindeki Dzerjinski Komünü'nün başkanlığına atandı. Makarenko'nun eğitim üzerine çeşitli kitaplarının yanı sıra edebiyat açısından da önem taşıyan yapıtları vardır. Yaşam Yolu, Ailede ve Okulda Çocuk Eğitimi yazarın öteki eserlerinden bazılarıdır.

Kulelerde Bayraklar, yalnız dünün değil, bugünün de büyük öyküsüdür. Potansiyel suçlu olarak görülen sokak çocuklarının yeteneklerinin açığa çıkartılarak özgüvenli insanlar haline getirilmesi ve Sovyet toplumuna kazandırılmasının öyküsü. Ünlü Sovyet eğitimcisi Makarenko; kendi disiplinlerini ve hukuklarını kendileri belirleyen, kendi kendilerini yönetmeyi öğrenen, çalışmayı bir angarya değil de insani bir zorunluluk ve zevk olarak görmeyi öğrenen 1 Mayıs Kolonisi'ndeki gençlerin yaşamı dile getiriliyor kitapta. Bugün bütün dünyada, sokağın vahşetine itilmiş ve ne zaman ne olacağı, ne zaman ne yapacağı belli olmayan "korkunç" bir çocuk ve gençlik yığınından söz ediliyor. Kimileri bu tehlikeden korkuyor, kimileri belli belirsiz acıyarak bakıyor. Ya çözüm?.. Bir iddiadan, bir öneriden çok fazlasını içeriyor Makarenko'nun kitabı. Rastlantısal veya bireysel değil, sosyalizmin, bir sistem olarak gücü kanıtlanmış gerçekliğini taşıyor. Kitap, sosyalizmin sokak çocuklarını sahiplenme ve topluma kazandırma tutumu ile kapitalizmin "Uygar Batı"da ve Türkiye'de "sokak çocukları" olgusu konusundaki "çözümleri"ni kıyaslama imkânı da sunuyor.

EVRENSEL BASIM YAYIN

ISBN 978-975-7837-98-5